Noul Cod penal

Comentarii pe articole

Tudorel Toader

Maria-Ioana Michinici
Anda Crișu-Ciocîntă
Mihai Dunea
Ruxandra Răducanu
Sebastian Rădulețu

NCP
UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins

PARTEA GENERALĂ 1

Titlul I. Legea penală şi limitele ei de aplicare 3
Capitolul I. Principii generale 3
Capitolul II. Aplicarea legii penale 10
Secţiunea 1. Aplicarea legii penale în timp 11
Secţiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spaţiu 29

Titlul II. Infracţiunea 48
Capitolul I. Dispoziţii generale 48
Capitolul II. Cauzele justificative 53
Capitolul III. Cauzele de neimputabilitate 65
Capitolul IV. Tentativa 84
Capitolul V. Unitatea şi pluralitatea de infracţiuni 89
Capitolul VI. Autorul şi participanţii 120

Titlul III. Pedepsele 134
Capitolul I. Categoriile pedepselor 134
Capitolul II. Pedepsele principale 136
Secţiunea 1. Detenţiunea pe viaţă 136
Secţiunea a 2-a. Închisoarea 139
Secţiunea a 3-a. Amenda 139
Capitolul III. Pedeapsa accesorie şi pedepsele complementare 145
Secţiunea 1. Pedeapsa accesorie 145
Secţiunea a 2-a. Pedepsele complementare 148
Capitolul IV. Calculul duratei pedepselor 156
Capitolul V. Individualizarea pedepselor 159
Secţiunea 1. Dispoziţii generale 159
Secţiunea a 2-a. Circumstanţele atenuante şi circumstanţele agravante 160
Secţiunea a 3-a. Renunţarea la aplicarea pedepsei 167
Secţiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei 171
Secţiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere 180
Secţiunea a 6-a. Liberarea condiţionată 190

BCU "Ion Creangă" UNIVERSITY LIBRARY

Titlul IV. Măsurile de siguranță 200
Capitolul I. Dispoziții generale 200
Capitolul II. Regimul măsurilor de siguranță 202

Titlul V. Minoritatea 214
Capitolul I. Regimul răspunderii penale a minorului 214
Capitolul II. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate 217
Capitolul III. Regimul măsurilor educative privative de libertate 224
Capitolul IV. Dispoziții comune 230

Titlul VI. Răspunderea penală a persoanei juridice 235
Capitolul I. Dispoziții generale 235
Capitolul II. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice 239
Capitolul III. Dispoziții comune 246

Titlul VII. Cauzele care înlătură răspunderea penală 252

Titlul VIII. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei 271

Titlul IX. Cauzele care înlătură consecințele condamnării 280

Titlul X. Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală 293

PARTEA SPECIALĂ 331

Titlul I. Infracțiuni contra persoanei 331
Capitolul I. Infracțiuni contra vieții 331
Capitolul II. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății 339
Capitolul III. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie 348
Capitolul IV. Agresiuni asupra fătului 351
Capitolul V. Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie 354
Capitolul VI. Infracțiuni contra libertății persoanei 356
Capitolul VII. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile 361
Capitolul VIII. Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale 374
Capitolul IX. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private 384

Titlul II. Infracțiuni contra patrimoniului 391
Capitolul I. Furtul 391
Capitolul II. Tâlhăria și pirateria 397

BCU "CAROL I" UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul III. Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii 403
Capitolul IV. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice 413
Capitolul V. Distrugerea și tulburarea de posesie 416

Titlul III. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat 421
Capitolul I. Infracțiuni contra autorității 421
Capitolul II. Infracțiuni privind frontiera de stat 425

Titlul IV. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției 431

Titlul V. Infracțiuni de corupție și de serviciu 468
Capitolul I. Infracțiuni de corupție 468
Capitolul II. Infracțiuni de serviciu 477

Titlul VI. Infracțiuni de fals 497
Capitolul I. Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori 497
Capitolul II. Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare 505
Capitolul III. Falsuri în înscrisuri 507

Titlul VII. Infracțiuni contra siguranței publice 519
Capitolul I. Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate 519
Capitolul II. Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice 525
Capitolul III. Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive 536
Capitolul IV. Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege 544
Capitolul V. Infracțiuni contra sănătății publice 547
Capitolul VI. Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice 555

Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială 561
Capitolul I. Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice 561
Capitolul II. Infracțiuni contra familiei 577
Capitolul III. Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate 584

Titlul IX. Infracțiuni electorale 590

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul X. Infracțiuni contra securității naționale ____ 600

Titlul XI. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate ____ 615

Capitolul I. Infracțiuni săvârșite de militari ____ 615

Capitolul II. Infracțiuni săvârșite de militari sau de civili ____ 638

Titlul XII. Infracțiuni de genocid, contra umanității și de război ____ 650

Capitolul I. Infracțiuni de genocid și contra umanității ____ 650

Capitolul II. Infracțiuni de război ____ 657

Titlul XIII. Dispoziții finale ____ 670

Bibliografie ____ 671

Index ____ 677

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Abrevieri

alin.	alineatul
art.	articolul
A.U.B.	Analele Universității din București
B.J.	Buletinul jurisprudenței
B. Of.	Buletinul Oficial
C. muncii	Codul muncii (Legea nr. 53/2003)
C.A.	Curtea de apel
C.C.R.	Curtea Constituțională a României
C.D.	Culegere de decizii
C.D.P.	Caiete de drept penal
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
compl. RIL	Completul competent să judece recursul în interesul legii
CP 1969	Codul penal din 1969 (Legea nr. 15/1968, republicată în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997)
CPP 1968	Codul de procedură penală din 1968 (Legea nr. 29/1968, republicată în M. Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997)
dec.	decizia
dec. de îndrum.	Decizia de îndrumare
Dreptul	revista Dreptul
ed.	ediția
Ed.	Editura
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	litera
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
NCP	noul Cod penal (Legea nr. 286/2009, publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009)
NCPP	noul Cod de procedură penală (Legea nr. 135/2010, publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010)
n.n.	nota noastră
nr.	numărul
O.U.G.	ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
p.	pagina
parag.	paragraful

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

pct.	punctul
R.D.P.	Revista de drept penal
R.R.D.	Revista română de drept
s.	secția
s. mil	secția militară
s. pen.	secția penală
s.n.	sublinierea noastră
S.U.	Secțiile Unite
sent.	sentința
Trib. jud.	Tribunalul județean
Trib. Suprem	Tribunalul Suprem
vol.	volumul

Nota redacției

La elaborarea lucrării a fost avută în vedere legislația publicată până la data de **28 februarie 2014.**

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PARTEA GENERALĂ

COMENTARIU

Înainte de a aborda propriu-zis analiza celui dintâi articol din reglementarea noului Cod penal al României (Legea nr. 286/2009[1]), se impune enunțarea unor scurte considerații preliminare, referitoare la marcarea formală a structurii părții generale a noii codificări, cu surprinderea modificărilor în raport de structura părții generale a Codului penal anterior (Legea nr. 15/1968[2]).

---

[1] Legea nr. 286/2009 privind Codul penal (nou) a fost publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009, fiind modificată anterior intrării sale în vigoare prin: Legea nr. 27/2012 (M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012); Legea nr. 63/2012 (M. Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012); Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal (publicată în M. Of. nr. 757 din 12 noiembrie 2012 și rectificată în M. Of. nr. 117 din 1 martie 2013). Potrivit art. 446 alin. (1) NCP coroborat cu art. 246 din Legea nr. 187/2012, noul Cod penal al României a intrat în vigoare la 1 februarie 2014. Momentul intrării în vigoare a noului Cod penal este marcat de noi perspective de modificare a acestuia [asupra unora dintre ele pronunțându-se inclusiv Curtea Constituțională a României, în cadrul controlului de constituționalitate anterior promulgării, constatând neconstituționalitatea unor prevederi, potrivit deciziilor pronunțate în data de 15 ianuarie 2014 – Deciziile nr. 2/2014 și nr. 3/2014 (M. Of. nr. 71 din 29 ianuarie 2014)]. De asemenea, încă din data de 31 ianuarie 2014, pe site-ul oficial al Ministerului Justiției a fost postat, în vederea dezbaterii publice, un proiect de „Ordonanță de urgență pentru luarea unor măsuri de implementare necesare aplicării Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și privind implementarea altor acte normative" (printre care și Legea nr. 187/2012, propunându-se introducerea, în cuprinsul acesteia, a unui nou articol, art. 4^1, vizând materia aplicării legii penale mai favorabile). În succesiune imediată, problema interesând modificarea dreptului penal substanțial a luat forma unui proiect de lege (care a fost postat spre dezbatere publică pe site-ul oficial al Ministerului Justiției, la adresa de internet http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=scDuuBhjrvA%3d&tabid=2729 – verificată la data de 13 februarie 2014). Într-un stadiu mult mai avansat la momentul predării spre tipar a prezentului material (anume în etapa ulterioară adoptării de ambele Camere ale Parlamentului, fiind depus la Secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității) se găsea Proiectul de lege pentru abrogarea art. 276 din noul Cod penal (norma de incriminare a faptei cu denumirea marginală *„Presiuni asupra justiției"*), înregistrat pe rolul Camerei Deputaților cu indicativul PL-x nr. 12/2014 (material accesibil la adresa de internet http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?cam=2&idp=13700, consultată la data de 28 februarie 2014). *Brevitatis causa*, în continuare, ne vom referi la noua lege penală generală folosind acronimul NCP – noul Cod penal.

[2] Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României intrat în vigoare la 1 ianuarie 1969 a fost publicată în B. Of. nr. 79-79 bis din 21 iunie 1968, fiind ulterior republicată de două ori: în B. Of. nr. 55-56 din 23 aprilie 1973, respectiv în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997. Anterior ieșirii sale din vigoare (prin intrarea în vigoare a noului Cod penal – Legea nr. 286/2009, la 1 februarie 2014), acest act normativ a suferit ultime modificări ca urmare a intrării în vigoare a Legii nr. 27/2012 și a Legii nr. 63/2012; de asemenea, o influență finală asupra acestei reglementări a aportat-o Decizia nr. 206/2013 a Curții Constituționale a României (M. Of. nr. 350 din 13 iunie 2013), cu implicații asupra aprecierii drept incriminate a faptelor de insultă și calomnie; totodată, de interes în acest sens sunt și Deciziile Curții Constituționale nr. 2/2014 și nr. 3/2014. Dinamica și graficul de lucru al Curții Constituționale au determinat inclusiv pronunțarea unor decizii ale instanței de contencios constituțional privitoare la dispoziții ale legii penale generale adoptate în 1968, la momente ulterioare ieșirii din vigoare a

Astfel, legiuitorul din 2009 a menținut organizarea noii legi penale generale pe o structură ale cărei diviziuni principale sunt *părțile* (generală, respectiv specială), fiecare dintre acestea fiind împărțită în *titluri*, la rândul lor organizate pe *capitole*, iar acestea din urmă subdivizate în *secțiuni*[1]. Partea generală a noului Cod penal a fost sistematizată pe zece titluri (față de doar opt ale Codului penal din 1969), după cum urmează: Titlul I – „Legea penală și limitele ei de aplicare"; Titlul II – „Infracțiunea"; Titlul III – „Pedepsele"; Titlul IV – „Măsurile de siguranță"; Titlul V – „Minoritatea"; Titlul VI – „Răspunderea penală a persoanei juridice"; Titlul VII – „Cauzele care înlătură răspunderea penală"; Titlul VIII – „Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei"; Titlul IX – „Cauzele care înlătură consecințele condamnării"; Titlul X – „Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală".

Față de codificarea anterioară, în partea generală nu mai este prezent un titlu dedicat *înlocuirii răspunderii penale* (ca urmare a renunțării, de către noul legiuitor, la această instituție juridico-penală, normată în Titlul IV din vechiul cod), cauzele care înlătură răspunderea penală, executarea pedepsei (sau care modifică executarea pedepsei), respectiv cauzele care înlătură consecințele condamnării – reglementate într-un titlu unic în Codul penal din 1969 (Titlul VII) – au fost prevăzute în titluri separate (Titlurile VII, VIII și IX), iar pentru reglementarea sediului principal al materiei instituției răspunderii penale a persoanei juridice a fost elaborat un titlu distinct (Titlul VI). Superioritatea noii tehnici de reglementare este, sub acest aspect, net evidentă, fiind firesc a se acorda un spațiu de reglementare aparte acestor instituții cu specific propriu și rol autonom de netăgăduit.

În ceea ce privește ordinea în care materia este sistematizată, este de observat că noul cod o menține nealterată în raport de cel anterior în privința primelor trei titluri (acordându-se prioritate aspectelor generice legate de principii și de aplicarea legii penale în timp, în spațiu și asupra persoanelor, urmând reglementarea prioritară a instituției fundamentale de bază în materie penală – infracțiunea – și abia apoi a aspectelor legate de sancțiunea penală tipică – pedeapsa). Depășind dispariția din noul Cod penal a instituției înlocuirii răspunderii penale (și deci a unui titlu corespunzător acesteia, care urma reglementării pedepselor în Codul penal din 1969), se remarcă inversarea ordinii titlurilor care tratează măsurile de siguranță,

---

acesteia. Astfel, potrivit comunicatului de presă postat de Compartimentul relații externe, relații cu presa și protocol al Curții Constituționale pe site-ul oficial al instituției (la adresa de internet – verificată la 28 februarie 2014 – http://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-79), în data de 11 februarie 2014 a fost admisă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 118^2 alin. (2) lit. a) CP 1969, constatându-se că acestea erau constituționale doar în măsura în care permiteau aplicarea legii penale mai favorabile.

Încetarea activității acestui cod a decurs din prevederea art. 250 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal. *Brevitatis causa*, în continuare, pe parcursul prezentei lucrări, ne vom referi la această fostă lege penală generală folosind acronimul CP 1969 – Codul penal din 1969 (deși apreciem mai corectă raportarea la anul adoptării – așadar, CP 1968 –, apelăm la această expresie ca etalon de referință, ea fiind utilizată și în cuprinsul Legii nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal).

[1] Structura astfel elaborată corespunde standardelor de sistematizare a conținutului actelor normative, stabilite prin art. 51 alin. (3) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative (republicată în M. Of. nr. 260 din 21 aprilie 2010).

respectiv minoritatea, prin comparaţie cu reglementarea anterioară, unde titlul privind minoritatea avea întâietate. Trecând şi peste aspectul introducerii în noul Cod penal a titlului aparte conţinând prevederea răspunderii penale a persoanei juridice, se poate afirma că legiuitorul penal din 2009 a reluat în continuare ordinea reglementării din codul anterior, cu specificul – deja menţionat – al separării în titluri distincte a normelor referitoare la cauzele de înlăturare a răspunderii penale, respectiv a celor de înlăturare sau modificare a executării pedepsei şi a celor de înlăturare a consecinţelor condamnării, ce erau comprimate într-un titlu unic în Codul penal din 1969, pentru a încheia în mod firesc reglementarea părţii generale cu preocuparea pentru relevarea înţelesului specific al unor termeni sau expresii în materie penală (manifestare la nivel conceptual a caracterului autonom al dreptului penal în sistemul juridic naţional).

Titlul I. Legea penală şi limitele ei de aplicare

Capitolul I. Principii generale

Art. 1. Legalitatea incriminării. (1) Legea penală prevede faptele care constituie infracţiuni.

(2) Nicio persoană nu poate fi sancţionată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârşită.

COMENTARIU

Cu titlu de *aspect preliminar* faţă de analiza dispoziţiei indicate, este de remarcat că noua reglementare penală generală debutează într-o *formă distinctă* de cea anterioară, potrivit căreia primul articol era dedicat unei prevederi care anunţa, în mod generic şi cu tendinţă de orientare panoramică, în ce consta *scopul legii penale* (aceasta fiind chiar denumirea marginală a art. 1 CP 1969[1]).

În ceea ce priveşte *sediul materiei*, dispoziţia privind legalitatea incriminării se situează în primul articol al noului Cod penal, fiind cuprinsă în partea generală a codului, în Titlul I („Legea penală şi limitele ei de aplicare"), Capitolul I („Principii generale"). În structura acestui capitol mai este inserată doar o singură altă dispoziţie (aceea din art. 2), referitoare la legalitatea sancţiunilor de drept penal.

Poziţionarea reglementării este, din punct de vedere formal, al sistematizării, apropiată de soluţia Codului penal din 1969, în care textul cu nota marginală „Legalitatea incriminării" ocupa tot o poziţie de debut, fiind inserat, de asemenea, în

[1] Astfel, conform acelei dispoziţii (în forma atinsă după ultima republicare a codului), se stabilea: „Legea penală apără, împotriva infracţiunilor, România, suveranitatea, independenţa, unitatea şi indivizibilitatea statului, persoana, drepturile şi libertăţile acesteia, proprietatea, precum şi întreaga ordine de drept".

primul capitol („Dispoziții preliminare") al Titlului I („Legea penală și limitele ei de aplicare") din partea generală. În respectiva codificare însă, dispoziția era cuprinsă în art. 2 (ultimul din capitolul în cauză), fiind precedată de textul referitor la scopul legii penale. Dată fiind și această împrejurare (alături de scindarea prevederii normative a principiului legalității, în materie penală substanțială, în legalitate a incriminării, respectiv legalitate a sancțiunilor), apreciem ca oportună adoptarea denumirii „Principii generale", în loc de „Dispoziții preliminare", ca indicativ al capitolului.

Credem totuși că se impune formularea unei precizări, anume aceea că enumerarea din cuprinsul capitolului nu trebuie interpretată drept limitativă[1]!

Prin comparație cu reglementarea anterioară, se poate observa cu ușurință o *diferență de sistematizare*: în noul Cod penal sunt rezervate articole separate enunțării principiului fundamental al legalității incriminării, respectiv legalității sancțiunilor de drept penal, spre deosebire de reglementarea din Codul penal din 1969, unde cele două erau prevăzute împreună, într-un singur articol (cu structură internă monolitică, nici măcar divizată în alineate), anume art. 2, cu denumirea marginală „Legalitatea incriminării". Sub acest din urmă aspect, noua codificare marchează o evidentă îmbunătățire, căci din denumirea marginală a art. 2 CP 1969 nu reieșea sfera deplină de cuprindere a dispoziției, referirea fiind limitată doar la aspectul legalității incriminării, deși conținutul prevederii viza și legalitatea sancțiunilor de drept penal.

În doctrină[2] s-a conturat deja o opinie critică la adresa acestei maniere de reglementare, denunțându-se scindarea în două texte a principiului legalității. Nu credem că reprezintă neapărat un neajuns al reglementării faptul că se abordează în dispoziții separate legalitatea reflectată asupra instituției esențiale a infracțiunii, respectiv asupra instituției fundamentale a sancțiunilor de drept penal[3].

---

[1] Legalitatea incriminării și legalitatea sancțiunilor sunt, fără niciun dubiu (mai ales acum, când însăși legea o arată explicit), principii fundamentale ale dreptului penal; însă ele nu epuizează categoria în care se integrează, existând alături de acestea și alte reguli generale de bază în materie penală care și-au câștigat dreptul de a fi integrate, potrivit aceluiași statut, în rândul principiilor fundamentale ale domeniului (spre exemplu, principiul caracterului personal al răspunderii penale, principiul individualizării sancțiunilor de drept penal, principiul fundamentului mixt, obiectiv-subiectiv, al răspunderii penale etc.).

[2] *G. Antoniu*, în *G. Antoniu (coord.), C. Bulai, C. Duvac, I. Griga, Gh. Ivan, C. Mitrache, I. Molnar, I. Pascu, V. Pașca, O. Predescu*, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. I (Articolele 1-52), Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 20, 21.

[3] Atât din punct de vedere teoretic, cât și (mai ales) practic, este bine cunoscut faptul că analiza instituțiilor fundamentale ale dreptului penal (incluzând aici și verificarea legalității, reflectată asupra fiecăreia dintre acestea) poate fi și este scindată în etape ierarhic ordonate. Drept urmare, este posibil a rezolva aspectele legate de existența și validitatea instituției infracțiunii, cu tot cu verificarea legalității incriminării, fără a mai fi necesar sau posibil a continua cu analiza existenței și validității instituțiilor fundamentale subsecvente, lipsind, așadar, necesitatea sau utilitatea verificării legalității sancțiunilor de drept penal (de exemplu, atunci când, deși fapta constituie infracțiune, există o cauză de înlăturare a răspunderii penale ori de nepedepsire, iar dispunerea unei măsuri de siguranță nu se impune în speță). Într-o atare ipoteză, verificarea legalității sancțiunilor de drept penal nu mai are și nici nu mai poate avea loc (lipsesc atât interesul concret, practic, cât și temeiul procesual care să permită o asemenea verificare asupra unor sancțiuni inaplicabile cazului concret).

Ca *elemente de noutate* aportate de codificarea penală din 2009, reținem în primul rând – urmărind ordinea reglementării – specificarea expresă a tipului de lege care poate (și trebuie) să cuprindă norma de incriminare, pentru a fi formal respectat principiul legalității incriminării: legea *penală* [alin. (1) al art. 1]. Precizarea lipsea din cuprinsul art. 2 CP 1969, fiind subînțeleasă, ceea ce implica o tehnică normativă oarecum deficitară.

Dincolo însă de această corectă întregire formală a manierei de exprimare a principiului legalității incriminării, remarcăm o *altă noutate* (mai substanțială) adusă de noul Cod penal, anume inserarea, în chiar reglementarea care consacră propriu-zis acest principiu fundamental, a dispoziției referitoare la *necesitatea anteriorității incriminării*, în raport de momentul săvârșirii efective a unei fapte care se încadrează în tiparul legal descris de norma penală, drept condiție *sine qua non* pentru calificarea respectivului comportament concret drept infracțional [alin. (2) al art. 1 NCP]. În legislația anterioară, această regulă întregitoare, care oferă o formă completă și eficientă principiului legalității incriminării, era stipulată, în mod criticabil, separat de textul care enunța nucleul principiului, anume într-un articol încadrat în rândul normelor ce disciplinau aplicarea legii penale în timp (art. 11 CP 1969[1]), aspect justificat de împrejurarea că, în sine, regula cuprinde interdicția aplicării retroactive a legii de incriminare *ex novo*. Soluția atinsă de noul legiuitor penal, care întregește formal conținutul principiului legalității în cuprinsul unui singur articol (completând astfel adagiul *nullum crimen sine lege* prin adăugarea precizării *nullum crimen sine lege praevia*), dedicat special exprimării acestui principiu fundamental al dreptului penal, constituie – în opinia noastră – o îmbunătățire față de stadiul anterior al reglementării.

Cu toate acestea, formularea aleasă pentru exprimarea ideii astfel conturate tinde a fi susceptibilă de critică, aspect deja punctat în doctrină[2]. Într-adevăr, alin. (2) al art. 1 NCP prevede că „nicio persoană nu poate fi *sancționată penal* pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită" (s.n.), referirea formală fiind efectuată, așadar, expres, la sancțiune, iar nu la incriminare, astfel cum s-ar impune ca urmare a notei marginale a art. 1 și – mai ales – ca urmare a noii opțiuni de sistematizare, constând în separarea formulării principiului legalității incriminării de acela al legalității sancțiunilor de drept penal. Din moment ce aspectele privitoare la legalitatea sancțiunilor constituie obiectul conținutului art. 2, atunci orice formulare referitoare la acestea ar trebui să lipsească din redactarea art. 1. Este adevărat că mesajul pe care intenționează să îl transmită legiuitorul poate fi identificat cu suficientă claritate (și fără prea mult efort interpretativ) prin parcurgerea ansamblului reglementării, însă consecvența specifică unei riguroase tehnici legislative ar fi impus exprimarea mai coerentă a ideii, prin recurgerea la o formulare puțin diferită, care să eludeze referirea explicită la *sancțiune*, transmițând direct mesajul în raport de conceptul de *incriminare*.

[1] Acest articol prevedea, sub denumirea marginală „Neretroactivitatea legii penale": „Legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite, nu erau prevăzute ca infracțiuni".
[2] *G. Antoniu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 21.

Potrivit stadiului actual al științei dreptului penal, se apreciază că din afirmarea expresă a principiului legalității incriminării trebuie să fie deduse patru consecințe caracterizante pentru norma juridico-penală, astfel încât principiul să funcționeze efectiv, iar nu doar într-o manieră formal-declarativă. După cum s-a statuat constant în doctrină, două dintre aceste caractere ale legii penale guvernate de principiul fundamental al legalității incriminării se impun spre respectare în activitatea de legiferare (componentele *lex scripta* și *lex certa*), în timp ce altele două privesc nemijlocit activitatea practică de aplicare a legii penale de către organele judiciare (componentele *lex praevia* și *lex stricta*).

Art. 2. Legalitatea sancțiunilor de drept penal. (1) Legea penală prevede pedepsele aplicabile şi măsurile educative ce se pot lua față de persoanele care au săvârşit infracțiuni, precum şi măsurile de siguranță ce se pot lua față de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală.

(2) Nu se poate aplica o pedeapsă ori nu se poate lua o măsură educativă sau o măsură de siguranță dacă aceasta nu era prevăzută de legea penală la data când fapta a fost săvârşită.

(3) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită şi aplicată în afara limitelor generale ale acesteia.

COMENTARIU

Sediul materiei este situat în partea generală a noului Cod penal, în Titlul I, fiind a doua și ultima dispoziție din Capitolul I („Principii generale"). Prevederea este structurată pe trei alineate, în care succesiv se stabilește, mai întâi, propriu-zis, principiul legalității (tuturor) sancțiunilor de drept penal, apoi se interzice expres aplicarea retroactivă a oricărei sancțiuni de drept penal instituite *ex novo*, pentru ca în final să se impună explicit regula obligativității respectării limitelor generale ale pedepsei, atât de către legiuitor (în activitatea legislativă viitoare în materie penală), cât și de către organele judiciare (în activitatea practică efectivă, concretă de aplicare a legii penale pozitive).

Prin comparație cu reglementarea anterioară, apreciem că dispoziția din noul Cod penal relevă o mai clară și cuprinzătoare surprindere a specificului principiului legalității sancțiunilor de drept penal. În Codul penal din 1969, acest principiu fundamental nu cunoștea o prevedere aparte proprie, făcându-se doar o referire parțială în cuprinsul art. 2, cu denumirea marginală (incompletă) „Legalitatea incriminării"[1]. În configurarea actuală a art. 2 alin. (1) NCP se menționează explicit, în

[1] Textul astfel redactat de legiuitorul anterior nu stipula, nici măcar într-un alineat, literă sau punct separat față de legalitatea incriminării, principiul legalității sancțiunilor de drept penal, nici nu se referea la acesta în denumirea marginală a articolului în cauză, iar prevederea acestuia era incompletă, pe conținut, deoarece se referea expres la legalitatea pedepselor și – generic – a sancțiunilor de drept penal denumite „măsuri". În privința acestora din urmă însă, doar printr-o interpretare extensivă se putea aprecia că dispoziția acoperea atât situația măsurilor educative, cât și pe aceea a măsurilor de siguranță. Într-o interpretare restrictivă, de ordin gramatical, sigură era doar referirea la măsurile educative, deoarece textul accentua legătura dintre *infracțiuni* și „măsurile ce se pot lua în cazul

considerarea legalităţii lor, fiecare dintre cele trei tipuri de sancţiuni de drept penal instituite de legiuitorul român: pedepsele şi măsurile educative (aşezate expres, în mod corect, în relaţie cu fapte care se califică formal drept *infracţiuni*), respectiv măsurile de siguranţă (puse în legătură – de asemenea expres şi corespunzător – doar cu *faptele prevăzute de legea penală*).

În plus, în Codul penal din 1969 nu se prevedea expres regula neretroactivităţii unei sancţiuni de drept penal inexistente la momentul comiterii faptei în considerarea căreia urma să se aplice, dar prezentă într-o dispoziţie legală ulterioară[1]. În cele din urmă, nicăieri în vechea legislaţie penală nu era stipulată expres interdicţia explicită a depăşirii limitelor generale ale unei categorii de pedeapsă. Desigur, principiul era unanim admis de specialişti, din moment ce o nerespectare a sa ar fi contrazis însuşi conceptul de limite generale de pedeapsă, respectiv dualitatea categoriilor juridice: limite generale - limite speciale de pedeapsă; în realitatea normativă concretă însă – după cum vom indica în continuare –, pot fi identificate derapaje efective care s-au înregistrat de la imperativul respectării acestei reguli.

Elementele de noutate reies, în liniile lor generale, din prezentarea comparativă anterioară. Astfel, se pot remarca pozitiv, sub acest aspect, indicarea explicită – în primul alineat al articolului – a tuturor categoriilor de sancţiuni de drept penal ca fiind entităţi supuse principiului legalităţii, precum şi corecta relaţionare dintre acestea şi tipul de fapte care le determină aplicarea (infracţiuni – pentru pedepse şi măsuri educative; fapte prevăzute de legea penală – pentru măsurile de siguranţă, în verificarea scopului prevăzut de lege – art. 107 NCP).

Este de salutat stabilirea unei compatibilităţi formale exprese între domeniul dreptului penal pozitiv şi dispoziţiile constituţionale care interzic aplicarea retroactivă a legii, cu excepţia cazului legii penale sau contravenţionale mai favorabile [art. 15 alin. (2) din Legea fundamentală], prin dispoziţia inserată în alin. (2) al art. 2 NCP. Această corespondenţă era tulburată de dispoziţia (pre-constituţională în raport de legea fundamentală din 1991) din art. 12 alin. (2) CP 1969 [precum şi de prevederile art. 13 alin. (2) şi art. 14 alin. (4) CP 1969, care permiteau aplicarea retroactivă a unei legi noi, în privinţa dispoziţiilor acesteia referitoare la pedepse complementare ori la măsuri educative sau de siguranţă – este adevărat, numai dacă acestea ar fi avut corespondent în legea anterioară –, inclusiv atunci când ar fi fost mai severe]. Extinderea regulii neretroactivităţii dispoziţiilor având caracter

---

săvârşirii *acestor fapte*" (s.n.) – adică a infracţiunilor –, ceea ce avea aptitudinea de a exclude (măcar parţial) categoria măsurilor de siguranţă, sancţiuni de drept penal care, potrivit art. 111 alin. (2) CP 1969, erau legate de săvârşirea unor *fapte prevăzute de legea penală*.

[1] În privinţa pedepselor (principale, cel puţin), regula reieşea indirect, ca urmare a aplicării dispoziţiilor de aplicare în timp corespunzătoare principiului legii penale mai favorabile. În schimb, nu acelaşi lucru se putea afirma despre situaţia celorlalte sancţiuni de drept penal. Din contră, printr-o reglementare expresă conţinută de norma cu denumirea marginală „Retroactivitatea legii penale" [art. 12 alin. (2) CP 1969], se stipula expres contrariul, anume aplicarea retroactivă a dispoziţiilor legii noi care prevedea măsuri de siguranţă sau măsuri educative, fără a se limita aceasta doar la ipoteza în care respectivele sancţiuni de drept penal ar fi avut un echivalent în legea anterioară, de unde se deducea că în toate cazurile urma a se aplica – sub acest aspect – legea nouă (inclusiv atunci când ar fi instituit măsuri de acest gen neprevăzute în legislaţia anterioară).

ex novo de la nivelul unei componente strict limitate a legalității incriminării, în raport și de legalitatea sancțiunilor de drept penal (într-un registru complet care le vizează pe acestea), reprezintă o consolidare firească a legalității, ca imperativ general valabil al sistemului juridic într-un stat de drept, așadar, o *noutate binevenită*, care îl creditează pozitiv pe noul legiuitor penal român.

În legătură cu prevederea din alin. (2) al art. 2 NCP, urmează a se stabili dacă interdicția aplicării retroactive a unei pedepse, măsuri educative sau măsuri de siguranță vizează doar ipoteza în care acestea nu erau prevăzute, ca tip ori categorie, la momentul comiterii faptei pentru care urmează a fi sancționată persoana făptuitorului sau dacă nu se are cumva în vedere și interdicția aplicării lor retroactive în situația în care legea în vigoare la data comiterii faptei le prevedea ca tipuri ori categorii de sancțiune, dar în limite distincte (mai reduse) decât cele prevăzute de legea ulterioară. Credem că în dispoziția analizată la acest punct se acoperă, de principiu, doar cea dintâi ipoteză, urmând ca secunda să fie rezolvată prin aplicarea dispozițiilor normate în cadrul secțiunii vizând aplicarea legii penale în timp, în considerarea particularităților specifice fiecărui caz concret în parte.

În cele din urmă, de o *evidentă noutate* în spectrul exprimării formale a legii ne apare dispoziția din alineatul final al art. 2 NCP, care interzice explicit depășirea limitelor generale ale unei categorii de pedeapsă în activitatea de stabilire și de aplicare a acesteia. Ca o primă observație în legătură cu această prevedere, trebuie identificată sfera de referire a termenilor utilizați de legiuitor, anume „stabilire", respectiv „aplicare". Astfel, trebuie spus că termenul „*stabilire*" ar putea avea în vedere și activitatea organelor judiciare de selectare, individualizare și fixare a unei sancțiuni de drept penal în sarcina unui infractor, separat de noțiunea de „aplicare", care presupune nașterea efectivă a obligației acestuia de a executa respectiva sancțiune, ulterior stabilirii sale și ca o consecință (neimplicată automat) a acesteia (sensuri în care termenii sunt utilizați, de altfel, expres, chiar de noul legiuitor penal, în cuprinsul codului, spre exemplu, în reglementarea instituției amânării aplicării pedepsei – art. 83 NCP). Totuși, considerăm că o interpretare logico-rațională a textului, care să nu conducă la concluzia unei prevederi redundante (vizând de două ori etape ale activității acelorași organe judiciare, în raport de determinarea concretă a sancțiunilor de drept penal, în speță date), impune admiterea referirii la *stabilirea pedepsei* în sensul de activitate a legiuitorului, de prevedere în lege a unei pedepse în cuprinsul unor limite speciale care să nu depășească limitele generale ale categoriei respectivei sancțiuni, în timp ce referirea la *aplicarea pedepsei* urmează, în mod evident, a viza activitatea organelor judiciare, de fixare a unei pedepse concrete, într-un caz determinat, la o valoare care, chiar dacă poate depăși – cu respectarea unor condiții și în cazuri și limite anume prevăzute și permise de lege – limitele speciale prevăzute pentru o anumită faptă, nu poate însă depăși și limitele generale ale respectivei categorii de pedeapsă.

De altfel, ca o a doua observație, considerăm că motivul principal al inserării exprese (aparent inexplicabilă) a acestei reguli evidente și de bun-simț juridic în textul articolului care impune legalitatea sancțiunilor de drept penal are în vedere mai ales limitarea și jalonarea activității viitoare a însuși legiuitorului, mai degrabă

decât pe aceea a organelor judiciare. Astfel, deşi s-au înregistrat deja unele reacţii ale doctrinei care contestă utilitatea stipulării legale exprese a regulii inserate în art. 2 alin. (3) NCP, pe motivul că „practica nu a solicitat-o şi nici teoria nu a contestat vreodată principiul care stă la baza reglementării"[1], astfel încât, din punct de vedere ştiinţific, ar fi de neconceput o depăşire a limitelor generale ale unei categorii de pedeapsă (explicaţia ştiinţifică în sine urmând a reprezenta un impediment suficient în materie, fără a mai fi necesară o prevedere explicită, în acest sens, într-un text al legii), nu putem a nu constata că realitatea normativă românească din ultimii ani a contrazis uneori aceste limite[2] ale admisibilităţii ştiinţifice în materie de sancţiuni penale.

Credem că, în lumina celor astfel expuse, devine evidentă necesitatea inserării în dreptul pozitiv a unei dispoziţii exprese precum este aceea din art. 2 alin. (3) NCP, normă penală generală. Dacă în trecut s-a utilizat (sau s-ar fi putut utiliza formal – deşi incorect, în opinia noastră) argumentul priorităţii şi puterii derogatorii a normei speciale, pentru a se acredita divagarea de la regulă, nu vedem cum l-ar putea stopa pe viitorul legiuitor, în întreprinderea unui demers asemănător, această interdicţie, astfel cum este ea configurată – din punct de vedere al regimului juridic – astăzi. Apreciem, cu titlu *de lege ferenda*, că (departe de a se impune extragerea dispoziţiei indicate din partea generală a Codului penal) ar fi de meditat chiar asupra oportunităţii inserării acestei reguli şi în textul constituţional, astfel încât legiuitorul organic să nu mai poată, într-adevăr, deroga de la ea în viitor, în nicio împrejurare posibilă. De asemenea, apreciem că ar fi oportună extinderea referirii exprese din textul de lege analizat şi asupra celorlalte sancţiuni de drept

---

[1] *G. Antoniu*, în *G. Antoniu (coord.) ş.a.*, Explicaţii preliminare..., vol. I, p. 38. Este însă de observat că inclusiv unele poziţii doctrinare recente apreciază, dimpotrivă (în mod bulversant), că este posibilă uneori depăşirea maximului general al unei categorii de pedeapsă. În acest din urmă sens, a se vedea *Gh. Ivan*, în *G. Antoniu (coord.) ş.a.*, Explicaţii preliminare..., vol. I, p. 448, 450; *V. Păvăleanu*, Drept penal general (conform noului Cod penal), Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 212, 213.

[2] Cu simplu titlu de exemplu şi fără pretenţie de indicare exhaustivă, putem furniza *câteva exemple de prevederi cuprinse în unele legi speciale, prin care se dispuneau expres* (până pe data de 1 februarie 2014, când au intrat în vigoare, pentru unele dintre acestea, noi limite de pedeapsă, modificate prin Legea de punere în aplicare a noului Cod penal, care a asigurat corespondenţa respectivelor maxime speciale cu maximul general) *pedepse cu amenda al căror maxim special depăşea maximul general al amenzii penale aplicabile persoanelor fizice* [în valoare de 50.000 lei noi – RON –, conform art. 53 alin. (1) lit. c) CP 1969]. Astfel, avem în vedere: art. 103 din Legea nr. 58/1934 asupra cambiei şi a biletului la ordin; art. 84 din Legea nr. 59/1934 asupra cecului; art. 92 alin. (3) şi (4), art. 93 alin. (1), art. 94 şi art. 95 alin. (1) din Legea nr. 107/1996 a apelor; art. 90 din Legea nr. 84/1998 privind mărcile şi indicaţiile geografice, republicată; art. 39 alin. (8) din Legea nr. 32/2000 privind activitatea de asigurare şi supravegherea asigurărilor; art. 98 alin. (1) şi (2) din O.U.G. nr. 195/2005 privind protecţia mediului; art. 39 alin. (1) din Legea nr. 241/2006 a serviciului de alimentare cu apă şi de canalizare, republicată; art. 52 alin. (1) din O.U.G. nr. 57/2007 privind regimul ariilor naturale protejate, conservarea habitatelor naturale, a florei şi faunei sălbatice; art. 21, art. 22 alin. (1) lit. a) şi art. 23 alin. (2) şi (3) din Legea nr. 64/2008 privind funcţionarea în condiţii de siguranţă a instalaţiilor sub presiune, instalaţiilor de ridicat şi a aparatelor consumatoare de combustibil, republicată; art. 24 din Legea nr. 259/2010 a siguranţei digurilor.

B.C.U "M. EMINESCU" IASI

penal care reprezintă consecințe ale răspunderii penale – măsurile educative[1] (căci formularea actuală tinde a restrânge nejustificat aplicarea principiului doar la situația *pedepselor*).

Inserarea expresă a principiului din art. 2 alin. (3) NCP reprezintă, în aprecierea noastră, motivul pentru care noul legiuitor penal nu a mai preluat expres unele prevederi din legislația anterioară, care, în raport de anumite instituții particulare ale materiei, stipulau interdicția explicită a depășirii limitelor generale de pedeapsă [precum erau textele anterioare legate de reglementarea tentativei – art. 21 alin. (2) teza I partea finală – ori existente în materia sancționării specifice evadării – art. 269 alin. (3) teza a II-a], rolul acestora fiind preluat de reglementarea generală de principiu astfel inserată.

Capitolul II. Aplicarea legii penale

COMENTARIU

În sistematizarea din noul Cod penal – prin comparație cu reglementarea anterioară –, legiuitorul menține gruparea dispozițiilor referitoare la aplicarea legii penale în al doilea capitol (și ultimul) din primul titlu al părții generale, intitulat „Aplicarea legii penale" (în loc de „Limitele aplicării legii penale", denumire utilizată în Codul penal din 1969). În continuare – deși doctrina relevă patru entități în considerarea cărora trebuie avută în vedere aplicarea legii penale, anume timpul, spațiul, faptele și persoanele –, se menține împărțirea dispozițiilor circumscrise acestui capitol în două secțiuni, a căror denumire indică explicit reglementarea aspectelor legate de factorii temporal și spațial (în conținutul acestora fiind însă tratate implicit și aspecte legate de ceilalți factori ai aplicării legii penale).

Ca *element de noutate* față de codificarea anterioară, în noul Cod penal se acordă prioritate – în cadrul indicat – reglementării regulilor de aplicare a legii penale în timp față de acelea ale aplicării acesteia în spațiu (se inversează ordinea secțiunilor corespunzătoare). Viziunea accentuează importanța determinării cu prioritate a unui cadru legislativ autohton cert din punct de vedere temporal, incident în toate ipotezele în care regulile de aplicare a legii penale după criteriul spațial ar indica (numai ori și) reglementarea noastră ca fiind aplicabilă în gestionarea unui anumit raport penal de conflict.

[1] S-ar putea aprecia că dispoziția de principiu din art. 2 alin. (3) NCP este completată, în privința măsurilor educative, de prevederea finală a art. 128 NCP, care, în materia efectului cauzelor de atenuare și agravare asupra măsurilor educative, dispune producerea acestora efecte, dar numai „între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă". Desigur, o întregire a principiului la nivel general declarativ, în chiar textul care îl consacră, iar nu prin completări incidentale disparate, ar consolida în mod superior reglementarea acestuia.

Secțiunea 1. Aplicarea legii penale în timp

COMENTARIU

În noul Cod penal, secțiunea dedicată reglementării aplicării legii penale în timp este compusă din cinci texte (art. 3-7), în care sunt prevăzute: regula de bază în materie – activitatea (art. 3); excepțiile permise de la această regulă, în considerarea unor cazuri particulare, atât în sensul retroactivității legii de dezincriminare (art. 4), cât și al ultraactivității legii penale temporare (art. 7); principiul specific al aplicării legii penale mai favorabile (*mitior lex*), implicând, de asemenea, situații de aplicare a legii penale în afara activității propriu-zise a acesteia – extraactivitate (art. 5) și retroactivitate (art. 6).

Prin comparație cu secțiunea corespunzătoare din Codul penal din 1969 (art. 10-16), se observă o diminuare a numărului de articole componente. În primul rând, noul legiuitor *a renunțat* la prevederea expresă, în această secțiune, a unui articol special dedicat consacrării regulii neretroactivității legii penale (astfel cum era, în Codul penal din 1969, art. 11), ca efect al includerii explicite a componentei neretroactivității (*lex praevia*) în conținutul de reglementare al articolelor care consacră principiile fundamentale ale legalității incriminării [art. 1 alin. (2)], respectiv legalității sancțiunilor de drept penal [art. 2 alin. (2)]. Imperativul neretroactivității legii penale se impune, în plus, atât din interpretarea *per a contrario* a art. 15 alin. (2) din Constituție („Legea dispune numai pentru viitor..."), cât și din aceea a principiului activității – regulă de bază în materia aplicării legii penale în timp (art. 3 NCP).

În al doilea rând, *spre deosebire de legiuitorul anterior*, în noua viziune penală s-a apreciat oportună renunțarea la instituția aplicării facultative a legii mai favorabile în cazul pedepselor definitive. Argumentele invocate în acest sens au vizat mai ales necesitatea limitării atingerilor aduse autorității de lucru judecat a unor hotărâri definitive de condamnare (și – prin aceasta – a restrângerii ipotezelor de excepție de la o riguroasă respectare a principiului separației puterilor în stat), ca efect al reorientărilor de politică penală, în materie de regim sancționator, aportate prin intrarea în vigoare a unor modificări legislative. Dacă aceste consecințe nedorite sunt un efect inevitabil și justificat al funcționării principiului *mitior lex* atunci când sancțiunea concretă definitiv aplicată nu mai întrunește imperativul legalității, prin raportare la noile prescripții normative (cazul aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare), nu se mai poate în mod rezonabil afirma același lucru atunci când sancțiunea aplicată în baza legii vechi este legală și în conformitate cu noile dispoziții, chiar dacă acestea sunt mai puțin severe (ceea ce constituia premisa aplicării facultative a legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive).

Mai trebuie arătat că dispozițiile cuprinse în secțiunea privind aplicarea în timp a legii penale din cadrul părții generale a noului Cod penal reprezintă un veritabil drept comun în materie, aplicabil pentru viitor în orice împrejurare în care legiuitorul ar înțelege să intervină prin noi norme asupra stadiului actual al

legislației penale. Însă, în măsura în care asemenea modificări normative potențiale vor include prevederi exprese proprii privind aplicarea în timp, derogatorii de la regulile stabilite în art. 3-7 NCP, sub formă de *dispoziții tranzitorii*, acestea vor avea prioritate de aplicare, în conformitate cu regula *specialia generalibus derogant*[1]. În plus, în privința reglementării situațiilor tranzitorii determinate de trecerea de la Codul penal din 1969 la noul Cod penal, au aplicabilitate prevederile speciale înscrise, în acest sens, în Legea de punere în aplicare a noului cod (Legea nr. 187/2012, Titlul I, art. 1-22).

Art. 3. Activitatea legii penale. Legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare.

COMENTARIU

Dispoziția înscrisă în art. 3 NCP, inclusiv prin poziția ocupată (întâia reglementare a secțiunii referitoare la aplicarea legii penale în timp – aspect prin care se marchează o asemănare cu reglementarea anterioară), stipulează principiul de bază în materia ordonată. Prin comparație cu reglementarea din Codul penal din 1969, se poate constata că dispoziția este *identică* cu aceea cuprinsă în art. 10 din vechiul cod.

În ceea ce privește conținutul reglementării, textul impune regula firească a activității, în materie de aplicare a legii penale sub aspectul factorului temporal. De la data intrării sale în vigoare, prescripția normativă penală activează permanent și continuu, fără momente de întrerupere sau excepții (în mod normal), până în momentul când activitatea sa încetează definitiv (prin ieșirea din vigoare) sau temporar (prin suspendarea aplicării – de exemplu, ulterior declarării neconstituționalității sale și până la modificarea sa corespunzătoare, în termen de 45 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a deciziei Curții Constituționale). Fiind legea curentă (prezumtiv, cea mai corespunzătoare în raport de specificul necesităților societății la un anumit moment istoric dat), indicată și expusă spre informare destinatarilor, susținută de autoritatea coercitivă a statului, legea penală se impune spre respectare general obligatorie de la data intrării în vigoare, urmând a se aplica tuturor situațiilor determinate de transgresarea prevederilor sale imperative.

Raportându-ne la textul art. 3 NCP în considerarea acestui ultim aspect, sesizăm că legiuitorul vorbește despre aplicarea legii penale în raport de toate *infracțiunile* săvârșite în timpul activității sale, ceea ce nu tinde a exprima pe deplin sfera integrală de aplicare a categoriei normative avute în vedere. Astfel, legea penală cuprinde dispoziții referitoare și la instituții a căror incidență nu este legată neapărat

[1] În acest sens sunt și dispozițiile art. 236 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal: „Dispozițiile părții generale a Codului penal (...) se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel". A se vedea și propunerea legislativă existentă la data intrării în vigoare a noului Cod penal (înregistrată la Camera Deputaților cu indicativul PL-x nr. 680/2011), în cuprinsul căreia, la art. II pct. 1, se are în vedere modificarea art. 4 NCP.

de săvârșirea concretă a unor infracțiuni, fiind suficientă reținerea comiterii unor simple *fapte prevăzute de legea penală*. Astfel este cazul – spre exemplu – în privința măsurilor de siguranță (în condițiile legii, dacă fapta este nejustificată). Drept urmare, credem că o stipulare normativă mai riguroasă a acestei reguli ar trebui fie să facă referire expresă la categoria mai largă de *fapte prevăzute de legea penală*, ca entități care determină aplicarea legii penale pe întreaga perioadă a activității sale, fie să suprime orice referire explicită la vreun tip anume de entități faptice care atrag respectiva aplicare (după modelul orientativ „Legea penală se aplică în timpul cât ea se află în vigoare").

Stipulând activitatea legii penale, limitele în cadrul cărora aceasta se aplică – perioada în care este în vigoare –, legiuitorul penal indică implicit (*per a contrario*) perioadele – și, astfel determinate, faptele – asupra cărora, ca regulă, o lege penală nu își poate extinde aplicarea. Astfel, dispozițiile unei legi penale nu vor avea aplicare cu privire la situațiile născute în perioade anterioare datei de la care a început aceasta să activeze, precum nici cu privire la situațiile care se vor naște în perioade posterioare datei la care a încetat respectiva activitate. Primul caz se circumscrie ideii de neretroactivitate a legii; cel de-al doilea, conceptului de non-ultraactivitate a legii. După cum vom vedea în cele ce urmează, legiuitorul consideră aceste implicații ale afirmării principiului activității legii penale ca reprezentând o regulă în materie, însă nu una de tip absolut, fiind inserate în aceeași secțiune unele reglementări derogatorii.

Un alt aspect important de fixat în legătură cu norma analizată îl constituie necesitatea determinării corecte a momentelor care jalonează activitatea legii penale: data intrării acesteia în vigoare, respectiv data ieșirii ei din vigoare. În privința dintâi, ca regulă generală, infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora se reglementează prin lege organică, potrivit art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituție, lege care intră în vigoare la 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei, potrivit art. 78 din Constituție. Prin excepție, domeniile rezervate legii organice (inclusiv cel penal) pot fi reglementate și prin ordonanțe de urgență ale Guvernului, în condițiile art. 115 alin. (4) și (5) din Constituție. Indiferent că sunt instituite prin lege organică ori prin ordonanță de urgență a Guvernului, normele de incriminare trebuie să fie publicate în Monitorul Oficial al României. În jurisprudența Curții Constituționale a României s-a decis că „depunerea ordonanței de urgență la Camera competentă să fie sesizată și publicarea acesteia sunt două etape succesive în procesul normativ. (...) ordonanța de urgență intră în vigoare în ziua în care este publicată"[1].

Ieșirea din vigoare a unei prevederi normative conținând reglementări în materie penală poate avea loc fie ca efect al abrogării (totală sau parțială, expresă sau tacită), fie ca efect al ajungerii la termen a unei legi penale temporare (*lato sensu*), fie ca urmare a încetării efectelor juridice consecutiv declarării neconstituționalității, în condițiile indicate la art. 147 alin. (1) din Constituție (dacă

[1] C.C.R., dec. nr. 28/2013 (M. Of. nr. 164 din 27 martie 2013), pronunțată cu majoritate de voturi și cu formularea unei opinii separate.

în termenul legal legiuitorul nu pune de acord prevederile în cauză cu dispozițiile constituționale). Doctrina indică în mod constant că dispozițiile unei legi penale nu pot fi scoase din vigoare ca simplu efect al căderii în desuetudine ori caducității.

Art. 4. Aplicarea legii penale de dezincriminare. Legea penală nu se aplică faptelor săvârşite sub legea veche, dacă nu mai sunt prevăzute de legea nouă. În acest caz, executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a măsurilor de siguranță, pronunțate în baza legii vechi, precum şi toate consecințele penale ale hotărârilor judecătoreşti privitoare la aceste fapte încetează prin intrarea în vigoare a legii noi.

COMENTARIU

Dispoziția este situată în art. 4 NCP, succedând, în economia reglementărilor referitoare la aplicarea în timp a legii penale, principiului de bază al activității, reprezentând o primă situație derogatorie de la acesta, în sensul producerii efectelor (favorabile destinatarilor normei) unei legi penale şi în raport de situații juridice născute anterior intrării sale în vigoare. În Codul penal din 1969, prevederea referitoare la legea de dezincriminare era cuprinsă în art. 12 alin. (1).

Prin comparație cu reglementarea anterioară, este de sesizat, în primul rând, utilizarea expresă în denumirea marginală a articolului a referirii la categoria normativă care face obiectul reglementării, anume *legea de dezincriminare*. Articolul 12 CP 1969 avea indicat drept *nomen iuris* „Retroactivitatea legii penale", fără precizarea tipului de lege penală despre a cărei aplicare retroactivă trata textul, în condițiile în care conținutul articolului nu epuiza toate ipotezele de retroactivitate în materia dreptului penal. Ca atare, denumirea actuală apare mai potrivită, urmând a se desprinde din parcurgerea conținutului reglementării faptul că aplicarea legii de dezincriminare este una retroactivă, însă fără pretenția de a se limita (aparent) acest efect numai la respectiva categorie de lege.

În al doilea rând, este de observat că dispoziția din art. 4 NCP preia prevederea din alin. (1) al art. 12 CP 1969, într-o manieră practic identică. Textul este alcătuit din două teze (fraza I şi fraza a II-a), care stabilesc succesiv regula aplicării retroactive a legilor dezincriminatorii (excepție de la activitatea legii penale), indicând apoi efectele produse astfel asupra situațiilor juridice deja soluționate, anterior, prin aplicarea dispozițiilor normative care au precedat legii de dezincriminare. Singura *deosebire sesizabilă* între cele două texte este poziția inversată în care sunt menționate efectele produse de dezincriminare asupra sancțiunilor de drept penal, altele decât pedepsele[1].

[1] Dacă în Codul penal din 1969 era indicată, după pedepse, mai întâi încetarea executării măsurilor de siguranță, iar abia apoi a măsurilor educative, în noul Cod penal se procedează în sens opus. Nu putem să nu observăm că, în ambele codificări, această ordine a fost indicată invers decât în sistematizarea de ansamblu a părții generale. Deşi lipsită de implicații concrete, inconsecvența este regretabilă, apărând ca un element dizarmonic.

O *deosebire notabilă* este reprezentată de renunţarea noului legiuitor la reglementarea inserată în alineatul secund al art. 12 CP 1969, prin care se stipula că „Legea care prevede măsuri de siguranţă sau măsuri educative se aplică şi infracţiunilor care nu au fost definitiv judecate până la data intrării în vigoare a legii noi". Nepreluarea acestei dispoziţii este firească, în lumina prevederii exprese, drept componentă a principiului fundamental al legalităţii sancţiunilor de drept penal, a regulii neretroactivităţii. Dacă o excepţie de la aceasta se poate (şi trebuie) să fie admisă în ipoteza dispoziţiilor de dezincriminare – deoarece acestea se circumscriu, *lato sensu*, noţiunii de lege penală mai favorabilă, astfel cum este utilizat acest concept la nivel constituţional [art. 15 alin. (2)] –, nu acelaşi lucru se poate afirma şi în ipoteza în care se ridică problema acceptabilităţii aplicării retroactive, în mod obligatoriu şi nediferenţiat, a unei legi care instituie sancţiuni noi de drept penal, precum măsurile de siguranţă ori cele educative, chiar dacă acestea nu au, formal (sau nu au, în acelaşi grad, intensitate), esenţa retributivă şi coercitivă implicată de pedepse. Or, exact acest lucru se urmărea în vechea reglementare. Fără niciun dubiu, noua reglementare ne apare superioară în această privinţă, situându-se strict pe poziţiile unei legalităţi care garantează mai deplin drepturile fundamentale ale destinatarilor legii penale, compatibilizând expres dispoziţiile legii penale cu imperativele decurgând din reglementarea constituţională şi din standardele fixate în diferite documente internaţionale la care este parte şi statul român. Ca atare, aspectele legate de posibila aplicare retroactivă a unor dispoziţii penale care reglementează măsuri educative sau de siguranţă rămân, potrivit noului Cod penal – alături de orice alte prevederi inserate într-o nouă lege penală – să facă obiectul regulilor obişnuite privind aplicarea legii penale mai favorabile (sens în care s-a pronunţat constant doctrina majoritară).

Noua reglementare aduce – contrar aparenţelor – semnificative şi importante *elemente de noutate*, legate de concepţia şi înţelesul instituţiei legii de dezincriminare. Deşi la o primă vedere este dificil de acceptat acest lucru, din moment ce textul art. 4 NCP reproduce – practic – identic prevederea din art. 12 alin. (1) CP 1969, la o analiză aprofundată, realizată prin coroborare cu prescripţiile cuprinse în legile de procedură penală veche, respectiv nouă, împrejurarea se impune într-un mod cât se poate de evident.

Astfel, în vechea reglementare, reţinerea, la nivelul dreptului penal material, a intervenţiei unei legi de dezincriminare [prin aplicarea prevederilor din art. 12 alin. (1)] atrăgea, din punct de vedere procedural, incidenţa art. 10 alin. (1) lit. b) CPP 1968[1], acţiunea penală neputând fi pusă în mişcare sau nemaiputând fi exercitată pe motiv că *fapta nu (mai) este prevăzută de legea penală* (ceea ce

[1] Legea nr. 29/1968 privind Codul de procedură penală, publicată în B. Of. nr. 145-146 din 12 noiembrie 1968, republicată în B. Of. nr. 58-59 din 26 aprilie 1973 şi în M. Of. nr. 78 din 30 aprilie 1997, abrogată la 1 februarie 2014, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură penală adoptat prin Legea nr. 135/2010.
Brevitatis causa, în continuare, ne vom referi la fosta lege procesual penală folosind acronimul CPP 1968 – Codul de procedură penală din 1968, astfel cum expresia este utilizată şi în cuprinsul Legii nr. 255/2013 de punere în aplicare a noului Cod de procedură penală.

atrăgea, după caz, soluția procesuală a neînceperii urmăririi penale, a scoaterii de sub urmărire penală ori a achitării). Ce era de observat în legea generală anterioară de procedură penală era împrejurarea că în cuprinsul aceluiași art. 10 alin. (1), cu titlu de cauză care determina același efect procesual, legiuitorul din 1968 indicase, la lit. d), motivul constând în *lipsa unui element constitutiv al infracțiunii* din structura faptei concret săvârșite. Cele două situații cu efect identic fiind prevăzute de lege separat, ca temeiuri distincte pentru atingerea aceleiași soluții procesual penale, reieșea logic că ele au o sferă de acoperire deosebită, una în raport de cealaltă, cu alte cuvinte, că prin expresia „fapta nu este prevăzută de legea penală" (aceeași expresie care descria în art. 12 CP 1969 categoria legii de dezincriminare) trebuie să se înțeleagă o altă situație decât aceea de reținut pe motivul că „faptei îi lipsește unul din elementele constitutive ale infracțiunii"[1]. Astfel, se acredita concepția potrivit căreia *caracterul de dezincriminare al unei legi trebuia identificat în abstract* – stabilindu-se că legea nouă nu a preluat, din vechea reglementare, deloc, sub niciun aspect esențial, ideea de bază care fundamentase o anumită normă de incriminare. Atunci când legea nouă prelua în liniile sale generice (în esența sau natura sa) ideea de bază pe care se edificase și în legea anterioară o normă de incriminare, modificând doar forma juridică sub care se prezenta aceasta, la nivelul unor elemente ale conținutului său constitutiv, pentru paralizarea acțiunii penale nu se apela la cazul indicat la lit. b), ci la acela prevăzut la lit. d) a art. 10 alin. (1) CPP 1968. Se aprecia, așadar – din punctul de vedere al dreptului penal substanțial –, că nu operează, în asemenea cazuri, o dezincriminare (într-o accepțiune a acesteia care s-ar fi stabilit în concret), ci doar o modificare a elementelor conținutului constitutiv, astfel încât cel puțin unul dintre acestea nu se mai verifică de către fapta concret săvârșită. Ca atare, aplicabilă nu era instituția legii de dezincriminare, ci aceea a legii penale mai favorabile (*stricto sensu*), operantă prin modificarea condițiilor de incriminare a faptei.

Raportându-ne la noul Cod de procedură penală[2], se poate cu ușurință observa că cele două temeiuri distincte de paralizare a acțiunii penale, indicate separat în legislația anterioară, sunt contopite într-un singur text – art. 16 alin. (1) lit. b) –, potrivit căruia „Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar când a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă: (...) b) fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârșită cu vinovăția prevăzută de lege". În afară de împrejurarea că în textul art. 16 NCPP nu se mai regăsește nicăieri, separat, referirea la situația în care faptei îi lipsește un element al conținutului constitutiv, indicarea expresă, alături de cazul în care fapta nu mai este prevăzută de legea

[1] În acest sens, facem referire la Decizia nr. 12/2008 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție (M. Of. nr. 866 din 22 decembrie 2008).

[2] Legea nr. 135/2010, publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010, modificată, anterior intrării în vigoare, prin Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a noului Cod de procedură penală (M. Of. nr. 515 din 14 august 2014) și, ulterior, prin O.U.G. nr. 3/2014 pentru luarea unor măsuri de implementare necesare aplicării Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru implementarea altor acte normative (M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2014).

Brevitatis causa, în continuare, ne vom referi la noua lege procesual penală folosind acronimul NCPP – noul Cod de procedură penală.

penală – şi cu valoare identică faţă de acesta –, a situaţiei în care fapta concret săvârşită nu a fost comisă cu forma de vinovăţie impusă de lege relevă în mod indubitabil că noul legiuitor penal pune semnul echivalenţei între ipoteza în care o faptă concret săvârşită nu mai reprezintă infracţiune, pentru că un anumit tip de comportament nu mai este deloc incriminat în legea nouă, şi cazul în care o faptă concret săvârşită nu se mai poate califica drept infracţiune, deoarece noua legislaţie a modificat conţinutul constitutiv al unei norme de incriminare, astfel încât nu se mai realizează o corespondenţă deplină între fapta săvârşită şi noua configurare legală a tipului respectiv de infracţiune[1]. Or, unificând regimul legii de dezincriminare identificate după un criteriu abstract de referinţă cu acela al (unor situaţii de manifestare a) legii penale mai favorabile din perspectiva modificării condiţiilor de incriminare (ipoteze de acum integrate tot în conceptul de *lege de dezincriminare*), putem afirma că *noul legiuitor penal trece de la stadiul aprecierii în abstract la acela al aprecierii în concret a caracterului unei legi ca fiind lege de dezincriminare*[2].

Dacă această schimbare de optică în identificarea legii de dezincriminare nu este de natură a produce modificări substanţiale în privinţa situaţiei (şi a fondului soluţiei procesual penale incidente) persoanelor care nu au fost încă definitiv judecate la data apariţiei legii noi, efectele produse asupra celor definitiv judecaţi la momentul intrării în vigoare a legii noi sunt radicale. Astfel, situaţiile de aplicare a legii penale mai favorabile (*stricto sensu*) după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare fiind, în ambele coduri, limitate la unele cazuri de modificare a regimului sancţionator (spre deosebire de incidenţa legii de dezincriminare, care îşi produce efectele indiferent de momentul la care intervine), în sistemul corespunzător aprecierii *in abstracto* a caracterului dezincriminator al legii, o simplă modificare a structurii conţinutului constitutiv al unei norme de incriminare nu producea niciun efect asupra situaţiei celor deja condamnaţi definitiv, care rămâneau în executarea pedepselor, chiar dacă, potrivit legii noi, faptele efectiv săvârşite de aceştia, în concret, nu mai corespundeau integral descrierii legale (ceea ce ar fi condus la imposibilitatea încadrării lor juridice ca infracţiuni, dacă judecata s-ar fi desfăşurat la acel moment). În schimb, într-o aceeaşi situaţie, în sistemul corespunzător aprecierii *in concreto* asupra caracterului dezincriminator al legii,

[1] Este totuşi de remarcat că instituirea acestei echivalenţe tinde a fi absolută prin raportare la legea penală materială şi doar relativă în considerarea legii procesual penale. Astfel, în materia rezolvării acţiunii civile de către instanţa penală, art. 25 alin. (5) NCPP menţine o distincţie între cele două teze din art. 16 alin. (1) lit. b), prevăzându-se explicit că doar în situaţia indicată la art. 16 alin. (1) lit. b) teza I (fapta nu este prevăzută de legea penală) instanţa penală lasă nesoluţionată acţiunea civilă.

[2] Opinii în acest sens au fost deja exprimate în doctrină. A se vedea, spre exemplu, *Fl. Streteanu*, Documentare privind aplicarea în timp a legii penale în condiţiile intrării în vigoare a noului Cod penal, document accesibil în format electronic pe site-ul Ministerului Justiţiei, la adresa de internet (verificată la data de 17 decembrie 2013) http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=lxf%2bAQ1LMwU%3d&tabid=2604.

În acelaşi sens, *M.A. Hotca*, Regula *mitior lex* în lumina noului Cod penal, articol accesibil în format electronic pe site-ul Juridice.ro, la adresa de internet http://www.juridice.ro/306259/regula-mitior-lex-in-lumina-noului-cod-penal.html (verificată la data de 31 ianuarie 2014).

o astfel de ipoteză ar fi calificată drept caz de dezincriminare, generând efecte și asupra condamnaților definitiv (încetarea executării pedepselor sau a măsurilor educative, punerea în libertate, încetarea consecințelor condamnării). Caracterul vădit echitabil al acestei soluții se impune, credem, de la sine, dispensându-ne de orice comentarii suplimentare.

Pentru a nu exista niciun fel de dubii cu privire la claritatea acestei soluții (pentru a sublinia această schimbare de optică a legiuitorului în identificarea și calificarea unei legi ca fiind de dezincriminare), în Legea pentru punerea în aplicare a noului Cod penal s-a specificat expres că „Dispozițiile art. 4 din Codul penal privind legea de dezincriminare sunt aplicabile și în situațiile în care o faptă determinată, comisă sub imperiul legii vechi, nu mai constituie infracțiune potrivit legii noi datorită modificării elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv a formei de vinovăție, cerută de legea nouă pentru existența infracțiunii" [art. 3 alin. (1) din Legea nr. 187/2012].

Sub aspectul conținutului reglementării, dispoziția din art. 4 NCP stabilește retroactivitatea legii de dezincriminare (identificată *in concreto*), excepție admisibilă de la dispozițiile art. 3 NCP, în lumina prevederii constituționale din art. 15 alin. (2). Astfel, ori de câte ori se va constata că, în lumina prescripțiilor normative în vigoare la un anumit moment dat, anumite manifestări faptice concrete anterioare, care se calificau juridic drept infracțiuni (potrivit normelor vechi, în vigoare la data comiterii respectivelor fapte), nu mai pot fi încadrate ca infracțiuni, nemaifiind prevăzute de legea penală nouă (fie în abstract, la modul general, fie doar și pe caz concret, prin neverificarea a cel puțin unui element al noului conținut constitutiv al acelei infracțiuni), vor fi aplicabile dispozițiile referitoare la legea de dezincriminare, cu efecte procesual penale diferite în funcție de momentul concret la care se produce constatarea.

În doctrină se insistă constant, în mod corect, asupra necesității de a nu suprapune perfect conceptele de *dezincriminare*, respectiv *abrogare*. Această distincție va fi cu atât mai importantă potrivit noii viziuni, de identificare *in concreto* a caracterului dezincriminator al unei legi noi. Astfel, deși este adevărat că, în cele mai multe cazuri, dezincriminările intervin prin intermediul abrogării (dar nu numai, fiind posibile și dezincriminări prin efectul declarării neconstituționalității unor norme de incriminare), dezincriminarea va funcționa și prin intermediul modificării textelor legale preexistente. Ca atare, în momentul în care se ridică suspiciunea incidenței dispozițiilor privind dezincriminarea, cel care interpretează legea trebuie să efectueze o verificare extensivă a legislației penale pozitive, urmărind să identifice posibile norme care să fi preluat (sau menținut) incriminarea anterioară, chiar și sub o altă denumire (norme în care să fie posibilă încadrarea juridică, cu titlu de infracțiune, a faptei concret săvârșite). Doar în eventualitatea unui soluționări negative în urma acestui examen, se va putea stabili în mod cert că există un caz de dezincriminare, cu toate consecințele corespunzătoare. În același sens sunt și prevederile art. 3 alin. (2) din Legea de punere în aplicare a noului Cod penal (Legea nr. 187/2012), conform cărora „Dispozițiile art. 4 din Codul penal nu se

aplică în situaţia în care fapta este incriminată de legea nouă sau de o altă lege în vigoare, chiar sub o altă denumire".

Art. 5. Aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei. (1) În cazul în care de la săvârşirea infracţiunii până la judecarea definitivă a cauzei au intervenit una sau mai multe legi penale, se aplică legea mai favorabilă.

(2) Dispoziţiile alin. (1) se aplică şi actelor normative ori prevederilor din acestea declarate neconstituţionale, precum şi ordonanţelor de urgenţă aprobate de Parlament cu modificări sau completări ori respinse, dacă în timpul când acestea s-au aflat în vigoare au cuprins dispoziţii penale mai favorabile.

COMENTARIU

Dispoziţia care reglementează principiul *mitior lex* în raport de situaţiile în care succesiunea legislativă operează faţă de cazuri nedefinitiv judecate este în noul Cod penal prima dintre cele două dispoziţii care normează aplicarea legii penale mai favorabile (*stricto sensu*), fiind precedată de prevederile referitoare la principiul activităţii legii penale şi de acelea legate de retroactivitatea legii de dezincriminare şi succedată de normele privitoare la aplicarea legii penale mai favorabile în raport de cauzele definitiv judecate, precum şi de situaţiile de aplicare ultraactivă a legii temporare.

Comparând dispoziţia cu reglementarea anterioară, putem observa că există o corespondenţă la nivelul prevederii din art. 5 alin. (1) NCP în raport de norma din art. 13 alin. (1) CP 1969. Practic, cele două texte sunt *identice*, singura *distincţie observabilă* fiind aceea că, spre deosebire de vechea reglementare, în care se stipula că se aplică legea *cea* mai favorabilă, noul legiuitor vorbeşte doar despre aplicare legii mai favorabile, aspect care nu credem a fi de natură să implice nicio consecinţă practică.

În schimb, *deosebiri* se înregistrează la nivelul conţinutului alineatului secund din cele două articole supuse comparaţiei. Articolul 13 alin. (2) CP 1969 dispunea că, atunci „Când legea anterioară este mai favorabilă, pedepsele complementare care au corespondent în legea penală nouă se aplică în conţinutul şi limitele prevăzute de aceasta, iar cele care nu mai sunt prevăzute în legea nouă nu se mai aplică". Această prevedere (excepţie legal consacrată de la interdicţia creării unei *lex tertia* în procesul de aplicare a legii mai favorabile) nu a mai fost preluată de legiuitorul noului cod[1]. Legiuitorul penal actual a introdus o dispoziţie nouă în alin. (2) al articolului analizat, prin care se subliniază expres, formal, conservarea efectului mai favorabil al unor acte normative cu existenţă sau conţinut infirmate ulterior, în condiţiile legii. Bineînţeles, aceasta numai în măsura în care o asemenea

[1] Dacă partea finală a dispoziţiei conducea la o situaţie întotdeauna mai favorabilă pentru persoana trasă la răspundere penală, nu acelaşi lucru se putea afirma despre partea de debut a textului, ceea ce intra în contradicţie cu dispoziţia constituţională din art. 15 alin. (2).

prevedere a fost în vigoare fie la data comiterii faptei, fie ulterior, între acest moment și până la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. Realitatea existenței acestor efecte și implicațiile lor cu privire la situația juridică a persoanelor asupra cărora s-au răsfrânt nu pot fi desconsiderate, în pofida tarelor care grefează respectivele dispoziții legale, astfel încât prescripția alin. (2) al art. 5 NCP nu face decât să exprime formal o tristă necesitate, care este de dorit să apară cât mai rar sau deloc în concret, dar pentru care legea trebuie să prevadă o soluție.

Referitor la articolul analizat, avem în vedere unele *elemente de noutate* pe care le aportează în legislația penală, prin comparație cu stadiul anterior al reglementării. Astfel, lipsa preluării în noul Cod penal a dispoziției din art. 13 alin. (2) CP 1969 semnalează faptul că aspectele legate de severitatea mai accentuată sau mai puțin accentuată a limitelor și conținutului pedepselor complementare prevăzute în legi penale succesive rămân a se integra, alături de alte considerente, în formularea judecății de valoare cu privire la identificarea legii mai favorabile (nemaifiind extrase din această ecuație ca variabile cu aplicare separată). Ca atare, în măsura în care nu există alte elemente, prioritare, care să indice caracterul mai favorabil al unei legi față de o alta, aspectele referitoare la limitele și conținutul pedepselor complementare care au corespondent dintr-o lege în cealaltă vor putea indica dispoziția aplicabilă în baza principiului *mitior lex*. Bineînțeles că, în acele situații în care una dintre legi se va prezenta ca fiind mai favorabilă sub alte aspecte prioritare (în principiu, fiind vorba aici despre pedeapsa principală), ea va câștiga dreptul de aplicare în baza art. 5 NCP, chiar dacă limitele și conținutul pedepselor complementare (corespondente cu pedepsele complementare din cealaltă lege în raport de care se realizează comparația) pe care le prevede ar fi mai puțin favorabile decât în cealaltă lege[1]. Soluția se impune firesc prin aceea că pondere mai semnificativă în actul sancționării o au pedepsele principale, iar nu cele complementare, deci, în cazul în care legile comparate sunt asimetrice în privința caracterului mai favorabil al acestora, cea care trebuie să cedeze este legea având caracter mai favorabil asupra instituției mai puțin importante (care, prin aplicare, ar aduce inculpatului un beneficiu mai redus decât acela atras de aplicarea celuilalt act normativ), sens indicat și de adaptarea principiului *accesorium sequitur principale*.

Nu apreciem posibilă recurgerea, într-o atare situație, la combinarea dispozițiilor mai favorabile din mai multe legi (de exemplu, pedepsele principale să se aplice în conformitate cu legea mai favorabilă sub acest aspect, iar pedepsele complementare să fie selectate și aplicate în conținutul și limitele altei legi, mai favorabilă doar în privința lor), deoarece astfel s-ar crea așa-zisa *lex tertia*, procedeu asupra caracterului interzis al căruia doctrina a avertizat în mod constant, din moment ce aceste aspecte nu se integrează nici măcar în conceptul de instituții

[1] Potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012: „În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii și complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă", înțelegându-se tacit că această identificare a respectivei legi ca fiind mai favorabilă s-a realizat în considerarea altor criterii, precum sancțiunea penală principală.

penale cu aplicare autonomă. O acţiune în acest sens ar conduce la neaplicarea propriu-zisă, integrală, a niciuneia dintre legile comparate, ci a unui amestec *ad-hoc* între prevederile lor, realizat conjunctural de către instanţă, în considerarea particularităţilor unui anumit caz concret determinat, ceea ce este strict interzis, deoarece s-ar leza principiul constituţional al separaţiei puterilor în stat. Organul judiciar nu este chemat a elabora sau modifica legea, ci doar a o aplica cazului concret, adaptând-o numai în limitele permise de legiuitor. În afara acestei competenţe, orice acţiune ar fi abuzivă şi ilegală.

Pe de altă parte, aplicarea pedepselor complementare chiar mai puţin favorabile, prevăzute însă de legea mai favorabilă din punct de vedere al pedepselor principale, nu reprezintă o soluţie care să fie absolutizată. Astfel, în măsura în care legea identificată drept mai favorabilă (după criteriul pedepselor principale) ar fi una ulterioară momentului săvârşirii infracţiunii, iar aceasta ar cuprinde pedepse complementare fără corespondent în legea veche, considerăm că acestea nu se vor putea aplica, deoarece principiul *accesorium sequitur principale* cedează în faţa principiului fundamental al sancţiunilor de drept penal [art. 2 alin. (2) NCP], care interzice aplicarea retroactivă a oricărei sancţiuni de drept penal care nu era prevăzută de legea în vigoare la data comiterii faptei în considerarea căreia s-ar aplica sancţiunea[1].

Un *aspect de noutate* în aplicarea principiului *mitior lex* în situaţiile în care nu există o hotărâre definitivă provine din modificarea viziunii legiuitorului nou în raport de sfera de acoperire a conceptului de lege de dezincriminare, domeniul incidenţei art. 5 NCP fiind restrâns în raport de cel al art. 13 CP 1969.

Într-o succintă analiză a conţinutului reglementării, trebuie evidenţiat, în primul rând, polisemantismul juridic al noţiunii de lege penală mai favorabilă, prin raportare la conceptul de lege de dezincriminare. Astfel, într-un registru larg de referinţă – sens în care este utilizat termenul în conţinutul Constituţiei, la art. 15 alin. (2) –, principiul *mitior lex* include şi ipoteza dezincriminării, fiind o evidenţă aceea că prin aplicarea retroactivă a legii de dezincriminare se dă naştere unei situaţii juridice care este în interesul persoanei care a comis în trecut o faptă atunci calificată drept infracţiune. Pe de altă parte, într-un sens restrâns, specific nivelului strict penal de referinţă, noţiunea de lege penală mai favorabilă se distinge de aceea de lege de dezincriminare, cele două entităţi juridice având premise diferite, de unde şi reglementarea lor în texte separate. Premisa pentru reţinerea legii penale mai favorabile (*stricto sensu*) – aşa cum se desprinde ea din reglementarea tehnică a art. 5 şi art. 6 NCP – este că, în cadrul succesiunii legilor penale, toate sursele normative comparate menţin incriminarea categoriei respective de comportament, marcându-se deci o continuitate la nivel de incriminare.

Principiul *mitior lex* funcţionează potrivit art. 5 NCP prin compararea legilor succesive şi selectarea celei mai favorabile dintre ele în considerarea a trei criterii

[1] În acest sens este şi dispoziţia din art. 12 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, care stabileşte (în raport de nou-introdusa pedeapsă complementară pentru persoanele fizice constând în publicarea hotărârii de condamnare) că „Pedeapsa complementară prevăzută la art. 55 lit. c) din Codul penal nu se aplică în cazul infracţiunilor comise anterior intrării în vigoare a acestuia".

ordonate ierarhic, în funcție de instituția fundamentală a dreptului penal căreia îi corespund cu predilecție. Astfel, vor fi mai întâi luate în considerare modificările condițiilor de incriminare (fapta concret comisă menținându-și caracterul infracțional, după o evaluare *in concreto*), după care – dacă după acest criteriu nu se reușește identificarea uneia dintre legile succesive ca fiind mai favorabilă decât cealaltă (celelalte) – se va trece la comparația sub aspectul modificării condițiilor de tragere la răspundere penală (de urmărire și judecată), pentru ca, abia în cele din urmă (dacă nici după al doilea criteriu nu s-a impus departajarea unei legi ca fiind mai favorabilă), să se apeleze la comparația sub aspectul regimului sancționator.

Ca regulă generală, toate aceste examinări urmează a se efectua doar în considerarea particularităților fiecărui caz concret în parte, separat de alte ipoteze de aplicare, iar niciodată după o evaluare generică, în abstract. Dacă în urma acestei întreite evaluări graduale niciuna dintre legile succesive nu se impune a fi mai favorabilă, urmează a se aplica întotdeauna (formal) legea nouă, în vigoare la data judecării cauzei, deoarece ea este identică cu legea veche, în privința respectivei spețe, fiind, totodată, activă (supraviețuirea legii vechi nu se poate justifica decât în mod excepțional, ca efect al ultraactivității legii mai favorabile ori a celei temporare).

Spre deosebire de ipoteza de aplicare a principiului *mitior lex* reglementată la art. 6, în situațiile în care legile s-au succedat anterior stabilirii unei pedepse definitive se poate discuta, în general, despre conceptul de *extraactivitate a legii penale mai favorabile*, noțiune care include atât referirea la aplicarea retroactivă a uneia dintre legile succesive, cât și noțiunea de aplicare ultraactivă a uneia dintre legile succesive. Desigur, pe caz concret se va fixa întotdeauna efectiv maniera de aplicare a acestei potențiale extraactivități, după caz, fie în sensul retroactivității, fie în acela al ultraactivității.

Dispunând aplicarea legii mai favorabile dintre legile intervenite de la data comiterii infracțiunii și până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, legiuitorul stabilește în art. 5 NCP un interval, jalonat de o limită temporală inferioară (data săvârșirii infracțiunii), respectiv de una superioară (rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătorești), în ceea ce privește sfera actelor normative a căror comparație se va efectua în vederea selectării și aplicării legii mai favorabile. Drept urmare, devine crucială identificarea corectă a acestora, în fiecare caz în parte, pentru o corectă circumscriere a legilor care pot fi comparate în vederea identificării prevederilor mai favorabile.

Data săvârșirii infracțiunii constituie un moment care depinde de tipul de infracțiune comisă (tentativă, fapt consumat, infracțiuni de durată). În acest sens, în practică au fost în mod corect identificate datele corespunzătoare la care se consideră săvârșită o infracțiune[1], luându-se în considerare și dispozițiile expres inserate în art. 154 alin. (2) și (3) NCP pentru infracțiunile de durată. În ansamblu,

[1] Plenul Trib. Suprem, dec. nr. 1/1987.

putem aprecia că legiuitorul român a optat, în problema identificării datei săvârşirii infracţiunii, pentru soluţia furnizată de teoria acţiunii.

Celălalt moment care interesează în materie de aplicare a legii penale mai favorabile conform art. 5 NCP este *data judecării definitive*. În corespondenţă cu noua codificare procesual penală, aceasta va fi data de la care o hotărâre judecătorească nu va mai putea fi atacată potrivit căii ordinare de atac (art. 551 şi art. 552 NCPP).

Punctul nevralgic al problemelor privitoare la aplicarea legii penale mai favorabile se conturează în legătură cu accepţiunea dată expresiei *lex tertia* (şi cu interdicţia privind-o pe aceasta). Opiniile recente marchează un reviriment de la concepţia tradiţională a aplicării globale a uneia dintre legile care s-au succedat în timp (presupunând o interdicţie de tip absolut a unei *lex tertia*), la aşa-numita *aplicare a legii penale mai favorabile în raport de instituţii penale autonome* (care nuanţează interdicţia privind *lex tertia*), împreună cu modificarea opţiunii legale privind criteriul de determinare a conceptului de lege de dezincriminare. Astfel, observăm că tinde a câştiga tot mai mult teren, în doctrină şi în practică, concepţia opusă celei tradiţional afirmate în dreptul nostru penal, prin luările de poziţie (cu argumente localizate în prevederi legale) ale unor teoreticieni şi/sau practicieni, precum şi a unor foruri (organisme) oficiale[1]. Pe de altă parte, poziţia constantă a

[1] A se vedea, în acest sens, *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 10 şi urm.; *C. Rotaru*, Aplicarea legii penale mai favorabile, articol accesibil în format electronic pe site-ul Juridice.ro, la adresa de internet http://www.juridice.ro/299144/aplicarea-legii-penale-mai-favorabile.html (verificată la data de 2 februarie 2014); *M.A. Hotca*, Regula *mitior lex*..., op. cit. De altfel, chiar Plenul Consiliului Superior al Magistraturii a solicitat o intervenţie legislativă care să opereze ca un veritabil reţetar în acest sens (potrivit comunicatului de presă postat la data de 30 ianuarie 2014 pe site-ul oficial al instituţiei, www.csm1909.ro), astfel încât să fie evitată o posibilă (chiar iminentă) practică neunitară din partea instanţelor [care ar acredita instanţa supremă să tranşeze problema prin pronunţarea unei decizii obligatorii, fie sub forma unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, fie a soluţionării unui recurs în interesul legii – care, de altfel, ar reprezenta o revenire asupra practicii anterioare a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, în această materie, consacrată prin Decizia Secţiilor Unite nr. 8/2008 (M. Of. nr. 866 din 22 decembrie 2008) –, dezlegare care ar putea intra în conflict cu unele decizii ale Curţii Constituţionale, căci „ar oferi acestei instanţe (Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie – n.n.) posibilitatea ca, pe această cale, în temeiul unei norme infraconstituţionale, să dea dezlegări obligatorii care contravin Constituţiei şi deciziilor Curţii Constituţionale", sens în care s-a exprimat Curtea Constituţională prin Decizia nr. 206/2013 (M. Of. nr. 350 din 13 iunie 2013)]. Solicitarea C.S.M. a fost formulată în sensul indicării explicite în lege a faptul că principiul *mitior lex* urmează a se aplica prin raportare la instituţii autonome de drept penal, prin introducerea, în Legea nr. 187/2012, a unui nou articol, art. 4^1, cu următorul cuprins: „(1) În aplicarea dispoziţiilor art. 5 din Codul penal, se stabilesc şi se aplică, pentru fiecare instituţie de drept penal autonomă, dispoziţiile mai favorabile din legile penale succesive. (2) În aplicarea dispoziţiilor art. 6 din Codul penal, nu pot fi combinate dispoziţiile mai favorabile din legile penale succesive" – a se vedea, în acest sens, proiectul de ordonanţă de urgenţă de modificare a noului Cod de procedură penală şi noului Cod penal, postat începând cu 31 ianuarie 2014 pe site-ul Ministerului Justiţiei, la adresa de internet (verificată pe 2 februarie 2014) http://www.just.ro/MinisterulJusti%C8%9Biei/Actenormative/Proiectedeactenormativeaflate%C3%AEndezbatere/tabid/93/Default.aspx.
Ulterior acestui moment, doctrina a reacţionat, indicând potenţiala neconstituţionalitate a aplicării diferenţiate a principiului legii penale mai favorabile în funcţie de intervenţia unei hotărâri definitive de condamnare – *N. Neagu*, Constituţionalitatea aplicării diferenţiate a principiului legii penale mai favorabile în funcţie de intervenţia unei hotărâri definitive de condamnare, articol postat şi accesibil spre consultare pe site-ul Juridice.ro, la adresa de internet (verificată la data de 12 februarie 2014)

Curții Constituționale a României se situează în susținerea soluției tradiționale în materie[1]. Astfel, în măsura unei promovări legale exprese a noii viziuni propuse în acest domeniu, nu ne apare deloc improbabilă apariția unui conflict care să se finalizeze cu ridicarea unei probleme de constituționalitate.

Art. 6. Aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei. (1) Când după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și până la executarea completă a pedepsei închisorii sau amenzii a intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, sancțiunea aplicată, dacă depășește maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită, se reduce la acest maxim.

(2) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la detențiune pe viață și până la executarea ei a intervenit o lege care prevede pentru aceeași faptă numai pedeapsa închisorii, pedeapsa detențiunii pe viață se înlocuiește cu maximul închisorii prevăzut pentru acea infracțiune.

(3) Dacă legea nouă prevede în locul pedepsei închisorii numai amenda, pedeapsa aplicată se înlocuiește cu amenda, fără a se putea depăși maximul special prevăzut în legea nouă. Ținându-se seama de partea executată din pedeapsa închisorii, se poate înlătura în totul sau în parte executarea amenzii.

(4) Măsurile educative neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta, dacă este mai favorabilă.

(5) Când legea nouă este mai favorabilă în condițiile alin. (1)-(4), pedepsele complementare și măsurile de siguranță neexecutate și neprevăzute în legea

---

http://www.juridice.ro/306841/constitutionalitatea-aplicarii-diferentiate-a-principiului-legii-penale-mai-favorabile-in-functie-de-interventia-unei-hotarari-definitive-de-condamnare.html.

Drept urmare, proiectul inițial al ordonanței de urgență a fost scindat de Guvern, astfel: unele aspecte legate de modificările noului Cod de procedură penală au luat forma O.U.G. nr. 3/2014 (M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2014); alte chestiuni, inclusiv introducerea art. 4[1] în Legea nr. 187/2012, formează obiectul unui proiect de lege, dar cu un conținut reconsiderat, astfel: „(1) În aplicarea dispozițiilor art. 5 și 6 din Codul penal, se stabilesc și se aplică, pentru fiecare instituție de drept penal autonomă, dispozițiile mai favorabile din legile penale succesive. (2) Prevederile art. 5 și 6 din Codul penal nu se aplică cu privire la imprescriptibilitatea răspunderii penale ori a executării pedepselor pentru unele infracțiuni" (după cum reiese din proiectul expus spre dezbatere publică pe site-ul Ministerului Justiției, la adresa de internet http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=scDuuBhjrvA%3d&tabid=2729, consultată la data de 12 februarie 2014).

Este de urmărit în acest sens procesul legislativ. Pentru încă o luare de poziție a practicii în materie, dar în sens contrar curentului dominant de opinie în momentul de față, a se vedea și *S. Cîrnaru*, Aplicarea în timp a legii penale mai favorabile – potențial conflict între interpretarea unei norme legale și exigențele unui principiu constituțional, articol postat și accesibil spre consultare pe site-ul Juridice.ro, la adresa de internet (verificată la data de 12 februarie 2014) http://www.juridice.ro/308649/aplicarea-in-timp-a-legii-penale-mai-favorabile-potential-conflict-intre-interpretarea-unei-norme-legale-si-exigentele-unui-principiu-constitutional.html.

[1] Prin Deciziile nr. 1470 și nr. 1483/2011, Curtea Constituțională a stipulat că o aplicare combinată a dispozițiilor mai favorabile din legi distincte, sub forma unei *lex tertia*, ar contraveni prevederilor art. 61 din Constituție, permițând practic judecătorului – în mod nepermis – să legifereze.

nouă nu se mai execută, iar cele care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul şi limitele prevăzute de aceasta.

(6) Dacă legea nouă este mai favorabilă numai sub aspectul pedepselor complementare sau măsurilor de siguranță, acestea se execută în conținutul şi limitele prevăzute de legea nouă.

(7) Când o dispoziție din legea nouă se referă la pedepse definitiv aplicate, se ține seama, în cazul pedepselor executate până la data intrării în vigoare a acesteia, de pedeapsa redusă sau înlocuită potrivit dispozițiilor alin. (1)-(6).

COMENTARIU

Prin dispozițiile art. 6 NCP se reglementează unica situație de incidență a principiului *mitior lex* în raport de cazurile în care judecata s-a finalizat definitiv (caz de aplicare obligatorie a legii mai favorabile), *spre deosebire de reglementarea din Codul penal din 1969*, unde se mai stipula şi o situație de aplicare facultativă a legii penale mai favorabile după condamnarea definitivă, ipoteză la care noul legiuitor a renunțat, pentru a limita cât mai mult posibil cazurile de atingere față de principiul autorității de lucru judecat a unei hotărâri judecătorești definitive şi – prin aceasta – față de principiul separației puterilor[1]. În articolul astfel redactat sunt disciplinate, pe rând, mai multe împrejurări, privind toate categoriile de sancțiuni de drept penal.

În ceea ce privește *pedepsele principale*, alin. (1)-(3) reproduc fidel dispozițiile cuprinse în art. 14 alin. (1)-(3) CP 1969, cu singura *deosebire* că la alin. (2) în noua codificare se stipulează expres că este vizată ipoteza în care legea nouă ar prevedea pentru infracțiunea comisă *numai* pedeapsa închisorii, în locul detențiunii pe viață din legea anterioară. Apreciem că prin această circumstanțiere legiuitorul dorește să excludă expres aplicarea dispoziției în cazurile în care legea nouă ar prevedea pentru respectiva infracțiune pedeapsa închisorii alternativ cu detențiunea pe viață (deşi pare să se excludă, totodată, nemotivat, varianta improbabilă, dar nu imposibilă, în care legea nouă ar prevedea pentru acea infracțiune pedeapsa închisorii alternativ cu amenda).

În situația indicată la alin. (1), instanța va realiza o dublă verificare, etapizată astfel: mai întâi se va stabili dacă maximul special (minimul nu interesează) al pedepsei închisorii sau amenzii, prevăzut în legea nouă, este mai scăzut decât acela cuprins în legea veche, în sancționarea aceleiaşi infracțiuni; numai dacă rezultatul acestei prime examinări este pozitiv, se va trece la compararea pedepsei concret aplicate în baza legii vechi cu noul maxim special, iar doar în cazul în care prima este superioară, reducerea va opera obligatoriu prin scăderea la limita noului maxim

[1] Potrivit art. 4 din Legea nr. 187/2012, se stabilește interdicția luării în considerare a instituției aplicării facultative a legii penale mai favorabile (potrivit art. 15 CP 1969), ca un element de determinare a caracterului mai favorabil al vechii codificări, prin raportare la cea în vigoare. Astfel, textul dispune: „Pedeapsa aplicată pentru o infracțiune printr-o hotărâre ce a rămas definitivă sub imperiul Codului penal din 1969, care nu depăşeşte maximul special prevăzut de Codul penal, nu poate fi redusă în urma intrării în vigoare a acestei legi".

special (instanța nefiind abilitată să reindividualizeze pedeapsa). În cazul indicat la alin. (2), se înlocuiește detențiunea pe viață cu maximul special al închisorii prevăzute de legea nouă pentru infracțiunea comisă (de asemenea, instanța nu poate reindividualiza pedeapsa). Pentru situația de la alin. (3) însă, instanța va urma să reindividualizeze pedeapsa, putând stabili orice valoare a amenzii între minimul și maximul special din legea nouă, dar numai dacă legea nouă prevede exclusiv amenda, ca pedeapsă unică pentru infracțiunea comisă. Desigur, instanța nu va putea depăși – în considerarea unor situații normale – maximul special al amenzii[1]. La stabilirea amenzii nu se va ține cont de partea din pedeapsa închisorii care a fost deja executată, însă acest aspect urmează a constitui, ulterior acestui pas, un element facultativ de determinare a cuantumului părții efectiv executabile din pedeapsa astfel fixată.

În principiu, noile texte nu pun problema delimitării de cele anterioare, din punct de vedere al caracterului mai favorabil al unora sau altora. Prin excepție, se poate discuta despre *caracterul mai favorabil* al Codului penal din 1969, care, în ipoteza reglementată la alin. (2), nu limita expres incidența legii noi numai în considerarea situațiilor în care închisoarea ar fi unica sancțiune prevăzută pentru infracțiunea comisă, pentru care s-a aplicat, potrivit legii vechi, detențiunea pe viață.

Prin prevederea din alin. (4) al art. 6 NCP se revine expres asupra regulii formulate de art. 14 alin. (4) CP 1969, *în privința măsurilor educative* (care sunt, potrivit noului cod, unicele sancțiuni aplicabile infractorului minor, cu titlu de consecințe ale răspunderii penale), prin aceea că se dispune explicit neretroactivitatea lor, cu excepția cazului în care sunt mai favorabile. Astfel, dacă legea nouă nu mai prevede o măsură educativă aplicată conform legii vechi, iar aceasta nu este încă executată (integral), ea nici nu se va mai executa (respectiv va înceta executarea ei). Pe de altă parte, dacă legea nouă menține o măsură educativă prevăzută și de legea veche și aplicată în perioada activității acesteia, executarea ei se va realiza în conținutul și limitele prevăzute de legea nouă, dar numai dacă acestea sunt mai favorabile, reieșind că, în caz contrar, executarea va continua să se desfășoare în conținutul și limitele inițiale (din legea veche), ceea ce este compatibil cu dispoziția constituțională din art. 15 alin. (2). Evident, reglementarea nouă se constituie drept *dispoziție mai favorabilă* prin comparație cu cea anterioară. Totuși, în ceea ce privește aspectul particular al tranziției de la Codul penal din 1969 la noul Cod penal, în raport de situația măsurilor educative, regulile aplicabile sunt cele prevăzute de Legea de punere în aplicare a noului cod (Legea nr. 187/2012), care dedică tot Capitolul IV din Titlul I (art. 17-22), precum și art. 9 alin. (1) reglementării unor dispoziții speciale privind regimul sancționator aplicabil minorilor.

În ceea ce privește *pedepsele complementare și măsurile de siguranță*, noua reglementare (spre *deosebire* de cea anterioară) distinge două ipoteze, reglemen-

[1] Ne întrebăm însă dacă interdicția mai este sau ar mai trebui să fie valabilă în situațiile în care există cauze generale de agravare a pedepsei; poate însăși pedeapsa închisorii, prevăzută de legea veche, fusese aplicată – pentru un asemenea motiv – deasupra maximului său special.

tându-le în alin. (5) şi (6) ale art. 6. Astfel, potrivit alin. (5), pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă se vor executa în conţinutul şi limitele prevăzute de legea nouă [chiar dacă acest conţinut sau aceste limite ar fi mai puţin favorabile decât cele din legea veche, aspect care se subînţelege din lipsa unei prevederi precum este aceea din finalul art. 6 alin. (4)] – ceea ce creează, aparent, impresia preluării dispoziţiei din alin. (4) al art. 14 CP 1969 –, dar numai dacă sunt întrunite cumulativ două condiţii (aspect care demarchează noua reglementare de cea veche):

– aplicarea legii noi ca lege mai favorabilă în condiţiile alin. (1)-(4) ale art. 6 (aşadar, din perspectiva sancţiunilor principale – pedepse principale ori măsuri educative –, legea nouă a fost reţinută ca lege mai favorabilă în situaţiile în care există deja o condamnare definitivă, ceea ce justifică şi aplicarea pedepselor complementare sau a măsurilor de siguranţă conform aceleiaşi legi, pentru a nu se crea o *lex tertia*);

– sancţiunile în cauză să aibă corespondenţă în cele două legi [aşadar, chiar dacă legea nouă este mai favorabilă sub aspectul pedepselor principale ori al măsurilor educative – şi se aplică conform art. 6 alin. (1)-(4) –, dacă ea conţine pedepse complementare sau măsuri de siguranţă instituite *ex novo*, acestea nu se vor aplica retroactiv, conform art. 2 alin. (2) NCP].

Atunci însă când legea nouă nu se poate reţine şi aplica drept lege mai favorabilă, sub aspectul sancţiunilor principale de drept penal, pentru situaţiile în care există deja o condamnare definitivă, dispoziţia din alin. (5) nu îşi mai găseşte posibilitate de aplicare. Ca atare, prin alin. (6) s-a statuat posibilitatea ca, în astfel de cazuri, legea nouă să se aplice – totuşi – retroactiv, în privinţa conţinutului şi limitelor de executare a pedepselor complementare şi a măsurilor de siguranţă, dar numai dacă acestea sunt mai favorabile în legea nouă[1]. Într-o asemenea ipoteză, aplicarea obligatorie, nelimitată a conţinutului şi limitelor de executare a acestor sancţiuni, întotdeauna din legea nouă, nu se mai justifica şi în raport de cazurile în care aceasta din urmă ar fi fost mai drastică sub respectivele aspecte decât vechea reglementare [aşa cum prevedea, nedistinct, art. 14 alin. (4) CP 1969], căci s-ar nesocoti fără niciun temei prevederile din art. 15 alin. (2) din Constituţie. Ca atare,

[1] În legătură cu această dispoziţie, insuficient circumstanţiată sub aspectul raportului dintre cele două legi, din punct de vedere al sancţiunilor principale aplicabile, doctrina a semnalat deja o potenţială ipoteză discutabilă de incidenţă a art. 6 alin. (6) NCP. Astfel, dacă legea nouă şi legea veche prevăd, în raport de respectiva faptă incriminată, acelaşi regim de sancţionare la nivelul sancţiunilor principale de drept penal sau chiar un regim mai blând, potrivit legii noi, dar nu suficient pentru aplicarea prevederilor art. 6 alin. (1)-(4), dispunând, în plus, conţinut şi limite mai favorabile de executare pentru pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă, este absolut firesc ca acestea să se execute în condiţiile din legea nouă. Dacă însă legea nouă este mai severă decât cea anterioară, sub aspectul sancţiunilor principale de drept penal, dar prevede conţinut şi limite mai favorabile de executare pentru pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă, executarea acestora din urmă potrivit legii noi, de către cei deja condamnaţi definitiv, nu mai apare consecventă cu spiritul reglementărilor cuprinse în art. 5 şi art. 6 alin. (5) NCP, care acreditează ideea că pedepsele complementare şi măsurile de siguranţă urmează regimul legii mai favorabile sub aspectul pedepselor principale ori al măsurilor educative. A se vedea, în acest sens, *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 7, 8.

apreciem că se impune de la sine *caracterul vădit mai favorabil* al noii reglementări, în această materie, prin comparație cu stadiul din Codul penal din 1969.

Ultimul alineat al articolului (al șaptelea) preia dispoziția art. 14 alin. (5) CP 1969. Situația juridică a persoanei condamnate, referitor la sancțiunea de drept penal executată, va fi apreciată, pe viitor, în considerarea legii noi, ca și cum aceasta ar fi fost aplicată efectiv în raport de acea persoană. Deși textul face referire expresă doar la pedepse, indicarea finală a incidenței sale față de toate dispozițiile primelor alineate ale art. 6 sugerează că prevederea s-ar aplica (formal) și în raport de măsurile educative ori de acelea de siguranță (cu toate că, în cazul lor, ficțiunea juridică astfel impusă nu pare să conducă în concret la situații mai avantajoase, în viitor, pentru cel în cauză).

Art. 7. Aplicarea legii penale temporare. (1) Legea penală temporară se aplică infracțiunii săvârșite în timpul când era în vigoare, chiar dacă fapta nu a fost urmărită sau judecată în acel interval de timp.

(2) *Legea penală temporară* este legea penală care prevede data ieșirii ei din vigoare sau a cărei aplicare este limitată prin natura temporară a situației care a impus adoptarea sa.

COMENTARIU

Dispoziția alin. (1) reproduce textul din art. 16 CP 1969, consacrând principiul ultraactivității legii penale temporare. Prevederea cuprinsă în alin. (2) marchează un punct de noutate la nivel legislativ, dar nu și doctrinar, prin explicarea înțelesului noțiunii *lege temporară* (salutară interpretare autentică contextuală).

Trebuie spus că noțiunea de ultraactivitate, utilizată în știința dreptului penal pentru a caracteriza legea temporară, este un concept derivat al sensului propriu-zis al termenului. Astfel, dacă retroactivitatea desemnează situația în care un act normativ își extinde aplicarea și cu privire la situații juridice apărute anterior intrării sale în vigoare, noțiunea de ultraactivitate, într-un sens strict simetric, ar acoperi situația aplicării unei legi ieșite din vigoare în raport de cauze apărute ulterior încetării activității sale. Această semnificație este însă străină, în dreptul penal actual, atât ipotezelor de aplicare ultraactivă a legii penale mai favorabile, cât și cazurilor de aplicare ultraactivă a legii temporare. De altfel, în art. 7 alin. (1) NCP se prevede explicit faptul că infracțiunea căreia i se aplică dispozițiile legii temporare, chiar ulterior ieșirii din vigoare, trebuie să fi fost comisă „în timpul când era în vigoare". În această ipoteză, odată stabilit caracterul temporar al legii penale sub guvernarea căreia s-au comis faptele [potrivit indicațiilor din alin. (2) al art. 7], dispozițiile acesteia vor continua să rămână aplicabile în soluționarea respectivelor infracțiuni, chiar dacă a apărut între timp o nouă lege (indiferent dacă aceasta ar fi sau nu mai favorabilă decât legea veche), fără să conteze momentul descoperirii faptei ori data identificării persoanei care a comis-o sau orice alte momente (legate de procesul penal prin care infractorul urmează a fi tras la răspundere penală).

Practic, principiul ultraactivității legii temporare constituie o excepție de la aplicarea legii penale mai favorabile, instituită în considerarea momentelor deosebite de vulnerabilitate socială care determină, în principiu, apariția unor legi penale temporare. Ca atare, legea temporară fie incriminează *ex novo* conduite care în condiții obișnuite nu prezintă suficientă periculozitate abstractă pentru a interesa domeniul penal, fie – adeseori – ridică nivelul represiunii pentru infracțiuni preexistente. Cum însă perioadele de activitate a legilor penale temporare sunt relativ scurte prin comparație cu durata instrumentării unei cauze penale, majoritatea sau – uneori – totalitatea infracțiunilor comise în acea perioadă urmează a se soluționa procesual penal ulterior ieșirii din vigoare a legii temporare. Cum, de regulă, actul normativ care va intra în vigoare după o lege temporară este unul mai puțin sever (fie că reintră în vigoare legislația anterioară, fie că apare o lege nouă), permisiunea funcționării principiului *mitior lex* ar face ineficientă încercarea legiuitorului de a menține ordinea prin intimidarea sporită din cuprinsul legii temporare.

Dacă apreciem, pentru aceste motive, că se impune fără dubiu caracterul de excepție al ultraactivității legii temporare de la principiul aplicării legii penale mai favorabile[1], atât anterior unei condamnări definitive, cât și ulterior acestui moment, se poate ridica întrebarea dacă acest principiu se impune cu prioritate și în fața retroactivității legii de dezincriminare (aspect mult mai discutabil).

Secțiunea a 2-a. Aplicarea legii penale în spațiu

COMENTARIU

În noul Cod penal, secțiunea dedicată reglementării aplicării legii penale în spațiu este compusă din șapte texte (art. 8-14) – ca și în Codul penal din 1969, cu menținerea aceleiași ordini a reglementării –, în care sunt prevăzute: regula de bază în materie – teritorialitatea (art. 4); principiile derivate (complementare): personalitatea (art. 9), realitatea (art. 10), universalitatea (art. 11); o dispoziție generală de subsidiaritate a acestor prevederi în raport de obligațiile asumate de statul român prin documente internaționale (art. 12); excepția de aplicare a legii penale române în considerarea calității persoanelor, constând în imunitatea de jurisdicție (art. 13); o indicație generică și de trimitere la prescripții normative speciale în domeniul instituției extrădării (art. 14). Parte din reglementările astfel ordonate alcătuiesc ceea ce în doctrină se identifică uneori a fi *dreptul penal internațional* (concept distinct de acela de *drept internațional penal*), reprezentând norme ale dreptului intern care ordonează raporturile penale cu element de extraneitate.

Constituind o emanație suverană a autorității de stat, dispozițiile referitoare la aplicarea legii penale române în spațiu (și – inclusiv – asupra persoanelor) nu

[1] Deși în doctrină s-a ridicat această problemă, nu considerăm că prin ultraactivitatea legii penale temporare s-ar încălca dispoziția art. 15 alin. (2) din Constituție, căci apreciem că aceasta oferă doar posibilitatea aplicării retroactive a legii penale mai favorabile (*stricto sensu*), fără a crea însă o obligație în acest sens.

pot împiedica niciun alt stat de la afirmarea propriului drept de a reprima același raport juridico-penal de conflict, precum – ca regulă – nici reținerea competenței vreunui alt stat, în soluționarea unui asemenea raport, nu poate paraliza aplicarea legii penale române, în măsura reținerii incidenței acesteia potrivit vreunuia dintre principiile de aplicare constând în teritorialitate, personalitate, realitate ori universalitate (cu unele excepții în acest ultim caz). Drept urmare a acestei realități, există posibilitatea concretă ca, prin săvârșirea unei infracțiuni care determină un raport penal de conflict, în condițiile existenței unui element de extraneitate în cadrul acestuia, să se determine o situație caracterizată prin suprapunerea mai multor competențe jurisdicționale etatice diferite în reprimarea respectivei fapte penale. Cu alte cuvinte, va exista posibilitatea tragerii de mai multe ori la răspundere penală a unei singure persoane, în considerarea aceleiași infracțiuni, de către autorități judiciare aparținând unor state diferite. Această veritabilă nesocotire a regulii *non (ne) bis in idem* constituie o consecință a suveranității fiecărei entități statale care reclamă dreptul de a gestiona respectivul raport penal de conflict, a egalității juridice a statelor pe scena internațională și a inexistenței unei autorități comune supraordonate acestora, care să impună unuia sau mai multor state să renunțe la dreptul afirmat de a trage la răspundere penală prin aplicarea propriilor prevederi normative penale. Totuși, pentru ca această nesocotire, *de iure*, a principiului *non (ne) bis in idem* să nu se concretizeze *de facto*, prin supunerea unui infractor la obligația de a suporta mai multe sancțiuni de drept penal, aplicate în state diferite, în considerarea unei singure infracțiuni comise, legiuitorul român a inserat în noul Cod penal dispoziția de la art. 73, potrivit căreia, prin mecanismul denumit „computare", din durata pedepsei aplicate în România se vor deduce partea de pedeapsă, precum și durata măsurilor preventive privative de libertate executate pentru aceeași faptă, de către aceeași persoană, în străinătate. Mecanismul era cunoscut și în Codul penal din 1969 (art. 89), cu specificarea faptului că reglementarea este mai completă în legislația în vigoare, deoarece dispoziția anterioară nu făcea referire și la cazurile în care legea română ar fi avut ca temei de aplicare principiul teritorialității (situație în care este perfect posibilă suprapunerea de competențe cu un alt stat, datorită, de pildă, opțiunii pentru criteriul ubicuității, ca teorie de identificare a locului săvârșirii infracțiunii), lacună completată de noul cod, care apare, sub acest aspect, drept *lege mai favorabilă*.

Art. 8. Teritorialitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite pe teritoriul României.

(2) Prin *teritoriul României* se înțelege întinderea de pământ, marea teritorială și apele cu solul, subsolul și spațiul aerian, cuprinse între frontierele de stat.

(3) Prin *infracțiune săvârșită pe teritoriul României* se înțelege orice infracțiune comisă pe teritoriul arătat în alin. (2) sau pe o navă sub pavilion românesc ori pe o aeronavă înmatriculată în România.

(4) Infracţiunea se consideră săvârşită pe teritoriul României şi atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de complicitate ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracţiunii.

COMENTARIU

Primul articol al secţiunii privind aplicarea legii penale în spaţiu din noul Cod penal consacră – ca şi în codificarea anterioară – principiul de bază în materie, denumit explicit „teritorialitatea legii penale", după criteriul pe care este fundamentat: locul săvârşirii infracţiunii. Astfel, aplicarea principală a legii penale române (emanaţie a suveranităţii statale proprii) are loc în primul rând în reprimarea infracţiunilor care au fost săvârşite pe teritoriul naţional, indiferent de identitatea sau calitatea persoanei care le comite (persoană fizică ori juridică, de cetăţenie ori naţionalitate română sau străină etc.). Prin comparaţie cu prevederea din art. 3 CP 1969, remarcăm în noua legislaţie o mai strictă circumstanţiere a faptului că faţă de infracţiunile comise pe teritoriul României se aplică legea penală *română*.

Din moment ce nu sunt stipulate niciun fel de elemente condiţionale, reiese că această aplicare a legii penale române este una completă, totală şi necondiţionată, fiind indiferent dacă respectiva faptă este sau nu incriminată şi în vreo altă legislaţie penală străină, iar în cazul în care cunoaşte incriminare şi în alte legi penale, fiind indiferente condiţiile acelor incriminări ori regimul sancţionator aplicabil sau orice alte elemente (condiţii de tragere la răspundere penală etc.). Prin art. 12 însă se semnalează împrejurarea că prevederile art. 8 „se aplică dacă nu se dispune altfel printr-un tratat internaţional la care România este parte", ceea ce evidenţiază posibilitatea firească a legiuitorului român de a deroga de la această regulă printr-o manifestare suverană de voinţă (precum este aceea de a încheia sau ratifica un document internaţional bilateral sau multilateral).

Prin comparaţie cu reglementarea anterioară a principiului teritorialităţii legii penale române (art. 3 CP 1969), se observă o încărcătură suplimentară a conţinutului art. 8 NCP [prevederile din alin. (2)-(4)]. În realitate, *elementul de noutate* se limitează la nivelul tehnicii normative, al sistematizării dispoziţiilor în cod, deoarece reglementările în cauză – norme interpretative contextuale privind semnificaţia expresiilor *teritoriu al României* şi *infracţiune comisă pe teritoriul României* – se regăseau şi *de lege praevia*, însă separat de textul care stipula teritorialitatea, fiind situate în ultimul titlu al părţii generale (Titlul VIII referitor la înţelesul unor termeni sau expresii în legea penală), la art. 142 („Teritoriul") şi art. 143 („Infracţiune săvârşită pe teritoriul ţării").

Deşi, formal, topica întrebuinţată de noul legiuitor penal în art. 8 alin. (2) este diferită de aceea care se regăsea în art. 142 CP 1969, prin cele două dispoziţii se transmite acelaşi mesaj, anume că teritoriul României include următoarele elemente: solul dintre frontiere; apele dintre frontiere; marea teritorială; subsolul aferent tuturor acestora; spaţiul aerian corespunzător tuturor acestora.

Cuprinsul alin. (3) al art. 8 NCP preia ideea din art. 143 alin. (1) CP 1969, potrivit căreia, separat de elementele propriu-zise ale teritoriului național (care țin de realitatea obiectivă), se stabilește semnificația mai largă a conceptului de infracțiune săvârșită pe teritoriul țării (realitate juridică), care include, desigur, faptele penale comise efectiv pe acest teritoriu, adăugând însă și pe acelea săvârșite la bordul navelor sau aeronavelor românești (ficțiune juridică, asimilându-se aceste infracțiuni cu acelea într-adevăr comise în România). Noua reglementare circumstanțiază mai precis maniera de identificare a apartenenței naționale a navelor sau aeronavelor, precizând că este vorba despre *nave aflate sub pavilion românesc*, respectiv *aeronave înmatriculate în România*.

În ultimul alineat al art. 8 NCP, legiuitorul optează pentru aceeași teorie de identificare a locului săvârșirii infracțiunii pe care o acredita și prin art. 143 alin. (2) CP 1969, utilizând criteriul *ubicuității*, astfel încât se va considera infracțiune comisă în România orice faptă incriminată de legea română care, în săvârșirea sa concretă, ar avea vreun punct de legătură cu teritoriul nostru național ori s-ar desfășura, chiar și parțial, la bordul unei nave sau aeronave române. Din nou, legiuitorul actual întrebuințează mai precis termenii necesari pentru identificare, precizând explicit că acest punct de contact poate consta, după caz, în: desfășurarea unui act de executare; desfășurarea unui act secundar de participare la comiterea infracțiunii, de pe poziția de instigator sau complice; producerea (chiar și parțială) a rezultatului faptei.

Ca excepții de la aplicarea legii penale române potrivit principiului teritorialității (dar nu numai), menționăm în primul rând ipoteza în a cărei considerare s-a reglementat textul art. 13 NCP referitor la imunitatea de jurisdicție a reprezentanților diplomatici acreditați ai statelor străine sau a altor persoane indicate de diverse tratate internaționale (șefi de stat, de guvern etc.). În plus, există o serie de norme juridice interne care consacră forme diverse de imunitate penală (totală sau parțială; substanțială ori procedurală; perpetuă sau temporară etc.), care pot conduce la excepții mai largi sau mai restrânse ale aplicării legii penale române în spațiu, inclusiv (sau mai ales) potrivit principiului teritorialității. Avem în vedere, spre exemplu: imunitatea Președintelui statului; imunitatea parlamentară; anumite imunități aferente exercițiului anumitor înalte funcții sau demnități publice (de pildă, imunitatea magistraților) ș.a.

Prin dispozițiile exprese cuprinse în art. 26 alin. (2) din Legea nr. 17/1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale, al zonei contigue și al zonei economice exclusive ale României, republicată[1], se creează o excepție specifică de la aplicarea legii române conform principiului teritorialității, dispunându-se: „Jurisdicția penală a României nu se va exercita la bordul unei nave străine folosite în scopuri comerciale, care trece prin marea teritorială, cu privire la o infracțiune săvârșită la bordul acesteia (...)". În același text, se indică o serie de excepții de la această ipoteză (reprezentând situații în care are loc revenirea la

[1] M. Of. nr. 765 din 21 octombrie 2002.

regula aplicării legii penale, potrivit teritorialităţii, faţă de persoanele care comit infracţiuni pe teritoriul României – în speţă, în marea teritorială)[1].

Prin interpretarea *per a contrario* a art. 11 NCP, coroborat cu art. 8 NCP, rezultă că tragerea la răspundere penală, prin aplicarea legii penale române în baza principiului teritorialităţii, se poate desfăşura şi în contumacie.

Art. 9. Personalitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite în afara teritoriului ţării de către un cetăţean român sau de o persoană juridică română, dacă pedeapsa prevăzută de legea română este detenţiunea pe viaţă ori închisoarea mai mare de 10 ani.

(2) În celelalte cazuri, legea penală română se aplică infracţiunilor săvârşite în afara teritoriului ţării de către un cetăţean român sau de o persoană juridică română, dacă fapta este prevăzută ca infracţiune şi de legea penală a ţării unde a fost săvârşită ori dacă a fost comisă într-un loc care nu este supus jurisdicţiei niciunui stat.

(3)[2] Punerea în mişcarea a acţiunii penale se face cu autorizarea prealabilă a procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel în a cărei rază teritorială se află parchetul mai întâi sesizat sau, după caz, a procurorului general al parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Termenul în care procurorul poate emite autorizarea este de până la 30 de zile de la data solicitării autorizării şi poate fi prelungit, în condiţiile legii, fără ca durata totală să depăşească 180 de zile.

COMENTARIU

Al doilea articol al secţiunii privind aplicarea legii penale în spaţiu tratează (ca şi în Codul penal din 1969) ipoteza denumită expres „personalitatea legii penale" – cunoscută în literatura de specialitate şi sub forma „principiul cetăţeniei active" –, referitoare la situaţia în care un resortisant român comite în străinătate o faptă incriminată de legea penală română. Se completează astfel regulile de aplicare în spaţiu a legii penale, luându-se în considerare o împrejurare neacoperită de principiul de bază în materie, al teritorialităţii, în încercarea de evitare a unor situaţii de impunitate (inechitabile şi periculoase pentru ordinea de drept internă). Principiul acţionează ca o măsură de descurajare în materia a ceea ce s-ar putea numi „export de infracţionalitate", statul român fiind în mod firesc interesat a stimula cât mai

[1] Este vorba despre următoarele cazuri: când infracţiunea a fost săvârşită de un cetăţean român sau de o persoană fără cetăţenie care are domiciliul pe teritoriul României [lit. a)]; când infracţiunea este îndreptată împotriva intereselor României sau împotriva unui cetăţean român ori a unei persoane rezidente pe teritoriul României [lit. b)]; când infracţiunea este de natură să tulbure ordinea şi liniştea publică în ţară sau ordinea în marea teritorială [lit. c)]; când exercitarea jurisdicţiei române este necesară pentru reprimarea traficului ilicit de stupefiante sau de substanţe psihotrope [lit. d)]; când asistenţa autorităţilor române a fost cerută, în scris, de căpitanul navei ori de un agent diplomatic sau un funcţionar consular al cărui pavilion îl arborează nava [lit. e)].

[2] Alin. (3) al art. 9 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 1 din Legea nr. 187/2012.

mult propriii cetățeni să nu se dedea în străinătate la activități ilicite, periculoase, dintre cele incriminate în țară.

Noua reglementare prezintă o serie de *deosebiri* față de norma din art. 4 CP 1969. Astfel, în timp ce codificarea penală anterioară avea în vedere, în materia principiului personalității, atât situația cetățeanului român, cât și pe aceea a apatridului domiciliat în România, care comit în afara țării infracțiuni, noul Cod penal nu se mai referă, în art. 9, decât la cea dintâi ipoteză. Renunțarea la aplicarea legii penale române, potrivit principiului personalității, față de persoana fără cetățenie, dar domiciliată în România, care ar comite în străinătate fapte considerate penale de către legea română se explică, deopotrivă, printr-o neconcordanță și o inechitate legislativă care caracteriza problema în reglementarea anterioară. Astfel, pe de o parte, în conformitate cu mai multe prevederi constituționale[1], obligația cetățeanului român de a continua să fie destinatar al legii (penale) române inclusiv atunci când s-ar afla în străinătate (cu orice titlu și indiferent de caracterul – temporar sau perpetuu – al acelei ședere) se legitima (și se legitimează) ca o obligație rațională și indiscutabilă în privința fundamentării sale legale. Nu însă același lucru se putea afirma și cu privire la persoanele lipsite de cetățenie (apatrizi), dar domiciliate în România. Legătura dintre stat și individ, creată de domiciliu, nu se poate compara cu aceea decurgând din raportul de cetățenie.

De altfel, acesta a fost probabil și motivul pentru care, în reglementarea unui alt principiu de aplicare în spațiu a legii penale, anume principiul realității, legiuitorul anterior specifica doar protejarea (prin posibilitatea aplicării legii penale române) cetățenilor români împotriva cărora s-ar fi comis în străinătate anumite categorii de infracțiuni, de către cetățeni străini (sau apatrizi nedomiciliați în România), fără a face nicio referire la ipoteza victimelor apatride domiciliate în România, care s-ar fi aflat într-o situație similară (art. 5 CP 1969). De aici izvora însă o inegalitate de tratament, inechitabilă, între calitatea de destinatar al legii penale române având cetățenie română, respectiv aceea de destinatar al legii penale române având statutul de apatrid domiciliat în România. Sub acest aspect, față de persoanele fără cetățenie, domiciliate în România, care comit în străinătate fapte incriminate de legea penală română, noul Cod penal actual apare, indiscutabil, ca o *reglementare mai favorabilă* decât cea anterioară.

În plus, noul cod tinde a se prezenta drept *lege mai favorabilă* și în raport de unele situații în care persoane de cetățenie română comit în străinătate fapte apreciate drept infracțiune potrivit legii penale române, deoarece, în reglementarea anterioară, principiul personalității conducea la aplicarea totală și necondiționată a legii penale române, în orice situație, aspect modificat de legiuitorul penal din 2009. După cum reiese din alin. (1) și (2) ale art. 9 NCP, caracterul necondiționat al aplicării legii române potrivit acestui principiu se menține doar în considerarea infracțiunilor de gravitate sporită (pentru care pedeapsa abstractă din legea română este fie detențiunea pe viață, fie închisoarea al cărei maxim special depășește

[1] Spre exemplu, art. 4, art. 7, art. 15 alin. (1), art. 16 alin. (1) și (2), art. 17, art. 25, art. 36, art. 38, art. 54 alin. (1), art. 55 alin. (1) din Constituție.

limita de 10 ani). În schimb, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, atunci când fapta comisă în străinătate de resortisantul român este apreciată, în abstract, de legea română, drept o infracțiune de gravitate medie sau scăzută – având prevăzută o pedeapsă cu amenda sau una cu închisoarea, dar al cărei maxim special să fie de cel mult 10 ani –, legea penală română nu se va putea aplica decât dacă se va stabili existența dublei incriminări. Singura excepție de la această ipoteză o reprezintă cazurile – puțin probabile de incidență practică – în care locația săvârșirii nu ar atrage jurisdicția penală a niciunui (alt) stat.

O *altă noutate* constă în referirea expresă la persoana juridică, drept destinatar al aplicării în spațiu a legii române potrivit principiului personalității. Deși în Codul penal din 1969 a fost introdusă, încă din anul 2006, instituția răspunderii penale a persoanei juridice, textul art. 4 nu făcea referire decât la făptuitorul cetățean român (sau apatrid domiciliat în România), așadar – indubitabil –, la o persoană fizică. Lipsa unei stipulații exprese în textul anterior, odată cu modificarea de optică privind răspunderea penală a persoanei juridice, a creat aptitudinea unor interpretări neunitare. Această incertitudine fiind rezolvată explicit în sensul extrapolării principiului în cauză și asupra situației infractorilor persoane juridice române care comit infracțiuni în străinătate, se poate aprecia că, sub acest aspect, *legea nouă este mai drastică* decât cea veche.

Tot o *noutate* o reprezintă și solicitarea legală, drept condiție pentru tragerea la răspundere penală, a autorizării prealabile a unui anumit procuror, expres indicat [art. 9 alin. (3) NCP], ceea ce presupune verificarea oportunității tragerii la răspundere penală, în situațiile încadrabile în textul art. 9 alin. (1) sau (2). Ca atare, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, unde aplicarea legii române potrivit acestui principiu era obligatorie (în principiu), ea devine facultativă în noua legislație, depinzând de judecata de oportunitate emisă de un anume magistrat-procuror. Pentru situațiile în care această autorizare va lipsi, noul Cod penal are aptitudinea de a reprezenta *legea mai favorabilă*, căci punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale nu vor mai fi, astfel, posibile [art. 16 alin. (1) lit. e) NCPP].

Prin interpretarea *per a contrario* a art. 11 NCP, rezultă că tragerea la răspundere penală, prin aplicarea legii penale române în baza principiului teritorialității, se poate desfășura și în contumacie.

Excepțiile de la aplicarea legii penale române, potrivit acestui principiu, sunt aceleași incidente și în cazul în care aplicarea ar avea loc în baza principiului de bază în materie: teritorialitatea.

Art. 10. Realitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării de către un cetățean străin sau o persoană fără cetățenie, contra statului român, contra unui cetățean român ori a unei persoane juridice române.

(2) Punerea în mișcare a acțiunii penale se face cu autorizarea prealabilă a procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație

şi Justiţie şi numai dacă fapta nu face obiectul unei proceduri judiciare în statul pe teritoriul căruia s-a comis.

COMENTARIU

Ca şi în Codul penal din 1969, a treia dispoziţie a legii penale generale în materie de aplicare în spaţiu reglementează situaţia denumită expres „realitatea legii penale" – cunoscută în doctrină şi în varianta „principiul cetăţeniei pasive" –, referitoare la împrejurările în care se comite, în străinătate, de către o persoană lipsită de apartenenţă la statul român, o infracţiune îndreptată împotriva acestuia ori împotriva unei persoane cu apartenenţă la acesta. Principiul este unul complementar în materia aplicării legii penale române în spaţiu, întregind situaţiile în care se impune incidenţa legii penale române, care nu s-ar putea aplica în temeiul vreunuia dintre principiile prealabile. Interesul legiuitorului român de a extinde (prin excepţie şi în considerarea unor situaţii strict precizate) sfera destinatarilor legii penale române, inclusiv asupra unor persoane care, în principiu, nu au obligaţia supunerii faţă de prescripţiile normative ale acesteia, rezidă în necesitatea protejării propriilor interese şi a propriilor cetăţeni faţă de activităţile infracţionale provenite din partea unor străini care acţionează în străinătate. Cum nu există nicio posibilitate de a anticipa dacă respectivele fapte fac sau nu obiectul incriminării în alte legislaţii, respectiv dacă există interes pentru statul terţ de a instrumenta penal o cauză care lezează statul român ori cetăţeni ai acestuia, legea penală română trebuie să îşi creeze un cadru juridic potenţial de aplicare, care să facă posibilă reprimarea efectivă a unor asemenea fapte.

Prin comparaţie cu stadiul legislativ anterior (art. 5 CP 1969), sunt de observat câteva *deosebiri*. Astfel, sfera infracţiunilor care prezintă aptitudinea de a atrage aplicarea legii penale române conform principiului realităţii s-a lărgit considerabil în reglementarea actuală. Dacă în Codul penal din 1969 erau avute în vedere doar trei categorii de infracţiuni[1], noul legiuitor penal apreciază că orice faptă

[1] Erau indicate expres, în art. 5 CP 1969, *infracţiunile contra siguranţei statului* (cele prevăzute de Titlul I al părţii speciale a Codului penal, în art. 155-173, precum şi unele infracţiuni prevăzute în afara codului, în legi penale speciale, precum Legea nr. 51/1991 privind siguranţa naţională a României), *infracţiunile îndreptate contra vieţii unui cetăţean român* (discutându-se, în doctrină, dacă denumirea era întrebuinţată într-un sens restrâns – vizând doar faptele incriminate în Secţiunea I din primul capitol al Titlului II din partea specială a Codului penal din 1969, sub denumirea expresă „Omuciderea" – ori într-un sens larg – astfel încât, alături de faptele de omucidere, să permită aplicarea legii penale române şi în cazul faptelor praeterintenţionate având ca urmare agravată expres prevăzută moartea victimei, de exemplu, loviriile sau vătămările cauzatoare de moarte, violul care a dus la moartea victimei ori tâlhăria producătoare de acelaşi rezultat), precum şi *infracţiunile prin care se producea o vătămare gravă a integrităţii corporale ori sănătăţii unui cetăţean român* (circumstanţierea vătămării ca fiind una „gravă" excludea incidenţa textului în ipoteza săvârşirii unor simple loviri sau alte violenţe – art. 180 CP 1969 – ori a unei vătămări corporale – art. 181 CP 1969 –, reţinând-o doar în ipoteza faptei incriminate la art. 182 CP 1969, a corespondentului acesteia din culpă – selectiv, anumite alineate din art. 184 CP 1969 –, cu reţinerea aceleiaşi probleme: referirea *stricto sensu* ori *lato sensu* la categoria faptică descrisă, astfel încât să excludă ori să includă infracţiunile praeterintenţionate la care rezultatul mai grav consta într-o vătămare gravă, precum violul sau tâlhăria care produsese o asemenea urmare).

incriminată de legea română, comisă în străinătate, de către o persoană care nu are cetățenie română, împotriva statului român ori a unui cetățean român sau unei persoane juridice române, poate conduce la declanșarea procedurii de tragere la răspundere penală în România. Ca atare, nu va mai fi relevantă juridic, din acest punct de vedere, distincția dintre *infracțiuni contra (siguranței, securității) statului* și categoria *infracțiunilor contra intereselor statului*, deoarece comiterea oricăreia dintre acestea, în condițiile de la art. 10 NCP, va naște posibilitatea aplicării legii penale române potrivit aceluiași principiu (*spre deosebire de Codul penal din 1969*, potrivit căruia comiterea unei infracțiuni din categoria secundă putea conduce doar la aplicarea potențială a legii române în baza mai restrictivului principiu al universalității). Desigur, această lărgire a bazei infracționale care permite legii penale române să se aplice conform principiului realității marchează un *caracter potențial mai puțin favorabil* al noului cod, prin comparație cu cel anterior.

O *altă deosebire* față de Codul penal din 1969 provine din renunțarea, în aplicarea legii penale române potrivit principiului anterior, al personalității, la reprimarea potrivit art. 9 a faptelor comise în străinătate de un apatrid domiciliat în România. Ca atare, în măsura în care ele vor fi săvârșite în afara țării, împotriva acesteia ori a unui cetățean român sau a unei persoane juridice române, va deveni incident principiul realității (pe când, în vechea reglementare, legea română s-ar fi aplicat conform personalității). Cum în codul anterior nu se solicita nicio condiție aparte pentru tragerea la răspundere penală potrivit personalității, în asemenea situații are aptitudinea de a fi *lege mai favorabilă* noua reglementare, anume atunci când, pe caz concret, va lipsi autorizarea necesară, în lumina acesteia, pentru aplicarea legii române conform principiului realității.

În plus, se completează expres ipoteza principiului realității prin referire la victima persoană juridică (deși această împrejurare era în mod tacit și fără controverse acoperită și de legislația anterioară). Însă, printr-o inexplicabilă discontinuitate față de dispoziția de la art. 9, referirea la subiectul activ al infracțiunii din cuprinsul art. 10 tinde a avea în vedere numai infractorii persoane fizice care ar comite în afara României infracțiuni îndreptate contra acesteia ori cetățenilor săi sau persoanelor juridice aparținând (sunt specificați expres doar cetățeanul străin și persoana fără cetățenie – cu certitudine, exclusiv persoane fizice). Problema de principiu, potrivit căreia instituția răspunderii penale a persoanei juridice nu este recunoscută de toate sistemele naționale de drept din celelalte state, putea fi depășită lesne, eventual printr-o stipulație expresă limitativă în acest sens (care să permită aplicarea legii române, în baza art. 10 NCP, numai față de persoanele juridice străine care au comis în străinătate infracțiuni contra României sau cetățenilor săi ori persoanelor juridice române, doar dacă acestea aparțin unui stat în care ar putea fi trase la răspundere penală pentru o faptă similară, având însă, ca subiect pasiv, chiar statul respectiv ori un cetățean al acestuia sau o persoană juridică aparținând statului în cauză). În lipsa unei asemenea echivalențe, prin raportare la principiul personalității, se creează un dezechilibru periculos și inechitabil între destinatarii legii penale persoane fizice și destinatarii legii penale persoane juridice. În plus, se poate ridica întrebarea ce s-ar

întâmpla dacă o persoană juridică dintr-un stat care nu recunoaște instituția răspunderii penale a persoanei juridice ar ajunge să comită o infracțiune astfel încât legea penală română să fie incidentă în baza principiului teritorialității. Ar putea dispoziția art. 8 NCP să fie paralizată de împrejurarea că infractorul este o entitate străină căreia nu i se recunoaște capacitate penală în propriul sistem de drept? În cazul unui răspuns negativ (pe care îl apreciem drept întemeiat – căci, altfel, s-ar putea aboli caracterul total și necondiționat al aplicării legii penale române, în baza teritorialității, și în considerarea altor motive, precum: vârsta minimă de la care există capacitate penală în legislația statului al cărui cetățean este infractorul, existența unor cauze de excludere a infracțiunii în acea legislație etc.), nu vedem de ce asemenea considerente ar trebui să aibă vreo pondere în chestiunea tragerii la răspundere penală a unei persoane juridice care ar comite, în străinătate, o infracțiune împotriva statului român, a unui cetățean al acestuia ori a unei persoane juridice române. Ca atare, recomandăm legiuitorului să extindă explicit sfera de aplicare a art. 10 și la infractorii persoane juridice, căci, în afara unei asemenea prevederi, interpretarea textului în practică prezintă aptitudinea de a fi neunitară (interdicția interpretării analogice *in mala partem* a legii penale putând intra în conflict, în această chestiune, cu regula soluționării identice a unor situații identice: *ubi eadem ratio, ibi idem ius*).

În alineatul secund al art. 10 *s-a menținut* cerința unei autorizări prealabile, în vederea punerii în mișcare a acțiunii penale pentru asemenea fapte (ceea ce marchează un aspect de oportunitate a procedurilor de tragere la răspundere penală) – condiție existentă și potrivit art. 5 alin. (2) CP 1969 –, cu precizarea că legea nouă circumstanțiază mai precis identitatea celui de la care urmează a proveni autorizația în cauză: procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (iar nu, pur și simplu, procurorul general). Apreciem că se instituie, astfel, o cauză specială de înlăturare a răspunderii penale, în măsura în care autorizarea respectivă nu ar fi acordată.

Este de reținut, ca *element de noutate* față de Codul penal din 1969, adăugarea unei condiții suplimentare necesare pentru aplicarea legii penale române potrivit principiului realității, anume inexistența unei proceduri judiciare privind fapta comisă, în statul pe al cărui teritoriu a fost aceasta săvârșită. Cele două condiții indicate în art. 10 alin. (2) sunt cumulative, așadar, lipsa verificării oricăreia dintre ele paralizează acțiunea penală. Rațiunea instituirii celei de-a doua condiții pare să fie încercarea de a limita situațiile de suprapunere de competență. În acest ultim sens, organele judiciare penale române vor trebui să întreprindă măsuri pentru a verifica și determina existența sau inexistența unei asemenea proceduri judiciare în statul pe al cărui teritoriu se reține a se fi comis infracțiunea. Este de remarcat că, în lumina unor dispoziții ale legii procesual penale, dincolo de o asemenea verificare (care trebuie să fie întreprinsă indiferent de statul în cauză), dacă infracțiunea a fost comisă într-un stat membru al Uniunii Europene, autoritățile române au chiar obligația de a întreprinde activități de natură a determina/impulsiona demararea unei asemenea proceduri judiciare, doar în ipoteza lipsei de reacție a organelor judiciare străine în cauză urmând a deveni incidentă aplicarea legii penale române

în temeiul principiului realităţii[1] (ceea ce conduce la aprecierea caracterului subsecvent al aplicării legii penale române în spaţiu potrivit principiului realităţii).

Este, de asemenea, de observat că aplicarea legii române potrivit realităţii nu este condiţionată de dubla incriminare ori de prevederile mai severe sau mai favorabile infractorului din legea străină de referinţă, ci doar de lipsa desfăşurării unor proceduri judiciare raportate la aceeaşi faptă. Din contră, s-ar părea chiar că acest principiu de aplicare a legii penale române are şanse mai mari să intervină atunci când lipseşte dubla incriminare, căci – astfel – nu ar trebui, în principiu, să existe proceduri judiciare străine, desfăşurate în considerarea aceleiaşi fapte, care să poată paraliza tragerea la răspundere penală în România.

Prin inserarea unei condiţii suplimentare de tragere la răspundere penală, noul cod tinde a reprezenta *reglementarea mai favorabilă*, pentru ipotezele în care, condiţia în cauză nefiind verificată, acţiunea penală nu s-ar putea exercita.

Cum legea nu solicită expres în art. 10 prezenţa la judecată a infractorului, reiese că tragerea la răspundere penală a acestuia se poate desfăşura şi în lipsă. Excepţiile de la celelalte principii după care s-ar putea aplica în spaţiu legea română se reţin, corespunzător, şi în privinţa realităţii legii penale.

Art. 11. Universalitatea legii penale. (1) Legea penală română se aplică şi altor infracţiuni decât celor prevăzute în art. 10, săvârşite în afara teritoriului ţării de un cetăţean străin sau o persoană fără cetăţenie, care se află de bunăvoie pe teritoriul României, în următoarele cazuri:

a) s-a săvârşit o infracţiune pe care statul român şi-a asumat obligaţia să o reprime în temeiul unui tratat internaţional, indiferent dacă este prevăzută sau nu de legea penală a statului pe al cărui teritoriu a fost comisă;

b) s-a cerut extrădarea sau predarea infractorului şi aceasta a fost refuzată.

(2) Dispoziţiile alin. (1) lit. b) nu se aplică atunci când, potrivit legii statului în care s-a săvârşit infracţiunea, există o cauză care împiedică punerea în mişcare a acţiunii penale sau continuarea procesului penal ori executarea pedepsei sau când pedeapsa a fost executată ori este considerată ca executată.

(3) Când pedeapsa nu a fost executată sau a fost executată numai în parte, se procedează potrivit dispoziţiilor legale privitoare la recunoaşterea hotărârilor străine.

[1] Astfel, potrivit art. 289 alin. (10) NCPP, „În cazul în care plângerea este întocmită de către o persoană care locuieşte pe teritoriul României, cetăţean român, străin sau persoană fără cetăţenie, şi prin aceasta se sesizează săvârşirea unei infracţiuni pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, organul judiciar este obligat să primească plângerea şi să o transmită organului competent din ţara pe teritoriul căreia a fost comisă infracţiunea. Regulile privind cooperarea judiciară în materie penală se aplică în mod corespunzător". La această dispoziţie face referire directă şi art. 290 alin. (2) NCPP privind *denunţul*, ca mod de sesizare a organelor judiciare penale.

COMENTARIU

Ultimul principiu de aplicare în spațiu a legii penale române prevede situațiile cele mai extinse ale sferei de acoperire a legislației penale naționale, lărgind la maxim grupul destinatarilor potențiali ai acesteia. Astfel, devine posibil ca orice persoană de cetățenie străină ori fără nicio cetățenie, care a săvârșit, oriunde în lume (dar în afara României), o faptă incriminată de legea română, chiar dacă ea nu lezează direct statul român ori cetățenii acestuia sau persoanele juridice române, să poată fi trasă la răspundere penală de către organele judiciare române, în anumite condiții strict determinate de lege. Aceste condiții sunt mai restrictive decât în celelalte cazuri de aplicare în spațiu (și asupra persoanelor) a legii penale române, tocmai datorită acestei sfere deosebit de extinse în care este posibilă aplicarea sa potrivit principiului analizat, deoarece legiuitorul român nu are nici prerogativa, nici interesul de a-și aroga dreptul de a sancționa, în orice condiții, orice faptă incriminată în dreptul său intern, indiferent cine, unde și împotriva cui ar comite-o, în afara granițelor României.

Una dintre aceste condiții restrictive necesare pentru aplicarea legii penale române în temeiul principiului universalității, suplimentară față de condițiile care sunt solicitate conform celorlalte trei principii deja analizate, este prezența (benevolă) în România a infractorului. Practic, această cerință indică imposibilitatea judecării în contumacie a persoanei acuzate, căreia legea română i s-ar aplica în baza universalității. Conform art. 237 din Legea nr. 187/2012, „În aplicarea dispozițiilor art. 11 din Codul penal, condiția aflării de bunăvoie pe teritoriul României se interpretează în sensul aflării benevole pe acest teritoriu la momentul dispunerii de către organele judiciare a unei măsuri privative sau restrictive de libertate în considerarea infracțiunii care atrage incidența principiului universalității".

Prin comparație cu reglementarea din art. 6 CP 1969, observăm o serie de *modificări* în concepția legală referitoare la fundamentarea aplicării legii penale române în baza universalității. Pe de o parte, se restrânge sfera de aplicare, ca efect al lărgirii exponențiale a câmpului de cuprindere a principiului realității. Potrivit dispozițiilor anterioare, principiul realității era incident numai în cazul comiterii anumitor infracțiuni, în străinătate, de către străini, împotriva statului român ori a cetățenilor acestuia. Ca atare, rămânea ca pentru celelalte tipuri de infracțiuni comise în aceste condiții, având ca subiect pasiv statul nostru ori cetățenii acestuia, să poată fi aplicabilă legea română numai în baza universalității, alături de ipotezele firești, în care în străinătate s-ar fi comis, de către un străin, o infracțiune asupra unui stat terț sau a unei persoane străine. Cum în noul Cod penal realitatea acoperă toate cazurile în care subiectul pasiv al unei infracțiuni comise de către un străin, în străinătate, este statul român, un cetățean român sau o persoană juridică română, reiese că sub incidența principiului universalității urmează a fi cuprinse doar ipotezele în care, în străinătate, un străin comite o infracțiune al cărei subiect pasiv este un stat străin sau un cetățean străin ori o persoană juridică străină (desigur, dacă sunt întrunite și celelalte condiții legale indicate de art. 10 NCP).

Pe de altă parte, în acest câmp restrâns de acțiune intervine și o *modificare* care, din contră, tinde să lărgească sfera de cuprindere a principiului universalității față de reglementarea anterioară, deoarece aceasta din urmă condiționa toate ipotezele de aplicare a legii penale române, conform acestui principiu, de stabilirea dublei incriminări, pe când noul Cod penal creează și o categorie de situații în care universalitatea va determina aplicarea legii penale române cu desconsiderarea existenței sau inexistenței dublei incriminări [și anume în cazul descris la alin. (1) lit. a)].

Consacrând expres regula din materia extrădării, cunoscută sub forma adagiului *aud dedere, aut iudicare*, alin. (1) lit. b) al art. 11 NCP indică drept caz alternativ de incidență a principiului universalității (ca temei pentru aplicarea legii penale române) ipoteza în care persoana străină – refugiată benevol pe teritoriul României, acuzată (ori deja condamnată) de autoritățile judiciare ale unui alt stat de comiterea în străinătate a unei fapte incriminate și de legea penală română, asupra unui subiect pasiv reprezentat de un stat străin sau de un cetățean al unui stat străin ori de o persoană juridică străină – este solicitată în vederea extrădării sau predării, care nu sunt însă acordate de statul român.

Reiese o nouă limitare a sferei de incidență în materia principiului universalității, prin raportare la legislația anterioară. Codul penal din 1969 nu solicita decât prezența în țară a făptuitorului și dubla incriminare. Noul Cod penal adaugă la acestea (cu excepția cazului în care infracțiunea comisă face parte din categoria celor pe care statul român și-a asumat obligația să le reprime în temeiul unui tratat internațional) condiția ca extrădarea persoanei în cauză să se fi solicitat și refuzat. Așadar, dacă infractorul străin, care a comis în străinătate o infracțiune ce nu aparține categoriei faptelor pe care România s-a angajat, prin tratate internaționale, să le reprime, se refugiază benevol în țara noastră, iar extrădarea sau predarea lui nu este solicitată de un stat terț, legea penală română nu își găsește niciun temei de incidență, printre principiile de aplicare în spațiu reglementate expres, chiar dacă săvârșirea infracțiunii ar fi un fapt notoriu.

Indicarea expresă a caracterului benevol care trebuie să caracterizeze prezența străinului infractor în România constituie o altă *deosebire* formală a dispoziției din art. 11 NCP față de textul din art. 6 CP 1969. Condiția era cunoscută și anterior în doctrină, fiind dedusă prin interpretarea *per a contrario* a alin. (2) coroborat cu alin. (1) din art. 6 CP 1969.

Prin excepție doar de la cazul de aplicare a legii penale române potrivit principiului universalității, constând în refuzul extrădării sau predării infractorului, alin. (2) dispune că tragerea la răspundere penală în România va fi, totuși, împiedicată atunci când, potrivit legii statului în care s-a săvârșit infracțiunea, există o cauză care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal ori executarea pedepsei sau când pedeapsa a fost executată ori este considerată ca executată. Această cerință negativă de aplicare a legii penale române potrivit principiului universalității presupune o verificare, de către organele judiciare române sesizate cu instrumentarea cauzei, a legislației străine corespunzătoare și a stadiului procesual al eventualei proceduri judiciare sau execu-

ționale desfășurate în statul pe teritoriul căruia s-a comis fapta. Este de observat că elementul de referință îl reprezintă doar statul în care s-a comis fapta, iar nu orice legislație străină care ar reclama dreptul de rezolvare a raportului penal de conflict. Astfel, spre exemplu, dacă fapta s-a comis într-un stat străin, de către un cetățean al acestuia, dar împotriva unui cetățean al altui stat străin, iar acest stat din urmă solicită României extrădarea infractorului, aflat benevol în țara noastră, pentru a fi judecat conform unor reguli similare celor de la principiul realității (astfel cum este acesta reglementat în noul Cod penal român), extrădare care este refuzată, statul român va trebui să judece respectiva persoană (dacă fapta este incriminată în dreptul nostru), dar numai dacă fapta este incriminată și în legea penală a statului pe teritoriul căruia s-a comis și dacă în raport de acesta (iar nu de statul solicitant) nu se verifică vreuna dintre împrejurările indicate la alin. (2) al art. 11 NCP.

De asemenea, alin. (3) marchează o limitare a aplicării legii române potrivit principiului universalității. Astfel, dacă în situația de la alin. (2) [se subînțelege legătura doar cu alin. (2), deoarece numai acolo se pune în discuție problema executării pedepsei, de la care pornește textul alin. (3)] se probează că în statul pe al cărui teritoriu s-a comis fapta s-a pronunțat o condamnare, aplicându-se o pedeapsă care nu a fost integral executată deja, în România nu se va mai putea relua judecata, făcându-se aplicarea legii române conform principiului universalității, ci se va proceda la recunoașterea acelei hotărâri străine[1], urmând a se dispune obligarea infractorului la executarea pedepsei ori a restului de pedeapsă deja aplicat.

Similar cu ipoteza din art. 10 NCP, observăm aceeași lipsă a indicării persoanei juridice în sfera subiecților activi ai infracțiunii, care, în condițiile art. 11, ar putea ajunge să își găsească angajată răspunderea penală potrivit legii române, aplicată în baza principiului universalității. În acest caz însă, excluderea pare mai plauzibilă, deoarece o condiție de bază pentru funcționarea principiului universalității este prezența benevolă, în țara noastră, a infractorului. Or, în timp ce mobilitatea unei persoane fizice poate conduce la asemenea situații, prezența în România a unei persoane juridice străine nu poate fi reținută decât în urma desfășurării unor proceduri și formalități specifice de înregistrare, înființare a unor sucursale, puncte de lucru etc. Or, în momentul desfășurării acelor formalități, se poate institui condiția refuzului de înregistrare (etc.) a persoanelor juridice care au comis în străinătate fapte incriminate de legea penală română, neconstituindu-se, astfel, de la început, o condiție a aplicării legii penale române potrivit principiului universalității: prezența în țară a infractorului.

Dincolo de aceste reflecții teoretice, apreciem că s-ar impune, chiar și în cadrul art. 11 NCP, completarea dispoziției cu referire și la subiectul activ al infracțiunii persoană juridică, deoarece este posibil ca la data procedurilor extrapenale indicate anterior să nu se poată verifica, din diverse motive, cu certitudine, „cazierul"

[1] Regulile de recunoaștere a hotărârilor străine sunt cuprinse în Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată (M. Of. nr. 377 din 31 mai 2011).

internațional al persoanei juridice, iar împrejurarea comiterii unei infracțiuni (chiar dintre acelea pe care România și-a asumat obligația să le combată, în baza unor tratate internaționale) de către aceasta, în străinătate, asupra unui alt stat decât cel român sau asupra unei persoane aparținând altui stat decât cel român, să se descopere ulterior datei la care persoana juridică în cauză poate fi apreciată ca aflându-se, benevol, pe teritoriul României (or, infracțiunile respective ar putea fi integral comise după acest moment).

Excepțiile de la celelalte principii după care s-ar putea aplica în spațiu legea română se reţin, corespunzător, şi în privinţa universalităţii legii penale.

Art. 12. Legea penală şi tratatele internaţionale. Dispoziţiile art. 8-11 se aplică dacă nu se dispune altfel printr-un tratat internaţional la care România este parte.

COMENTARIU

Prevederea cuprinsă în art. 12 NCP are echivalent (parţial) în art. 7 CP 1969. *Distincţia principală* rezidă în extinderea sferei sale de cuprindere asupra tuturor celor patru principii care fac posibilă aplicarea în spaţiu (şi asupra persoanelor) a legii penale române (în reglementarea anterioară erau avute în vedere, în acest sens, doar principiile realităţii şi universalităţii). În subsidiar, terminologia utilizată de legiuitorul actual este mai precisă, făcându-se referire – absolut firesc – la tratatele internaţionale *la care România este parte*, iar nu la orice convenţie internaţională (aşa cum se indica în Codul penal din 1969).

Prin norma în cauză nu se realizează decât o subliniere mai fermă a unei situaţii care ar fi condus – credem noi – oricum la această rezolvare, chiar şi în absenţa unei prevederi exprese, potrivit art. 11 din Constituţie[1]. Ratificând un tratat internaţional, acesta se integrează în dreptul intern, având – desigur – valoarea unei prevederi legale speciale în raport de dispoziţiile incluse în actele normative preexistente, inclusiv faţă de Codul penal. Drept urmare, potrivit regulii *specialia generalibus derogant*, dispoziţiile sale vor avea prioritate de aplicare faţă de cele generale, dacă vor deroga de la acestea, aspect valabil inclusiv în materia aplicării legii penale în spaţiu (ori asupra persoanelor). Limitarea formală a acestor ipoteze doar în raport de anumite principii (secundare) după care ar urma să se facă aplicarea legii penale române în spaţiu era inexplicabilă şi inutilă (nefuncţională), deoarece legiuitorul este suveran în a crea potenţiale excepţii de la orice reglementare anterioară, putând, totodată, să o modifice sau suprime integral. Ca atare, apreciem că, inclusiv în lumina fostei legislaţii penale, prioritatea reglementărilor speciale cuprinse în legile de ratificare a unor tratate internaţionale, referitoare (eventual) la reguli de aplicare în spaţiu sau asupra

[1] „(1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte. (2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern. (3) În cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziţii contrare Constituţiei, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituţiei".

persoanelor a legii penale române – indiferent de principiul potrivit căruia ar fi fost aceasta incidentă în mod normal –, se impunea asupra normelor generale în materie cuprinse în Codul penal.

Din moment ce legea nu distinge, reiese că aceste potențiale derogări ar putea decurge atât din tratate internaționale multilaterale la care statul român este parte, cât și din convenții internaționale bilaterale. În acest ultim sens, exemplificăm prin convențiile în baza cărora s-ar permite, într-un anumit cadru, accesul personalului ori al navelor sau aeronavelor militare ale unui stat terț pe teritoriul nostru național, ocazie în care se vor stabili și eventualele excepții de la aplicarea legii penale române potrivit principiilor care o fac posibilă[1]. De regulă, cu situația personalului militar se asimilează și situația personalului navelor sau aeronavelor guvernamentale a căror pătrundere și/sau ședere se permite pe teritoriul României.

Art. 13. Imunitatea de jurisdicție. Legea penală nu se aplică infracțiunilor săvârșite de către reprezentanții diplomatici ai statelor străine sau de către alte persoane care, în conformitate cu tratatele internaționale, nu sunt supuse jurisdicției penale a statului român.

COMENTARIU

Textul art. 13 NCP reproduce, practic, dispoziția cuprinsă în art. 8 CP 1969. Este evident faptul că prin această normă se instituie o excepție, o derogare de la aplicarea legii penale române în spațiu, în considerarea statutului persoanei asupra căreia ar urma să fie exercitată represiunea. În concret, dispoziția reprezintă o continuare firească (și o circumstanțiere specială) a prevederii din articolul precedent, deoarece conceptul generic de imunitate de jurisdicție penală a reprezentanților diplomatici este rezultatul evolutiv al reglementărilor bilaterale și multilaterale dintre state, în sfera relațiilor externe, de-a lungul timpului[2], extinzându-se,

[1] A se vedea, în acest sens, și Legea-cadru nr. 291/2007 privind intrarea, staționarea, desfășurarea de operațiuni sau tranzitul forțelor armate străine pe teritoriul României, precum și art. 34 din Legea nr. 17/1990, în conformitate cu ale cărui prevederi: „navele militare străine și alte nave de stat străine folosite pentru servicii guvernamentale se bucură de imunitate de jurisdicție pe timpul cât se află în porturi, în apele maritime interioare și în marea teritorială ale României". Cu titlu de exemplu de tratat bilateral prin care, în sensul celor arătate, se exclude jurisdicția penală română, inclusiv în privința infracțiunilor comise pe teritoriul României, facem trimitere la pct. 1 al art. III din Acordul între România și Statele Unite ale Americii privind statutul forțelor Statelor Unite ale Americii în România, semnat la Washington la 30 octombrie 2001, ratificat prin Legea nr. 260/2002 (publicată în M. Of. nr. 324 din 16 mai 2002; documentul poate fi consultat în format electronic pe site-ul oficial al Camerei Deputaților, la adresa de internet http://www.cdep.ro/proiecte/2002/000/60/7/acord067.pdf – verificată la data de 26 decembrie 2013).

[2] A se vedea, în acest sens, Convenția cu privire la relațiile diplomatice, încheiată la Viena la 18 aprilie 1961, ratificată de România prin Decretul nr. 566/1968 (B. Of. nr. 89 din 8 iulie 1968), sau Convenția cu privire la relațiile consulare, încheiată la Viena la 24 aprilie 1963, ratificată de România prin Decretul nr. 481/1971 (B. Of. nr. 10 din 28 ianuarie 1972).

totodată, și asupra altor categorii de persoane stabilite tot prin documente internaționale (șefi de stat, șefi de guvern etc.).

Trebuie remarcat (pentru a preîntâmpina o confuzie nefericită, dar uzuală) că excepția în cauză nu se instituie numai în considerarea principiului de bază după care s-ar face aplicarea în spațiu a legii penale române (teritorialitatea), ci reprezintă o derogare de la oricare dintre principiile ce ar permite, în mod normal, această aplicare. În acest sens, argumente sunt atât exprimarea necircumstanțiată a legiuitorului (care indică inaplicabilitatea legii penale, fără a limita această situație doar la ipoteza în care legea penală s-ar aplica potrivit unui anumit principiu), cât și poziționarea textului în economia secțiunii care conține regulile de aplicare în spațiu a legii penale române (dispoziția nu este formulată imediat după principiul teritorialității, într-o poziție interpusă între acesta și celelalte principii de aplicare în spațiu, ci este inserată ulterior tuturor acestor principii, rezultând că instituie o excepție de la oricare dintre ele, reprezentând o normă cu un caracter sporit de specialitate față de acestea).

Este regretabil că legiuitorul nu a mai menținut în acest text simetria unei exprimări strict circumstanțiate la *legea penală română*, așa cum a făcut-o, constant, în cuprinsul dispozițiilor anterioare. De asemenea, nu s-a mai specificat expres că sunt avute în vedere dispozițiile *tratatelor internaționale la care România este parte*, precum s-a procedat în cuprinsul art. 12 NCP. Aceste aspecte punctuale sunt însă tacit subînțelese în reglementarea art. 13 NCP. Astfel, o excepție de la dispoziții interne exprese (mai ales în materie penală) nu ar putea fi recunoscută decât în considerarea unor norme incluse în tratate la care statul român și-a manifestat voința suverană de a deveni parte. Pe de altă parte, este cunoscut faptul că imunitatea de jurisdicție reprezintă o limitare de la aplicarea legii penale române, dar nu constituie, în mod necesar, temeiul pentru apariția unei stări de impunitate absolută, căci infractorul poate fi tras la răspundere penală potrivit legii proprii (din statul al cărui reprezentant diplomatic este). Drept urmare, este firesc ca dispoziția de imunitate să nu fie general funcțională, extrăgându-l pe respectivul agent de la aplicarea oricărei legi penale, ci limitată la inaplicabilitatea legii penale a statului în care a fost acreditat respectivul reprezentant diplomatic (așadar, în ceea ce ne privește, este vorba doar despre inaplicabilitatea legii penale române).

Art. 14. Extrădarea. (1) Extrădarea poate fi acordată sau solicitată în temeiul unui tratat internațional la care România este parte ori pe bază de reciprocitate, în condițiile legii.

(2) Predarea sau extrădarea unei persoane în relația cu statele membre ale Uniunii Europene se acordă sau se solicită în condițiile legii.

(3) Predarea unei persoane către un tribunal penal internațional se acordă în condițiile legii.

COMENTARIU

Ca și în Codul penal din 1969 (art. 9), ultima reglementare din secțiunea referitoare la aplicarea legii penale în spațiu din noul Cod penal constă într-o dispoziție de principiu care semnalează existența și cadrul general de manifestare privind extrădarea. Aceasta reprezintă o instituție specifică născută în cadrul activității de cooperare și asistență internațională a statelor, în materie penală, constituind procedeul juridic prin care un stat solicită altui stat – pe al cărui teritoriu a fost identificată o persoană urmărită de statul solicitant în vederea supunerii la o procedură judiciară penală ori în vederea obligării la executarea efectivă a unei sancțiuni de drept penal stabilite ca urmare a desfășurării unei asemenea proceduri – predarea respectivei persoane, urmând ca statul solicitat să decidă dacă dă sau nu curs acestei solicitări. Instituția nu trebuie confundată cu expulzarea, care – dintr-o perspectivă penală – reprezenta, potrivit Codului penal din 1969, o sancțiune de drept penal sub forma unei măsuri de siguranță [art. 112 lit. e) și art. 117], iar potrivit actualei reglementări penale constituie tot o sancțiune de drept penal, dar sub forma unei pedepse complementare aplicabile infractorilor persoane fizice, sub denumirea de *interzicerea exercitării dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României*, fiind unul dintre categoriile de drepturi al căror exercițiu poate fi interzis, pentru o perioadă de la 1 la 5 ani, în cadrul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi [art. 66 alin. (1) lit. c) NCP].

După cum se indică în art. 14 alin. (1) NCP, temeiul unei asemenea proceduri, în raport de state care nu sunt membre ale Uniunii Europene, poate fi reprezentat fie de o reglementare internațională – după caz, multilaterală ori bilaterală – existentă între statul român și celălalt stat în cauză, fie, în absența acesteia, de o declarație de reciprocitate, în condițiile legii interne. *Spre deosebire de prevederea din art. 9 CP 1969*, reiese formal că extrădarea nu poate fi acordată (în aceste cazuri) doar în temeiul legii interne, fără să existe o bază convențională internațională ori măcar o declarație de reciprocitate între statul român și celălalt stat. Astfel, dispozițiile codificării penale sunt puse de acord, în mod explicit, formal, cu prevederile din legea fundamentală [art. 19 alin. (2) și (3) din Constituție[1]], care nu indică legea internă drept sursă alternativă unică în temeiul căreia să se acorde (sau solicite), de către statul român, extrădarea, impunând neapărat (și) existența unei dispoziții exprese în acest sens, fie într-o convenție internațională, fie pe bază de reciprocitate.

După cum reiese din cele deja indicate, extrădarea reprezintă o procedură care implică două state: unul se numește *stat solicitant*, celălalt se numește *stat solicitat*. Fixând statul nostru drept unul dintre statele implicate în procedura extrădării, o vom califica pe aceasta drept o *extrădare activă* – atunci când România

[1] Potrivit acestui articol: „(1) Cetățeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. (2) Prin derogare de la prevederile alin. (1), cetățenii români pot fi extrădați în baza convențiilor internaționale la care România este parte, în condițiile legii și pe bază de reciprocitate. (3) Cetățenii străini și apatrizii pot fi extrădați numai în baza unei convenții internaționale sau în condiții de reciprocitate. (4) Expulzarea sau extrădarea se hotărăște de justiție".

este stat solicitant (deoarece ea se manifestă activ în materie de extrădare, solicitând-o) –, respectiv drept o *extrădare pasivă* – atunci când România este stat solicitat (căci ea primește solicitarea din partea altui stat, acesta din urmă fiind, așadar, entitatea activă în inițierea procedurii de extrădare). În momentul de față, date fiind dispozițiile din art. 19 alin. (4) din Constituție, în România sistemul de extrădare este unul judiciar.

Dispoziția din noul Cod penal la care ne referim aici constituie doar un text de principiu, indicativ asupra existenței instituției extrădării, care stabilește în linii generale coordonatele majore ale acesteia. Reglementarea detaliată a instituției este realizată de legiuitorul penal român (printre altele) într-o lege specială, complinitoare, anume Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată[1].

Dispozițiile alin. (2) și (3) ale art. 14 NCP reprezintă o *noutate* față de reglementarea anterioară. Prin acestea se particularizează expres extrădarea în raport de statele membre ale Uniunii Europene, respectiv predarea unei persoane, de către statul român, către un tribunal penal internațional, ambele urmând să aibă loc în cadrul normativ realizat prin prevederi legale exprese ale dreptului intern român. Motivul este că, începând cu data de 1 ianuarie 2007, în relația cu celelalte state membre ale Uniunii Europene, dispozițiile privind extrădarea au fost înlocuite de Decizia-cadru nr. 584/JAI din 13 iunie 2002 privind mandatul european de arestare și procedurile de predare între statele membre ale Uniunii Europene, care au fost transpuse în dreptul intern român în Titlul III din Legea nr. 302/2004. În ceea ce privește predarea către un tribunal penal internațional, legea internă urmează a transpune condițiile din tratatul multilateral ratificat, în baza căruia s-a constituit și este recunoscută instanța în cauză, printre care și cele legate de predarea unor persoane față de aceasta[2]. Terminologia este în mod corect distinctă, deoarece, deși mecanismul juridic este similar extrădării, există și potențiale deosebiri, impuse de faptul că sediul unui tribunal penal internațional este, în mod inerent, situat pe teritoriul unui anumit stat (statul-gazdă, căruia nu i se subordonează însă), dar persoana predată nu este luată în custodie, oficial, de autoritățile respectivului stat, nu intră în tutela acestuia, ci a organelor proprii ale tribunalului penal internațional în cauză. În plus, procesul predării poate avea loc chiar din partea autorităților statului pe care este situat sediul tribunalului penal internațional, către organele acestuia, caz în care este evident că, în ciuda similitudinilor, procedura nu poate fi denumită tot „extrădare".

[1] Recent, acest act normativ a fost modificat prin Legea nr. 300/2013 (M. Of. nr. 772 din 11 decembrie 2013).

[2] A se vedea, spre exemplu, dispozițiile din Capitolul IX privind cooperarea internațională și asistența judiciară din Statutul Curții Penale Internaționale de la Haga, încheiat la Roma la 17 iulie 1998, ratificat de România prin Legea nr. 111/2002 (M. Of. nr. 211 din 28 martie 2002).

Titlul II. Infracțiunea

COMENTARIU

Ca și în legislația anterioară, al doilea titlu din partea generală a noului Cod penal este dedicat reglementării instituției fundamentale a infracțiunii. În noul cod, titlul în cauză este format din mai multe capitole (6) decât corespondentul său din Codul penal din 1969, ca efect al scindării de către noul legiuitor a cauzelor care exclud infracțiunea în categoriile *cauze justificative*, respectiv *cauze de neimputabilitate*.

Astfel, structura Titlului II din partea generală a noului Cod penal include următoarele capitole: I – „Dispoziții generale"; II – „Cauzele justificative"; III – „Cauzele de neimputabilitate"; IV – „Tentativa"; V – „Unitatea și pluralitatea de infracțiuni"; VI – „Autorul și participanții". Este de remarcat sistematizarea diferită, mai judicioasă, prin comparație cu Codul penal din 1969, în privința poziției de reglementare a cauzelor care exclud infracțiunea: fiind adevărate condiții negative de existență a acesteia, este firesc ca prevederea lor să aibă loc imediat după indicarea condițiilor pozitive (cuprinse în Capitolul I – dispoziții generale), iar nu la finele titlului (ca în Codul penal anterior). De asemenea, aspectele legate de unitatea sau pluralitatea infracțională au o legătură organică cu materia formelor de desfășurare ale infracțiunii, problema pluralității de făptuitori rămânând a fi abordată abia în final.

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 15. Trăsăturile esențiale ale infracțiunii. (1) *Infracțiunea* este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o.

(2) Infracțiunea este singurul temei al răspunderii penale.

COMENTARIU

Textul legal stabilește noua definiție a infracțiunii [alin. (1)] și exprimă un principiu fundamental al materiei [alin. (2)]. La prima vedere, se menține același model de reglementare oferit de Codul penal din 1969, corespunzător definiției din art. 17 alin. (1), remarcând, pe de o parte, schimbarea majoră de optică în ceea ce privește definiția și, pe de altă parte, poziția constantă adoptată cu privire la principiul consacrat [preluat din art. 17 alin. (2) CP 1969].

Din definiția actuală a infracțiunii reies următoarele:

– renunțarea la pericolul social ca trăsătură esențială și – pe cale de consecință – eliminarea din ansamblul cauzelor generale de excludere a infracțiunii a instituției disciplinate de art. 18[1] CP 1969, căreia i se substituie, cu privire la faptele lipsite

de gravitatea care să justifice o pedeapsă concretă, două noi instituții, anume renunțarea la aplicarea pedepsei (art. 80-82 NCP), respectiv renunțarea la urmărire penală[1] (art. 318-320 NCPP);

– menținerea în cuprinsul definiției a *prevederii faptei în legea penală* și a săvârșirii ei cu *vinovăție*, în această ordine;

– adăugarea, ca trăsături generale noi, a caracterului *nejustificat* și a caracterului *imputabil* al faptei.

Potrivit doctrinei majoritare, aceasta se apreciază drept o definiție formală a infracțiunii, distingându-se ca trăsături esențiale: *tipicitatea* (care reclamă îndeplinirea de către fapta săvârșită a tuturor condițiilor prevăzute de norma de incriminare, prin prisma totalității elementelor de ordin obiectiv și subiectiv), *antijuridicitatea* (fapta nu este permisă de ordinea juridică, trăsătură care se determină prin constatarea lipsei incidenței cauzelor justificative – art. 18-22 NCP) și *imputabilitatea* (fapta se poate imputa persoanei care a comis-o, trăsătură care se determină prin constatarea lipsei incidenței cauzelor de neimputabilitate – art. 23-31 NCP). Existența infracțiunii este condiționată de întrunirea cumulativă a trăsăturilor esențiale, lipsa uneia dintre acestea ducând la inexistența infracțiunii și, deci (pe cale de consecință), la excluderea răspunderii penale.

Referindu-ne la art. 15 alin. (2) NCP, se instituie regula potrivit căreia doar existența infracțiunii atrage răspunderea penală, ale cărei consecințe se vor concretiza, după caz, în stabilirea unei pedepse ori a unei măsuri educative. Prin excepție de la regulă, se va înlătura răspunderea penală în ipoteza incidenței unor cauze expres indicate de lege (Titlul VII, art. 152-159 NCP). *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, se renunță (formal) la instituția înlocuirii răspunderii penale – explicit denumită astfel (Titlul IV, art. 90-98 CP 1969)[2] –, oferindu-se, în schimb, instanței posibilitatea de a amâna aplicarea pedepsei (art. 83-90 NCP).

În ceea ce privește *aplicarea legii penale mai favorabile*, se pot distinge următoarele situații:

---

[1] Aceasta din urmă reprezintă o instituție cu dublă natură juridică – de drept penal substanțial și procesual penal –, categorie a cărei existență este recunoscută atât de literatura de specialitate, cât și de jurisprudență. În acest ultim sens, indicăm, cu titlu de exemplu, Deciziile nr. 1470/2011 și nr. 1483/2011 ale Curții Constituționale (M. Of. nr. 853 din 2 decembrie 2011).

[2] Cu toate acestea, în Legea pentru modificarea și completarea unor acte normative (privind și modificarea/completarea Codului penal), înregistrată la Camera Deputaților cu indicativul PL-x nr. 680/2011, se propune inserarea, ca ultim articol din Titlul V al părții speciale a noului Cod penal, referitor la infracțiunile de corupție și de serviciu, a unei noi dispoziții – art. 309^1 –, potrivit căreia, „În cazul săvârșirii infracțiunilor prin care s-a produs un prejudiciu evaluabil în bani, dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare (...) prejudiciul cauzat și recuperat (...) este de până la 100.000 de euro, în echivalentul monedei naționale, se aplică o sancțiune administrativă, care se înregistrează în cazierul judiciar". De asemenea, s-ar putea argumenta, într-o opinie, că, atunci când instanța renunță la aplicarea pedepsei, sancționând infractorul printr-un avertisment (art. 81 NCP), se realizează, în fapt, tot o înlocuire a răspunderii penale. A se vedea și Decizia nr. 3/2014 (anterior citată), pronunțată de Curtea Constituțională la data de 15 ianuarie 2014, în exercitarea controlului de constituționalitate *a priori*, care dispune admiterea obiecției și constatarea neconstituționalității art. I pct. 2 și art. II pct. 5 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte normative, privind modificarea art. 74^1 CP 1969, respectiv a art. 309^1 care se dorește a fi introdus în noul Cod penal.

– până la judecarea definitivă a cauzei[1], după caz, se poate ajunge la concluzia că fie reglementarea anterioară (art. 18¹ CP 1969) este mai favorabilă, fie noua reglementare, având în vedere, printre altele, că: dispoziția de la art. 18¹ CP 1969 nu era condiționată în aplicare de identificarea anumitor limite ale pedepsei abstracte; sancțiunile prezentând caracter administrativ, cât și obligațiile pe care le poate dispune procurorul, în condițiile art. 318 alin. (3) NCPP, sunt facultative, spre deosebire de obligativitatea recurgerii la avertisment, de către instanță, în condițiile renunțării la aplicarea pedepsei [art. 81 alin. (1) NCP] etc. Cu alte cuvinte, oricare dintre cele două reglementări are aptitudinea de a se reține ca lege mai favorabilă, în considerarea specificului fiecărui caz concret în parte;

– după judecarea definitivă a cauzei, există, de asemenea, mai multe variabile, în funcție de particularitățile speței determinate[2].

În aceeași ordine de idei, sub aspectul introducerii trăsăturii esențiale a caracterului nejustificat al faptei, apreciem că tinde a se prezenta ca lege mai favorabilă noua reglementare, prin aceea că efectul produs ca urmare a reținerii unei cauze justificative se extinde și asupra participanților.

Art. 16. Vinovăția. (1) Fapta constituie infracțiune numai dacă a fost săvârșită cu forma de vinovăție cerută de legea penală.

(2) Vinovăție există când fapta este comisă cu intenție, din culpă sau cu intenție depășită.

(3) Fapta este săvârșită cu intenție când făptuitorul:

a) prevede rezultatul faptei sale, urmărind producerea lui prin săvârșirea acelei fapte;

b) prevede rezultatul faptei sale și, deși nu-l urmărește, acceptă posibilitatea producerii lui.

(4) Fapta este săvârșită din culpă, când făptuitorul:

a) prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce;

b) nu prevede rezultatul faptei sale, deși trebuia și putea să îl prevadă.

---

[1] „Atunci când, în cursul procesului, se constată că în privința unei fapte comise anterior intrării în vigoare a Codului penal sunt aplicabile dispozițiile art. 18¹ din Codul penal din 1968, ca lege penală mai favorabilă, procurorul dispune clasarea, iar instanța dispune achitarea, în condițiile Codului de procedură penală" – art. 19 din Legea nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care cuprind dispoziții procesual penale.

[2] A se vedea, în acest sens, *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 36, 37. De asemenea, după cum s-a statuat în jurisprudența Curții Constituționale (Decizia nr. 1483/2011, publicată în M. Of. nr. 853 din 2 decembrie 2011): „Sunt numeroase situațiile care impun aplicarea legii mai blânde, dar pentru care nici Codul penal și nici Codul de procedură penală nu cuprind vreo dispoziție tranzitorie. Acest fapt nu este însă de natură a nega existența principiului consacrat de art. 15 alin. (2) din Constituție, reflectat în art. 13 din Codul penal" (deși decizia are în vedere art. 13 CP 1969, *mutatis mutandis*, această reflecție este preluată de art. 5 NCP).

(5) Există intenție depășită când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului.

(6) Fapta constând într-o acțiune sau inacțiune constituie infracțiune când este săvârșită cu intenție. Fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres.

COMENTARIU

Prevederile acestui articol reproduc parțial dispozițiile art. 19 CP 1969. În doctrina și legislația penală română anterioară, vinovăția, ca trăsătură esențială a infracțiunii, a fost înțeleasă și reglementată pornind de la teoria psihologică, cu referiri prin normă generală doar la intenție și culpă, ca forme ale vinovăției, în lucrările de specialitate insistându-se invariabil, pe bună dreptate, asupra necesității de a elimina orice confuzie în raport de vinovăție, ca element constitutiv al unei anumite infracțiuni.

Pornind de la dubla accepțiune a noțiunii de vinovăție, inițial[1] aceasta nu mai apărea menționată explicit în cuprinsul noii definiții a infracțiunii, considerându-se preferabilă consacrarea unui termen distinct – imputabilitatea – pentru a defini vinovăția, în accepțiunea de trăsătură esențială și din rațiunea deplasării abordării dinspre teoria psihologică înspre teoria normativă (vinovăția privită ca un reproș, ca o imputare făcută infractorului, pentru că a acționat altfel decât îi cerea legea, deși a avut reprezentarea clară a faptei sale și deplină libertate în manifestarea voinței, ea neconfundându-se cu subelementul laturii subiective a conținutului constitutiv).

„Cu toate acestea, pentru a sublinia existența elementului subiectiv din structura infracțiunii și a evita orice neclarități în interpretarea definiției, s-a considerat necesar ca vinovăția să fie menționată explicit în conținutul definiției. Așadar, noțiunea de vinovăție care apare în definiția infracțiunii din art. 15 NCP se referă la vinovăția cerută de norma de incriminare pentru existența infracțiunii, sub forma intenției, a intenției depășite sau a culpei"[2].

---

[1] Avem în vedere stadiul indicat în Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, la pct. 2.4. Documentul poate fi consultat în format electronic pe pagina oficială a Ministerului Justiției, la adresa de internet www.just.ro.

[2] *Fl. Streteanu*, în *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni în noul Cod penal. Manual pentru uzul formatorilor SNG, București, 2010, nepublicat; documentul poate fi consultat în format electronic pe pagina oficială de internet a Consiliului Superior al Magistraturii, la adresa de internet (verificată la data de 27 decembrie 2013) http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/06_01_2011__38061_ro.pdf. În aceeași opinie a autorului, membru al comisiei de elaborare a noului Cod penal din cadrul Ministerului Justiției (2006-2009), coordonator al lucrărilor privind partea generală, imputabilitatea faptei, ca trăsătură esențială a infracțiunii, se substituie vinovăției consacrate ca trăsătură generală, în concepția Codului penal din 1969 (în acest sens, a se vedea p. 40 din lucrarea citată anterior). De altfel, autorul și-a exprimat punctul de vedere personal, susținând că este preferabilă adoptarea teoriei normative asupra vinovăției, chiar în cadrul legal reprezentat de art. 19 CP 1969, apreciind compatibilitatea acesteia cu una dintre variantele teoriei normative – în acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Tratat de drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 546-550. În sens contrar, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală (conform noului Cod penal),

Referindu-ne la art. 16 NCP, în alin. (1) se reglementează *vinovăția ca element subiectiv în conținutul infracțiunii*, element obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii, interesând forma exactă de vinovăție cerută de legea penală. În alin. (6) se stabilesc reperele legale ce servesc la identificarea vinovăției ce caracterizează o anumită faptă ca infracțiune, într-o optică schimbată în raport de reglementarea anterioară [art. 19 alin. (2) și (3) CP 1969], prin unificarea regimului sancționator pentru acțiune și inacțiune.

Intenția și culpa, corespunzătoare alin. (3) și (4) ale art. 16 NCP [text corespondent: art. 19 alin. (1) CP 1969], își mențin reglementările în modalitățile normative încetățenite sub denumirile *intenție directă*, *intenție indirectă*, respectiv *culpă cu prevedere*, *culpă fără prevedere*, astfel încât dezvoltările teoretice în materie de până acum își vor menține valabilitatea, inclusiv sub aspectul importanței delimitării, îndeosebi între intenția indirectă și culpa cu prevedere, date fiind consecințele practice.

Fără corespondent pe planul reglementării generale anterioare, în art. 16 alin. (5) NCP se înscrie intenția depășită (*praeterintenția*), care există când fapta constând într-o acțiune sau inacțiune intenționată produce un rezultat mai grav, care se datorează culpei făptuitorului, în opinia majoritară conform căreia intenția inițială ce caracterizează acțiunea/inacțiunea se poate manifesta în concret, după caz, atât ca intenție directă, cât și indirectă, iar culpa subsecventă, în considerarea rezultatului mai grav produs, se poate manifesta, la rândul ei, în concret, după caz, în oricare dintre modalitățile legale (cu sau fără prevedere). De asemenea, își mențin importanța teoretică și practică problemele legate de delimitarea praeterintenției atât față de culpă, cât și față de intenție (spre exemplu, cazul delimitării între infracțiunile de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, ucidere din culpă, respectiv omor).

Art. 17. Săvârșirea infracțiunii comisive prin omisiune. Infracțiunea comisivă care presupune producerea unui rezultat se consideră săvârșită și prin omisiune, când:

a) există o obligație legală sau contractuală de a acționa;

b) autorul omisiunii, printr-o acțiune sau inacțiune anterioară, a creat pentru valoarea socială protejată o stare de pericol care a înlesnit producerea rezultatului.

COMENTARIU

Reglementarea analizată, constând în săvârșirea infracțiunii comisive prin omisiune, *nu are corespondent* în Codul penal din 1969, deși a fost admisă de doctrina majoritară sub denumirea de infracțiune comisiv-omisivă (denumire

---

Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 122 (în aprecierea acestui autor, în art. 16 NCP, formele legale ale vinovăției sunt definite tot în termenii teoriei psihologice asupra vinovăției, însă vinovăția nu se poate identifica în totalitate cu imputabilitatea – p. 118).

sinonimă, într-o opinie[1], cu noțiunea de *infracțiune omisivă improprie*), cât și în practica judiciară. S-a apreciat că se impune inserarea reglementării în legislație sub aspectul conformității cu principiul legalității incriminării[2].

Din modul de redactare a textului legal se poate trage concluzia potrivit căreia asimilarea inacțiunii cu acțiunea vizează cazul infracțiunilor de rezultat, ca infracțiuni care au la bază o incriminare comisivă, dar rezultatul prevăzut în norma de incriminare poate fi produs, uneori (în prezența a ceea ce doctrina a denumit situații conforme *teoriei poziției de garant*), în concret, și printr-o inacțiune, fără ca aceasta să fie expres prevăzută în norma de incriminare.

Asimilarea acțiunii cu inacțiunea (nașterea poziției de garant în privința preîntâmpinării producerii rezultatului infracțional) are în vedere, în condițiile legii, două ipoteze:

– când există o obligație de a acționa, de sorginte legală sau contractuală;

– când există o obligație de a acționa, născută natural, ca urmare a unei fapte anterioare a agentului, care a determinat apariția unui risc nepermis pentru valoarea socială ocrotită.

Într-o opinie, s-ar putea aprecia că legea nouă este mai drastică, fiind mai favorabilă reglementarea anterioară, care nu prevedea expres posibilitatea angajării răspunderii penale a unei persoane pentru o faptă comisivă, în condițiile în care s-a adoptat pe caz concret un comportament omisiv. În realitate însă, nu credem că o asemenea ipoteză este viabilă, având în vedere interpretarea doctrinară și jurisprudențială constantă formulată în timpul activității Codului penal din 1969, potrivit căreia se recunoștea instituția infracțiunii comisiv-omisive. Din contră, legea nouă, indicând expres criteriile după care se identifică situațiile din care se naște poziția de garant, marchează un stadiu superior de reglementare, garantând mai ferm drepturile destinatarilor legii penale.

Capitolul II. Cauzele justificative

Art. 18. Dispoziții generale. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă există vreuna dintre cauzele justificative prevăzute de lege.

(2) Efectul cauzelor justificative se extinde și asupra participanților.

COMENTARIU

Reglementarea analizată, articol de debut în materia instituției cauzelor justificative, *nu are corespondent* în Codul penal din 1969. Noul legiuitor penal lărgește sfera cauzelor de excludere a infracțiunii, distingând expres, în rândul cauzelor care înlătură caracterul infracțional al unei fapte incriminate, atât între diverse cauze extinctive generale (din punctul de vedere al diferitelor trăsături esențiale

[1] *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 394 și urm.

[2] *Idem*, p. 394-404. Pentru reflecții critice în raport de reglementarea pe care o conferă art. 17 NCP, a se vedea *G. Antoniu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 169-171.

ale infracțiunii care sunt neutralizate de variate stări, situații ori împrejurări), cât și delimitându-le pe acestea față de cauzele speciale cu efect similar. Includerea instituțiilor grupate sub denumirea de *cauze justificative* în titlul referitor la infracțiune conduce la evitarea oricăror confuzii față de alte instituții/cauze operante în materie juridico-penală, cum sunt cauzele care înlătură răspunderea penală sau cauzele de nepedepsire (în prezența cărora infracțiunea există cu toate trăsăturile prevăzute de art. 15 NCP, însă este înlăturată doar instituția fundamentală subsecventă – răspunderea penală – sau infractorul este apărat de pedeapsă).

Dacă există vreuna dintre cauzele justificative prevăzute limitativ de lege (legitima apărare, starea de necesitate, exercitarea unui drept și îndeplinirea unei obligații, consimțământul persoanei vătămate), fapta prevăzută de legea penală comisă nu constituie infracțiune [alin. (1)], ele operând *in rem*, efectul extinzându-se și asupra participanților [alin. (2)]. Aspectele comune tuturor acestor cauze conduc la definirea lor ca fiind acele „situații în care o faptă, deși prevăzută de legea penală, poate să nu constituie infracțiune, dacă, în raport cu cerințele ordinii juridice, în ansamblul ei, este permisă (licită)"[1].

Aceste cauze devin incidente în condițiile săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală, care își găsește astfel justificare, devenind licită, dacă sunt întrunite cumulativ cerințele impuse de conținutul lor propriu de reglementare. Din punct de vedere al efectelor antrenate, acestea exclud infracțiunea, pe cale de consecință, și răspunderea penală, excluzând, totodată, incidența oricăror sancțiuni de drept penal, inclusiv din categoria măsurilor de siguranță [art. 107 alin. (2) NCP], precum și – uneori – a sancțiunilor extrapenale.

De asemenea, semnalăm *aspecte procesual penale comune*, sens în care, pentru organele judiciare penale, importanța dispoziției din art. 18 NCP, în soluționarea cauzelor cu a căror rezolvare sunt învestite, rezidă în observarea incidenței sau lipsei incidenței situațiilor care să înlăture trăsătura esențială a caracterului nejustificat (antijuridic) al faptei. Dacă se constată existența unor cauze dintre cele reglementate în art. 19-22 NCP, se impun soluțiile din legea procesual penală în funcție de etapa procesuală atinsă, anume (după caz): clasarea [art. 314 alin. (1) lit. a) NCPP] ori achitarea [art. 396 alin. (5) NCPP], prezența acestora reflectând unul dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale [art. 16 alin. (1) lit. d) teza I NCPP].

Art. 19. Legitima apărare. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârşită în legitimă apărare.

(2) Este în legitimă apărare persoana care săvârşeşte fapta pentru a înlătura un atac material, direct, imediat şi injust, care pune în pericol persoana sa, a altuia, drepturile acestora sau un interes general, dacă apărarea este proporțională cu gravitatea atacului.

[1] *G. Antoniu, C. Bulai*, Dicționar de drept penal și procedură penală, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 119, 120.

(3) Se prezumă a fi în legitimă apărare, în condițiile alin. (2), acela care comite fapta pentru a respinge pătrunderea unei persoane într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de aceasta, fără drept, prin violență, viclenie, efracție sau alte asemenea modalități nelegale ori în timpul nopții.

COMENTARIU

În materia legitimei apărări, legea penală română (deopotrivă actuală, cât și anterioară) distinge între legitima apărare proprie (perfectă, propriu-zisă) și improprie (imperfectă), reglementând, totodată, și prezumția de legitimă apărare. Noul Cod penal prevede în art. 19 alin. (1) și (2) legitima apărare, instituție având natura juridică de cauză generală de excludere a infracțiunii, cu apartenență la categoria cauzelor justificative, producând efecte *in rem*, „recunoscându-se că în anumite condiții ordinea juridică poate să permită oricărei persoane să se apere singură, cu forța, când este supusă unei agresiuni, spre a restabili astfel ordinea de drept încălcată de agresor"[1]. *Spre deosebire de soluția legislației în vigoare*, în art. 44 alin. (1) și (2) CP 1969, legitima apărare era situată în rândul cauzelor de înlăturare a caracterului penal al faptei, fiind concepută a produce efecte *in personam*, potrivit unei viziuni în care fapta prevăzută de legea penală comisă în legitimă apărare era percepută ca săvârșită sub imperiul unei constrângeri de factură psihică (necesitatea de a înlătura atacul, cu toate caracterele acestuia), așadar, fără vinovăție aptă să genereze răspundere penală (fiind afectat factorul volitiv, premisă a vinovăției).

Sub aspectul conținutului de reglementare, condițiile legitimei apărări privesc deopotrivă cele două laturi pe care este aceasta structurată, anume atacul și apărarea.

Atacul trebuie să verifice cumulativ cerințele legii, privitoare la: caracterul material, direct, imediat și injust; punerea în pericol a persoanei, a drepturilor acesteia sau a interesului general (noțiune care a înlocuit-o pe aceea de *interes obștesc* din reglementarea anterioară). Se remarcă renunțarea, din rândul condițiilor necesare pentru reținerea unui atac valabil generator al legitimei apărări, a caracterului grav al acestuia, astfel încât „gravitatea atacului urmează a fi luată în calcul pentru aprecierea condiției proporționalității"[2].

Apărarea trebuie să se realizeze prin comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, să aibă caracter necesar și să fie proporțională cu gravitatea atacului, această ultimă cerință rezultând explicit din dispoziția art. 19 alin. (2) NCP, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, în care proporționalitatea dintre apărare și atac rezulta implicit din prevederea de la art. 44 alin. (3) (unde se reglementa, propriu-zis, acea formă de exces de apărare asimilat legitimei apărări).

O privire comparativă a dispozițiilor înscrise de art. 19 alin. (2) NCP și art. 44 alin. (2) CP 1969 conduce la concluzia că: numeroase aspecte teoretice și soluții

[1] *G. Antoniu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 179.
[2] *Fl. Streteanu*, în *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 59.

jurisprudențiale formulate în considerarea legislației anterioare își vor menține valabilitatea și în lumina noii codificări (de exemplu, aspectele legate de explicarea caracterelor atacului ori ale apărării); se lărgește sfera de cuprindere a instituției legitimei apărări, atât prin stabilirea caracterului real al efectelor produse de aceasta, cât și prin extinderea tipului de situații determinante, ca urmare a renunțării la cerința gravității atacului.

Referindu-ne la *legitima apărare prezumată* [art. 19 alin. (3) NCP], care dispensează de proba verificării condițiilor arătate în alin. (2) al articolului, este de remarcat menținerea caracterului de prezumție relativă, iar nu absolută (irefragabilă), având corespondent în art. 44 alin. (2^1) CP 1969. Însă, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, se adaugă ipoteza pătrunderii (prin orice mijloace) în timpul nopții, suprimându-se, în schimb, indicarea explicită a locului delimitat prin semne de marcare, ca locație în care, realizându-se pătrunderea ilicită, se prezuma starea de legitimă apărare.

În privința *determinării caracterului mai favorabil* al unei reglementări, prin raportare la diferențele semnalate între prevederile *de lege lata* și cele *de lege praevia*, s-ar putea considera, într-o primă situație, că noile dispoziții sunt mai avantajoase, prin aceea că extind sfera efectelor produse și asupra participanților, că dispensează de obligația stabilirii caracterului grav al atacului și prezumă legitima apărare în cazul faptelor incriminate comise pentru a respinge pătrunderea în locuință (etc.) în timpul nopții, indiferent de mijloacele întrebuințate pentru realizarea acestei pătrunderi. Pe de altă parte, în măsura în care noțiunea de „loc împrejmuit" nu se va interpreta într-un sens larg, care să includă și situația locurilor demarcate prin semne de marcare ținând de o locuință (etc.), vechea reglementare ar avea aptitudinea de a se reține ca fiind mai favorabilă. În plus, dacă acceptăm posibilitatea unei interpretări anterioare a art. 44 alin. (2^1) CP 1969 în sensul reținerii prezumției de legitimă apărare și în ipoteza faptelor incriminate comise pentru a respinge pătrunderea pe nedrept a unei persoane, prin mijloacele ilegale indicate (violență, viclenie etc.), într-un loc împrejmuit sau delimitat prin semne de marcare, chiar dacă acesta nu ar fi ținut de o locuință (etc.), noua reglementare tinde, din nou, să pară mai restrictivă.

Art. 20. Starea de necesitate. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârşită în stare de necesitate.

(2) Este în stare de necesitate persoana care săvârşeşte fapta pentru a salva de la un pericol imediat şi care nu putea fi înlăturat altfel viaţa, integritatea corporală sau sănătatea sa ori a altei persoane sau un bun important al său ori al altei persoane sau un interes general, dacă urmările faptei nu sunt vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce în cazul în care pericolul nu era înlăturat.

COMENTARIU

În materia stării de necesitate, legea penală română (atât actuală, cât și anterioară) distinge între forma proprie (perfectă, propriu-zisă) și improprie (imperfectă) a acesteia. Noul Cod penal prevede în art. 20 alin. (1) și (2) starea de necesitate, instituție având natura juridică de cauză generală de excludere a infracțiunii, cu apartenență la categoria cauzelor justificative, producând efecte *in rem*, doctrina[1] relevând împrejurarea că fapta tipică comisă în stare de necesitate „nu tulbură ordinea de drept, deoarece nu există niciun prejudiciu pentru societate, comportarea celui care se salvează, sacrificând un alt bun, fiind conformă intereselor ordinii de drept". *Spre deosebire de soluția legislației în vigoare*, în art. 45 alin. (1) și (2) CP 1969, starea de necesitate era situată în rândul cauzelor de înlăturare a caracterului penal al faptei, fiind concepută a produce efecte *in personam*, potrivit unei viziuni în care fapta prevăzută de legea penală comisă în stare de necesitate era percepută ca săvârșită sub imperiul unei constrângeri de factură psihică (necesitatea de a înlătura pericolul, cu toate caracterele acestuia), așadar, fără vinovăție aptă să genereze răspundere penală (fiind afectat factorul volitiv, premisă a vinovăției).

Sub aspectul conținutului de reglementare, condițiile stării de necesitate privesc deopotrivă cele două laturi, anume pericolul și actul salvării de la pericol.

Pericolul trebuie să verifice cumulativ cerințele legii privitoare la: caracterul imediat și inevitabil (care nu putea fi altfel înlăturat); amenințarea, de către acest pericol, a valorilor sociale indicate limitativ de lege – viața, integritatea corporală sau sănătatea unei persoane, un bun important, interesul general. *Spre deosebire de concepția Codului penal din 1969*, se atribuie pericolului caracter imediat (care include iminența acestuia), înlocuindu-se referirea la *interesul obștesc* cu cea vizând *interesul general*.

Actul de salvare trebuie să se realizeze prin comiterea unei fapte prevăzute de legea penală care să fi constituit singurul mijloc de înlăturare a pericolului (în evaluarea agentului, de la data și în condițiile săvârșirii faptei), iar urmările acesteia să nu fie vădit mai grave decât acelea care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat. Parte dintre cerințele care trebuie verificate pentru constatarea actului de salvare sunt menținute din reglementarea anterioară (săvârșirea faptei prevăzute de legea penală ca unic mijloc de salvare), în timp ce *elementul de noutate* rezidă în adăugarea explicită a cerinței proporționalității dintre rezultatul produs și cel evitat. Acestor condiții, în doctrină li se mai adaugă, adeseori, în vederea reținerii stării de necesitate, cerința ca fapta incriminată să nu fie săvârșită de o persoană care are obligația înfruntării pericolului.

O privire comparativă între cele două codificări (*de lege lata* și *de lege praevia*) conduce la aprecierea potrivit căreia: aspectele teoretice și soluțiile jurisprudențiale formulate în considerarea legislației anterioare își vor menține valabilitatea și în lumina noii legi (de exemplu, aspectele legate de explicarea caracterelor pericolului ori ale salvării); se menține constant interesul realizării unei corecte

[1] *G. Antoniu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 195.

delimitări între cazurile în care trebuie reținută starea de necesitate, respectiv legitima apărare.

În privința *determinării caracterului mai favorabil* al unei reglementări penale generale față de cealaltă, s-ar putea considera că noile dispoziții în materia stării de necesitate sunt mai avantajoase, prin aceea că extind sfera efectelor produse de această cauză de excludere a infracțiunii și asupra participanților, dispensând astfel de necesitatea reluării verificării condițiilor sale de existență și asupra participanților, ulterior stabilirii lor în privința autorului.

Art. 21. Exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală constând în exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații impuse de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta.

(2) Este de asemenea justificată fapta prevăzută de legea penală constând în îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, în forma prevăzută de lege, dacă aceasta nu este în mod vădit ilegală.

COMENTARIU

Dispoziția din art. 21 NCP *nu are echivalent* în vreun text din partea generală a Codului penal din 1969[1], însă își găsește precedent (parțial) în sistemul de drept penal român mai vechi (Codul penal din 1936, Codul penal din 1864)[2]. Legiuitorul penal autohton din 1968 a apreciat că evidența împrejurării potrivit căreia o faptă permisă sau impusă de lege ori ordonată legal de autoritatea ierarhic superioară nu poate constitui infracțiune în aceste condiții (chiar dacă, în afara lor, ea corespunde unei norme de incriminare) se impunea de la sine, în mod firesc, cu o asemenea putere încât nu mai era necesară reglementarea sa expresă. Rezolvările teoretice/practice oscilau, în asemenea ipoteze, între a considera fie că fapta concret săvârșită nu era prevăzută în legea penală, fie că îi lipsea pericolul social concret.

În funcție de perspectiva din care se abordează prevederile cuprinse în art. 21 NCP, acestea pot fi departajate după cum urmează:

– într-o clasificare (indicată în denumirea marginală a articolului) realizată în considerarea criteriului caracterului facultativ sau obligatoriu așezat la temelia comportamentului adoptat de făptuitor, se distinge între situația în care justificarea provine din exercitarea unei conduite care este doar permisă, nu însă și impusă [alin. (1) teza I – exercitarea unui drept] – pe de o parte – și situația în care justificarea provine din exercitarea unei conduite obligatorii, fie în considerarea directă

[1] Totuși, în partea specială, în cadrul normei de incriminare a torturii (art. 267[1] CP 1969, având text corespondent în art. 282 NCP), se preciza la alin. (5) faptul că „Nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura; de asemenea, nu poate fi invocat nici ordinul superiorului sau al unei autorități publice".

[2] Art. 137 din Codul penal român din 1936 (cauză generală); art. 255 din Codul penal român din 1864 (cu titlu de cauză specială de excludere a infracțiunii, operantă doar în materia crimelor și delictelor de omucidere și de loviri sau răniri).

a unei prevederi normative [alin. (1) teza a II-a – îndeplinirea unei obligații impuse de lege], fie în considerarea unui ordin al autorității [alin. (2) – îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă] – pe de altă parte;

– într-o altă clasificare (formal adoptată de către legiuitor pe conținutul reglementării, în sistematizarea prevederilor articolului), realizată în funcție de criteriul sursei justificative, se distinge între situația în care justificarea provine din exercitarea unei conduite cu suport legitimativ cuprins direct în prevederile normative [alin. (1) – exercitarea unui drept și îndeplinirea unei obligații impuse de lege] – pe de o parte – și situația în care justificarea provine din exercitarea unei conduite desfășurate conform unui ordin emis de o autoritate legitimă [alin. (2) – îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă].

Oricum s-ar alege să fie tratate dispozițiile inserate în art. 21 NCP, reiese astfel în mod cert că nu ne aflăm în prezența unei singure cauze justificative, textul acoperind mai multe situații apropiate, producătoare de efect exonerator (obiectiv) de infracțiune.

În literatura de specialitate s-a avertizat asupra importanței separării ipotezelor în care exercitarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații acționează cu titlu de cauză justificativă și situațiile în care aceeași împrejurare are valoarea unui element negativ al conținutului constitutiv al anumitor fapte incriminate, astfel încât, verificându-se pe caz concret, înlătură nu antijuridicitatea, ci tipicitatea. Cazuri de genul celor din urmă pot fi recunoscute observându-se *verbum regens*, în cuprinsul căruia, uneori, la anumite norme de incriminare, legiuitorul stipulează expres că fapta descrisă constituie infracțiune numai dacă se săvârșește fără drept ori cu încălcarea normelor legale sau orice altă exprimare asemănătoare care transmite același mesaj[1].

În doctrină poate fi deja semnalată o controversă referitoare la sfera de cuprindere a situației constând în *exercițiul unui drept*, mai exact, fiind incertă utilizarea în text a noțiunii „lege", care ar putea fi avută în vedere fie într-un sens restrâns (strict, avându-se în vedere doar actele normative astfel intitulate, provenind de la autoritatea legiuitoare principală – Parlamentul)[2] sau, dimpotrivă, într-o accepție largă (care să includă orice prescripții care au caracter normativ, așadar, inclusiv dispoziții din acte normative inferioare legii ori chiar surse formal extra-legale, dar admise – explicit sau tacit – de ordinea juridică, precum contractele legale și valide sau chiar cutuma)[3]. Din moment ce legiuitorul indică faptul că este vorba despre „un drept *recunoscut* de lege" (s.n.), iar nu despre un drept consacrat ori prevăzut de lege, considerăm că are o pondere mai însemnată ultima opinie indicată (putându-se argumenta, uneori, recunoașterea legală – inclusiv tacită – a unor drepturi de sorginte contractuală ori cutumiară, așadar, cu atât mai mult a unor drepturi expres consacrate prin acte normative cu putere juridică inferioară celei de lege).

[1] Spre exemplu, art. 238 NCP (abuzul de încredere).
[2] În acest sens, *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 177.
[3] În acest sens, *I. Molnar*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 205.

Se poate ridica problema interpretărilor individuale neunitare referitoare la existența sau inexistența unui drept recunoscut de lege. Considerăm că această chestiune urmează a fi interpretată pe terenul erorii, astfel încât, dacă făptuitorul va fi în dubiu cu privire la împrejurarea recunoașterii legale a pretinsului drept, el va trebui să se abțină de la comiterea faptei, până la o informare mai deplină care să îi confere certitudine în acest sens. În măsura în care acest lucru nu va avea loc, conduita incriminată adoptată în condiții de incertitudine cu privire la caracterul justificat sau nejustificat al acesteia va reprezenta infracțiune, atrăgând răspunderea penală. În schimb, dacă se probează că persoana în cauză a crezut sincer și fără dubii, în mod rezonabil față de valoarea socială lezată, în existența unui drept recunoscut de lege care să îi permită săvârșirea faptei, deși un asemenea drept nu exista (sau nu exista în împrejurările faptice concrete în cauză), infracțiunea va fi exclusă, însă nu ca efect al cauzei justificative indicate de art. 21 NCP, ci în urma reținerii erorii (art. 30 NCP).

În vederea funcționării acestei cauze justificative, este necesar ca dreptul recunoscut de lege (activitate în îndeplinirea căreia se comite fapta incriminată) să fie exercitat cu bună-credință, în forma normală (obișnuită, firească) în care legea a avut în vedere recunoașterea desfășurării acestuia, deci cu respectarea limitelor explicite sau implicite stabilite de lege pentru desfășurarea sa, consubstanțial cu prescripțiile art. 57 din Constituție.

În ceea ce privește *îndeplinirea unei obligații impuse de lege*, se subliniază clar în normă necesitatea respectării condițiilor (de fond și de formă) și a limitelor legale în care se impune adoptarea unei anumite conduite, în mod normal interzisă ca faptă incriminată. În măsura în care agentul care acționează nu verifică în mod scrupulos stricta îndeplinire, cumulativă, a întregului cadru legal în virtutea căruia este ținut a se manifesta, îndeplinindu-și abuziv sau excesiv atribuțiile legale, fapta va constitui infracțiune, nefiind justificată. Din nou, se poate ridica chestiunea cunoașterii depline și corecte, de către făptuitor, a condițiilor legale în care este obligat să se manifeste, ceea ce poate antagoniza puternic individul (căci, uneori, neadoptarea comportamentului impus de lege poate reprezenta, în anumite împrejurări, o faptă ilicită prin ea însăși, prin raportare la diferite stadii de ilicit juridic: disciplinar, administrativ ori chiar penal). În astfel de situații (de acțiune desfășurată în afara limitelor stricte ale comandamentului legal, ca urmare a cunoașterii deficitare a cadrului exact al acestuia), se determină, eventual, fie reținerea erorii, fie înlăturarea intenției și reținerea, în loc, a unei culpe (depinzând, apoi, dacă respectiva faptă constituie sau nu infracțiune și atunci când se comite din culpă), excluzându-se însă, în toate cazurile, verificarea cauzei justificative reglementate în art. 21 NCP.

Dacă cei vizați de dispoziția privitoare la îndeplinirea unui drept pot fi atât persoane private, cât și indivizi încorporați în domeniul public de activitate, prevederea referitoare la îndeplinirea unei obligații legale se adresează, cu predilecție, celor din urmă, deoarece legea nu tinde să impună obligații în a căror îndeplinire s-ar putea adopta conduite corespunzătoare unor norme de incriminare față de membrii obișnuiți (persoane private) ai societății. Persoana care acționează trebuie

să se asigure că a verificat temeinic, la un moment anterior, propria sa competență în privința îndeplinirii respectivei obligații legale, precum și condițiile și limitele comportamentului concret prin care i se permite/impune să îndeplinească obligația legală. Dacă aducerea la îndeplinire a acesteia este posibilă într-o multitudine de variante faptice, în mod rezonabil disponibile efectiv celui care acționează, atunci acesta trebuie să opteze pentru varianta care întrunește cumulativ cerințele celei mai ridicate eficiențe și siguranțe, dar și aptitudinea celei mai scăzute atingeri practice a drepturilor și libertăților celui față de care se efectuează procedura în cauză.

Cu referire la *îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă*, observăm că ne aflăm, de principiu, în situația aceluiași grup predilect de persoane existent și în cazul *îndeplinirii unei obligații impuse de lege*. Practic, trebuie să se verifice o relație de subordonare ierarhică, legal instituită, între autoritatea care emite ordinul și persoana ce urmează a-l executa, iar această autoritate trebuie să fie una din domeniul public, iar nu privat (aspect constant subliniat în doctrină[1]). Cu referire la problema efectului justificativ al ordinului autorității legitime, în știința dreptului s-au formulat, de-a lungul timpului, mai multe teorii, cele mai cunoscute fiind teoria subordonării necondiționate (teoria consemnului, teoria supunerii pasive, teoria baionetelor disciplinate) – potrivit căreia executantul nu este în măsură a verifica sub niciun aspect conformitatea, legalitatea sau oportunitatea ordinului primit, trebuind să îl execute ca atare, justificarea sa fiind deci absolută –, respectiv teoria „baionetelor inteligente" – conform căreia executantul poate și trebuie să exercite un control al ordinului primit, având dreptul să îl cenzureze în caz de neconformitate, astfel încât i se refuză, de regulă, beneficiul justificării pentru fapta comisă în executarea unui ordin ilegal[2]. Ca în multe alte cazuri, în contemporaneitate se preferă soluțiile moderate aduse de teoriile eclectice, care echilibrează excesele construcțiilor doctrinare anterioare, astfel încât și legiuitorul penal român actual a preferat să facă apel la *teoria ilegalității vădite* a ordinului, potrivit căreia, în principiu, executantul trebuie să îndeplinească ordinul primit ca atare, fără posibilitatea de a-l cenzura, cu excepția cazului în care lipsa de conformitate a acestuia cu normele legale este atât de evidentă, încât se impune oricărei persoane (cel puțin dintre acelea care au abilitatea de a efectua activități în domeniul respectiv). Practic, executantul este îndreptățit a efectua un control formal al conformității ordinului (verificarea competenței emitentului, verificarea propriei competențe de a executa, verificarea prezentării ordinului în forma legal solicitată, precum și conformitatea pe conținut a ordinului, dar numai în liniile sale generale).

Se poate discuta cu privire la împrejurarea dacă, dovedindu-se faptul că acela care a acționat în îndeplinirea unei obligații impuse de autoritatea competentă, săvârșind astfel o faptă prevăzută de legea penală, a cunoscut caracterul ilegal

[1] *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 544; *I. Molnar*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 208; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 178.

[2] *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 544; *I. Molnar*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 210; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 176.

al ordinului primit, deși acesta nu se prezenta într-o formă vădit ilegală, subzistă sau nu caracterul justificativ al cauzei prevăzute de art. 21 alin. (2) NCP[1]. Această ipoteză ridică problema unei aparente incongruențe între prevederea legii („litera" acesteia) și spiritul reglementării, putându-se identifica argumente pro și contra, legate de oricare dintre cele două posibile variante de soluționare, astfel încât s-ar impune o intervenție legislativă clarificatoare în materie.

Sub aspectul *caracterului mai favorabil*, apreciem că noua reglementare întrunește această calificare, stipulând expres drept cauză de excludere a infracțiunii o împrejurare admisă doar implicit de doctrina anterioară, în condiții incerte și cu soluționare procesual penală discutabilă. În plus, inexistența categoriei cauzelor justificative în legislația anterioară ar fi condus, cel mult, la reținerea unei cauze de excludere a infracțiunii cu efecte *in personam*, pe când, potrivit noii reglementări, efectele produse de instituția de la art. 21 NCP sunt *in rem*.

Art. 22. Consimțământul persoanei vătămate. (1) Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită cu consimțământul persoanei vătămate, dacă aceasta putea să dispună în mod legal de valoarea socială lezată sau pusă în pericol.

(2) Consimțământul persoanei vătămate nu produce efecte în cazul infracțiunilor contra vieții, precum și atunci când legea exclude efectul justificativ al acestuia.

COMENTARIU

Dispoziția *nu cunoaște echivalent* în normele generale ale Codului penal din 1969. Pot fi identificate, atât în respectiva reglementare anterioară, cât și în noul Cod penal, o serie de dispoziții penale speciale, norme de incriminare, în care era/este indicată – după caz, în mod expres sau tacit, cu valoare de condiție constitutivă pozitivă ori negativă – lipsa (sau prezența) consimțământului subiectului pasiv, cu valoare de element al conținutului constitutiv al respectivelor infracțiuni[2]. Ca atare, prezența acestuia, în asemenea cazuri, conducea (și va conduce, în continuare) la excluderea posibilității de reținere drept infracțiune a faptei comise, dar – spre deosebire de ipoteza cauzei justificative a consimțământului persoanei vătămate – se va reține absența tipicității. De asemenea, atât în Codul penal din 1969, cât și în reglementarea *de lege lata*, consimțământul persoanei vătămate putea/poate să prezinte încă o natură juridică, respectiv aceea de sursă de atenuare a răspunderii penale (în variate modalități,

[1] În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 544, 545; *I. Molnar*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 210.

[2] Spre exemplu, lipsa consimțământului este expres prevăzută în cazul infracțiunii de furt și implicită în privința infracțiunii de viol. Un caz de infracțiune care presupune, din contră, verificarea existenței consimțământului subiectului pasiv poate fi exemplificat prin referire la infracțiunea de act sexual cu un minor.

de ordin general sau special[1]). Desigur, este necesară corecta delimitare a tuturor acestor variate modalități de manifestare a consimțământului persoanei vătămate, pentru asigurarea unei corecte soluții juridice în fiecare caz în parte, atât din punct de vedere substanțial, cât și procesual penal.

Pentru a fi posibilă reținerea consimțământului subiectului pasiv[2], lezat al faptei incriminate comise, cu titlu de cauză justificativă, este necesară verificarea întrunirii cumulative a mai multor condiții: săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, alta decât una contra vieții ori una în a cărei normă de incriminare se exclude incidența consimțământului victimei (persoanei vătămate, subiectului pasiv); verificarea existenței consimțământului actual și determinat al persoanei care apare, formal, pe poziția subiectului pasiv al respectivei fapte; persoana în cauză să fie titulara valorii sociale lezate; valoarea socială lezată să facă parte din sfera valorilor individuale alienabile (titularul să poată dispune în mod valabil de respectiva valoare); consimțământul dat să fie valabil; consimțământul sau lipsa acestuia să nu reprezinte *per se* un element constitutiv al conținutului normativ.

În doctrină s-au formulat deja o serie de aprecieri referitoare la această nouă cauză de excludere a infracțiunii, conforme cu dezvoltările teoretice din statele în al căror sistem de drept penal această împrejurare există de mai multă vreme cu valoare de cauză justificativă. Astfel, se arată că existența consimțământului nu este neapărat solicitată în anumite condiții de formă, cu excepția prevederilor contrare exprese ale legii, putându-se chiar manifesta în mod tacit, dar clar.

În principiu, consimțământul trebuie emis direct de titularul valorii lezate sau periclitate prin fapta comisă, deși se admite uneori (când nu este vorba de o valoare strâns și indisolubil legată de sfera vieții private, intime a unei persoane) și exprimarea sa printr-un reprezentant, în condiții legale. În mod neapărat, valoarea socială în cauză trebuie să aparțină sferei de ocrotire, prin norme penale, a unor interese individuale, de ordin privat, iar nu unor interese de ordin public sau colectiv. Dacă norma de incriminare este pluriofensivă, iar interesele ocrotite sunt deopotrivă publice și private, consimțământul nu va putea, în principiu, să exonereze de răspundere penală (deși în literatura de specialitate se indică nuanțări în lumina cărora ar trebui recunoscute și excepții[3]).

Prin alin. (2) al articolului se exclud expres din sfera de incidență a cauzei justificative astfel relevate infracțiunile contra vieții și cele la care există prevederi

---

[1] Spre exemplu, art. 190 NCP (uciderea la cererea victimei). În lumina legislației anterioare, se putea aplica art. 74 alin. (2).

[2] În literatura de specialitate s-a formulat deja o recomandare de redenumire normativă a instituției, apreciindu-se mai corespunzătoare denumirea „consimțământ al titularului dreptului vătămat" – *I. Molnar*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 217. Tot cu titlu *de lege ferenda*, recomandăm legiuitorului renunțarea la construcția de tip cacofonic din alin. (1) al art. 22 – „... cu consimțământul..." –, care se poate eluda printr-o formulare de tipul (spre exemplu): „Este justificată fapta prevăzută de legea penală săvârșită *în prezența consimțământului... / în condițiile existenței consimțământului...*".

[3] *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 531.

speciale de înlăturare a incidenței acesteia[1]. Se poate ridica problema sferei exacte de cuprindere a domeniului indicat prin această dispoziție limitativă. Noțiunea de infracțiuni contra vieții este utilizată *stricto sensu*, fiind vizate doar faptele incriminate sub această denumire în Capitolul I al Titlului I din partea specială a noului Cod penal (iar dacă da, pot fi sau nu avute în vedere toate aceste infracțiuni), sau este întrebuințată într-un sens larg, în care se pot încadra și alte fapte care au ca urmare moartea victimei? Acest aspect poate fi pus în legătură cu o chestiune care tinde a deveni controversată în doctrină, în domeniul consimțământului victimei, anume dacă această cauză justificativă funcționează și în raport de faptele săvârșite din culpă sau implicând și culpa (faptele praeterintenționate)[2].

Consimțământul trebuie dat sau verificat (reafirmat) la momentul comiterii faptei (ca regulă, anterior trecerii la executarea acesteia), fiind, totodată, revocabil pe întreaga perioadă dintre data emiterii și data finalizării executării faptei (în corespondență cu specificul fiecărui caz concret în parte). Acesta trebuie să fie determinat, neputându-se admite existența lui validă în cazul unei exprimări generice largi, absolut indeterminate a unei persoane, de tipul „fă-mi orice vrei să-mi faci".

Pentru aprecierile legate de caracterul valabil al consimțământului, este utilă trimiterea către normele și dezvoltările doctrinare din materia dreptului civil (valabilitatea consimțământului necesar pentru existența validă a unui act juridic), cu precizarea că se schițează o potențială controversă în acest domeniu, pe terenul dreptului penal, punându-se problema dacă evaluarea viciilor de consimțământ (violența, dolul, eroarea) ar trebui să opereze după aceleași criterii și cu aceeași intensitate ca în dreptul privat și în domeniul penal de referință, legat de consimțământ ca temei de excludere a infracțiunii (de asemenea, se ridică problema dacă persoana care emite consimțământul trebuie să prezinte neapărat sau nu capacitate juridică valabilă din punct de vedere civil, de a dispune cu privire la valoarea în cauză)[3]. În egală măsură, o altă controversă tinde a se contura cu privire la ipoteza în care subiectul activ a acționat fără a cunoaște existența consimțământului subiectului pasiv, deși acesta fusese, în mod obiectiv, emis[4].

Literatura de specialitate abordează inclusiv problema *consimțământului prezumat* (ipoteză care ridică dificultăți de separare de starea de necesitate), pentru justificarea comiterii unor fapte incriminate, de o mai mică importanță concretă (de regulă, dar nu exclusiv), în considerarea situațiilor în care titularul valorii lezate sau periclitate nu a putut, din rațiuni obiective, să comunice efectiv poziția sa în privința emiterii sau nu a unui consimțământ referitor la comiterea faptei respec-

---

[1] Spre exemplu, art. 210 alin. (3) NCP (traficul de persoane), art. 211 alin. (3) NCP (traficul de minori) ș.a.

[2] Pentru o argumentare în sensul unei soluționări pozitive, a se vedea *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 535-537. În sens contrar, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 181.

[3] A se vedea, în acest sens, *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 529; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 180.

[4] *I. Molnar*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 213.

tive, iar diverse împrejurări, circumstanțe, elemente de fapt etc.[1], coroborate cu poziția și importanța valorii lezate, precum și cu intensitatea acestei leziuni, îndrituiesc la aprecierea rezonabilă potrivit căreia acesta și-ar fi dat acordul dacă ar fi fost posibil (dacă ar fi putut să o facă)[2].

Noul Cod penal, instituind această cauză suplimentară de excludere a infracțiunii (admisă în mod și condiții incerte de doctrina anterioară), reprezintă, desigur, *legea penală mai favorabilă* sub acest aspect, mai ales având în vedere și efectele *in rem* pe care le va produce instituția.

Capitolul III. Cauzele de neimputabilitate

Art. 23. Dispoziții generale. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, dacă a fost comisă în condițiile vreuneia dintre cauzele de neimputabilitate.

(2) Efectul cauzelor de neimputabilitate nu se extinde asupra participanților, cu excepția cazului fortuit.

COMENTARIU

Reglementarea analizată, text de debut în materia instituției cauzelor de neimputabilitate, *nu are corespondent* propriu-zis, formal, în Codul penal din 1969. Capitolul III din Titlul II al părții generale a noului Cod penal include cauzele care exclud caracterul infracțional al faptei tipice efectiv comise, prin înlăturarea (cu titlu de consecință imediată) a trăsăturii esențiale a caracterului imputabil al faptei, având la bază noua concepție privind infracțiunea (descrisă în art. 15 NCP).

Codul penal din 1969 adopta denumirea generică de *cauze care înlătură caracterul penal al faptei*, consacrând în titlul rezervat infracțiunii – Capitolul V (final) din Titlul II (art. 44-51) – un număr de opt instituții (cauze) care excludeau, în principal, vinovăția, în accepția acesteia de trăsătură esențială a infracțiunii (prin corelare cu definiția infracțiunii cuprinsă în art. 17 CP 1969).

În optica noului legiuitor penal, dacă o faptă incriminată este comisă în condițiile vreuneia dintre cauzele de neimputabilitate prevăzute limitativ de lege (art. 24-31 NCP), fapta nu va constitui infracțiune, lipsindu-i una dintre trăsăturile esențiale a căror întrunire cumulativă este necesară pentru o atare calificare a unei fapte concret săvârșite (anume imputabilitatea, premisă a vinovăției). În dispozițiile Capitolului III subsecvente art. 23, legea stabilește că nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală dacă este săvârșită în prezența vreuneia dintre următoarele cauze: constrângerea fizică (art. 24), constrângerea morală (art. 25), excesul neimputabil – ca formă improprie a legitimei apărări, respectiv stării de necesitate (art. 26), minoritatea făptuitorului (art. 27), iresponsabilitatea (art. 28),

[1] De pildă: strânsele relații de prietenie, raporturile de rudenie, conviețuirea în fapt, existența unui consimțământ emis anterior, într-o situație asemănătoare, obiceiurile stabile etc.
[2] *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 537-540.

intoxicația – în anumite condiții (art. 29), eroarea asupra caracterului ilicit al faptei [art. 30 alin. (5)], precum și cazul fortuit (art. 31).

Din punct de vedere al naturii lor juridice, cauzele de neimputabilitate sunt instituții legale, generale, de excludere a infracțiunii, preponderent personale (producând, așadar, efecte *in personam*), cu excepția cazului fortuit (care produce efecte *in rem*). Aspectele comune tuturor acestor cauze conduc la definirea lor ca fiind acele stări, situații, împrejurări, cazuri a căror existență în timpul săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală determină imposibilitatea imputării comiterii acestora în sarcina persoanei făptuitorului. Cu alte cuvinte, fapta obiectiv săvârșită nu poate fi atribuită persoanei care a executat-o sau participat la executare, ca fiind comisă de aceasta în mod vinovat și nelegitim, neputând fi, astfel, apreciată drept infracțiune[1]. Deși procesele psihice corespunzătoare uneia dintre formele de manifestare a vinovăției ar putea fi, aparent, prezente, reflectate de fapta efectiv comisă, în realitate lipsește însăși premisa pe care ele ar putea să se configureze în mod valid și apt pentru angajarea răspunderii penale (imputabilitatea, moștenitoare a conceptului anterior de *vinovăție – trăsătură esențială a infracțiunii*, în opoziție cu acela de *vinovăție – element al conținutului constitutiv al unei anumite infracțiuni*), anume capacitatea penală a făptuitorului, bază *sine qua non* pentru manifestarea, cu efecte specifice, a formelor de vinovăție necesare pentru încadrarea juridică a faptei săvârșite într-o anumită normă de incriminare.

Cauzele de neimputabilitate devin incidente în condițiile săvârșirii faptei incriminate, dacă sunt întrunite cumulativ cerințele impuse prin conținutul lor propriu de reglementare, faptele astfel comise neconstituind infracțiuni, deoarece este înlăturată trăsătura imputabilității[2]. Fapta comisă rămâne o faptă prevăzută de

[1] *G. Antoniu, C. Bulai*, Dicționar..., p. 118.

[2] Legea penală nu definește imputabilitatea. Potrivit unei opinii – *G. Antoniu, C. Bulai*, Dicționar..., p. 118 –, imputabilitatea desemnează „situația juridică în care se găsește o persoană căreia i se atribuie săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, imputabilitatea presupunând fie numai o imputațiune de fapt, adică stabilirea împrejurării că acea persoană a săvârșit fapta imputată și, prin urmare, îi aparține prin materialitatea sa, fie i se atribuie și o imputațiune psihică, ce constă în stabilirea unei atitudini psihice caracterizate prin intenție sau culpă. Răspunderea penală a unei persoane este condiționată de stabilirea atât a imputabilității de fapt, cât și a celei psihice". Am preferat această trimitere, dată fiind diversitatea opiniilor expuse în doctrină în privința conceptului de imputabilitate. Suntem rezervați însă în a aprecia că acesta este sensul în care legiuitorul penal nou a urmărit utilizarea conceptului în cauză. Semnificația inițial indicată, restrânsă la imputarea din punct de vedere obiectiv a faptei, corespunde stabilirii legăturii de cauzalitate, ceea ce se petrece în cadrul stabilirii existenței elementelor laturii obiective a faptei, în fixarea trăsăturii esențiale a previzibilității faptei în legea penală. În a doua accepțiune indicată, aceea mai largă, se include și imputarea psihică corespunzătoare unei anumite forme de manifestare a atitudinii psihice a agentului față de fapta săvârșită și de rezultatul acesteia, alături de imputarea obiectivă, materială, ceea ce ar suprapune conceptul de imputabilitate cu acela de tipicitate. Or, este evident că noul legiuitor a conceput imputabilitatea drept o trăsătură esențială a infracțiunii distinctă de tipicitate, din moment ce a indicat-o – în definiția infracțiunii (art. 15) – separat de elementele reprezentate de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, cu vinovăție. În aprecierea noastră, singura interpretare a noțiunii analizate, care să nu conducă la aprecierea drept redundantă a noii definiții a infracțiunii, este aceea în care imputabilitatea este apreciată drept o premisă a vinovăției, în accepția acesteia din urmă de subelement al laturii subiective a conținutului constitutiv al unei infracțiuni, adică de parte com-

legea penală, nejustificată, deci care își păstrează caracterul ilicit, dar care nu este imputabilă persoanei care a săvârșit-o.

Pornind de la premisele imputabilității, doctrina[1] reține clasificarea cauzelor de neimputabilitate, distingând între: cauze care înlătură responsabilitatea (iresponsabilitatea, minoritatea făptuitorului, intoxicația); cauze care înlătură exigibilitatea comportamentului exteriorizat (excesul neimputabil de legitimă apărare ori stare de necesitate, constrângerea fizică ori morală, cazul fortuit); cauze care înlătură antijuridicitatea (eroarea asupra caracterului nejustificat al faptei).

Condiționarea răspunderii penale de săvârșirea unei infracțiuni duce la concluzia că lipsa imputabilității faptei concret săvârșite exclude (implicit) această formă a răspunderii juridice și – pe cale de consecință – înlătură și posibilitatea sancționării prin pedeapsă ori măsură educativă (sancțiuni de drept penal reprezentând consecințe ale răspunderii penale). Nu va fi însă împiedicată posibilitatea dispunerii altor sancțiuni juridice, spre exemplu, dintre sancțiunile de drept penal, vor putea fi luate împotriva făptuitorului unei fapte incriminate neimputabile măsurile de siguranță [art. 107 alin. (2) NCP], precum și sancțiuni extrapenale. Privite tot din punct de vedere al efectelor în raport de prevederea în legea penală, cauzele de neimputabilitate atrag, de regulă, efecte *in personam*, care nu radiază asupra participanților, lăsând loc participației improprii [art. 52 alin. (1) și (3) NCP], cu excepția cazului fortuit (cauză care, prin generalizare, și-a extins efectele *in rem*).

Semnalăm și *aspecte procesual penale comune* cauzelor de neimputabilitate, atunci când se constată/recunoaște existența acestora cu prilejul examinării unei situații concrete, impunându-se soluția juridică din noul Cod de procedură penală – art. 314 alin. (1) lit. a) și art. 396 alin. (5) –, prezența lor reflectând unul dintre cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale, potrivit art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a NCPP. De asemenea, în cazul existenței unei cauze de neimputabilitate, suspectul/inculpatul poate cere continuarea procesului penal, în condițiile art. 18 NCPP.

Trebuie evitată orice confuzie între cauzele de neimputabilitate și alte categorii de cauze operante în materie juridico-penală, cum sunt: cauzele având o natură juridică asemănătoare, anume alte *cauze generale* sau *speciale de excludere a infracțiunii*, spre exemplu, cauzele justificative (în condițiile concursului dintre aceste cauze și cele de neimputabilitate, cauzele justificative vor avea prioritate, ele producând efecte mai largi, mai profitabile pentru persoana făptuitorului); cauzele prezentând o cu totul altă natură juridică, producând efect extinctiv direct asupra celorlalte instituții fundamentale de drept penal: cauzele care înlătură

---

ponentă a conceptului mai larg de tipicitate (alături de condiția existenței unei fapte prevăzute de legea penală). Viziunea este susținută de împrejurarea că stabilirea existenței imputabilității se realizează printr-un examen negativ – constatarea lipsei incidenței vreunei cauze de neimputabilitate –, or, fiecare dintre aceste cauze știrbește din capacitatea penală necesară pentru configurarea validă, implicând consecințe juridico-penale, a vinovăției (lezează ceea ce o parte din doctrina anterioară denumea „condiții generale necesare pentru existența subiectului activ al infracțiunii").

[1] Pentru detalii în acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, în *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 78 și urm. De asemenea, a se vedea și Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal, pct. 2.4. și 2.7.

răspunderea penală; cele de nepedepsire; cele care înlătură executarea pedepsei (care se reţin fără a se ştirbi aprecierea drept infracţiune a faptei comise).

Art. 24. Constrângerea fizică. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită din cauza unei constrângeri fizice căreia făptuitorul nu i-a putut rezista.

COMENTARIU

Dispoziţia corespunde normei cuprinse în art. 46 alin. (1) CP 1969. Noul legiuitor penal a apreciat oportun să separe formal şi mai mult cele două forme de manifestare a constrângerii cu efect extinctiv asupra instituţiei fundamentale a infracţiunii, reglementându-le în articole diferite, iar nu doar în alineate distincte ale unui singur articol (cum se întâmpla în Codul penal din 1969). De altfel, inclusiv doctrina penală (în special din străinătate, receptată – însă – şi în România, în perioada de după 1989) a argumentat necesitatea unei distincţii mai nete între constrângerea fizică şi aceea morală, însă într-un sens pe care noul legiuitor nu şi l-a însuşit, anume prin modificarea naturii juridice a constrângerii fizice, din cauză care exclude infracţiunea din raţiuni de tip subiectiv (prin îndepărtarea premiselor vinovăţiei), într-o cauză care împiedică constituirea infracţiunii din raţiuni de ordin obiectiv (prin înlăturarea tipicităţii, căci fapta comisă nu aparţine deloc făptuitorului nemijlocit, din moment ce acesta, constrâns fizic într-un mod irezistibil, a fost practic un simplu instrument manipulat de forţa constrângătoare).

Fiind formal prevăzută drept cauză de neimputabilitate, constrângerea fizică *menţine* şi în noua reglementare caracteristicile care o particularizau şi în lumina Codului penal din 1969, astfel încât aprecierile doctrinare şi soluţiile jurisprudenţiale fixate anterior se vor raporta – corespunzător – şi în viitor.

Pentru ca această cauză să funcţioneze cu efect de înlăturare a infracţiunii, este necesară verificarea întrunirii unor condiţii: comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată; probarea existenţei unei forţe care s-a exercitat asupra fizicului făptuitorului, fie în sensul inhibării, fie în sensul dinamizării acestuia; dovedirea caracterului invincibil (irezistibil) al respectivei forţe (aspect în verificarea căruia trebuie să se ţină cont de situaţia subiectivă a făptuitorului de la momentul producerii faptei, cu luarea în considerare a circumstanţelor în care au avut loc evenimentele); stabilirea unei legături cauzale între forţa constrângătoare şi acţiunea sau inacţiunea făptuitorului, care – astfel – a condus la producerea directă a urmării imediate sau la neîmpiedicarea forţelor ce au produs-o.

Pentru a ne afla în prezenţa unei constrângeri fizice, factorul volitiv al agentului trebuie să fie cu totul suprimat, inexistent. Dacă acesta a fost implicat, chiar şi parţial, în stimularea sau inhibarea energiei fizice a persoanei (astfel încât să se efectueze acţiunea sau inacţiunea ce a condus la apariţia urmării imediate incriminate), atunci problema trebuie tranşată pe terenul (mai puţin permisiv) al constrângerii morale. Spre deosebire de aceasta din urmă, sursa unei constrângeri fizice nu trebuie, neapărat, să rezide într-o activitate intenţionată a unei fiinţe

umane terțe. Ea poate proveni și din partea unei persoane care acționează din culpă ori fără vinovăție, precum și din partea unor energii animate non-umane (de sorginte animală sau vegetală), precum și din partea unor fenomene ale naturii ori a unor procese mecanice. Se poate chiar considera că sursa constrângerii fizice poate fi reprezentată și de procese organice interne, necontrolabile și irezistibile, ale propriului organism al făptuitorului (deși, în asemenea cazuri, intervin dificultăți de distingere între constrângerea fizică și cazul fortuit).

De o deosebită importanță este stabilirea caracterului irezistibil al forței care se impune fizicului persoanei făptuitorului. Deși, de regulă, existența sau inexistența împrejurărilor care constituie cauze de excludere a infracțiunii trebuie verificată în raport de momentul la care s-a comis fapta, necesitatea excluderii ipotezelor cunoscute sub denumirea de *actio libera in (sua) causa* impune, uneori, decalarea momentului în raport de care se efectuează această examinare, prin luarea în considerare și a etapelor anterioare datei la care fapta s-a comis efectiv, în condițiile existenței obiective, formale a respectivei cauze cu efect extinctiv asupra infracțiunii. Constrângerea fizică se pretează în mod deosebit la o atare verificare, fiind necesar să se stabilească faptul că, la un moment anterior comiterii faptei, făptuitorul, încă neconstrâns, nu a instrumentat el însuși constrângerea viitoare ori nu a avut posibilitatea reală și conștientă de a se sustrage de sub influența forței constrângătoare irezistibile care urma să îl afecteze în viitor. În caz contrar, în pofida stabilirii existenței constrângerii fizice, la data comiterii faptei, se va refuza beneficiul cauzei de neimputabilitate, fapta fiindu-i imputabilă agentului, ca efect al acțiunii specifice a acestuia în condițiile unei *actio libera in causa*.

Deoarece cuprinsul descriptiv al instituției nu a suferit modificări propriu-zise, iar tipul efectelor produse se conservă drept consecințe *in personam*, considerăm că nu se ridică probleme referitoare la *determinarea legii mai favorabile*.

Art. 25. Constrângerea morală. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită din cauza unei constrângeri morale, exercitată prin ameninţare cu un pericol grav pentru persoana făptuitorului ori a altuia şi care nu putea fi înlăturat în alt mod.

COMENTARIU

Textul preia, în esență, dispoziția art. 46 alin. (2) CP 1969, structurând-o însă într-un articol separat de constrângerea fizică. Dacă în ipoteza acesteia din urmă infracțiunea este exclusă ca efect principal al suprimării factorului volitiv care stă la baza capacității penale (premisă a vinovăției), acțiunea sau inacțiunea neaparținând fizic agentului dinspre care provine formal, în ipoteza constrângerii morale făptuitorul este acela care adoptă decizia de săvârșire a faptei și își stimulează, în acest sens, neconstrâns fizic, energia (trecând la acțiune sau rămânând în inacțiune), dar sub imperiul unei presiuni de natură psihică ce îi deformează și perverteşte, în principal, libertate de hotărâre. Factorul intelectiv al agentului, integral format sub aspectul prevederii faptei ce va fi comisă și al urmării acesteia, nu se

formează în mod liber, ca efect al deciziei neconstrânse a persoanei în cauză, ci apare sub presiunea amenințării grave, astfel încât făptuitorul este pus să opteze între două alternative: fie comiterea faptei incriminate, fie concretizarea pericolului grav care îl amenință.

Spre deosebire de constrângerea fizică, constrângerea morală presupune neapărat o sursă umană de proveniență, care amenință conștient agentul în vederea determinării acestuia la adoptarea comportamentului infracțional determinat. Dacă sursa pericolului care „amenință" grav persoana (care, pentru a-l îndepărta, săvârșește o faptă incriminată) este de altă natură – spre exemplu, animală, naturală etc. –, infracțiunea va putea fi exclusă ca rezultat al reținerii unei alte cauze, precum starea de necesitate. Drept urmare, de regulă, persoana amenințată, care a comis nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, nu va răspunde penal pentru aceasta (ca efect implicit al imposibilității de reținere a faptei, în raport de persoana sa, ca reprezentând o infracțiune), însă va fi trasă la răspundere penală persoana care a exercitat amenințarea, în calitate de instigator (în cadrul unei participații improprii).

Pentru a funcționa cu titlu de cauză de neimputabilitate, constrângerea morală solicită verificarea îndeplinirii unor condiții: comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată; probarea existenței unei amenințări care s-a exercitat asupra psihicului făptuitorului, provenind din partea unei terțe persoane, în vederea comiterii unei fapte incriminate; dovedirea caracterului grav[1] al pericolului care a constituit obiectul amenințării; stabilirea unei legături de cauzalitate psihică între forța constrângătoare moral (amenințarea) și acțiunea sau inacțiunea făptuitorului[2]; determinarea imposibilității reale (efectivă, concretă, neimplicând riscuri suplimentare lipsite de caracter rezonabil) a evitării, în alt mod decât prin comiterea faptei prevăzute de legea penală solicitate, a pericolului grav care constituie obiectul amenințării (lipsa unei alternative terțe viabile față de suportarea răului din amenințare ori de săvârșire a faptei incriminate).

Doctrina[3] evidențiază, în mod constant, necesitatea caracterului real, injust și imediat al pericolului din conținutul constrângerii morale. Caracterul ipotetic al pericolului, simpla temere reverențioasă, comunicarea intenției de a desfășura o operațiune legală (permisă, justificată), precum și caracterul îndepărtat al consecințelor păgubitoare în care ar urma să se concretizeze pericolul ce formează

[1] Aspect în verificarea căruia trebuie să se țină cont de situația subiectivă a făptuitorului – pe durata întregii perioade cuprinse între momentul la care s-a produs amenințarea și până la data săvârșirii faptei prevăzute de legea penală –, cu luarea în considerare a circumstanțelor în care au avut loc evenimentele; se apreciază că pericolul este grav atunci când consecințele materializării sale ar fi iremediabile ori deosebit de dificil de remediat (aspect ce trebuie corelat și cu tipul valorii sociale asupra căreia se vor repercuta aceste urmări).

[2] Trebuie să se stabilească faptul că principala cauză determinantă a comportamentului adoptat a fost necesitatea sustragerii de sub amenințare, prevenirea concretizării pericolului grav care reprezenta alternativa la săvârșirea faptei.

[3] A se vedea, în acest sens, spre exemplu, *V. Pașca*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 226 și urm.

obiectul amenințării sunt – deopotrivă – motive care exclud reținerea constrângerii morale drept cauză de neimputabilitate.

În vederea surprinderii sferei de cuprindere a conceptului de *amenințare* (pe care se construiește legal instituția juridică a constrângerii morale – cauză de neimputabilitate), facem trimitere la dispoziția cuprinsă în art. 206 NCP ce conține norma de incriminare cu denumirea marginală „Amenințarea". Totuși, ca o diferență, credem că se impune precizarea faptului că, în vreme ce infracțiunea de amenințare se poate reține chiar dacă subiectul pasiv nu a fost înspăimântat efectiv de conținutul comunicării în cauză, fiind suficient ca aceasta să fie, în abstract, „de natură" să producă o stare de temere, pentru reținerea constrângerii morale, în vederea excluderii imputabilității faptei incriminate comise, trebuie să se stabilească faptul că agentul amenințat a apreciat ca reală amenințarea cu pericolul grav a cărui nematerializare a fost condiționată de săvârșirea faptei.

Deoarece cuprinsul descriptiv al instituției nu a suferit modificări propriu-zise, iar tipul efectelor produse se conservă drept consecințe *in personam*, considerăm că nu se ridică probleme referitoare la *determinarea legii mai favorabile*, precum și că dezvoltările doctrinare și jurisprudențiale anterior formulate în privința constrângerii morale își vor menține validitatea și *de lege lata*.

Art. 26. Excesul neimputabil. (1) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de legitimă apărare, care a depășit, din cauza tulburării sau temerii, limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului.

(2) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana aflată în stare de necesitate, care nu și-a dat seama, în momentul comiterii faptei, că pricinuiește urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat.

COMENTARIU

Sub denumirea de „exces neimputabil", noul Cod penal reglementează situația în care o persoană, aflată în stare de legitimă apărare sau în stare de necesitate, verificând – totodată – o stare psiho-fizică specială (tulburarea sau temerea, în cazul stării de legitimă apărare; lipsa conștientizării – „nu și-a dat seama" –, în ipoteza stării de necesitate), comite o faptă prevăzută de legea penală, depășind limitele de proporționalitate dintre atac și apărare („limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului"), respectiv dintre pericol și actul salvării („pricinuiește urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat").

În concepția legii, legitima apărare și starea de necesitate în formele lor proprii [reglementate în art. 19 alin. (2) și art. 20 alin. (2) NCP] sunt cauze generale de excludere a infracțiunii, sub natura juridică specifică de cauze justificative, spre deosebire de excesul neimputabil, care ilustrează formele improprii în materie de stare de legitimă apărare, respectiv de stare de necesitate, conferindu-se tot

statutul de instituție care exclude existența infracțiunii, dar sub natura juridică specifică de cauză de neimputabilitate. Legea penală face distincție și între excesul neimputabil în materie de stare de legitimă apărare și – respectiv – stare de necesitate (pe de o parte) și excesul scuzabil, în aceeași materie (pe de altă parte). Din punct de vedere al naturii juridice, doar în condițiile excesului neimputabil, fapta prevăzută de legea penală săvârșită în concret nu poate fi juridic apreciată drept infracțiune – pe cale de consecință, nu atrage răspunderea penală a făptuitorului –, spre deosebire de ipoteza reținerii unui exces scuzabil, cauză de atenuare a răspunderii penale, cu titlu de circumstanță generală, obligatorie, de atenuare [art. 75 alin. (1) lit. b) și c) NCP] – situație în care se atrage răspunderea penală, însă în condiții mai favorabile, potrivit art. 76 NCP.

În reglementarea anterioară, formele improprii ale legitimei apărări și ale stării de necesitate erau asimilate formelor proprii ale acestora, cu alte cuvinte, li se atribuia prin lege aceeași natură juridică (nu doar generică, ci și specifică) de cauze de înlăturare a caracterului penal al faptei. Excesul justificat (denumire acordată de doctrină ipotezei denumite expres de noul Cod penal „exces neimputabil") înlătura caracterul penal al faptei în temeiul lipsei vinovăției [aspect consacrat explicit în art. 44 alin. (3) CP 1969, în raport de excesul justificat de legitimă apărare; aspect desprins din interpretarea *per a contrario* a art. 45 alin. (3) CP 1969, în raport de excesul justificat de stare de necesitate]. Excesul scuzabil constituia, ca și în actuala reglementare, o cauză de atenuare a răspunderii penale, având natura juridică specifică de circumstanță generală, obligatorie, atenuantă [art. 73 lit. a) CP 1969].

Potrivit reglementării în vigoare, *excesul neimputabil în caz de legitimă apărare* [art. 26 alin. (1) NCP] presupune îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: fapta prevăzută de legea penală să fie săvârșită de o persoană aflată în stare de legitimă apărare (așadar, cu ocazia unei legitime apărări care să întrunească toate cerințele acestei instituții, mai puțin proporția dintre apărare și atacul care a determinat-o); prin săvârșirea faptei să se depășească limitele unei apărări proporționale cu gravitatea atacului; depășirea limitelor proporționalității dintre apărare și atac să fie cauzată de starea de tulburare sau temere provocată de atac.

Excesul neimputabil în cazul stării de necesitate [art. 26 alin. (2) NCP] presupune îndeplinirea cumulativă a următoarelor condiții: fapta prevăzută de legea penală să fie săvârșită de o persoană aflată în stare de necesitate (așadar, într-o ocazie care să întrunească toate cerințele acestei instituții, mai puțin proporția dintre pericol și salvare); ca urmare a comiterii faptei să se producă urmări mai grave decât cele care ar fi intervenit în ipoteza în care făptuitorul nu ar fi acționat în vederea înlăturării pericolului; făptuitorul să nu își fi dat seama, la data executării, de împrejurarea anterior indicată.

După cum s-a mai menționat, efectul reținerii excesului neimputabil nu se repercutează asupra participanților, producându-se *in personam*.

Apreciem că, în esență, dezvoltările teoretice și jurisprudențiale elaborate în considerarea reglementării anterioare rămân valabile și ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal. Drept urmare, nu considerăm că în această materie s-ar ridica problema *identificării legii penale mai favorabile*.

Art. 27. Minoritatea făptuitorului. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de un minor, care la data comiterii acesteia nu îndeplinea condițiile legale pentru a răspunde penal.

COMENTARIU

În raport de prevederile legii penale, starea de minoritate este – din punct de vedere al naturii juridice – fie o cauză generală de excludere a infracțiunii (manifestată sub forma specifică a unei cauze de neimputabilitate), fie o cauză de diferențiere a răspunderii penale (și – deci – a regimului sancționator) a infractorului minor, față de răspunderea penală ce poate fi angajată de către un infractor major. Prevederile art. 27 NCP reflectă *minoritatea făptuitorului*, așadar, instituția minorității în cea dintâi dintre cele două ipostaze anterior indicate.

În art. 27 NCP sunt reproduse dispozițiile art. 50 CP 1969, care încadra în rândul cauzelor de înlăturare a caracterului penal al faptei minoritatea făptuitorului, în aceleași condiții ca acelea existente *de lege lata*, anume avându-se în vedere ipoteza în care persoana fizică ce săvârșește fapta incriminată este un minor ce nu întrunește condițiile legale necesare pentru a avea capacitate penală, datorită segmentului de vârstă în care se încadrează. Practic, pentru o anumită categorie de minori (identificată în funcție de criteriul principal al vârstei biologice), legiuitorul penal prezumă că dezvoltarea psiho-fizică atinsă este insuficientă pentru a permite o reală și efectivă înțelegere a propriilor fapte și a consecințelor acestora, precum și o reală posibilitate de autocontrol în privința trecerii sau nu la executarea lor.

Vârsta de la care începe răspunderea penală și limitele acesteia își găsesc reglementarea în art. 113 NCP (având corespondent fidel în art. 99 CP 1969). Din coroborarea dispozițiilor art. 27 cu cele ale art. 113 NCP rezultă neîndoielnic că legiuitorul a prezumat incapacitatea penală a minorilor care, la data săvârșirii faptei, fie nu au împlinit vârsta de 14 ani (prezumție absolută de lipsă a discernământului și – ca atare – lipsă de răspundere penală), fie au vârsta cuprinsă între 14 ani și 16 ani neîmpliniți (prezumție relativă de lipsă a discernământului, deci o răspundere penală condiționată de stabilirea împrejurării că minorul a acționat cu discernământ). Prin caracterul său relativ, discernământul – capacitatea persoanei de a înțelege și a-și manifesta conștient voința în raport cu o anumită faptă concretă[1] – este analizat ca o capacitate penală mărginită la o speță concretă, dovada căzând în sarcina organelor judiciare penale. Potrivit art. 184 NCPP, se stabilește necesitatea dispunerii unei expertize medico-legale psihiatrice în cazul infracțiunilor comise de minori cu vârsta între 14 și 16 ani[2].

Neîndeplinirea condițiilor legale pentru a răspunde penal interesează *în raport de momentul săvârșirii faptei* prevăzute de legea penală. „În cazurile când

[1] *V. Dongoroz*, Drept penal. Partea generală, București, 1939, p. 407.

[2] Pentru stabilirea valorii acestei probe, a se vedea și art. 103 alin. (2) NCPP. Expertiza astfel dispusă urmează a fi efectuată cu celeritate, conform Ordinului nr. 1976/2003 pentru stabilirea unor măsuri privind efectuarea cu celeritate a expertizei pentru stabilirea discernământului minorului între 14 și 16 ani care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, ordin comun al ministrului justiției și ministrului sănătății (M. Of. nr. 522 din 21 iulie 2003).

legea penală prevede că anumite efecte juridice se produc în raport cu data săvârșirii infracțiunii, prin această expresie se înțelege data actului de executare ce caracterizează latura obiectivă a infracțiunii, iar nu data consumării acesteia prin producerea rezultatului. Încadrarea juridică a faptei va fi dată însă în raport cu rezultatul produs, în toate cazurile în care încadrarea este condiționată de producerea unui anumit rezultat"[1]. „În cazul în care minorul a săvârșit, în timpul cât nu răspundea penal, o parte din actele succesive componente ale unei infracțiuni continue ori continuate sau ale unei infracțiuni de obicei, pe care le repetă în perioada în care a devenit răspunzător potrivit legii, va fi tras la răspundere penală numai pentru activitatea infracțională săvârșită în această ultimă perioadă. În cazul în care a săvârșit, în timpul când nu răspundea penal, o faptă prevăzută de legea penală cu urmări progresive realizate în perioada în care a devenit răspunzător, el nu va fi tras la răspundere penală"[2]. Pornind de la dispozițiile cuprinse în art. 154 alin. (2) teza a II-a și alin. (3) NCP, în cazul infracțiunilor de durată, data săvârșirii este, pentru infracțiunea continuă, momentul încetării acțiunii sau inacțiunii, pentru infracțiunea continuată, data comiterii ultimei acțiuni sau inacțiuni, pentru infracțiunea de obicei, data săvârșirii ultimului act de executare, iar pentru infracțiunea progresivă, data săvârșirii acțiunii sau inacțiunii. În raport cu aceste date, particularizate în cazul fiecărei infracțiuni de durată, se produc consecințe juridice referitoare (și) la minoritate.

Fapta prevăzută de legea penală comisă de minorul nerăspunzător penal – faptă neimputabilă – nu constituie infracțiune, fiind exclusă, pe cale de consecință, răspunderea penală. În acest caz, minorul beneficiază de măsuri de protecție specială, prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului[3], anume supravegherea specializată și plasamentul. O problemă ridicată în activitatea practică[4] este aceea de a ști dacă, potrivit legii, instituția abilitată a stabili aceste măsuri (Comisia pentru protecția copilului sau instanța, după caz)

---

[1] Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrum. nr. 1/1987, cu privire la data când infracțiunea se consideră săvârșită și la efectele juridice pe care le produc infracțiunile continue și continuate în timpul cât durează săvârșirea lor (pct. 1), în *F.M. Vasile, I. Nedelcu, L.V. Lefterache*, Jurisprudența instanței supreme în unificarea practicii judiciare (1969-2008), Ed. Universul Juridic, București, 2008, p. 173.

[2] Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrum. nr. 9/1972, cu privire la unele probleme referitoare la soluționarea cauzelor cu minori (pct. I.1), în *F.M. Vasile, I. Nedelcu, L.V. Lefterache*, op. cit., p. 92. A se vedea și Plenul Trib. Suprem, dec. nr. 1/1987, pct. 2.

[3] Legea nr. 272/2004 (M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004) a fost modificată și completată cel mai recent prin Legea nr. 187/2012 (în vigoare de la 1 februarie 2014), Legea nr. 197/2012 (publicată în M. Of. nr. 754 din 9 noiembrie 2012, în vigoare de la 1 ianuarie 2014) și Legea nr. 257/2013 (M. Of. nr. 607 din 30 septembrie 2013), dispunându-se și republicarea sa. A se vedea, din acest act normativ, Capitolului V [„Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală (sic!) și nu răspunde penal], precum și Capitolul XI („Reguli speciale de procedură").

[4] „(...) din economia întregii legi speciale (Legea nr. 272/2004 – n.n.) se desprind două idei de bază: măsurile de protecție specială, inclusiv supravegherea specializată, se iau numai în măsura în care sunt necesare și nu durează decât atât cât sunt necesare" (Trib. Dolj, sent. civ. nr. 26/2009, consultată în format electronic pe site-ul Jurisprudenta.com, la adresa de internet http://www.jurisprudenta.com/speta/supravegherea-specializata-%E2%80%93-m%C4%83sur%C4%83-de-protec%C5%A3ie-speciala-a-minorului-care-a-savarsit-o-fapta-penala-q221v/, verificată la data de 2 februarie 2014).

este obligată să le dispună, operând, în continuare, în planul efectelor, un principiu al oficialității (odată declanșată cercetarea din partea organelor statului), sau, în fața autorității specializate și/sau instanței civile, operează principiul oportunității, subsumat principiului respectării interesului superior al copilului. Cu alte cuvinte, este necesar, dar nu și suficient, pentru luarea acestor măsuri ca minorul să fi săvârșit fapta prevăzută de legea penală și să nu răspundă penal, astfel încât instituția abilitată va analiza, în interesul superior al copilului, oportunitatea măsurilor în raport cu toate elementele relevante în cauză și cu particularitățile copilului.

În ceea ce privește situația minorului nerăspunzător penal care a comis o faptă prevăzută de legea penală (neimputabilă), semnalăm practica[1] neunitară referitoare la posibilitatea dispunerii măsurilor de siguranță. În opinia noastră, aceasta reprezintă o falsă controversă, neputându-se identifica niciun motiv legal care să împiedice luarea unei măsuri de siguranță asupra oricărei persoane (inclusiv minor, răspunzător sau nerăspunzător penal), în privința căreia s-ar impune o asemenea sancțiune de drept penal, întrunite fiind condițiile legii. Cât de absurdă ar fi, spre exemplu, pretenția de a lăsa asupra unui minor nerăspunzător penal, care a comis un omor, folosind o armă de foc, respectivul corp delict (din moment ce măsura confiscării speciale reprezintă o măsură de siguranță)!

În caz de concurs al minorității făptuitorului cu alte cauze de excludere a infracțiunii, distingem două ipoteze: în concurs cu oricare dintre cauzele justificative, prioritate va avea cauza justificativă; în concurs cu o altă cauză de neimputabilitate, în principiu, va prevala minoritatea[2].

Această cauză de neimputabilitate produce, potrivit regulii în materie, efecte *in personam*, lăsând loc participației improprii [art. 52 alin. (1) și (3) NCP], iar săvârșirea infracțiunii de către un infractor major, dacă aceasta a fost comisă împreună cu un minor (după caz, nerăspunzător ori răspunzător penal), reprezintă o circumstanță generală agravantă obligatorie [art. 77 lit. d) NCP].

Nu apreciem că, în această materie, se impun probleme de *delimitare a reglementării mai favorabile*, căci, deși inițial – la nivel de proiect al noului Cod penal – legiuitorul român lua în considerare o scădere a limitei inferioare de vârstă de la care să fie posibilă angajarea răspunderii penale (de la 14 la 13 ani), această poziție a fost în final reconsiderată. Ca atare, vor rămâne valabile aprecierile literaturii de specialitate formulate anterior în domeniu.

---

[1] În sensul că nu s-ar putea dispune față de minorii nerăspunzători penal măsuri de siguranță, a se vedea C.S.J., s. pen., dec. nr. 683/1990 (hotărârea poate fi consultată, în format electronic, pe pagina de internet – verificată la data de 27 decembrie 2013 – http://jurisprudentacedo.com/Masuri-de-siguranta.-Minor.-Internare-medicala.html). În sens contrar, a se vedea (de exemplu), Trib. Vrancea, s. pen., sent. nr. 193/2009 (hotărârea poate fi consultată, în format electronic, pe pagina de internet http://www.jurisprudenta.org/Idoc.ashx?i=91&y=2009&d=9100000000112347, verificată la data de 27 decembrie 2013).

[2] Pentru mai multe detalii în materie, a se vedea *L.V. Lefterache*, Justiția penală în cazul minorilor, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 16 și urm.

Art. 28. Iresponsabilitatea. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârşită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-şi dea seama de acţiunile sau inacţiunile sale ori nu putea să le controleze, fie din cauza unei boli psihice, fie din alte cauze.

COMENTARIU

Textul are corespondent în art. 48 CP 1969, în raport de care au intervenit unele *modificări de formulare*. Noul legiuitor nu mai utilizează referirea la *alienaţie mintală*, între anul 1968 şi perioada contemporană dinamica domeniului medical psihiatric ajungând să problematizeze deplina corectitudine ştiinţifică a utilizării acestei expresii pentru desemnarea generică a multiplelor afecţiuni de natură psihică ce pot fi considerate drept stări anormale. În loc de referirea la imposibilitatea de stăpânire a acţiunilor sau inacţiunilor, noul legiuitor a preferat să facă vorbire despre incapacitatea de a le controla.

S-a menţinut, din legislaţia anterioară, raportarea la imposibilitatea de conştientizare a acţiunilor sau inacţiunilor săvârşite. Apreciem că această formulare concisă – *brevitatis causa* – trebuie interpretată atât în sensul imposibilităţii de prevedere a semnificaţiei şi implicaţiilor elementului material, cât şi în acela al imposibilităţii conştientizării urmării imediate la care va conduce în mod real şi efectiv acest element material ori al caracterului şi implicaţiilor acestei urmări. În mod similar, apreciem că lipsa de înţelegere se poate raporta şi la legătura de cauzalitate dintre acţiunea sau inacţiunea comisă şi urmarea imediată. În oricare dintre aceste ipoteze, în măsura în care se determină împrejurarea că procesul intelectiv a fost afectat în mod determinant şi într-o manieră esenţială, trebuie să se admită inexistenţa unei premise viabile care să suporte procesele psihice specifice vinovăţiei penale, calificarea faptei comise drept infracţiune fiind astfel exclusă (fapta nefiind imputabilă), dar cu menţinerea posibilităţii aplicării unei măsuri de siguranţă (specifice fiind, în asemenea situaţii, obligarea la tratament medical sau internarea medicală).

Într-o altă variantă, iresponsabilitatea poate fi reţinută şi atunci când, existând (eventual) factor intelectiv, făptuitorul este lipsit de factorul volitiv, nefiind capabil să îşi controleze acţiunile sau inacţiunile (aici, în mod corect, referirea este restrânsă doar la aspectul elementului material). Este vorba despre ipotezele de inhibiţie irezistibilă (stări catatonice, indiferentism absolut ş.a.) ori de impulsuri irezistibile de a acţiona într-un anumit sens (poate fi vorba despre acte reflexe, ticuri mecanice, sindromul/tulburarea Tourette etc.), în măsura în care, astfel (în funcţie şi de circumstanţe), se ajunge la comiterea unor fapte incriminate. Desigur, cele două ipoteze (cauze de excludere sau pervertire a factorului intelectiv, respectiv cauze care anihilează sau perturbă factorul volitiv) pot coexista, fiind însă suficient, pentru reţinerea stării de iresponsabilitate, să fie constatată oricare dintre acestea, chiar şi în mod singular, nu neapărat conjugat.

Cauza stării de iresponsabilitate poate fi reprezentată de o boală psihică ori de o altă cauză (de natură organică, dar nu psihică). Sunt avute în vedere, de regulă,

stările anormale, afecțiunile (precum epilepsia), dar poate fi vorba și despre stări firești (precum somnul) ori despre evenimente situate la limita normalității, prin aceea că sunt manifestări punctuale sau episodice care nu caracterizează starea firească a organismului, dar nu trec nici în categoria anormalului, a patologicului (leșinul, vărsăturile, febra etc.). După cum reiese deja din cele expuse, sorgintea stării de iresponsabilitate poate fi, după caz, o stare perpetuă sau una temporară (de mai lungă ori mai scurtă durată), înnăscută ori dobândită, de natură psihică sau de altă natură. Trebuie să se opereze distincția între conceptul de *iresponsabilitate* și acela de *lipsă de responsabilitate*, deoarece acesta din urmă îi caracterizează – în actuala și fosta configurație a legislației noastre penale – pe toți minorii care nu au împlinit încă vârsta de 16 ani [dată de la care începe să își producă efectele prezumția relativă de capacitate penală pentru oricare persoană fizică, potrivit art. 113 alin. (3) NCP]. Or, aceasta din urmă este o stare bio-psiho-fizică normală, determinată de segmentul de vârstă în care se situează persoana fizică insuficient dezvoltată și formată social la cote potrivit cărora experiența de viață, maturitatea intelectuală și emoțională, capacitatea de autocontrol etc. să îi permită să fie apreciată drept responsabilă. Uneori, această absență *de plano* a responsabilității ajunge, pe caz concret (în situația unor minori cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani), să fie compensată ca efect al prezenței discernământului, noțiune care, în accepțiunea acreditată tradițional în știința penală românească, trebuie separată de conceptul de responsabilitate. Astfel, în timp ce responsabilitatea constă într-o posibilitate generică a unei persoane fizice de a fi stăpână pe actele sale, controlându-și energia fizică în vederea săvârșirii unor acțiuni sau inacțiuni diferite, precum și în capacitatea generică de a înțelege și pătrunde sensul și semnificația propriilor fapte și a consecințelor acestora, discernământul reproduce aceste însușiri doar la nivelul unui caz particular determinat, al unei anumite manifestări faptice concrete, punctuale, fără a radia, cu necesitate, la oricare alt tip de manifestare care ar fi posibil să emane de la aceeași ființă umană. Iresponsabilitatea reprezintă o cauză de neimputabilitate predilectă pentru analiza situațiilor cunoscute sub denumirea de *actio libera in (sua) causa*, ipoteze în care făptuitorul acționează la data comiterii faptei în prezența unei stări de iresponsabilitate, pe care însă fie și-a provocat-o deliberat la un moment anterior, când era pe deplin stăpân pe propria reprezentare și avea voință neconstrânsă, fie nu a efectuat toate cele necesare pentru a evita apariția acesteia, în aceleași condiții. Cu alte cuvinte, este necesară o decalare a momentului în raport de care se impune verificarea incidenței stării de iresponsabilitate, prin luarea în considerarea nu doar a datei comiterii faptei, ci și a momentelor anterioare. Rezultatul unui asemenea examen extins poate consta în refuzul beneficiului de excludere a infracțiunii, în pofida formalei constatări, la data săvârșirii faptei incriminate, a stării de iresponsabilitate. De asemenea, în cazul comiterii unor activități de durată, este necesară probarea existenței și menținerii stării de iresponsabilitate pe întreaga durată de săvârșire, în caz contrar, făptuitorului urmând a-i fi imputabilă fapta, în măsura săvârșirii sale în perioada de responsabilitate.

Deoarece nu intervin deosebiri esențiale între actuala și fosta reglementare a iresponsabilității (nici pe conținutul de reglementare, nici sub aspectul efectelor *in personam* determinate), apreciem că nu se ridică probleme de *identificare a legii mai favorabile*, precum și că majoritatea aprecierilor efectuate în doctrină și reținute constant de jurisprudență în această materie se vor menține și pentru viitor.

Art. 29. Intoxicația. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale ori nu putea să le controleze, din cauza intoxicării involuntare cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive.

COMENTARIU

Cauza de neimputabilitate constând în intoxicație perpetuează reglementarea anterioarei cauze de înlăturare a caracterului penal al faptei denumite „beție" [art. 49 alin. (1) CP 1969]. Noul indicativ este mai corespunzător, deoarece sursa acestei stări poate rezida, deopotrivă, în consumul de alcool sau de alte substanțe (halucinogene, psihotrope, stupefiante, narcotice etc.)[1], or, termenul „beție" evocă, în principiu – în limbajul comun –, doar originea etilică a intoxicației, nu și pe aceea întemeiată pe consumul altor substanțe. Ca atare, în doctrina anterioară [din moment ce și în art. 49 alin. (1) CP 1969 se indica posibilitatea originării stării de beție în „alte substanțe" decât alcoolul], se utilizau conceptele de „beție caldă" (pentru a se indica beția alcoolică, propriu-zisă), respectiv „beție rece" (pentru a se face referire la starea similară beției, determinată însă de consumul altor substanțe). Conceptul de „intoxicație" corespunde mai bine surprinderii acelui punct neutru de referință care include, deopotrivă, indicarea ambelor surse provocatoare a stării în cauză.

Alături de iresponsabilitate și de minoritatea făptuitorului, intoxicația este inclusă într-o subclasificare comună a cauzelor de neimputabilitate, toate reprezentând stări care exclud infracțiunea din rațiuni subiective, anume prin lipsa verificării acelei premise a vinovăției reprezentate de responsabilitatea subiectului activ. Asemănarea cu reglementarea iresponsabilității este de altfel evidentă și în corpul comun al prevederilor legale prin care sunt descrise aceste două cauze de neimputabilitate, stările în sine fiind exprimate identic de legiuitor, deosibirile intervenind doar în indicarea cauzelor determinante.

Pentru ca intoxicația să funcționeze cu titlu de cauză de neimputabilitate, este necesară întrunirea cumulativă a unor condiții: să se comită o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată; persoana care săvârșește fapta să se găsească, la data comiterii, în stare de intoxicație produsă de alcool ori de alte substanțe; starea de intoxicație să fie, deopotrivă, involuntară și completă.

Deși actuala reglementare nu mai menționează explicit caracterul complet al intoxicației (așa cum proceda legiuitorul anterior), descrierea stării produse ca

[1] A se vedea art. 241 din Legea nr. 187/2012, legat de sensul noțiunii „substanțe psihoactive".

efect al acesteia – „...nu putea să-și dea seama de acțiunile sau inacțiunile sale ori nu putea să le controleze..." – conduce indubitabil la concluzia unei *continuități de viziune legislativă* sub acest aspect, căci o stare incompletă de intoxicație nu suprimă nici reprezentarea, nici coordonarea și auto-controlul, ci doar le afectează parțial. După cum se indica în doctrina anterioară și se admitea în mod constant în jurisprudență, aprecierea ca involuntară a stării în cauză nu trebuie efectuată în considerarea poziției subiective a făptuitorului față de gradul de intoxicație la care va ajunge în urma consumului substanței, ci prin raportare la atitudinea acestuia față de însuși actul consumului substanței. Cu alte cuvinte, dacă au existat conștiința caracterului intoxicant al substanței consumate și libertatea de decizie cu privire la consumul acesteia, beția nu va putea fi apreciată drept involuntară, chiar dacă persoana în cauză nu a dorit și nu a crezut (în mod sincer) că va ajunge să își piardă reprezentarea sau auto-controlul.

Ipoteza de *actio libera in causa* legată de starea de intoxicație este expres reglementată de legiuitor cu valoare de circumstanță agravantă generală obligatorie, potrivit art. 77 lit. f) NCP, în mod asemănător cu soluția atinsă și în Codul penal din 1969 [art. 75 alin. (1) lit. e)].

Chiar dacă nu se mai prevede expres aptitudinea intoxicației care nu întrunește condițiile unei cauze de neimputabilitate, dar nu este nici circumstanță agravantă, de a reprezenta o circumstanță atenuantă judiciară [așa cum se arăta în cuprinsul art. 49 alin. (2) CP 1969], apreciem că se menține posibilitatea juridică a adoptării unei asemenea soluții, în considerarea textului cuprins în art. 75 alin. (2) lit. b) NCP. În schimb, ca *element de noutate*, trebuie remarcat că dispare din noul cod valoarea de potențială circumstanță agravantă judiciară a stării de beție (intoxicație) care nu întrunește nici condițiile cauzei de neimputabilitate, nici cerințele pentru a se reține drept circumstanță agravantă legală, ca efect al renunțării legiuitorului penal la instituția circumstanțelor agravante judiciare (facultative). Drept urmare, o asemenea stare de intoxicație, care ar evidenția o gravitate sporită a infractorului, nu se va mai putea utiliza în procesul individualizării judiciare a pedepsei decât cu titlu de potențial element agravant de individualizare în limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită.

Continuitatea pe conținut a reglementării, prin raportare la codificarea penală anterioară, ne conduce la concluzia că în materia intoxicației nu se va impune *delimitarea legii penale mai favorabile* între noul Cod penal și Codul penal din 1969. Pe același temei, considerăm că reflecțiile doctrinare formulate și soluțiile jurisprudențiale atinse *de lege praevia* își vor menține valabilitatea teoretică și pentru viitor.

Art. 30. Eroarea. (1) Nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală săvârşită de persoana care, în momentul comiterii acesteia, nu cunoştea existența unei stări, situații ori împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și faptelor săvârșite din culpă pe care legea penală le pedepsește, numai dacă necunoașterea stării, situației ori împrejurării respective nu este ea însăși rezultatul culpei.

(3) Nu constituie circumstanță agravantă sau element circumstanțial agravant starea, situația ori împrejurarea pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârșirii infracțiunii.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător și în cazul necunoașterii unei dispoziții legale extrapenale.

(5) Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală săvârșită ca urmare a necunoașterii sau cunoașterii greșite a caracterului ilicit al acesteia din cauza unei împrejurări care nu putea fi în niciun fel evitată.

COMENTARIU

Reglementarea analizată își găsește corespondent parțial în dispozițiile art. 51 CP 1969, cu denumirea marginală „Eroarea de fapt", care, în funcție de aspectul material (de fapt sau juridic) asupra căruia se manifesta eroarea, distingea între *eroare de fapt* și *eroare de drept*[1]. *De lege praevia*, eroarea de fapt constituia o cauză de înlăturare a caracterului penal al faptei, legea stabilind că „nu constituie infracțiune fapta prevăzută de legea penală, când făptuitorul, în momentul săvârșirii acesteia, nu cunoștea existența unei stări, situații sau împrejurări de care depinde caracterul penal al faptei", fiind reglementată și situația în care eroarea înlătura caracterul penal al faptelor săvârșite din culpă, pe care legea penală le pedepsea „numai dacă necunoașterea stării, situației sau împrejurării respective nu este ea însăși rezultatul culpei" [art. 51 alin. (1) și (3) CP 1969]. Eroarea de fapt asupra unei circumstanțe agravante nu afecta – în codificarea anterioară, ca și *de lege lata* – existența infracțiunii, producând ca efecte doar înlăturarea agravantei, în condițiile legii [art. 51 alin. (2) și (3) CP 1969, art. 30 alin. (3) NCP]. Eroarea de drept extra-penal era asimilată (în raport de efectele produse în domeniul penal) erorii de fapt, ceea ce rezulta din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 51 alin. (4) CP 1969, potrivit cărora „necunoașterea sau cunoașterea greșită a legii penale nu înlătură caracterul penal al faptei".

[1] Potrivit doctrinei majoritare, cea mai importantă clasificare a formelor erorii (separat de alte clasificări, precum: *eroare esențială - neesențială, principală - secundară, vincibilă - invincibilă* etc.) era această clasificare, după criteriul obiectului asupra căruia poartă eroarea și al consecințelor antrenate: *eroare de fapt - eroare de normă* (după caz, de drept extra-penal ori penal). Eroarea de fapt, cauză de excludere a infracțiunii, înlătura vinovăția, în accepțiunea acesteia de trăsătură esențială a infracțiunii (opinie dominantă în doctrina anterioară). Într-o abordare critică a acestei viziuni asupra erorii, unii autori preferau clasificarea formelor erorii prin raportare la trăsăturile infracțiunii (înțeleasă – într-o manieră disidentă față de curentul majoritar – drept o faptă tipică, antijuridică, săvârșită cu vinovăție și care prezenta pericol social), în *eroare asupra elementelor constitutive* (*eroare asupra tipicității*) și *eroare asupra antijuridicității* (*eroare asupra caracterului interzis al actului*). În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 333. Această viziune a fost îmbrățișată la debutul elaborării noului Cod penal, fiind fixată prin stipulațiile din Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal (pct. 2.7).

Actuala reglementare a erorii a avut la bază viziunea de clasificare care distinge între *eroarea asupra elementelor infracțiunii* (*eroare asupra tipicității*) și *eroarea asupra caracterului interzis al actului* (*eroare asupra antijuridicității*), forme ale erorii care – în condițiile prevăzute de lege – exclud infracțiunea, afectând, după caz, fie elementul subiectiv al conținutului constitutiv, fie trăsătura esențială a imputabilității. Afirmația este întemeiată pe cuprinsul pct. 2.7 din Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal. Însă se poate discuta dacă această viziune înscrisă în expunerea de motive trebuie, neapărat, creditată ca unică variantă interpretativă asupra reglementării instituției erorii, astfel cum se prezintă aceasta în construcția noului Cod penal, în forma sub care s-a finalizat adoptarea acestuia, din moment ce pot fi întâlnite și alte cazuri în care opțiuni teoretice asupra unor instituții penale, acreditate în expunerea de motive, au fost infirmate ulterior, în considerarea formei sub care s-a promulgat (și modificat ulterior promulgării, dar anterior intrării sale în vigoare) noul Cod penal[1].

Conform viziunii doctrinare care a stat la temelia explicațiilor din Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, referitor la instituția erorii, alin. (1), (2) și (4) ar viza eroarea asupra elementelor constitutive ale infracțiunii (fie aceasta o eroare de fapt sau o eroare de drept – extrapenal ori chiar penal)[2], în timp ce dispoziția de la alin. (5) ar reglementa eroarea asupra caracterului ilicit (antijuridic) al faptei (adică eroarea asupra unei cauze justificative), care înlătură imputabilitatea (fie aceasta o eroare de fapt sau o eroare de drept, chiar penal). Într-o altă viziune[3], s-ar putea argumenta că, în timp ce primele patru alineate ale art. 30 NCP reglementează eroarea de fapt și de drept extra-penal, dispozițiile alin. (5) sunt dedicate erorii de drept penal, care își produce efectele exoneratoare de infracțiune numai atunci când este o eroare invincibilă.

Aceste deosebiri interpretative produc ecou corespunzător și pe terenul procedurii penale. Astfel, fapta comisă în prezența erorii, neconstituind infracțiune, va impune soluția achitării (respectiv a clasării, în funcție de etapa procesuală pendinte). Se ridică însă problema determinării cu acuratețe a temeiului formal al soluției în cauză. Se va reține motivul de neexercitare/stingere a acțiunii penale prevăzut de art. 16 alin. (1) lit. b) teza I sau teza a II-a NCPP (variantă corespunzătoare aprecierii erorii drept cauză de excludere a tipicității) ori acela indicat de

[1] Spre exemplu: trecerea de la teoria psihologică asupra vinovăției la teoria normativă; renunțarea la stipularea expresă a vinovăției în cuprinsul definiției infracțiunii; renunțarea la reglementarea cazului fortuit; excluderea necircumstanțiată a pluralității subiecților pasivi în cazul infracțiunii continuate etc. –, dacă este să ne referim doar la unele dintre instituțiile corespondente infracțiunii, ca instituție fundamentală a dreptului penal.

[2] În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 474; *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 85.

[3] Pentru numeroase motive, a căror indicare excede, din păcate, economia prezentului cadru, înțelegem să ne raliem la acest punct de vedere. În acest sens, apreciem că ar fi dezirabilă și oportună (în vederea prevenirii unor interpretări neunitare ale legii, în practică) o intervenție a legiuitorului, care să modifice expres cuprinsul alin. (5) al art. 30 NCP, după forma alin. (4), într-o formulare mai clară (de exemplu): „Prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător și în cazul necunoașterii unei dispoziții legale penale, din cauza unei împrejurări care nu putea fi în niciun fel evitată".

art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a NCPP (variantă de reținut în ipoteza erorii asupra caracterului ilicit al faptei)? Dacă în ipoteza reținerii erorii în condițiile alin. (5) al art. 30 NCP este indiscutabilă aplicarea art. 16 alin. (1) lit. d) teza a II-a NCPP (legea penală materială precizând expres că „nu este imputabilă fapta..."), problema rămâne deschisă în privința reținerii erorii potrivit alin. (1), (2) sau (4) ale art. 30 NCP (care debutează, distinct de toate celelalte norme înscrise în Capitolul III din Titlul II al părții generale a noului Cod penal, cu formularea „nu constituie infracțiune...").

Indiferent de optică, în raport de dispozițiile primelor patru alineate ale art. 30 NCP, teoria corespunzătoare dezvoltată în timpul activității codificării penale anterioare rămâne valabilă.

De asemenea, indiferent de maniera de soluționare a controversei indicate anterior, este evident că noul legiuitor penal acceptă efecte extinctive de infracțiune inclusiv unei forme a erorii de drept penal (eroarea invincibilă), ceea ce legitimează aprecierea conform căreia noul Cod penal reprezintă, sub acest aspect, *legea penală mai favorabilă* [în lumina art. 51 alin. (4) CP 1969, se consacra, fără nicio excepție, la modul absolut, regula *nemo censetur ignorare legem* în materie penală, concepție criticabilă în considerarea anumitor ipoteze excepționale determinate].

Art. 31. Cazul fortuit. Nu este imputabilă fapta prevăzută de legea penală al cărei rezultat e consecința unei împrejurări care nu putea fi prevăzută.

COMENTARIU

Prin dispozițiile art. 31 NCP sunt preluate prevederile din art. 47 CP 1969 referitoare la cazul fortuit. Legiuitorul a intenționat inițial să renunțe la prevederea acestei cauze de excludere a infracțiunii, apreciind că „reglementarea legală a cazului fortuit nu se justifică, în condițiile în care pentru a înlătura existența infracțiunii este suficientă imposibilitatea subiectivă de prevedere (...)"[1], însă această opțiune a fost ulterior abandonată.

Fiind înscris în legea penală actuală, cazul fortuit întregește sfera cauzelor de neimputabilitate. Ca și în Codul penal din 1969, excluderea infracțiunii în ipoteza incidenței acestuia atrage efecte *in rem* [cu noutatea efectuării precizării legale explicite, potrivit art. 23 alin. (2) NCP], constituind excepția de la consecința tipică a cauzelor de neimputabilitate, prezentând o serie de particularități în rândul acestora. Prin (re)introducerea unei reglementări normative exprese a cazului fortuit, în ciuda intenției inițiale a legiuitorului (sau poate tocmai din această cauză), semnalăm atenția deosebită, seriozitatea ce se impune în examinarea atentă a cauzelor penale, atunci când va trebui să se distingă între o imposibilitate subiectivă de prevedere (cu efecte *in personam*) și incidența cazului fortuit, ca imposibilitate

[1] Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, pct. 2.7. O parte a doctrinei a salutat această tendință; a se vedea *V. Păvăleanu*, Comentarii asupra noului Cod penal, în R.D.P. nr. 1/2009, p. 26.

generală de prevedere (cu efecte *in rem*)[1], pentru a se preîntâmpina reiterarea confuziilor numeroase care au existat în practica corespunzătoare Codului penal din 1969. Altfel spus, se impune organului jurisdicțional o identificare riguroasă, corectă, în ipoteza comiterii unor fapte relevante penal, a formei de vinovăție a culpei, în modalitatea culpă simplă, deoarece aprecierea inexistenței acesteia va conduce la necesitatea abordării delicatei delimitări pre-indicate.

Fiind de esența cazului fortuit, pot fi indicate următoarele particularități: imposibilitatea obiectivă, generală, de prevedere a ivirii împrejurării (sau a momentului apariției acesteia), care, suprapusă peste activitatea licită sau ilicită a făptuitorului, conduce în final la un rezultat relevant penal, dar neimputabil; producerea unor efecte *in rem*, ca urmare a extinderii și generalizării unei cauze cu origine de ordin subiectiv, dar obiectivată în urma recurgerii, în mod rezonabil, la un proces comparativ (luându-se ca etalon omul mediu, prudent și diligent, aflat în situații identice cu cel care a acționat, iar aprecierea făcându-se – pe cât posibil – în considerarea unui moment *ex ante*); reținerea surselor variate ale cazului fortuit (fenomene ale naturii, defecțiuni tehnice, comportamente imprudente, manifestări ale unor animale ș.a.).

Din toate acestea rezultă probleme de delimitare în raport de alte cauze de neimputabilitate. În principiu, dacă vor fi apreciate drept întrunite condițiile existenței cazului fortuit, apreciem că acesta va avea, de regulă, prioritate în aplicare, dat fiind și caracterul mai larg al efectelor produse (*in rem*)[2]. Dacă această împrejurare se va afla în concurs cu o cauză justificativă, aceasta din urmă va fi prioritară, excluzându-se posibilitatea aplicării oricărei sancțiuni de drept penal (inclusiv măsuri de siguranță).

Datorită particularităților evidențiate (fără a epuiza vasta problematică pe care o dezvoltă cazul fortuit), susținem, la rândul nostru, punctul de vedere potrivit căruia își găsește justificare reglementarea legală a acestuia, astfel încât dezvoltările teoretice ample (întregite cu extrase de practică judiciară relevantă în lumina Codului penal din 1969) privitoare la condițiile specifice ale cauzei din art. 31 NCP urmează a-și păstra valoarea orientativă și pe viitor.

---

[1] „Imposibilitatea de a prevedea intervenția forței străine se raportează nu la persoana autorului, care invocă existența cazului fortuit, ci la orice persoană, ceea ce constituie o altă deosebire esențială între cazul fortuit și neputința subiectivă a unui anumit făptuitor de a prevedea urmările (rezultatul) unei acțiuni sau inacțiuni" – *V. Pașca*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 282; *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu, T. Dima, M.A. Hotca, C. Păun, I. Chiș, M. Gorunescu, M. Dobrinoiu*, Noul Cod penal comentat. Vol. I. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 235.

[2] „Dacă, având caracter obiectiv, cazul fortuit poate fi stabilit și în ipoteza în care autorul acțiunii sau inacțiunii nu este cunoscut sau nu a fost încă urmărit, deoarece existența fortuitului nu depinde de starea și condiția făptuitorului, în timp ce imposibilitatea subiectivă de a prevedea un rezultat nu poate fi stabilită decât dacă se știe cine este făptuitorul și numai după examinarea stării personale a acestuia" – *V. Pașca*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 277; *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 233.

Capitolul IV. Tentativa

COMENTARIU

Capitolul rezervat tentativei (art. 32-34 NCP) are corespondent în art. 20-22 CP 1969. Deși activitatea infracțională exteriorizată (faza externă a infracțiunii) poate parcurge, (doar) în cazul infracțiunilor intenționate, mai multe stadii progresive, de la cel dintâi moment de debut și până la finalizarea sa definitivă (constituindu-se așa-numitul „drum al crimei" – *iter criminis*, format eventual din: acte de pregătire; acte de executare – faza tentativei; consumarea – forma tipică a infracțiunii; doar în cazul infracțiunilor cu durată de desfășurare în timp – epuizarea), legiuitorul penal nu acordă atenție aparte, în norme generale exprese, decât aspectelor legate de faza atipică (mai puțin ca perfectă) a infracțiunii (art. 174 NCP), constând în tentativă (stadiul actelor de executare a infracțiunii neconsumate). Motivația pentru această opțiune este simplu de identificat: faza externă (potențială) de debut, a actelor preparatorii, nu are – ca regulă – relevanță infracțională (prin excepție, unele acte de pregătire pentru comiterea anumitor infracțiuni sunt uneori incriminate, fie prin procedeul asimilării cu tentativa, fie ca infracțiuni de sine-stătătoare); faza infracțiunii consumate este forma tipică de prezentare a infracțiunii (la care se referă propriu-zis dispozițiile penale generale și sub aspectul căreia se efectuează descrierile din normele de incriminare); etapa epuizării este mai rar întâlnită, referirile la aceasta prin norme generale fiind incidentale și realizându-se cu ocazia reglementării nemijlocite a altor instituții [de exemplu, în materie de prescripție a răspunderii penale, potrivit art. 154 alin. (2) și (3) NCP].

Capitolul IV din Titlul II al părții generale a noului Cod penal include doar trei articole, fiind stabilite, pe rând: condițiile de existență cerute tentativei (definiția acesteia), precum și o ipoteză de inexistență juridică (art. 32 NCP); regimul sancționator al tentativei relevante penal (art. 33 NCP); cauzele de nepedepsire a tentativei (art. 34 NCP).

Art. 32. Tentativa. (1) *Tentativa* constă în punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul.

(2) Nu există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea.

COMENTARIU

Reglementarea analizată își găsește corespondent în art. 20 CP 1969[1]. În redactarea explicită a art. 32 NCP (spre deosebire de concepția anterioară), tentativa constă în actul de executare săvârșit cu *intenție* (directă sau indirectă), executare

[1] Sub aspectul denumirii marginale, apreciem că era mai corespunzătoare opțiunea legiuitorului penal anterior, care stabilea „Conținutul tentativei" drept *nomen iuris* al art. 20 CP 1969, spre deosebire de actuala opțiune, în care denumirea art. 32 NCP este pur și simplu „Tentativa", în condițiile în care exact același termen dă și denumirea întregului capitol care include articolul în cauză, cu atât

după caz întreruptă (tentativa imperfectă) sau care – deși terminată – nu și-a produs efectul (tentativa perfectă). Totodată, din punct de vedere legal, în cazul prevăzut la alin. (2), nu există tentativă, desemnându-se astfel actul de executare fără caracter penal, care în doctrină s-a încetățenit sub denumirea de *tentativă imposibilă* sau *absolut improprie*. În aceeași ordine de idei, s-a renunțat la prevederea expresă a formei relativ improprii [art. 20 alin. (2) CP 1969], considerându-se că „această prevedere nu se justifică atâta vreme cât nu au relevanță motivele neproducerii rezultatului în cazul tentativei, ele putând fi de orice natură, dar independent de voința făptuitorului, pentru a angaja răspunderea penală a acestuia"[1]. Sub acest aspect, subscriem punctului de vedere potrivit căruia, „indiferent de existența sau inexistența unei norme care să o definească, tentativa relativ improprie există ca o realitate faptică"[2], astfel încât, ori de câte ori consumarea infracțiunii nu a fost posibilă datorită insuficienței ori defectuozității mijloacelor folosite (acte prin natura lor apte să conducă la producerea rezultatului faptei tipice) ori datorită împrejurării că, în timpul când s-au săvârșit actele de executare, obiectul (existent în materialitatea sa) lipsea de la locul în care făptuitorul credea că se află, se va angaja răspunderea penală, indiferent dacă actul de executare a fost întrerupt ori nu și-a produs efectul din motive independente de voința făptuitorului. Ca atare, apreciem că, sub acest aspect, nu urmează a se ridica probleme de *delimitare a legii penale mai favorabile*.

Pornind de la această schimbare de optică, prin nepreluarea dispoziției din art. 20 alin. (2) CP 1969, în doctrină se avansează o nouă clasificare a tentativei, distingându-se între *tentativa idonee* și *tentativa neidonee*, după cum actele de executare creează sau nu o stare obiectivă de pericol pentru valoarea socială ocrotită[3], conform unei aprecieri *ex ante* făcute în raport de acțiunea făptuitorului.

Aspectele teoretice privitoare la caracterizarea tentativei ca infracțiune atipică (condiții de existență, particularități la nivelul conținutului), plus delimitările față de actele de pregătire și faptul consumat (spre exemplu: tentativă de omor - vătămare corporală; tentativă de furt - furt consumat ș.a.m.d.) își mențin importanța din punct de vedere practic[4].

---

mai mult cu cât în acest articol se indică nu doar ce se înțelege prin tentativă (când există aceasta), ci și o situație de excludere juridică a tentativei [alin. (2)].

[1] Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, pct. 2.8.

[2] *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 256. Autorul apreciază utilitatea menținerii definiției tentativei relativ improprii, tentativă pedepsibilă și în condițiile noului Cod penal.

[3] *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 95 și urm.

[4] În acest sens, se poate aminti că, după cum s-a decis în practică, actele de violență cu intenția de a ucide, săvârșite în aceeași împrejurare asupra a două sau mai multor persoane, dintre care una a decedat, constituie atât infracțiunea de omor, simplu sau calificat, comisă asupra unei singure persoane, cât și tentativa de omor (după caz) simplu sau calificat, săvârșită asupra unei/unor alte persoane, aflate în concurs. Agravanta prevăzută în art. 189 alin. (1) lit. f) NCP nu este aplicabilă în cazul faptelor menționate. În acest sens, apreciem că se menține valabilitatea soluției atinse de instanța supremă prin Decizia nr. V/2006 (M. Of. nr. 492 din 7 iunie 2006), de admitere a recursului în interesul legii în aplicarea dispozițiilor art. 176 alin. (1) lit. b) CP 1969 [având drept corespondent art. 189 alin. (1) lit. f) NCP].

După cum s-a menționat, și în actuala reglementare, actele de pregătire, ca regulă, nu se pedepsesc, însă, la anumite infracțiuni [de exemplu, unele infracțiuni contra securității naționale – art. 412 alin. (2) NCP], actele preparatorii se asimilează cu tentativa, fiind sancționate ca atare. Dacă asimilarea implică o modificare în natura juridică a actului preparator, care se transformă în act de executare, sau dacă privește exclusiv problema regimului de sancționare rămâne o problemă controversată[1].

Art. 33. Pedepsirea tentativei. (1) Tentativa se pedepsește numai când legea prevede în mod expres aceasta.

(2) Tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Când pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta spre aceasta, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.

COMENTARIU

În materia sancționării tentativei, legiuitorul menține optica promovată în redactarea art. 21 CP 1969, atât cu privire la *sistemul de incriminare* adoptat (sistemul incriminării limitate a tentativei – apelând la cele două tehnici normative: fie incriminare în cuprinsul textului în care se reglementează respectiva faptă în formă consumată, fie incriminare într-un articol comun situat la finele unui capitol sau titlu din legea penală), cât și în ceea ce privește *sistemul de pedepsire* adoptat (regula: diversificarea de pedeapsă). *Spre deosebire de Codul penal din 1969* [art. 21 alin. (2) teza I], art. 33 NCP nu mai conține prevederea explicită a imposibilității coborârii sub minimul general al pedepsei, ceea ce nu reflectă însă o modificare de optică în acest sens, având în vedere că art. 2 alin. (3) NCP interzice stabilirea și aplicarea unei pedepse în afara limitelor sale generale. În raport de art. 21 alin. (2) teza a II-a CP 1969, observăm reducerea limitei maxime de sancționare a tentativei, de la 25 la 20 de ani închisoare, în cazul în care pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta către aceasta.

În noul Cod penal, atenuarea răspunderii penale conform dispozițiilor consacrate de art. 33 are în vedere în mod direct cazul persoanei fizice, infractor major, cu referire la pedeapsa principală aplicabilă (pedeapsă privativă de libertate sub forma închisorii sau amendă)[2]. În *cazul* infracțiunilor comise în timpul *minorității*, cauzele de atenuare – deci inclusiv tentativa (care, sub aspectul naturii juridice,

[1] În sensul modificării naturii juridice a actului preparator asimilat cu tentativa, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 250. În sens contrar, *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară (conform noului Cod penal), Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 853.

[2] Potrivit art. 33 alin. (2) teza a II-a NCP, se vizează *exclusiv* infractorul persoană fizică majoră atunci când, în condițiile legii, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.

este o stare generală de atenuare a răspunderii penale) – sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative și produc efecte între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă (art. 128 NCP). În *caz* de tentativă săvârșită de o *persoană juridică*, se atrage atenuarea răspunderii penale, din moment ce legea dispune că acesteia „i se aplică *regimul* amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică" (s.n.), în condițiile art. 147 alin. (1) NCP, în sensul diversificării de pedeapsă conform art. 33 raportat la 137 NCP. Avem în vedere același *regim*, privind: *sistemul* zilelor-amendă (dar în condițiile art. 137 NCP, cu propriile limite speciale de pedeapsă), cât și *sistemul* de sancționare operant în raport de instituția incidentă în cauză, în speță tentativa, deci sistemul diversificării de pedeapsă. Așadar, cu referire la persoana juridică, interesează – în materie – următoarele texte legale generale: art. 147 NCP – deoarece tentativa, din punct de vedere al naturii juridice, reprezintă o cauză de atenuare a răspunderii penale, sub formă de *stare* de ordin general –, coroborat cu art. 137 alin. (4) și (5) NCP[1] – care stabilesc limitele speciale proprii ale pedepsei amenzii, sub forma zilelor-amendă, incidente pentru infractorul persoană juridică în ipoteza comiterii infracțiunii în forma consumată – și coroborat cu art. 33 NCP – care consacră regula în materie de sancționare a tentativei: diversificarea de pedeapsă (doar[2]) prin înjumătățire – fără posibilitatea raportării la dispoziții specifice exclusiv persoanei fizice (precum art. 61 NCP).

Sancționarea tentativei prin diversificare de pedeapsă se impune ca regulă în materie. În cazul anumitor fapte penale (infracțiunea complexă pe conținut calificat săvârșită cu intenție depășită), prin *excepție* de la art. 33 alin. (2) NCP, tentativa se pedepsește *potrivit sistemului parificării* de pedeapsă, prin sancționarea între limitele de pedeapsă ale infracțiunii complexe consumate, dacă s-a produs numai

[1] În același sens, a se vedea *V. Dobrinoiu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 255, 257. În sens contrar, a se vedea *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 736; *M.K. Guiu*, în *G. Antoniu (coord.), Al. Boroi, B.N. Bulai, C. Bulai, Șt. Daneș, C. Duvac, M.K. Guiu, C. Mitrache, Cr. Mitrache, I. Molnar, I. Ristea, C. Sima, V. Teodorescu, I. Vasiu, A. Vlăsceanu*, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. II (Articolele 53-187), Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 421. Autorii apreciază că textul art. 147 NCP trimite la prevederile art. 61 din noul cod, ceea ce este imposibil, dacă avem în vedere dispozițiile exprese ale art. 137 NCP, precum și faptul că prin *regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică* nu se poate înțelege o trimitere la *limitele de pedeapsă pentru persoana fizică*, ci doar împrumutarea sistemului de atenuare (respectiv, acolo unde este cazul, de agravare) incident în cazul persoanei fizice, adică preluarea fracțiilor de pedeapsă care reduc (sau, unde este cazul, majorează) limitele speciale ale pedepsei pentru persoana juridică. Orice alt raționament conduce la soluții ilogice (anvizajate chiar de autorii citați), care, desigur, nu au fost în intenția legiuitorului (precum, de altfel, nici în exprimarea sa, într-o interpretare riguroasă a acesteia); spre exemplu, o asemenea consecință ar fi aceea a stabilirii unor limite speciale de pedeapsă pentru persoana juridică ce nu ar respecta limitele generale incidente în cazul acesteia (este vorba despre minim, desigur), aspect imposibil de susținut [în general, dar cu atât mai mult dată fiind nou-inserata dispoziție expresă din art. 2 alin. (3) NCP].

[2] Art. 33 alin. (2) teza finală NCP nu este incident și în cazul persoanei juridice, pentru care se stabilesc limitele speciale de pedeapsă potrivit art. 137 alin. (4) lit. e) NCP, care se înjumătățesc în caz de tentativă.

rezultatul mai grav al acțiunii secundare *[a se vedea comentariul de la art. 36 alin. (3) NCP]*[1].

În cazul *concursului între cauzele de atenuare*, dintre care una este și tentativa, se vor aplica dispozițiile art. 79 alin. (1) NCP (ordinea prevăzută pentru valorificarea acestora atrăgând efecte asupra pedepsei). Semnalăm unele probleme ce se pot ridica în acest sens, pornind de la corecta stabilire a naturii juridice a unor dispoziții speciale cu efect de atenuare, ținând cont și de prevederile art. 187 NCP. Spre exemplu, avem în vedere problema sancționării tentativei unui furt în scop de folosință (art. 230 NCP). În aprecierea noastră, susținând natura juridică a acestei prevederi, ca formă atenuată a furtului (în descrierea legală, accentul fiind așezat pe descrierea faptei, iar referirea la alte texte de incriminare având loc doar sub aspectul pedepsei, și nu invers), iar nu drept cauză specială de reducere a pedepsei, considerăm că prioritare în aplicare trebuie să fie dispozițiile de reducere a pedepsei corespunzătoare art. 230 (astfel constituindu-se, în sensul art. 187 NCP, pedeapsa prevăzută de lege pentru această formă atenuată a furtului), abia apoi, în raport de limitele astfel determinate, operând înjumătățirea minimului și maximului special atrasă de reținerea tentativei [art. 33 alin. (2) teza I NCP][2]. Problema ridicată este una de principiu, interesând pentru acuratețe, dincolo de împrejurarea că, indiferent de procedeul prioritar întrebuințat, valoarea limitelor între care urmează a se stabili, în final, pedeapsa concretă este (cel puțin în raport de cazul exemplificat) aceeași.

Din punct de vedere al *legii penale mai favorabile*, noul cod tinde a se prezenta astfel (prin comparație cu cel anterior), cel puțin sub aspectul limitelor sancționării tentativei în raport de faptele pentru care, în forma consumată, legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață (dacă instanța ar opta pentru aceasta în ipoteza în care fapta s-ar fi consumat sau dacă aceasta ar fi unica pedeapsă principală prevăzută în respectivul caz).

Art. 34. Desistarea şi împiedicarea producerii rezultatului. (1) Nu se pedepseşte autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a încunoştinţat autorităţile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată, sau a împiedicat el însuşi consumarea infracţiunii.

(2) Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracţiune, se aplică pedeapsa pentru această infracţiune.

[1] În același sens, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 262, 263; *T. Dima*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I; p. 283.

[2] În sens contrar, *I. Pascu*, în *G. Antoniu (coord.), C. Duvac, D.I. Lămășanu, I. Pascu, C. Sima, T. Toader, I. Vasiu*, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. III (Articolele 188-256), Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 375.

COMENTARIU

Această dispoziție reglementează cauzele legale, generale, personale de nepedepsire a tentativei, reprezentate de *desistare* și *împiedicarea producerii rezultatului* [alin. (1)], precum și regimul actelor îndeplinite până în momentul desistării ori al împiedicării producerii rezultatului [alin. (2)] – încetățenite în doctrină sub denumirea de *acte de executare calificate* –, reproducând dispozițiile art. 22 CP 1969. Din modul de redactare a textului, remarcăm instituirea condiției comune celor două cauze, care, pentru a-și produce efectele, trebuie să opereze înainte de descoperirea faptelor (curmând astfel controversa întreținută sub Codul penal din 1969), după cum și prevederea expresă a celor două moduri de împiedicare voluntară a producerii rezultatului – personal sau prin încunoștințarea autorităților[1] –, în condițiile legii.

În afara acestor aspecte semnalate, comentariile teoretice privind condițiile cerute pentru reținerea cauzelor de impunitate în materia tentativei (cărora li se adaugă și *împiedicarea săvârșirii infracțiunii* de către participant – art. 51 NCP, *la ale cărui comentarii facem trimitere*), cât și regimul prevăzut pentru actele de executare calificate își mențin valabilitatea. În principiu, nu credem că, în această materie, se vor ridica probleme de *delimitare a legii penale mai favorabile*.

Capitolul V. Unitatea și pluralitatea de infracțiuni

COMENTARIU

Capitolul este rezervat unității și pluralității de infracțiuni, găsindu-și (parțial) corespondent în art. 32-43 CP 1969, și conține mai multe modificări, dintre care unele reflectă o *schimbare majoră de optică* din partea legiuitorului penal. Într-o privire de ansamblu, remarcăm atribuirea unei denumiri corespunzătoare conținutului normativ, în ordinea firească de reglementare a instituțiilor juridico-penale tratate, acordându-se prioritate formelor unității legale (infracțiune continuată și infracțiune complexă) – definiții, sancționare, recalcularea pedepsei (art. 35-37 NCP) –, iar în continuare formelor sub care se înfățișează pluralitatea de infracțiuni (concurs, art. 38-40 NCP; recidivă, art. 41-43 NCP; pluralitatea intermediară, art. 44 NCP) – definiție și regim de sancționare –, sediul materiei încheindu-se prin art. 45 (pedepse complementare, pedepse accesorii și măsuri de siguranță în caz

[1] Față de formularea legală, apreciem că se poate discuta asupra menținerii (sau nu) a caracterului efectiv al împiedicării producerii rezultatului, ca o condiție de care să depindă recunoașterea beneficiului impunității, pentru varianta (nou-stipulată expres în lege) a încunoștințării autorităților asupra actelor de executare comise, astfel încât consumarea *să poată fi* împiedicată. În acest sens, a se vedea *M. Dunea*, Studiu comparativ privind reglementarea cauzelor generale de nepedepsire în actualul Cod penal (1968) și în Legea nr. 286/2009 – noul Cod penal al României, în Studii și cercetări juridice europene, vol. II, Drept public (revista conferinței internaționale a doctoranzilor în drept, organizată de Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității de Vest din Timișoara și Centrul European de Studii și Cercetări Juridice, Timișoara, aprilie 2010); *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 267. Apreciem că o intervenție expresă a legiuitorului, în vederea modificării textului legal, pentru clarificarea indubitabilă a problemei, ar fi oportună.

de pluralitate de infracțiuni). Cadrul legal general astfel circumscris vizează preponderent infractorul persoană fizică majoră, dispozițiile de ansamblu în materie completându-se cu prevederile corespunzătoare care vizează persoana fizică infractor minor, precum și infractorul persoană juridică, dispoziții cuprinse în Titlurile V și VI ale părții generale a noului Cod penal.

Art. 35. Unitatea infracțiunii continuate și a celei complexe. (1) Infracțiunea este continuată când o persoană săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții și împotriva aceluiași subiect pasiv, acțiuni sau inacțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul aceleiași infracțiuni.

(2) Infracțiunea este complexă când în conținutul său intră, ca element constitutiv sau ca element circumstanțial agravant, o acțiune sau o inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală.

COMENTARIU

Unitatea infracțională se poate prezenta sub forma *unității naturale* (infracțiune simplă, continuă; controverse în privința infracțiunii deviate) sau a *unității legale* (infracțiune continuată, infracțiune complexă, infracțiune de obicei, infracțiune progresivă). Infracțiunile din sfera unității naturale, precum și infracțiunea progresivă și infracțiunea de obicei se regăsesc precizate în doctrina penală în raport de unele norme de incriminare și se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege, nefăcând obiectul unor reglementări exprese la nivelul părții generale a noului Cod penal, cu unele excepții incidentale [precum situația de la art. 154 alin. (2) și (3) NCP].

Noul Cod penal a consacrat în partea generală două tipuri de unitate infracțională legală, în art. 35: infracțiunea *continuată* și infracțiunea *complexă*.

Reglementarea din art. 35 alin. (1) consacră definiția *infracțiunii continuate*, găsindu-și corespondent în dispozițiile art. 41 alin. (2) CP 1969, față de care *se diferențiază* prin instituirea unei condiții suplimentare necesare pentru existența acesteia, și anume *unitatea de subiect pasiv*, ce se adaugă unității pe latură obiectivă (pluralitate de acțiuni/inacțiuni, săvârșite la diferite intervale de timp și care, întregite cu rezultatul, trebuie să prezinte fiecare în parte conținutul aceleiași infracțiuni), unității pe latură subiectivă (ansamblul faptic săvârșit în realizarea aceleiași rezoluții) și unității de subiect activ. Cu referire la acestea, dezvoltările teoretice emise în lumina Codului penal din 1969 își mențin valabilitatea, inclusiv sub aspectul importanței delimitării față de unele forme ale infracțiunii simple (sub aspect obiectiv, delimitare de așa-numita *unitate naturală colectivă*) sau a delimitării față de *infracțiunea continuă succesivă*, precum și de *infracțiunea de obicei*, cât și în raport de pluralitatea de infracțiuni sub forma *concursului* (real, omogen, succesiv).

Problemele de delimitare în raport de concursul de infracțiuni se mențin și prin instituirea condiției referitoare la unitatea subiectului pasiv în cazul infracțiunii

continuate. Deși, inițial, s-a oferit soluția legislativă a incompatibilității totale a infracțiunii continuate cu pluralitatea subiecților pasivi, prin Legea nr. 187/2012 s-a acceptat compatibilitatea limitată, în cazul anumitor categorii de infracțiuni, susceptibile de comitere în mod continuat, condiția unității subiectului pasiv considerându-se îndeplinită și atunci când „bunurile ce constituie obiectul infracțiunii se află în coproprietatea mai multor persoane" sau „infracțiunea a adus atingere unor subiecți pasivi secundari diferiți, dar subiectul pasiv principal este unic" (art. 238 din Legea de punere în aplicare a noului Cod penal).

Doctrina majoritară (corespunzătoare reglementării din Codul penal din 1969), reflectată în soluții jurisprudențiale, admitea compatibilitatea infracțiunii continuate cu pluralitatea de subiecți pasivi în cazul infracțiunilor contra patrimoniului, iar – de pe o poziție minoritară – se accepta compatibilitatea infracțiunii continuate cu pluralitatea de subiecți pasivi și în cazul unor infracțiuni contra persoanei, opinie care și-a găsit anumite expresii și în practica judiciară[1]. Tot în practica instanței supreme s-a decis, în mod obligatoriu conform reglementării anterioare, că, „în cazul infracțiunii continuate, caracterul de *consecințe deosebit de grave* se determină prin totalizarea pagubelor materiale cauzate tuturor persoanelor fizice și juridice, prin toate acțiunile sau inacțiunile prin care se realizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii"[2]. Apreciem că această soluție își va menține parțial valabilitatea, în măsura în care, conform art. 238 din Legea nr. 187/2012, s-a diminuat caracterul absolut al condiției de existență a infracțiunii continuate, constând în unitatea de subiect pasiv, anume în considerarea ipotezei în care prin activitățile similare reiterate în baza aceleiași rezoluții infracționale se aduce atingere patrimoniului comun al mai multor persoane (coproprietari) sau unui patrimoniu unic (valoare socială principală), dar prin vătămarea mai multor subiecți pasivi secundari.

Compatibilitatea formei continuate de săvârșire a infracțiunii cu pluralitatea subiecților pasivi lezați, în cazul unor infracțiuni complexe (*exempli gratia*, tâlhărie, ultraj ș.a.), trebuie privită diferențiat, având în vedere categoria infracțională la care fapta respectivă își găsește apartenența (ținând cont de controversa existentă, constant, în acest sens, în privința aptitudinii pluralității de subiecți pasivi de a menține sau rupe unitatea de infracțiune, în cazul anumitor categorii de infracțiuni). Astfel, apreciem, spre exemplu, că se menține unitatea faptică continuată în cazul infracțiunii de tâlhărie, în condițiile avute în vedere potrivit ipotezelor indicate în art. 238 din Legea nr. 187/2012 (dacă patrimoniul lezat este unic sau comun), dar s-ar putea susține, mai degrabă, soluția pluralității de

[1] Astfel, în trecut, instanța supremă a statuat, în admiterea unui recurs în interesul legii, că „traficul de persoane incriminat prin dispozițiile art. 12 și 13 din Legea nr. 678/2001, comis asupra mai multor subiecți pasivi, în aceleași condiții de loc și timp, constituie o infracțiune unică, în formă continuată, iar nu mai multe infracțiuni aflate în concurs" – I.C.C.J., S.U., dec. nr. XLIX (49)/2007 (M. Of. nr. 775 din 15 noiembrie 2007). Apreciem că această soluție își pierde valabilitatea în lumina noii reglementări generale, cu privire la normele de incriminare echivalente cuprinse în art. 210 și art. 211 NCP (traficul de persoane, respectiv traficul de minori).

[2] I.C.C.J., S.U., dec. nr. XIV/2006 (M. Of. nr. 6 din 4 ianuarie 2007).

infracțiuni (sub forma concursului) în situația similară vizând ultrajul exercitat asupra mai multor funcționari diferiți, în condițiile legii[1].

Forma continuată de săvârșire a unei infracțiuni nu este susceptibilă de rămânere la stadiul tentativei (infracțiunea comisă fie este săvârșită în formă continuată, fie nu). Fiind o modalitate de durată de comitere a unei infracțiuni, forma continuată cunoaște atât un moment al consumării [data săvârșirii celei de-a doua acțiuni sau inacțiuni în condițiile art. 35 alin. (1) NCP], cât și o dată a epuizării, ceea ce ridică problema fixării datei la care se consideră infracțiunea săvârșită, în întregul ei. Pentru a evita orice discuție care ar fi putut avea loc în literatura de specialitate și în practică, în acest sens, noul Cod penal, în art. 154 alin. (2) teza a II-a [corespunzător art. 122 alin. (2) teza a II-a CP 1969], stabilește ca dată a săvârșirii infracțiunii continuate momentul comiterii ultimei acțiuni sau inacțiuni (data epuizării). Stabilirea momentului final al executării infracțiunii continuate prezintă un deosebit interes practic, în raport de: aplicarea legii penale în timp și spațiu; actele de clemență; prescripția răspunderii penale; stabilirea răspunderii penale pentru o faptă incriminată începută în perioada minorității și terminată după atingerea vârstei majoratului[2].

În ceea ce privește stabilirea existenței infracțiunii continuate, se poate aprecia că noua lege penală generală este mai puțin favorabilă decât codificarea anterioară. Astfel, prin introducerea condiției suplimentare de existență a infracțiunii continuate, constând în unitatea subiectului pasiv (în sensul relevat prin prisma prevederilor art. 238 din Legea nr. 187/2012), se restrânge sfera de incidență a dispozițiilor privind forma continuată în care se poate stabili că s-a săvârșit un ansamblu infracțional faptic, lărgindu-se corespunzător cazurile de reținere a unui concurs real omogen și succesiv de infracțiuni (situație, desigur, mai puțin favorabilă pentru persoana făptuitorului). Separat de această chestiune, urmează a se analiza problema caracterului mai favorabil al legii noi în privința regimului sancționator al infracțiunii continuate (*aspect abordat în dezvoltările subsecvente de la art. 36 NCP*).

Reglementarea din art. 35 alin. (2) NCP consacră definiția *infracțiunii complexe*, care își găsește corespondent în prevederile art. 41 alin. (3) CP 1969, cu modificarea bine-venită a conținutului normativ, prin conturarea cu precizie a locului ocupat de fapta relevantă penal absorbită, după caz, ca „element constitutiv sau element circumstanțial agravant", ce a înlocuit expresia *element sau circumstanță agravantă* utilizată de legiuitorul penal anterior.

Construcție a legiuitorului penal, infracțiunea complexă poartă denumirea de *infracțiune absorbantă*, în timp ce fapta incriminată de sine-stătător, inclusă în conținutul acesteia, poartă denumirea de *infracțiune absorbită*. Pornind de la definiția legală, având în vedere modul în care infracțiunea absorbită intră în

[1] În susținerea opiniei potrivit căreia, în cazul ultrajului, într-o asemenea ipoteză, ar trebui reținută o singură infracțiune, continuată (în ciuda pluralității subiecților pasivi secundari sau poate tocmai din acest motiv – în lumina prevederii din art. 238 din Legea nr. 187/2012), a se vedea *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 298.

[2] Plenul Trib. Suprem, dec. nr. 1/1987.

conținutul infracțiunii complexe, se conturează două modalități normative sub care aceasta se înfățișează, anume:

– *infracțiunea complexă – formă de bază (tip)* a faptei incriminate, care există când în conținutul infracțiunii complexe absorbante intră ca element constitutiv o acțiune sau inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală [art. 35 alin. (2) teza I NCP]. Construcția juridică a infracțiunii complexe în această modalitate normativă se realizează fie prin *reunirea* a două sau mai multor fapte incriminate de sine-stătător, în considerarea unei anumite legături expres indicate, etiologică sau consecvențională (spre exemplu, tâlhăria – art. 233 NCP), fie prin *absorbție* – când infracțiunea este creată cu ajutorul unei alte infracțiuni, căreia i se adaugă anumite condiții speciale, elemente lipsite de valoare infracțională proprie (precum o anumită calitate a unui subiect), desemnând astfel un conținut complex (spre exemplu, ultrajul – art. 257 NCP);

– *infracțiunea complexă – formă calificată* a faptei incriminate, care există când în conținutul infracțiunii complexe absorbante intră ca element circumstanțial agravant o acțiune sau inacțiune care constituie prin ea însăși o faptă prevăzută de legea penală [art. 35 alin. (2) teza a II-a NCP]. Construcția juridică a infracțiunii complexe în această modalitate normativă se realizează prin *absorbție*, infracțiunea absorbantă putând fi, după caz, *o infracțiune care nu este complexă pe conținutul ei de bază*, care, prin absorbția unei alte fapte relevante penal prin ea însăși, dobândește astfel un conținut calificat și în același timp complex [spre exemplu, furtul calificat prin efracție – art. 229 alin. (1) lit. d) teza I NCP], sau *o infracțiune deja complexă pe conținutul ei de bază*, al cărei conținut se agravează prin fapta relevantă penal prin ea însăși, care este absorbită pe conținutul calificat (spre exemplu, tâlhăria urmată de moartea victimei – art. 236 NCP).

Operă a legiuitorului penal, prin modul în care formulează acest conținut unic infracțional, infracțiunea complexă are o fizionomie proprie, a cărei recunoaștere prin identificare corectă, potrivit unui anumit tipar legal, se realizează fără dificultate și în afara oricăror confuzii atunci când activitatea infracțională care figurează ca element constitutiv sau ca element circumstanțial agravant apare prin indicarea, de către legiuitor, a faptei absorbite, fie sub denumirea adoptată în legea penală sau prin expresii care nu lasă dubiu asupra sensului lor, iar gravitatea acestei activități, ținând seama de pedeapsa ce îi corespunde când este incriminată separat, este inferioară în raport de pedeapsa abstractă prevăzută pentru infracțiunea absorbantă. „Integrarea conținutului infracțiunii absorbite în infracțiunea absorbantă imprimă infracțiunii complexe caracterul de unitate. Interdependența și condiționarea reciprocă a componentelor sale atribuie acesteia o structură unitară și un pericol social propriu, care-și găsește expresie în fiecare text care prevede o infracțiune complexă"[1]. În doctrina penală, în mod constant și pe drept cuvânt, s-a subliniat că infracțiunea complexă prezintă un număr de trăsături specifice care o particularizează în peisajul unității infracționale,

[1] *V. Papadopol*, în *V. Papadopol, D. Pavel*, Formele unității infracționale în dreptul penal român, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992, p. 188.

insistându-se asupra caracterului necesar al absorbției, caracterului determinat sau determinabil al infracțiunii absorbite, precum și asupra diferenței de periculozitate între infracțiunea absorbită și infracțiunea absorbantă[1].

Dezvoltările teoretice corespunzătoare Codului penal din 1969 privitoare la caracterizarea acestei forme a unității de infracțiune (obiect juridic special și material, subiect activ, participație, particularitățile întâlnite la nivelul conținutului constitutiv pe latură obiectivă și subiectivă) își mențin valabilitatea în raport de textele corespondente din reglementarea actuală.

Fiind expresia unei necesități de politică penală în combaterea eficientă a infracționalității, dar și a unor rațiuni de tehnică legislativă, infracțiunea complexă răspunde cerințelor principiului legalității incriminării, fiind inadmisibilă complexitatea judiciară. Numai legiuitorul poate construi o infracțiune complexă, după cum acest ansamblu unic infracțional poate, la un moment dat, să fie disjuns, tot de către legiuitor, astfel încât faptele să își recapete autonomia infracțională, iar în ipoteza comiterii lor, să conducă la promovarea soluției concursului de infracțiuni. Sub acest aspect, ne-am propus să ne oprim succint asupra unor dispoziții înscrise în partea specială a noului Cod penal, semnalând următoarele:

– *schimbări de optică privind conținutul complex al unor infracțiuni*. Spre exemplu, infracțiunea de ultraj (infracțiune contra autorității – art. 257 NCP), precum și incriminarea distinctă a ultrajului judiciar (infracțiune contra înfăptuirii justiției – art. 279 NCP);

– *consacrarea unor soluții legislative noi* [spre exemplu, incriminarea complexă, potrivit art. 196 alin. (4) NCP, a vătămării corporale din culpă asupra a două sau mai multor persoane], dar și a unor *soluții care tranșează controversele teoretice și soluțiile divergente din practica corespunzătoare Codului penal din 1969* [spre exemplu: raportul dintre infracțiunea de violare de domiciliu și infracțiunea de furt, prin incriminarea complexă din art. 229 alin. (2) lit. b) teza I NCP, inclusiv atunci când furtul se săvârșește prin violarea sediului profesional – aspect fără corespondent în Codul penal din 1969; reținerea unei singure infracțiuni complexe de tâlhărie în ipoteza unui furt săvârșit prin întrebuințare de violențe asupra mai multor persoane, dar având ca obiect material bunuri dintr-un singur patrimoniu[2], soluție ce se impune indirect, în raport de prevederile art. 238 din Legea nr. 187/2012, etc.];

– *diferențe de reglementare a conținutului unor fapte penale prin consacrarea unor soluții legislative care vin să infirme ceea ce practica obligatorie a instanței supreme a promovat în timpul activității Codului penal din 1969*. Spre exemplu, avem în vedere: absorbirea violării de domiciliu (sau sediu profesional) în tâlhăria

[1] *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 116-118. În același sens, *C. Duvac*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 365-367.

[2] C.S.J., s. pen., dec. nr. 4271/2003, www.scj.ro; C.S.J., s. pen., dec. nr. 3964/2001, în B.J. 1990-2003, Ed. All Beck, București, 2004, p. 772. Pentru inventarierea și comentarea critică a soluțiilor teoretice și practice privind aspectele controversate în materia infracțiunii de tâlhărie cu pluralitate de subiecți pasivi secundari, a se vedea *V. Cioclei*, Critica rațiunii penale (studiu de criminologie juridică și drept penal), Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 125-137.

calificată [art. 234 alin. (1) lit. f) NCP][1]; absorbția incestului agresiv, neconsimțit, în forma agravată a violului [când victima este rudă în linie directă, frate sau soră cu agresorul – art. 218 alin. (3) lit. b) NCP][2]; reținerea soluției concursului de infracțiuni în ipoteza uciderii din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unor profesii sau meserii ori pentru desfășurarea anumitor activități, când asemenea încălcări au valoare infracțională de sine-stătătoare [art. 192 alin. (2) NCP][3].

În ceea ce privește *aplicarea legii penale mai favorabile*, din perspectiva reglementărilor generale în materie de infracțiune complexă, nu tind a se contura probleme de delimitare între prevederile în materie ale Codului penal din 1969 [art. 41 alin. (3)] și cele *de lege lata* [art. 35 alin. (2) NCP].

Art. 36. Pedeapsa pentru infracțiunea continuată și infracțiunea complexă. (1) Infracțiunea continuată se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, al cărei maxim se poate majora cu cel mult 3 ani în cazul pedepsei închisorii, respectiv cu cel mult o treime în cazul pedepsei amenzii.

(2) Infracțiunea complexă se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune.

(3) Infracțiunea complexă săvârșită cu intenție depășită, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea complexă consumată.

COMENTARIU

Dispozițiile art. 36 alin. (1) NCP stabilesc *tratamentul penal aplicabil infracțiunii continuate*, care se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, cu posibilitatea sporirii pedepsei conform prevederilor legii, din care rezultă că forma continuată de săvârșire a unei infracțiuni reprezintă o cauză (stare) legală, generală, reală de agravare facultativă a pedepsei (unica împrejurare care menține această natură juridică *de lege lata*). Astfel, prin comparație cu

[1] A se vedea I.C.C.J., S.U., dec. nr. XXXI/2007 (M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007), cu privire la încadrarea juridică a faptei de pătrundere, în orice mod, într-o locuință sau dependințe ale acesteia ori într-o curte sau într-un loc împrejmuit ce ține de domiciliul persoanei, urmată de săvârșirea unei tâlhării, care stabilea soluția concursului real de infracțiuni pentru raportul dintre violare de domiciliu și tâlhărie.

[2] A se vedea I.C.C.J., S.U., dec. nr. II/2005 (M. Of. nr. 867 din 27 septembrie 2005), cu privire la încadrarea juridică a faptelor care, în raport cu conținutul lor concret, întrunesc atât elementele constitutive ale infracțiunii de viol, cât și pe cele ale infracțiunii de incest, care stabilea soluția concursului de infracțiuni pentru raportul dintre viol și incest.

[3] A se vedea I.C.C.J., S.U., dec. nr. I/2007 (M. Of. nr. 81 din 1 februarie 2008), cu privire la încadrarea juridică a faptei de ucidere din culpă săvârșită cu ocazia conducerii pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai de către o persoană care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori o concentrație ce depășește 0,40 g/l alcool pur în aerul expirat, care stabilea soluția unității de infracțiune complexă pentru raportul dintre uciderea din culpă și fapta specifică incriminată în legislația rutieră.

reglementarea anterioară, se menține natura juridică a infracțiunii continuate, semnalând *deosebirea* ce vizează, în text, lipsa trimiterii legale la regimul sancționator al instituției concursului de infracțiuni, în privința sporului aplicabil (căruia, în reglementarea actuală a concursului, i se conferă un caracter obligatoriu).

Prevederea analizată stabilește modul de sancționare în cazul infracțiunii continuate, având în vedere infractorul persoană fizică majoră; în cazul infractorului persoană juridică, potrivit art. 147 alin. (1) NCP, se dispune aplicarea aceluiași regim existent pentru persoana fizică (cu specificul limitării doar la pedeapsa principală a amenzii); cât privește infractorul persoană fizică minoră, potrivit art. 128 NCP, forma continuată, ca stare de agravare, va fi avută în vedere la alegerea măsurii educative, producându-și efectele între limitele prevăzute de lege pentru acestea.

În caz de concurs între infracțiunea continuată și alte cauze de agravare sau cauze de atenuare, vor fi incidente dispozițiile art. 79 alin. (2) și (3) NCP.

Mecanismul de aplicare a pedepsei pentru comiterea unei infracțiuni în formă continuată rămâne *similar* celui care era recunoscut și care funcționa anterior, astfel încât pedeapsa se va stabili și aplica *uno ictu*, deodată, într-o singură etapă (în limitele de pedeapsă prevăzute de lege, cu luarea în considerare a unui maxim special potențial extins conform prevederilor exprese ale legii), iar nu în stadii succesive.

Din punct de vedere al *legii penale mai favorabile*, este de observat că, spre deosebire de aspectul referitor la condițiile de reținere a infracțiunii continuate (mai drastice în reglementarea actuală), noul Cod penal se legitimează ca o reglementare mai puțin severă decât Codul penal din 1969 în privința regimului sancționator al infracțiunii continuate. Astfel, în timp ce, conform art. 42 CP 1969, pedeapsa pentru infracțiunea continuată se stabilea potrivit regimului de sancționare aplicabil (și) în cazul concursului de infracțiuni, în prezent, pedeapsa concretă care se poate stabili pentru o infracțiune continuată nu poate depăși decât cu cel mult 3 ani maximul special al pedepsei închisorii prevăzute de lege pentru acea infracțiune, respectiv cu cel mult o treime din valoarea acestuia maximul special al pedepsei amenzii.

Referitor la tranziția legislativă punctuală dintre Codul penal din 1969 și noul Cod penal, în legătură cu fapte care întruneau condițiile de existență a infracțiunii continuate în viziunea legiuitorului penal anterior, dar nu mai respectă cerințele corespunzătoare instituite în acest sens de legiuitorul penal român din 2009, avem în vedere două ipoteze. Astfel, dacă s-a pronunțat deja, anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, o hotărâre definitivă de condamnare la o infracțiune continuată, reîncadrarea ansamblului faptic potrivit exigențelor noii legislații penale nu mai este posibilă. În schimb, dacă nu există o asemenea hotărâre definitivă, iar ansamblul faptic săvârșit (epuizat) anterior cade în cadrul reglementării concursului de infracțiuni conform viziunii legiuitorului actual, considerăm că – în principiu – instanța va trebui să efectueze o comparație între rezultatul aplicării virtuale, la specificul cazului concret, a prevederilor anterioare referitoare la infracțiunea continuată și rezultatul aplicării virtuale, în considerarea aceleiași spețe determinate, a dispozițiilor actuale privind concursul de infracțiuni. Soluția mai

favorabilă pe caz concret va indica legea mai favorabilă, aplicabilă potrivit art. 5 NCP (de unde rezultă că este posibil, chiar ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal, să se mai pronunțe condamnări pentru fapte reținute ca infracțiuni continuate, deși nu este respectată condiția unității de subiect pasiv, dacă în acele cauze rezolvarea din vechiul cod se va prezenta ca fiind mai blândă pentru infractor). Însă, atunci când cel puțin una dintre acțiunile sau inacțiunile care întrunesc conținutul aceleiași infracțiuni, săvârșite de același subiect activ, în baza aceleiași rezoluții infracționale, dar împotriva unor subiecți pasivi diferiți (activitate începută anterior intrării în vigoare a noului cod), ar avea loc ulterior datei intrării sale în vigoare, epuizarea ansamblului faptic considerându-se situată în perioada de activitate a legislației actuale, se va aplica exclusiv regimul instituit de aceasta, fiind exclusă reținerea unității legale de infracțiune, în forma infracțiunii continuate, și aplicându-se soluția concursului de infracțiuni potrivit art. 38 și urm. NCP (în temeiul principiului activității legii penale).

În ceea ce privește textul art. 36 alin. (2) NCP *privind regimul sancționator al infracțiunii complexe*, textul *nu are corespondent* în Codul penal din 1969, dispoziția expresă fiind în acord cu principiul legalității sancțiunilor de drept penal (principiul legalității pedepselor), normele speciale care cuprind incriminări complexe prevăzând și pedepsele corespunzătoare gravității ansamblului unic infracțional.

Spre deosebire de infracțiunea continuată, în acest caz nu se ridică problema unei cauze generale de agravare a pedepsei, gravitatea sporită fiind valorificată oricum de legiuitor (în mod firesc) prin instituirea unor limite de pedeapsă superioare prin comparație cu cele instituite pentru faptele incriminate absorbite în structura infracțiunii complexe absorbante.

În ceea ce privește *art. 36 alin. (3) NCP*, textul *nu are corespondent* în Codul penal din 1969, sub imperiul căruia rezolvările teoretice și jurisprudențiale ale situațiilor în care rezultatul praeterintenționat s-a produs pe linia acțiunii adiacente a infracțiunii complexe absorbite din structura infracțiunii praeterintenționate complexe absorbante au generat o doctrină controversată și o practică judiciară neunitară[1].

După cum s-a arătat chiar în Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal, „în privința pedepsei în cazul infracțiunii complexe praeterintenționate, s-a instituit regula că, «dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se aplică numai pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată». Această soluție legislativă vine să confirme ceea ce practica judiciară și doctrina penală au promovat, în urma unui efort de interpretare a normei de incriminare a unor astfel de fapte"[2].

Deși se susține în doctrină, de către unii autori, că această problemă controversată își găsește astfel rezolvare, prin introducerea prevederilor art. 36 alin. (3) NCP

[1] În acest sens, a se vedea *C. Ghigheci*, Tentativa în cazul infracțiunii complexe praeterintenționate, material ce se poate consulta, în format electronic, la adresa de internet (verificată la data de 11 ianuarie 2014) http://www.juridice.ro/207481/tentativa-in-cazul-infractiunii-complexe-praeter-intentionate.html.

[2] Expunere de motive a Proiectului noului Cod penal, pct. 2.10.

(uneori în absența oricărui comentariu explicativ în acest sens)[1], alți autori[2] apreciază că rezolvarea adusă astfel este doar una parțială și inconsecventă. Observăm că, prin norme penale speciale, se menține incriminarea expres prevăzută a tentativei, de către legiuitor, doar la unele infracțiuni complexe pe conținut calificat săvârșite cu intenție depășită și doar în cazul în care rezultatul praeterintenționat constă în vătămarea corporală a victimei – spre exemplu, în caz de viol [art. 218 alin. (3) lit. e) NCP]; la fel, în caz de tâlhărie calificată [art. 234 alin. (3) NCP] –, iar nu și atunci când acesta ar consta în deces, „deși structura acestor infracțiuni praeterintenționate este identică cu cea a tentativei la infracțiunile care au avut ca urmare vătămarea corporală a victimei"[3]. Se ajunge astfel, practic, la revitalizarea controversei privind maniera de rezolvare a unor asemenea ipoteze (cel puțin pentru situațiile în care norma specială care prevede incriminarea tentativei la respectiva infracțiune nu acoperă toate variantele agravate complexe praeterintenționate), până în punctul în care s-a emis chiar propunerea de reținere a concursului de infracțiuni (prin ruperea unității legale complexe) în asemenea cazuri[4].

La rândul nostru, pornind de la împrejurarea că prin Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal s-a descris soluția inserată prin art. 36 alin. (3) NCP drept o „regulă" în materie, ne întrebăm dacă aceasta cunoaște sau nu și excepții. În sensul celor arătate în această expunere de motive, am identificat unele dintre soluțiile jurisprudențiale promovate constant de către instanța supremă în această materie (la care face trimitere și expunerea de motive, vorbind despre efortul de interpretare depus), care sunt unitare în rezolvarea problemei, din punct de vedere al tratamentului penal sancționator, dar care rămân divergente în identificarea precisă a încadrării juridice a ansamblului faptic (ca tentativă la infracțiunea complexă praeterintenționată ori ca infracțiune fapt consumat)[5]. Ca atare, în lipsa unei intervenții lămuritoare exprese a legiuitorului în această materie (care ar fi de dorit), anticipăm, cu regret, în continuare, o practică neunitară privind acuratețea stabilirii temeiului soluțiilor de condamnare pentru ipotezele de acest gen. Aceasta,

---

[1] *C. Duvac*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 359, 371.

[2] *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 258-260.

[3] *Idem*, p. 259.

[4] *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 259. Autorul ajunge el însuși să califice soluția astfel propusă drept „absurdă", dar – totodată – „singura rezonabilă" în situația configurată. În același sens, *C. Ghigheci*, Tentativa..., op. cit.; autorul apreciază că ar fi de dorit furnizarea unui temei legal (iar nu doar judiciar) pentru această scindare a unității legale complexe. De asemenea (extinzând însă nepermis soluția și asupra tentativei la tâlhărie în conținutul de bază al acesteia), a se vedea și *I. Pascu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. III, p. 397, 414, 431. Tot în unele lucrări, s-a emis și afirmația stupefiantă [prin raportare – spre exemplu – și la unele calificări precum: „infracțiunea de viol consumat care a produs un omor praeterintenționat (sic!)"] cum că tentativa nici nu ar fi posibilă în acest caz (confundându-se, credem, nepermis, problema generică a posibilității existenței tentativei cu relevanța ei penală, conferită prin incriminare, ca urmare a dispozițiilor exprese ale legiuitorului, în sensul că *tentativa se pedepsește*) – *D.I. Lămășanu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. III, p. 194.

[5] Indicăm primele asemenea soluții înregistrate, emise de fostul Tribunal Suprem: Trib. Suprem, dec. nr. 197/1980, în R.R.D. nr. 9/1980, p. 66; Trib. Suprem, dec. nr. 741/1980, în R.R.D. nr. 12/1980, p. 63.

cu atât mai mult cu cât confuzia și imprecizia acestor rezolvări tind a caracteriza și doctrina[1], în ciuda întreprinderii unor eforturi meritorii de interpretare a legii.

Astfel, identificăm (cel puțin) următoarele categorii principale de soluții posibile:

I. În cazul infracțiunilor complexe săvârșite cu intenție depășită – spre exemplu, viol sau tâlhărie –, dar numai atunci când urmarea praeterintenționată mai gravă constă în vătămarea corporală a victimei, fără a se mai consuma fapta de viol sau tâlhărie [art. 218 alin. (3) lit. e), art. 234 alin. (3) NCP], soluția lipsită de echivoc ar trebui să fie aceea a tentativei [prin coroborarea textelor din art. 32 alin. (1), art. 36 alin. (3) și norma specială care incriminează explicit tentativa în cazul acelor infracțiuni].

II. În cazul aceloraşi infracțiuni complexe săvârșite cu intenție depășită (viol, tâlhărie), dar atunci când urmarea praeterintenționată mai gravă constă în moartea victimei, fără a se mai consuma fapta de viol sau tâlhărie [art. 218 alin. (4), art. 236 NCP], se pot avansa următoarele rezolvări posibile[2]:

a) fie asimilarea tentativei cu faptul consumat, dar numai sub aspectul tratamentului sancționator aplicabil [parificarea de pedeapsă, ca excepție de la regula sancționării tentativei – art. 33 alin. (2) NCP – prin diversificare de pedeapsă], menținându-se însă formal calificarea ansamblului faptic săvârșit drept o tentativă de viol sau tâlhărie care a dus la moartea victimei [soluție legal atinsă ca urmare a coroborării normei speciale în cauză – pentru care nu există deocamdată prevedere expresă de incriminare a tentativei – direct cu art. 32 alin. (1) și art. 36 alin. (3) NCP];

b) fie asimilarea tentativei cu faptul consumat, din punct de vedere atât al naturii juridice, cât și al tratamentului sancționator aplicabil [ca urmare a coroborării directe a normei speciale în cauză – pentru care nu există deocamdată prevedere expresă de incriminare a tentativei – cu dispoziția din art. 36 alin. (3) NCP].

III. Rezolvarea unora dintre aceste ipoteze (doar acelea asupra cărora nu se extinde prevederea unei norme speciale de incriminare a tentativei) în sensul ruperii unității legale de infracțiune și al promovării soluției concursului de infracțiuni (de exemplu, între o tentativă de viol sau tâlhărie, pe de o parte, și o lovire sau vătămare cauzatoare de moarte, pe de altă parte).

Cât privește chestiunea *identificării legii penale mai favorabile*, în această materie, între stadiul anterior și legislația actuală, nu apreciem că se vor ridica probleme de delimitare, din moment ce soluția prevăzută expres în art. 36 alin. (3) NCP era oricum îmbrățișată constant în practica penală.

---

[1] A se vedea, spre exemplu, *T. Dima*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 283.

[2] Soluția poate fi raportată și la alte infracțiuni complexe praeterintenționate la care urmarea mai gravă constă în moartea victimei, variantă agravată neacoperită însă de norma specială de incriminare expresă a tentativei [de exemplu, lipsirea de libertate care a avut ca urmare moartea victimei – art. 205 alin. (4) NCP – ș.a.].

B.C.U "M. EMINESCU" IASI

Art. 37. Recalcularea pedepsei pentru infracțiunea continuată sau complexă. Dacă cel condamnat definitiv pentru o infracțiune continuată sau complexă este judecat ulterior și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiași infracțiuni, ținându-se seama de infracțiunea săvârșită în întregul ei, se stabilește o pedeapsă corespunzătoare, care nu poate fi mai ușoară decât cea pronunțată anterior.

COMENTARIU

În cazul în care, după o condamnare definitivă, făptuitorul este judecat și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care se integrează în conținutul aceleiași infracțiuni (după caz, continuată sau complexă), pedeapsa se recalculează în funcție de amploarea întregii activități săvârșite, pentru a se stabili o sancțiune penală corespunzătoare pentru tot ansamblul faptic reținut, aceasta putând fi – în mod logic – egală sau superioară pedepsei anterior stabilite. Cu toate acestea, ne întrebăm dacă regula finală astfel formulată nu ar trebui să fie pasibilă – uneori – și de unele derogări, în anumite situații excepționale, după cum s-a și indicat în doctrina[1] formulată în considerarea art. 43 CP 1969 (echivalentul actualului art. 37 NCP).

Mecanismul procesual de realizare a dispozițiilor art. 43 CP 1969 era reglementat de art. 449 CPP 1968. Dispoziția echivalentă prevederilor art. 449 CPP 1968 se regăsește în art. 585 NCPP, sub denumirea marginală „Alte modificări de pedeapsă" [aplicabil, în acest caz, va fi textul art. 585 alin. (1) lit. d) NCPP].

Apreciem că, deși legiuitorul se referă explicit, în textul analizat, la situația în care, ulterior unei condamnări definitive *pentru o infracțiune continuată sau complexă*, infractorul este judecat și pentru alte acțiuni sau inacțiuni care intră în conținutul aceleiași infracțiuni, pentru identitate de rațiune, prevederea în cauză trebuie aplicată inclusiv atunci când prima condamnare (rămasă definitivă) s-a pronunțat în considerarea unei infracțiuni apreciate (la acel moment și stadiu) drept o infracțiune simplă (sau aparținând la o altă formă de unitate de infracțiune decât cea continuată ori complexă).

---

[1] „Există totuși o situație în care, prin derogare de la prevederile art. 43 C.P. (este vorba de Codul penal din 1969, dispoziția având echivalent în art. 37 NCP – n.n.), instanța chemată să aplice o singură pedeapsă pentru întreaga activitate infracțională poate stabili o sancțiune mai ușoară decât cea pronunțată anterior pentru unele din acțiunile-inacțiunile componente. Avem în vedere ipoteza intrării în vigoare a unei legi mai favorabile după rămânerea definitivă a primei hotărâri de condamnare, dar înainte de pronunțarea celei din urmă. Într-adevăr, atâta timp cât nu s-a pronunțat încă o hotărâre definitivă *pentru întreaga activitate infracțională*, în ansamblu, cauza trebuie considerată în curs de judecată – chiar dacă în ceea ce privește o parte din acțiunile-inacțiunile componente a intervenit o asemenea hotărâre – așa încât există toate condițiile pentru ca principiul aplicării legii penale mai favorabile, înscris în art. 13 C.P. (este vorba despre Codul penal din 1969, dispoziția având echivalent în art. 5 NCP, vizând aplicarea legii penale mai favorabile până la judecarea definitivă a cauzei – n.n.), să-și producă efectele" – *V. Papadopol*, în *V. Papadopol, D. Pavel*, Formele unității infracționale..., p. 182. S-ar putea susține că, pentru identitate de rațiune, aceeași soluție ar trebui promovată și atunci când în structura noilor acțiuni sau inacțiuni descoperite, componente ale infracțiunii continuate sau complexe, s-ar reține împrejurări cu valoare atenuantă care să se repercuteze în acest sens asupra întregului ansamblu faptic.

Art. 38. Concursul de infracțiuni. (1) Există concurs real de infracțiuni când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite de aceeași persoană, prin acțiuni sau inacțiuni distincte, înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna din ele. Există concurs real de infracțiuni și atunci când una dintre infracțiuni a fost comisă pentru săvârșirea sau ascunderea altei infracțiuni.

(2) Există concurs formal de infracțiuni când o acțiune sau o inacțiune săvârșită de o persoană, din cauza împrejurărilor în care a avut loc sau a urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni.

COMENTARIU

Pluralitatea de infracțiuni, semnificând situația în care aceeași persoană a săvârșit două sau mai multe infracțiuni înainte de a fi condamnată definitiv pentru vreuna dintre ele sau a săvârșit o nouă infracțiune după ce a fost condamnată definitiv pentru o alta comisă anterior, a fost transpusă pe plan juridico-penal prin formele acesteia și sistemele de sancționare corespunzătoare fiecărei forme în parte, în funcție de structura și caracteristicile sale. În cadrul legal al pluralității de infracțiuni (art. 38-45 NCP), se delimitează ca forme concursul de infracțiuni, recidiva și pluralitatea intermediară, care, sub aspectul condițiilor de existență și al tratamentului aplicabil, vizează preponderent persoana fizică infractor major, alte dispoziții de interes în materie fiind trecute în cadrul reglementării privitoare la răspunderea penală a persoanelor juridice, respectiv a minorității, fiind incluse în Titlul V și Titlul VI din partea generală a noului Cod penal.

Codul penal din 1969 a prevăzut că există pluralitate de infracțiuni în cazul concursului de infracțiuni și al recidivei (art. 32), reglementând, potrivit art. 33-36 și art. 40^1, concursul de infracțiuni, respectiv, potrivit art. 37-39 și art. 40^2, recidiva, ca forme de bază ale pluralității de infracțiuni, în aprecierea doctrinei majoritare potrivit căreia situația disciplinată de art. 40 CP 1969 apărea ca o figură juridică distinctă, încetățenindu-se sub denumirea de *pluralitate intermediară*.

Articolul 38 NCP reglementează concursul de infracțiuni, definindu-se formele sub care se înfățișează acesta, respectiv *concurs real* [alin. (1)] și *concurs formal* [alin. (2)], într-o reglementare superioară față de cea anterioară (text corespondent: art. 33 CP 1969), prin individualizarea legală a acestora, definițiile adoptate relevând trăsăturile care le particularizează sub aspectul modului de constituire a pluralității reale de fapte penale. Deși cele două forme sunt reglementate distinct de lege, între ele nu sunt deosebiri de esență, existența concursului de infracțiuni – și delimitarea față de celelalte forme ale pluralității de infracțiuni – fiind legată de anumite condiții care trebuie întrunite cumulativ, anume: săvârșirea de către aceeași persoană (fizică sau juridică) a două sau mai multor infracțiuni (prin raportare la definiția din art. 15 coroborat cu art. 174 NCP), înainte de a interveni o condamnare definitivă pentru vreuna dintre ele, cel puțin două fapte penale fiind susceptibile de judecată și condamnare, pentru a se aplica tratamentul sancționator propriu acestei forme de pluralitate de infracțiuni.

Articolul 38 alin. (1) NCP reprezintă sediul legal al *concursului real* (sau *material*) de infracțiuni [text corespondent: art. 33 lit. a) CP 1969], punând în evidență trăsătura caracteristică a acestuia, constând în săvârșirea, prin acțiuni sau inacțiuni distincte, a două sau mai multor infracțiuni, ce relevă modul său specific de naștere, constituind criteriul de delimitare față de concursul formal. Dispoziția înfățișează două modalități normative, cunoscute sub denumirile – atribuite în doctrină – de *concurs simplu* (teza I), respectiv *concurs caracterizat* (și) prin legătura, conexiunea *in rem* care o dublează pe aceea *in personam* (teza a II-a), concurs prezentând conexiune etiologică (legătură mijloc-scop) sau consecvențională (legătură cauză-efect). Dezvoltările teoretice privind particularitățile concursului calificat, precum și caracterizarea din doctrină a concursului real își mențin valabilitatea.

Articolul 38 alin. (2) NCP reprezintă sediul legal al *concursului formal* (*ideal*) de infracțiuni [text corespondent: art. 33 lit. b) CP 1969], punându-se în evidență trăsătura caracteristică a acestuia, prin modul său deosebit de constituire, „când o acțiune sau inacțiune (...), din cauza împrejurărilor în care a avut loc sau a urmărilor pe care le-a produs, realizează conținutul mai multor infracțiuni", observând unele *modificări* față de reglementarea anterioară. Este vorba despre înlocuirea conjuncției „și" cu „sau", putând acredita ideea unor modalități distincte ale concursului formal, luând în considerare, alternativ, împrejurările, respectiv urmările, aspect ce face obiectul dezbaterii doctrinare[1]. În doctrină s-a arătat că pluralitatea de infracțiuni existentă în cazul concursului zis ideal sau formal este la fel de reală pe cât este și în cazul concursului zis real sau material, propunându-se utilizarea formulei *concurs printr-o singură acțiune sau inacțiune*, respectiv *concurs prin mai multe acțiuni sau inacțiuni*[2].

Își mențin importanța teoretică și practică problemele de delimitare dintre concursul de infracțiuni și celelalte forme ale pluralității de infracțiuni (cu atât mai mult cu cât concursul poate intra în structura recidivei ori a pluralității intermediare), pe de o parte, dar și față de unitatea de infracțiune, pe de altă parte. În acest sens, se poate aprecia că își mențin valabilitatea unele soluții formulate în practica obligatorie anterioară a instanței supreme (decizii pronunțate în soluționarea unor recursuri în interesul legii), precum: „În ipoteza în care obiectul material al infracțiunii de profanare de morminte prevăzute la art. 319 din Codul penal (text din Codul penal din 1969 având corespondent în art. 383 NCP – n.n.) este un cadavru, iar inculpatul, prin dezmembrarea ori incendierea cadavrului, urmărește ascunderea faptei de omor comise anterior, se vor reține în concurs real infracțiunea de omor și infracțiunea de profanare de morminte"[3]; de asemenea, s-a decis[4] că, în cazul în care un conducător de autovehicul sau tramvai aflat atât în stare de ebrietate, cât și având o îmbibație alcoolică peste limita legală

[1] *N. Giurgiu*, Drept penal general (doctrină, legislație, jurisprudență), Ed. Sunset, Iași, 1997, p. 289; *Fl. Streteanu*, Concursul de infracțiuni, Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 139, 140; *O. Predescu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 374.

[2] *M. Zolyneak*, Drept penal. Partea generală, vol. II, Ed. Fundației „Chemarea", Iași, 1992, p. 598.

[3] I.C.C.J., S.U., dec. nr. 35/2008 (M. Of. nr. 158 din 13 martie 2009).

[4] I.C.C.J., S.U., dec. nr. 26/2009 (M. Of. nr. 284 din 30 aprilie 2010).

sau având doar o îmbibație alcoolică peste limita legală vatămă din culpă o persoană, se va reține un concurs real între vătămarea din culpă și infracțiunea specifică din legislația rutieră, sens în care este și noua dispoziție expresă din art. 196 alin. (5) NCP. O decizie în susținerea căreia s-a arătat (la acel moment), chiar expres, că „problema de drept expusă prezintă interes și din perspectiva legislației viitoare", vizând raportul dintre faptele actualmente incriminate în art. 334 alin. (1) și (2) NCP [corespondent în legislația anterioară: art. 85 alin. (1) și (2) din O.U.G. nr. 195/2002], a statuat[1] că „punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul pe care sunt aplicate plăcuțe cu numărul provizoriu de circulație expirat, iar autorizația de circulație provizorie și-a încetat valabilitatea, întrunește numai elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute în art. 85 alin. (1)" din O.U.G. 195/2002 [așadar, numai în art. 334 alin. (1) NCP, fără a exista concurs de infracțiuni în raport de fapta incriminată în alin. (2)].

O problematică aparte din perspectiva delimitării dintre unitatea infracțională și concursul de infracțiuni o dezvoltă unele infracțiuni contra libertății și integrității sexuale, prin luarea în considerare a elementelor de noutate oferite prin dispozițiile incluse în Capitolul III din Titlul I al părții speciale a noului Cod penal [spre exemplu, dispoziția din art. 219 alin. (4) privind legătura dintre agresiune sexuală și viol], cât și prin punerea în discuție a unor soluții din practica obligatorie anterioară a instanței supreme[2].

În lumina reglementării din noul Cod penal și din Codul penal din 1969, nu se ridică probleme privind *identificarea legii penale mai favorabile* în privința acestei norme.

Art. 39. Pedeapsa principală în caz de concurs de infracțiuni. (1) În caz de concurs de infracțiuni, se stabilește pedeapsa pentru fiecare infracțiune în parte și se aplică pedeapsa, după cum urmează:

a) când s-au stabilit o pedeapsă cu detențiune pe viață și una sau mai multe pedepse cu închisoare ori cu amendă, se aplică pedeapsa detențiunii pe viață;

b) când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;

---

[1] I.C.C.J., complet RIL, dec. nr. 18/2012 (M. Of. nr. 41 din 18 ianuarie 2013).

[2] Avem în vedere Decizia nr. II/2005 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție (anterior citată), respectiv Decizia nr. 17/2008 a aceleiași instanțe (M. Of. nr. 866 din 22 decembrie 2008), care fixau soluția concursului ideal între infracțiunea de viol și aceea de incest, într-o viziune infirmată expres de noul legiuitor penal, conform art. 218 alin. (3) lit. b) NCP. Pentru detalii și discuții în acest sens, a se vedea *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 135 și urm.; *M. Gorunescu*, Infracțiunile privitoare la viața sexuală – între Codul penal în vigoare și noul Cod penal, în Analele Universității „Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, Seria Științe juridice, nr. 2/2010, p. 99-110, material care poate fi consultat și în format electronic, la adresa de internet (verificată la data de 17 ianuarie 2014) http://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2010-02/6_MIRELA_GORUNESCU.pdf.

c) când s-au stabilit numai pedepse cu amendă, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite;

d) când s-au stabilit o pedeapsă cu închisoare şi o pedeapsă cu amendă, se aplică pedeapsa închisorii, la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii;

e) când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoare şi mai multe pedepse cu amendă se aplică pedeapsa închisorii conform lit. b), la care se adaugă în întregime pedeapsa amenzii conform lit. c).

(2) Atunci când s-au stabilit mai multe pedepse cu închisoarea, dacă prin adăugare la pedeapsa cea mai mare a sporului de o treime din totalul celorlalte pedepse cu închisoarea stabilite s-ar depăşi cu 10 ani sau mai mult maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puţin una dintre infracţiunile concurente pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, se poate aplica pedeapsa detenţiunii pe viaţă.

COMENTARIU

Reglementarea analizată dispune în materia sancţionării concursului de infracţiuni săvârşite de persoana fizică, de pe poziţia infractorului major, stabilind tratamentul penal, din punct de vedere al pedepsei principale, găsindu-şi corespondent în prevederile art. 34 CP 1969 (care reprezenta singura reglementare dată modului în care trebuia să se procedeze pentru aplicarea pedepsei principale în cazul concursului de infracţiuni săvârşite de persoana fizică, inclusiv în cazul infractorului minor[1]). Celor două forme ale concursului de infracţiuni – real, formal – li se creează un regim juridic de sancţionare uniform, în cadrul căruia se pot observa atât o pluralitate de sisteme de sancţionare corespunzătoare dispoziţiilor art. 39 alin. (1) lit. a)-e) NCP, cu unele *modificări substanţiale* faţă de concepţia Codului penal din 1969, cât şi instituirea unei *soluţii noi, fără precedent* [art. 39 alin. (2) NCP].

Reglementarea modului de aplicare a pedepsei principale în caz de concurs parcurge, de asemenea, cele două etape de individualizare a pedepsei, anume individualizarea pedepsei pentru fiecare infracţiune în parte (potrivit criteriilor din art. 74 NCP), urmată de aplicarea pedepsei pentru ansamblul infracţional comis. Ipotezele şi soluţiile legale prevăzute în art. 39 alin. (1) NCP atrag incidenţa:

– *sistemului absorbţiei*, când s-au stabilit pedeapsa cu detenţiunea pe viaţă şi una sau mai multe pedepse cu închisoarea sau amenda [se aplică pedeapsa – absorbantă – a detenţiunii pe viaţă, potrivit art. 39 alin. (1) lit. a) NCP, având corespondent în art. 34 alin. (1) lit. a) CP 1969];

– *sistemul cumulului juridic cu spor obligatoriu şi fix*, când s-au stabilit pedepse din aceeaşi specie – fie închisoarea, fie amenda –, aplicându-se pedeapsa cea mai grea şi la aceasta un spor fix, în condiţiile legii, respectiv o treime din totalul celorlalte pedepse [sistem operant pentru ipotezele din art. 39 alin. (1) lit. b) şi

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. XXX/2007 (M. Of. nr. 763 din 12 noiembrie 2007).

c) NCP, având corespondent în art. 34 alin. (1) lit. b) și c) CP 1969, care oferea tot soluția cumulului juridic, dar în varianta sporului facultativ și variabil];

– *sistemul cumulului aritmetic*, când s-a stabilit câte o pedeapsă de natură diferită – închisoarea și amenda –, aplicându-se pedeapsa închisorii, la care se adaugă, în întregime, pedeapsa amenzii [art. 39 alin. (1) lit. d) NCP, corespunzător art. 34 alin. (1) lit. d) CP 1969, care oferea soluția cumulului juridic cu spor facultativ, adaptabil în concret];

– *sistemul mixt*, al cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix, combinat cu sistemul cumulului aritmetic, atunci când s-au stabilit mai multe pedepse de specie diferită – închisoare și amendă –, contopindu-se potrivit sistemului descris la lit. b) pedepsele cu închisoarea și potrivit sistemului indicat la lit. c) pedepsele cu amenda și procedându-se apoi, cu rezultatele astfel atinse, după sistemul de la lit. d) [art. 39 alin. (1) lit. e) NCP, corespunzător art. 34 alin. (1) lit. e) CP 1969, care dispunea însă un cumul juridic ce putea atinge pe caz concret cumulul aritmetic].

Noul Cod penal a introdus, prin dispoziția art. 39 alin. (2), o *soluție inexistentă în reglementarea anterioară*, ca dispoziție de excepție, care permite instanței să *poată* aplica, în condițiile exprese ale legii, pedeapsa detențiunii pe viață, chiar dacă nu se prevede această pedeapsă pentru niciuna dintre infracțiunile concurente (deci se creează posibilitatea aplicării sale, dar nu în calitate de pedeapsă absorbantă), în situațiile în care instanța nu apreciază oportun să opteze, în sancționarea ansamblului de fapte penale, pentru aplicarea [sub cenzura limitei generale a închisorii, de 30 de ani – potrivit art. 2 alin. (3) NCP] unei pedepse privative de libertate pe termen limitat – închisoarea (după sistemul cumulului juridic cu spor obligatoriu și fix).

Sub aspectul naturii juridice, concursul de infracțiuni tinde a fi apreciat drept o cauză generală, legală și personală de agravare obligatorie a pedepsei (după cum reiese și din prevederile art. 79 NCP). Strict sub acest aspect, *lege penală mai favorabilă* tinde a fi reglementarea din Codul penal din 1969.

Cu titlu de ipoteze de *situații tranzitorii* între Codul penal din 1969 și noul Cod penal, sub aspectul problemelor care țin de concursul de infracțiuni, semnalăm următoarele variante:

– toate infracțiunile concurente s-au comis în timpul activității Codului penal din 1969, noul Cod penal intrând în vigoare în timpul judecății nedefinitive[1];

– toate infracțiunile concurente s-au comis în timpul activității Codului penal din 1969, noul Cod penal intrând în vigoare după judecarea definitivă[2];

– o parte din infracțiunile concurente au fost comise în timpul activității Codului penal din 1969, iar cel puțin o infracțiune concurentă s-a comis ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal (această ultimă ipoteză este expres reglementată de legiuitor[3] prin art. 10 din Legea nr. 187/2012).

---

[1] În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 10-12.

[2] *Idem*, p. 30.

[3] „Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă".

Sancționarea concursului de infracțiuni săvârșite în timpul minorității sau comise una (unele) în timpul minorității, alta (altele) după majorat se realizează în conformitate cu dispozițiile incluse în Titlul V din partea generală a noului Cod penal, Capitolul IV, art. 129. În caz de concurs de infracțiuni săvârșite de persoana juridică, se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică (cumul juridic cu spor obligatoriu și fix), potrivit art. 147 NCP.

În practica penală s-a decis (într-un sens a cărui valabilitate apreciem că se menține și pentru viitor) că, „în cazul concursului de infracțiuni, dintre care pentru unele s-au stabilit pedepse ce intră sub incidența grațierii, dispozițiile referitoare la contopire se aplică numai cu privire la pedepsele executabile ce nu au făcut obiectul grațierii sau care au fost grațiate parțial. Grațierea individuală, în cazul concursului de infracțiuni, vizează numai pedeapsa rezultantă"[1].

Art. 40. Contopirea pedepselor pentru infracțiuni concurente. (1) Dacă infractorul condamnat definitiv este judecat ulterior pentru o infracțiune concurentă, se aplică dispozițiile art. 39.

(2) Dispozițiile art. 39 se aplică și în cazul în care, după ce o hotărâre de condamnare a rămas definitivă, se constată că cel condamnat mai suferise o condamnare definitivă pentru o infracțiune concurentă.

(3) Dacă infractorul a executat integral sau parțial pedeapsa aplicată prin hotărârea anterioară, ceea ce s-a executat se scade din durata pedepsei aplicate pentru infracțiunile concurente.

(4) Dispozițiile privitoare la aplicarea pedepsei în caz de concurs de infracțiuni se aplică și în cazul în care condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață a fost comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii.

(5) În cazul contopirii pedepselor conform alin. (1)-(4) se ține seama și de pedeapsa aplicată printr-o hotărâre de condamnare pronunțată în străinătate, pentru o infracțiune concurentă, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută potrivit legii.

COMENTARIU

Reglementarea instituției contopirii oferă rezolvarea situațiilor din practică atunci când infracțiunile concurente au fost judecate separat în fața unor instanțe diferite sau chiar în fața aceleiași instanțe, dar asupra cărora s-au pronunțat hotărâri distincte de condamnare. Noul Cod penal distinge mai multe ipoteze, regimul de sancționare aplicabil concursului, cu referire la aplicarea pedepsei principale, rămânând același, în conformitate cu dispozițiile art. 39 NCP. Deși redactat într-o manieră asemănătoare celei din art. 36 CP 1969, conținutul normativ nou este unul restrâns, legea nemaifăcând trimitere la aplicarea corespunzătoare a altor sancțiuni de drept penal (pedepse complementare și măsuri de siguranță), regimul acestora fiind reglementat în articolul ce încheie sediul materiei rezervate pluralității de infracțiuni (art. 45 NCP).

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. X/2005 (M. Of. nr. 123 din 9 februarie 2006).

Elementul de noutate constă în introducerea unei prevederi exprese referitoare la aplicarea pedepsei pentru ansamblul faptelor penale, atunci când una sau mai multe dintre infracțiunile din structura concursului au fost judecate și s-a pronunțat o condamnare în străinătate [art. 40 alin. (5) NCP], dacă hotărârea de condamnare în cauză a fost recunoscută în România potrivit legii[1].

Dată fiind *modificarea* tipului de sistem de sancționare, prin cumul juridic (dar cu spor obligatoriu și fix, iar nu facultativ și variabil), a situațiilor în care în concursul de infracțiuni sunt integrate fapte penale sancționate cu pedepse principale din aceeași specie, de la nivelul Codului penal din 1969 la acela al noului Cod penal, remarcăm că dispare controversa referitoare la caracterul obligatoriu sau facultativ al sporului de pedeapsă aplicat inițial, în construcția pedepsei rezultante parțiale anterioare, ca efect al contopirii ulterioare a tuturor pedepselor stabilite pentru infracțiunile concurente. Este de remarcat și faptul că, în timp ce recalcularea pedepsei în caz de recidivă nu poate avea loc decât dacă starea de recidivă (inițial necunoscută) este descoperită ulterior, dar numai înainte de executarea sau considerarea ca executată a pedepsei astfel aplicate, în cazul concursului de infracțiuni, contopirea determinată de situațiile indicate la art. 40 NCP nu este limitată în timp în funcție de data descoperirii noii infracțiuni concurente.

În practică s-a decis, cu efect obligatoriu, că „instanțele de control judiciar nu pot dispune direct în căile de atac contopirea pedepsei aplicate pentru infracțiunea care a făcut obiectul judecății cu pedepse aplicate infracțiunilor concurente, pentru care există o condamnare definitivă, în cazul în care contopirea nu a fost dispusă de către prima instanță" (soluție care apreciem că își va menține valabilitatea)[2].

Art. 41. Recidiva. (1) Există recidivă când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare la pedeapsa închisorii mai mare de un an şi până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare, condamnatul săvârşeşte din nou o infracţiune cu intenţie sau cu intenţie depăşită, pentru care legea prevede pedeapsa închisorii de un an sau mai mare.

(2) Există recidivă şi în cazul în care una dintre pedepsele prevăzute în alin. (1) este detenţiunea pe viaţă.

(3) Pentru stabilirea stării de recidivă se ţine seama şi de hotărârea de condamnare pronunţată în străinătate, pentru o faptă prevăzută şi de legea penală română, dacă hotărârea de condamnare a fost recunoscută potrivit legii.

COMENTARIU

Recidiva în cazul persoanei fizice este prevăzută în noul Cod penal în art. 41-43 și art. 45, cadrul legal rezervat acestei forme a pluralității de infracțiuni nefiind acoperit numai prin reglementările menționate. Ținând cont de vasta problematică

[1] Art. 548 și art. 549 NCPP, având în vedere dispozițiile din Legea specială nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală.

[2] I.C.C.J., S.U., dec. nr. LXX (70)/2007 (M. Of. nr. 539 din 17 iulie 2008).

pe care o implică recidiva (din modul cum este reglementată, din anumite condiții impuse de lege și potrivit regimului de sancționare stabilit), acest cadru legal se completează cu dispoziții privitoare și la alte instituții juridico-penale, cum sunt: unele mijloace de individualizare a pedepsei (suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, liberarea condiționată), unele dispoziții din partea specială a noului Cod penal (art. 285), cauze care înlătură executarea pedepsei (grațierea și prescripția executării pedepsei).

Recidiva în cazul persoanei fizice își găsește corespondent în art. 37-39 CP 1969 (condiții de existență, forme, condamnări care nu atrag starea de recidivă și sancționarea recidivei postcondamnatorii – regula – și postexecutorii), cu aceeași mențiune potrivit căreia punerea în discuție a recidivei și rezolvările practice se realizau și în raport de alte instituții juridico-penale, față de cele mai sus enumerate adăugându-se și alte instituții, la care s-a renunțat însă în reglementarea actuală: executarea pedepsei la locul de muncă și executarea pedepsei într-o închisoare militară. De asemenea, potrivit concepției actuale, într-un articol distinct se oferă soluțiile de sancționare în cazul pedepselor secundare și al măsurilor de siguranță, după cum legiuitorul separă recidiva în cazul persoanei juridice, reglementată în Titlul VI al părții generale a noului Cod penal, Capitolul III, art. 146 și art. 147.

Proprie codului în vigoare este simplificarea conținutului normativ al recidivei în cazul persoanei fizice [art. 41 alin. (1) NCP], textul de debut în materie consacrând prin alin. (3) o formă sub care aceasta se prezintă ca recidivă internațională. *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, se înscrie o definiție generală a recidivei, care își menține structura tradițională (cei doi termeni), operând modificări substanțiale la nivelul condițiilor generale de existență și al formelor consacrate.

Pornind de la prevederile art. 41 alin. (1) NCP, recidiva, formă a pluralității de infracțiuni, reprezintă situația în care, după condamnarea definitivă, executată sau nu, dar până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare, cel condamnat își reiterează, în condițiile legii, comportamentul infracțional intenționat. Ținând seama de ansamblul reglementărilor în materie, se conturează cu claritate formele consacrate pentru recidivă în cazul persoanei fizice, anume: recidivă postcondamnatorie și postexecutorie, relativă, generală (fără a fi împiedicată, în concret, o recidivă specială), temporară (fără a fi împiedicată, în concret, recidiva perpetuă în cazul infracțiunilor imprescriptibile, pentru situațiile condamnaților care s-ar sustrage de la executarea pedepsei aplicate pentru o asemenea infracțiune), teritorială, dar și internațională, cu regim diferențiat de sancționare (după cum este o recidivă postcondamnatorie sau postexecutorie), respectiv cu efect unic. *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, s-a renunțat la recidiva mică, aspect *mai favorabil*.

În privința condițiilor generale de existență a stării de recidivă în cazul persoanelor fizice, prin întrunirea cumulativă a condițiilor pozitive și negative privitoare la cei doi termeni din structura sa, sunt de semnalat mai multe *deosebiri* față de vechea reglementare: condamnarea definitivă pe latură penală (executată sau nu, în condițiile art. 551 și art. 552 NCPP) trebuie să se refere, *de lege lata*, la o infracțiune intenționată sau săvârșită cu *intenție depășită*, care să atragă pedeapsa concretă a închisorii *mai mare de un an* (limita mai ridicată indică noua

reglementare ca fiind *mai favorabilă*) sau detențiunea pe viață (aplicată pentru unitate infracțională sau ca rezultantă a unui concurs de infracțiuni). Reiterarea comportamentului infracțional trebuie să aibă în vedere săvârșirea, din nou, a unei infracțiuni intenționate sau cu intenție depășită, pentru care pedeapsa abstractă, prevăzută de lege, este pedeapsa închisorii *de un an* sau mai mare de un an (codul anterior era, sub acest aspect, *mai favorabil*) ori detențiunea pe viață (indiferent dacă este o pedeapsă unică sau alternativă, potrivit art. 187 NCP). Se adaugă acestor condiții (pozitive) de existență a recidivei condițiile negative (art. 42 NCP) și unitatea subiectului activ, persoană fizică infractor major.

Particularitățile ce individualizează formele recidivei în cazul persoanei fizice în funcție de momentul săvârșirii noii infracțiuni, după condamnarea definitivă, conduc la reținerea recidivei postcondamnatorii (care ia naștere, în condițiile legii, prin reiterarea comportamentului infracțional în raport de condamnarea definitivă neexecutată ori executată doar parțial) și a recidivei postexecutorii (care ia naștere, în condițiile legii, prin reiterarea comportamentului infracțional în raport de condamnarea definitivă executată ori considerată ca executată). Sub acest aspect, sunt de semnalat următoarele:

– *recidiva postcondamnatorie* se poate configura prin comiterea noii infracțiuni: înainte de începerea executării pedepsei, în timpul executării pedepsei într-un loc de deținere, pe durata termenelor de supraveghere ale liberării condiționate [art. 104 alin. (2) NCP], suspendării executării pedepsei sub supraveghere [art. 96 alin. (4) și (5) NCP] ori pe durata termenului de încercare al unei grațieri condiționate, inclusiv atunci când se comite infracțiunea de evadare (art. 285 NCP) sau când noua infracțiune se comite, în condițiile legii, în stare de evadare;

– *recidiva postexecutorie* se poate configura prin comiterea noii infracțiuni: după executarea propriu-zisă a pedepsei sau considerarea ei ca executată, prin clemență (doar) sub forma grațierii (totală sau parțială), necondiționată sau condiționată (dar ulterior producerii efectelor definitive), prin împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei (la infracțiunile prescriptibile) ori după împlinirea termenelor de supraveghere ale suspendării executării pedepsei sub supraveghere ori liberării condiționate, dar până la intervenirea reabilitării sau împlinirea termenului de reabilitare.

Potrivit art. 41 alin. (3) NCP, *recidiva internațională* are un caracter obligatoriu, reclamând condiția dublei incriminări a faptei și recunoașterea, de către instanța română, a hotărârii de condamnare pronunțate în străinătate, în condițiile legii (art. 548 și art. 549 NCPP raportat la Legea nr. 302/2004). Textul are corespondent în art. 37 alin. final CP 1969, cu *deosebirea* privitoare la caracterul facultativ – *de lege praevia* – al recidivei internaționale, (doar) ca recidivă mare postcondamnatorie sau postexecutorie.

Art. 42. Condamnări care nu atrag starea de recidivă. La stabilirea stării de recidivă nu se ține seama de hotărârile de condamnare privitoare la:

a) faptele care nu mai sunt prevăzute de legea penală;

b) infracțiunile amnistiate;
c) infracțiunile săvârșite din culpă.

COMENTARIU

Cazurile prevăzute de lege semnifică, potrivit doctrinei, condițiile negative privind termenii recidivei, adoptându-se o formulă mai concisă față de textul corespondent din Codul penal din 1969 (art. 38), înscriindu-se expres în această categorie condamnările privitoare la faptele dezincriminate (potrivit noii concepții asupra sferei dezincriminării, conform art. 4 NCP în lumina art. 3 din Legea nr. 187/2012), infracțiunile amnistiate și infracțiunile săvârșite din culpă. Nu sunt preluate expres din textul art. 38 CP 1969 referirile la condamnările pentru infracțiunile comise în timpul minorității, ceea ce nu modifică incompatibilitatea acestora cu starea de recidivă, ținând cont însă de reconsiderarea regimului de sancționare aplicabil acestei categorii de infractori, ca regim unic, constând în măsuri educative (neprivative ori privative de libertate). Potrivit Legii pentru punerea în aplicare a noului Cod penal [art. 9 alin. (1)], „pedepsele cu închisoarea aplicate în baza dispozițiilor Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității nu vor fi luate în considerare la stabilirea stării de recidivă potrivit dispozițiilor Codului penal".

Ca atare, *se menține* optica din Codul penal din 1969, prin excluderea minorilor din categoria infractorilor recidiviști, după cum se promovează aceeași soluție legislativă de menținere a caracterului (ca regulă) temporar al recidivei, ce reiese din fixarea momentului limită al comiterii noii infracțiuni până la reabilitare sau împlinirea termenului de reabilitare (indiferent dacă sunt sau nu îndeplinite celelalte condiții ale reabilitării), cu *diferența* că, în actuala reglementare, se dispune în acest sens prin art. 41 alin. (1) NCP (condiția devenind pozitivă, integrată în chiar definiția recidivei), iar nu printr-un articol distinct, drept condiție negativă a recidivei [cum era cazul în lumina art. 38 alin. (2) CP 1969].

Săvârșirea din nou a unei infracțiuni în raport de o condamnare privitoare la fapte care nu mai sunt prevăzute ca infracțiuni de legea penală ori de o condamnare referitoare la o infracțiune amnistiată exclude orice formă a pluralității de infracțiuni, pe când comiterea unei noi infracțiuni după o condamnare definitivă, neexecutată sau executată doar parțial, pentru o infracțiune din culpă, atrage pluralitatea de infracțiuni sub forma pluralității intermediare (art. 44 NCP).

Art. 43. Pedeapsa în caz de recidivă. (1) Dacă înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată se săvârșește o nouă infracțiune în stare de recidivă, pedeapsa stabilită pentru aceasta se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.

(2) Când înainte ca pedeapsa anterioară să fi fost executată sau considerată ca executată sunt săvârșite mai multe infracțiuni concurente, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă, pedepsele stabilite se contopesc

potrivit dispozițiilor referitoare la concursul de infracțiuni, iar pedeapsa rezultată se adaugă la pedeapsa anterioară neexecutată ori la restul rămas neexecutat din aceasta.

(3) Dacă prin însumarea pedepselor în condițiile alin. (1) şi alin. (2) s-ar depăşi cu mai mult de 10 ani maximul general al pedepsei închisorii, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile săvârşite pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 20 de ani sau mai mare, în locul pedepselor cu închisoarea se poate aplica pedeapsa detențiunii pe viață.

(4) Când pedeapsa anterioară sau pedeapsa stabilită pentru infracțiunea săvârşită în stare de recidivă este detențiunea pe viață, se va executa pedeapsa detențiunii pe viață.

(5) Dacă după ce pedeapsa anterioară a fost executată sau considerată ca executată se săvârşeşte o nouă infracțiune în stare de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate.

(6) Dacă după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare pentru noua infracțiune şi mai înainte ca pedeapsa să fi fost executată sau considerată ca executată se descoperă că cel condamnat se află în stare de recidivă, instanța aplică dispozițiile alin. (1)-(5).

(7) Dispozițiile alin. (6) se aplică şi în cazul în care condamnarea la pedeapsa detențiunii pe viață a fost comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii.

COMENTARIU

Cu privire la tratamentul penal al recidivei, prin dispozițiile analizate se reglementează sistemele de sancționare, cu referire la pedeapsa principală, în caz de recidivă postcondamnatorie şi postexecutorie, într-*o viziune nouă, net diferențiată* de concepția ilustrată de Codul penal din 1969 (text corespondent: art. 39). Totodată, art. 43 NCP nu mai face trimitere la aplicarea corespunzătoare a altor sancțiuni de drept penal (pedepse secundare sau măsuri de siguranță), regimul acestora fiind reglementat în art. 45.

Sancționarea recidivei postcondamnatorii se realizează în lumina dispozițiilor art. 43 alin. (1)-(4) NCP, respectiv alin. (5) în cazul recidivei postexecutorii. Descoperirea ulterioară a stării de recidivă atrage recalcularea pedepsei, operațiune posibilă numai dacă starea de recidivă a fost descoperită mai înainte ca pedeapsa să fi fost executată sau stinsă în alt mod [art. 43 alin. (6) NCP], dispozițiile privind recalcularea pedepsei fiind aplicabile şi în cazul înlocuirii sau comutării pedepsei detențiunii pe viață cu/în pedeapsa închisorii [art. 43 alin. (7) NCP], similar soluțiilor din Codul penal din 1969 [art. 39 alin. (6) şi (7)].

Tratamentul penal al recidivei postcondamnatorii în cazul persoanei fizice se întemeiază pe sistemul cumulului aritmetic al pedepselor, *spre deosebire de sistemul de sancționare adoptat de Codul penal din 1969*, care consacra prin dispozițiile art. 39 sistemul cumulului juridic cu spor facultativ şi variabil, ca regulă în

materie. Cumulul aritmetic al pedepselor, corespunzător art. 43 alin. (1) NCP, este operant și atunci când pe parcursul termenului de supraveghere al suspendării executării pedepsei/liberării condiționate, în condițiile prevăzute de lege, ia naștere recidiva postcondamnatorie, pedeapsa pentru noua infracțiune stabilindu-se și executându-se potrivit dispozițiilor legale, sau atunci când săvârșirea infracțiunii are loc în termenul de încercare al unei grațieri condiționate (practica legislativă a grațierii condiționate instituind cumularea pedepselor). Tot cumulul aritmetic este operant când se realizează condițiile recidivei postcondamnatorii și are loc evadarea, pedeapsa aplicată pentru infracțiunea de evadare adăugându-se la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării [art. 285 alin. (4) NCP][1]. În raport de reglementarea anterioară, toate aceste cazuri înscriau excepții în sancționarea recidivei postcondamnatorii, prin tratament penal derogatoriu.

Potrivit art. 43 alin. (2) NCP – aplicarea pedepsei în situația în care, după condamnarea definitivă neexecutată sau executată parțial, se comite un concurs de infracțiuni, dintre care cel puțin una se află în stare de recidivă –, se oferă o soluție legislativă care preîntâmpină orice discuție din doctrină sau rezolvări jurisprudențiale divergente, fixând clar și ordinea de valorificare a formelor pluralității de infracțiuni astfel întrunite, și anume: aplicarea, mai întâi, a regulilor referitoare la concursul de infracțiuni și, apoi, a celor privind recidiva postcondamnatorie. Reglementarea actuală schimbă ordinea de valorificare, făcând prioritare dispozițiile legale referitoare la concursul de infracțiuni, contrar opiniei dominante și practicii penale corespunzătoare Codului penal din 1969. Acest mecanism de sancționare rămâne funcțional și atunci când una dintre infracțiunile concurente ulterioare unei condamnări definitive este infracțiunea de evadare, iar în stare de evadare se comite, din nou, o infracțiune, semnalând și sub acest aspect *diferențe* față de reglementarea anterioară, prin nepreluarea textului din art. 39 alin. (3) CP 1969.

Regimul de sancționare prin cumul aritmetic configurează, astfel, regimul unic de sancționare în cazul recidivei postcondamnatorii (cumul aritmetic limitat, inerent, de maximul general al pedepsei închisorii), funcțional sub cenzura înscrisă prin art. 2 alin. (3) NCP[2].

Un *element de noutate* este înscris prin dispoziția de excepție din art. 43 alin. (3) NCP (fără corespondent în Codul penal din 1969), care permite instanței să *poată* înlocui pedeapsa închisorii cu detențiunea pe viață (dacă prin cumul aritmetic s-ar depăși cu mai mult de 10 ani maximul general al pedepsei închisorii – situație constatată ca efect al unui calcul strict matematic, realizat în mod abstract –, iar pentru cel puțin una dintre infracțiunile săvârșite pedeapsa legală ar fi închisoarea de 20 de ani sau mai mare).

---

[1] În acest sens se pronunțase anterior și practica obligatorie a instanței supreme, prin Decizia nr. LXXI (81)/2007 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție (M. Of. nr. 780 din 21 noiembrie 2008), în interpretarea art. 269 alin. (3) CP 1969, unde legiuitorul nu preciza explicit faptul că era vorba despre restul rămas din pedeapsa din a cărei executare se evadase.

[2] În sens contrar, a se vedea *Gh. Ivan*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 448, 450; *V. Păvăleanu*, Drept penal general..., p. 212, 213.

Când pedeapsa anterioară sau pedeapsa stabilită pentru infracțiunea săvârșită în stare de recidivă postcondamnatorie este detențiunea pe viață, se va executa pedeapsa detențiunii pe viață [art. 43 alin. (4) NCP], fiind consacrat în această ipoteză sistemul sancționator al absorbției.

Tratamentul penal al recidivei postexecutorii în cazul persoanei fizice se realizează, în lumina dispozițiilor art. 43 alin. (5) NCP, prin majorarea legală a limitelor speciale de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă în stare de recidivă (închisoare sau amendă), cu jumătate, sub rezerva limitei inerente constând în maximul general al respectivei categorii de pedeapsă [art. 2 alin. (3) NCP]. Se observă *deosebirea* față de concepția anterioară [art. 39 alin. (4) CP 1969], potrivit căreia instanța putea să aplice o pedeapsă sporită, care să depășească în anumite limite maximul special prevăzut de lege pentru acea infracțiune, fără a se produce vreo modificare la nivelul minimului special.

Și în cazul recidivei postexecutorii, în structura celui de-al doilea termen se poate verifica existența unui concurs de infracțiuni. Chiar și în lipsa unei dispoziții exprese în acest sens [mai exact, prin interpretarea *per a contrario* a textului art. 43 alin. (2) NCP și ținând cont de imposibilitatea logică a unui sistem distinct de rezolvare], ca mod de soluționare a unei asemenea situații, se va proceda, mai întâi (spre deosebire de ipoteza similară a recidivei postcondamnatorii), la aplicarea dispozițiilor sancționatorii ale recidivei postexecutorii, pentru fiecare infracțiune concurentă în parte, după care (luând în considerare pedepsele concrete astfel stabilite) se vor aplica dispozițiile sancționatorii ale concursului de infracțiuni, în vederea stabilirii pedepsei finale de executat pentru întreaga pluralitate de infracțiuni. Sub acest aspect, se menține ordinea de valorificare ce conferă întâietate stării de recidivă, iar abia apoi concursului, în acord și cu opinia unică din literatura de specialitate și practica aferentă Codului penal din 1969.

Din punct de vedere al naturii juridice, în condițiile reglementării actuale, recidiva constituie o cauză generală, legală și personală de agravare obligatorie a pedepsei (*spre deosebire de situația existentă de lege praevia*, când recidiva avea statutul de cauză de agravare facultativă, în opinia doctrinei majoritare). Dacă această stare vine în concurs cu alte cauze de agravare a răspunderii penale, se va ține cont de prevederile art. 79 alin. (2) NCP. În situațiile de *dublă recidivă*, practica a decis, în mod obligatoriu pentru instanțe, că, dacă o infracțiune a fost comisă în condițiile recidivei postcondamnatorii și – totodată – în stare de recidivă postexecutorie, se va face mai întâi aplicarea dispozițiilor legale privitoare la aceasta din urmă, după care se va proceda în baza reglementării privind recidiva postcondamnatorie[1].

Cu titlu de ipoteze de *situații tranzitorii* între Codul penal din 1969 și noul Cod penal, sub aspectul problemelor care țin de recidivă, semnalăm următoarele variante:

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. XVIII/2007 (M. Of. nr. 542 din 17 iulie 2008).

– starea de recidivă s-a conturat în timpul activității Codului penal din 1969, noul Cod penal intrând în vigoare în timpul judecății nedefinitive[1];

– starea de recidivă s-a conturat în timpul activității Codului penal din 1969, noul Cod penal intrând în vigoare după judecarea definitivă[2];

– starea de recidivă s-a conturat ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal, primul termen fixându-se în timpul Codului penal din 1969, iar al doilea după începerea activității noului Cod penal (această ultimă ipoteză este expres reglementată de legiuitor[3] prin art. 10 din Legea nr. 187/2012).

Semnalăm caracterul fluctuant al ipotezelor de *aplicare a legii penale mai favorabile*, reamintind regula de căpătâi în domeniu, anume: identificarea situației de aplicare a legii mai favorabile numai în considerarea concretă a unor cazuri efectiv determinate. Avem în vedere multitudinea de aspecte privitoare la condițiile de existență a recidivei și tratamentul său sancționator, corelate cu modificările privind limitele speciale de pedeapsă pentru numeroase infracțiuni, necesar a fi avute în vedere pentru delimitarea unei legi ca fiind mai favorabilă, ceea ce creează o serie vastă de variabile, imposibil de predeterminat în mod rigid. Astfel, dacă în privința sancționării recidivei postcondamnatorii prin cumul aritmetic noul cod nu tinde a se prezenta în nicio situație drept lege mai favorabilă, astfel cum nu are aptitudinea de a fi astfel calificat nici în privința posibilității create pentru instanță de a trece de la categoria pedepsei închisorii în aceea a detențiunii pe viață – în condiții strict determinate – în sancționarea unei recidive postcondamnatorii, totuși, în privința regimului sancționator al recidivei postexecutorii nu se poate afirma că întotdeauna unul dintre coduri ar reprezenta legea mai favorabilă în raport de celălalt, limita de sancționare atinsă prin depășirea cu cel mult 10 ani a maximului pedepsei legal prevăzute pentru o infracțiune putând fi, după caz, mai mică sau mai mare decât depășirea acelui maxim cu încă jumătate din propria sa valoare ș.a.m.d.

Art. 44. Pluralitatea intermediară. (1) Există pluralitate intermediară de infracțiuni când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare și până la data la care pedeapsa este executată sau considerată ca executată, condamnatul săvârșește din nou o infracțiune și nu sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru starea de recidivă.

(2) În caz de pluralitate intermediară, pedeapsa pentru noua infracțiune și pedeapsa anterioară se contopesc potrivit dispozițiilor de la concursul de infracțiuni.

---

[1] În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 12-14.

[2] *Idem*, p. 31-33.

[3] „Tratamentul sancționator al pluralității de infracțiuni se aplică potrivit legii noi atunci când cel puțin una dintre infracțiunile din structura pluralității a fost comisă sub legea nouă, chiar dacă pentru celelalte infracțiuni pedeapsa a fost stabilită potrivit legii vechi, mai favorabilă".

COMENTARIU

În art. 44 NCP se reglementează pluralitatea intermediară, ca formă a pluralității de infracțiuni, distinctă atât de concurs (întrucât o nouă infracțiune se săvârșește după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare neexecutate sau executate parțial), cât și de recidivă, ca recidivă postcondamnatorie (nefiind realizate nici condițiile prevăzute de lege pentru aceasta). În egală măsură, pluralitatea intermediară se apropie de starea de recidivă postcondamnatorie, prin existența unei condamnări definitive și a intervalului de timp în care se comite noua infracțiune (respectiv până la data la care pedeapsa este executată sau considerată ca executată), după cum împrumută regimul de sancționare de la concursul de infracțiuni.

Articolul 44 NCP își găsește corespondent în prevederile art. 40 CP 1969 (cu denumirea marginală „Pedeapsa în unele cazuri când nu există recidivă"), sub regimul căruia instituției disciplinate i s-a atribuit, în opinia dominantă, denumirea de *pluralitate intermediară* (acceptată de unii autori ca o recidivă postcondamnatorie de fapt, și nu de drept). Dacă în actuala reglementare, potrivit art. 44 alin. (1) NCP, este descris conținutul normativ specific acestei forme de pluralitate de infracțiuni, iar prin dispozițiile din alin. (2) se stabilește regimul de sancționare, Codul penal din 1969 consacra în art. 40, în alineate distincte, așa-numita pluralitate intermediară în cazul persoanei fizice [alin. (1)], respectiv în cazul persoanei juridice [alin. (2)].

Pluralitatea intermediară prezintă o structură proprie, din care rezultă existența unei condamnări definitive neexecutate ori executate doar parțial, în raport de care aceeași persoană (fizică sau juridică) comite o nouă infracțiune, în lipsa condițiilor cerute de lege pentru existența stării de recidivă (postcondamnatorie).

În cazul persoanei fizice, este suficient să lipsească cel puțin una dintre condițiile prevăzute drept necesare pentru existența recidivei postcondamnatorii (după caz, oricare dintre cele care privesc termenul întâi sau termenul secund al acesteia), oferind o gamă amplă de situații în cadrul pluralității de infracțiuni, ca pluralitate intermediară, pe drept cuvânt arătându-se[1] că „structura sa poate interveni în foarte multe variante – simple sau combinate".

Pluralitatea intermediară poate lua naștere prin comiterea noii infracțiuni înainte de începerea executării pedepsei, în timpul executării pedepsei într-un loc de deținere, pe durata termenelor de supraveghere ale liberării condiționate [art. 104 alin. (2) NCP], suspendării executării pedepsei sub supraveghere [art. 96 alin. (4) și (5) NCP] ori pe durata termenului de încercare al unei grațieri condiționate, inclusiv atunci când se comite infracțiunea de evadare (art. 285 NCP) sau când noua infracțiune se comite, în condițiile legii, în stare de evadare, nefiind – în toate aceste cazuri – întrunite condițiile necesare (lipsind cel puțin una, oricare ar fi aceea) pentru existența recidivei postcondamnatorii.

În privința sancționării pluralității intermediare în cazul persoanei fizice, cu referire la aplicarea pedepsei principale, legea prevede – în art. 44 alin. (2) NCP –

[1] *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 312. În sens contrar, *T. Dima*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 324.

că „pedeapsa pentru noua infracțiune și pedeapsa anterioară *se contopesc* (sic!) potrivit dispozițiilor de la concursul de infracțiuni" (s.n.). Sub regimul Codului penal din 1969, în condițiile art. 40, pedeapsa în unele cazuri când nu exista recidivă (postcondamnatorie) se aplica „potrivit regulilor pentru concursul de infracțiuni". Deși regimul de sancționare aplicabil pluralității intermediare, în sensul configurării acestuia prin trimitere la concurs, nu a fost modificat, semnalăm următoarele: pe de o parte, *modificările* intervenite în reglementarea actuală a sancționării concursului de infracțiuni se răsfrâng corespunzător și asupra sancționării pluralității intermediare; pe de altă parte, este de observat că și în sancționarea pluralității intermediare contopirea poate fi exclusă, ca și în cazul concursului, atunci când intervin situații dintre cele reglementate la art. 39 alin. (1) lit. a) sau d) NCP. Ca atare, considerăm că indica un stadiu superior de exprimare formularea legală din Codul penal din 1969, care acoperea toate ipotezele posibile, dublând și în cazul pluralității intermediare integralitatea soluțiilor sancționatorii apte a se configura în situația concursului (exprimarea actuală părând, în mod nefericit, a restrânge doar la cazul cumulului juridic ipotezele sancționatorii ale pluralității intermediare).

Regulile de sancționare a concursului de infracțiuni se vor avea în vedere și în raport de cazurile de pluralitate intermediară emergente în termenele de suspendare a executării pedepsei sub supraveghere sau de liberare condiționată (*spre deosebire de ipotezele corespunzătoare reglementate de Codul penal din 1969*, când aceste ipoteze marcau excepții din sancționarea pluralității intermediare). Va opera însă cumulul aritmetic atunci când noua infracțiune se va comite în termenul de încercare al unei grațieri condiționate (în funcție de prevederile legii speciale în cauză), precum și atunci când aceasta ar fi evadarea [art. 285 alin. (4) NCP].

Atunci când după o condamnare definitivă la o pedeapsă neexecutată ori doar parțial executată se comite un concurs de infracțiuni, iar nu toate infracțiunile din structura acestuia întrunesc condițiile recidivei – care sunt însă verificate de cel puțin una dintre ele –, urmează a se face, pentru întregul ansamblu faptic, aplicarea dispozițiilor de la art. 43 alin. (2) NCP, rezolvându-se întâi concursul și abia apoi recidiva postcondamnatorie, în al cărei termen secund vor fi integrate toate infracțiunile concurente, inclusiv acelea care sunt, de fapt, prin ele însele, în pluralitate intermediară față de termenul întâi. *Per a contrario*, dacă nici măcar una dintre aceste infracțiuni concurente nu întrunește condițiile termenului al doilea al recidivei postcondamnatorii (ori dacă primul termen al acesteia nu este verificat), va exista un concurs de infracțiuni comise, fiecare, cu reținerea stării de pluralitate intermediară față de primul termen. În acest caz, lipsa reproducerii exprese în structura art. 44 NCP a soluției corespunzătoare celei indicate explicit în art. 43 alin. (2) NCP conduce la concluzia că primează soluționarea pluralității intermediare (pentru fiecare infracțiune în parte), iar abia apoi urmează a se rezolva din punct de vedere sancționator concursul de infracțiuni [utilizându-se pedepsele concrete atinse ca urmare a aplicării anterioare a regulilor din art. 44 alin. (2) NCP]. Această manieră de soluționare a problemei este similară celei alese în cazul concursului de infracțiuni comise în stare de recidivă postexecutorie, deși

pluralitatea intermediară este mai apropiată de recidiva postcondamnatorie și ar fi fost firesc să urmeze tiparul sancționatoriu ales pentru aceasta din urmă, în situația dată, opțiunea disociată a noului legiuitor fracționând în mod inexplicabil armonia reglementării.

Construită formal după structura recidivei postcondamnatorii, *în cazul persoanei juridice* se va reține pluralitatea intermediară atunci când una dintre infracțiunile ce configurează conținutul normativ al art. 44 alin. (1) NCP este o infracțiune din culpă. În caz de pluralitate intermediară, persoanei juridice i se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică [art. 147 alin. (1) NCP], cumul juridic cu spor obligatoriu și fix.

Potrivit art. 10 din Legea nr. 187/2012, atunci când starea de pluralitate intermediară s-a configurat prin comiterea celui de-al doilea termen după intrarea în vigoare a noului Cod penal, regimul acesteia va fi exclusiv cel indicat de această lege, nepunându-se problema *delimitării legii mai favorabile* prin raportare la Codul penal din 1969. Dacă însă această formă a pluralității de infracțiuni a fost conturată în perioada activității codificării anterioare, urmează a se aplica rezolvările conturate și în ipotezele similare privitoare la starea de recidivă postcondamnatorie[1].

Art. 45. Pedepsele complementare, pedepsele accesorii şi măsurile de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni. (1) Dacă pentru una dintre infracțiunile săvârşite s-a stabilit şi o pedeapsă complementară, aceasta se aplică alături de pedeapsa principală.

(2) Când s-au stabilit mai multe pedepse complementare de natură diferită sau chiar de aceeaşi natură, dar cu un conținut diferit, acestea se aplică alături de pedeapsa principală.

(3) Dacă s-au stabilit mai multe pedepse complementare de aceeaşi natură şi cu acelaşi conținut:

a) în caz de concurs de infracțiuni sau de pluralitate intermediară se aplică cea mai grea dintre acestea;

b) în caz de recidivă, partea neexecutată din pedeapsa complementară anterioară se adaugă la pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune.

(4) În cazul condamnărilor succesive pentru infracțiuni concurente, partea din pedeapsa complementară executată până la data contopirii pedepselor principale se scade din durata pedepsei complementare aplicate pe lângă pedeapsa rezultată.

(5) Dacă pe lângă pedepsele principale au fost stabilite una sau mai multe pedepse accesorii, se aplică dispozițiile alin. (1)-(3), pedeapsa accesorie rezultată executându-se până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale.

[1] În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 12, 13, 31, 32.

(6) Măsurile de siguranță de natură diferită sau chiar de aceeași natură, dar cu un conținut diferit, luate în cazul infracțiunilor săvârșite, se cumulează.

(7) Dacă s-au luat mai multe măsuri de siguranță de aceeași natură și cu același conținut, dar pe durate diferite, se aplică măsura de siguranță cu durata cea mai mare. Măsurile de siguranță luate conform art. 112 se cumulează.

COMENTARIU

Norma cuprinsă în art. 45 NCP reglementează sancționarea (tuturor formelor) pluralității de infracțiuni (doar) în considerarea persoanei fizice infractor major, sub aspectul pedepselor secundare (complementare, respectiv accesorii) și al măsurilor de siguranță. Dispozițiile corespunzătoare privind situația persoanei juridice sunt cuprinse în Capitolul III din Titlul VI al părții generale a noului Cod penal, în art. 147 alin. (2) (referitor la pedepsele complementare), respectiv alin. (3) (privind măsurile de siguranță).

Textele corespondente din Codul penal din 1969 erau art. 35 (în cazul concursului de infracțiuni), art. 39 alin. (1) (care, în cazul recidivei postcondamnatorii, efectua trimiterea corespunzătoare înapoi la art. 35) și art. 40^1 alin. (3) (legat de situația persoanei juridice). În reglementarea actuală, observăm menționarea expresă (atât în denumirea marginală, cât și în cuprinsul textului de lege) a situației pedepselor accesorii în caz de pluralitate de infracțiuni. Noul Cod penal cuprinde, astfel, atât soluții noi în materia avută aici în vedere, menținând, totodată, și unele rezolvări constante.

Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare aplicabile persoanei fizice sunt prevăzute în Titlul III al părții generale a noului Cod penal (art. 54, art. 55 și întreg Capitolul III din acest titlu, art. 65-70).

În art. 45 alin. (1) NCP se reproduc prevederile articolului corespondent din Codul penal din 1969 [art. 35 alin. (1)], operând *înlocuirea* expresiei „infracțiuni concurente" cu aceea de „infracțiunile săvârșite", fiind astfel avută în vedere situația tuturor formelor pluralității de infracțiuni, precum și *înlocuirea* referirii doar la pedeapsa închisorii (ca pedeapsă principală alături de care se aplică pedepsele complementare), extinzându-se astfel sfera de cuprindere a normei la toate pedepsele principale (inclusiv detențiunea pe viață, respectiv amenda, ținând cont de prevederile actuale în materia acestora!).

În art. 45 alin. (2) NCP se reproduc prevederile articolului corespondent din Codul penal din 1969 [art. 35 alin. (2)], operând *înlocuirea* referirii doar la pedeapsa închisorii cu aceea care vizează orice pedeapsă principală, fiind incident sistemul cumulului între pedepsele complementare de natură diferită (de exemplu, interzicerea exercitării unor drepturi și degradarea militară) sau chiar de aceeași natură, dar cu un conținut diferit (spre exemplu, interzicerea exercitării dreptului de a deține, purta și folosi orice categorie de arme, respectiv interzicerea exercitării dreptului de a părăsi teritoriul României).

Potrivit art. 45 alin. (3) NCP, legea consacră ipoteza în care s-au stabilit mai multe pedepse complementare de aceeași natură și cu același conținut (de exemplu, pentru o infracțiune s-a aplicat pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a alege pentru o perioadă de 3 ani, iar pentru o alta s-a aplicat aceeași pedeapsă, dar pentru o durată de 5 ani), distingând cazuri diferite, după formele pluralității de infracțiuni incidente. Astfel, în caz de concurs de infracțiuni sau de pluralitate intermediară [lit. a)], se aplică cea mai grea dintre aceste pedepse complementare, deci devine operant sistemul absorbției. Prevederea legală își găsește corespondent parțial în art. 35 alin. (3) CP 1969, numai în privința infracțiunilor concurente. În cazul recidivei [lit. b)], legea înscrie o *soluție fără precedent explicit*, anume aceea potrivit căreia „partea neexecutată din pedeapsa complementară anterioară se adaugă la pedeapsa stabilită pentru noua infracțiune".

Tot o *soluție nouă* înscrie legea și în alineatul următor, dispunând că, în cazul concursului de infracțiuni care nu au fost judecate deodată, existând mai multe condamnări succesive pentru infracțiunile concurente, „partea din pedeapsa complementară executată până la data contopirii pedepselor principale se scade din durata pedepsei complementare aplicate pe lângă pedeapsa rezultată" (termenul de contopire din text este utilizat nu în sensul de denumire generic echivalentă a sistemului cumulului juridic, ci ca trimitere la denumirea marginală a ipotezei reglementate la art. 40 NCP). Dispoziția consacră și în raport de pedepsele complementare regula firească a computării, incidentă în ipoteza expres menționată.

Articolul 45 alin. (5) NCP consacră o altă *dispoziție nouă*, procedându-se în privința pedepselor accesorii în mod corespunzător situațiilor reglementate, în primele trei alineate ale articolului, în privința pedepselor complementare. Este de observat că referirea generică la pedeapsa principală, efectuată în cuprinsul acestei norme, trebuie coroborată cu prevederea din art. 54 și art. 65 NCP, fiind restrânsă sfera ei de aplicare în lumina acestora, potrivit cărora pedeapsa accesorie (spre deosebire de soluția noului cod privind pedepsele complementare) nu funcționează decât pe lângă o pedeapsă cu închisoarea sau detențiunea pe viață, fiind exclusă incidența ei în cazul amenzii. Totodată, ne întrebăm dacă, prin exprimarea legiuitorului din alin. (5) al art. 45 NCP referitoare explicit la executarea pedepsei accesorii, astfel rezultate, până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei principale, s-a urmărit conștient realizarea unei discrepanțe în raport de prevederea din art. 65 alin. (4) sau dacă nu cumva această din urmă dispoziție urmează a-și găsi totuși aplicarea și în cazuri precum cele indicate de art. 45 alin. (5), în pofida formulării acestuia (marcându-se, astfel, o nefericită necorelare legislativă a textelor în cauză).

Măsurile de siguranță reprezintă sancțiuni de drept penal a căror reglementare este cuprinsă în Titlul IV din partea generală a noului Cod penal (art. 107-112[1]).

În ultimele două alineate ale art. 45 NCP, legiuitorul reia soluțiile atinse și în art. 35 alin. (4) și (5) CP 1969, referitoare la situația măsurilor de siguranță aplicate celui care a comis o pluralitate de infracțiuni. Se distinge ipoteza din alin. (6), măsu-

rile de siguranță de natură diferită (de exemplu, internarea medicală și confiscarea specială) sau chiar de aceeași natură, dar cu un conținut diferit (spre exemplu, confiscarea unui bun, respectiv confiscarea unui alt bun), cumulându-se, aceasta fiind autonomizată de ipoteza descrisă în alin. (7). Potrivit acestuia din urmă, sunt reglementate două ipoteze: în prima, referitoare la mai multe măsuri de siguranță de natură și conținut identic, dar dispuse pe durate distincte, se optează pentru sistemul absorbției, aplicându-se în considerarea întregii pluralități de infracțiuni măsura cu durata cea mai mare dintre cele individual stabilite; în a doua ipoteză, specifică situației în care pentru mai multe infracțiuni din structura respectivei pluralități s-a dispus câte o măsură de siguranță constând în confiscarea specială, se adoptă sistemul cumulului aritmetic, în considerarea bunurilor diferite a căror confiscare s-a stabilit în fiecare caz în parte (ca excepție de la această ipoteză finală, putem aprecia că, dacă este vorba despre același bun, cu identitate materială strictă, a cărui confiscare s-a dispus separat în considerarea mai multor infracțiuni, nu va mai fi totuși posibilă operarea unui cumul, bunul putând fi confiscat doar o singură dată).

Capitolul VI. Autorul și participanții

COMENTARIU

Reglementările cuprinse în acest capitol sunt rezervate autoratului și participației, instituție juridico-penală corespunzătoare infracțiunii, având texte corespondente art. 23-31 CP 1969, dar oferind o *concepție nouă în materie*, prin excluderea autorului din sfera participanților (concepție restrictivă), având în vedere deosebirea calitativă dintre autor (care comite nemijlocit fapta prevăzută de legea penală) și instigator, respectiv complice (care săvârșesc fapta mijlocit, prin autor). *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, actuala reglementare cuprinde definiția coautorilor, consacră explicit coautoratul impropriu și renunță la instigarea neurmată de executare.

Întreaga reglementare a materiei susține concepția participației ca unitate de faptă, operându-se în definirea acesteia cu noțiunea de *faptă prevăzută de legea penală*[1], cuprinzându-se în sfera participației conceptele de *participație proprie*, respectiv *participație improprie*, actele participanților (instigator, complice) neputând fi privite ca entități autonome, întrucât sunt dependente de săvârșirea în mod nemijlocit a faptei incriminate (sens în care trimitem la art. 174 NCP). Acest

[1] Reamintim că, în actuala legislație penală, noțiunea de *faptă prevăzută de legea penală* tinde să se înfățișeze (în mod regretabil) în două accepțiuni, una mai largă (care include referirea la ambele laturi ale infracțiunii – sens în care este utilizată, spre exemplu, în art. 4 NCP, aspect relevat și prin coroborare cu art. 3 din Legea nr. 187/2012), cât și una mai restrânsă (care privește doar raportarea la latura obiectivă a infracțiunii – sens în care este utilizată, spre exemplu, în art. 15 NCP, în forma actuală atinsă de definiția infracțiunii, după adăugarea explicită a referirii la vinovăție). Apreciem că, în cuprinsul Capitolului VI din Titlul II al părții generale a noului Cod penal, conceptul indicat este utilizat *stricto sensu*, având în vedere și reglementarea participației improprii în varianta intenției-lipsă a vinovăției ca element constitutiv al laturii subiective a infracțiunii.

temei juridic al participației penale atrage importante consecințe practice privind: stabilirea datei săvârșirii faptei; incidența actelor de clemență; aplicarea legii penale în spațiu [de pildă, art. 8 alin. (4) NCP] și în timp (legea aplicabilă este cea sub care a avut loc săvârșirea nemijlocită a faptei, potrivit acesteia rezolvându-se și sancționarea, indiferent de data comiterii actelor de instigare sau complicitate) etc.

În egală măsură, participația reprezintă o cauză reală de agravare a răspunderii penale, sub forma unei circumstanțe generale obligatorii [art. 77 lit. a) și d) NCP] sau a unui element circumstanțial agravant [spre exemplu, art. 218 alin. (3) lit. f), art. 219 alin. (2) lit. f) NCP ș.a.].

Având în vedere actuala reglementare, se poate defini participația penală ca fiind situația în care o faptă prevăzută de legea penală a fost săvârșită de un număr de persoane superior celui cerut de lege, persoane care acționează în baza unei voințe comune, de regulă cel puțin una comițând fapta în mod intenționat.

Dezvoltările teoretice privind delimitarea, dar și unele interferențe ale participației penale cu alte forme ale pluralității de făptuitori/infractori, condițiile generale cerute participației penale, formele acesteia (după criterii indicate de doctrină) își mențin valabilitatea.

Art. 46. Autorul şi coautorii. (1) *Autor* este persoana care săvârşeşte în mod nemijlocit o faptă prevăzută de legea penală.

(2) *Coautori* sunt persoanele care săvârşesc nemijlocit aceeaşi faptă prevăzută de legea penală.

COMENTARIU

Reglementarea analizată consacră definiția autorului [alin. (1)] și a coautorilor [alin. (2)], găsindu-și parțial corespondent în art. 24 CP 1969, textul legal actual fiind completat prin consacrarea explicită a poziției coautorilor.

Autorul este persoana care săvârșește în mod nemijlocit, prin acte de executare directă, fapta prevăzută de legea penală, putând lucra de pe oricare poziție de vinovăție ori chiar în lipsa acesteia. Înscriind această definiție și nepreluând dispoziția din art. 23 CP 1969, legea penală actuală abandonează concepția extensivă asupra noțiunii de autor, îmbrățișând concepția restrictivă. Calitatea de autor nu este condiționată de existența altor persoane la comiterea faptei, acesta putând fi, de regulă, orice persoană fizică ce întrunește condițiile generale și – dacă este cazul – speciale, necesare pentru angajarea răspunderii penale, persoană care comite singură fapta incriminată, respectiv o persoană juridică, în condițiile art. 135 NCP.

Atunci când lucrează în participație, persoana care săvârșește în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală se identifică prin ocuparea poziției de protagonist, comițând actul esențial și necesar ce configurează nucleul participației penale, spre deosebire de contribuțiile secundare ale participanților cu rol de instigator sau complice.

În alin. (2) al art. 46 NCP se consacră explicit definiția legală a *coautorilor, spre deosebire de Codul penal din 1969*, deși coautoratul era admis în doctrină și practică pornind de la definiția autorului (art. 24 CP 1969) și de la concepția asupra participației, în genere. Potrivit legii, coautorii sunt persoanele care săvârșesc nemijlocit aceeași faptă prevăzută de legea penală. Excluzând autorul dintre participanți, legiuitorul român actual se situează pe aceeași poziție și în privința coautorilor. Doctrina, în mod pertinent, apreciază că „această trăsătură a săvârșirii nemijlocite a faptei fiind proprie și autorului, logic este ca atât autorul, cât și coautorii să aibă același tratament juridic și să fie excluși împreună (nu numai autorul) din rândul participanților la infracțiuni, pentru că astfel se creează o neconcordanță între titlul capitolului, care exclude numai pe autor dintre participanți, și conținutul reglementării, care subliniază identitatea de trăsături între autor și coautori (participarea nemijlocită la săvârșirea faptei prevăzute de legea penală) și, ca atare, poziția lor comună în raport cu participanții la infracțiune"[1].

Putem defini coautoratul ca fiind acea formă principală a participației penale care constă în săvârșirea, de către un număr superior de persoane celui cerut de lege, în mod nemijlocit și în baza unei voințe comune, a aceleiași fapte prevăzute de legea penală. Dezvoltările din doctrină își mențin valabilitatea. Amintim, în acest sens, punctual, următoarele aspecte:

– prin săvârșirea nemijlocită a aceleiași fapte prevăzute de legea penală, fără interpunerea altor persoane, o pluralitate de autori devine caz de coautorat numai prin existența legăturii subiective, ilustrând – după caz – un coautorat propriu sau impropriu;

– menținerea interesului teoretic și practic al delimitării coautoratului de forma de participație a complicității concomitente, păstrându-se optica potrivit căreia sunt cuprinse în sfera actelor de săvârșire nemijlocită atât actele de executare propriu-zise (ce se înscriu în activitatea tipică descrisă în norma de incriminare – acte ce se integrează în latura obiectivă a faptei – *coautorat tipic*), după cum și actele care, fără a face parte din *verbum regens*, sunt asimilate celor de executare propriu-zisă (*coautorat atipic*), dar numai în urma aprecierii, pe cazuri concrete, asupra caracterului lor esențial, necesar, determinant și indispensabil producerii rezultatului (spre exemplu, acte prin care se înlătură orice obstacol sau rezistență esențială pe care o întâmpină acțiunea tipică), în pofida aparentei excluderi a acestora din sfera coautoratului, ca efect al definirii sale exprese prin raportare la comiterea *aceleiași fapte* prevăzute de legea penală;

– unele infracțiuni prezintă particularități în ipoteza săvârșirii în coautorat (spre exemplu, infracțiunile de durată – de pildă: continuă, continuată –, coautoratul putând fi concomitent sau succesiv, total sau parțial; la infracțiunile complexe prin reunire, coautorii pot realiza fiecare o parte sau toate acțiunile ce configurează elementul material; în cazul unor infracțiuni cu subiect activ special – dintre acelea compatibile cu săvârșirea în coautorat – se impune verificarea calității speciale

[1] *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 331.

solicitate subiectului activ de către toți cei care comit nemijlocit fapta, la acel moment, pentru a se reține coautoratul);

– în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită, coautoratul se menține pe toată amplitudinea faptei săvârșite nemijlocit cu această formă de vinovăție, în condițiile verificării intenției inițiale, cât și a existenței culpei în raport cu urmarea finală mai gravă, în persoana fiecărui coautor [art. 50 alin. (2) NCP];

– menținerea controversei privind existența coautoratului în materia infracțiunilor săvârșite din culpă[1];

– excluderea, fără dubii, a coautoratului în cazul unor categorii de infracțiuni (cele ce semnifică pluralitate naturală ori constituită; infracțiuni cu autor exclusiv unic – care se comit *in persona propria*; infracțiuni omisive proprii – prin excepție însă, subzistă în cazul acestora coautoratul în situația în care obligația incumbă unui organ colectiv).

Art. 47. Instigatorul. *Instigator* este persoana care, cu intenție, determină o altă persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală.

COMENTARIU

Articolul 47 NCP definește instigatorul, având corespondent în art. 25 CP 1969. Ca participant, instigatorul nu comite în mod nemijlocit fapta, ci în mod mijlocit, prin executant, astfel încât, pornind de la textul legal, instigarea reprezintă acea formă secundară, morală a participației penale, ce constă în activitatea de determinare, cu intenție, la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală. În egală măsură, instigarea se deosebește și de participația sub forma complicității (morale), prin caracterul său complex, ca act de participație, cât și prin poziția specifică ocupată de instigator. Dacă acesta își depășește rolul tipic prin prisma activității specifice descrise prin lege, instigarea este absorbită de coautorat (atunci când instigatorul comite și acte de executare nemijlocită), absorbind însă contribuțiile specifice complicității (dacă acestea ar fi desfășurate de aceeași persoană).

Instigator poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale pentru a fi subiect activ al infracțiunii (persoană fizică – majoră sau minoră – ori persoană juridică).

Condițiile instigării, act de participație, privesc realizarea unei activități de determinare intervenite înainte ca persoana față de care se desfășoară aceasta să fi luat hotărârea de comitere a faptei incriminate, determinare care să se efectueze cu intenție și să fie urmată de executare (în sensul art. 174 NCP). Dezvoltările

[1] În sens negativ, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 322, 325. În sens pozitiv, a se vedea *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 382; *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 39. În acest sens, autorii din urmă consideră că, „odată cu apariția noului Cod penal, s-a modificat concepția tradițională despre coautorat, în sensul că nu intenția este caracteristica acestuia, ci voința comună și identitatea factorului intelectiv în ceea ce privește săvârșirea acțiunii sau inacțiunii incriminate, iar nu neapărat în raport cu producerea rezultatului".

teoretice privitoare la condițiile instigării, felurile (modalitățile) acesteia – spre exemplu: simplă, calificată; mediată, imediată; proprie, improprie ș.a. – își mențin valabilitatea.

O *schimbare majoră de optică* se înregistrează prin renunțarea la reglementarea instituției disciplinate prin prevederile art. 29 CP 1969[1] – *instigarea neurmată de executare* –, în sensul solicitărilor doctrinei, „pentru a se evita soluțiile contradictorii și inechitabile la care s-ar fi putut ajunge pe baza acestor dispoziții; totodată, s-a ținut seama că, în cele patru decenii de activitate a Codului penal în vigoare (referirea se făcea la Codul penal din 1969 – n.n.), aceste dispoziții nu au fost aplicate decât în cazuri mult controversate"[2]. Instituția în cauză acoperea două situații distincte din punct de vedere al naturii juridice, dar cu tratament penal uniform (în condițiile legii). Dispoziția din art. 29 alin. (1) teza I CP 1969 consacra actele de instigare neurmate de executarea faptei, acte având semnificație penală proprie și angajând răspunderea penală în calitate de autor al unei fapte distincte de aceea la care s-a instigat, cu aprecierea doctrinei că textul legal reprezintă o normă de incriminare (cu pedeapsă proprie, în condițiile legii), singura de acest gen din partea generală a Codului penal din 1969. În doctrina anterioară a fost controversată natura juridică a acestui act de instigare neurmată de executare – în sensul de act de determinare reușită, ca act bilateral de instigare cu efect pozitiv de însușire a hotărârii infracționale sau de simplu act încercat, tentat, de transmitere a hotărârii neînsușite –, problemă rezolvată majoritar în cel dintâi sens indicat. Dispoziția din art. 29 alin. (1) teza a II-a CP 1969 consacra actele de instigare urmate de trecerea celui instigat la executarea faptei, dar în condițiile nepedepsirii autorului (potrivit art. 22 CP 1969), reținându-se calitatea instigatorului de participant secundar la tentativa comisă, însă cu un regim derogator de la art. 27 CP 1969, aplicându-se aceeași pedeapsă din art. 29 CP 1969 (asimilare sancționatorie).

Potrivit reglementării actuale, situația corespunzătoare art. 29 alin. (1) teza a II-a CP 1969 va fi lipsită de orice derogare de la regulă (instigator, participant secundar la tentativa comisă, pentru care doar autorul nu se pedepsește – art. 34 NCP –, sancționarea realizându-se potrivit art. 33 NCP). Dimpotrivă, situația corespunzătoare ipotezei din art. 29 alin. (1) teza I CP 1969 nu mai este expres prevăzută prin norme generale, însă, în condițiile legii, anumite aspecte ale acesteia vor putea fi în continuare sancționate, fie ca efect al aplicării unor noi norme de incriminare, fie ca efect al unor potențiale interpretări extensive

[1] Art. 29 CP 1969 dispunea: „(1) Actele de instigare neurmate de executarea faptei, precum și actele de instigare urmate de desistarea autorului ori de împiedicarea de către acesta a producerii rezultatului, se sancționează cu o pedeapsă între minimul special al pedepsei pentru infracțiunea la care s-a instigat și minimul general. În cazul când pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, se aplică pedeapsa închisorii de la 2 la 10 ani. (2) Actele arătate în alineatul precedent nu se sancționează, dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la care s-a instigat este de 2 ani sau mai mică, afară de cazul când actele îndeplinite de autor până în momentul desistării constituie altă faptă prevăzută de legea penală".

[2] *I. Pascu, P. Buneci*, Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare. Prezentare comparativă, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 64.

(discutabile, dar probabile) privind unele norme penale speciale[1]. Drept urmare, în pofida dispariției instituției penale generale a instigării neurmate de executare, avertizăm că există riscul perpetuării și sub imperiul noului Cod penal a unor probleme și confuzii interpretative întreținute în această materie în perioada activității Codului penal din 1969.

Art. 48. Complicele. (1) *Complice* este persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

(2) Este de asemenea complice persoana care promite, înainte sau în timpul săvârșirii faptei, că va tăinui bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, chiar dacă după săvârșirea faptei promisiunea nu este îndeplinită.

COMENTARIU

Articolul 48 NCP definește complicele, având corespondent în art. 26 CP 1969, *preluat fără modificări*.

Ca participant, complicele nu comite în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, ci în mod mijlocit, prin executant, sprijinind efectiv realizarea faptei de către acesta, astfel încât, pornind de la textul legal, putem defini complicitatea ca fiind forma secundară a participației penale ce constă în fapta unei persoane care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte incriminate ori care promite, înainte sau în timpul săvârșirii faptei, că va tăinui bunurile provenite din aceasta sau că va favoriza pe făptuitor, indiferent dacă după săvârșire această promisiune este sau nu onorată. Determinantă pentru reținerea complicității ca act de participație este săvârșirea nemijlocită a faptei incriminate de către autor/coautori, care atribuie (și) complicității sens juridico-penal, în lipsa actului de executare activitatea de „complicitate" rămânând fără semnificație penală. Se adaugă acestei condiții determinante contribuția specifică constând în acte de înlesnire sau ajutor, în orice mod, la comiterea faptei, contribuție adusă cu intenție și care să fi folosit efectiv executantului.

Ca act de participație penală, complicitatea este o formă secundară atât în raport de coautorat, cât și de instigare. Astfel, în cazul în care complicele își depășește rolul, trecând la acte de executare sau de instigare, el devine coautor, respectiv instigator. Complice poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile generale pentru a fi subiect activ al infracțiunii (persoană fizică – majoră sau minoră – ori persoană juridică).

[1] Avem în vedere dispoziția din art. 272 NCP (influențarea declarațiilor), precum și aceea din art. 370 NCP (încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni), deși în acest ultim caz nu ar fi vorba de o preluare propriu-zisă (parțială) a instituției instigării neurmate de executare (căci este vorba efectiv despre o *încercare* de determinare, nu despre o determinare reușită, dar neurmată de executare), însă este de așteptat ca, prin invocarea argumentului *a fortiori*, să se extindă și asupra unor asemenea ipoteze aplicarea incriminării în cauză.

Dezvoltările teoretice privitoare la condițiile complicității, felurile (formele) acesteia – spre exemplu: anterioară, concomitentă; morală, materială; proprie, improprie; mijlocită, nemijlocită; prin acțiune, prin inacțiune ș.a. – își mențin valabilitatea. Amintim, în acest sens, punctual:

– existența unor particularități în privința complicității la unele infracțiuni de durată. La infracțiunea continuată, reținerea complicității continuate atunci când există unitate de subiect activ la nivelul actului de executare și unitate de subiect pasiv, în condițiile legii, care se poate prezenta ca o complicitate totală sau parțială; în situația în care activitatea acestui participant se raportează la o singură acțiune sau inacțiune din structura ansamblului faptic unic, se admite, în general (opinie majoritară), că se exclude răspunderea penală cu aplicarea art. 35 alin. (1) și art. 36 alin. (1) NCP. La infracțiunile de obicei, s-ar putea discuta în ce măsură condiția repetabilității actelor până la apariția obișnuinței în comitere se impune sau nu și pentru reținerea calității de complice (moral sau material);

– menținerea interesului delimitării dintre complicitatea concomitentă și coautorat, dintre complicitatea morală și instigare;

– menținerea interesului delimitării între promisiunea de tăinuire/favorizare, în condițiile legii, ca act de complicitate morală anterioară sau concomitentă (caracterizată constant în doctrină ca fiind o complicitate de natură imaterială, care reprezintă o încurajare a autorului în comiterea faptei) și infracțiunile de favorizare a făptuitorului (art. 269 NCP), respectiv tăinuire (art. 270 NCP). În practica penală imperativă a instanței supreme (decizie pronunțată în rezolvarea unui recurs în interesul legii), s-a statuat că, „în situația existenței unui prim act de tăinuire, urmat de o altă acțiune a aceluiași tăinuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare și a altor bunuri sustrase, sunt întrunite elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de furt în formă simplă sau continuată, după caz, în concurs real cu infracțiunea de tăinuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tăinuire a bunurilor nu a fost îndeplinită”[1], soluție care apreciem că își menține caracterul obligatoriu.

Art. 49. Pedeapsa în cazul participanților. Coautorul, instigatorul şi complicele la o infracțiune săvârşită cu intenție se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru autor. La stabilirea pedepsei se ține seama de contribuția fiecăruia la săvârşirea infracțiunii, precum şi de dispozițiile art. 74.

COMENTARIU

Reglementarea analizată dispune în materia sancționării participanților, cu referire la tratamentul valabil participației proprii, atunci când se lucrează de pe aceeași poziție psihică, comună, anume intenția. Textul are corespondent în art. 27 CP 1969 (sunt de observat *schimbarea* denumirii marginale, *completarea*

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. 2/2008 (M. Of. nr. 859 din 19 decembrie 2008).

conținutului prin includerea referirii la coautor și *menționarea explicită* a faptei ca infracțiune săvârșită cu intenție).

Putem spune că sistemul sancționator consacrat este unul mixt, care combină parificarea legală cu diversificarea judiciară de pedeapsă. Așa cum rezultă din interpretarea legii, se stabilește o egalitate de sancționare între participanți, avându-se în vedere pedeapsa prevăzută de lege pentru autor (pedeapsa abstractă), la stabilirea pedepsei concrete instanța ținând seama de contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii și de dispozițiile art. 74 NCP. Adoptarea sistemului parificării legale a pedepsei nu conduce însă la aplicarea automată a acelorași pedepse tuturor participanților. Stabilirea pedepsei în cazul coautorului, instigatorului, complicelui se realizează invariabil potrivit criteriului legal special de individualizare (art. 49 teza a II-a prima parte NCP – contribuția fiecăruia la săvârșirea infracțiunii), cât și potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei [art. 74 alin. (1) și (2) NCP].

Atât teoretic, cât și practic, nu este exclusă aplicarea unei pedepse concrete – ca specie, durată sau cuantum – mai grele în cazul participanților cu rol de instigator sau complice (care săvârșesc infracțiunea intenționată mijlocit, prin autor) decât pedeapsa aplicată executantului nemijlocit, după cum și pedepsele individuale ale coautorilor pot să difere, având în vedere natura actelor de executare (propriu-zise sau asimilate acestora, importanța lor în producerea urmărilor), caracterul eventual parțial al activității unui coautor, absorbția potențială în unele acte de executare a formelor secundare de participație penală etc. În aceeași ordine de idei, pot să apară diferențe la nivelul pedepselor concrete în cazul reținerii unor cauze generale personale de atenuare sau agravare a pedepsei (de exemplu: circumstanțe atenuante ori agravante, stare de recidivă ș.a.), cât și sub aspectul modului de individualizare judiciară a pedepsei (cu referire la pedepsele principale în cazul persoanei fizice infractor major – renunțare la pedeapsă, amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere etc.).

Sancționarea coautorului, instigatorului, complicelui este condiționată de săvârșirea faptei de către autor, iar nu de sancționarea acestuia; spre exemplu, autorul poate să fie decedat ori să îi profite o cauză personală de nepedepsire etc.

Susținând participația proprie atunci când, prin acte de executare directe, nemijlocite, se comite o infracțiune din culpă, apreciem că dispozițiile art. 49 NCP sunt aplicabile și în asemenea cazuri (în pofida indicării exprese, în această normă, a intenției), situație valabilă – de altfel – și în ipoteza infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită.

Dacă în participație proprie au lucrat și infractori minori, în cazul individualizării sancțiunilor aplicabile acestora (măsuri educative), se va ține cont de dispozițiile art. 114 și art. 115 NCP, alegerea măsurii educative care urmează să fie luată de către instanță făcându-se în condițiile legii, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74 NCP. În cazul săvârșirii infracțiunii intenționate, în participație, de către un infractor major, dacă aceasta a fost comisă împreună cu un minor (avem în vedere aici doar ipoteza în care minorul ar fi răspunzător penal), în condițiile verificării cerințelor legale ce atrag reținerea agravantei obligatorii din art. 77 lit. d) NCP, sesizăm aceleași diferențe în regimul de sancționare aplicabil, pentru infractorul

minor măsura educativă urmând a se stabili potrivit art. 114 NCP [spre exemplu, art. 114 alin. (2) lit. b) coroborat cu art. 125 alin. (2) NCP], fără neglijarea criteriilor din art. 74 NCP, agravanta operând exclusiv în sarcina infractorului major, căreia îi influențează dozarea pedepsei.

Referitor la ipoteza în care lucrează în participație și o persoană juridică (de pe poziția participantului), acesteia i se va individualiza pedeapsa principală a amenzii potrivit contribuției aduse, ținând cont și de criteriile generale de individualizare a pedepsei [art. 137 alin. (3) teza I NCP], limitele speciale ale zilelor-amendă determinându-se în raport de pedeapsa prevăzută de lege pentru autorul persoană fizică majoră [art. 137 alin. (4) NCP].

Art. 50. Circumstanțe personale și reale. (1) Circumstanțele privitoare la persoana autorului sau a unui participant nu se răsfrâng asupra celorlalți.

(2) Circumstanțele privitoare la faptă se răsfrâng asupra autorului și a participanților numai în măsura în care aceștia le-au cunoscut sau le-au prevăzut.

COMENTARIU

Prin dispozițiile art. 50 NCP se prevede regimul circumstanțelor personale și al celor reale în materie de participație, textul corespondent din Codul penal din 1969 fiind art. 28, față de care s-a adus o *completare*, prin introducerea explicită a referirii la persoana autorului.

În mod constant, în materia participației, teoria penală face distincție între două categorii de circumstanțe (*lato sensu*), anume cele personale, respectiv cele reale, dată fiind importanța practică a acestei clasificări, după cum afectează răspunderea penală a tuturor participanților sau doar a unora dintre aceștia. *Circumstanțele personale* sunt stări, situații, calități etc. care rezidă în persoana fiecărui făptuitor, autor sau participant, caracterizându-l din punct de vedere al periculozității sociale pe care o prezintă, subclasificându-se în circumstanțe personale subiective și circumstanțe personale de individualizare. Se înscriu în categoria celor *subiective*, spre exemplu: circumstanțele legate de poziția psihică pe care s-a situat autorul/participantul; cauzele generale de excludere a infracțiunii, din registrul celor de neimputabilitate, cu efect *in personam*; alte cauze (de înlăturare a răspunderii penale, de impunitate etc.) dintre acelea de ordin strict personal. Se înscriu în categoria circumstanțelor personale de *individualizare*, spre exemplu: o anumită calitate a făptuitorului, starea civilă, raporturile cu victima ș.a.

Așa cum rezultă din interpretarea legii, indiferent de efectul atras, aceste circumstanțe personale influențează numai răspunderea individuală a celui în persoana căruia subzistă, fără să radieze asupra celorlalți. Unele probleme continuă să se ridice în materie de participație în cazul unor circumstanțe personale, fiind discutabil dacă se pot converti în circumstanțe reale, semnalând – cu titlu de exemplu – câteva opinii divergente în acest sens, în privința următoarelor aspecte: premeditarea (în concepția obiectivă) ar fi susceptibilă de convertire atunci când

cel care a premeditat săvârșirea faptei efectuează acte de pregătire împreună cu alte persoane, care cunosc scopul acestor pregătiri; starea de intoxicație voluntară preordinată cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive [art. 77 lit. f) NCP] s-ar asimila premeditării atunci când este cunoscută de participanți, împreună cu scopul ei; calitatea specială indicată în art. 295 NCP (funcționar public gestionar sau administrator, în caz de delapidare)[1]; calitatea de membru de familie[2]; calitatea de mamă a copilului nou-născut, aflată în stare de tulburare psihică determinată de naștere [art. 200 alin. (1) NCP – corespondent art. 177 CP 1969, care a suscitat intense dezbateri teoretice și soluții doctrinare neunitare[3]] etc.

Având în vedere aceste situații (și altele asemănătoare), apreciem pertinența opiniei exprimate în doctrină, anume că s-ar impune o soluție legală „conform căreia circumstanțele care fac parte din conținutul legal al infracțiunii de bază (tip) urmează să fie considerate reale și, deci, să se răsfrângă asupra participanților, iar toate împrejurările de care depinde existența infracțiunii în formă atenuată sau agravată, dacă atenuarea sau agravarea este legată de vreo calitate sau stare psihică a persoanei subiect activ, să fie considerate personale, indiferent că au fost cunoscute sau nu de către ceilalți participanți, și deci să nu se răsfrângă asupra lor"[4].

Circumstanțele reale sunt acele stări, situații, împrejurări etc. care se referă la faptă, fiind exterioare persoanei autorului sau participanților. Se înscriu în această categorie (de pildă): circumstanțele privitoare la loc, timp, mod, mijloace de comitere a infracțiunii, ca circumstanțe speciale sau de ordin general, după caz, anterioare, concomitente sau posterioare executării; cauzele generale de excludere a infracțiunii, din registrul celor justificative, cu efecte *in rem*. Potrivit art. 50 alin. (2) NCP, caracterul obiectiv al circumstanțelor reale radiază asupra autorului/participanților, însă numai în măsura în care aceștia *le-au cunoscut* sau *le-au prevăzut*. În prima categorie se integrează cele a căror existență se cunoaște efectiv, fie de la bun început, fie de pe parcursul săvârșirii faptei, iar în a doua categorie își găsesc loc cele prevăzute, dar apreciate, în mod neîntemeiat, a nu fi propriu-zis incidente pe caz concret.

Circumstanțele reale sunt, de regulă, cunoscute de coautori, deoarece prin săvârșirea în mod nemijlocit a faptei aceștia dobândesc reprezentarea împrejurărilor de comitere. De asemenea, aceste circumstanțe influențează și răspunderea penală a participanților secundari (instigatori, complici), în condițiile expres indicate de lege, cu distincțiile operate în doctrină după cum fapta săvârșită nemijlocit este mai gravă, mai ușoară sau total diferită de cea la care au înțeles aceștia să

[1] În sens contrar, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 325.

[2] În sens afirmativ, *idem*, p. 336; *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 70. În sens contrar, *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 368.

[3] Pentru un inventar al acestora, a se vedea (printre altele) *M. Dunea*, Considerații privind problematica juridică și medico-legală a pruncuciderii, în Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, serie nouă, tomul LIII, Științe Juridice, 2007, p. 199-222. Articolul poate fi consultat și în format electronic, la adresa de internet (verificată la data de 27 ianuarie 2014) http://laws.uaic.ro/docs/pdf/articole/2007/Anale2007_art13MihaiDuneaPruncuciderea.pdf.

[4] *M. Basarab*, în *M. Basarab, V. Pașca (coord.), Gh. Mateuț, C. Butiuc*, Codul penal comentat. Vol. I. Partea generală, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 179.

contribuie. Necunoașterea unei stări, situații sau împrejurări pe care infractorul nu a cunoscut-o în momentul săvârșirii nu constituie circumstanță agravantă sau element circumstanțial agravant [art. 30 alin. (3) NCP].

Problema răspunderii participanților în cazul infracțiunilor săvârșite cu intenție depășită se rezolvă tot în temeiul art. 50 alin. (2) NCP, rezultatul praeterintenționat al faptei constituind un aspect care privește fapta (circumstanță reală). Astfel, se va răspunde pentru întreg ansamblul faptic praeterintenționat dacă se dovedește în raport de acesta poziția psihică similară cu aceea a autorului, din partea participanților. Este de observat că textul din art. 50 alin. (2) NCP acoperă explicit doar situația intenției directe/indirecte, cât și – parțial – pe aceea a intenției depășite, dar numai în una dintre modalitățile în care este posibilă configurarea acesteia, anume varianta intenție inițială, culpă cu prevedere în privința rezultatului final mai grav (deși doctrina a indicat posibilitatea construcției intenției depășite prin întâlnirea oricărei modalități inițiale a intenției cu oricare modalitate finală a culpei[1]). Deși în mod constant practica instanței supreme a extins ipoteza și asupra situației în care culpa finală (din structura praeterintenției) ar fi o culpă simplă [astfel încât se afirma că „circumstanțele privitoare la faptă se răsfrâng asupra participanților dacă aceștia le-au cunoscut ori le-au prevăzut *sau, în cazul infracțiunilor praeterintenționate, dacă puteau să le prevadă*" (s.n.)[2]], doctrina a manifestat serioase rezerve asupra soluției, care tinde a extinde *in mala partem* textul legal. Cu atât mai mult cu cât în noul Cod penal s-a inserat expres textul art. 16 alin. (5), s-ar impune o completare a conținutului normativ al art. 50 alin. (2) prin introducerea unor prevederi exprese în acest sens.

Art. 51. Împiedicarea săvârșirii infracțiunii. (1) Participantul nu se pedepsește dacă, înainte de descoperirea faptei, denunță săvârșirea infracțiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată, sau dacă împiedică el însuși consumarea infracțiunii.

(2) Dacă actele îndeplinite până în momentul denunțării sau împiedicării constituie o altă infracțiune, participantului i se aplică pedeapsa pentru această infracțiune.

COMENTARIU

Această dispoziție reglementează cauza legală, generală, personală de nepedepsire a participantului la o tentativă relevantă penal, cauză reprezentată de *împiedicarea săvârșirii infracțiunii* [alin. (1)], precum și regimul actelor îndeplinite până în momentul împiedicării consumării [alin. (2)] – încetățenite în doctrină sub denumirea de *acte de executare calificate*. Sunt reproduse dispozițiile art. 30 CP 1969, cu *deosebirea* că și în denumirea marginală și pe conținutul textului se face referire explicită la faptă ca infracțiune, că pe conținut se indică expres o nouă variantă de realizare a împiedicării consumării (anume denunțul săvârșirii infrac-

[1] *M.I. Michinici*, Unele observații privind praeterintenția, în R.D.P. nr. 1/1996.
[2] *D. Pavel*, în *V. Papadopol, D. Pavel*, Formele unității infracționale..., p. 215-219.

țiunii față de autorități), precum și că nu se mai prevede propriu-zis în text faptul că împiedicarea urmează a se realiza, neapărat, în timpul executării. Din modul de redactare a textului, remarcăm condițiile cumulative necesare pentru a opera impunitatea, sub aspectul cărora *nu există deosebiri* în raport de reglementarea anterioară. Ca și în cazul desistării și al împiedicării producerii rezultatului, exprimarea legală a noii modalități posibile de împiedicare a săvârșirii infracțiunii, referitoare la încunoștințarea autorităților, astfel încât consumarea acesteia *să poată fi* împiedicată, ridică o problemă de interpretare, opunând aparent natura juridică a instituției (cauză de nepedepsire a participanților operantă în ipoteza *tentativei*) cu formularea explicită din care – prin interpretare gramaticală – ar reieși că denunțarea în condiții care asigură aptitudinea de împiedicare a consumării faptei, prin intervenția posibilă a autorităților, garantează impunitatea participantului, chiar dacă în concret acestea nu au intervenit (sau nu au intervenit util și eficient), lăsând infracțiunea să se consume[1]. Desigur, o intervenție lămuritoare explicită este recomandată.

De precizat că incidența acestei cauze de nepedepsire poate lăsa tentativa atât în formă imperfectă, cât și perfectă (tocmai datorită suprimării cerinței ca împiedicarea să se realizeze în cursul executării, fără a se înțelege însă că se exclude această ipoteză faptică, deoarece noul legiuitor nu indică expres că împiedicarea urmează a avea loc doar ulterior finalizării acțiunii)[2]. De impunitate, potrivit acestui text legal, pot beneficia doar participanții (unul sau mai mulți coautori, instigatorul, complicele), iar nu și autorul, pentru care se aplică dispozițiile din art. 34 NCP. Este însă de discutat dacă, atunci când toți coautorii s-ar înțelege în sensul desistării sau împiedicării producerii rezultatului, ar trebui să se rețină incidența art. 51 sau, din contră, aceea a art. 34 NCP (deși problema este preponderent teoretică, efectul impunității fiind, în ambele situații, câștigat pentru aceștia).

În afara acestor aspecte semnalate, comentariile teoretice privind condițiile cerute pentru reținerea cauzei de impunitate, cât și regimul prevăzut pentru actele de executare calificate își mențin valabilitatea. În principiu, nu credem că, în această materie, se vor ridica probleme de *delimitare a legii penale mai favorabile*.

Art. 52. Participația improprie. (1) Săvârșirea nemijlocită, cu intenție, de către o persoană a unei fapte prevăzute de legea penală la care, din culpă sau fără vinovăție, contribuie cu acte de executare o altă persoană se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție.

(2) Determinarea, înlesnirea sau ajutarea în orice mod, cu intenție, la săvârșirea din culpă de către o altă persoană a unei fapte prevăzute de

[1] În acest sens, a se vedea *M. Dunea*, Studiu comparativ privind reglementarea cauzelor generale de nepedepsire..., op. cit.; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 338.
[2] În același sens, a se vedea *I. Pascu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. I, p. 537. În sens contrar, *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 337, 338.

legea penală se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție.

(3) Determinarea, înlesnirea sau ajutarea în orice mod, cu intenție, la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, de către o persoană care comite acea faptă fără vinovăție, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune.

(4) Dispozițiile art. 50 și art. 51 se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Reglementarea analizată oferă soluția originală și singulară a legii penale române, constând în participația improprie, art. 52 NCP preluând și completând dispozițiile art. 31 CP 1969, instituție de drept penal apreciată ca devenită tradițională în spațiul juridic autohton „și care s-a dovedit funcțională fără dificultăți în practică, în detrimentul teoriei autorului mediat"[1]. Formula juridică a participației improprii se întemeiază pe aceeași unitate de faptă prevăzută de legea penală, săvârșită de un număr de persoane superior aceluia necesar solicitat de lege, ca și în cazul participației proprii, reflectând însă caracterul eterogen al pozițiilor psihice ale persoanelor care o comit. Conținutul normativ înfățișează mai multe modalități, indicând coautoratul impropriu (*prevedere explicită nouă*), precum și instigarea și complicitatea improprii, reglementând condițiile de existență și regimul de sancționare a acestora.

Modalitatea normativă a *coautoratului impropriu* dă conținut prevederii din alin. (1), distingându-se două situații: varianta intenție - culpă, respectiv varianta intenție - lipsă de vinovăție (apreciem că, în mod criticabil, legiuitorul nu s-a referit aici și la o variantă care să includă explicit praeterintenția ori modalitatea culpă - lipsă de vinovăție). În prima dintre acestea se încadrează situația în care fapta prevăzută de legea penală săvârșită în mod nemijlocit prezintă caracter infracțional atât atunci când se comite cu intenție, cât și din culpă, angajând – în acest caz – separat răspunderea penală a coautorilor, în baza unor dispoziții legale diferite (sistemul diversificării de pedeapsă), în raport de forma de vinovăție dovedită pentru fiecare (spre exemplu, act de omucidere, reținându-se încadrarea de omor, respectiv aceea de ucidere din culpă). În cea de-a doua variantă, fapta prevăzută de legea penală săvârșită constituie infracțiune intenționată pentru un coautor, neconstituind infracțiune în raport de celălalt, întrucât s-a comis fără vinovăție, atrăgând pentru coautorul infractor pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta comisă cu intenție; dacă se impune, față de coautorul făptuitor se va putea lua, eventual, o măsură de siguranță. Menționăm că participația improprie sub forma coautoratului a fost acceptată de o parte a doctrinei anterioare, fiind confirmată frecvent de unele soluții din practică, spre exemplu, în condițiile săvârșirii unei infracțiuni de către un infractor major, împreună cu un minor neră spunzător penal.

Modalitatea normativă a *instigării/complicității improprii* dă conținut, în modalitatea intenție - culpă, prevederii din alin. (2), atunci când intenția caracterizează

[1] Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, pct. 2.12.

poziția psihică a participanților secundari, iar culpa pe aceea a autorului (coautorilor), în condițiile faptei relevante penal atât în cazul incriminării potrivit intenției, cât și culpei. În acest caz de participație improprie, răspunderea penală se realizează în baza unor dispoziții legale diferite, instigatorul/complicele fiind pedepsiți pentru infracțiunea intenționată comisă, iar autorul/coautorii pentru o infracțiune din culpă (sistemul diversificării de pedeapsă).

Modalitatea normativă a *instigării/complicității improprii* dă conținut, în modalitatea intenție - lipsă de vinovăție, prevederii din alin. (3), intenția caracterizând poziția psihică a participanților secundari, iar autorul/coautorii acționează fără vinovăție. În acest caz, se angajează răspunderea penală a instigatorului/complicelui, care se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune (sistemul parificării de pedeapsă), iar autorul/coautorii nu vor fi pedepsiți, fiind exclus caracterul infracțional al faptei săvârșite (eventual, față de aceștia se pot lua măsuri de siguranță).

Cu titlu de observații, indicăm următoarele:

– atunci când în participație improprie, în varianta intenție - culpă, lucrează un infractor minor (în orice calitate), sancționarea acestuia urmează a se realiza prin recurgere la măsuri educative, în ciuda referirilor constante (doar) la pedepse din art. 52 NCP;

– în raport de ipotezele complicității improprii [art. 52 alin. (2) și (3) NCP], este exclusă complicitatea prin promisiune [forma din art. 48 alin. (2) NCP];

– atunci când fapta este comisă nemijlocit din culpă [art. 52 alin. (1) teza I și alin. (2) NCP], se are în vedere, în opinia majoritară, exclusiv forma culpei simple (fără prevedere), situație ce poate fi dezbătută;

– varianta de participație improprie reprezentată de situația comiterii nemijlocite a faptei fără vinovăție [art. 52 alin. (1) teza a II-a și alin. (3) NCP] s-ar putea reține atât atunci când lipsește direct vinovăția, în accepțiunea de element subiectiv al conținutului constitutiv al infracțiunii, precum și atunci când lipsa vinovăției este implicit atrasă ca urmare a inexistenței imputabilității (fiind prezentă o cauză de neimputabilitate).

Dispozițiile relative la regimul circumstanțelor personale/reale, cât și cauza de nepedepsire a împiedicării săvârșirii infracțiunii se aplică în mod corespunzător și în cazul participației improprii.

Apreciem, la rândul nostru, că reglementarea ar fi fost mai completă dacă legiuitorul ar fi acoperit expres și situația participației improprii în varianta intenție - praeterintenție [cu atât mai mult cu cât există prevederea din art. 16 alin. (5) NCP], acum asimilată forțat modalității intenție - culpă[1].

[1] A se vedea, în acest sens, *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 383.

Titlul III. Pedepsele

Capitolul I. Categoriile pedepselor

Art. 53. Pedepsele principale. Pedepsele principale[1] sunt:
a) detențiunea pe viață;
b) închisoarea;
c) amenda.

COMENTARIU

În dreptul penal român, pedepsele principale pentru persoana fizică sunt detențiunea pe viață, închisoarea și amenda. Ele pot fi aplicate singure sau însoțite de pedeapsa accesorie ori de pedepse complementare. *Spre deosebire de reglementarea anterioară* (art. 53 pct. 1 CP 1969), art. 53 NCP enumeră pedepsele principale fără a mai arăta, în cazul închisorii și al amenzii, limitele generale, ele fiind specificate în secțiunile pe care noul cod le dedică acestor pedepse.

Noul Cod penal oferă o definiție legală a detențiunii pe viață, aceasta fiind privarea de libertate pe o durată nedeterminată. Detențiunea pe viață este cea mai grea pedeapsă principală, fiind prevăzută pentru cele mai grave infracțiuni, uneori singură (ca în cazul infracțiunii de genocid săvârșite în timp de război), însă de obicei alternativ cu pedeapsa închisorii.

Pedeapsa închisorii este cea mai utilizată pedeapsă principală și constă în privarea de libertate pe o durată determinată, fiind prevăzută de lege pentru cele mai multe dintre infracțiuni fie ca pedeapsă principală unică, fie ca pedeapsă principală alternativă alături de pedeapsa amenzii, în unele cazuri, sau alături de pedeapsa detențiunii pe viață, în alte cazuri.

Amenda penală este pedeapsa principală ce constă într-o sumă de bani pe care condamnatul trebuie să o plătească statului. Sfera de aplicare a pedepsei amenzii a fost semnificativ extinsă prin noul Cod penal, crescând numărul infracțiunilor pentru care ea poate fi aplicată atât ca pedeapsă singulară, cât și alternativ cu pedeapsa închisorii.

Conform dispozițiilor art. 62 NCP, în anumite situații, închisoarea și amenda se pot aplica și cumulativ.

[1] Referitor la interzicerea pedepsei cu moartea, a se vedea art. 22 alin. (3) din Constituția României, precum și Protocolul nr. 13 și art. 1 din Protocolul nr. 6 adiționale la Convenția europeană a drepturilor omului.

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Art. 54. Pedeapsa accesorie. Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării unor drepturi, din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până la executarea sau considerarea ca executată a pedepsei privative de libertate.

COMENTARIU

Pedeapsa accesorie este o pedeapsă cu caracter secundar, care însoţeşte pedeapsa principală şi se execută odată cu aceasta, privându-l pe condamnat de posibilitatea exercitării anumitor drepturi prevăzute de lege[1].

Aplicarea pedepsei accesorii se poate dispune de către instanţa de judecată atunci când aceasta îl condamnă pe inculpat la o pedeapsă principală privativă de libertate, indiferent că este vorba de închisoare sau detenţiune pe viaţă. Întrucât însoţeşte pedeapsa principală a închisorii sau a detenţiunii pe viaţă, ea se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până când pedeapsa principală a fost executată sau considerată ca executată.

Referitor la aplicarea în timp a legii, potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele accesorii se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracţiunea comisă[2].

Art. 55. Pedepsele complementare. Pedepsele complementare sunt:
a) interzicerea exercitării unor drepturi;
b) degradarea militară;
c) publicarea hotărârii de condamnare.

---

[1] *V. Paşca*, Curs de drept penal. Partea generală, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 443.

[2] Acest text de lege este criticabil, pentru că impune ca la stabilirea legii penale mai favorabile să se ţină cont doar de condiţiile de incriminare şi de pedeapsa principală, fiind exclusă posibilitatea luării în considerare şi a pedepselor accesorii ori complementare. Acestea din urmă ar putea fi avute în vedere pentru stabilirea legii penale mai favorabile doar când condiţiile de incriminare şi pedeapsa principală ar fi identice în ambele legi succesive. Or, în unele cazuri, pedeapsa accesorie sau complementară poate fi mai împovărătoare pentru o persoană decât pedeapsa principală, situaţie în care, prin aplicarea normelor prevăzute de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, legea penală mai favorabilă nu va fi stabilită în mod corect. Din această perspectivă, ar trebui să conteze gravitatea concretă a pedepsei într-o situaţie dată, iar nu numai calificarea ei legală ca fiind principală, accesorie sau complementară (pentru dezvoltări în acest sens, a se vedea *D.C. Dănişor*, Principiul neretroactivităţii legii penale sau contravenţionale mai favorabile, în C.D.P. nr. 4/2009, p. 29). De altfel, natura şi severitatea sancţiunii sunt criterii principale în funcţie de care Curtea Europeană a Drepturilor Omului stabileşte caracterul penal al sancţiunii respective (C.E.D.O., cauza *Malige c. Franţei*, Hotărârea din 23 septembrie 1998, parag. 35-40). De regulă, determinarea legii penale mai favorabile trebuie făcută *in concreto*, de către judecător, ţinând cont de fiecare situaţie în parte (*C. Bulai, B.N. Bulai*, Manual de drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2007, p. 139-140), precum şi de toate elementele dintr-o normă penală care contribuie efectiv la îmbunătăţirea situaţiei inculpatului.

COMENTARIU

Pedepsele complementare sunt dispuse de către instanța de judecată pentru a întregi efectul pedepselor principale, acestea intervenind de regulă după executarea pedepselor principale. Noul Cod penal consacră trei tipuri de pedepse complementare: interzicerea exercitării unor drepturi (ca *diferență* de termeni utilizați, Codul penal din 1969 folosea, impropriu, expresia „interzicerea unor drepturi"), degradarea militară și publicarea hotărârii definitive de condamnare.

Referitor la aplicarea în timp a legii, potrivit art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele complementare se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă[1].

Pedeapsa complementară prevăzută la lit. c) a art. 55 NCP era prevăzută în Codul penal din 1969 numai în cazul persoanei juridice, sub denumirea „afișarea și difuzarea hotărârii de condamnare"; în prezent, ea se aplică și persoanelor fizice. Potrivit art. 12 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, ea nu se aplică în cazul infracțiunilor comise anterior intrării în vigoare a acestuia.

Capitolul II. Pedepsele principale

Secțiunea 1. Detențiunea pe viață

Art. 56. Regimul detențiunii pe viață. Detențiunea pe viață constă în privarea de libertate pe durată nedeterminată și se execută potrivit legii privind executarea pedepselor.

COMENTARIU

Spre deosebire de Codul penal din 1969, noul Cod penal oferă o definiție legală acestei pedepse, detențiunea pe viață fiind privarea de libertate pe o durată nedeterminată. Ea este cea mai grea pedeapsă principală, fiind prevăzută pentru cele mai grave infracțiuni, de obicei alternativ cu pedeapsa închisorii de la 15 la 25 de ani. Totuși pentru infracțiunea de genocid săvârșită în timp de război, pedeapsa este numai detențiunea pe viață, conform art. 438 alin. (2) NCP. În cazul pluralității de infracțiuni, în anumite condiții, în conformitate cu art. 39 alin. (2) sau art. 43 alin. (3) NCP, detențiunea pe viață poate înlocui pedeapsa închisorii chiar în situația în care pentru niciuna dintre infracțiunile componente ale pluralității legea nu prevede ca pedeapsă detențiunea pe viață[2].

Față de reglementarea anterioară, noul Cod penal nu aduce modificări radicale în materie. Totuși, trebuie menționat că legiuitorul *nu a mai păstrat* în cod normele privind regimul executării acestei pedepse, ele fiind acum cuprinse în Legea

[1] A se vedea nota de subsol anterioară.

[2] *V. Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 414.

nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal[1].

Legea penală mai favorabilă. Nefiind deosebiri importante între textul analizat și art. 54 alin. (2) CP 1969, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 57. Neaplicarea detențiunii pe viață. Dacă la data pronunțării hotărârii de condamnare inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, în locul detențiunii pe viață i se aplică pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă.

COMENTARIU

În măsura în care la data pronunțării hotărârii de condamnare inculpatul a împlinit vârsta de 65 de ani, el nu va mai putea fi condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață, ci doar la pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani, precum și la pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata maximă.

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat conține dispoziții mai aspre privind neaplicarea detențiunii pe viață decât norma corespunzătoare prevăzută de art. 55 alin. (1) CP 1969. Astfel, prin efectul legii, detențiunea pe viață nu se aplică persoanelor care, la data pronunțării hotărârii de condamnare, au împlinit vârsta de 65 de ani, comparativ cu doar 60 de ani în cazul normei penale anterioare. De asemenea, conform normei penale noi, inculpatului aflat într-o astfel de situație i se aplică pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani, în timp ce vechea reglementare impunea pedeapsa închisorii de 25 de ani. Prin urmare, într-o astfel de situație, legea mai favorabilă este legea veche.

Se impune totuși o nuanțare a acestei afirmații. În ceea ce privește pedeapsa complementară ce trebuie aplicată într-o astfel de situație, deși ambele norme penale impun interzicerea exercitării unor drepturi pe durata ei maximă, dispozițiile din legea nouă sunt mai favorabile. Astfel, această durată maximă este de 5 ani, conform art. 66 alin. (1) NCP, în comparație cu 10 ani, cât era prevăzută de art. 53 pct. 2 lit. a) CP 1969. Totuși, în această situație, trebuie avută în vedere regula prevăzută de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, potrivit căreia, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, se aplică pedepsele complementare prevăzute de legea care a fost considerată mai favorabilă din punct de vedere al pedepsei principale[2]. Prin urmare, criteriul legal de apreciere a legii penale mai favorabile într-o astfel de situație este pedeapsa principală.

Art. 58. Înlocuirea detențiunii pe viață. În cazul în care cel condamnat la pedeapsa detențiunii pe viață a împlinit vârsta de 65 de ani în timpul executării pedepsei, pedeapsa detențiunii pe viață poate fi înlocuită cu

[1] M. Of. nr. 514 din 14 august 2013.
[2] Referitor la aceste dispoziții, a se vedea nota 2 de subsol de la p. 135.

pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani şi pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă, dacă a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei, a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească, şi a făcut progrese constante şi evidente în vederea reintegrării sociale.

COMENTARIU

Dacă cel condamnat la pedeapsa detenţiunii pe viaţă împlineşte vârsta de 65 de ani în timpul executării pedepsei, instanţa poate dispune înlocuirea pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani şi pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pe durata ei maximă. *Spre deosebire de reglementarea anterioară*, înlocuirea nu este obligatorie, ci facultativă. Instanţa urmează să decidă ţinând cont de criteriile prevăzute expres în textul de lege analizat: conduita condamnatului pe durata executării pedepsei, existenţa unor progrese constante şi evidente în vederea reintegrării sociale, îndeplinirea integrală a obligaţiilor civile, cu excepţia situaţiei când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească (criterii care nu erau prevăzute în reglementarea anterioară, instanţa fiind obligată să înlocuiască detenţiunea pe viaţă la împlinirea vârstei prevăzute de lege, fără alte condiţionări).

Legea penală mai favorabilă. În situaţia în care cel condamnat la pedeapsa detenţiunii pe viaţă împlineşte o anumită vârstă în timpul executării acestei pedepse, dispoziţiile art. 58 NCP sunt mai drastice decât cele prevăzute de art. 55 alin. (2) CP 1969. În primul rând, vârsta a fost majorată de la 60 la 65 de ani. În al doilea rând, înlocuirea pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii nu mai este obligatorie, ca în vechea reglementare, ci facultativă, fiind supusă unor condiţii suplimentare referitoare, în esenţă, la buna conduită a condamnatului pe durata executării pedepsei şi la îndeplinirea obligaţiilor civile. În al treilea rând, detenţiunea pe viaţă este, conform noului Cod penal, înlocuită cu pedeapsa închisorii pe timp de 30 de ani, iar nu pe timp de 25 de ani, ca în reglementarea anterioară. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 59. Calculul pedepsei în cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detenţiunii pe viaţă. În cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii, perioada de detenţiune executată se consideră ca parte executată din pedeapsa închisorii.

COMENTARIU

În situaţia comutării sau înlocuirii pedepsei detenţiunii pe viaţă cu pedeapsa închisorii, perioada de detenţiune executată se va considera ca fiind parte executată din pedeapsa închisorii.

Legea penală mai favorabilă. Referitor la calculul pedepsei în cazul comutării sau înlocuirii pedepsei detenţiunii pe viaţă, prin art. 59 NCP s-a păstrat neschimbată

norma prevăzută în art. 55² CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Secțiunea a 2-a. Închisoarea

Art. 60. Regimul închisorii. Închisoarea constă în privarea de libertate pe durată determinată, cuprinsă între 15 zile şi 30 de ani, şi se execută potrivit legii privind executarea pedepselor.

COMENTARIU

Secțiunea privind pedeapsa închisorii din noul Cod penal nu cuprinde decât definiția legală a acestei pedepse și limitele sale generale. Legiuitorul *nu a mai păstrat* în această secțiune nici dispozițiile referitoare la regimul de executare, reglementate separat prin Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, nici pe cele privitoare la liberarea condiționată, acestea din urmă fiind grupate într-o secțiune distinctă din prezentul titlu (Capitolul V, Secțiunea a 6-a).

Spre deosebire de Codul penal din 1969, noul Cod penal oferă o definiție legală a pedepsei închisorii, aceasta constând în privarea de libertate pe o durată determinată.

În ceea ce privește limitele generale ale acestei pedepse principale, ele sunt *identice* cu cele prevăzute în legislația anterioară [art. 53 pct. 1 lit. b) CP 1969], și anume între 15 zile și 30 de ani. Pentru infracțiunile din partea specială a noului Cod penal sunt prevăzute pedepse între o lună și 20 de ani. Prin urmare, aplicarea unei pedepse cu închisoarea peste 20 de ani poate avea loc numai prin aplicarea unui spor ca urmare a reținerii unei circumstanțe agravante ori ca urmare a pluralității de infracțiuni sub forma concursului de infracțiuni ori a recidivei.

Pedeapsa închisorii este cea mai utilizată pedeapsă principală, ea fiind prevăzută de lege pentru cele mai multe dintre infracțiuni fie ca pedeapsă principală unică, fie ca pedeapsă principală alternativă alături de pedeapsa amenzii, în unele cazuri, sau alături de pedeapsa detențiunii pe viață, în alte cazuri.

Legea penală mai favorabilă. Nefiind deosebiri între textul analizat și art. 53 pct. 1 lit. b) CP 1969, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Secțiunea a 3-a. Amenda

Art. 61. Stabilirea amenzii. (1) Amenda constă în suma de bani pe care condamnatul este obligat să o plătească statului.

(2) Cuantumul amenzii se stabileşte prin sistemul zilelor-amendă. Suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 10 lei şi 500 lei, se înmulțeşte cu numărul zilelor-amendă, care este cuprins între 30 de zile şi 400 de zile.

(3)[1] Instanța stabilește numărul zilelor-amendă potrivit criteriilor generale de individualizare a pedepsei. Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se stabilește ținând seama de situația materială a condamnatului și de obligațiile legale ale condamnatului față de persoanele aflate în întreținerea sa.

(4) Limitele speciale ale zilelor-amendă sunt cuprinse între:

a) 60 și 180 de zile-amendă, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită numai pedeapsa amenzii;

b) 120 și 240 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii de cel mult doi ani;

c) 180 și 300 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani.

(5) Dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, iar pedeapsa prevăzută de lege este numai amenda ori instanța optează pentru aplicarea acestei pedepse, limitele speciale ale zilelor-amendă se pot majora cu o treime.

(6) Fracțiile stabilite de lege pentru cauzele de atenuare sau agravare a pedepsei se aplică limitelor speciale ale zilelor-amendă prevăzute în alin. (4) și alin. (5).

COMENTARIU

Amenda penală este o pedeapsă principală, constând într-o sumă de bani pe care condamnatul trebuie să o plătească statului. Sfera de aplicare a pedepsei amenzii a fost semnificativ *extinsă* prin noul Cod penal, crescând numărul infracțiunilor pentru care aceasta poate fi aplicată atât ca pedeapsă singulară, cât și alternativ cu pedeapsa închisorii.

Noul Cod penal introduce o reglementare nouă pentru pedeapsa principală a amenzii, care permite o mai bună individualizare a acesteia. Astfel, sistemul de *zile-amendă* permite, prin aplicarea criteriilor generale de individualizare, determinarea unei pedepse adecvate în raport circumstanțele concrete ale faptei săvârșite, numărul de zile-amendă putând fi stabilit între 30 și 400 de zile. În plus, se poate asigura și eficiența acestei pedepse, prin stabilirea sumei corespunzătoare unei zile-amendă, ținându-se cont de condiția personală a condamnatului, și anume de situația sa materială și de obligațiile față de persoanele aflate în întreținerea sa. În acest sens, instanța de judecată poate stabili o sumă corespunzătoare pentru o zi-amendă cuprinsă între 10 lei și 500 lei.

Limitele speciale ale acestei pedepse sunt stabilite de legiuitor în funcție de diferite criterii în alin. (4) și (5) ale art. 61. Astfel, limitele speciale sunt mai reduse atunci când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită doar pedeapsa amenzii și cresc în cazul în care este prevăzută ca pedeapsă alternativă și închisoarea, ținându-se cont și de limitele acesteia. În plus, limitele speciale pot fi majorate cu

[1] Alin. (3) al art. 61 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 2 din Legea nr. 187/2012.

o treime atunci când prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial. O astfel de majorare poate avea loc dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune este doar amenda sau dacă, aceasta fiind prevăzută alternativ cu închisoarea, instanța optează pentru aplicarea amenzii. Trebuie subliniat că o astfel de majorare cu o treime a amenzii, în condițiile descrise mai sus, este facultativă.

În cazul reținerii unor circumstanțe atenuante sau agravante, fracțiile prevăzute de art. 76, respectiv de art. 78 NCP se aplică limitelor speciale prezentate mai sus.

Legea penală mai favorabilă. Atât în funcție de limitele generale ale pedepsei amenzii, cât și în funcție de limitele speciale ale acesteia, legea penală mai favorabilă o constituie legea veche. Într-adevăr, conform art. 53 pct. 1 lit. c) CP 1969, maximul general este de 50.000 lei, iar, conform legii noi, maximul general al acestei pedepse este de 200.000 lei. De asemenea, maximul special al pedepsei amenzii determinat potrivit criteriilor din alin. (4) și (5) depășește maximul special al pedepsei amenzii stabilit potrivit criteriilor prevăzute de art. 63 CP 1969.

Potrivit art. 13 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, în cazul amenzilor stabilite definitiv sub imperiul Codului penal din 1969, aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile se face prin compararea amenzii aplicate cu suma ce rezultă din prevederile art. 61 alin. (2) și (4) NCP, prin utilizarea unui cuantum de referință pentru o zi-amendă în sumă de 150 lei.

Art. 62. Amenda care însoțește pedeapsa închisorii. (1) Dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, pe lângă pedeapsa închisorii, se poate aplica și pedeapsa amenzii.

(2) Limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute în art. 61 alin. (4) lit. b) și lit. c) se determină în raport de durata pedepsei închisorii stabilite de instanță și nu pot fi reduse sau majorate ca efect al cauzelor de atenuare ori agravare a pedepsei.

(3) La stabilirea cuantumului sumei corespunzătoare unei zile-amendă se va ține seama de valoarea folosului patrimonial obținut sau urmărit.

COMENTARIU

Posibilitatea aplicării pedepsei amenzii împreună cu pedeapsa închisorii reprezintă o *noutate* în raport cu Codul penal din 1969, însă ea a existat în Codul penal din 1936 (art. 52). Aplicarea unei amenzi alături de închisoare poate fi dispusă de către instanță pentru săvârșirea oricărei infracțiuni prin care s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, dacă legea prevede pentru acea infracțiune fie numai pedeapsa închisorii, fie pedeapsa amenzii alternativ cu pedeapsa închisorii, dar instanța a optat în cazul concret pentru pedeapsa închisorii[1]. Ea permite instanței de judecată să adopte un regim sancționator mai eficient în raport cu situațiile concrete ivite în practică, evitându-se în acest mod și majorarea disproporționată a

[1] *V. Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 426.

pedepsei închisorii. Aplicarea și a pedepsei amenzii pe lângă închisoare este lăsată de legiuitor la latitudinea instanței de judecată, ea având un caracter facultativ.

Limitele speciale ale acestei pedepse depind de durata pe care instanța o stabilește pentru pedeapsa închisorii, aplicându-se regulile prevăzute de art. 61 alin. (4) lit. b) și c). În plus, aceste limite nu pot fi reduse sau majorate ca efect al cauzelor de atenuare sau de agravare a pedepsei, întrucât legiuitorul a avut în vedere împrejurarea că aceste cauze sunt deja luate în considerare de instanță la stabilirea duratei pedepsei închisorii, durată în funcție de care se stabilesc și limitele amenzii, conform celor menționate mai sus.

Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă este stabilit în funcție de valoarea folosului material obținut sau urmărit de făptuitor. Chiar dacă art. 62 alin. (3) nu se referă decât la acest criteriu, considerăm că, urmare a unei interpretări sistematice, instanța trebuie să aibă în vedere la stabilirea acestui cuantum și criteriile generale prevăzute de art. 61 alin. (3) NCP, respectiv situația materială a condamnatului și obligațiile legale ale acestuia față de persoanele aflate în întreținerea sa.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât instituția analizată nu are corespondent în Codul penal anterior, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

În condițiile în care această instituție permite o modalitate mai severă de aplicare a pedepselor principale în comparație cu legislația anterioară, prin art. 11 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, s-a prevăzut că dispozițiile art. 62 NCP nu se aplică în cazul infracțiunilor săvârșite anterior intrării în vigoare a acestuia și nu vor fi avute în vedere pentru determinarea legii penale mai favorabile.

Art. 63. Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii. (1) Dacă persoana condamnată, cu rea-credință, nu execută pedeapsa amenzii, în tot sau în parte, numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuiește cu un număr corespunzător de zile cu închisoare.

(2) Dacă amenda neexecutată a însoțit pedeapsa închisorii, numărul zilelor-amendă neexecutate se înlocuiește cu un număr corespunzător de zile cu închisoare, care se adaugă la pedeapsa închisorii, pedeapsa astfel rezultată fiind considerată o singură pedeapsă.

(3) În cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, în condițiile alin. (1) și alin. (2), unei zile-amendă îi corespunde o zi de închisoare.

COMENTARIU

În situația în care condamnatul nu plătește, cu rea-credință, amenda la care a fost obligat de către instanță, aceasta se înlocuiește[1] cu pedeapsa închisorii. Înlocuirea se dispune atât în situația în care condamnatul a fost obligat prin hotărârea de condamnare doar la plata amenzii, cât și în situația în care a fost condamnat și la

[1] Instanța competentă să dispună înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii este prevăzută în art. 586 NCPP.

pedeapsa închisorii alături de cea a amenzii. În această din urmă situație, numărul de zile de închisoare corespunzătoare amenzii neplătite se adaugă la pedeapsa închisorii. În ambele situații, unei zile-amendă îi corespunde o zi de închisoare.

Având în vedere finalitatea acestui text de lege, considerăm că pedeapsa închisorii dispusă prin înlocuirea pedepsei amenzii nu poate fi suspendată sub supraveghere, în condițiile art. 91 și urm. NCP. Din această perspectivă, interpretarea dată art. 63[1] CP 1969 prin Decizia nr. L (50)/2007 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție[1] rămâne valabilă și pentru art. 63 NCP: „în cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, pedeapsa ce se stabilește de instanță nu poate fi decât cu executare efectivă".

Legea penală mai favorabilă. În raport cu norma corespunzătoare din Codul penal din 1969 (art. 63[1]), dispozițiile legii noi sunt vădit mai severe. Pe de o parte, înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii nu mai este facultativă, ca în vechea reglementare, ci ea devine obligatorie odată ce condițiile menționate mai sus sunt îndeplinite. Pe de altă parte, dacă în Codul penal din 1969 pedeapsa amenzii nu putea fi înlocuită cu pedeapsa închisorii decât dacă legea prevedea pentru infracțiunea respectivă și pedeapsa închisorii alternativ cu amenda, în legea nouă înlocuirea pedepsei amenzii se poate dispune în orice situație, chiar când este vorba de o infracțiune sancționată de lege doar cu amendă. Așadar, în acest caz, legea penală mai favorabilă este legea veche, și anume art. 63[1] CP 1969.

Situațiile tranzitorii ce pot apărea în legătură cu înlocuirea pedepsei amenzii sunt reglementate de art. 14 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal. În cazul în care pedeapsa amenzii a fost aplicată printr-o hotărâre definitivă anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, înlocuirea se dispune în temeiul și în condițiile legii vechi. În această situație, durata pedepsei închisorii nu poate să depășească maximul zilelor-amendă determinat conform art. 61 alin. (4) NCP pentru infracțiunea care a atras condamnarea. Dacă amenda a fost aplicată după data intrării în vigoare a noului Cod penal pentru infracțiuni săvârșite sub imperiul Codului penal din 1969, înlocuirea se face potrivit dispozițiilor din legea în baza căreia s-a aplicat amenda.

Art. 64. Executarea pedepsei amenzii prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității. (1) În cazul în care pedeapsa amenzii nu poate fi executată în tot sau în parte din motive neimputabile persoanei condamnate, cu consimțământul acesteia, instanța înlocuiește obligația de plată a amenzii neexecutate cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității.

(2) Dacă amenda înlocuită conform dispozițiilor alin. (1) a însoțit pedeapsa închisorii, obligația de muncă în folosul comunității se execută după executarea pedepsei închisorii.

[1] M. Of. nr. 775 din 15 noiembrie 2007.

(3) Coordonarea executării obligației de muncă în folosul comunității se face de serviciul de probațiune.

(4) Executarea muncii în folosul comunității dispusă în condițiile alin. (1) încetează prin plata amenzii corespunzătoare zilelor-amendă rămase neexecutate.

(5) Instanța înlocuiește zilele-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității cu un număr corespunzător de zile cu închisoare, dacă:

a) persoana condamnată nu execută obligația de muncă în folosul comunității în condițiile stabilite de instanță;

b)[1] persoana condamnată săvârșește o nouă infracțiune descoperită înainte de executarea integrală a obligației de muncă în folosul comunității. Zilele-amendă neexecutate prin muncă în folosul comunității la data condamnării definitive pentru noua infracțiune, înlocuite cu închisoarea, se adaugă la pedeapsa pentru noua infracțiune.

(6) Dacă persoana condamnată, aflată în situația prevăzută în alin. (1), nu își dă consimțământul la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, amenda neexecutată se înlocuiește cu pedeapsa închisorii conform art. 63.

COMENTARIU

Prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității constituie o *nouă modalitate de executare* a pedepsei amenzii introdusă prin noul Cod penal. Împrejurarea că munca în folosul comunității nu este remunerată reprezintă elementul de constrângere specific unei pedepse penale.

Când pedeapsa amenzii nu poate fi executată de către condamnat din motive care nu îi sunt imputabile, instanța înlocuiește această pedeapsă cu munca neremunerată în folosul comunității, cu condiția ca persoana condamnată să își dea acordul cu privire la această înlocuire. Existența consimțământului condamnatului este foarte importantă, pentru a se evita ca această modalitate de executare a pedepsei amenzii să fie considerată muncă forțată. Înlocuirea amenzii este obligatorie în toate cazurile când condițiile de mai sus sunt îndeplinite. Instanța nu poate dispune însă înlocuirea dacă starea de sănătate a condamnatului nu îi permite executarea unei astfel de obligații. Cu ocazia înlocuirii, unei zile-amendă îi corespunde o zi de muncă în folosul comunității.

În măsura în care amenda nu este singura pedeapsă, ci însoțește pedeapsa închisorii, obligația de muncă în folosul comunității se execută după executarea pedepsei închisorii.

Coordonarea executării obligației de muncă în folosul comunității se face de serviciul de probațiune[2].

---

[1] Lit. b) de la alin. (5) al art. 64 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 3 din Legea nr. 187/2012.

[2] A se vedea și Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune (M. Of. nr. 513 din 14 august 2013) și Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor

Obligația de executare a muncii în folosul comunității încetează prin executarea integrală a acestei obligații, prin plata amenzii corespunzătoare zilelor-amendă rămase neexecutate sau prin înlocuirea zilelor-amendă neexecutate prin muncă cu același număr de zile de închisoare. Această din urmă măsură este dispusă de instanță dacă persoana condamnată nu execută obligația de muncă sau dacă săvârșește o nouă infracțiune și este condamnată definitiv pentru aceasta înainte de executarea integrală a obligației respective. În această situație, zilele-amendă neexecutate prin muncă la data condamnării definitive sunt înlocuite cu închisoarea și se adaugă la pedeapsa pentru noua infracțiune.

Dacă sunt îndeplinite toate condițiile de la alin. (1), dar persoana condamnată nu își dă consimțământul pentru prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, amenda neexecutată se înlocuiește cu închisoarea în condițiile prevăzute de art. 63 NCP.

Legea penală mai favorabilă. Instituția executării amenzii prin muncă neremunerată în folosul comunității nu a existat în Codul penal din 1969, prin urmare, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Totuși, trebuie făcute câteva precizări. Această instituție juridică nouă permite executarea efectivă a amenzii în anumite situații când condamnatul nu este de rea-credință, dar nu dispune de mijloacele financiare necesare plății sumelor la care a fost obligat. În legislația anterioară, în astfel de situații, amenda nu putea fi executată în niciun mod, devenind inoperabilă. Așadar, din perspectiva persoanei condamnate, această instituție nou-introdusă înăsprește regimul executării amenzii penale. Pentru acest motiv, conform art. 14 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare, această normă nu se aplică pentru infracțiunile săvârșite anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, chiar dacă amenda a fost aplicată în baza art. 61 NCP.

Capitolul III. Pedeapsa accesorie și pedepsele complementare

Secțiunea 1. Pedeapsa accesorie

Art. 65. Conținutul și modul de executare a pedepsei accesorii a interzicerii exercitării unor drepturi. (1)[1] Pedeapsa accesorie constă în interzicerea exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a), b) și d)-o), a căror exercitare a fost interzisă de instanță ca pedeapsă complementară.

(2) În cazul detențiunii pe viață, pedeapsa accesorie constă în interzicerea de către instanță a exercitării drepturilor prevăzute la art. 66 alin. (1) lit. a)-o) sau a unora dintre acestea.

---

educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal (M. Of. nr. 513 din 14 august 2013).

[1] Alin. (1) și (2) ale art. 65 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 245 pct. 4 din Legea nr. 187/2012.

(3) Pedeapsa accesorie a interzicerii exercitării unor drepturi se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până când pedeapsa principală privativă de libertate a fost executată sau considerată ca executată.

(4)[1] În cazul detenţiunii pe viaţă, pedeapsa accesorie având conţinutul prevăzut la art. 66 alin. (1) lit. c) se pune în executare la data liberării condiţionate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată.

COMENTARIU

Pedeapsa accesorie este o pedeapsă cu caracter secundar, care însoţeşte pedeapsa principală şi se execută odată cu aceasta, privându-l pe condamnat de posibilitatea exercitării anumitor drepturi prevăzute de lege[2]. Aplicarea pedepsei accesorii se poate dispune de către instanţa de judecată atunci când aceasta îl condamnă pe inculpat la o pedeapsă principală privativă de libertate, indiferent dacă este vorba de închisoare sau detenţiune pe viaţă[3].

Drepturile a căror exercitare poate fi interzisă cu titlu de pedeapsă accesorie ce însoţeşte pedeapsa principală a închisorii sunt aceleaşi ca şi în cazul pedepselor complementare, cu excepţia dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României. De asemenea, instanţa poate dispune interzicerea exercitării unor drepturi ca pedeapsă accesorie doar dacă a interzis aceste drepturi şi ca pedeapsă complementară.

În cazul în care pedeapsa principală este detenţiunea pe viaţă, instanţa de judecată poate interzice, ca pedeapsă accesorie, oricare dintre drepturile prevăzute de art. 66 alin. (1) NCP, inclusiv dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României. Dacă cetăţeanul străin condamnat la detenţiune pe viaţă este liberat condiţionat, conform art. 99 NCP, pedeapsa accesorie ce constă în interzicerea exercitării dreptului acestuia de a se afla pe teritoriul României se pune în executare la data liberării condiţionate sau după ce pedeapsa a fost considerată ca executată.

Pedeapsa accesorie, întrucât însoţeşte pedeapsa principală a închisorii sau a detenţiunii pe viaţă, se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare şi până când pedeapsa principală a fost executată sau considerată ca executată, cu excepţia celei menţionate mai sus, prevăzute de alin. (4).

Comparativ cu reglementarea pedepselor accesorii prin art. 71 CP 1969, în noua reglementare se observă unele *modificări*. Astfel, pedeapsa accesorie este reglementată înaintea pedepselor complementare, întrucât ea este cea care se execută mai întâi. Prin noua reglementare a fost extinsă gama drepturilor a căror exercitare poate fi interzisă, iar alegerea lor a fost lăsată la latitudinea judecătorului. În acest mod, instanţa dispune de mijloace adecvate pentru o individualizare mai eficientă a pedepsei, respectându-se în acelaşi timp jurisprudenţa Curţii Europene

[1] Alin. (4) al art. 65 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 4 din Legea nr. 187/2012.

[2] *V. Paşca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 443.

[3] Cu privire la aplicarea pedepselor accesorii în caz de pluralitate de infracţiuni, a se vedea comentariul art. 45 NCP.

a Drepturilor Omului în materie, conform căreia aceste pedepse nu ar trebui să opereze de drept, ci ar trebui lăsate la latitudinea judecătorului, care poate decide să le aplice în funcție de circumstanțele concrete ale cauzei. Această poziție a instanței europene este justificată de importanța drepturilor fundamentale ce pot fi limitate prin aplicarea pedepselor accesorii. Spre exemplu, Curtea a decis că „interesul copilului trebuie considerat ca fiind primordial și doar un comportament deosebit de nedemn poate determina ca o persoană să fie privată de drepturile sale părintești"[1] sau că „drepturile garantate de art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție sunt esențiale pentru stabilirea și menținerea bazelor unei democrații eficiente și guvernate de principiul statului de drept, iar o restricție generală și automată a dreptului de vot aplicată tuturor deținuților condamnați este incompatibilă cu articolul menționat"[2] ori că „interzicerea automată a dreptului de a vota pentru toți deținuții, pe durata detenției, indiferent de durata pedepsei, de gravitatea faptei sau de circumstanțele concrete ale fiecărui caz în parte, constituie o restrângere generală, automată și nediferențiată, incompatibilă cu art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenție. În plus, decizia de interzicere a dreptului la vot trebuie să fie luată de un judecător și să fie temeinic motivată"[3]. De altfel, această opinie în sensul că aplicarea pedepselor accesorii trebuie lăsată la latitudinea instanței de judecată a fost însușită și de instanța noastră supremă. Prin Decizia nr. LXXIV (74)/2007[4], Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție cu privire la stabilirea modului de aplicare a pedepselor accesorii prevăzute în art. 64 lit. a)-c) CP 1969 și a stabilit că „Dispozițiile art. 71 din Codul penal (din 1969 – n.n.) referitoare la pedepsele accesorii se interpretează în sensul că interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64 lit. a) (teza I)-c) din Codul penal (din 1969 – n.n.) nu se va face în mod automat, prin efectul legii, ci se va supune aprecierii instanței, în funcție de criteriile stabilite în art. 71 alin. (3) din Codul penal (din 1969 – n.n.)".

Legea penală mai favorabilă. Între textul de lege analizat și art. 71 CP 1969 există *trei deosebiri principale*. În primul rând, conform legii vechi, aplicarea acestor pedepse se făcea automat, în timp ce prin actuala legislație alegerea drepturilor a căror exercitare poate fi interzisă a fost lăsată la latitudinea judecătorului. Această deosebire formală nu mai are însă relevanță, din moment ce sub imperiul legii vechi, ca urmare a poziției adoptate de instanța supremă, așa cum am prezentat-o mai sus, aplicarea acestor pedepse a fost lăsată tot la aprecierea instanței de judecată. A doua deosebire este însă relevantă. Prin legea nouă a fost extinsă

[1] C.E.D.O., cauza *Johansen c. Norvegiei*, Hotărârea din 7 august 1996, cauza *Gnahoré c. Franței*, Hotărârea din 19 septembrie 2000, cauza *Sabou și Pîrcălab c. României*, Hotărârea din 28 septembrie 2004, în *T. Toader (ed.)*, Noul Cod penal. Noul Cod de procedură penală – legile de punere în aplicare, corelații cu vechile reglementări, legislație conexă, hotărâri C.E.D.O., Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 35.

[2] C.E.D.O., cauza *Cucu c. României*, Hotărârea din 13 noiembrie 2012, *ibidem*.

[3] C.E.D.O., cauza *Scoppola c. Italiei (nr. 3)*, Hotărârea din 22 mai 2012, *ibidem*.

[4] M. Of. nr. 545 din 18 iulie 2008.

semnificativ gama drepturilor care pot face obiectul pedepsei accesorii, în comparație cu dispozițiile anterioare. În al treilea rând, în cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, executarea pedepselor accesorii nu se mai suspendă, așa cum se întâmpla în conformitate cu dispozițiile art. 71 alin. (5) CP 1969. Pentru aceste motive, apreciem că legea penală mai favorabilă este legea veche.

Însă trebuie avut în vedere că, în materia legii penale mai favorabile, legiuitorul a stabilit regula potrivit căreia pedeapsa accesorie nu are autonomie funcțională în raport cu pedeapsa principală[1]. În cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, se aplică regula prevăzută de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, conform căreia legea penală mai favorabilă se stabilește în funcție de pedeapsa principală[2]. Într-o astfel de situație, se aplică pedeapsa accesorie prevăzută de legea penală mai favorabilă determinată în acest mod, chiar dacă pedeapsa accesorie ar fi mai severă. Doar în măsura în care pedeapsa principală este aceeași în ambele legi penale succesive, legea penală mai favorabilă se stabilește în funcție de pedeapsa accesorie.

Secțiunea a 2-a. Pedepsele complementare

Art. 66. Conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. (1) Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi constă în interzicerea exercitării, pe o perioadă de la unu la 5 ani, a unuia sau mai multora dintre următoarele drepturi:

a) dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice;

b) dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat;

c) dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României;

d) dreptul de a alege;

e) drepturile părinteşti;

f) dreptul de a fi tutore sau curator;

g) dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfăşura activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracțiunii;

h) dreptul de a deține, purta şi folosi orice categorie de arme;

i) dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanță;

j) dreptul de a părăsi teritoriul României;

k) dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public;

l) dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță;

m) dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 7.

[2] Referitor la aceste dispoziții, a se vedea nota 2 de subsol de la p. 135.

n) dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea;

o) dreptul de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată.

(2) Când legea prevede interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, instanța dispune interzicerea exercitării drepturilor prevăzute în alin. (1) lit. a) și lit. b).

(3) Interzicerea exercitării drepturilor prevăzute în alin. (1) lit. a) și lit. b) se dispune cumulativ.

(4) Pedeapsa prevăzută în alin. (1) lit. c) nu se va dispune atunci când există motive întemeiate de a crede că viața persoanei expulzate este pusă în pericol ori că persoana va fi supusă la tortură sau alte tratamente inumane ori degradante în statul în care urmează a fi expulzată.

(5) Când dispune interzicerea unuia dintre drepturile prevăzute în alin. (1) lit. n) și lit. o), instanța individualizează în concret conținutul acestei pedepse, ținând seama de împrejurările cauzei.

COMENTARIU

Pedepsele complementare sunt dispuse de către instanța de judecată pentru a întregi efectul pedepselor principale, acestea intervenind de regulă după executarea pedepselor principale[1]. Noul Cod penal consacră trei tipuri de pedepse complementare: interzicerea exercitării unor drepturi, degradarea militară și publicarea hotărârii definitive de condamnare.

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi dispusă de către instanța de judecată pe o perioadă cuprinsă între 1 și 5 ani. Drepturile a căror exercitare poate fi interzisă cu titlu de pedeapsă complementară sunt relativ extinse, unele fiind preluate din vechea reglementare, altele având un caracter de noutate. Textul de lege analizat acordă judecătorului o largă putere de apreciere, permițând o individualizare cât mai eficace a acestui tip de pedeapsă complementară. Puterea de apreciere în materie conferită judecătorului de către textul de lege analizat este în concordanță cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și cu practica Înaltei Curți de Casație și Justiție. Cu privire la importanța rolului instanței în materia aplicării pedepsei complementare, a se vedea, *mutatis mutandis*, și comentariul de la art. 65 NCP.

Când prin lege se impune interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, instanța trebuie să dispună ca pedeapsă complementară, cumulativ, atât interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții [art. 66 alin. (1) lit. a)], cât și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat [art. 66 alin. (1) lit. b)].

[1] Cu privire la aplicarea pedepselor complementare în caz de pluralitate de infracțiuni, a se vedea comentariul art. 45 NCP.

Nu poate fi dispusă ca pedeapsă complementară interzicerea exercitării dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României atunci când există motive întemeiate de a se crede că viața acestuia sau integritatea sa fizică ori psihică ar fi puse în pericol în statul unde urmează să fie expulzat. Această dispoziție legală contribuie la respectarea în dreptul intern a drepturilor prevăzute în art. 2 și art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, astfel cum acestea au fost interpretate în jurisprudența pertinentă a Curții de la Strasbourg. Spre exemplu, instanța europeană a arătat că „expulzarea de către un stat contractant poate atrage răspunderea acestuia în temeiul art. 3 din Convenție, în cazul în care există motive serioase care fac să se creadă că persoana în cauză, dacă va fi expulzată, se va confrunta cu un risc real de a fi supusă unui tratament inuman sau degradant. Într-un astfel de caz, art. 3 implică obligația de a nu se recurge la măsura expulzării în țara respectivă"[1] sau că, „pentru a decide dacă există motive serioase să se creadă că persoana riscă să fie supusă unor tratamente inumane sau degradante, este necesar ca instanța să evalueze condițiile din țara de destinație în raport cu standardele prevăzute în art. 3 din Convenție. Aceste standarde implică faptul ca relele tratamente să atingă un nivel minim de severitate pentru a intra în domeniul de aplicare al acestui text. Evaluarea este relativă, în funcție de toate circumstanțele cauzei"[2].

Atunci când se interzice exercitarea dreptului de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care condamnatul a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea [art. 66 alin. (1) lit. n)], judecătorul este dator să individualizeze în concret, să descrie cât mai clar conținutul acestei pedepse, pornind de la împrejurările cauzei. În acest mod, condamnatul va fi în măsură să cunoască mai bine obligațiile ce îi sunt impuse și să le respecte, iar autoritățile competente vor verifica mai ușor modul în care pedeapsa este executată. Aceeași obligație este impusă instanței de judecată și în cazul interzicerii exercitării dreptului de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale [art. 66 alin. (1) lit. o)].

Legea penală mai favorabilă. Comparativ cu art. 64 CP 1969, în noua reglementare se observă unele *modificări*. Astfel, limita maximă a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi a fost redusă substanțial, de la 10 la 5 ani. Așadar, dacă ne raportăm la durata pedepselor complementare, legea penală mai favorabilă pare a fi legea nouă.

În schimb, din perspectiva conținutului pedepsei complementare, dispozițiile legii noi sunt în general mai aspre. Prin noua reglementare a fost extinsă gama drepturilor a căror exercitare poate fi interzisă. Domeniul de aplicare al acestei pedepse include acum unele dintre fostele măsuri de siguranță din Codul penal din 1969, cum ar fi interzicerea de a se afla în anumite localități, expulzarea străinilor

[1] C.E.D.O., cauza *S.H.H. c. Regatului Unit*, Hotărârea din 29 ianuarie 2013, cauza *I.K. c. Austriei*, Hotărârea din 28 martie 2013, în *T. Toader (ed.)*, op. cit., p. 38.
[2] C.E.D.O., cauza *F.N. și alții c. Suediei*, Hotărârea din 18 decembrie 2012, *ibidem*.

sau interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată. Astfel, legiuitorul a privilegiat prin noua reglementare caracterul lor punitiv constând în restrângerea libertății de mișcare a persoanei condamnate. Condițiile ce trebuiau să fie îndeplinite pentru a putea fi dispusă interzicerea de a se afla în anumite localități, conform art. 116 CP 1969, erau mai dificil de îndeplinit față de cele prevăzute în textul analizat, prin urmare, vechea reglementare era mai blândă pentru persoana vizată. De asemenea, interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată nu putea fi aplicată, conform art. 118[1] CP 1969, decât la cererea părții vătămate, doar dacă persoana a fost condamnată la pedeapsa închisorii de cel puțin un an pentru anumite infracțiuni de violență săvârșite asupra membrilor familiei, iar durata acestei măsuri nu putea depăși doi ani. În actuala reglementare, aceste condiții de aplicare fie nu se mai regăsesc, fie sunt mai puțin restrictive, astfel încât textul de lege analizat este mai defavorabil. În schimb, noua reglementare a expulzării este mai favorabilă: durata acestei pedepse complementare este acum determinată, fiind de maxim 5 ani, și nu poate fi dispusă decât dacă s-a aplicat o pedeapsă, în timp ce, conform art. 117 CP 1969, această măsură se putea lua și dacă s-a comis o infracțiune, nefiind necesară aplicarea unei pedepse[1].

Prin urmare, dacă ne raportăm la conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, legea veche poate fi considerată în general mai favorabilă. Totuși, având în vedere aceste deosebiri între normele penale succesive, considerăm că stabilirea legii penale mai favorabile cu privire la pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi făcută mai degrabă *in concreto*.

Însă trebuie ținut cont de faptul că, în materia legii penale mai favorabile, legiuitorul a stabilit regula potrivit căreia pedeapsa complementară nu are autonomie funcțională în raport cu pedeapsa principală[2]. Dacă hotărârea judecătorească de condamnare nu este definitivă în momentul intrării în vigoare a noului Cod penal, se aplică regula prevăzută de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, conform căreia legea penală mai favorabilă se stabilește în funcție de pedeapsa principală[3]. Într-o astfel de situație, se aplică pedeapsa complementară prevăzută de legea penală mai favorabilă determinată în acest mod, chiar dacă pedeapsa complementară ar fi mai severă. Doar în măsura în care pedeapsa principală este aceeași în ambele legi penale succesive, legea penală mai favorabilă se stabilește în funcție de pedeapsa complementară.

Dacă hotărârea judecătorească de condamnare este definitivă în momentul intrării în vigoare a noului Cod penal, se aplică regula prevăzută de art. 6 alin. (5) NCP, potrivit căreia, în cauzele definitiv judecate, când legea nouă este mai favorabilă în condițiile alin. (1)-(4) ale art. 6, pedepsele complementare și măsurile de siguranță neexecutate și neprevăzute în legea nouă nu se mai execută, iar cele

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 24.
[2] *Idem*, p. 7.
[3] Cu privire la aceste dispoziții, a se vedea nota 2 de subsol de la p. 135.

care au corespondent în legea nouă se execută în conținutul și limitele prevăzute de aceasta.

Legiuitorul stabilește și o excepție de la regula lipsei de autonomie a pedepsei complementare în raport cu pedeapsa principală în materia legii penale mai favorabile, excepție prevăzută de art. 6 alin. (6) NCP. Astfel, în cauzele definitiv judecate, dacă legea nouă este mai favorabilă doar sub aspectul pedepselor complementare, acestea se execută în conținutul și în limitele prevăzute de legea nouă. Cu alte cuvinte, într-o astfel de situație, legea penală mai favorabilă se determină în funcție de pedeapsa complementară. Prin urmare, dacă legea nouă prevede o pedeapsă principală mai aspră, dar o pedeapsă complementară mai blândă, se va aplica pedeapsa complementară conform legii noi, păstrându-se pedeapsa principală stabilită conform legii vechi. În acest caz, se face o aplicare separată a legii penale mai favorabile cu privire la pedeapsa complementară.

Art. 67. Aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. (1) Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată dacă pedeapsa principală stabilită este închisoarea sau amenda și instanța constată că, față de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului, această pedeapsă este necesară.

(2) Aplicarea pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi este obligatorie când legea prevede această pedeapsă pentru infracțiunea săvârșită.

(3) Interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României nu se aplică în cazul în care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

COMENTARIU

Pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi poate fi aplicată când pedeapsa principală este închisoarea sau amenda. De regulă, aplicarea ei este facultativă, judecătorul apreciind dacă se impune sau nu o astfel de pedeapsă în funcție de criteriile indicate de textul de lege: natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana infractorului. Însă, atunci când norma de incriminare a unei infracțiuni prevede expres această pedeapsă, aplicarea ei de către instanță este obligatorie.

În cazul în care instanța dispune față de un condamnat străin suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, ea nu poate interzice exercițiul dreptului acestuia de a se afla pe teritoriul României.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu art. 65 CP 1969, se observă că noua reglementare permite aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi atât în cazul aplicării pedepsei principale a închisorii, indiferent de durata acesteia, cât și în cazul aplicării pedepsei amenzii. Prin urmare, din perspectiva pedepsei complementare, legea mai favorabilă este vechea reglementare, care permitea aplicarea acestei pedepse complementare doar dacă pedeapsa principală era închisoarea de cel puțin 2 ani.

În situațiile tranzitorii cu privire la aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, se va ține seama însă și de împrejurarea că, în materia stabilirii legii penale mai favorabile, pedeapsa complementară nu are de regulă autonomie în raport cu pedeapsa principală. Trimitem, pentru aceste explicații, la comentariul de la art. 66 NCP.

Art. 68. Executarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi. (1) Executarea pedepsei interzicerii exercitării unor drepturi începe:

a) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare la pedeapsa amenzii;

b) de la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere;

c) după executarea pedepsei închisorii, după grațierea totală ori a restului de pedeapsă, după împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei sau după expirarea termenului de supraveghere a liberării condiționate.

(2) În cazul în care s-a dispus liberarea condiționată, interzicerea dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României se execută la data liberării.

(3) Dacă se dispune revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere sau înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea, pentru alte motive decât săvârșirea unei noi infracțiuni, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată la data revocării sau înlocuirii se va executa după executarea pedepsei închisorii.

COMENTARIU

Ca regulă generală, pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se execută după executarea pedepsei principale. Atunci când instanța stabilește o pedeapsă complementară alături de pedeapsa închisorii cu executare, pedeapsa complementară se execută după executarea pedepsei închisorii, după grațierea totală ori a restului de pedeapsă, după împlinirea termenului de prescripție a executării pedepsei sau după expirarea termenului de supraveghere a liberării condiționate. Regula a fost preluată, cu unele modificări, din art. 66 CP 1969. O excepție de la această regulă o constituie pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului străinului de a se afla pe teritoriul României, care se execută de la data liberării condiționate, nu după expirarea termenului de supraveghere a liberării condiționate.

În cazul în care pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se dispune alături de pedeapsa închisorii cu suspendarea executării sub supraveghere sau alături de pedeapsa amenzii, executarea pedepsei complementare curge de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare. În aceste ultime două situații, dacă se dispune revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere sau înlocuirea pedepsei amenzii cu închisoarea, pentru alte motive decât săvârșirea unei noi infracțiuni, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exer-

citării unor drepturi neexecutată la data revocării sau înlocuirii se va executa după executarea pedepsei închisorii, conform regulii generale prezentate mai sus.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât textul de lege analizat a preluat dispozițiile art. 66 CP 1969, aducând doar unele completări și clarificări, apreciem că problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 69. Degradarea militară. (1) Pedeapsa complementară a degradării militare constă în pierderea gradului și a dreptului de a purta uniformă de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(2) Degradarea militară se aplică în mod obligatoriu condamnaților militari în activitate, în rezervă sau în retragere, dacă pedeapsa principală aplicată este închisoarea mai mare de 10 ani sau detențiunea pe viață.

(3) Degradarea militară poate fi aplicată condamnaților militari în activitate, în rezervă sau în retragere pentru infracțiuni săvârșite cu intenție, dacă pedeapsa principală aplicată este închisoarea de cel puțin 5 ani și de cel mult 10 ani.

COMENTARIU

Degradarea militară reprezintă o pedeapsă complementară care constă în pierderea gradului și a dreptului de a purta uniformă. Această pedeapsă se execută de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare și se aplică, de principiu, pe întreaga perioadă a vieții condamnatului[1].

Ea îi vizează pe condamnații care au calitatea de militari în activitate, în rezervă sau în retragere. Cele trei categorii sunt definite în art. 4 din Legea nr. 80/1995 privind statutul cadrelor militare[2]. Potrivit acestui text de lege, cadrele militare sunt în activitate atunci când ocupă o funcție militară. Ele sunt considerate în rezervă atunci când nu ocupă o funcție militară, dar întrunesc condițiile prevăzute de lege pentru a fi chemate să îndeplinească serviciul militar ca rezerviști concentrați sau mobilizați, iar la nevoie, în calitate de cadre militare în activitate. În fine, cadrele militare sunt în retragere atunci când, potrivit legii, nu mai pot fi chemate pentru îndeplinirea serviciului militar.

Aplicarea acestei pedepse complementare este obligatorie atunci când pedeapsa principală este închisoarea mai mare de 10 ani sau detențiunea pe viață și este facultativă atunci când pedeapsa principală este închisoarea de cel puțin 5 ani și de cel mult 10 ani. *Per a contrario*, această pedeapsă complementară nu poate fi aplicată atunci când pedeapsa principală este amenda sau închisoarea de până la 5 ani.

Legea penală mai favorabilă. Există mici *diferențe* între modul cum este reglementată această pedeapsă complementară în noul Cod penal față de vechea reglementare, reprezentată de art. 67 CP 1969. Legea nouă precizează care este momentul de la care începe executarea acestei pedepse și, în plus, domeniul ei de aplicare a fost explicitat, fiind incluse cadrele militare din cele trei categorii men-

[1] *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 454.
[2] M. Of. nr. 155 din 20 iulie 1995.

ționate mai sus: în activitate, în rezervă și în retragere. Însă, în linii generale, textul de lege analizat preia dispozițiile legii penale vechi, motiv pentru care considerăm că problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 70. Publicarea hotărârii definitive de condamnare. (1) Publicarea hotărârii definitive de condamnare se poate dispune când, ținând seama de natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei și persoana condamnatului, instanța apreciază că publicarea va contribui la prevenirea săvârșirii altor asemenea infracțiuni.

(2) Hotărârea de condamnare se publică în extras, în forma stabilită de instanță, într-un cotidian local sau național, o singură dată.

(3) Publicarea hotărârii definitive de condamnare se face pe cheltuiala persoanei condamnate, fără a se dezvălui identitatea altor persoane.

COMENTARIU

Publicarea hotărârii definitive de condamnare constituie o pedeapsă complementară pentru persoanele fizice introdusă pentru prima dată prin art. 70 NCP, în Codul penal din 1969 o astfel de pedeapsă complementară fiind prevăzută doar pentru persoanele juridice.

Această pedeapsă complementară poate fi dispusă de instanță indiferent de tipul sau de cuantumul ori durata pedepsei principale. Este o pedeapsă facultativă, pe care instanța o poate dispune dacă o consideră necesară în funcție de anumite criterii stabilite de lege: natura și gravitatea infracțiunii, împrejurările cauzei sau persoana condamnatului. Deoarece trebuie să contribuie la prevenirea săvârșirii altor asemenea infracțiuni, ea trebuie să aibă un caracter disuasiv. În mod evident, are și un caracter infamant[1] cu privire la persoana condamnată, dar poate constitui și o reparație morală pentru eventualele victime ale infracțiunii.

Pedeapsa are un conținut strict determinat, în sensul că hotărârea se publică într-un cotidian local sau național, doar o singură dată, într-un extras stabilit de instanță. Cheltuielile de publicare sunt suportate de către condamnat, iar identitatea altor persoane care apar în cuprinsul hotărârii nu trebuie dezvăluită.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât această pedeapsă complementară nu era prevăzută în Codul penal din 1969 pentru persoanele fizice, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

De asemenea, ea nu poate fi dispusă pentru fapte săvârșite înainte de intrarea în vigoare a noului Cod penal. Această regulă, prevăzută expres de art. 12 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, reprezintă o aplicare a regulii prevăzute de art. 3 NCP, potrivit căruia legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în timpul cât ea se află în vigoare. O aplicare a acestei pedepse pentru infracțiuni săvârșite de persoane fizice anterior intrării în vigoare a noului Cod penal ar constitui o aplicare retroactivă a legii penale mai aspre și, deci, și o încălcare a principiului legalității pedepselor.

[1] *V. Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 441.

Capitolul IV. Calculul duratei pedepselor

Art. 71. Durata executării. (1) Durata executării pedepsei privative de libertate se socoteşte din ziua în care condamnatul a început executarea hotărârii definitive de condamnare.

(2) Ziua în care începe executarea pedepsei şi ziua în care încetează se socotesc în durata executării.

(3) Perioada în care condamnatul, în cursul executării pedepsei, se află bolnav în spital intră în durata executării, în afară de cazul în care şi-a provocat în mod voit boala, iar această împrejurare se constată în cursul executării pedepsei.

(4) Permisiunile de ieşire din penitenciar, acordate condamnatului conform legii de executare a pedepselor, intră în durata executării pedepsei.

COMENTARIU

Durata executării pedepsei privative de libertate se calculează din ziua în care începe executarea. Această zi, precum şi ziua în care încetează executarea pedepsei intră în durata executării. Perioada de timp în care condamnatul aflat în executarea pedepsei se află internat în spital este inclusă în durata executării, cu excepţia situaţiei în care acesta şi-a provocat în mod intenţionat boala şi s-a aflat despre aceasta în cursul executării pedepsei. Permisiunile acordate condamnatului de ieşire din penitenciar fac parte din durata pedepsei.

Legea penală mai favorabilă. Acest text de lege a preluat în cea mai mare parte dispoziţiile art. 87 CP 1969. *Spre deosebire de norma anterioară*, textul analizat se referă la executarea pedepsei privative de libertate, nu doar la pedeapsa închisorii, ceea ce presupune că sunt avute în vedere atât pedeapsa închisorii, cât şi detenţiunea pe viaţă. În plus, s-a renunţat la dispoziţiile referitoare la executarea pedepsei la locul de muncă, instituţie ce nu a mai fost păstrată în legea nouă. În schimb, s-a adăugat prevederea expresă că permisiunile de ieşire din penitenciar sunt incluse în durata executării pedepsei privative de libertate. Pentru acest motiv, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

Art. 72. Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate. (1) Perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade din durata pedepsei închisorii pronunţate. Scăderea se face şi atunci când condamnatul a fost urmărit sau judecat, în acelaşi timp ori în mod separat, pentru mai multe infracţiuni concurente, chiar dacă a fost condamnat pentru o altă faptă decât cea care a determinat dispunerea măsurii preventive.

(2) Perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade şi în caz de condamnare la pedeapsa amenzii, prin înlăturarea în tot sau în parte a zilelor-amendă.

(3) În cazul amenzii care însoțește pedeapsa închisorii, perioada în care o persoană a fost supusă unei măsuri preventive privative de libertate se scade din durata pedepsei închisorii.

COMENTARIU

Perioada în care o persoană a fost privată de libertate prin măsuri preventive se scade din durata pedepsei închisorii. Măsurile preventive privative de libertate sunt, conform noului Cod de procedură penală, reținerea, arestul la domiciliu și arestarea preventivă. Durata măsurii arestului la domiciliu se deduce din pedeapsa aplicată prin echivalarea unei zile de arest preventiv la domiciliu cu o zi din pedeapsă [art. 399 alin. (2) NCPP]. De asemenea, se deduce din durata pedepsei și perioada în care suspectul sau inculpatul a fost internat într-o instituție de specialitate în vederea efectuării expertizei psihiatrice [art. 184 alin. (28) NCPP].

Scăderea perioadei privării de libertate prin măsuri preventive se va face și în situația în care condamnatul a fost urmărit și judecat pentru mai multe infracțiuni concurente, chiar dacă a fost condamnat pentru o altă faptă decât cea care a fost avută în vedere la luarea măsurii preventive. În cazul în care a fost condamnat la pedeapsa amenzii, perioada privării de libertate ca urmare a măsurilor preventive va duce la înlăturarea în tot sau în parte a zilelor-amendă. În cazul în care instanța dispune condamnarea atât la pedeapsa închisorii, cât și la pedeapsa amenzii, perioada privării de libertate ca urmare a măsurilor preventive se scade din durata pedepsei închisorii.

Legea penală mai favorabilă. Acest articol păstrează în esență dispozițiile art. 88 CP 1969, fiind adăugat doar ultimul alineat referitor la computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate în cazul amenzii care însoțește pedeapsa închisorii, această din urmă instituție fiind nou-introdusă în legislația penală. De asemenea, trebuie menționat că art. 88 CP 1969 se referea expres la singurele măsuri preventive privative de libertate existente în legislația anterioară, și anume la reținere și la arestare preventivă, în timp ce textul de lege analizat conține, așa cum am văzut, doar o menționare generică. Aceste deosebiri nu reprezintă însă decât o adaptare a normelor privind computarea duratei măsurilor preventive la noile instituții penale și procesual penale relevante.

Prin urmare, considerăm că problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 73. Computarea pedepselor şi măsurilor preventive executate în afara țării. (1) În cazul infracțiunilor săvârşite în condițiile art. 8, art. 9, art. 10 sau art. 11, partea din pedeapsă, precum şi durata măsurilor preventive privative de libertate executate în afara teritoriului țării se scad din durata pedepsei aplicate pentru aceeaşi infracțiune în România.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător şi în cazul în care pedeapsa executată în afara țării este amenda.

COMENTARIU

Partea din pedeapsă, precum și durata măsurilor preventive privative de liberate executate în afara țării pentru infracțiuni săvârșite în situațiile speciale de aplicare a legii penale în spațiu se compută din durata pedepsei aplicate pentru aceeași infracțiune în România. Se au astfel în vedere situații în care se aplică regula teritorialității legii penale (art. 8), regula personalității legii penale (art. 9), regula realității legii penale (art. 10) și regula universalității legii penale (art. 11).

Dispozițiile de mai sus se aplică în mod corespunzător și în situația în care pedeapsa executată în afara țării este amenda.

Prin urmare, în cele patru situații menționate mai sus, sunt computate din durata pedepsei aplicate în România atât durata măsurilor preventive privative de libertate, cât și părțile din pedeapsă executate în afara țării, indiferent dacă pedeapsa din străinătate este detențiunea pe viață, închisoarea sau amenda. Noțiunea de „măsuri preventive privative de libertate" la care face referire textul analizat cuprinde și arestul la domiciliu. În acest sens, își păstrează actualitatea Decizia nr. 22/2009[1], prin care Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, a admis recursul în interesul legii promovat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 18 (art. 15[2] după republicarea legii – n.n.) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, a stabilit că „durata arestului la domiciliu, executat în străinătate, măsură preventivă privativă de libertate, în accepțiunea art. 5 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, trebuie luată în calcul în cadrul procedurii penale române și dedusă din durata închisorii aplicate de instanțele române".

Legea penală mai favorabilă. Prin acest articol au fost preluate, în esență, dispozițiile art. 89 CP 1969, dar domeniul de aplicare al acestei norme a fost extins. Pe de o parte, au fost incluse și infracțiunile săvârșite în condițiile prevăzute de regula teritorialității legii penale, iar, pe de altă parte, s-a precizat expres că regula computării se aplică și dacă pedeapsa executată în afara țării este amenda. Pentru aceste motive, legea nouă poate fi considerată lege penală mai favorabilă în raport cu reglementarea anterioară.

[1] M. Of. nr. 290 din 4 mai 2010.

[2] Potrivit art. 15 alin. (1) din Legea nr. 302/2004 privind cooperarea judiciară internațională în materie penală, republicată, „Durata pedepselor și a măsurilor privative de libertate, în îndeplinirea unei cereri formulate de autoritățile române în temeiul prezentei legi, este luată în calcul în cadrul procedurii penale române și se compută din durata pedepsei aplicate de instanțele române".

Capitolul V. Individualizarea pedepselor

Secțiunea 1. Dispoziții generale

Art. 74. Criteriile generale de individualizare a pedepsei. (1) Stabilirea duratei ori a cuantumului pedepsei se face în raport cu gravitatea infracțiunii săvârșite și cu periculozitatea infractorului, care se evaluează după următoarele criterii:

a) împrejurările și modul de comitere a infracțiunii, precum și mijloacele folosite;

b) starea de pericol creată pentru valoarea ocrotită;

c) natura și gravitatea rezultatului produs ori a altor consecințe ale infracțiunii;

d) motivul săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit;

e) natura și frecvența infracțiunilor care constituie antecedente penale ale infractorului;

f) conduita după săvârșirea infracțiunii și în cursul procesului penal;

g) nivelul de educație, vârsta, starea de sănătate, situația familială și socială.

(2) Când pentru infracțiunea săvârșită legea prevede pedepse alternative, se ține seama de criteriile prevăzute în alin. (1) și pentru alegerea uneia dintre acestea.

COMENTARIU

Criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt considerate în literatura de specialitate a fi anumite norme sau principii referitoare la unele date sau elemente care caracterizează ori sunt de natură să ajute la caracterizarea faptelor penale și a infractorilor și, de aceea, sunt prevăzute de lege ca mijloace de care trebuie să se folosească instanța de judecată la individualizarea pedepsei[1]. Ele sunt stabilite de legiuitor pentru a ghida instanțele de judecată în aprecierea gravității infracțiunii săvârșite și a periculozității infractorului, în vederea stabilirii în concret a duratei sau a cuantumului pedepsei. De asemenea, atunci când legea prevede pedepse alternative pentru o infracțiune, criteriile generale de individualizare a pedepsei ajută instanța în a alege una sau alta dintre ele. Este evident că, în afară de aceste criterii generale de individualizare, aplicabile în toate cazurile, există și criterii speciale de individualizare a pedepsei, de care instanța trebuie să țină seama în anumite situații (de exemplu, prevederile art. 49 NCP privind pedeapsa în cazul participanților sau prevederile art. 67 NCP privind aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi). Aceste din urmă criterii se utilizează în mod prioritar de către instanțe în situațiile speciale pentru care au fost stabilite, fiind completate cu criteriile generale prevăzute de art. 74 NCP.

[1] *C. Bulai, B.N. Bulai*, Manual de drept penal..., p. 386.

Legea penală mai favorabilă. Comparând textul de lege analizat cu art. 72 CP 1969, se observă că, în linii generale, dispozițiile sunt asemănătoare, dar că există și unele *deosebiri*. În primul rând, trei dintre criteriile generale de individualizare prezente în legea veche nu se mai regăsesc în cea nouă: dispozițiile părții generale a Codului penal, limitele de pedeapsă fixate în partea specială și împrejurările care agravează sau atenuează răspunderea penală. Acestea au mai degrabă rolul de a stabili limitele de pedeapsă[1] între care se face individualizarea propriu-zisă, iar instanța trebuie oricum să țină cont de ele, fiind prevăzute de alte articole ale noului Cod penal. În al doilea rând, noua reglementare preia celelalte două criterii de individualizare, gradul de pericol social al faptei și persoana infractorului, dar le detaliază, rezultând un număr mai mare de criterii mai precise. În acest mod, instanțele de judecată dispun de instrumente adecvate pentru o corectă individualizare judiciară a pedepselor. Însă aceste deosebiri nu sunt de natură să conducă la concluzia că una sau alta dintre cele două norme penale succesive ar fi mai favorabilă.

Secțiunea a 2-a. Circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante

Art. 75. Circumstanțe atenuante. (1) Următoarele împrejurări constituie circumstanțe atenuante legale:

a) săvârşirea infracțiunii sub stăpânirea unei puternice tulburări sau emoții, determinată de o provocare din partea persoanei vătămate, produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității persoanei sau printr-o altă acțiune ilicită gravă;

b) depăşirea limitelor legitimei apărări;

c) depăşirea limitelor stării de necesitate;

d)[2] acoperirea integrală a prejudiciului material cauzat prin infracțiune, în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la primul termen de judecată, dacă făptuitorul nu a mai beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii faptei. Circumstanța atenuantă nu se aplică în cazul săvârşirii următoarelor infracțiuni: contra persoanei, de furt calificat, tâlhărie, piraterie, fraude comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice, ultraj, ultraj judiciar, purtare abuzivă, infracțiuni contra siguranței publice, infracțiuni contra sănătății publice, infracțiuni contra libertății religioase şi respectului datorat persoanelor decedate, contra securității naționale, contra capacității de luptă a forțelor armate, infracțiunilor de genocid, contra umanității şi de război, a infracțiunilor privind frontiera de stat a României, a infracțiunilor la legislația privind prevenirea şi combaterea terorismului, a infracțiunilor de corupție, infracțiunilor asimilate infracțiunilor de corupție, a celor împotriva intereselor

[1] *I. Pascu, V. Dobrinoiu ş.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 466.

[2] Lit. d) de la alin. (1) al art. 75 a fost introdusă prin art. 245 pct. 5 din Legea nr. 187/2012.

financiare ale Uniunii Europene, a infracțiunilor privitoare la nerespectarea regimului materiilor explozive, materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, privind regimul juridic al drogurilor, privind regimul juridic al precursorilor de droguri, a celor privind spălarea banilor, privind activitățile aeronautice civile și cele care pot pune în pericol siguranța zborurilor și securitatea aeronautică, privind protecția martorilor, privind interzicerea organizațiilor și simbolurilor cu caracter fascist, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni contra păcii și omenirii, a celor privind traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană, privind prevenirea și combaterea pornografiei și a celor la regimul adopțiilor.

(2) Pot constitui circumstanțe atenuante judiciare:

a) eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii;

b) împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului.

COMENTARIU

Textul analizat stabilește patru circumstanțe atenuante legale, adică împrejurări care produc efecte ori de câte ori instanța de judecată constată existența lor în fapt.

Prima circumstanță atenuantă legală o reprezintă provocarea din partea victimei, provocare care trebuie să îndeplinească anumite condiții prevăzute expres de lege: pe de o parte, trebuie să producă o stare de puternică tulburare sau emoție, stare în care infractorul să săvârșească fapta, și, pe de altă parte, trebuie să fie produsă prin violență, printr-o atingere gravă a demnității sau prin altă acțiune ilicită gravă.

A doua circumstanță atenuantă legală este depășirea limitelor legitimei apărări, adică situația în care infracțiunea este săvârșită printr-un răspuns disproporționat la atacul din partea victimei, iar acest răspuns disproporționat nu îndeplinește condițiile pentru a fi considerat un exces neimputabil în sensul art. 26 alin. (1) NCP. Evident, trebuie să fie îndeplinite toate celelalte condiții ale legitimei apărări prevăzute în art. 19 NCP.

A treia circumstanță atenuantă legală o reprezintă depășirea limitelor stării de necesitate, adică situația unei persoane aflate în ipoteza prevăzută de art. 20 NCP, dar care săvârșește o faptă prevăzută de legea penală dându-și seama, în momentul comiterii faptei, că pricinuiește urmări vădit mai grave decât cele care s-ar fi putut produce dacă pericolul nu era înlăturat. În aceste condiții, fapta sa nu poate fi considerată nici un exces neimputabil, în sensul art. 26 alin. (2) NCP, însă reprezintă o circumstanță atenuantă legală.

Ultima astfel de circumstanță este cea în care făptuitorul a acoperit integral prejudiciul material cauzat prin infracțiune în cursul urmăririi penale sau al judecății, până la primul termen de judecată în fond, cu condiția ca el să nu mai fi beneficiat de această circumstanță într-un interval de 5 ani anterior comiterii

faptei. Această circumstanță atenuantă legală nu se aplică în cazul săvârșirii unor infracțiuni cu un grad de pericol social ridicat, prevăzute expres de art. 75 alin. (1) lit. d) NCP.

Primele trei circumstanțe atenuante legale au fost *preluate* din art. 73 CP 1969. *Elementul de noutate* îl reprezintă ultima circumstanță prezentată mai sus, care a fost inspirată din art. 74^1 CP 1969 și din jurisprudența Curții Constituționale referitoare la acesta[1]. Principala critică pe care instanța de contencios constituțional a adus-o art. 74^1 CP 1969 a fost aceea că putea conduce la afectarea principiului egalității în drepturi a cetățenilor prevăzut de art. 16 alin. (1) din Constituția României, deoarece condiționa efectele sale de un anumit moment procesual, soluționarea cauzei în primă instanță, devenind astfel inaplicabil pentru persoanele ale căror procese se aflau într-un stadiu mai avansat la intrarea în vigoare a legii. Textul analizat a introdus un criteriu temporal diferit de aplicare a acestei circumstanțe atenuante, și anume până la primul termen de judecată. Astfel, în situațiile tranzitorii, norma se aplică tuturor persoanelor care până la primul termen de judecată după intrarea ei în vigoare acoperă integral prejudiciul material cauzat prin infracțiune, indiferent de faza în care se află judecarea procesului penal. O astfel de soluție legislativă a fost deja confirmată de către Curtea Constituțională în cazul dispozițiilor art. 10 alin. (1) teza I din Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea și combaterea evaziunii fiscale[2]. O altă critică pe care instanța de contencios constituțional a adus-o art. 74^1 CP 1969 a fost aceea că, prin terminologia imprecisă folosită, norma legală era lipsită de previzibilitate. Prin această critică era vizată în special împrejurarea că domeniul de aplicare al normei supuse controlului de constituționalitate nu era în mod clar delimitat. Acest neajuns a fost remediat prin art. 75 alin. (1) lit. d) NCP, norma fiind aplicabilă tuturor infracțiunilor cauzatoare de prejudicii materiale, cu excepția celor excluse expres prin textul de lege.

Conform art. 75 alin. (2) NCP, circumstanțe atenuante judiciare pot fi eforturile depuse de infractor pentru înlăturarea consecințelor infracțiunii, precum și împrejurările legate de fapta comisă, care diminuează gravitatea infracțiunii sau periculozitatea infractorului. *Spre deosebire de norma anterioară corespondentă* (art. 74 CP 1969), care prevedea în alin. (2) că enumerarea împrejurărilor ce pot constitui circumstanțe atenuante are un caracter exemplificativ, textul de lege analizat nu mai specifică acest lucru. Chiar dacă s-ar considera că enumerarea din art. 75 alin. (2) NCP nu ar mai fi exemplificativă, ca în norma penală anterioară, ci limitativă, totuși, domeniul său de aplicare ar fi suficient de întins, dată fiind formularea foarte generală a celor două împrejurări care pot constitui circumstanțe atenuante judiciare.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu art. 73 CP 1969, putem afirma că textul de lege analizat reprezintă legea penală mai favorabilă, întrucât, așa cum

[1] C.C.R., dec. nr. 573/2011 (M. Of. nr. 363 din 25 mai 2011).

[2] C.C.R., dec. nr. 932/2006 (M. Of. nr. 42 din 19 ianuarie 2007), dec. nr. 1196/2010 (M. Of. nr. 745 din 8 noiembrie 2010).

am menționat, consacră o circumstanță atenuantă suplimentară, și anume cea prevăzută de lit. d) a alin. (1).

În comparație cu art. 74 CP 1969, noua reglementare nu a mai reținut printre circumstanțele atenuante judiciare conduita bună a infractorului înainte de săvârșirea infracțiunii, această împrejurare putând fi eventual avută în vedere de către instanță doar ca un criteriu general de individualizare a pedepsei[1]. Pentru acest motiv, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 76. Efectele circumstanțelor atenuante. (1) În cazul în care există circumstanțe atenuante, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se reduc cu o treime.

(2) Dacă pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, în cazul reținerii circumstanțelor atenuante se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani.

(3) Reducerea limitelor speciale ale pedepsei se face o singură dată, indiferent de numărul circumstanțelor atenuante reținute.

COMENTARIU

Circumstanțele atenuante conduc la reducerea cu o treime a limitelor pedepsei, dacă aceasta este închisoarea sau amenda. Atunci când legea prevede pentru o infracțiune pedeapsa detențiunii pe viață, dacă se rețin circumstanțe atenuante, se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani. Reducerea limitelor speciale ale pedepsei poate fi făcută o singură dată, indiferent câte circumstanțe atenuante sunt reținute de către instanță. Efectul circumstanțelor atenuante este obligatoriu. Cu alte cuvinte, atunci când instanța constată existența unei astfel de împrejurări, ea este obligată să aplice dispozițiile legale de mai sus.

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat stabilește efecte diferite ale circumstanțelor atenuante în comparație cu art. 76 CP 1969. Circumstanțele atenuante nu mai pot determina coborârea pedepsei sub minimul special, ci doar conduc la reducerea limitelor de pedeapsă cu o treime. Ele nu mai pot conduce la aplicarea pedepsei amenzii în locul pedepsei închisorii și nici nu mai au efecte asupra pedepselor complementare. Pentru aceste motive, noile efecte ale circumstanțelor atenuante, fiind mai restrânse, sunt mai puțin favorabile decât cele din vechea reglementare. Prin urmare, în cazul infracțiunilor pentru care pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea sau amenda, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Doar în cazul detențiunii pe viață, noile dispoziții sunt mai favorabile în comparație cu art. 77 CP 1969: în cazul existenței unor circumstanțe atenuante, pedeapsa va fi închisoarea de la 10 la 20 de ani, iar nu de la 10 la 25 de ani, ca în legea veche.

Cu toate acestea, în stabilirea legii penale mai favorabile în situații tranzitorii, în cazul existenței unor circumstanțe atenuante, trebuie avute în vedere nu numai

[1] *V. Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 528.

dispozițiile de mai sus referitoare la efectele unor astfel de circumstanțe, ci și limitele speciale ale pedepselor în cadrul legilor penale succesive. Circumstanțele atenuante și limitele speciale ale pedepsei nu sunt instituții juridice care pot funcționa autonom, ambele interacționând în cadrul instituției mai largi a individualizării pedepsei. Prin urmare, determinarea legii penale mai favorabile ar trebui făcută global, cu luarea în considerare a ambelor criterii[1]. Considerăm că într-o astfel de situație legea penală mai favorabilă nu poate fi determinată decât *in concreto*, prin observarea efectelor pe care aplicarea conjugată a celor două criterii menționate mai sus le produce într-o cauză determinată.

Art. 77. Circumstanțe agravante. Următoarele împrejurări constituie circumstanțe agravante:

a) săvârşirea faptei de trei sau mai multe persoane împreună;

b) săvârşirea infracțiunii prin cruzimi sau supunerea victimei la tratamente degradante;

c) săvârşirea infracțiunii prin metode sau mijloace de natură să pună în pericol alte persoane ori bunuri;

d) săvârşirea infracțiunii de către un infractor major, dacă aceasta a fost comisă împreună cu un minor;

e) săvârşirea infracțiunii profitând de starea de vădită vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze;

f) săvârşirea infracțiunii în stare de intoxicație voluntară cu alcool sau cu alte substanțe psihoactive, când a fost provocată în vederea comiterii infracțiunii;

g) săvârşirea infracțiunii de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate, de starea de asediu sau de starea de urgență;

h) săvârşirea infracțiunii pentru motive legate de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, gen, orientare sexuală, opinie ori apartenență politică, avere, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA ori pentru alte împrejurări de același fel, considerate de făptuitor drept cauze ale inferiorității unei persoane în raport cu celelalte.

COMENTARIU

Textul analizat stabilește opt circumstanțe agravante legale, adică împrejurări care produc efecte ori de câte ori instanța de judecată constată existența lor în fapt. Ele reflectă întotdeauna o mai mare gravitate a faptei comise, precum și o periculozitate sporită a infractorului și, prin urmare, impun instanței de judecată să aplice pedepse mai drastice.

Spre deosebire de art. 75 CP 1969, nu mai sunt instituite circumstanțe agravante judiciare, ci numai circumstanțe agravante legale. Această modificare legislativă reprezintă o aplicare a principiului legalității pedepselor prevăzut de

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 18-19.

art. 23 alin. (12) din Constituția României și de art. 2 NCP, precum și o întărire a previzibilității legii penale.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește circumstanțele agravante legale, noul Cod penal a preluat în linii mari dispozițiile în materie din reglementarea anterioară, dar au fost aduse și *modificări*, unele de natură să înăsprească normele cuprinse în textul analizat, dar și altele care reprezintă eliminarea unor circumstanțe agravante din legea veche. În legătură cu prima categorie de modificări, menționăm, în primul rând, completarea textului de la lit. b), în sensul că reprezintă o circumstanță agravantă și săvârșirea faptei prin supunerea victimei la tratamente degradante. În acest sens, legiuitorul a înțeles să protejeze mai accentuat integritatea victimei, în acord cu dispozițiile art. 3 din Convenția europeană a drepturilor omului și art. 22 alin. (2) din Constituția României. În al doilea rând, s-a introdus o nouă circumstanță agravantă, și anume săvârșirea infracțiunii profitând de starea de vădită vulnerabilitate a persoanei vătămate, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității sau altor cauze. În al treilea rând, a fost extinsă sfera de aplicare a circumstanței agravante constând în intoxicarea voluntară provocată în vederea săvârșirii infracțiunii, luându-se în considerare nu numai intoxicația cu alcool, ci și cu alte substanțe psihoactive[1]. În al patrulea rând, a fost extinsă circumstanța agravantă constând în săvârșirea faptei de către o persoană care a profitat de situația prilejuită de o calamitate, în sensul că ea cuprinde acum și situațiile determinate de starea de asediu sau de starea de urgență. În al cincilea rând, norma referitoare la circumstanța agravantă prevăzută de art. 77 lit. h) a fost completată, iar enumerarea motivelor respective a devenit exemplificativă, această circumstanță agravantă operând și pentru „alte împrejurări de același fel".

În ceea ce privește aspectele mai favorabile ale textului analizat în comparație cu vechea reglementare, menționăm *renunțarea* la circumstanța agravantă a săvârșirii infracțiunii prin violențe asupra membrilor familiei. Această împrejurare reprezintă însă în prezent, conform art. 199 NCP, o formă agravată a anumitor infracțiuni contra vieții sau contra integrității corporale ori sănătății. În aceeași ordine de idei, *s-a renunțat* la fosta circumstanță agravantă constând în săvârșirea infracțiunii din motive josnice, însă motivele săvârșirii infracțiunii și scopul urmărit pot fi utilizate de instanță ca un criteriu general de individualizare a pedepsei. În fine, așa cum am arătat, noul text de lege *nu mai prevede* circumstanțele agravante judiciare, care erau reglementate de art. 75 alin. (2) CP 1969.

Având în vedere multiplele modificări care înăspresc textul de lege analizat, legea penală mai favorabilă pare a fi legea veche. Totuși, nu trebuie pierdute din vedere elementele favorabile introduse. În aceste condiții, apreciem că norma penală mai favorabilă poate fi stabilită cu mai mare acuratețe *in concreto*, în funcție de împrejurările cauzei.

[1] Conform art. 241 din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare noului Cod penal, prin „substanțe psihoactive" se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Art. 78. Efectele circumstanțelor agravante. (1) În cazul în care există circumstanțe agravante, se poate aplica o pedeapsă până la maximul special. Dacă maximul special este neîndestulător, în cazul închisorii se poate adăuga un spor până la 2 ani, care nu poate depăși o treime din acest maxim, iar în cazul amenzii se poate aplica un spor de cel mult o treime din maximul special.

(2) Majorarea limitelor speciale ale pedepsei se face o singură dată, indiferent de numărul circumstanțelor agravante reținute.

COMENTARIU

Circumstanțele agravante au ca efect posibilitatea aplicării unei pedepse până la maximul special, iar dacă acesta este considerat insuficient, se poate aplica, în cazul pedepsei închisorii, un spor de până la 2 ani, fără să poată depăși o treime din acest maxim. În cazul amenzii, sporul care se poate aplica este de cel mult o treime din maximul special. Ca și în situația circumstanțelor atenuate, efectul circumstanțelor agravante se produce o singură dată, indiferent de numărul circumstanțelor agravante reținute. Trebuie însă subliniat că efectul circumstanțelor agravante este facultativ, fiind lăsat la latitudinea instanței.

Legea penală mai favorabilă. În noul Cod penal, dispozițiile privind efectele circumstanțelor agravante sunt mai blânde decât cele corespunzătoare din Codul penal din 1969 (art. 78), care permiteau, în cazul pedepsei închisorii, adăugarea unui spor de până la 5 ani. Cu toate acestea, în stabilirea legii penale mai favorabile în situații tranzitorii, în cazul existenței unor circumstanțe agravante, trebuie avute în vedere nu numai dispozițiile de mai sus referitoare la efectele unor astfel de circumstanțe, ci și limitele speciale ale pedepselor în cadrul legilor penale succesive. Circumstanțele agravante și limitele speciale ale pedepsei nu sunt instituții juridice care pot funcționa autonom, ambele interacționând în cadrul instituției mai largi a individualizării pedepsei. Prin urmare, determinarea legii penale mai favorabile ar trebui făcută global, cu luarea în considerare a ambelor criterii[1]. Considerăm că într-o astfel de situație legea penală mai favorabilă nu poate fi determinată decât *in concreto*, prin observarea efectelor pe care aplicarea conjugată a celor două criterii menționate mai sus le produce într-o cauză determinată.

Având în vedere că pentru cele mai multe infracțiuni limitele speciale ale pedepsei scad prin noul Cod penal, precum și caracterul mai blând al noii legi din perspectiva efectelor circumstanțelor agravante, în majoritatea situațiilor tranzitorii de acest tip, noua reglementare va fi considerată lege penală mai favorabilă.

Art. 79. Concursul între cauze de atenuare sau de agravare. (1) Când în cazul aceleiași infracțiuni sunt incidente două sau mai multe dispoziții care au ca efect reducerea pedepsei, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se reduc prin aplicarea succesivă a dis-

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 20.

poziţiilor privitoare la tentativă, circumstanţe atenuante şi cazuri speciale de reducere a pedepsei, în această ordine.

(2) Dacă sunt incidente două sau mai multe dispoziţii care au ca efect agravarea răspunderii penale, pedeapsa se stabileşte prin aplicarea succesivă a dispoziţiilor privitoare la circumstanţe agravante, infracţiune continuată, concurs sau recidivă.

(3) Când în cazul aceleiaşi infracţiuni sunt incidente una sau mai multe cauze de reducere a pedepsei şi una sau mai multe cauze de majorare a pedepsei, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracţiunea săvârşită se reduc conform alin. (1), după care limitele de pedeapsă rezultate se majorează conform alin. (2).

COMENTARIU

Noul Cod penal oferă *soluţii diferite* pentru concursul între cauze de atenuare sau de agravare faţă de cele existente în art. 80 CP 1969. Noua reglementare este mai clară şi mai sistematizată, fiind în concordanţă cu celelalte norme relevante din noul Cod penal.

Atunci când cu privire la aceeaşi infracţiune sunt aplicabile două sau mai multe cauze de atenuare, limitele speciale prevăzute de lege pentru acea infracţiune se reduc succesiv prin aplicarea mai întâi a dispoziţiilor privitoare la tentativă (art. 33 NCP), apoi a dispoziţiilor referitoare la circumstanţele atenuante (art. 76 NCP) şi, în cele din urmă, a dispoziţiilor legale privind cazuri speciale de reducere a pedepsei.

Dacă sunt aplicabile două sau mai multe cauze de agravare a răspunderii penale, pedeapsa va fi stabilită prin aplicarea mai întâi a dispoziţiilor legale privitoare la circumstanţele agravante (art. 78 NCP), apoi a dispoziţiilor legale privind infracţiunea continuată (art. 36 NCP), după aceea a dispoziţiilor privind concursul de infracţiuni (art. 39 NCP) şi, în cele din urmă, a dispoziţiilor privind recidiva (art. 43 NCP).

În situaţia în care cu privire la o infracţiune sunt incidente atât cauze de atenuare, cât şi cauze de agravare a răspunderii penale, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru acea infracţiune se reduc prin aplicarea cauzelor de atenuare, conform primei reguli de mai sus, iar limitele de pedeapsă astfel diminuate se vor majora prin aplicarea celei de-a doua reguli prezentate anterior.

Secţiunea a 3-a. Renunţarea la aplicarea pedepsei

Art. 80. Condiţiile renunţării la aplicarea pedepsei. (1) Instanţa poate dispune renunţarea la aplicarea pedepsei dacă sunt întrunite următoarele condiţii:

a) infracţiunea săvârşită prezintă o gravitate redusă, având în vedere natura şi întinderea urmărilor produse, mijloacele folosite, modul şi împrejurările în care a fost comisă, motivul şi scopul urmărit;

b) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracţiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecinţelor infracţiunii, precum şi de posibilităţile sale de îndreptare, instanţa apreciază că aplicarea unei pedepse ar fi inoportună din cauza consecinţelor pe care le-ar avea asupra persoanei acestuia.

(2) Nu se poate dispune renunţarea la aplicarea pedepsei dacă:

a) infractorul a mai suferit anterior o condamnare, cu excepţia cazurilor prevăzute în art. 42 lit. a) şi lit. b) sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

b) faţă de acelaşi infractor s-a mai dispus renunţarea la aplicarea pedepsei în ultimii 2 ani anteriori datei comiterii infracţiunii pentru care este judecat;

c) infractorul s-a sustras de la urmărire penală ori judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanţilor;

d)[1] pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea săvârşită este închisoarea mai mare de 5 ani.

(3) În caz de concurs de infracţiuni, renunţarea la aplicarea pedepsei se poate dispune dacă pentru fiecare infracţiune concurentă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2).

COMENTARIU

Renunţarea la aplicarea pedepsei, instituţie juridică *nou-introdusă* în legislaţia penală din România, permite judecătorului ca, în anumite condiţii, atunci când are convingerea că infractorul se poate îndrepta prin aplicarea unui avertisment, să nu îi aplice o pedeapsă pentru infracţiunea ce face obiectul judecăţii. Chiar dacă toate condiţiile cerute de lege sunt îndeplinite, utilizarea acestei instituţii nu este obligatorie, ci *facultativă*, instanţa de judecată fiind cea care apreciază dacă este sau nu oportună.

Condiţiile prevăzute de lege pentru a se putea renunţa la aplicarea pedepsei se împart în două categorii, unele care se referă la infracţiunea săvârşită şi altele care se referă la persoana infractorului. În ceea ce priveşte infracţiunea, aceasta trebuie să prezinte gravitate redusă, care este apreciată în funcţie de anumite criterii prevăzute expres de lege, ce sunt similare criteriilor generale de individualizare a pedepselor prevăzute de art. 74 lit. a)-d) NCP. În ceea ce priveşte persoana infractorului, trebuie ca instanţa să aprecieze că aplicarea unei pedepse ar fi inoportună în raport de anumite criterii care, în linii mari, sunt asemănătoare cu criteriile generale de individualizare a pedepsei prevăzute de art. 74 lit. e)-g) NCP.

Textul de lege analizat *exclude posibilitatea renunţării la aplicarea pedepsei* în patru situaţii distincte, care sunt de natură să demonstreze fie o perseverenţă a infractorului în conduita antisocială, fie o gravitate mai mare a infracţiunii săvârşite. Această instituţie nu poate fi aplicată dacă infractorul a mai suferit

[1] Lit. d) de la alin. (2) al art. 80 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 6 din Legea nr. 187/2012.

anterior o condamnare[1], cu excepția cazurilor când a intervenit reabilitarea sau s-a împlinit termenul de reabilitare ori când condamnarea respectivă a fost pentru o faptă care nu mai este prevăzută de legea penală [art. 42 lit. a) NCP] sau infracțiunea respectivă a fost amnistiată [art. 42 lit. b) NCP]. Potrivit art. 9 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, infracțiunile comise în timpul minorității, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispozițiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea renunțării la aplicarea pedepsei pentru o infracțiune comisă ulterior condamnării definitive. De asemenea, nu se poate renunța la aplicarea pedepsei față de un infractor care a mai beneficiat de această instituție în ultimii doi ani anteriori comiterii infracțiunii pentru care este judecat. În plus, instanța nu poate să nu aplice pedeapsa dacă infractorul s-a sustras de la urmărirea penală sau de la judecată ori a încercat zădărnicirea aflării adevărului sau a încercat împiedicarea identificării și tragerii la răspundere penală a celorlalți participanți. În fine, nu se poate renunța la aplicarea pedepsei când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea ce face obiectul judecății este mai mare de 5 ani.

Renunțarea la aplicarea pedepsei poate opera și în cazul unui concurs de infracțiuni, însă în această situație trebuie ca pentru fiecare infracțiune concurentă să fie îndeplinite condițiile menționate mai sus.

Legea penală mai favorabilă. Așa cum am menționat, renunțarea la aplicarea pedepsei este o instituție nouă. Pentru faptele cu un pericol social redus, în Codul penal din 1969 exista instituția prevăzută de art. 18^1, care nu a mai fost preluată în noua reglementare. Prin urmare, în practică poate apărea problema aplicării legii penale în timp cu privire la faptele de o gravitate redusă. Întrucât renunțarea la aplicarea pedepsei poate fi dispusă numai de către judecător, problema comparării textului de lege analizat cu dispozițiile art. 18^1 CP 1969 se poate pune numai în cursul judecății, în cursul urmăririi penale fiind incidente dispozițiile art. 318 NCPP care reglementează instituția renunțării la urmărirea penală[2].

---

[1] Potrivit art. 239 din Legea nr. 187/2012, „Termenul *condamnare* utilizat în cuprinsul art. 80 alin. (2) lit. a) din Codul penal se referă și la hotărârile prin care, față de inculpat, s-a luat, în timpul minorității, o măsură educativă, în afară de cazul în care au trecut cel puțin 2 ani de la data executării sau considerării ca executată a acestei măsuri".

[2] Art. 318 NCPP: „Renunțarea la urmărirea penală. (1) În cazul infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa amenzii sau pedeapsa închisorii de cel mult 7 ani, procurorul poate renunța la urmărirea penală când, în raport cu conținutul faptei, cu modul și mijloacele de săvârșire, cu scopul urmărit și cu împrejurările concrete de săvârșire, cu urmările produse sau care s-ar fi putut produce prin săvârșirea infracțiunii, constată că nu există un interes public în urmărirea acesteia. (2) Când autorul faptei este cunoscut, la aprecierea interesului public sunt avute în vedere și persoana suspectului sau a inculpatului, conduita avută anterior săvârșirii infracțiunii și eforturile depuse pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii. (3) Procurorul poate dispune, după consultarea suspectului sau a inculpatului, ca acesta să îndeplinească una sau mai multe dintre următoarele obligații: a) să înlăture consecințele faptei penale sau să repare paguba produsă ori să convină cu partea civilă o modalitate de reparare a acesteia; b) să ceară public scuze persoanei vătămate; c) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 30 și 60 de zile, în afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă; d) să frecventeze un program de consiliere. (4) În cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau

Comparând instituția renunțării la aplicarea pedepsei cu dispozițiile art. 18[1] CP 1969, se observă că noua reglementare impune mai multe condiții de aplicare, ceea ce ar putea conduce la concluzia că este mai severă. În schimb, art. 18[1] CP 1969 prevedea totuși posibilitatea aplicării unor sancțiuni cu caracter administrativ. În situația aplicării unei amenzi cu caracter administrativ în temeiul art. 91 lit. c) CP 1969, dispozițiile legii vechi pot fi considerate mai drastice[1]. Prin urmare, în astfel de situații tranzitorii, legea mai favorabilă va fi determinată doar în concret, în funcție de circumstanțele cauzei.

În situația în care, în cursul procesului, se constată că ar fi mai favorabile dispozițiile din legea veche, procurorul va dispune clasarea, iar instanța de judecată va dispune achitarea. Aceste dispoziții exprese prevăzute în art. 19 din Legea nr. 255/2013 au fost necesare, întrucât în noul Cod de procedură penală nu mai există un temei de scoatere de sub urmărire penală sau de achitare echivalent celui prevăzut de art. 10 alin. (1) lit. b[1]) CPP 1968.

Art. 81. Avertismentul. (1) Când dispune renunțarea la aplicarea pedepsei, instanța aplică infractorului un avertisment.

(2) Avertismentul constă în prezentarea motivelor de fapt care au determinat renunțarea la aplicarea pedepsei și atenționarea infractorului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni.

(3) În caz de concurs de infracțiuni se aplică un singur avertisment.

COMENTARIU

Când instanța renunță la aplicarea pedepsei, va aplica infractorului, obligatoriu, un avertisment, care va cuprinde motivele de fapt, concrete, care au fost avute în vedere pentru a nu fi aplicată pedeapsa. De asemenea, avertismentul va mai cuprinde și atragerea atenției infractorului cu privire la comportamentul său viitor, precum și la consecințele pe care le va suporta dacă va mai săvârși noi infracțiuni.

În situația renunțării la aplicarea pedepsei pentru mai multe infracțiuni aflate în concurs, se va aplica un singur avertisment.

---

inculpatul să îndeplinească obligațiile prevăzute la alin. (3), stabilește prin ordonanță termenul până la care acestea urmează a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței. (5) Ordonanța de renunțare la urmărire cuprinde, după caz, mențiunile prevăzute la art. 286 alin. (2), precum și dispoziții privind măsurile dispuse conform alin. (3) din prezentul articol și art. 315 alin. (2)-(4), termenul până la care trebuie îndeplinite obligațiile prevăzute la alin. (3) din prezentul articol și sancțiunea nedepunerii dovezilor la procuror, precum și cheltuielile judiciare. (6) În cazul neîndeplinirii cu rea-credință a obligațiilor în termenul prevăzut la alin. (4), procurorul revocă ordonanța. Sarcina de a face dovada îndeplinirii obligațiilor sau prezentarea motivelor de neîndeplinire a acestora revine suspectului ori inculpatului. O nouă renunțare la urmărirea penală în aceeași cauză nu mai este posibilă. (7) Ordonanța prin care s-a dispus renunțarea la urmărirea penală se comunică în copie persoanei care a făcut sesizarea, suspectului, inculpatului sau, după caz, altor persoane interesate".

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 18.

Art. 82.[1] **Anularea şi efectele renunţării la aplicarea pedepsei.** (1) Persoana faţă de care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei nu este supusă niciunei decăderi, interdicţii sau incapacităţi ce ar putea decurge din infracţiunea săvârşită.

(2) Renunţarea la aplicarea pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranţă şi a obligaţiilor civile prevăzute în hotărâre.

(3) Dacă în termen de 2 ani de la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus renunţarea la aplicarea pedepsei se descoperă că persoana faţă de care s-a luat această măsură săvârşise anterior rămânerii definitive a hotărârii o altă infracţiune, pentru care i s-a stabilit o pedeapsă chiar după expirarea acestui termen, renunţarea la aplicarea pedepsei se anulează şi se stabileşte pedeapsa pentru infracţiunea care a atras iniţial renunţarea la aplicarea pedepsei, aplicându-se apoi, după caz, dispoziţiile privitoare la concursul de infracţiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

COMENTARIU

Efectul renunţării la aplicarea pedepsei constă în faptul că persoana respectivă nu suportă nicio decădere, interdicţie sau incapacitate care ar putea rezulta din săvârşirea infracţiunii. Renunţarea la aplicarea pedepsei nu produce însă niciun efect asupra măsurilor de siguranţă, persoana faţă de care s-a dispus o astfel de măsură fiind datoare să se supună executării ei chiar de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti, întrucât scopul este acela de a înlătura o stare de pericol şi de a preîntâmpina săvârşirea faptelor prevăzute de legea penală. De asemenea, renunţarea la aplicarea pedepsei nu produce efecte nici asupra obligaţiilor civile prevăzute în hotărâre, care trebuie să fie executate integral de către persoana faţă de care s-a dispus măsura.

Renunţarea la aplicarea pedepsei se anulează[2] dacă, într-un interval de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care a fost dispusă, se descoperă că persoana săvârşise anterior acestui moment o altă infracţiune pentru care i s-a stabilit o pedeapsă. În cazul anulării se stabileşte o pedeapsă pentru infracţiunea pentru care iniţial se renunţase la aplicarea pedepsei. În raport de cealaltă infracţiune descoperită se aplică, în funcţie de situaţie, regulile privind concursul de infracţiuni (art. 39 NCP), recidiva (43 NCP) sau pluralitatea intermediară [art. 44 alin. (2) NCP].

Secţiunea a 4-a. Amânarea aplicării pedepsei

Art. 83. Condiţiile amânării aplicării pedepsei. (1) Instanţa poate dispune amânarea aplicării pedepsei, stabilind un termen de supraveghere, dacă sunt întrunite următoarele condiţii:

[1] Art. 82 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 7 din Legea nr. 187/2012.

[2] Instanţa competentă şi procedura în caz de anulare a renunţării la aplicarea pedepsei sunt reglementate în art. 581[1] NCPP.

a) pedeapsa stabilită, inclusiv în cazul concursului de infracțiuni, este amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani;

b) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 lit. a) şi lit. b) sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

c) infractorul şi-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum şi de posibilitățile sale de îndreptare, instanța apreciază că aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, dar se impune supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.

(2) Nu se poate dispune amânarea aplicării pedepsei dacă pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârşită este de 7 ani sau mai mare sau dacă infractorul s-a sustras de la urmărire penală ori judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților.

(3) Amânarea aplicării pedepsei închisorii atrage şi amânarea aplicării amenzii care însoțeşte pedeapsa închisorii în condițiile art. 62.

(4)[1] Sunt obligatorii prezentarea motivelor care au determinat amânarea aplicării pedepsei şi atenționarea infractorului asupra conduitei sale viitoare şi a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

COMENTARIU

Această instituție juridică, *nou-introdusă* în legislația penală din România, constă în prerogativa instanței de judecată ca, în anumite condiții, atunci când apreciază că aplicarea imediată a unei pedepse nu este necesară, să stabilească pedeapsa, dar să dispună amânarea aplicării ei, fixând un termen de supraveghere de 2 ani. Însă, chiar dacă toate condițiile cerute de lege sunt îndeplinite, utilizarea acestei instituții nu este obligatorie, ci facultativă, instanța de judecată fiind cea care apreciază dacă este sau nu oportună. Amânarea aplicării pedepsei nu reprezintă o modalitate propriu-zisă de individualizare a executării pedepsei, așa cum este suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, pentru că în cazul amânării aplicării pedepsei nu există o pedeapsă aplicată[2].

Pentru a putea fi amânată aplicarea pedepsei, trebuie îndeplinite cumulativ mai multe *condiții*. În primul rând, trebuie ca pedeapsa stabilită de instanță în cazul concret să fie amenda sau închisoarea de cel mult 2 ani. În al doilea rând,

[1] Alin. (4) al art. 83 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 8 din Legea nr. 187/2012.

[2] *Fl. Streteanu*, Documentare..., nota 14, p. 20.

trebuie ca infractorul să nu fi fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii, cu excepția cazurilor când a intervenit reabilitarea sau s-a împlinit termenul de reabilitare ori când condamnarea respectivă a fost pentru o faptă care nu mai este prevăzută de legea penală [art. 42 lit. a) NCP] sau infracțiunea respectivă a fost amnistiată [art. 42 lit. b) NCP]. Potrivit art. 9 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a noului Cod penal, infracțiunile comise în timpul minorității, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispozițiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea amânării aplicării pedepsei pentru o infracțiune comisă ulterior condamnării definitive. În al treilea rând, trebuie ca infractorul să își dea acordul pentru prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității. În fine, instanța trebuie ca, pe baza unor criterii de apreciere care țin de persoana infractorului, să își formeze convingerea că nu este necesară aplicarea unei pedepse, ci doar supravegherea acestuia timp de 2 ani.

Prin excepție, în cazul infracțiunii de abandon de familie, dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul își îndeplinește obligațiile, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta [art. 378 alin. (5) NCP]. De asemenea, potrivit 380 alin. (3) NCP, în cazul infracțiunii de împiedicare a accesului la învățământul general obligatoriu, dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta.

Textul de lege analizat *exclude posibilitatea amânării aplicării pedepsei* în două situații referitoare fie la limitele speciale ale pedepsei, fie la împrejurări care demonstrează o perseverență a infractorului în conduita antisocială. Astfel, nu poate fi utilizată această instituție atunci când legea prevede pentru infracțiunea ce face obiectul judecății o pedeapsă de 7 ani sau mai mare. De asemenea, aplicarea pedepsei nu poate fi amânată dacă infractorul s-a sustras de la urmărirea penală sau de la judecată ori a încercat zădărnicirea aflării adevărului sau a încercat împiedicarea identificării și tragerii la răspundere penală a autorului sau a celorlalți participanți.

În situația amenzii care însoțește pedeapsa închisorii, dacă instanța amână aplicarea pedepsei închisorii, este obligată să amâne și aplicarea pedepsei amenzii.

Hotărârea judecătorească trebuie să cuprindă distinct atât motivele care au determinat instanța să amâne aplicarea pedepsei, cât și avertizarea infractorului cu privire la comportamentul său viitor, precum și la consecințele pe care le va suporta dacă va mai săvârși noi infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere și nu își va îndeplini obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

Legea penală mai favorabilă. Instituția amânării aplicării pedepsei este o instituție nouă în legislația penală din România, astfel încât nu are corespondent în Codul penal din 1969. Cu toate acestea, problema legii penale mai favorabile se poate pune în cazul în care comparăm aceste dispoziții cu cele referitoare la suspendarea condiționată a executării pedepsei, instituție asemănătoare prevăzută

de art. 81 și urm. CP 1969, dar care nu se mai regăsește în actuala lege penală. Condițiile de aplicare a suspendării condiționate a executării pedepsei, prevăzute în art. 81 CP 1969, sunt mai favorabile[1] decât condițiile amânării aplicării pedepsei analizate mai sus: pedeapsa aplicată poate fi mai mare, nu există o limită a pedepsei prevăzute de lege, nu există posibilitatea obligării la prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității, nu există condiții exprese referitoare la conduita procesuală a infractorului etc. Împrejurarea că termenul de încercare prevăzut de art. 82 CP 1969 este mai lung decât termenul de supraveghere prevăzut de art. 84 NCP nu ar trebui să aibă relevanță prea mare în cadrul acestei comparații, întrucât criteriul predominant din acest punct de vedere ar trebui să fie conținutul obligațiilor impuse, nu termenul pe care se dispune măsura respectivă. Acest argument este indicat de altfel de către legiuitor în art. 16 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, atunci când se compară instituția suspendării pedepsei sub supraveghere în cele două legi penale succesive. Pentru identitate de rațiune, considerăm că el poate fi folosit și în cazul actualei comparații. În plus, în art. 15 din aceeași lege se prevede că măsura suspendării condiționate a executării pedepsei aplicată anterior intrării în vigoare a noului Cod penal se menține și după această dată, iar regimul ei, inclusiv sub aspectul revocării sau anularii, este cel prevăzut de Codul penal din 1969, ceea ce poate conduce la ideea că, în concepția legiuitorului, vechea modalitate de individualizare a executării pedepsei ar fi mai favorabilă.

Art. 84. Termenul de supraveghere. (1) Termenul de supraveghere este de 2 ani şi se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei.

(2) Pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte măsurile de supraveghere şi să execute obligațiile ce îi revin, în condițiile stabilite de instanță.

COMENTARIU

Termenul de supraveghere fixat de instanță în cazul în care dispune amânarea aplicării pedepsei este de 2 ani și curge din momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești prin care s-a dispus amânarea. Pe tot parcursul acestui interval de timp, trebuie respectate măsurile de supraveghere și trebuie executate obligațiile stabilite de instanță prin hotărâre, în caz contrar, fiind incidente dispozițiile art. 88 alin. (1) NCP privind revocarea amânării aplicării pedepsei.

Art. 85. Măsurile de supraveghere şi obligațiile. (1) Pe durata termenului de supraveghere, persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

[1] *Ibidem.*

b) să primească vizitele consilierului de probaţiune desemnat cu supravegherea sa;

c) să anunţe, în prealabil, schimbarea locuinţei şi orice deplasare care depăşeşte 5 zile, precum şi întoarcerea;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informaţii şi documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existenţă.

(2) Instanţa poate impune persoanei faţă de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei să execute una sau mai multe dintre următoarele obligaţii:

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară ori de calificare profesională;

b) să presteze o muncă neremunerată în folosul comunităţii, pe o perioadă cuprinsă între 30 şi 60 de zile, în condiţiile stabilite de instanţă, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, persoana nu poate presta această muncă. Numărul zilnic de ore se stabileşte prin legea de executare a pedepselor;

c) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probaţiune sau organizate în colaborare cu instituţii din comunitate;

d) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;

e) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracţiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanţă, ori să nu se apropie de acestea;

f) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanţă;

g) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanţă;

h) să nu deţină, să nu folosească şi să nu poarte nicio categorie de arme;

i) să nu părăsească teritoriul României fără acordul instanţei;

j) să nu ocupe sau să nu exercite funcţia, profesia, meseria ori activitatea de care s-a folosit pentru săvârşirea infracţiunii.

(3)[1] Pentru stabilirea obligaţiei prevăzute la alin. (2) lit. b), instanţa va consulta informaţiile puse la dispoziţie periodic de către serviciul de probaţiune cu privire la posibilităţile concrete de executare existente la nivelul serviciului de probaţiune şi la nivelul instituţiilor din comunitate.

(4) Când stabileşte obligaţia prevăzută la alin. (2) lit. e)-g), instanţa individualizează, în concret, conţinutul acestei obligaţii, ţinând seama de împrejurările cauzei.

(5) Persoana supravegheată trebuie să îndeplinească integral obligaţiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

[1] Alin. (3) şi (4) ale art. 85 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 245 pct. 9 din Legea nr. 187/2012.

COMENTARIU

Prin amânarea aplicării pedepsei, infractorul, pe parcursul termenului de supraveghere, trebuie să respecte măsurile menționate în primul alineat al textului analizat și să execute obligațiile stabilite de instanță [obligațiile pe care le poate impune instanța sunt enumerate în alin. (2) al art. 85]. Așadar, măsurile de supraveghere sunt stabilite prin lege și ele sunt impuse de drept persoanei față de care se dispune amânarea aplicării pedepsei, în timp ce obligațiile sunt lăsate la latitudinea judecătorului. Acesta poate să impună infractorului una sau mai multe dintre obligațiile enumerate în textul de lege.

Măsurile de supraveghere au rolul de a institui un control general asupra activităților persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, fiindu-i supravegheate deplasările, eventualele schimbări de domiciliu sau de loc de muncă, precum și mijloacele de existență. Obligațiile ce pot fi instituite de instanță au rolul de a adapta acest regim de supraveghere la specificul cauzei și la persoana infractorului, fiind puse la dispoziția instanței multiple posibilități de a configura un regim de supraveghere cât mai eficient, în acord cu circumstanțele concrete ale speței.

În cadrul acestei noi instituții juridice, legiuitorul a acordat o mare importanță executării obligațiilor civile pe care instanța le stabilește în sarcina persoanei supravegheate. Acestea trebuie îndeplinite integral cel mai târziu cu trei luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, neîndeplinirea lor fiind de natură să ducă, în anumite cazuri, la revocarea amânării aplicării pedepsei, conform art. 88 alin. (2) NCP.

Art. 86. Supravegherea. (1) Pe durata termenului de supraveghere, datele prevăzute în art. 85 alin. (1) lit. c)-e) se comunică serviciului de probațiune.

(2) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 85 alin. (2) lit. a)-c) și alin. (5) se face de serviciul de probațiune. Verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 85 alin. (2) lit. d)-j) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora.

(3) Serviciul de probațiune va lua măsurile necesare pentru a asigura executarea obligațiilor prevăzute în art. 85 alin. (2) lit. a)-d), într-un termen cât mai scurt de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(4) Pe durata termenului de supraveghere, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin;

c) persoana supravegheată nu a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

COMENTARIU

Supravegherea se exercită în principal de către serviciul de probațiune[1]. Acesta ia toate măsurile necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor de către persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei, primește informațiile necesare atât de la persoana supravegheată, cât și de la organele abilitate cu privire la respectarea măsurilor de supraveghere și la executarea obligațiilor stabilite de instanță.

De asemenea, tot în competența serviciului de probațiune este și sesizarea instanței de judecată atunci când apar motive care justifică încetarea sau modificarea unora dintre obligațiile instituite, când persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile ce îi revin, inclusiv cele civile.

Art. 87. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura persoanei supravegheate șanse sporite de îndreptare.

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, atunci când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

COMENTARIU

Pe tot parcursul termenului de supraveghere, atunci când intervin motive întemeiate, instanța poate impune noi obligații, poate dispune încetarea executării unor obligații sau modificarea acestora, astfel încât să îi fie asigurate persoanei supravegheate șanse sporite de îndreptare.

Art. 88. Revocarea amânării aplicării pedepsei. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse, instanța revocă amânarea și dispune aplicarea și executarea pedepsei.

(2) În cazul când, până la expirarea termenului de supraveghere, persoana supravegheată nu îndeplinește integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre, instanța revocă amânarea și dispune aplicarea și executarea pe-

[1] A se vedea, în aceste sens, Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune și Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, Titlul III – „Executarea măsurilor de supraveghere și a obligațiilor dispuse de instanță potrivit Codului penal", Capitolul II – „Amânarea aplicării pedepsei" (art. 47-56).

depsei, afară de cazul când persoana dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească.

(3) Dacă după amânarea aplicării pedepsei persoana supravegheată a săvârșit o nouă infracțiune, cu intenție sau intenție depășită, descoperită în termenul de supraveghere, pentru care s-a pronunțat o condamnare chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă amânarea și dispune aplicarea și executarea pedepsei. Pedeapsa aplicată ca urmare a revocării amânării și pedeapsa pentru noua infracțiune se calculează conform dispozițiilor privitoare la concursul de infracțiuni.

(4) Dacă infracțiunea ulterioară este săvârșită din culpă, instanța poate menține sau revoca amânarea aplicării pedepsei. În cazul revocării, dispozițiile alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Revocarea amânării aplicării pedepsei[1] are drept consecință aplicarea și executarea pedepsei. Există patru cazuri de revocare a amânării aplicării pedepsei, trei obligatorii și unul facultativ. Instanța revocă în mod obligatoriu această măsură în următoarele situații: când persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu își execută obligațiile impuse; când nu își îndeplinește la timp obligațiile civile, cu excepția situațiilor de imposibilitate; când, după amânarea aplicării pedepsei, săvârșește o nouă infracțiune cu intenție sau intenție depășită. Condițiile de aplicare a acestor cazuri de revocare obligatorie a amânării aplicării pedepsei sunt detaliate în primele trei alineate ale textului de lege analizat.

În fine, există și o situație când revocarea este facultativă, și anume atunci când infracțiunea săvârșită de persoana supravegheată, după amânarea aplicării pedepsei, este o infracțiune săvârșită din culpă. Într-o astfel de situație, instanța apreciază dacă se impune sau nu revocarea.

În cele două cazuri de revocare a amânării aplicării pedepsei pentru motivul săvârșirii ulterioare a unei infracțiuni, aplicându-se pedeapsa, se aplică și regulile concursului de infracțiuni în raport cu noua infracțiune (art. 39 NCP).

Art. 89. Anularea amânării aplicării pedepsei. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana supravegheată mai săvârșise o infracțiune până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus amânarea, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, amânarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În caz de concurs de infracțiuni, instanța poate dispune amânarea aplicării pedepsei rezultante dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în

[1] Instanța competentă și procedura în caz de revocare a amânării aplicării pedepsei sunt reglementate în art. 582 NCPP.

art. 83. Dacă se dispune amânarea aplicării pedepsei, termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a pronunțat anterior amânarea aplicării pedepsei.

COMENTARIU

Amânarea aplicării pedepsei se anulează[1] atunci când se descoperă că persoana supravegheată săvârșise o altă infracțiune înainte de rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus măsura, infracțiune pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii. Într-un astfel de caz, în raport cu infracțiunea descoperită, se aplică, în funcție de situație, regulile referitoare la concursul de infracțiuni, la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

Amânarea aplicării pedepsei poate fi dispusă din nou în caz de concurs de infracțiuni, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 83 NCP. Într-o astfel de situație, termenul de supraveghere se calculează însă nu de la data noii hotărâri date cu privire la acest concurs de infracțiuni, ci de la data hotărârii prin care anterior se dispusese amânarea aplicării pedepsei. Această soluție prevăzută de lege este explicabilă prin împrejurarea că persoana mai fusese supusă supravegherii anterior anulării amânării aplicării pedepsei, respectând măsurile de supraveghere și executând obligațiile impuse.

Art. 90. Efectele amânării aplicării pedepsei. (1) Persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu i se mai aplică pedeapsa şi nu este supusă niciunei decăderi, interdicții sau incapacități ce ar putea decurge din infracțiunea săvârșită, dacă nu a săvârşit din nou o infracțiune până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea amânării şi nu s-a descoperit o cauză de anulare.

(2) Amânarea aplicării pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranță şi a obligațiilor civile prevăzute în hotărâre.

COMENTARIU

Dacă persoana față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei nu a săvârșit nicio infracțiune în cursul termenului de supraveghere şi nici nu s-a dispus față de ea revocarea amânării ori nu s-a descoperit vreo cauză de anulare, atunci acesteia nu i se mai aplică pedeapsa şi nici nu suportă vreo decădere, interdicție sau incapacitate care ar putea rezulta din săvârșirea infracțiunii.

Amânarea aplicării pedepsei nu produce niciun efect asupra măsurilor de siguranță, persoana față de care s-a dispus această măsură fiind datoare să se supună executării ei chiar de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, întrucât scopul este acela de a înlătura o stare de pericol şi de a preîntâmpina săvârșirea faptelor prevăzute de legea penală.

[1] Instanța competentă şi procedura în caz de anulare a amânării aplicării pedepsei sunt reglementate în art. 582 NCPP.

În fine, amânarea aplicării pedepsei nu produce efecte nici asupra obligațiilor civile prevăzute în hotărâre. Acestea trebuie să fie executate integral de către persoana față de care s-a dispus măsura cel mai târziu cu trei luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, neexecutarea lor fiind susceptibilă să conducă la revocarea amânării aplicării pedepsei, în condițiile art. 88 alin. (2) NCP.

Secțiunea a 5-a. Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere

Art. 91. Condițiile suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1) Instanța poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere dacă sunt întrunite următoarele condiții:

a) pedeapsa aplicată, inclusiv în caz de concurs de infracțiuni, este închisoarea de cel mult 3 ani;

b) infractorul nu a mai fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii mai mare de un an, cu excepția cazurilor prevăzute în art. 42 sau pentru care a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare;

c) infractorul şi-a manifestat acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității;

d) în raport de persoana infractorului, de conduita avută anterior săvârşirii infracțiunii, de eforturile depuse de acesta pentru înlăturarea sau diminuarea consecințelor infracțiunii, precum şi de posibilitățile sale de îndreptare, instanța apreciază că aplicarea pedepsei este suficientă şi, chiar fără executarea acesteia, condamnatul nu va mai comite alte infracțiuni, însă este necesară supravegherea conduitei sale pentru o perioadă determinată.

(2) Când pedeapsa închisorii este însoțită de pedeapsa amenzii aplicate în condițiile art. 62, amenda se execută chiar dacă executarea pedepsei închisorii a fost suspendată sub supraveghere.

(3) Nu se poate dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, dacă:

a) pedeapsa aplicată este numai amenda;

b) aplicarea pedepsei a fost inițial amânată, dar ulterior amânarea a fost revocată;

c) infractorul s-a sustras de la urmărire penală ori judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării şi tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților.

(4) Este obligatorie prezentarea motivelor pe care s-a întemeiat condamnarea, precum şi a celor ce au determinat suspendarea executării pedepsei şi atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare şi a consecințelor la care se expune dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

COMENTARIU

Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere este o formă de individualizare judiciară a executării pedepselor[1]. Aplicarea ei este facultativă, fiind la latitudinea instanței să o dispună, în măsura în care sunt îndeplinite cumulativ *condițiile* prevăzute de lege. Din această perspectivă, pedeapsa aplicată trebuie să fie închisoarea de cel mult 3 ani, indiferent dacă această pedeapsă este aplicată pentru o singură infracțiune sau este pedeapsa rezultantă în cazul unui concurs de infracțiuni. De asemenea, trebuie ca infractorul să nu fi fost condamnat anterior la pedeapsa închisorii mai mare de un an, cu excepția situațiilor când a intervenit reabilitarea ori s-a împlinit termenul de reabilitare, precum și cu excepția situațiilor prevăzute de art. 42 NCP (condamnare anterioară pentru fapte care nu mai sunt prevăzute de legea penală, pentru infracțiuni ulterior amnistiate sau pentru infracțiuni săvârșite din culpă); de asemenea, conform art. 9 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, infracțiunile comise în timpul minorității, pentru care s-au aplicat pedepse în baza dispozițiilor Codului penal din 1969, nu constituie impedimente pentru dispunerea suspendării executării pedepsei sub supraveghere pentru o infracțiune comisă ulterior condamnării definitive. În plus, este nevoie ca infractorul să își manifeste acordul de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității. În fine, instanța trebuie ca, pe baza unor criterii de apreciere care țin de persoana infractorului, să își formeze convingerea că aplicarea pedepsei este suficientă și, chiar fără ca aceasta să fie executată, inculpatul nu va săvârși noi infracțiuni, fiind necesară doar supravegherea conduitei sale pe o perioadă determinată.

Prin excepție, în cazul infracțiunii de abandon de familie, dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul își îndeplinește obligațiile, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta [art. 378 alin. (5) NCP]. De asemenea, potrivit 380 alin. (3) NCP, în cazul infracțiunii de împiedicare a accesului la învățământul general obligatoriu, dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta.

În situația prevăzută de art. 62 NCP, când pedeapsa amenzii însoțește pedeapsa închisorii, chiar dacă se dispune suspendarea sub supraveghere a pedepsei închisorii, pedeapsa amenzii trebuie executată, instituția suspendării executării pedepsei sub supraveghere aplicându-se doar pedepsei închisorii.

Textul de lege analizat reglementează trei cazuri când nu se poate dispune suspendarea pedepsei sub supraveghere, chiar și în situațiile când, formal, ar fi îndeplinite condițiile prezentate mai sus. În primul rând, nu se poate dispune suspendarea executării dacă pedeapsa aplicată este doar amenda. Așa cum am arătat, instituția suspendării executării pedepsei, în noua reglementare, se aplică

[1] *C. Bulai, B.N. Bulai*, Manual de drept penal..., p. 553 și urm.

numai pedepsei închisorii. În al doilea rând, nu se poate dispune suspendarea dacă aplicarea pedepsei a fost inițial amânată, în temeiul art. 83 și urm. NCP, și ulterior amânarea a fost revocată, în temeiul art. 88 NCP. Această normă tinde să sancționeze atitudinea persoanei care, cu toate că a beneficiat de clemența instanței prin amânarea aplicării pedepsei, nu a respectat măsurile de supraveghere, nu și-a îndeplinit obligațiile impuse ori a săvârșit o nouă infracțiune în termenul de supraveghere. În al treilea rând, nu se poate dispune suspendarea executării pedepsei atunci când infractorul s-a sustras de la urmărirea penală ori de la judecată sau a încercat zădărnicirea aflării adevărului ori a identificării și tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților. În acest caz, legea sancționează atitudinea procesuală a inculpatului.

Hotărârea judecătorească prin care se dispun condamnarea la pedeapsa închisorii și suspendarea executării acesteia sub supraveghere trebuie să cuprindă motivele pe care s-a întemeiat soluția de condamnare, motivele care au determinat instanța să dispună suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, precum și avertizarea condamnatului cu privire la comportamentul său viitor și la consecințele pe care le va suporta dacă va mai săvârși noi infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu își va îndeplini obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

Legea penală mai favorabilă. Instituția suspendării executării pedepsei sub supraveghere a suferit *modificări importante* prin intrarea în vigoare a noului Cod penal. În primul rând, este prevăzută de lege obligația prestării unei munci neremunerate în folosul comunității, pe o perioadă cuprinsă între 60 și 120 de zile, obligație care nu era prevăzută în legislația anterioară. În al doilea rând, la împlinirea termenului de supraveghere nu mai are loc reabilitarea de drept a condamnatului, ca în vechea reglementare. În schimb, limitele termenului de supraveghere sunt mai reduse în noul Cod penal, iar revocarea pentru săvârșirea unei noi infracțiuni are loc doar dacă pentru aceasta din urmă s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii [art. 96 alin. (4) NCP], spre deosebire de art. 86^4 alin. (1) raportat la art. 83 alin. (1) CP 1969, care, într-un astfel de caz, cerea doar să se fi pronunțat o condamnare.

Prin urmare, cu excepția acestor ultime aspecte, celelalte modificări menționate ar putea conduce la concluzia că noua reglementare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere este mai aspră decât cea anterioară, astfel încât se poate spune că legea penală mai favorabilă ar fi legea veche. Oricum, în situațiile tranzitorii, aprecierea se face în concret de către judecător, în principal în funcție de sfera obligațiilor impuse condamnatului și efectele suspendării, aceste criterii fiind stabilite de legiuitor în art. 16 alin. (2) din Legea nr. 187/2012. Criteriile respective au prioritate față de durata termenului de supraveghere.

De asemenea, legiuitorul pare să considere că dispozițiile legii vechi ar fi mai favorabile, din moment ce modalitățile de individualizare a executării pedepsei prevăzute în Codul penal din 1969 și dispuse prin hotărâri judecătorești rămase

definitive sub imperiul legii vechi se menţin şi după intrarea în vigoare a noului Cod penal, în conformitate cu dispoziţiile art. 15 şi art. 16 din Legea nr. 187/2012[1].

Chiar dacă această lege nu se referă şi la executarea pedepsei la locul de muncă dispuse în temeiul art. 86^7 şi urm. CP 1969, considerăm că soluţia aleasă de legiuitor pentru celelalte modalităţi de individualizare a executării pedepsei este valabilă şi în acest caz. În condiţiile în care noul Cod penal nu mai prevede această instituţie, executarea pedepsei la locul de muncă dispusă printr-o hotărâre rămasă definitivă sub imperiul legii vechi nu ar putea fi înlocuită prin nicio altă modalitate de executare[2].

Art. 92. Termenul de supraveghere. (1) Durata suspendării executării pedepsei sub supraveghere constituie termen de supraveghere pentru condamnat şi este cuprinsă între 2 şi 4 ani, fără a putea fi însă mai mică decât durata pedepsei aplicate.

(2) Termenul de supraveghere se calculează de la data când hotărârea prin care s-a pronunţat suspendarea executării pedepsei sub supraveghere a rămas definitivă.

(3) Pe durata termenului de supraveghere condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere şi să execute obligaţiile ce îi revin, în condiţiile stabilite de instanţă.

COMENTARIU

Termenul de supraveghere este perioada de timp fixată de instanţă în care activităţile condamnatului sunt controlate printr-o serie de măsuri de supraveghere stabilite prin lege şi prin unele obligaţii fixate de instanţă. Acesta începe să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei sub supraveghere şi durata lui este între 2 şi 4 ani, fără a putea fi mai mică decât pedeapsa aplicată.

Legea penală mai favorabilă. Limitele termenului de supraveghere sunt mai reduse în noul Cod penal în comparaţie cu dispoziţiile art. 86^2 CP 1969, unde termenul de încercare era compus din cuantumul pedepsei închisorii aplicate, la care se adăuga un interval de timp, stabilit de instanţă, între 2 şi 5 ani. Prin urmare, din acest punct de vedere, legea penală mai favorabilă ar fi legea nouă. Totuşi, în

[1] Potrivit art. 15 din Legea nr. 187/2012, „(1) Măsura suspendării condiţionate a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal. (2) Regimul suspendării condiţionate a executării pedepsei prevăzute la alin. (1), inclusiv sub aspectul revocării sau anulării acesteia, este cel prevăzut de Codul penal din 1969", iar conform art. 16, „(1) Măsura suspendării sub supraveghere a executării pedepsei aplicată în baza Codului penal din 1969 se menţine şi după intrarea în vigoare a Codului penal, până la împlinirea termenului de încercare stabilit prin hotărârea de condamnare. (2) Pentru determinarea legii penale mai favorabile cu privire la suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei conform art. 5 din Codul penal, instanţa va avea în vedere sfera obligaţiilor impuse condamnatului şi efectele suspendării potrivit legilor succesive, cu prioritate faţă de durata termenului de încercare sau supraveghere".

[2] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 37.

conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, cu ocazia determinării legii penale mai favorabile, durata termenului de supraveghere devine un criteriu secundar în raport cu sfera obligațiilor impuse condamnatului și efectele suspendării potrivit legilor succesive, care vor fi avute în vedere cu prioritate.

Art. 93. Măsurile de supraveghere și obligațiile. (1) Pe durata termenului de supraveghere, condamnatul trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele consilierului de probațiune desemnat cu supravegherea sa;

c) să anunțe, în prealabil, schimbarea locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

(2) Instanța impune condamnatului să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;

b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

c) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală;

d) să nu părăsească teritoriul României, fără acordul instanței.

(3) Pe parcursul termenului de supraveghere, condamnatul va presta o muncă neremunerată în folosul comunității pe o perioadă cuprinsă între 60 și 120 de zile, în condițiile stabilite de instanță, afară de cazul în care, din cauza stării de sănătate, nu poate presta această muncă. Numărul zilnic de ore se stabilește prin legea de executare a pedepselor.

(4)[1] Pentru stabilirea conținutului obligației prevăzute la alin. (3), instanța va consulta informațiile puse la dispoziție periodic de către serviciul de probațiune cu privire la posibilitățile concrete de executare existente la nivelul serviciului de probațiune și la nivelul instituțiilor din comunitate.

(5) Condamnatul trebuie să îndeplinească integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

COMENTARIU

Pe parcursul termenului de supraveghere, condamnatul trebuie să respecte măsurile de supraveghere menționate în primul alineat al textului analizat și să execute obligațiile stabilite de instanță [obligațiile pe care le poate impune instanța

[1] Alin. (4) al art. 93 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 10 din Legea nr. 187/2012.

sunt enumerate în alin. (2)]. Aşadar, măsurile de supraveghere sunt stabilite prin lege şi ele sunt impuse de drept persoanei faţă de care se dispune amânarea aplicării pedepsei, în timp ce alegerea obligaţiilor este lăsată la latitudinea judecătorului, care impune una sau mai multe dintre obligaţiile enumerate în alin. (2).

Măsurile de supraveghere au rolul de a institui un control general asupra activităţilor condamnatului, fiindu-i supravegheate deplasările, eventualele schimbări de domiciliu sau de loc de muncă, precum şi mijloacele de existenţă. Obligaţiile ce pot fi instituite de instanţă au rolul de a adapta acest regim de supraveghere la specificul cauzei şi la persoana condamnatului, fiind puse la dispoziţia judecătorului multiple posibilităţi de a configura un regim de supraveghere cât mai eficient, în acord cu circumstanţele concrete ale speţei.

Măsurile de supraveghere în cazul suspendării executării pedepsei sunt similare cu măsurile de supraveghere în cazul amânării aplicării pedepsei, prevăzute de art. 85 alin. (1) NCP. În schimb, gama de obligaţii ce pot fi impuse de instanţă în cazul suspendării pedepsei sub supraveghere este mai restrânsă decât în cazul amânării aplicării pedepsei, art. 93 alin. (2) NCP preluând numai o parte din obligaţiile prevăzute de art. 85 alin. (2) NCP. Explicaţia acestei situaţii rezidă în principal în faptul că, în cazul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, în afară de obligaţiile prevăzute de art. 93 alin. (2) NCP, instanţa mai are la îndemână posibilitatea stabilirii pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, care în acest caz se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, în condiţiile art. 68 alin. (1) lit. b) NCP.

În plus, prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii nu mai este doar o obligaţie lăsată la latitudinea instanţei de judecată, ca în cazul amânării aplicării pedepsei, ci devine o obligaţie prevăzută de lege în toate cazurile când se dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, fiind majorate totodată şi limitele acesteia.

În cadrul suspendării executării pedepsei sub supraveghere, legiuitorul acordă o mare importanţă executării obligaţiilor civile pe care instanţa le stabileşte în sarcina persoanei supravegheate. Acestea trebuie îndeplinite integral cel mai târziu cu trei luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, neîndeplinirea fiind de natură să ducă, în anumite cazuri, la revocarea suspendării şi la executarea pedepsei, conform art. 96 alin. (2) NCP.

Legea penală mai favorabilă. Aşa cum am arătat mai sus, prestarea unei munci neremunerate în folosul comunităţii este unul dintre principalele elemente de noutate introduse prin noul Cod penal în materia suspendării executării pedepsei sub supraveghere. Caracterul de constrângere al acestei obligaţii legale reprezintă unul dintre argumentele pentru care noua reglementare poate fi considerată mai puţin favorabilă pentru persoana condamnată în comparaţie cu dispoziţiile art. 86^3 CP 1969. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 94. Supravegherea condamnatului. (1) Pe durata termenului de supraveghere, datele prevăzute în art. 93 alin. (1) lit. c)-e) se comunică serviciului de probațiune.

(2) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a) şi lit. b), alin. (3) şi alin. (5) se face de serviciul de probațiune. Verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. c) şi lit. d) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora.

(3) Serviciul de probațiune va lua măsurile necesare pentru a asigura executarea obligațiilor prevăzute în art. 93 alin. (2) lit. a) şi lit. b), precum şi alin. (3) într-un termen cât mai scurt de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

(4) Pe durata termenului de supraveghere, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile care îi revin;

c) persoana supravegheată nu a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărâre, cel mai târziu cu 3 luni înainte de expirarea termenului de supraveghere.

COMENTARIU

Supravegherea se exercită în principal de către serviciul de probațiune[1], care ia toate măsurile care se impun pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor de către persoana condamnată, primește informațiile necesare atât de la condamnat, cât şi de la organele abilitate cu privire la respectarea măsurilor de supraveghere şi la executarea obligațiilor stabilite de instanță.

De asemenea, tot în competența serviciului de probațiune este şi sesizarea instanței de judecată atunci când apar motive care justifică încetarea sau modificarea unora dintre obligațiile instituite, când condamnatul nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile ce îi revin, inclusiv cele civile.

Art. 95. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura condamnatului şanse mai mari de îndreptare.

[1] A se vedea Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcționarea sistemului de probațiune şi Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, Titlul III – „Executarea măsurilor de supraveghere şi a obligațiilor dispuse de instanță potrivit Codului penal", Capitolul III – „Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere" (art. 57).

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

COMENTARIU

Pe tot parcursul termenului de supraveghere, atunci când intervin motive întemeiate, instanța poate impune noi obligații, poate dispune încetarea executării unor obligații sau modificarea acestora, astfel încât să îi fie asigurate condamnatului șanse sporite de îndreptare.

Art. 96. Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere persoana supravegheată, cu rea-credință, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligațiile impuse ori stabilite de lege, instanța revocă suspendarea şi dispune executarea pedepsei.

(2) Dacă până la expirarea termenului de supraveghere persoana supravegheată nu îndeplineşte integral obligațiile civile stabilite prin hotărâre, instanța revocă suspendarea şi dispune executarea pedepsei, afară de cazul în care persoana dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească.

(3) Dacă pedeapsa amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii în condițiile art. 62 nu a fost executată şi a fost înlocuită cu pedeapsa închisorii potrivit art. 63 alin. (2) sau art. 64 alin. (5) şi alin. (6), instanța revocă suspendarea şi dispune executarea pedepsei, la care se adaugă pedeapsa închisorii care a înlocuit amenda.

(4) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere cel condamnat a săvârşit o nouă infracțiune, descoperită până la împlinirea termenului şi pentru care s-a pronunțat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen, instanța revocă suspendarea şi dispune executarea pedepsei.

(5) Pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabileşte şi se execută, după caz, potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

(6) Dacă infracțiunea ulterioară este săvârşită din culpă, instanța poate menține sau revoca suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. În cazul revocării, dispozițiile alin. (1), alin. (4) şi alin. (5) se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere[1] are drept consecință executarea pedepsei. Există cinci cazuri de revocare, patru obligatorii şi unul facultativ. Instanța revocă în mod obligatoriu această măsură în următoarele situații: când persoana supravegheată nu respectă, cu rea-credință, măsurile de

[1] Instanța competentă şi procedura în caz de revocare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere sunt reglementate în art. 583 NCPP.

supraveghere sau nu își execută obligațiile impuse; când nu își îndeplinește la timp obligațiile civile, cu excepția situațiilor de imposibilitate; când nu execută pedeapsa amenzii care a însoțit pedeapsa închisorii; când, după suspendarea executării pedepsei, săvârșește pe parcursul termenului de supraveghere o nouă infracțiune cu intenție sau intenție depășită, infracțiune care este descoperită până la împlinirea termenului și pentru care se pronunță o condamnare la pedeapsa închisorii. Condițiile de aplicare a acestor cazuri de revocare obligatorie a suspendării executării pedepsei sub supraveghere sunt detaliate în primele cinci alineate ale textului de lege analizat.

În fine, există și o situație când revocarea este facultativă, și anume atunci când infracțiunea săvârșită de persoana condamnată, pe parcursul termenului de supraveghere, este o infracțiune din culpă. Într-o astfel de situație, instanța apreciază dacă se impune sau nu revocarea.

În cele două cazuri de revocare a suspendării executării pedepsei pentru motivul săvârșirii ulterioare a unei infracțiuni, pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută, după caz, potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă (art. 43 NCP) sau la pluralitatea intermediară (art. 44 NCP).

Art. 97. Anularea suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșise o infracțiune până la rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, suspendarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În caz de concurs de infracțiuni sau pluralitate intermediară, instanța poate dispune suspendarea executării pedepsei rezultante, dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 91. Dacă se dispune suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, termenul de supraveghere se calculează de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare prin care s-a pronunțat anterior suspendarea executării pedepsei sub supraveghere.

COMENTARIU

Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere se anulează[1] atunci când se descoperă că persoana condamnată săvârșise o altă infracțiune înainte de rămânerea definitivă a hotărârii prin care s-a dispus suspendarea executării pedepsei, infracțiune pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii. Într-un astfel de caz, în raport cu infracțiunea descoperită, se aplică, în funcție de situație, regulile referitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitatea intermediară.

Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere poate fi dispusă din nou în caz de concurs de infracțiuni sau pluralitate intermediară, dacă sunt îndeplinite

[1] Instanța competentă și procedura în caz de anulare a suspendării executării pedepsei sub supraveghere sunt reglementate în art. 583 NCPP.

condiții prevăzute în art. 91 NCP. Într-o astfel de situație, termenul se calculează însă nu de la data noii hotărâri, ci de la data hotărârii prin care anterior se dispusese suspendarea executării pedepsei sub supraveghere. Această soluție prevăzută de lege este explicabilă prin împrejurarea că persoana mai fusese supusă supravegherii anterior anulării suspendării executării pedepsei, respectând măsurile de supraveghere și executând obligațiile impuse.

Dat fiind faptul că textul de lege analizat a preluat conținutul art. 86^5 raportat la art. 85 CP 1969, considerăm că rămâne de actualitate, cu adaptările necesare la dispozițiile din noul cod referitoare la suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, Decizia nr. 42/2008[1], prin care Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, a admis recursul în interesul legii declarat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit că, „În cazul în care instanța este învestită prin același act de sesizare cu judecarea a două infracțiuni intenționate, săvârșite de același inculpat, dintre care una anterior și cealaltă ulterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, sunt aplicabile exclusiv dispozițiile art. 85 din Codul penal (din 1969 – n.n.). Pedeapsa ce va fi executată urmează a fi determinată astfel: se vor aplica pedepse pentru fiecare dintre cele două infracțiuni deduse judecății; se va dispune anularea suspendării condiționate a executării pedepsei pronunțate anterior; se va contopi, potrivit regulilor de la concursul de infracțiuni, pedeapsa a cărei executare a fost inițial suspendată condiționat cu pedeapsa care a atras anularea acesteia, putându-se adăuga un spor de pedeapsă; pedeapsa rezultantă, astfel determinată, se va contopi, după caz, conform regulilor prevăzute la recidiva postcondamnatorie sau pluralitatea intermediară, cu cea stabilită pentru fapta săvârșită în termenul de încercare, putându-se adăuga un spor de pedeapsă".

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat are un conținut asemănător cu cel al art. 86^5 raportat la art. 85 CP 1969, motiv pentru care problema legii penale mai favorabile nu se pune.

Art. 98. Efectele suspendării executării pedepsei sub supraveghere. (1)[2] În cazul în care condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere și nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată.

(2) Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu produce efecte asupra măsurilor de siguranță și a obligațiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare.

[1] M. Of. nr. 204 din 31 martie 2009.

[2] Alin. (1) al art. 98 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 11 din Legea nr. 187/2012.

COMENTARIU

Principalul efect al suspendării executării pedepsei sub supraveghere este acela că pedeapsa se consideră executată dacă până la sfârșitul termenului de supraveghere condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită în acest interval, dacă nu s-a dispus revocarea suspendării pedepsei ori dacă nu s-a descoperit o cauză de anulare. Prin urmare, pedeapsa considerându-se executată, condamnatul nu mai poate fi pus în situația executării acesteia în mod efectiv[1].

În schimb, chiar dacă sunt îndeplinite condițiile de mai sus, cel condamnat nu mai este reabilitat de drept, așa cum se întâmpla în condițiile art. 86[6] CP 1969. Reabilitarea de drept va avea loc în condițiile stabilite de dreptul comun în materie (art. 165 și urm. NCP), iar termenul de reabilitare va începe să curgă de la data împlinirii termenului de supraveghere, conform art. 167 alin. (4) NCP.

Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere nu produce niciun efect asupra măsurilor de siguranță, condamnatul fiind dator să se supună executării acestora chiar de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, întrucât scopul lor este acela de a înlătura o stare de pericol și de a preîntâmpina săvârșirea faptelor prevăzute de legea penală.

În fine, suspendarea executării pedepsei nu produce efecte nici asupra obligațiilor civile prevăzute în hotărârea de condamnare. Acestea trebuie să fie executate integral de către persoana condamnată, cel mai târziu cu trei luni înainte de expirarea termenului de supraveghere, neexecutarea lor fiind susceptibilă să conducă la revocarea suspendării executării pedepsei sub supraveghere, în condițiile art. 96 alin. (2) NCP.

Legea penală mai favorabilă. După cum am arătat, chiar dacă sunt îndeplinite condițiile de mai sus, cel condamnat nu mai este reabilitat de drept, așa cum se întâmpla în condițiile art. 86[6] CP 1969. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Secțiunea a 6-a. Liberarea condiționată

Art. 99. Condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață. (1) Liberarea condiționată în cazul detențiunii pe viață poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat efectiv 20 de ani de detențiune;

b) cel condamnat a avut o bună conduită pe toată durata executării pedepsei;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedește că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanța are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate.

[1] *C. Niculeanu*, Tratat de drept penal. Partea generală, vol. II, Sancțiunile penale în noul Cod penal, Ed. Sitech, Craiova, 2013, p. 84.

(2) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiționate și atenționarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare și a consecințelor la care se expune, dacă va mai comite infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori dacă nu va executa obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(3) De la data liberării condiționate, condamnatul este supus unui termen de supraveghere de 10 ani.

COMENTARIU

În cazul detențiunii pe viață, liberarea condiționată poate fi acordată de către instanță dacă sunt îndeplinite cumulativ *condițiile* prevăzute în primul alineat: executarea efectivă a 20 de ani din pedeapsă, conduita bună în timpul acestei executări, executarea obligațiilor civile și existența convingerii instanței că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate. Hotărârea judecătorească prin care se acordă liberarea condiționată trebuie să conțină motivele concrete care au format convingerea instanței, precum și avertizarea condamnatului cu privire la comportamentul său viitor și la consecințele pe care le va suporta dacă va mai săvârși noi infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu își va îndeplini obligațiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere, termen care este de 10 ani. Liberarea condiționată nu este însă un drept al persoanei condamnate; chiar dacă sunt îndeplinite toate condițiile menționate, acordarea ei nu este obligatorie, ci este lăsată la latitudinea instanței de judecată, ca un mijloc de individualizare a executării pedepsei detențiunii pe viață.

Legea penală mai favorabilă. Unele dintre condițiile liberării condiționate în cazul detențiunii pe viață sunt preluate din reglementarea anterioară (art. 55^1 CP 1969), însă noua lege introduce o serie de *elemente noi*. În primul rând, instanța de judecată care este competentă să dispună asupra liberării condiționate are o mai mare marjă de apreciere. Dacă în vechea reglementare legiuitorul oferea criteriile de apreciere (condamnatul trebuia să fie „stăruitor în muncă, disciplinat și să dea dovezi temeinice de îndreptare", iar instanța ținea cont și de antecedentele sale penale), în textul de lege analizat se pune doar condiția ca instanța să aibă „convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat". Astfel, pentru a-și forma convingerea, instanța va putea utiliza diferite criterii de apreciere, inclusiv cele prevăzute de vechea reglementare. Totodată, s-a renunțat la prevederea unor condiții mai favorabile pentru condamnații la detențiunea pe viață care au împlinit o vârstă mai înaintată și nici nu se mai face vreo distincție între bărbați și femei din această perspectivă. De asemenea, pentru acordarea liberării condiționate s-a introdus condiția suplimentară a îndeplinirii integrale a obligațiilor civile, care nu era prevăzută în legea veche. În plus, dacă în Codul penal din 1969 singura obligație impusă condamnatului pe durata termenului de încercare de 10 ani era aceea de a nu săvârși o nouă infracțiune, în noul Cod penal se introduce un adevărat sistem de control al condamnatului în timpul acestui termen, compus din măsuri de siguranță prevăzute de lege și din obligații impuse de instanță,

serviciul de probaţiune având un rol central. În fine, în noul Cod penal revocarea este obligatorie în toate cazurile prevăzute de lege, în timp ce în vechea lege existau doar câteva cazuri limitate de revocare obligatorie, în restul situaţiilor aceasta fiind facultativă.

Date fiind elementele de noutate prezentate mai sus, care înăspresc regimul liberării condiţionate în cazul detenţiunii pe viaţă, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 100. Condiţiile liberării condiţionate în cazul pedepsei închisorii. (1) Liberarea condiţionată în cazul închisorii poate fi dispusă, dacă:

a) cel condamnat a executat cel puţin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii care nu depăşeşte 10 ani, sau cel puţin trei pătrimi din durata pedepsei, dar nu mai mult de 20 de ani, în cazul închisorii mai mari de 10 ani;

b) cel condamnat se află în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis;

c) cel condamnat a îndeplinit integral obligaţiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când dovedeşte că nu a avut nicio posibilitate să le îndeplinească;

d) instanţa are convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat şi se poate reintegra în societate.

(2) În cazul condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani, se poate dispune liberarea condiţionată, după executarea efectivă a jumătate din durata pedepsei, în cazul închisorii ce nu depăşeşte 10 ani, sau a cel puţin două treimi din durata pedepsei, în cazul închisorii mai mari de 10 ani, dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute în alin. (1) lit. b)-d).

(3) În calculul fracţiunilor de pedeapsă prevăzute în alin. (1) se ţine seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiţionată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puţin jumătate din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depăşeşte 10 ani, şi a cel puţin două treimi, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(4) În calculul fracţiunilor de pedeapsă prevăzute în alin. (2) se ţine seama de partea din durata pedepsei ce poate fi considerată, potrivit legii, ca executată pe baza muncii prestate. În acest caz, liberarea condiţionată nu poate fi dispusă înainte de executarea efectivă a cel puţin o treime din durata pedepsei închisorii, când aceasta nu depăşeşte 10 ani, şi a cel puţin jumătate, când pedeapsa este mai mare de 10 ani.

(5) Este obligatorie prezentarea motivelor de fapt ce au determinat acordarea liberării condiţionate şi atenţionarea condamnatului asupra conduitei sale viitoare şi a consecinţelor la care se expune, dacă va mai comite infracţiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere ori nu va executa obligaţiile ce îi revin pe durata termenului de supraveghere.

(6) Intervalul cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei constituie termen de supraveghere pentru condamnat.

COMENTARIU

În cazul pedepsei închisorii, liberarea condiționată poate fi acordată de către instanță dacă sunt îndeplinite cumulativ patru condiții. În primul rând, trebuie ca persoana condamnată să execute cel puțin două treimi din durata pedepsei, în cazul în care pedeapsa nu depășește 10 ani, sau cel puțin trei pătrimi, dar nu mai mult de 20 de ani, dacă pedeapsa depășește 10 ani. În cazul în care condamnatul a împlinit vârsta de 60 de ani, fracțiile minime din pedeapsă care trebuie executate sunt mai reduse: jumătate din durata pedepsei, dacă aceasta nu depășește 10 ani, și două treimi, dacă pedeapsa depășește 10 ani [deși în situația condamnatului care a împlinit vârsta de 60 de ani alin. (2) prevede condiția executării „efective" a fracțiilor menționate, apreciem că aceasta este o eroare de redactare. Altfel, ar fi contrazisă întreaga logică internă a textului analizat, în special prevederile alin. (4)]. În al doilea rând, condamnatul, indiferent de vârstă, trebuie să se afle în executarea pedepsei în regim deschis sau semideschis, ceea ce presupune că pe parcursul executării fracției din pedeapsă acesta a avut o conduită bună și a făcut eforturi serioase de reintegrare socială. În al treilea rând, condamnatul trebuie să își fi executat obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, cu excepția situației când probează că nu a avut nicio posibilitate de a le executa. În fine, ultima condiție presupune ca instanța să aibă convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat și se poate reintegra în societate. Chiar dacă sunt îndeplinite toate condițiile menționate, acordarea liberării condiționate nu este obligatorie, ci este lăsată la latitudinea instanței de judecată, ca un mijloc de individualizare a executării pedepsei închisorii.

În calculul fracțiunilor de pedeapsă la care se referă prima condiție prezentată mai sus se ține seama de un criteriu legal cu rol de reinserție socială, și anume munca prestată de condamnat pentru care, prin lege, se consideră ca fiind executată o parte din durata pedepsei. Chiar și într-o astfel de situație, când pentru munca prestată de condamnat se consideră executată o parte din pedeapsă, liberarea condiționată nu poate fi acordată dacă persoana condamnată nu a executat efectiv cel puțin jumătate din pedeapsă în cazul pedepselor mai mici de 10 ani și două treimi din pedeapsă, în cazul pedepselor mai mari de 10 ani. Dacă persoana condamnată a împlinit vârsta de 60 de ani, aceste fracții sunt mai reduse: o treime în cazul pedepselor mai mici de 10 ani și jumătate în cazul pedepselor mai mari de 10 ani.

Hotărârea judecătorească prin care se acordă liberarea condiționată trebuie să conțină motivele concrete care au format convingerea instanței, precum și avertizarea condamnatului cu privire la comportamentul său viitor, precum și la consecințele pe care le va suporta dacă va mai săvârși noi infracțiuni sau nu va respecta măsurile de supraveghere și nu își va îndeplini obligațiile ce îi revin pe

durata termenului de supraveghere, care reprezintă intervalul de timp cuprins între data liberării condiționate și data împlinirii duratei pedepsei.

Legea penală mai favorabilă. Unele dintre condițiile liberării condiționate în cazul închisorii sunt preluate din reglementarea anterioară, și anume din art. 59 și art. 60 CP 1969, însă noua lege introduce o serie de *elemente noi*. În primul rând, instanța de judecată care este competentă să dispună asupra liberării condiționate are o mai mare marjă de apreciere. Dacă în vechea reglementare legiuitorul oferea criteriile de apreciere (condamnatul trebuia să fie „stăruitor în muncă, disciplinat și să dea dovezi temeinice de îndreptare", iar instanța ținea cont și de antecedentele sale penale), în textul de lege analizat se impune doar condiția ca instanța să aibă „convingerea că persoana condamnată s-a îndreptat". Astfel, pentru a-și forma convingerea, instanța va putea utiliza diferite criterii de apreciere, inclusiv cele prevăzute de vechea reglementare. Totodată, nu se mai fac deosebiri între bărbați și femei în ceea ce privește vârsta de la care beneficiază de un regim mai blând al liberării condiționate, ambele categorii de condamnați beneficiind în prezent de un astfel de regim de la vârsta de 60 de ani. De asemenea, pentru acordarea liberării condiționate s-a introdus condiția suplimentară a îndeplinirii integrale a obligațiilor civile, care nu era prevăzută în legea veche. În plus, dacă în Codul penal anterior singura obligație impusă condamnatului pe durata termenului de încercare era aceea de a nu săvârși o nouă infracțiune, caz în care liberarea condiționată putea fi revocată, în noul Cod penal se introduce un adevărat sistem de control al condamnatului în timpul acestui termen, compus din măsuri de siguranță prevăzute de lege și din obligații impuse de instanță, în care serviciul de probațiune are un rol central. Totodată, în noul Cod penal, s-a renunțat la distincția dintre infracțiunile săvârșite cu intenție și cele săvârșite din culpă, în prezent pentru toate pedepsele cu închisoarea, indiferent de tipul infracțiunii pentru care au fost aplicate, fiind stabilit un regim unic de liberare condiționată. De asemenea, în noua reglementare a liberării condiționate s-a introdus o condiție suplimentară față de vechea reglementare, și anume ca în momentul acordării liberării persoana condamnată să fie în executarea pedepsei în regim semideschis sau deschis. În fine, în noul cod, revocarea este obligatorie în toate cazurile prevăzute de lege, în timp ce în vechea lege existau doar câteva cazuri limitate de revocare obligatorie, în restul situațiilor aceasta fiind facultativă.

Date fiind elementele de noutate prezentate mai sus, care înăspresc regimul liberării condiționate în cazul închisorii, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 101. Măsurile de supraveghere și obligațiile. (1) Dacă restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare, condamnatul trebuie să respecte următoarele măsuri de supraveghere:

a) să se prezinte la serviciul de probațiune, la datele fixate de acesta;

b) să primească vizitele persoanei desemnate cu supravegherea sa;

c) să anunțe, în prealabil, orice schimbare a locuinței și orice deplasare care depășește 5 zile;

d) să comunice schimbarea locului de muncă;

e) să comunice informații și documente de natură a permite controlul mijloacelor sale de existență.

(2) În cazul prevăzut în alin. (1), instanța poate impune condamnatului să execute una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire școlară ori de calificare profesională;

b) să frecventeze unul sau mai multe programe de reintegrare socială derulate de către serviciul de probațiune sau organizate în colaborare cu instituții din comunitate;

c) să nu părăsească teritoriul României;

d) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

e) să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori să nu se apropie de acestea;

f) să nu conducă anumite vehicule stabilite de instanță;

g) să nu dețină, să nu folosească și să nu poarte nicio categorie de arme.

(3) Obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. c)-g) pot fi impuse în măsura în care nu au fost aplicate în conținutul pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.

(4)[1] Când stabilește obligația prevăzută la alin. (2) lit. d)-f), instanța individualizează, în concret, conținutul acestei obligații, ținând seama de împrejurările cauzei.

(5) Măsurile de supraveghere și obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. a) și lit. b) se execută din momentul acordării liberării, pe o perioadă egală cu o treime din durata termenului de supraveghere, dar nu mai mult de 2 ani, iar obligațiile prevăzute în alin. (2) lit. c)-g) se execută pe toată durata termenului de supraveghere.

(6)[2] *Abrogat.*

COMENTARIU

În cazul în care de la data liberării condiționate și până la data împlinirii duratei pedepsei sunt mai puțin de doi ani, cu privire la persoana liberată condiționat nu vor exista niciun fel de măsuri de supraveghere și nici nu îi vor fi impuse obligații. În schimb, dacă acest interval de timp este de doi ani sau mai mare, pe parcursul său, persoana liberată condiționat trebuie să respecte măsurile de supraveghere menționate în primul alineat și să execute obligațiile stabilite de instanță [obligațiile pe care le poate impune instanța sunt enumerate în alin. (2)]. Așadar, măsurile

[1] Alin. (4) al art. 101 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 12 din Legea nr. 187/2012.

[2] Alin. (6) al art. 101 a fost abrogat prin art. 245 pct. 13 din Legea nr. 187/2012.

de supraveghere sunt stabilite prin lege și ele sunt impuse de drept în cazul liberării condiționate, în timp ce alegerea obligațiilor este lăsată la latitudinea judecătorului, care poate impune una sau mai multe dintre obligațiile enumerate în alin. (2) al art. 101 NCP.

Măsurile de supraveghere au rolul de a institui un control general asupra activităților condamnatului, fiindu-i supravegheate deplasările, eventualele schimbări de domiciliu sau de loc de muncă, precum și mijloacele de existență. Obligațiile ce pot fi instituite de instanță au rolul de a adapta acest regim de supraveghere la specificul cauzei și la persoana condamnatului, fiind puse la dispoziția judecătorului multiple posibilități de a configura un regim de supraveghere cât mai eficient, în acord cu circumstanțele concrete ale speței.

Măsurile de supraveghere în cazul liberării condiționate sunt similare cu măsurile de supraveghere în cazul amânării aplicării pedepsei, prevăzute de art. 85 alin. (1) NCP, precum și cu cele din cazul suspendării condiționate a executării pedepsei, prevăzute de art. 93 alin. (1) NCP. În schimb, gama de obligații ce pot fi impuse de instanță în cazul liberării condiționate, enumerate în alin. (2) al textului analizat, este parțial diferită, deoarece legiuitorul ține cont de specificul acestei instituții.

Obligația de a urma un curs de pregătire școlară sau de calificare profesională [lit. a)], precum și obligația de a frecventa unul sau mai multe programe de reintegrare socială [lit. b)] se execută din momentul acordării liberării condiționate și durează o perioadă egală cu o treime din termenul de supraveghere, însă nu mai mult de doi ani. Celelalte obligații se execută pe toată durata acestui termen.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât textul de lege analizat nu are corespondent în Codul penal din 1969, problema legii penale mai favorabile nu se pune.

Art. 102. Supravegherea condamnatului. (1) Pe durata supravegherii, datele prevăzute în art. 101 alin. (1) lit. c)-e) se comunică serviciului de probațiune.

(2) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. a) şi lit. b) se face de serviciul de probațiune. Verificarea modului de îndeplinire a obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. c)-g) se face de organele abilitate, care vor sesiza serviciul de probațiune cu privire la orice încălcare a acestora.

(3) Supravegherea executării obligațiilor prevăzute în art. 101 alin. (2) lit. d) şi lit. e) poate fi realizată şi printr-un sistem electronic de supraveghere, în condițiile prevăzute de legea specială.

(4) Pe durata supravegherii, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

COMENTARIU

Supravegherea se exercită în principal de către serviciul de probaţiune[1]. Acesta ia toate măsurile pentru a asigura îndeplinirea obligaţiilor de către persoana condamnată, primeşte informaţiile necesare atât de la condamnat, cât şi de la organele abilitate cu privire la respectarea măsurilor de supraveghere şi la executarea obligaţiilor stabilite de instanţă. De asemenea, tot în competenţa serviciului de probaţiune este şi sesizarea instanţei de judecată atunci când apar motive care justifică încetarea sau modificarea unora dintre obligaţiile instituite, când condamnatul nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile ce îi revin.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât textul de lege analizat nu are corespondent în Codul penal din 1969, problema legii penale mai favorabile nu se pune.

Art. 103. Modificarea sau încetarea obligaţiilor. (1) Dacă pe durata supravegherii au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligaţii, fie sporirea sau diminuarea condiţiilor de executare a celor existente, instanţa dispune modificarea obligaţiilor în mod corespunzător, pentru a asigura condamnatului şanse mai mari de reintegrare socială.

(2) Instanţa dispune încetarea executării unora dintre obligaţiile pe care le-a impus, când apreciază că menţinerea acestora nu mai este necesară.

COMENTARIU

Pe tot parcursul termenului de supraveghere, atunci când intervin motive întemeiate, instanţa poate impune noi obligaţii, poate dispune încetarea executării unor obligaţii sau modificarea acestora, astfel încât să îi fie asigurate condamnatului şanse sporite de reintegrare socială.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât textul de lege analizat nu are corespondent în Codul penal din 1969, problema legii penale mai favorabile nu se pune.

Art. 104. Revocarea liberării condiţionate. (1) Dacă pe durata supravegherii persoana condamnată, cu rea-credinţă, nu respectă măsurile de supraveghere sau nu execută obligaţiile impuse, instanţa revocă liberarea şi dispune executarea restului de pedeapsă.

(2) Dacă după acordarea liberării cel condamnat a săvârşit o nouă infracţiune, care a fost descoperită în termenul de supraveghere şi pentru care s-a pronunţat o condamnare la pedeapsa închisorii, chiar după expirarea acestui termen, instanţa revocă liberarea şi dispune executarea restului

[1] A se vedea şi Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune şi Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, Titlul III – „Executarea măsurilor de supraveghere şi a obligaţiilor dispuse de instanţă potrivit Codului penal", Capitolul IV – „Liberarea condiţionată" (art. 58-62).

de pedeapsă. Pedeapsa pentru noua infracțiune se stabilește și se execută, după caz, potrivit dispozițiilor de la recidivă sau pluralitate intermediară.

(3) Dispozițiile alin. (1) și alin. (2) se aplică în mod corespunzător și în cazul liberării condiționate din executarea pedepsei detențiunii pe viață.

COMENTARIU

Revocarea liberării condiționate[1] are drept consecință executarea restului de pedeapsă. Instanța revocă în mod obligatoriu liberarea condiționată în două situații: când, pe durata supravegherii, condamnatul nu respectă cu rea-credință măsurile de supraveghere sau nu își execută obligațiile impuse și când, după acordarea liberării, condamnatul săvârșește o nouă infracțiune, care este descoperită până la împlinirea termenului de supraveghere și pentru care se pronunță o condamnare la pedeapsa închisorii. Pedeapsa principală pentru noua infracțiune se stabilește și se execută, după caz, potrivit dispozițiilor referitoare la recidivă (art. 43 NCP) sau la pluralitatea intermediară (art. 44 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Revocarea liberării condiționate prevăzută de art. 61 CP 1969 putea interveni doar în cazul în care cel condamnat săvârșea o infracțiune în termenul de încercare. În astfel de situații, revocarea era, de obicei, facultativă, fiind lăsată la latitudinea instanței de judecată, fiind relativ puține situații când ea devenea obligatorie (când se săvârșeau anumite infracțiuni grave, prevăzute expres de lege). Date fiind aceste diferențe, considerăm că legea mai favorabilă o reprezintă art. 61 CP 1969.

Art. 105. Anularea liberării condiționate. (1) Dacă pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată mai săvârșise o infracțiune până la acordarea liberării, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii chiar după expirarea acestui termen, liberarea se anulează, aplicându-se, după caz, dispozițiile privitoare la concursul de infracțiuni, recidivă sau pluralitate intermediară.

(2) În cazul în care, în raport de pedeapsa rezultată, sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 99 sau art. 100, instanța poate acorda liberarea condiționată. Dacă s-a dispus liberarea, termenul de supraveghere se calculează de la data acordării primei liberări.

(3) Când, după anulare, instanța dispune executarea pedepsei rezultante, partea din durata pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi neexecutată la data anulării liberării se va executa după executarea pedepsei închisorii.

COMENTARIU

Liberarea condiționată se anulează[2] atunci când pe parcursul termenului de supraveghere se descoperă că persoana condamnată săvârșise o altă infracțiune

[1] Instanța competentă să dispună revocarea liberării condiționate este prevăzută în art. 588 NCPP.
[2] Instanța competentă să dispună anularea liberării condiționate este prevăzută în art. 588 NCPP.

înainte de acordarea liberării, pentru care i s-a aplicat pedeapsa închisorii. Într-un astfel de caz, în raport cu infracțiunea descoperită, se aplică, în funcție de situație, regulile referitoare la concursul de infracțiuni, la recidivă sau la pluralitatea intermediară.

Liberarea condiționată poate fi dispusă din nou dacă, în raport de pedeapsa rezultantă, sunt îndeplinite condițiile prevăzute în art. 99 sau art. 100 NCP. Într-o astfel de situație, termenul de supraveghere se calculează nu de la data noii hotărâri definitive de liberare, ci de la data acordării primei liberări. Această soluție prevăzută de lege este explicabilă prin împrejurarea că persoana condamnatului mai fusese supusă supravegherii anterior anulării liberării condiționate, respectând măsurile de supraveghere și executând obligațiile impuse.

Art. 106.[1] **Efectele liberării condiționate.** În cazul în care condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită până la expirarea termenului de supraveghere, nu s-a dispus revocarea liberării condiționate și nu s-a descoperit o cauză de anulare, pedeapsa se consideră executată.

COMENTARIU

Principalul efect al liberării condiționate este acela că pedeapsa se consideră executată dacă până la sfârșitul termenului de supraveghere condamnatul nu a săvârșit o nouă infracțiune descoperită în acest interval, dacă nu s-a dispus revocarea liberării condiționate ori dacă nu s-a descoperit o cauză de anulare. Prin urmare, pedeapsa considerându-se executată, condamnatul nu mai poate fi pus în situația executării acesteia.

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat are un conținut asemănător cu cel al art. 61 alin. (1) CP 1969, motiv pentru care nu se pune problema legii penale mai favorabile.

BCU IASI / CENTRUL VECHI

B.C.U "M. EMINESCU" IASI

[1] Art. 106 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 14 din Legea nr. 187/2012.

Titlul IV. Măsurile de siguranță

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 107. Scopul măsurilor de siguranță. (1) Măsurile de siguranță au ca scop înlăturarea unei stări de pericol și preîntâmpinarea săvârșirii faptelor prevăzute de legea penală.

(2) Măsurile de siguranță se iau față de persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată.

(3) Măsurile de siguranță se pot lua și în situația în care făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă.

COMENTARIU

Măsurile de siguranță sunt considerate sancțiuni de drept penal constând în măsuri de constrângere cu caracter preventiv, care au drept scop înlăturarea unor stări de pericol generate de fapte prevăzute de legea penală[1]. Chiar dacă sunt sancțiuni de drept penal, scopul măsurilor de siguranță este unul esențialmente preventiv, nu represiv, ca în cazul pedepselor.

Ele pot fi luate cu privire la persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată. Prin urmare, măsurile de siguranță nu pot fi luate față de persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală fiind în legitimă apărare ori în stare de necesitate sau în orice altă cauză justificativă (art. 19-22 NCP). În schimb, pot fi dispuse atunci când fapta prevăzută de legea penală este comisă în condițiile unei cauze de neimputabilitate, cum ar fi iresponsabilitatea (art. 28 NCP).

Măsurile de siguranță se pot lua și dacă făptuitorului nu i se aplică o pedeapsă. În conformitate cu art. 82 alin. (2) NCP, renunțarea la aplicarea pedepsei nu produce efecte asupra executării măsurilor de siguranță. De asemenea, conform art. 90 alin. (2) NCP, nici amânarea aplicării pedepsei nu produce astfel de efecte.

În cazul persoanelor juridice, singurele măsuri de siguranță care pot fi aplicate sunt confiscarea specială și confiscarea extinsă[2]. Celelalte categorii de măsuri de siguranță sunt specifice persoanelor fizice[3].

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat preia în mare parte conținutul art. 111 CP 1969. Singura *diferență*, existentă în alin. (2) al textului analizat, constă în împrejurarea că în vechea reglementare măsurile de siguranță se puteau lua față de orice persoană care a comis o faptă prevăzută de legea penală, în timp ce în noul Cod penal astfel de măsuri nu se pot lua decât față de o persoană care a comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată. Prin urmare, dacă fapta penală a fost comisă în condițiile existenței unei cauze justificative, conform noii

[1] *C. Bulai, B.N. Bulai*, Manual de drept penal..., p. 614.
[2] A se vedea *infra*, comentariul art. 147 NCP.
[3] *Fl. Streteanu*, Răspunderea penală a persoanei juridice..., p. 34.

reglementări, față de persoana respectivă nu se mai pot lua măsuri de siguranță, în timp ce sub imperiului Codului penal din 1969 se puteau lua și într-o astfel de situație. Din această perspectivă, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

Spre deosebire de pedepsele complementare și accesorii care, conform art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012[1] de punere în aplicare a noului Cod penal, depind de pedeapsa principală în materia alegerii legii penale mai favorabile, măsurile de siguranță au în general autonomie în raport cu pedepsele principale. Astfel, stabilirea legii penale mai favorabile în ceea ce privește măsurile de siguranță se realizează independent de stabilirea legii penale mai favorabile privitoare la pedepsele principale. Prin urmare, în cazul succesiunii de legi penale, se poate aplica o lege penală considerată mai favorabilă pentru pedepsele principale și o altă lege penală pentru măsurile de siguranță.

Din această perspectivă, pot apărea unele probleme în stabilirea legii penale mai favorabile ca urmare a faptului că o parte din fostele măsuri de siguranță sunt în prezent reglementate ca pedepse complementare. Interzicerea de a se afla în anumite localități, expulzarea străinilor sau interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată, care erau considerate măsuri de siguranță în Codul penal din 1969 [art. 112 lit. d), e) și g)], aparțin în prezent domeniului pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, prevăzută de art. 66 NCP. Prin urmare, acestea erau măsuri de siguranță sub imperiul legii vechi, fiind astfel autonome în raport cu pedeapsa principală, însă în prezent sunt pedepse complementare, nemaiavând autonomie funcțională. În astfel de situații, dacă legea nouă este mai favorabilă în privința pedepsei principale, se va aplica, dacă este cazul, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi dintre cele menționate mai sus, fiind exclusă aplicarea măsurilor de siguranță corespondente conform legii vechi[2]. Considerăm că, într-o astfel de situație, când legea nouă este mai favorabilă în privința pedepsei principale, se aplică această lege și în privința pedepselor complementare menționate mai sus, ca urmare a regulii instituite de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, chiar dacă dispozițiile care reglementează aceste pedepse complementare ar fi considerate mai puțin favorabile decât dispozițiile corespunzătoare din Codul penal din 1969, care le includeau în categoria măsurilor de siguranță. Doar în măsura în care dispozițiile din cele două legi cu privire la pedeapsa principală ar fi identice, regula prevăzută de art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 nu ar mai opera, caz în care s-ar aplica dispozițiile legale mai favorabile privind aceste pedepse complementare, respectiv măsuri de siguranță.

Dacă hotărârea judecătorească de condamnare este definitivă în momentul intrării în vigoare a noului Cod penal, măsurile de siguranță își pierd autonomia funcțională în raport cu pedepsele principale. Conform art. 6 alin. (5) NCP, în cauzele definitiv judecate se aplică măsura de siguranță din legea penală considerată mai favorabilă în funcție de pedeapsa principală, în condițiile prevăzute

[1] A se vedea nota 2 de subsol de la p. 135.
[2] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 24.

de art. 6 alin. (1)-(4) NCP. În schimb, dacă legea nouă este mai favorabilă doar sub aspectul măsurilor de siguranță, se vor aplica dispozițiile legii noi, conform art. 6 alin. (6) NCP, revenindu-se astfel la regula autonomiei funcționale a măsurilor de siguranță în raport cu pedepsele principale.

Art. 108. Categoriile măsurilor de siguranță. Măsurile de siguranță sunt:

a) obligarea la tratament medical;
b) internarea medicală;
c) interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii;
d) confiscarea specială;
e)[1] confiscarea extinsă.

COMENTARIU

Textul de lege enumeră categoriile măsurilor de siguranță. În comparație cu art. 112 CP 1969, în noua reglementare *s-a renunțat* la unele dintre măsurile de siguranță, acestea fiind reglementate în prezent ca pedepse complementare și accesorii. Astfel, interzicerea de a se afla în anumite localități, expulzarea străinilor sau interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată sunt în prezent prevăzute de art. 66 NCP, legiuitorul accentuând astfel caracterul lor punitiv.

Capitolul II. Regimul măsurilor de siguranță

Art. 109. Obligarea la tratament medical. (1) Dacă făptuitorul, din cauza unei boli, inclusiv cea provocată de consumul cronic de alcool sau de alte substanțe psihoactive, prezintă pericol pentru societate, poate fi obligat să urmeze un tratament medical până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol.

(2) Când persoana față de care s-a luat această măsură nu urmează tratamentul, se poate dispune internarea medicală.

(3) Dacă persoana obligată la tratament este condamnată la o pedeapsă privativă de libertate, tratamentul se efectuează și în timpul executării pedepsei.

COMENTARIU

Dacă persoana care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, prezintă pericol pentru societate din cauza unei boli de care suferă, ea poate fi obligată de către instanța de judecată să urmeze un tratament medical[2]. Această normă are în vedere și bolile provocate de consumul cronic de alcool sau de alte

[1] Lit. e) de la art. 108 a fost introdusă prin art. II pct. 1 din Legea nr. 63/2012.

[2] Cu privire la executarea acestei măsuri de siguranță, a se vedea art. 77 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și art. 566-568 și art. 572 NCPP.

substanțe psihoactive, în sensul art. 241 din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a noului Cod penal[1]. Măsura durează până când persoana se însănătoșește sau până când situația medicală i se ameliorează în așa fel încât să nu mai prezinte pericol pentru societate. Dacă tratamentul medical ordonat de către instanță nu este urmat, față de persoana respectivă se poate lua o măsură de siguranță mai restrictivă, și anume internarea medicală. Măsura de siguranță analizată poate fi ordonată și dacă persoana este condamnată la o pedeapsă privativă de libertate, tratamentul urmând să îi fie administrat în stare de detenție.

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat a preluat în linii generale conținutul art. 113 CP 1969. Singura *diferență notabilă* constă în împrejurarea că în noua reglementare nu s-a mai păstrat al patrulea alineat referitor la luarea acestei măsuri în mod provizoriu în cursul procesului penal. Soluția este explicabilă prin faptul că norma la care s-a renunțat nu era în realitate o normă de drept penal substanțial, ci o normă procesual penală. În prezent, situația respectivă este reglementată de art. 245 și art. 246 NCPP. Dincolo de această diferență importantă, ar mai fi de precizat că, în ceea ce privește durata măsurii de siguranță, în Codul penal din 1969 se prevedea că aceasta durează până la însănătoșire, în timp ce în textul de lege analizat se prevede că ea durează până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol. Prin urmare, conform legii noi, măsura de siguranță poate dura mai puțin. Pentru acest motiv, s-ar putea spune că legea nouă ar fi mai favorabilă. Totuși, considerăm că acest lucru nu va putea fi stabilit decât în concret, în funcție de toate împrejurările cauzei.

Art. 110. Internarea medicală. Când făptuitorul este bolnav psihic, consumator cronic de substanțe psihoactive sau suferă de o boală infectocontagioasă și prezintă pericol pentru societate, se poate lua măsura internării într-o unitate sanitară de specialitate, până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol.

COMENTARIU

Dacă persoana care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, prezintă pericol pentru societate, pentru că este bolnav psihic, consumator cronic de substanțe psihoactive sau suferă de o boală infectocontagioasă, ea poate fi internată într-o unitate sanitară de specialitate prin hotărârea instanței de judecată[2]. Această normă are în vedere și bolile provocate de consumul cronic de substanțe psihoactive, în sensul art. 241 din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a noului Cod penal[3]. Măsura durează până când persoana se

[1] Potrivit art. 241, „Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății".

[2] Cu privire la executarea acestei măsuri de siguranță, a se vedea art. 77 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și art. 569-571 și art. 572 NCPP.

[3] Potrivit art. 241, „Prin *substanțe psihoactive* se înțelege substanțele stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății".

însănătoşeşte sau până când situaţia medicală i se ameliorează în aşa fel încât să nu mai prezinte pericol pentru societate.

Este evident că, în comparaţie cu măsura obligării la tratament medical, prezenta măsură de siguranţă este restrictivă de drepturi, deoarece internarea obligatorie într-o unitate sanitară presupune limitarea libertăţii de mişcare a persoanei faţă de care se dispune. Din această perspectivă, ea cade sub incidenţa art. 5 din Convenţia europeană a drepturilor omului, jurisprudenţa Curţii de la Strasbourg fiind relevantă în materie din mai multe puncte de vedere. În cele ce urmează, prezentăm câteva dintre regulile dezvoltate de această instanţă cu privire la măsura internării medicale:

– o persoană nu poate fi considerată ca fiind un „alienat" şi privată de libertate decât după îndeplinirea a minim trei condiţii, şi anume: boala mintală trebuie să fi fost stabilită prin probe, ea trebuie să aibă un caracter sau o amploare care să justifice internarea, iar internarea să nu se poată prelungi fără justificarea persistenţei bolii[1];

– nicio privare de libertate a unei persoane, considerată a fi „alienată", nu poate fi analizată din perspectiva art. 5 parag. 1 lit. e) din Convenţie, dacă aceasta a fost dispusă fără avizul prealabil al unui medic expert. Orice altă abordare ar fi dincolo de protecţia împotriva arbitrariului, inerentă art. 5 din Convenţie. Sub acest aspect, forma şi procedura aplicate pot să depindă de circumstanţe. Se poate accepta, în cazuri urgente sau când persoana a fost reţinută, deoarece avea un comportament violent, ca acest aviz să fie obţinut imediat după reţinerea persoanei. În toate celelalte cazuri, o consultare prealabilă este indispensabilă. În lipsa altor posibilităţi, de exemplu, pentru cazurile în care persoana solicitată refuză să se prezinte la examinare, trebuie, cel puţin, să se solicite evaluarea din partea unui medic a stării de sănătate a persoanei respective, pe baza dosarului medical, în caz contrar neputându-se susţine că alienarea a fost stabilită de o manieră probantă[2];

– evaluarea medicală trebuie să se bazeze pe starea sănătăţii mintale actuale a persoanei respective, şi nu doar pe evenimente trecute. O opinie medicală nu poate fi suficientă pentru a susţine o privare de libertate, dacă de la momentul emiterii opiniei a trecut o perioadă de timp semnificativă[3];

– în opinia Curţii, faptul că o instituţie specializată în materie constată dispariţia tulburării mintale care a justificat spitalizarea forţată nu determină automat eliberarea imediată şi necondiţionată a pacientului. O astfel de abordare rigidă ar limita în mod inacceptabil libertatea de judecată a autorităţilor care dispun cu privire la această măsură în funcţie de toate circumstanţele relevante ale cauzei respective, şi anume dacă punerea în libertate ar servi cel mai bine intereselor pacientului şi

[1] C.E.D.O., cauza *Winterwerp c. Olandei*, Hotărârea din 24 octombrie 1979, cauza *Luberti c. Italiei*, Hotărârea din 23 februarie 1984, cauza *Kolanis c. Regatului Unit*, Hotărârea din 21 iunie 2005, în *G. Antoniu, A. Vlăşceanu, A. Barbu*, Codul de procedură penală – texte, jurisprudenţă, hotărâri C.E.D.O., ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2008, p. 595 şi urm.

[2] C.E.D.O., cauza *R.L. şi M.-J.D. c. Franţei*, Hotărârea din 19 mai 2004, *idem*, p. 597.

[3] C.E.D.O., cauza *Varbanov c. Bulgariei*, Hotărârea din 5 octombrie 2000, *ibidem*.

ale comunității în care el se va reintegra. Trebuie, de asemenea, să se țină cont că în domeniul bolilor mintale este imposibil de stabilit fără niciun risc de eroare o vindecare totală. Nu se poate spune întotdeauna cu certitudine dacă un pacient care a fost internat ca urmare a unei boli mintale este definitiv sau în aparență vindecat. Din acest punct de vedere, este concludent comportamentul pacientului în timpul perioadei petrecute în afara instituției psihiatrice[1];

– privarea de libertate într-un institut psihiatric, timp de 82 de zile după expirarea termenului legal și fără să existe o hotărâre a unei instanțe de judecată, apare ca aducând serioase prejudicii reclamantului, deținerea fiind prelungită în mod arbitrar de autorități. În aceste condiții, Curtea a considerat că s-a produs o violare a art. 5 parag. 1 din Convenție[2].

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat a preluat în linii generale conținutul art. 114 CP 1969. Singura *diferență notabilă* constă în împrejurarea că în noua reglementare nu s-a mai păstrat al doilea alineat referitor la luarea acestei măsuri în mod provizoriu în cursul procesului penal. Soluția este explicabilă prin faptul că norma la care s-a renunțat nu era în realitate o normă de drept penal substanțial, ci o normă procesual penală. În prezent, situația respectivă este reglementată de art. 247 și art. 248 NCPP. Dincolo de această diferență importantă, ar mai fi de precizat că, în ceea ce privește durata măsurii de siguranță, în Codul penal din 1969 se prevedea că aceasta durează până la însănătoșire, în timp ce în textul de lege analizat se prevede că ea durează până la însănătoșire sau până la obținerea unei ameliorări care să înlăture starea de pericol. Prin urmare, conform legii noi, măsura de siguranță poate dura mai puțin. Pentru acest motiv, s-ar putea spune că legea nouă ar fi mai favorabilă. Totuși, considerăm că acest lucru nu va putea fi stabilit decât în concret, în funcție de toate împrejurările cauzei.

Art. 111. Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii. (1) Când făptuitorul a săvârşit fapta datorită incapacității, nepregătirii sau altor cauze care îl fac inapt pentru ocuparea unei anumite funcții, pentru exercitarea unei profesii sau meserii ori pentru desfăşurarea unei alte activități, se poate lua măsura interzicerii exercitării dreptului de a ocupa acea funcție ori de a exercita acea profesie, meserie sau activitate.

(2) Măsura de siguranță poate fi revocată la cerere, după trecerea unui termen de cel puțin un an, dacă se constată că temeiurile care au impus luarea ei au încetat. O nouă cerere nu se poate face decât după trecerea unui termen de cel puțin un an de la data respingerii cererii anterioare.

[1] C.E.D.O., cauza *Johnson c. Regatului Unit*, Hotărârea din 24 octombrie 1997, *ibidem*.

[2] C.E.D.O., cauza *Erkalo c. Olandei*, Hotărârea din 2 septembrie 1998, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuș*, Codul penal și legile speciale – doctrină, jurisprudență, decizii ale Curții Constituționale, hotărâri C.E.D.O., Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 192.

COMENTARIU

Dacă o persoană săvârșește o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, ca urmare a împrejurării că a fost inaptă să ocupe o funcție sau să exercite o profesie ori o meserie sau să desfășoare o altă activitate, instanța de judecată poate să dispună, ca măsură de siguranță, interzicerea dreptului persoanei respective de a ocupa acea funcție sau de a exercita acea profesie, meserie ori activitate[1]. Inaptitudinea menționată poate fi determinată de incapacitate, nepricepere, nepregătire, lipsă de aptitudini sau de orice altă cauză. Dacă fapta săvârșită constituie infracțiune, măsura de siguranță în discuție poate fi luată chiar dacă infractorului i se aplică o pedeapsă[2].

Scopul acestei măsuri nu este sancționarea persoanei respective, ca în cazul pedepsei complementare cu același conținut [art. 66 alin. (1) lit. g) NCP], ci înlăturarea stării de pericol pe care aceasta o prezintă pentru societate. De asemenea, această măsură de siguranță nu trebuie confundată nici cu obligația prevăzută de art. 85 alin. (2) lit. j) NCP, obligație pe care instanța de judecată o poate impune persoanei față de care s-a dispus amânarea aplicării pedepsei. Deși au în esență același conținut, motivele impunerii, ca și durata pe care pot fi impuse sunt diferite. Obligația menționată mai sus este determinată de conduita făptuitorului care săvârșește o faptă prevăzută de legea penală, față de care instanța decide să amâne aplicarea pedepsei; această obligație poate fi impusă în cadrul termenului de supraveghere de 2 ani și oricând pe parcursul acestuia instanța poate dispune încetarea ei, atunci când apreciază că menținerea nu mai este necesară. În schimb, măsura de siguranță este determinată de inaptitudinea făptuitorului și nu se ia pe o perioadă determinată.

Așa cum am menționat, interzicerea ocupării unei funcții sau exercitării unei profesii nu se ia pe o perioadă determinată. Ea subzistă până când este revocată, la cerere, de către instanță. Revocarea poate fi dispusă doar dacă a trecut un termen de cel puțin un an de la luarea ei și dacă se constată de către instanță că temeiurile inițiale au încetat. În cazul în care cererea de revocare este respinsă, o nouă cerere nu poate fi formulată decât după trecerea cel puțin a unui an de la data respingerii cererii anterioare.

Față de reglementarea anterioară, *diferențe* se constată la nivelul unor termeni utilizați în cuprinsul textului analizat, de exemplu, se precizează că este vorba de interzicerea *ocupării* unei funcții sau *exercitării* unei profesii, în loc de exprimarea incorectă „interzicerea unei funcții sau profesii" folosită în art. 115 CP 1969, „inapt" este folosit în locul termenului „impropriu", iar „desfășurarea unei activități" a înlocuit expresia „exercitarea (...) altei ocupații".

Legea penală mai favorabilă. Dată fiind asemănarea de conținut dintre textul de lege analizat și art. 115 CP 1969, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

---

[1] Cu privire la executarea acestei măsuri de siguranță, a se vedea art. 78 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și art. 573 NCPP.

[2] *C. Niculeanu*, Tratat..., vol. II, p. 158.

Art. 112. Confiscarea specială. (1) Sunt supuse confiscării speciale:

a) bunurile produse prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală;

b) bunurile care au fost folosite, în orice mod, sau destinate a fi folosite la săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor;

c) bunurile folosite, imediat după săvârşirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau păstrarea folosului ori a produsului obținut, dacă sunt ale făptuitorului sau dacă, aparținând altei persoane, aceasta a cunoscut scopul folosirii lor;

d) bunurile care au fost date pentru a determina săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a răsplăti pe făptuitor;

e) bunurile dobândite prin săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, dacă nu sunt restituite persoanei vătămate şi în măsura în care nu servesc la despăgubirea acesteia;

f) bunurile a căror deținere este interzisă de legea penală.

(2) În cazul prevăzut în alin. (1) lit. b) şi lit. c), dacă valoarea bunurilor supuse confiscării este vădit disproporționată față de natura şi gravitatea faptei, se dispune confiscarea în parte, prin echivalent bănesc, ținând seama de urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce şi de contribuția bunului la aceasta. Dacă bunurile au fost produse, modificate sau adaptate în scopul săvârşirii faptei prevăzute de legea penală, se dispune confiscarea lor în întregime.

(3) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. b) şi lit. c), dacă bunurile nu pot fi confiscate, întrucât nu aparțin infractorului, iar persoana căreia îi aparțin nu a cunoscut scopul folosirii lor, se va confisca echivalentul în bani al acestora, cu aplicarea dispozițiilor alin. (2).

(4) Dispozițiile alin. (1) lit. b) nu se aplică în cazul faptelor săvârşite prin presă.

(5) Dacă bunurile supuse confiscării potrivit alin. (1) lit. b)-e) nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani şi bunuri până la concurența valorii acestora.

(6) Se confiscă, de asemenea, bunurile şi banii obținuți din exploatarea bunurilor supuse confiscării, precum şi bunurile produse de acestea, cu excepția bunurilor prevăzute în alin. (1) lit. b) şi lit. c).

COMENTARIU

Măsura de siguranță a confiscării speciale[1] este o sancțiune de drept penal și constă în transferul silit și gratuit al dreptului de proprietate asupra unor bunuri din patrimoniul persoanei care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, în patrimoniul statului, întrucât, dată fiind legătura acestor bunuri cu

[1] Cu privire la executarea acestei măsuri de siguranță, a se vedea art. 79 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal și art. 574 NCPP.

fapta săvârșită ori din cauza naturii lor, deținerea în continuare de către persoana respectivă ar prezenta pericolul săvârșirii unor noi fapte prevăzute de legea penală[1]. Confiscarea specială este prevăzută și la nivel constituțional, ca o limitare a dreptului de proprietate. Conform art. 44 alin. (9) din Constituția României, „bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii"[2].

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudența sa constantă, include confiscarea în cadrul pedepselor penale la care se referă art. 7 din Convenție, deoarece în acest articol termenul „pedeapsă" este o noțiune autonomă, care poate fi diferită de calificarea dată în dreptul intern[3]. Prin urmare, textul de lege care instituie confiscarea specială, chiar dacă o consideră măsură de siguranță, și nu pedeapsă penală, trebuie să respecte toate condițiile impuse de art. 7 din Convenție, în special previzibilitatea.

Măsura confiscării speciale vizează mai multe categorii de bunuri. În primul rând, sunt supuse confiscării bunurile produse prin săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată (spre exemplu, arme artizanale sau produse alimentare contrafăcute), deoarece existența lor în continuare în posesia făptuitorului sau în circuitul civil constituie un pericol pentru societate [art. 112 alin. (1) lit. a) NCP, care preia în termeni identici textul art. 118 alin. (1) lit. a) CP 1969].

De asemenea, se confiscă bunurile folosite sau destinate să fie folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată [art. 112 alin. (1) lit. b) NCP, ce își găsește corespondentul în art. 118 alin. (1) lit. b) CP 1969, în varianta folosirii, respectiv, într-o formă modificată, în art. 118 alin. (1) lit. c) din același cod, referitor la bunurile destinate să fie folosite la săvârșirea faptei; în ambele cazuri, o diferență față de reglementarea anterioară este că, în noul text, este folosită expresia „săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală", pe când vechiul cod utiliza sintagma „săvârșirea unei infracțiuni"], precum și bunurile folosite imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau pentru a păstra folosul ori produsul obținut [art. 112 alin. (1) lit. c), fără corespondent în reglementarea anterioară]. Având în vedere că art. 112 alin. (1) lit. b) a preluat aproape neschimbate dispozițiile art. 118 lit. b) din Codul penal anterior, apreciem că Decizia nr. XVIII/2005[4] a instanței supreme, pronunțată în recurs în interesul legii, rămâne relevantă și cu privire la interpretarea legii noi. Prin această decizie, Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, a admis recursul în interesul legii și, în aplicarea dispozițiilor art. 118 lit. b) CP 1969 și ale art. 17 alin. (1) din Legea nr. 143/2000 privind confiscarea specială a mijlocului

[1] *C. Bulai, B.N. Bulai*, Manual de drept penal..., p. 628.

[2] A se vedea și: Convenția europeană privind spălarea, descoperirea, sechestrarea și confiscarea produselor infracțiunii, încheiată la Strasbourg la 8 noiembrie 1990, ratificată prin Legea nr. 263/2002 (M. Of. nr. 353 din 28 mai 2002); Decizia-cadru nr. 2005/212/JAI a Consiliului din 24 februarie 2005 privind confiscarea produselor, a instrumentelor și a bunurilor având legătură cu infracțiunea (J.O. L nr. 68 din 15 martie 2005).

[3] A se vedea C.E.D.O., cauza *Sud Fondi S.r.l. și alții c. Italiei*, Decizia privind admisibilitatea din 30 august 2007, www.echr.coe.int.

[4] M. Of. nr. 285 din 29 martie 2006.

de transport în cazul infracțiunii de trafic de droguri, a statuat că „Măsura de siguranță a confiscării speciale a mijlocului de transport se va dispune, în temeiul art. 17 alin. (1) din Legea nr. 143/2000, raportat la art. 118 lit. b) teza I din Codul penal, numai în cazul în care se dovedește că acesta a servit efectiv la realizarea laturii obiective a uneia dintre modalitățile normative ale infracțiunilor prevăzute de art. 2-10 din Legea nr. 143/2000, precum și în cazul în care se dovedește că mijlocul de transport a fost fabricat, pregătit ori adaptat în scopul realizării laturii obiective a acestor infracțiuni".

Bunurile din aceste două categorii se confiscă doar dacă sunt ale făptuitorului sau dacă aparțin unei alte persoane care a cunoscut scopul folosirii lor. Prin urmare, ele nu se pot confisca în cazul în care aparțin unei persoane care nu a cunoscut cum au fost folosite sau cum urmau să fie folosite. Într-o astfel de situație, se va confisca de la făptuitor echivalentul lor în bani. Dacă există o disproporție vădită între valoarea acestor bunuri și natura sau gravitatea faptei săvârșite, instanța va dispune doar confiscarea în parte, prin echivalent bănesc, utilizându-se drept criterii de apreciere urmarea produsă sau care s-ar fi putut produce prin fapta respectivă, precum și contribuția bunului la aceasta. Totuși, în cazul în care bunurile au fost produse, modificate sau adaptate în scopul săvârșirii faptei prevăzute de legea penală, nejustificată, ele se vor confisca în întregime, chiar dacă ar exista o disproporție vădită între valoarea bunurilor și natura sau gravitatea faptei săvârșite.

Legea instituie o excepție de la aplicarea acestei măsuri de siguranță, stabilind că bunurile folosite sau destinate a fi folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală nu se confiscă dacă fapta respectivă este săvârșită prin presă. Prin urmare, chiar dacă bunurile aparțin făptuitorului sau unei alte persoane care a cunoscut scopul folosirii lor, ele nu pot fi confiscate într-o astfel de situație. Prin această limitare a domeniului de aplicare a confiscării speciale, legiuitorul a urmărit protejarea libertății presei, care constituie una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice, garantată atât de art. 30 din Constituția României, cât și de art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

O altă categorie de bunuri ce sunt supuse confiscării speciale sunt cele care au fost date pentru a determina săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală sau pentru a-l recompensa pe făptuitor [art. 112 alin. (1) lit. d), identic cu art. 118 alin. (1) lit. d) CP 1969]. Dacă bunurile respective nu au fost remise făptuitorului în mod voluntar sau dacă au fost remise de deținătorul lor ca urmare a inducerii în eroare, ele nu pot fi confiscate.

De asemenea, se confiscă bunurile dobândite prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală, în măsura în care nu sunt restituite persoanei vătămate sau nu folosesc la despăgubirea acesteia [art. 112 alin. (1) lit. e), care preia în întregime și fără modificări art. 118 alin. (1) lit. e) CP 1969]. Prin urmare, într-o astfel de situație, primează acoperirea prejudiciului suferit de partea vătămată, confiscarea fiind dispusă doar dacă ele nu servesc acestui scop.

În fine, ultima categorie de bunuri ce sunt supuse confiscării speciale o reprezintă cele a căror deținere este interzisă de legea penală [art. 112 alin. (1) lit. f),

ce preia dispoziția din art. 118 alin. (1) lit. f) CP 1969, însă cu precizarea expresă că interzicerea deținerii este prevăzută de legea *penală*]. În cazul acestei categorii de bunuri, se apreciază că starea de pericol pentru societate a fost prezumată de legiuitor prin faptul că a incriminat deținerea lor[1].

Cu excepția bunurilor produse prin săvârșirea faptei prevăzute de legea penală și a celor a căror deținere este interzisă de legea penală, în cazul tuturor celorlalte categorii de bunuri supuse confiscării, dacă ele nu se găsesc, se confiscă bani și alte bunuri până la concurența valorii acestora.

Confiscarea specială se dispune și cu privire la bunurile și banii obținuți din exploatarea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de ele. Această regulă nu se aplică folosului obținut din exploatarea bunurilor folosite sau destinate să fie folosite la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, nejustificată [art. 112 alin. (1) lit. b)], precum și a celor folosite, imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau pentru a păstra folosului ori produsul obținut [art. 112 alin. (1) lit. c)]. Excepția se explică prin împrejurarea că aceste două categorii de bunuri sunt deținute în mod legal, iar eventualul folos obținut prin exploatarea lor este unul licit, spre deosebire de celelalte categorii de bunuri supuse confiscării [prevăzute de art. 112 alin. (1) lit. a) și lit. d)-f)], a căror deținere de către făptuitor nu are un temei legal.

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat preia în cea mai mare parte dispozițiile art. 118 CP 1969, cu excepția alin. (6), potrivit căruia „Instanța poate să nu dispună confiscarea bunului dacă acesta face parte din mijloacele de existență, de trebuință zilnică ori de exercitare a profesiei infractorului sau a persoanei asupra căreia ar putea opera măsura confiscării speciale". Această dispoziție favorabilă persoanei care a săvârșit fapta, prevăzută de legea penală veche, nu a mai fost preluată în legea nouă. În schimb, a fost introdusă o nouă categorie de bunuri care pot face obiectul confiscării speciale, și anume bunurile folosite imediat după săvârșirea faptei, pentru a asigura scăparea făptuitorului sau pentru păstrarea folosului ori a produsului obținut [art. 112 alin. (1) lit. c)]. Prin urmare, se poate aprecia că legea penală mai favorabilă este legea veche.

Având în vedere și necesitatea respectării prevederilor art. 7 din Convenția europeană a drepturilor omului, legea nouă nu se poate aplica pentru faptele comise anterior intrării ei în vigoare, chiar dacă în speța respectivă s-ar aplica, în calitate de lege mai favorabilă, dispozițiile noului Cod penal cu privire la pedepse[2].

Art. 112¹.[3] **Confiscarea extinsă.** (1) Sunt supuse confiscării şi alte bunuri decât cele menționate la art. 112, în cazul în care persoana este condamnată pentru comiterea uneia dintre următoarele infracțiuni, dacă fapta este susceptibilă să îi procure un folos material şi pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de 4 ani sau mai mare:

[1] *C. Niculeanu*, Tratat..., vol. II, p. 163.
[2] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 24.
[3] Art. 112¹ a fost introdus prin art. II pct. 2 din Legea nr. 63/2012.

a) infracțiuni privind traficul de droguri și de precursori;
b) infracțiuni privind traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile;
c) infracțiuni privind frontiera de stat a României;
d) infracțiunea de spălare a banilor;
e) infracțiuni din legislația privind prevenirea și combaterea pornografiei;
f) infracțiuni din legislația privind combaterea terorismului;
g) constituirea unui grup infracțional organizat;
h) infracțiuni contra patrimoniului;
i) nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive;
j) falsificarea de monede, timbre sau de alte valori;
k) divulgarea secretului economic, concurența neloială, nerespectarea dispozițiilor privind operații de import sau export, deturnarea de fonduri, infracțiuni privind regimul importului și al exportului, precum și al introducerii și scoaterii din țară de deșeuri și reziduuri;
l) infracțiuni privind jocurile de noroc;
m) infracțiuni de corupție, infracțiunile asimilate acestora, precum și infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene;
n) infracțiuni de evaziune fiscală;
o) infracțiuni privind regimul vamal;
p) infracțiuni de fraudă comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice;
q) traficul de organe, țesuturi sau celule de origine umană.

(2) Confiscarea extinsă se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

a) valoarea bunurilor dobândite de persoana condamnată, într-o perioadă de 5 ani înainte și, dacă este cazul, după momentul săvârșirii infracțiunii, până la data emiterii actului de sesizare a instanței, depășește în mod vădit veniturile obținute de aceasta în mod licit;

b) instanța are convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor prevăzute la alin. (1).

(3) Pentru aplicarea dispozițiilor alin. (2) se va ține seama și de valoarea bunurilor transferate de către persoana condamnată ori de un terț unui membru al familiei sau unei persoane juridice asupra căreia persoana condamnată deține controlul.

(4) Prin *bunuri*, conform prezentului articol, se înțelege și sumele de bani.

(5) La stabilirea diferenței dintre veniturile licite și valoarea bunurilor dobândite se vor avea în vedere valoarea bunurilor la data dobândirii lor și cheltuielile făcute de persoana condamnată, membrii familiei acesteia.

(6) Dacă bunurile supuse confiscării nu se găsesc, în locul lor se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora.

(7) Se confiscă, de asemenea, bunurile și banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea.

(8) Confiscarea nu poate depăşi valoarea bunurilor dobândite în perioada prevăzută la alin. (2), care excedează nivelului veniturilor licite ale persoanei condamnate.

COMENTARIU

Instituţia confiscării extinse[1], de curând introdusă[2] în dreptul penal român, a generat dezbateri aprinse în doctrină, în special cu privire la constituţionalitatea ei[3]. Fiind adoptată în aplicarea art. 3 din Decizia-cadru 2005/212/JAI a Consiliului privind confiscarea produselor, a instrumentelor şi a bunurilor având legătură cu infracţiunea, această măsură de siguranţă permite extinderea sferei bunurilor ce pot fi confiscate peste limitele prevăzute expres în cadrul confiscării speciale. Cu alte cuvinte, dacă sunt îndeplinite anumite condiţii cerute de lege, instanţele de judecată pot dispune confiscarea unor bunuri cu privire la care nu s-a demonstrat că au o legătură directă cu fapta comisă.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în jurisprudenţa sa constantă, include confiscarea în cadrul pedepselor penale la care se referă art. 7 din Convenţie, deoarece în acest articol termenul „pedeapsă" este o noţiune autonomă, care poate fi diferită de calificarea dată în dreptul intern[4]. Prin urmare textul de lege care instituie confiscarea extinsă, chiar dacă o consideră măsură de siguranţă, şi nu pedeapsă penală, trebuie să respecte toate condiţiile impuse de art. 7 din Convenţie, în special previzibilitatea şi, implicit, neretroactivitatea. Din această perspectivă, considerăm că măsura de siguranţă analizată poate fi aplicată doar dacă atât infracţiunea care a determinat condamnarea, cât şi actele anterioare acesteia din care provin bunurile ce fac obiectul confiscării extinse au fost comise după intrarea în vigoare a dispoziţiilor art. I pct. 2 din Legea nr. 63/2012[5].

Trebuie precizat de la început că, dacă în cazul celorlalte măsuri de siguranţă este suficient ca persoana să fi comis o faptă prevăzută de legea penală, nejustificată, în cazul confiscării extinse se cere ca persoana să fie condamnată pentru săvârşirea unei infracţiuni, care trebuie să îndeplinească trei condiţii cumulative: să fie susceptibilă să îi procure un folos material, să se regăsească în enumerarea limitativă prevăzută în alin. (1) al art. 112¹, iar legea să prevadă pentru această infracţiune o pedeapsă cu închisoarea de 4 ani sau mai mare. În general, infracţiunile la care face referire expresă textul de lege au un grad de pericol social sporit şi sunt susceptibile de a fi comise în forme de criminalitate organizată.

---

[1] Cu privire la executarea acestei măsuri de siguranţă, a se vedea art. 79 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal şi art. 574 NCPP.

[2] Prin art. I pct. 2 din Legea nr. 63/2012, care a introdus în Codul penal din 1969 art. 118².

[3] Pentru o analiză a punctelor de vedere exprimate pe această temă, a se vedea *Fl. Streteanu*, Consideraţii privind confiscarea extinsă, în C.D.P. nr. 2/2012, p. 11-29.

[4] A se vedea cauza *Sud Fondi S.r.l. şi alţii c. Italiei*, menţionată mai sus.

[5] Pentru o opinie diferită, în sensul că ar fi suficient ca doar infracţiunea care atrage condamnarea să se fi comis după intrarea în vigoare a legii menţionate, nu şi actele anterioare din care provin bunurile supuse confiscării, a se vedea *Fl. Streteanu*, Consideraţii privind confiscarea extinsă..., p. 29.

În cazurile menționate mai sus, măsura confiscării extinse se dispune dacă sunt îndeplinite cumulativ alte două condiții suplimentare, referitoare de această dată la persoana condamnată: valoarea bunurilor dobândite de către condamnat într-un anumit interval de timp să depășească în mod vădit veniturile obținute de către acesta în mod licit[1], iar instanța să își formeze convingerea că bunurile respective provin din activități infracționale de natura celor enumerate în lege. Perioada de timp care se ia în considerare atunci când se analizează proporția dintre valoarea bunurilor obținute și veniturile licite ale condamnatului este de 5 ani înainte de momentul săvârșirii infracțiunii și, atunci când este cazul, după săvârșirea acesteia, până la întocmirea rechizitoriului. De asemenea, cu această ocazie se iau în calcul și bunurile transferate de către persoana condamnată ori de către un terț către un membru al familiei[2] condamnatului ori către o persoană juridică asupra căreia persoana condamnată deține controlul. În fine, la stabilirea diferenței dintre valoarea bunurilor dobândite și veniturile licite se vor avea în vedere atât valoarea bunurilor la data dobândirii lor, cât și cheltuielile făcute de persoana condamnată și de membrii familiei acesteia.

În măsura în care bunurile ce fac obiectul confiscării nu se găsesc, se confiscă bani și bunuri până la concurența valorii acestora. De asemenea, se confiscă bunurile și banii obținuți din exploatarea sau folosirea bunurilor supuse confiscării, precum și bunurile produse de acestea.

Valoarea totală a bunurilor confiscate nu poate depăși valoarea bunurilor dobândite care depășește nivelul veniturilor licite ale persoanei condamnate în intervalul de timp stabilit conform regulilor de mai sus.

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat preia în cea mai mare parte dispozițiile art. 118[2] CP 1969. Există însă o *deosebire* importantă: condiția privind pedeapsa prevăzută de lege este mai puțin restrictivă în prezent, fiind de 4 ani sau mai mare, în comparație cu norma anterioară, când era de 5 ani sau mai mare. Din această perspectivă, se poate susține că legea mai favorabilă este legea veche.

[1] Cu privire la aplicarea în timp a dispoziției prevăzute de art. 118[2] alin. (2) lit. a) CP 1969, preluată identic în art. 112[1] alin. (2) lit. a) NCP, Curtea Constituțională s-a pronunțat în ședința din 11 februarie 2014, admițând excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor atacate (până la predarea spre tipar a prezentului comentariu – 28 februarie 2014 –, decizia nu fusese publicată încă în Monitorul Oficial al României; a se vedea comunicatul de presă postat de Compartimentul relații externe, relații cu presa și protocol al Curții Constituționale pe site-ul oficial al instituției, la adresa http://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-79).

[2] În sensul art. 177 NCP.

Titlul V. Minoritatea

Capitolul I. Regimul răspunderii penale a minorului

Art. 113. Limitele răspunderii penale. (1) Minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani nu răspunde penal.

(2) Minorul care are vârsta între 14 şi 16 ani răspunde penal numai dacă se dovedeşte că a săvârşit fapta cu discernământ.

(3) Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal potrivit legii.

COMENTARIU

Legea instituie o prezumţie absolută a lipsei de discernământ la minorul[1] care nu a împlinit 14 ani. Prin urmare, până la această vârstă, minorul nu răspunde penal, minoritatea constituind o cauză de neimputabilitate în condiţiile art. 27 NCP. În ceea ce-l priveşte pe minorul care are vârsta între 14 şi 16 ani, legea instituie o prezumţie relativă a lipsei de discernământ, răspunderea penală fiind condiţionată de existenţa discernământului, care trebuie însă să fie probată[2]. Minorul care a împlinit vârsta de 16 ani răspunde penal, dar regimul sancţionator este diferit faţă de persoanele majore.

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este aproape identic cu art. 99 CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 114. Consecinţele răspunderii penale. (1) Faţă de minorul care, la data săvârşirii infracţiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 şi 18 ani se ia o măsură educativă neprivativă de libertate.

(2) Faţă de minorul prevăzut în alin. (1) se poate lua o măsură educativă privativă de libertate în următoarele cazuri:

a) dacă a mai săvârşit o infracţiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracţiunii pentru care este judecat;

---

[1] Cu privire la vârsta la care încetează starea de minoritate, a se vedea art. 38 alin. (2) din noul Cod civil, republicat (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011). În acelaşi sens, a se vedea şi art. 1 din Convenţia cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite la 20 noiembrie 1989, ratificată de România prin Legea nr. 18/1990, republicată (M. Of. nr. 314 din 13 iunie 2001).

De asemenea, a se vedea şi Capitolul V – „Protecţia copilului care a săvârşit o faptă penală şi nu răspunde penal" din Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului.

[2] A se vedea art. 184 NCPP, precum şi Ordinul ministrului justiţiei şi al ministrului sănătăţii nr. 1976/C din 11 iulie 2003 pentru stabilirea unor măsuri privind efectuarea cu celeritate a expertizei pentru stabilirea discernământului minorului între 14 şi 16 ani care a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală.

b) atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață.

COMENTARIU

Noul Cod penal a renunțat în totalitate la pedepsele penale aplicate minorilor, în favoarea măsurilor educative, care se împart în două categorii: neprivative de libertate și privative de libertate. Textul de lege analizat consacră regula conform căreia, în cazul persoanei care, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani, se ia o măsură educativă neprivativă de libertate. De la această regulă există două excepții, când se poate lua o măsură educativă privativă de libertate: atunci când minorul a mai săvârșit o infracțiune pentru care i s-a aplicat o măsură educativă a cărei executare a început sau care a fost executată în întregime sau atunci când a săvârșit o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoarea de 7 ani sau mai mare ori detențiunea pe viață. Prin *pedeapsă prevăzută de lege* se înțelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârșită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei (art. 187 NCP).

Art. 115. Măsurile educative. (1) Măsurile educative sunt neprivative de libertate sau privative de libertate.

1. Măsurile educative neprivative de libertate sunt:

a) stagiul de formare civică;

b) supravegherea;

c) consemnarea la sfârșit de săptămână;

d) asistarea zilnică.

2. Măsurile educative privative de libertate sunt:

a) internarea într-un centru educativ;

b) internarea într-un centru de detenție.

(2) Alegerea măsurii educative care urmează să fie luată față de minor se face, în condițiile art. 114, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74.

COMENTARIU

Textul de lege analizat stabilește două categorii de măsuri educative: neprivative și privative de libertate[1]. Măsurile neprivative de libertatea sunt stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână și asistarea zilnică. Se observă astfel o diversificare, dar și o înăsprire a acestui tip de măsuri în comparație cu Codul penal din 1969, care prevedea ca măsuri educative doar mustrarea și libertatea supravegheată. Drept urmare, judecătorul are la îndemână mai multe posibilități de a adapta și a individualiza măsura educativă în funcție de gravitatea faptei și de persoana făptuitorului. De regulă, față de infractorul

[1] Cu privire la procedura în cauzele cu infractori minori, a se vedea art. 504-520 NCPP. De asemenea, a se vedea și Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

minor se dispune o măsură educativă neprivativă de libertate, cu excepția situațiilor prevăzute de art. 114 alin. (2) NCP.

Măsurile educative privative de libertate sunt internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție. Aceste măsuri educative sunt destinate să fie aplicate minorilor care săvârșesc infracțiuni grave sau celor care mai săvârșiseră anterior o infracțiune pentru care se dispusese o măsură educativă neprivativă de libertate ce fusese executată în întregime sau a cărei executare începuse. Codul penal din 1969 prevedea pentru infractorul minor două măsuri educative privative de libertate: internarea într-un centru de reeducare și internarea într-un institut medical-educativ.

Legea penală mai favorabilă. Aprecieri cu privire la legea penală mai favorabilă vor fi făcute în articolele următoare care reglementează fiecare măsură educativă în special. Totuși, din perspectiva unei comparații generale între dispozițiile pertinente din cele două legi penale succesive, trebuie precizat că dacă, potrivit uneia dintre legi, instanța de judecată s-ar orienta către o măsură educativă neprivativă de libertate sau spre amendă (în cazul legii vechi), indiferent de conținutul sau durata ori cuantumul acesteia, iar potrivit celeilalte legi ar tinde către o măsură privativă de libertate, indiferent de durata acesteia, ar trebui întotdeauna să fie considerată mai favorabilă prima lege, și anume cea care determină aplicarea unei măsuri neprivative de libertate sau a amenzii[1]. Un argument *mutatis mutandis* în sprijinul acestei idei îl reprezintă și art. 17 din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a noului Cod penal, potrivit căruia, în aplicarea dispozițiilor referitoare la legea penală mai favorabilă intervenită în cursul procesului, o pedeapsă cu suspendarea executării, aplicabilă potrivit Codului penal din 1969, este considerată mai favorabilă decât o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de noul Cod penal. Prin urmare, criteriul esențial în cadrul acestei comparații îl reprezintă libertatea persoanei care a săvârșit infracțiunea.

Art. 116. Referatul de evaluare. (1) În vederea efectuării evaluării minorului, potrivit criteriilor prevăzute în art. 74, instanța va solicita serviciului de probațiune întocmirea unui referat care va cuprinde și propuneri motivate referitoare la natura și durata programelor de reintegrare socială pe care minorul ar trebui să le urmeze, precum și la alte obligații ce pot fi impuse acestuia de către instanță.

(2)[2] Referatul de evaluare privind respectarea condițiilor de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse se întocmește de către serviciul de probațiune în toate cazurile în care instanța dispune asupra măsurii educative ori asupra modificării sau încetării executării obligațiilor impuse, cu excepția situației prevăzute la art. 126, când acesta va fi întocmit de către centrul educativ ori de detenție.

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 23.

[2] Alin. (2) al art. 116 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 15 din Legea nr. 187/2012.

COMENTARIU

Pentru alegerea măsurii educative ce urmează să fie aplicată, instanța de judecată trebuie să aibă în vedere criteriile generale de individualizare prevăzute de art. 74 NCP. În vederea realizării acestei operațiuni, este obligatorie efectuarea unui referat de evaluare de către serviciul de probațiune[1]. Acesta va trebui să cuprindă și propuneri motivate privind natura și durata programelor de reintegrare socială ce ar trebui urmate de către minor, precum și alte obligații pe care instanța poate să i le impună. De asemenea, serviciul de probațiune trebuie să întocmească un referat de evaluare și în cursul executării măsurilor educative, în toate cazurile când instanța dispune asupra măsurii educative sau asupra modificării ori încetării executării obligațiilor impuse. În referat se va analiza modul de respectare a condițiilor privind executarea și a obligațiilor impuse de instanță. În cazul în care instanța urmează să se pronunțe asupra schimbării regimului de executare a unei măsuri educative privative de libertate în condițiile art. 126 NCP, referatul de evaluare nu este întocmit de către serviciul de probațiune, ci de către centrul educativ ori de detenție.

Prin aceste dispoziții, serviciul de probațiune dobândește un rol important nu numai în supravegherea executării de către minor a măsurilor educative și a respectării obligațiilor impuse, dar și prin ajutorul pe care îl dă instanței de judecată în alegerea celor mai adecvate măsuri educative și obligații ce urmează să fie aplicate minorului care a săvârșit o infracțiune.

Capitolul II. Regimul măsurilor educative neprivative de libertate

Art. 117. Stagiul de formare civică. (1) Măsura educativă a stagiului de formare civică constă în obligația minorului de a participa la un program cu o durată de cel mult 4 luni, pentru a-l ajuta să înțeleagă consecințele legale şi sociale la care se expune în cazul săvârşirii de infracțiuni şi pentru a-l responsabiliza cu privire la comportamentul său viitor.

(2) Organizarea, asigurarea participării şi supravegherea minorului, pe durata cursului de formare civică, se fac sub coordonarea serviciului de probațiune, fără a afecta programul şcolar sau profesional al minorului.

COMENTARIU

Stagiul de formare civică[2] – cea mai blândă măsură educativă neprivativă de libertate din actuala lege penală – este *nou-introdusă* în legislația noastră penală și constă în obligația impusă minorului să participe la un program educativ, cu

[1] A se vedea art. 41 și art. 42 din Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune.

[2] Cu privire la executarea acestei măsuri educative, a se vedea art. 66 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

scopul de a-l ajuta să înțeleagă ce repercusiuni legale și sociale poate suporta dacă săvârșește infracțiuni, precum și pentru a-i crea o atitudine responsabilă pe viitor. Măsura poate dura cel mult 4 luni, iar instanța o poate individualiza prin impunerea unora dintre obligațiile prevăzute de art. 121 NCP. Serviciul de probațiune[1] este instituția care organizează, asigură participarea și supraveghează minorul pe durata acestei măsuri educative, însă programul școlar sau profesional al acestuia nu trebuie să fie afectat de executarea stagiului de formare civică.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu măsura educativă a mustrării, prevăzută de art. 102 CP 1969, stagiul de formare civică este o măsură mai aspră. Prin urmare, din această perspectivă, legea penală mai favorabilă este legea veche.

În comparație însă cu măsura educativă a libertății supravegheate, prevăzută de art. 103 CP 1969, stagiul de formare civică este o măsură mai blândă. Așadar, din această perspectivă, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

Art. 118. Supravegherea. Măsura educativă a supravegherii constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic, pe o durată cuprinsă între două și 6 luni, sub coordonarea serviciului de probațiune, pentru a asigura participarea la cursuri școlare sau de formare profesională și prevenirea desfășurării unor activități sau intrarea în legătură cu anumite persoane care ar putea afecta procesul de îndreptare a acestuia.

COMENTARIU

Măsura educativă a supravegherii[2] constă în controlarea și îndrumarea minorului în cadrul programului său zilnic. De principiu, în cadrul acestei măsuri educative, minorul trebuie să își urmeze programul obișnuit de educare sau formare profesională, el fiind doar controlat și îndrumat. Dat fiind conținutul acestei măsuri, ea este mai restrictivă decât stagiul de formare civică. În cadrul supravegherii, serviciul de probațiune nu se implică direct în realizarea activităților din programul minorului, ci doar supraveghează modul în care acesta își execută programul normal. Măsura poate fi luată pe o durată cuprinsă între două și șase luni.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu măsura educativă a libertății supravegheate prevăzută de art. 103 CP 1969, supravegherea din noul cod este mai blândă, deoarece are o durată mai mică și nu prevede posibilitatea prestării unei activități neremunerate[3]. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

---

[1] A se vedea art. 69 și urm. din Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune.

[2] Cu privire la executarea acestei măsuri educative, a se vedea art. 67 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

[3] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 22.

Art. 119. Consemnarea la sfârşit de săptămână. (1) Măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână constă în obligaţia minorului de a nu părăsi locuinţa în zilele de sâmbătă şi duminică, pe o durată cuprinsă între 4 şi 12 săptămâni, afară de cazul în care, în această perioadă, are obligaţia de a participa la anumite programe ori de a desfăşura anumite activităţi impuse de instanţă.

(2) Supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probaţiune.

COMENTARIU

Consemnarea la sfârşit de săptămână[1] constă în obligaţia impusă minorului de a nu părăsi locuinţa în zilele de sâmbătă şi de duminică, în afară de situaţiile când în aceste zile trebuie să participe la anumite programe sau activităţi impuse de instanţă, în conformitate cu dispoziţiile art. 121 NCP. Această măsură presupune o limitare a libertăţii de mişcare a minorului în zilele respective, motiv pentru care ea este mai restrictivă decât supravegherea sau decât stagiul de formare civică. Ea poate fi luată pentru o durată cuprinsă între 4 şi 12 săptămâni, iar supravegherea executării ei se face de către serviciul de probaţiune[2].

Legea penală mai favorabilă. În comparaţie cu măsura educativă a libertăţii supravegheate, prevăzută de art. 103 CP 1969, măsura consemnării la sfârşit de săptămână poate fi considerată mai aspră, deoarece limitează mai mult libertatea minorului, obligându-l să nu părăsească domiciliul în zilele de sâmbătă şi duminică. O restrângere atât de drastică a libertăţii minorului nu se regăseşte în cadrul libertăţii supravegheate. Chiar dacă durata acesteia din urmă (un an) este mai mare decât durata consemnării la sfârşit de săptămână (între 4 şi 12 săptămâni), în determinarea legii penale mai favorabile conţinutul măsurii ar trebui să primeze asupra duratei acesteia[3]. De altfel, chiar legiuitorul pare să prefere acest criteriu în raport cu durata, aşa cum rezultă din dispoziţiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 187/2012. Chiar dacă acest text de lege se referă la alte instituţii juridice, raţiunea care a stat la baza lui este aplicabilă şi în domeniul măsurilor educative. Aşadar, legea penală mai favorabilă este legea veche. De altfel, conform art. 18 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, măsura educativă a libertăţii supravegheate pronunţată sub imperiul Codului penal anterior continuă să se execute potrivit dispoziţiilor din legea veche şi după intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Ca dispoziţii tranzitorii, potrivit art. 20 din Legea nr. 187/2012, se prevede că pedeapsa amenzii executabilă, aplicată pentru infracţiuni comise în timpul minorităţii în baza Codului penal din 1969 şi neexecutată în tot sau în parte până la intrarea în vigoare a Codului penal, se înlocuieşte cu măsura educativă a consemnării la sfârşit de săptămână, ţinând seama şi de partea care a fost executată din

[1] Cu privire la executarea acestei măsuri educative, a se vedea art. 68 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

[2] A se vedea art. 69 şi urm. din Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune.

[3] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 22.

amendă. De asemenea, art. 22 din aceeași lege dispune următoarele: „(1) Măsura suspendării executării pedepselor aplicate în baza Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității se menține și după intrarea în vigoare a Codului penal. (2) În cazul în care suspendarea executării unei pedepse cu închisoarea prevăzute la alin. (1) se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracțiuni, pedeapsa închisorii se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani. (3) În situația prevăzută la alin. (2), pedeapsa amenzii a cărei executare a fost suspendată se înlocuiește cu măsura educativă a consemnării la sfârșit de săptămână pe o durată de 6 săptămâni. (4) Dacă în termenul de încercare al suspendării executării unei pedepse pentru infracțiuni comise în timpul minorității condamnatul a săvârșit din nou o infracțiune, instanța revocă suspendarea și înlocuiește pedeapsa potrivit alin. (2) sau (3), după care: a) dacă noua infracțiune a fost comisă în timpul minorității, se stabilește și pentru aceasta o măsură educativă, iar apoi se aplică măsura educativă cea mai grea; b) dacă noua infracțiune a fost comisă după majorat, se aplică o sancțiune rezultantă stabilită potrivit art. 129 alin. (2) din Codul penal".

Art. 120. Asistarea zilnică. (1) Măsura educativă a asistării zilnice constă în obligația minorului de a respecta un program stabilit de serviciul de probațiune, care conține orarul și condițiile de desfășurare a activităților, precum și interdicțiile impuse minorului.

(2) Măsura educativă a asistării zilnice se ia pe o durată cuprinsă între 3 și 6 luni, iar supravegherea se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

COMENTARIU

Asistarea zilnică[1] este o măsură educativă mai restrictivă decât celelalte măsuri educative neprivative de libertate, deoarece presupune obligația minorului de a respecta un anumit program stabilit de către serviciul de probațiune, instituție care se implică astfel direct în organizarea măsurii[2]. Prin acest program, serviciul de probațiune stabilește orarul și condițiile de exercitare a activităților, precum și interdicțiile care îi sunt impuse minorului. În afară de întocmirea programului minorului, serviciul de probațiune supraveghează și executarea acestuia. Măsura educativă a asistării zilnice poate fi luată pe o durată între 3 și 6 luni.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu măsura educativă a libertății supravegheate prevăzută de art. 103 CP 1969, asistarea zilnică este mai aspră, întrucât impune minorului orarul și condițiile de exercitare a activităților, sub supravegherea strictă a serviciului de probațiune, în timp ce libertatea suprave-

[1] Cu privire la executarea acestei măsuri educative, a se vedea art. 69 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

[2] A se vedea art. 69 și urm. din Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune.

gheată, de regulă, nu presupunea un program atât de strict. Chiar dacă durata acesteia din urmă (un an) este mai mare decât durata asistării zilnice (între 3 și 6 luni), în determinarea legii penale mai favorabile conținutul măsurii primează asupra duratei acesteia[1]. De altfel, chiar legiuitorul pare să prefere acest criteriu în raport cu durata, așa cum rezultă din dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 187/2012. Chiar dacă acest text de lege se referă la alte instituții juridice, rațiunea care a stat la baza lui este aplicabilă și în domeniul acestor măsuri educative. Așadar, legea penală mai favorabilă este legea veche. De altfel, conform art. 18 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, măsura educativă a libertății supravegheate pronunțată sub imperiul Codului penal anterior continuă să se execute potrivit dispozițiilor din legea veche și după intrarea în vigoare a noului Cod penal.

Art. 121. Obligații ce pot fi impuse minorului. (1) Pe durata executării măsurilor educative neprivative de libertate, instanța poate impune minorului una sau mai multe dintre următoarele obligații:

a) să urmeze un curs de pregătire şcolară sau formare profesională;

b) să nu depăşească, fără acordul serviciului de probațiune, limita teritorială stabilită de instanță;

c) să nu se afle în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță;

d) să nu se apropie și să nu comunice cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu participanții la săvârșirea infracțiunii ori cu alte persoane stabilite de instanță;

e) să se prezinte la serviciul de probațiune la datele fixate de acesta;

f) să se supună măsurilor de control, tratament sau îngrijire medicală.

(2) Când stabileşte obligația prevăzută în alin. (1) lit. d), instanța individualizează, în concret, conținutul acestei obligații, ținând seama de împrejurările cauzei.

(3) Supravegherea executării obligațiilor impuse de instanță se face sub coordonarea serviciului de probațiune.

(4) Pe durata executării măsurii educative neprivative de libertate, serviciul de probațiune are obligația să sesizeze instanța, dacă:

a) au intervenit motive care justifică fie modificarea obligațiilor impuse de instanță, fie încetarea executării unora dintre acestea;

b) persoana supravegheată nu respectă condițiile de executare a măsurii educative sau nu execută, în condițiile stabilite, obligațiile ce îi revin.

COMENTARIU

Pe durata executării oricăreia dintre măsurile educative neprivative de libertate, instanța poate să impună minorului să execute una sau mai multe dintre obligațiile enumerate în primul alineat al textului analizat. Așadar, alegerea obligațiilor este

[1] *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 22.

lăsată la latitudinea judecătorului, care impune una sau mai multe dintre obligațiile enumerate în alin. (1).

Obligațiile menționate pot permite instituirea unui control general asupra activităților minorului, fiindu-i supravegheate deplasările, pregătirea școlară sau profesională, îngrijirea medicală etc. Ele au rolul de a adapta acest regim de supraveghere la specificul cauzei și la persoana minorului, fiind puse la dispoziția judecătorului multiple posibilități de a configura în concret un conținut al măsurii educative cât mai eficient, în acord cu circumstanțele concrete ale speței. Dacă hotărăște să impună minorului obligația de a nu se apropia și de a nu comunica cu victima sau cu membrii de familie ai acesteia ori cu participanții la săvârșirea infracțiunii sau cu alte persoane, prevăzută de art. 121 alin. (1) lit. d), instanța de judecată trebuie să individualizeze în concret această obligație în funcție de împrejurările concrete ale cauzei.

Rolul central în supravegherea executării obligațiilor impuse de judecător revine serviciului de probațiune[1], care trebuie să sesizeze instanța de judecată ori de câte ori intervin motive care justifică modificarea sau încetarea unor obligații sau când minorul supravegheat nu respectă condițiile de executare a măsurii educative neprivative de libertate ori nu execută obligațiile impuse.

Art. 122. Modificarea sau încetarea obligațiilor. (1) Dacă, pe parcursul supravegherii, au intervenit motive care justifică fie impunerea unor noi obligații, fie sporirea sau diminuarea condițiilor de executare a celor existente, instanța dispune modificarea obligațiilor în mod corespunzător, pentru a asigura persoanei supravegheate șanse mai mari de îndreptare.

(2) Instanța dispune încetarea executării unora dintre obligațiile pe care le-a impus, când apreciază că menținerea acestora nu mai este necesară.

COMENTARIU

Pe tot parcursul supravegherii, atunci când intervin motive întemeiate, instanța poate impune noi obligații, poate dispune încetarea executării unor obligații sau modificarea acestora, astfel încât să îi fie asigurate minorului șanse sporite de îndreptare[2].

Art. 123. Prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate. (1) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii educative sau a obligațiilor impuse, instanța dispune:

[1] A se vedea și art. 93 și urm. din Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune, precum și art. 70 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

[2] A se vedea și art. 100 din Legea nr. 252/2013 privind organizarea și funcționarea sistemului de probațiune, precum și art. 73 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

a) prelungirea măsurii educative, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta;

b) înlocuirea măsurii luate cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;

c) înlocuirea măsurii luate cu internarea într-un centru educativ, în cazul în care, iniţial, s-a luat măsura educativă neprivativă de libertate cea mai severă, pe durata sa maximă.

(2) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. a) şi lit. b), dacă nici de această dată nu sunt respectate condiţiile de executare a măsurii educative sau a obligaţiilor impuse, instanţa înlocuieşte măsura educativă neprivativă de libertate cu măsura internării într-un centru educativ.

(3) Dacă minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate săvârşeşte o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă săvârşită anterior, instanţa dispune:

a) prelungirea măsurii educative luate iniţial, fără a putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta;

b) înlocuirea măsurii luate iniţial cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă;

c) înlocuirea măsurii luate iniţial cu o măsură educativă privativă de libertate.

(4) În cazurile prevăzute în alin. (1) lit. a) şi lit. b), precum şi în alin. (3) lit. a) şi lit. b), instanţa poate impune noi obligaţii în sarcina minorului ori sporeşte condiţiile de executare a celor existente.

COMENTARIU

Dacă minorul căruia i s-a aplicat o măsură educativă neprivativă de libertate nu respectă cu rea-credinţă condiţiile de executare sau obligaţiile impuse, instanţa dispune fie prelungirea măsurii, fără a se putea depăşi maximul prevăzut de lege pentru aceasta, fie înlocuirea măsurii[1]. În ultima situaţie, măsura educativă se înlocuieşte cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă, iar, în situaţia în care măsura luată iniţial era măsura neprivativă de libertate cea mai severă, şi anume asistarea zilnică, pe durata maximă, aceasta se înlocuieşte cu măsura educativă privativă de libertate cea mai puţin severă, şi anume internarea într-un centru educativ. De asemenea, în cazul în care minorul nu respectă condiţiile şi nu îşi execută obligaţiile impuse nici după ce instanţa a dispus, tot ca urmare a atitudinii minorului, prelungirea măsurii educative neprivative de libertate sau înlocuirea ei cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă, instanţa de judecată înlocuieşte măsura neprivativă de libertate cu măsura internării într-un centru educativ.

[1] A se vedea şi art. 101 din Legea nr. 252/2013 privind organizarea şi funcţionarea sistemului de probaţiune, precum şi art. 74 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

În cazul în care minorul aflat în executarea unei măsuri educative neprivative de libertate săvârșește o nouă infracțiune pe durata executării sau este judecat pentru o infracțiune săvârșită anterior, instanța dispune fie prelungirea măsurii educative luate inițial, fără a putea depăși maximul prevăzut de lege, fie înlocuirea acestei măsuri cu o altă măsură neprivativă de libertate mai severă ori chiar cu o măsură educativă privativă de libertate.

În toate cazurile în care dispune prelungirea măsurii educative neprivative de libertate sau înlocuirea acesteia cu o altă măsură educativă neprivativă de libertate mai severă, instanța de judecată poate să impună noi obligații în sarcina minorului sau poate să modifice condițiile de executare a celor existente, în sensul înăspririi lor.

Capitolul III. Regimul măsurilor educative privative de libertate

Art. 124. Internarea într-un centru educativ. (1) Măsura educativă a internării într-un centru educativ constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, unde va urma un program de pregătire şcolară şi formare profesională potrivit aptitudinilor sale, precum şi programe de reintegrare socială.

(2) Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între unu şi 3 ani.

(3) Dacă în perioada internării minorul săvârşeşte o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârşită anterior, instanța poate menține măsura internării într-un centru educativ, prelungind durata acesteia, fără a depăşi maximul prevăzut de lege, sau o poate înlocui cu măsura internării într-un centru de detenție.

(4) În cazul în care pe durata internării minorul a dovedit interes constant pentru însuşirea cunoştințelor şcolare şi profesionale şi a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puțin jumătate din durata internării, instanța poate dispune:

a) înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani;

b) liberarea din centrul educativ, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani.

(5) Odată cu înlocuirea sau liberarea instanța impune respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute în art. 121 până la împlinirea duratei măsurii internării.

(6) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța revine asupra înlocuirii sau liberării şi dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru educativ.

(7) În cazul săvârşirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracţiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani şi faţă de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice, instanţa revine asupra înlocuirii şi dispune:

a) executarea restului rămas din durata măsurii internării iniţiale, cu posibilitatea prelungirii duratei acesteia până la maximul prevăzut de lege;

b) internarea într-un centru de detenţie.

COMENTARIU

Internarea într-un centru educativ[1] reprezintă cea mai blândă măsură educativă privativă de libertate. Ea constă în internarea minorului, pentru o perioadă cuprinsă între 1 şi 3 ani, într-o instituţie specializată în recuperarea minorilor, în cadrul căreia va urma atât programe de pregătire şcolară şi profesională, cât şi programe de reintegrare socială.

În cazul în care în perioada executării acestei pedepse minorul săvârşeşte o nouă infracţiune sau este judecat pentru o infracţiune concurentă săvârşită anterior, instanţa poate să prelungească durata măsurii internării într-un centru educativ fără să depăşească maximul prevăzut de lege sau o poate înlocui cu măsura educativă privativă de libertate mai aspră, şi anume cu internarea într-un centru de detenţie.

Dacă pe durata internării persoana internată a prezentat interes constant pentru perfecţionarea şcolară şi profesională şi dacă a făcut progrese clare în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puţin jumătate din durata măsurii educative, instanţa poate să dispună înlocuirea cu măsura educativă neprivativă de libertate a asistării zilnice, pentru o durată egală cu durata neexecutată din măsura internării într-un centru educativ, dar nu mai mult de 6 luni; însă, în cazul în care persoana internată se găseşte în situaţia de mai sus şi a împlinit 18 ani, instanţa poate dispune liberarea din centrul educativ. În aceste două situaţii de înlocuire sau de liberare, instanţa dispune respectarea unora sau mai multora dintre obligaţiile menţionate la art. 121, până la împlinirea duratei internării. În cazul în care persoana nu respectă cu rea-credinţă aceste obligaţii sau condiţiile de executare a măsurii educative a asistării zilnice, instanţa revine asupra înlocuirii sau liberării şi dispune executarea restului neexecutat din durata internării într-un centru educativ. În situaţia în care minorul faţă de care s-a dispus înlocuirea internării într-un centru educativ cu măsura asistării zilnice, până la împlinirea duratei internării, săvârşeşte o nouă infracţiune, instanţa va reveni asupra înlocuirii şi va dispune fie executarea restului rămas din măsura internării iniţiale, cu posibilitatea prelungirii acestei măsuri până la maximul prevăzut de lege, fie internarea într-un centru de detenţie.

[1] Cu privire la executarea măsurilor educative privative de libertate, a se vedea Titlul V din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor şi a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum şi art. 514-519 NCPP.

Textul de lege analizat oferă judecătorului multiple posibilități de individualizare a acestei măsuri educative privative de libertate, dar și mijloace eficiente de supraveghere a minorului în situațiile în care se dispune înlocuirea cu o măsură educativă neprivativă de libertate.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu măsura internării într-un centru de reeducare prevăzută de art. 104 CP 1969, măsura internării într-un centru educativ este mai blândă, pentru că se ia pe o durată determinată, între 1 și 3 ani, în timp ce internarea într-un centru de reeducare se lua pe timp nedeterminat, ce putea dura până la împlinirea vârstei de 18 ani, conform art. 106 CP 1969. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

În schimb, în comparație cu o pedeapsă cu suspendarea executării prevăzută de Codul penal din 1969, în aplicarea dispozițiilor referitoare la legea penală mai favorabilă intervenită în cursul procesului, măsura internării într-un centru educativ este considerată mai aspră, conform dispozițiilor art. 17 din Legea nr. 187/2012. Prin urmare, într-o astfel de situație, chiar dacă legea veche prevede o pedeapsă, iar legea nouă o măsură educativă, legea penală mai favorabilă este legea veche.

De asemenea, ca dispoziții tranzitorii, Legea nr. 187/2012 prevede că, dacă măsura educativă a libertății supravegheate pronunțată în baza Codului penal din 1969 se revocă după intrarea în vigoare a noului Cod penal din altă cauză decât comiterea unei infracțiuni, libertatea supravegheată se înlocuiește cu internarea într-un centru educativ pe o perioadă de un an, iar în cazul revocării libertății supravegheate datorită săvârșirii unei noi infracțiuni, instanța va dispune, ținând seama de gravitatea infracțiunii comise, o măsură educativă privativă de libertate prevăzută de noul Cod penal (art. 18).

Potrivit art. 19 din Legea nr. 187/2012, măsura educativă a internării într-un centru de reeducare dispusă în baza Codului penal din 1969 se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o durată egală cu timpul rămas din momentul rămânerii definitivă a hotărârii prin care s-a luat măsura internării în centrul de reeducare și până la majoratul celui în cauză, dar nu mai mult de 3 ani, iar perioada executată din măsura educativă a internării în centrul de reeducare, precum și durata reținerii și arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul educativ. În cazul în care, potrivit Codului penal din 1969, s-a dispus prelungirea duratei măsurii educative a internării într-un centru de reeducare, măsura se va executa într-un centru educativ.

În fine, conform art. 22 din aceeași lege, măsura suspendării executării pedepselor aplicate în baza Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității se menține și după intrarea în vigoare a noului Cod penal, iar în cazul în care suspendarea executării unei pedepse cu închisoarea se revocă din alte cauze decât comiterea unei noi infracțiuni, pedeapsa închisorii se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru educativ pe o perioadă egală cu durata pedepsei suspendate, dar nu mai mult de 3 ani. Dacă în termenul de încercare al suspendării executării unei pedepse pentru infracțiuni comise în

timpul minorității condamnatul a săvârșit din nou o infracțiune, instanța revocă suspendarea și înlocuiește pedeapsa potrivit celor anterior arătate, după care, dacă noua infracțiune a fost comisă în timpul minorității, se stabilește și pentru aceasta o măsură educativă, iar apoi se aplică măsura educativă cea mai grea, iar dacă noua infracțiune a fost comisă după majorat, se aplică o sancțiune rezultantă stabilită potrivit art. 129 alin. (2) NCP.

Art. 125. Internarea într-un centru de detenție. (1) Măsura educativă a internării într-un centru de detenție constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, cu regim de pază și supraveghere, unde va urma programe intensive de reintegrare socială, precum și programe de pregătire școlară și formare profesională potrivit aptitudinilor sale.

(2) Internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 2 și 5 ani, afară de cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 20 de ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, când internarea se ia pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani.

(3) Dacă în perioada internării minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește măsura internării, fără a depăși maximul prevăzut în alin. (2), determinat în raport cu pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite. Din durata măsurii educative se scade perioada executată până la data hotărârii.

(4) În cazul în care pe durata internării minorul a dovedit interes constant pentru însușirea cunoștințelor școlare și profesionale și a făcut progrese evidente în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puțin jumătate din durata internării, instanța poate dispune:

a) înlocuirea internării cu măsura educativă a asistării zilnice pe o perioadă egală cu durata internării neexecutate, dar nu mai mult de 6 luni, dacă persoana internată nu a împlinit vârsta de 18 ani;

b) liberarea din centrul de detenție, dacă persoana internată a împlinit vârsta de 18 ani.

(5) Odată cu înlocuirea sau liberarea, instanța impune respectarea uneia sau mai multora dintre obligațiile prevăzute în art. 121, până la împlinirea duratei măsurii internării.

(6) Dacă minorul nu respectă, cu rea-credință, condițiile de executare a măsurii asistării zilnice sau obligațiile impuse, instanța revine asupra înlocuirii sau liberării și dispune executarea restului rămas neexecutat din durata măsurii internării într-un centru de detenție.

(7) În cazul săvârșirii, până la împlinirea duratei internării, a unei noi infracțiuni de către o persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani și față de care s-a dispus înlocuirea măsurii internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice, instanța revine asupra înlocuirii și dispune:

a) executarea restului rămas din durata măsurii internării într-un centru de detenție;

b) prelungirea duratei acestei internări în condițiile prevăzute în alin. (3).

COMENTARIU

Măsura educativă a internării într-un centru de detenție[1] este cea mai aspră măsură educativă privativă de libertate și constă în internarea minorului într-o instituție specializată în recuperarea minorilor, având regim de pază și supraveghere. În cadrul acestei instituții minorul va urma atât programe intensive de reintegrare socială, cât și programe de pregătire școlară și profesională. O astfel de măsură se poate lua pe o durată între 2 și 5 ani. În cazul în care pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită de minor este de 20 de ani sau mai mare ori detențiunea pe viață, internarea se dispune pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani.

În cazul în care în perioada executării acestei pedepse minorul săvârșește o nouă infracțiune sau este judecat pentru o infracțiune concurentă săvârșită anterior, instanța prelungește durata măsurii internării într-un centru de detenție fără să depășească maximul prevăzut de lege stabilit în funcție de pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite. Cu această ocazie, din durata măsurii educative se scade perioada deja executată până în momentul pronunțării hotărârii.

Dacă pe durata internării persoana internată a prezentat interes constant pentru perfecționarea școlară și profesională și dacă a făcut progrese clare în vederea reintegrării sociale, după executarea a cel puțin jumătate din durata măsurii educative, instanța poate să dispună înlocuirea acestei măsuri cu măsura educativă a asistării zilnice pentru o durată egală cu durata neexecutată din măsura internării, dar nu mai mult de 6 luni; însă, în cazul în care persoana internată se găsește în situația de mai sus și a împlinit 18 ani, instanța poate dispune liberarea din centrul de detenție. În aceste două situații de înlocuire sau de liberare, instanța dispune respectarea unora sau mai multora dintre obligațiile menționate la art. 121, până la împlinirea duratei internării. În cazul în care persoana nu respectă cu rea-credință aceste obligații sau condițiile de executare a măsurii educative a asistării zilnice, instanța revine asupra înlocuirii sau liberării și dispune executarea restului neexecutat din durata internării într-un centru de detenție. În situația în care minorul față de care s-a dispus înlocuirea internării într-un centru de detenție cu măsura asistării zilnice, până la împlinirea duratei internării, săvârșește o nouă infracțiune, instanța va reveni asupra înlocuirii și va dispune fie executarea restului rămas din măsura internării inițiale, fie prelungirea duratei acestei internări, fără să depășească maximul prevăzut de lege stabilit în funcție de pedeapsa cea mai grea dintre cele prevăzute de lege pentru infracțiunile săvârșite. Cu această ocazie,

[1] Cu privire la executarea măsurilor educative privative de libertate, a se vedea Titlul V din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 514-519 NCPP.

din durata măsurii educative se scade perioada deja executată până în momentul pronunțării hotărârii.

Textul de lege analizat oferă judecătorului multiple posibilități de individualizare a acestei măsuri educative privative de libertate, dar și mijloace eficiente de supraveghere a minorului în situațiile în care se dispune înlocuirea cu o măsură educativă neprivativă de libertate.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu pedeapsa închisorii cu executare în regim de detenție, aplicată în temeiul Codului penal din 1969, măsura educativă a internării într-un centru de detenție, prevăzută de textul de lege analizat, este mai blândă. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

În schimb, în comparație cu o pedeapsă cu suspendarea executării prevăzută de Codul penal din 1969, măsura internării într-un centru de detenție este considerată mai aspră, conform dispozițiilor art. 17 din Legea nr. 187/2012. Prin urmare, într-o astfel de situație, chiar dacă legea veche prevede o pedeapsă, iar legea nouă o măsură educativă, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Ca dispoziție tranzitorie, art. 21 din Legea nr. 187/2012 prevede că pedeapsa închisorii executabilă, aplicată în baza Codului penal din 1969 pentru infracțiuni comise în timpul minorității, se înlocuiește cu măsura educativă a internării într-un centru de detenție pe o perioadă egală cu durata pedepsei închisorii. Dacă pedeapsa închisorii aplicată pentru infracțiuni comise în timpul minorității depășește 20 de ani, se va înlocui cu internarea într-un centru de detenție pe o perioadă de 15 ani. În cazul pluralității de infracțiuni, înlocuirea se face cu privire la pedeapsa rezultantă. În astfel de situații, partea executată din pedeapsa închisorii, precum și durata reținerii și arestării preventive se consideră ca parte executată din durata măsurii educative a internării în centrul de detenție.

Art. 126. Schimbarea regimului de executare. Dacă în cursul executării unei măsuri educative privative de libertate persoana internată, care a împlinit vârsta de 18 ani, are un comportament prin care influențează negativ sau împiedică procesul de recuperare și reintegrare a celorlalte persoane internate, instanța poate dispune continuarea executării măsurii educative într-un penitenciar.

COMENTARIU

În cazul în care persoana care a împlinit 18 ani, aflată în cursul executării unei măsuri educative privative de libertate, dă dovadă de un comportament negativ care împiedică procesul de formare și reintegrare a celorlalte persoane internate, instanța poate dispune ca executarea măsurii educative să fie continuată într-un penitenciar. Condițiile în care se poate dispune schimbarea regimului de executare, precum și procedura respectivă sunt stabilite prin art. 182 din Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Prin urmare, minorul nu poate fi transferat în penitenciar pentru executarea măsurii educative, indiferent de comportamentul său în timpul executării. Doar persoanei majore i se poate schimba în acest mod regimul de detenție. Chiar și în această situație, în penitenciar nu se va executa o pedeapsă, ci tot măsura educativă, care continuă să își păstreze aceeași natură juridică.

Art. 127. Calculul duratei măsurilor educative. În cazul măsurilor educative privative de libertate, dispozițiile art. 71-73 se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Deși natura măsurilor educative este diferită de cea a pedepselor penale, calculul duratei acestora este se face după aceleași reguli. Textul de lege analizat reprezintă o normă de trimitere la dispozițiile art. 71-73 NCP, care reglementează durata executării pedepselor, precum și computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate, executate atât în țară, cât și în afara țării. Regulile respective se aplică în mod corespunzător și măsurilor educative privative de libertate.

Capitolul IV. Dispoziții comune

Art. 128. Efectele cauzelor de atenuare şi agravare. În cazul infracțiunilor săvârşite în timpul minorității, cauzele de atenuare şi agravare sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative şi produc efecte între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă.

COMENTARIU

Ca și în situația pedepselor, cauzele de atenuare și de agravare a răspunderii penale, prevăzute de art. 75-79 NCP, sunt avute în vedere de către instanța de judecată și la alegerea măsurii educative, iar efectele lor se produc între limitele prevăzute de lege pentru măsura educativă aleasă.

În aceste condiții, judecătorul va putea să țină cont de cauzele de atenuare sau de agravare, alegând măsura educativă cea mai potrivită pentru cauza respectivă, stabilindu-i și o durată adecvată, între limitele prevăzute de lege, astfel încât scopul ei să poată fi atins.

Art. 129. Pluralitatea de infracțiuni. (1) În caz de concurs de infracțiuni săvârşite în timpul minorității se stabileşte şi se ia o singură măsură educativă pentru toate faptele, în condițiile art. 114, ținând seama de criteriile prevăzute în art. 74.

(2) În cazul săvârşirii a două infracțiuni, dintre care una în timpul minorității şi una după majorat, pentru infracțiunea comisă în timpul minorității se ia o măsură educativă, iar pentru infracțiunea săvârşită după majorat se stabileşte o pedeapsă, după care:

a) dacă măsura educativă este neprivativă de libertate, se execută numai pedeapsa;

b) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este închisoarea, se aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu o durată egală cu cel puțin o pătrime din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii infracțiunii comise după majorat;

c) dacă pedeapsa aplicată pentru infracțiunea săvârșită după majorat este detențiunea pe viață, se execută numai această pedeapsă;

d) dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este amenda, se execută măsura educativă, a cărei durată se majorează cu cel mult 6 luni, fără a depăși maximul prevăzut de lege pentru aceasta.

(3) În cazul prevăzut în alin. (2) lit. b), din durata pedepsei aplicate se scade ceea ce s-a executat din momentul săvârșirii infracțiunii comise după majorat până la data judecării.

(4) În cazul săvârșirii după majorat a două sau mai multor infracțiuni concurente se aplică mai întâi regulile referitoare la concursul de infracțiuni, după care se face aplicarea dispozițiilor alin. (2).

(5) Pedeapsa stabilită potrivit dispozițiilor alin. (2) lit. b) nu poate face obiectul amânării aplicării pedepsei sau al suspendării executării sub supraveghere.

COMENTARIU

Întrucât minorul beneficiază de un regim special mai favorabil în raport cu infractorul major, pentru infracțiunile din timpul minorității neputând fi aplicate pedepse, ci doar măsuri educative, pluralitatea de infracțiuni în cazul în care cel puțin una dintre infracțiuni este săvârșită în timpul minorității este tratată diferit de legiuitor față de pluralitatea de infracțiuni săvârșite de un infractor major.

Dacă două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite în concurs în timpul minorității, instanța de judecată va stabili o singură măsură educativă, ținând cont atât de criteriile generale de individualizare, prevăzute de art. 74, cât și de consecințele răspunderii penale a minorului, prevăzute de art. 114 NCP.

În cazul în care sunt săvârșite două infracțiuni, dintre care una înainte de împlinirea vârstei de 18 ani și una după împlinirea acestei vârste, pentru prima infracțiune se stabilește o măsură educativă, iar pentru a doua se stabilește o pedeapsă. Dacă măsura educativă este neprivativă de libertate, se execută numai pedeapsa. Dacă măsura educativă este privativă de libertate și pedeapsa este închisoarea, se aplică pedeapsa închisorii, care se majorează cu cel puțin un sfert din durata măsurii educative ori din restul rămas neexecutat din aceasta la data săvârșirii celei de-a doua infracțiuni. În acest caz, din durata pedepsei aplicate se scade ceea ce s-a executat din momentul săvârșirii infracțiunii comise după majorat până la data judecării. Pedeapsa astfel stabilită nu poate face obiectul dispozițiilor privind amânarea aplicării pedepsei sau al dispozițiilor privind suspen-

darea executării pedepsei sub supraveghere. Dacă pedeapsa aplicată pentru infracțiunea săvârșită după majorat este detențiunea pe viață, se aplică doar această pedeapsă. Dacă măsura educativă este privativă de libertate, iar pedeapsa este amenda, se execută doar măsura educativă, a cărei durată se majorează cu cel mult șase luni, fără a putea depăși maximul prevăzut de lege pentru aceasta.

Dacă după majorat se săvârșesc în concurs două sau mai multe infracțiuni concurente, se aplică mai întâi regulile privitoare la concursul de infracțiuni, iar ulterior se face aplicarea dispozițiilor prezentate mai sus.

Art. 130. Descoperirea unei infracțiuni săvârșite în timpul minorității. Dacă pe durata termenului de supraveghere al amânării aplicării pedepsei, al suspendării sub supraveghere ori al liberării condiționate se descoperă că persoana supravegheată mai săvârșise o infracțiune în timpul minorității pentru care s-a luat, chiar după expirarea acestui termen, o măsură educativă privativă de libertate, amânarea, suspendarea sau liberarea se anulează, aplicându-se în mod corespunzător dispozițiile art. 129 alin. (2)-(4).

COMENTARIU

Amânarea aplicării pedepsei, suspendarea executării pedepsei sub supraveghere ori liberarea condiționată se anulează dacă, în timpul termenului de supraveghere, se descoperă că persoana supravegheată mai săvârșise o infracțiune în timpul minorității, pentru care s-a luat o măsură educativă privativă de libertate, chiar și după expirarea termenului de supraveghere. Într-o astfel de situație, se aplică în mod corespunzător dispozițiile art. 129 alin. (2)-(4) NCP referitoare la pluralitatea de infracțiuni în timpul minorității.

Art. 131. Prescripția răspunderii penale a minorilor. Termenele de prescripție a răspunderii penale, prevăzute în art. 154, se reduc la jumătate pentru cei care la data săvârșirii infracțiunii erau minori și se întrerup sau se suspendă în condițiile prevăzute de lege pentru majori.

COMENTARIU

Textul de lege analizat (care are drept corespondent, cu unele modificări, art. 129 CP 1969) conține dispoziții mai favorabile pentru minori în ceea ce privește termenele de prescripție a răspunderii penale, în raport cu infractorii majori. Astfel, acestea reprezintă jumătate din termenele prevăzute în art. 154 NCP pentru majori.

Dispozițiile generale privind întreruperea și suspendarea cursului prescripției răspunderii penale (art. 155, respectiv art. 156 NCP) se aplică și în cazul minorilor.

Art. 132. Prescripția executării măsurilor educative. (1) Măsurile educative neprivative de libertate se prescriu într-un termen de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost luate.

(2) Măsurile educative privative de libertate se prescriu într-un termen egal cu durata măsurii educative luate, dar nu mai puțin de 2 ani.

(3) Termenele de prescripție a executării măsurilor educative se întrerup și se suspendă în condițiile prevăzute de lege pentru majori.

(4) În cazul înlocuirii măsurilor educative, executarea se prescrie în raport cu măsura educativă mai grea și curge de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a dispus înlocuirea.

COMENTARIU

Textul de lege analizat conține dispoziții mai favorabile pentru minori în ceea ce privește termenele de prescripție a executării măsurilor educative în raport cu termenele de prescripție a executării pedepselor în cazul infractorilor majori. Un astfel de text nu exista în Codul penal din 1969, care cuprindea în art. 129 numai dispoziții privind prescripția executării pedepselor (care puteau fi aplicate inclusiv minorilor), nu și referitoare la măsurile educative.

Astfel, măsurile educative neprivative de libertate se prescriu într-un termen de 2 ani de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care au fost luate, în timp ce măsurile educative privative de libertate se prescriu într-un termen egal cu durata măsurii educative luate, însă nu mai mic de 2 ani.

Dispozițiile generale privind întreruperea și suspendarea cursului prescripției executării pedepsei (art. 163, respectiv art. 164 NCP) se aplică în mod corespunzător și în cazul măsurilor educative.

În cazul înlocuirii măsurilor educative, termenul de prescripție a executării se stabilește în funcție de măsura educativă cea mai grea și începe să curgă de la data la care a rămas definitivă hotărârea judecătorească prin care s-a dispus înlocuirea.

Art. 133. Efectele măsurilor educative. Măsurile educative nu atrag interdicții, decăderi sau incapacități.

COMENTARIU

Textul de lege analizat contribuie la stabilirea unui regim sancționator distinct pentru minori. Regula enunțată, potrivit căreia măsurile educative nu atrag niciun fel de interdicții, decăderi sau incapacități, preia în esență dispozițiile fostului art. 109 alin. (4) CP 1969.

Art. 134. Minorul devenit major. (1) Dispozițiile prezentului titlu se aplică și majorilor care, la data săvârșirii infracțiunii, aveau vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani.

(2) Când, la data pronunțării hotărârii prin care s-a luat o măsură educativă privativă de libertate, infractorul a împlinit vârsta de 18 ani, instanța, ținând seama de posibilitățile sale de îndreptare, de vârsta acestuia, precum și de celelalte criterii prevăzute în art. 74, poate dispune executarea măsurii educative într-un penitenciar.

COMENTARIU

Textul de lege analizat extinde domeniul de aplicare al prezentului titlu asupra tuturor persoanelor care au săvârșit o infracțiune în timpul minorității, între vârsta de 14 și 18 ani, indiferent dacă mai sunt sau nu minori în momentul pronunțării hotărârii. Din perspectiva legiuitorului contează vârsta persoanei *în momentul săvârșirii infracțiunii*, acesta fiind criteriul după care se stabilește regimul sancționator aplicabil.

În cazul în care infractorul devine major în timpul judecății, instanța, prin hotărârea prin care îi aplică o măsură educativă privativă de libertate, poate dispune ca aceasta să fie executată într-un penitenciar, nu într-un centru educativ sau de detenție. Pentru a decide în acest sens, instanța trebuie să ia în considerare atât criteriile generale prevăzute de art. 74 NCP, cât și vârsta persoanei și posibilitățile sale de îndreptare.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

Titlul VI. Răspunderea penală a persoanei juridice

Capitolul I. Dispoziții generale

Art. 135. Condițiile răspunderii penale a persoanei juridice. (1) Persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice.

(2) Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu poate face obiectul domeniului privat.

(3) Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte.

COMENTARIU

Instituția răspunderii penale a persoanei juridice a fost relativ recent[1] introdusă în dreptul penal român, iar noul Cod penal preia în linii generale principiile consacrate în materie de Codul penal din 1969, existând însă și unele noutăți importante.

Potrivit textului de lege analizat, persoana juridică, cu excepția statului și a autorităților publice, răspunde penal pentru infracțiunile săvârșite prin acțiunile de realizare a obiectului de activitate ori săvârșite prin acțiunile executate în numele sau în interesul său. Prin urmare, răspunderea penală a persoanei juridice este generală, putând fi atrasă de orice activitate a ei în care se poate identifica un element subiectiv propriu acesteia, diferit de cel al persoanei fizice care execută în concret actul material[2]. Răspunderea penală a persoanei juridice poate fi antrenată de orice persoană fizică ce acționează în numele ei, nu doar de către organele de conducere ale acesteia. De asemenea, pentru a răspunde penal, o entitate colectivă trebuie să aibă personalitate juridică. Potrivit art. 240 din Legea nr. 187/2012 privind punerea în aplicare a noului Cod penal, în aplicarea dispozițiilor art. 135 NCP, prin autorități publice se înțelege autoritățile prevăzute în mod expres în Titlul III, precum și la art. 140 (Curtea de Conturi) și art. 142 (Curtea Constituțională) din Constituția României, republicată.

Răspunderea penală a instituțiilor publice nu este generală, ca în cazul celorlalte persoane juridice. Instituțiile publice nu răspund penal pentru infracțiunile săvârșite în exercitarea unei activități ce nu face obiectul domeniului privat. *Per a contrario*, ele răspund penal dacă fapta este săvârșită în exercitarea unei activități ce face

[1] Legea nr. 278/2006 pentru modificarea și completarea Codului penal, precum și pentru modificarea și completarea altor legi (M. Of. nr. 601 din 12 iulie 2006).

[2] *V. Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 444.

obiectul domeniului privat. Prin această normă *a fost extinsă* răspunderea penală a persoanei juridice și la instituțiile publice, în condițiile menționate mai sus.

Răspunderea penală a persoanei juridice nu exclude răspunderea penală a persoanei fizice care a contribuit la săvârșirea aceleiași fapte. Prin urmare, răspunderea penală a persoanei juridice nu poate constitui o protecție, un obstacol în calea tragerii la răspundere penală a persoanei fizice. Totuși, din interpretarea textului analizat se poate trage concluzia că răspunderea penală a persoanei juridice poate coexista cu cea a persoanei fizice, însă răspunderea penală a persoanei juridice nu presupune cu necesitate și răspunderea penală a persoane fizice[1].

Legea penală mai favorabilă. Întrucât, conform art. 19¹ CP 1969, instituțiile publice nu răspundeau niciodată penal, iar conform actualei reglementări ele răspund penal în anumite situații, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 136. Pedepsele aplicabile persoanei juridice. (1) Pedepsele aplicabile persoanei juridice sunt principale și complementare.

(2) Pedeapsa principală este amenda.

(3) Pedepsele complementare sunt:

a) dizolvarea persoanei juridice;

b) suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

c) închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice pe o durată de la 3 luni la 3 ani;

d) interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice pe o durată de la unu la 3 ani;

e) plasarea sub supraveghere judiciară;

f) afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare.

COMENTARIU

Pedepsele aplicabile persoanei juridice sunt de două feluri: principale și complementare. Ca și în situația pedepselor aplicabile persoanei fizice, pedeapsa principală se poate aplica sigură, în timp ce pedepsele complementare nu pot fi aplicate decât alături de pedeapsa principală.

Singura pedeapsă principală aplicabilă persoanei juridice este amenda. *Spre deosebire de reglementarea anterioară* [art. 53¹ alin. (2) CP 1969], în art. 136 NCP nu se mai precizează limitele generale ale amenzii, care pot fi deduse din dispozițiile alin. (2) al art. 137 NCP.

Pedepsele complementare sunt în cea mai mare parte specifice persoanei juridice, deși unele dintre ele, precum afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare, amintesc de pedepsele complementare similare aplicabile persoanei fizice (art. 70 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Deși textul de lege analizat preia în mare parte dispozițiile art. 53¹ CP 1969, el adaugă o nouă pedeapsă complementară (plasarea

[1] *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 699.

sub supraveghere judiciară) sau prevede durate mai mari pentru alte pedepse complementare (suspendarea activității persoanei juridice). Prin urmare, se poate afirma că legea veche ar fi lege penală mai favorabilă.

În acest context, se pune problema dacă art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 este aplicabil și persoanelor juridice sau numai persoanelor fizice. Potrivit acestuia, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele complementare nu sunt considerate instituții autonome, ci se aplică potrivit legii care a fost identificată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă. Considerăm că această normă nu este aplicabilă persoanelor juridice, pentru mai multe argumente[1]. În primul rând, art. 12 alin. (2) din Legea nr. 187/2012 face trimitere la o pedeapsă complementară introdusă pentru persoanele fizice, ceea ce înseamnă că întregul articol de lege se referă la persoanele fizice. De altfel, chiar alin. (1) se referă și la pedepse accesorii, instituții juridice aplicabile numai persoanelor fizice. În al doilea rând, atunci când legiuitorul a dorit ca o anumită normă din Legea nr. 187/2012 să se aplice și persoanelor juridice, a dispus acest lucru în mod expres [spre exemplu, în art. 13 alin. (2)]. În fine, în cazul persoanelor juridice, pedepsele complementare pot fi în multe situații mai aspre decât pedeapsa principală. Din această perspectivă, ar trebui să conteze gravitatea concretă a pedepsei într-un caz dat, nu numai calificarea ei legală ca fiind principală sau complementară[2]. În concluzie, considerăm că, în lipsa unei dispoziții contrare a legii, în cazul persoanelor juridice, pedepsele complementare funcționează ca instituții autonome în raport cu pedeapsa principală. Prin urmare, legea penală mai favorabilă ar trebui determinată în mod distinct pentru pedeapsa principală și pentru pedepsele complementare.

Art. 137. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică. (1) Amenda constă în suma de bani pe care persoana juridică este condamnată să o plătească statului.

(2) Cuantumul amenzii se stabileşte prin sistemul zilelor-amendă. Suma corespunzătoare unei zile-amendă, cuprinsă între 100 şi 5.000 lei, se înmulțește cu numărul zilelor-amendă, care este cuprins între 30 de zile şi 600 de zile.

(3) Instanța stabileşte numărul zilelor-amendă ținând cont de criteriile generale de individualizare a pedepsei. Cuantumul sumei corespunzătoare unei zile-amendă se determină ținând seama de cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, respectiv de valoarea activului patrimonial în cazul altor persoane juridice, precum şi de celelalte obligații ale persoanei juridice.

(4) Limitele speciale ale zilelor-amendă sunt cuprinse între:

a) 60 şi 180 de zile-amendă, când legea prevede pentru infracțiunea săvârşită numai pedeapsa amenzii;

[1] Pentru o opinie diferită, a se vedea *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 28.

[2] *D.C. Dănişor*, Principiul neretroactivității legii penale..., p. 29.

b) 120 şi 240 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 5 ani, unică sau alternativ cu pedeapsa amenzii;

c) 180 şi 300 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 10 ani;

d) 240 şi 420 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii de cel mult 20 de ani;

e) 360 şi 510 de zile-amendă, când legea prevede pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani sau detenţiunea pe viaţă.

(5) Când prin infracţiunea săvârşită persoana juridică a urmărit obţinerea unui folos patrimonial, limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege pentru infracţiunea comisă se pot majora cu o treime, fără a se depăşi maximul general al amenzii. La stabilirea amenzii se va ţine seama de valoarea folosului patrimonial obţinut sau urmărit.

COMENTARIU

Amenda penală[1] este singura pedeapsă principală în cadrul răspunderii penale a persoanei juridice. Ea constă într-o sumă de bani pe care condamnatul trebuie să o plătească statului şi poate fi aplicată singular sau împreună cu una sau mai multe pedepse complementare.

Noul Cod penal introduce o reglementare nouă pentru pedeapsa principală a amenzii, care permite o mai bună individualizare a acesteia. Astfel, sistemul de zile-amendă permite, prin aplicarea criteriilor generale de individualizare, determinarea unei pedepse adecvate în raport de circumstanţele concrete ale faptei săvârşite, numărul de zile-amendă putând fi stabilit între 30 şi 600 de zile. În plus, se poate asigura şi eficienţa acestei pedepse, prin stabilirea sumei corespunzătoare unei zile-amendă, ţinându-se cont de cifra de afaceri, în cazul persoanei juridice cu scop lucrativ, respectiv de valoarea activului patrimonial în cazul altor persoane juridice, precum şi de celelalte obligaţii ale persoanei juridice. În acest sens, instanţa de judecată poate stabili o sumă corespunzătoare pentru o zi-amendă cuprinsă între 100 lei şi 5.000 lei.

Limitele speciale ale acestei pedepse sunt stabilite de legiuitor, în funcţie de diferite criterii, în alin. (4) şi (5) ale art. 137 NCP. Astfel, acestea sunt mai reduse atunci când legea prevede pentru infracţiunea săvârşită doar pedeapsa amenzii şi cresc în cazul în care este prevăzută ca pedeapsă alternativă şi închisoarea sau numai închisoarea, ţinându-se cont şi de limitele acesteia. În plus, limitele speciale pot fi majorate cu o treime atunci când prin infracţiunea săvârşită s-a urmărit obţinerea unui folos patrimonial, fără a se putea depăşi însă maximul general al amenzii. La stabilirea amenzii în acest caz se va avea în vedere şi valoarea folosului patrimonial urmărit sau obţinut. Trebuie subliniat că o astfel de majorare cu o treime a amenzii, în condiţiile descrise mai sus, este facultativă.

[1] Cu privire la executarea pedepsei amenzii penale aplicate persoanelor juridice, a se vedea şi art. 25 şi art. 26 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

Legea penală mai favorabilă. Atât în funcție de limitele generale ale pedepsei amenzii, cât și în funcție de limitele speciale ale acesteia, legea penală mai favorabilă o constituie legea veche. Într-adevăr, conform art. 53[1] CP 1969, maximul general era de 2.000.000 lei, în schimb, conform legii noi, maximul general al acestei pedepse este de 3.000.000 lei. De asemenea, maximul special al pedepsei amenzii determinat potrivit criteriilor din alin. (4) și (5) ale art. 137 NCP depășește maximul special al pedepsei amenzii stabilit potrivit criteriilor prevăzute de art. 71[1] CP 1969. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea veche.

Potrivit art. 13 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, în cazul amenzilor stabilite definitiv sub imperiul Codului penal din 1969, aplicarea obligatorie a legii penale mai favorabile se face prin compararea amenzii aplicate cu suma ce rezultă din prevederile art. 61 alin. (2) și (4) NCP, prin utilizarea unui cuantum de referință pentru o zi-amendă în sumă de 150 lei, aceste dispoziții aplicându-se în mod corespunzător și amenzilor definitive stabilite pentru persoane juridice, în acest caz cuantumul de referință pentru o zi-amendă, utilizat pentru aplicarea prevederilor art. 137 alin. (2) și (4) NCP, fiind de 2.000 lei.

Capitolul II. Regimul pedepselor complementare aplicate persoanei juridice

Art. 138. Aplicarea și executarea pedepselor complementare în cazul persoanei juridice. (1) Aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare se dispune atunci când instanța constată că, față de natura și gravitatea infracțiunii, precum și de împrejurările cauzei, aceste pedepse sunt necesare.

(2) Aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare este obligatorie când legea prevede această pedeapsă.

(3) Pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. b)-f) se pot aplica în mod cumulativ.

(4) Executarea pedepselor complementare începe după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare.

COMENTARIU

Instanța de judecată dispune aplicarea pedepselor complementare atunci când constată că sunt necesare, în funcție de criteriile enumerate în textul de lege analizat, și anume natura și gravitatea infracțiunii și împrejurările cauzei. Prin urmare, ca regulă generală, aplicarea uneia sau mai multor pedepse complementare ține de aprecierea instanței de judecată. În mod excepțional, aplicarea este obligatorie doar atunci când legea prevede expres această pedeapsă.

Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice se aplică singular doar alături de pedeapsa principală, deoarece, prin natura ei, nu este susceptibilă să fie aplicată împreună cu alte pedepse complementare. Toate celelalte pedepse complementare – suspendarea activității, închiderea unor puncte de lucru, inter-

zicerea de a participa la procedurile de achiziții publice, plasarea sub supraveghere judiciară și afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare – se pot aplica în mod cumulativ.

Pedepsele complementare se execută[1] după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, așa cum se întâmplă și în cazul persoanei fizice, atunci când pedeapsa principală este amenda [art. 68 alin. (1) lit. a) NCP].

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este aproape identic cu art. 53² CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 139. Dizolvarea persoanei juridice. (1) Pedeapsa complementară a dizolvării persoanei juridice se aplică atunci când:

a) persoana juridică a fost constituită în scopul săvârșirii de infracțiuni;

b) obiectul său de activitate a fost deturnat în scopul comiterii de infracțiuni, iar pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea mai mare de 3 ani.

(2) În caz de neexecutare, cu rea-credință, a uneia dintre pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. b)-e), instanța dispune dizolvarea persoanei juridice.

(3)[2] *Abrogat.*

COMENTARIU

Dizolvarea persoanei juridice[3] este cea mai drastică dintre pedepsele complementare ce pot fi dispuse față de o persoană juridică, prin aplicarea ei aceasta încetând să mai existe. Legea prevede expres cazurile când se aplică dizolvarea ca pedeapsă complementară. În primul rând, ea se dispune atunci când persoana juridică a fost constituită în scopul săvârșirii de infracțiuni. Într-o astfel de situație, nu trebuie confundat scopul formal, declarat, care de regulă este legal, cu finalitatea reală a înființării persoanei juridice[4]. În al doilea rând, instanța poate dispune dizolvarea persoanei dacă obiectul său de activitate a fost deturnat în scopul comiterii de infracțiuni. Într-o asemenea situație, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită trebuie să fie închisoarea mai mare de 3 ani. Spre deosebire de primul caz prezentat mai sus, de această dată persoana juridică a fost constituită într-un scop licit, însă ulterior acesta a fost deturnat spre activități

[1] A se vedea și art. 34 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 497 NCPP.

[2] Alin. (3) al art. 139 a fost abrogat prin art. 245 pct. 16 din Legea nr. 187/2012.

[3] Cu privire la executarea acestei pedepse complementare, a se vedea art. 35 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 498 NCPP. Menționăm că, în alin. (3) al art. 139 NCP [al cărui corespondent în reglementarea anterioară era alin. (3) al art. 71² CP 1969], erau prevăzute dispoziții procedurale, astfel încât acesta a fost abrogat prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare.

[4] *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 719.

ilicite. Din faptul că textul de lege face referire, în ambele situații, la scopul săvârșirii de infracțiuni putem deduce că în aceste cazuri de dizolvare este vorba de infracțiuni intenționate[1].

În fine, se mai aplică această pedeapsă atunci când persoana juridică, cu rea-credință, nu respectă una sau mai multe dintre celelalte pedepse complementare, cu excepția afișării sau publicării hotărârii de condamnare. Astfel, dizolvarea, cea mai aspră pedeapsă complementară, nu se aplică direct, ci într-o manieră subsidiară, în măsura în care persoana juridică nu respectă cu rea-credință una dintre celelalte pedepse complementare mai blânde. În acest caz, ea poate fi aplicată indiferent dacă infracțiunea săvârșită a fost din culpă sau intenționată.

Legea penală mai favorabilă. În comparație cu art. 71² CP 1969, legea nouă introduce o *condiție suplimentară* pentru aplicarea acestei măsuri în cazul persoanelor juridice al căror obiect de activitate a fost deturnat în scopul comiterii de infracțiuni, și anume ca pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită să fie închisoarea mai mare de 3 ani. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

Art. 140. Suspendarea activității persoanei juridice. (1) Pedeapsa complementară a suspendării activității persoanei juridice constă în interzicerea desfășurării activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea.

(2) În caz de neexecutare, cu rea-credință, a pedepsei complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. f), instanța dispune suspendarea activității sau a uneia dintre activitățile persoanei juridice până la punerea în executare a pedepsei complementare, dar nu mai mult de 3 luni.

(3) Dacă până la împlinirea termenului prevăzut în alin. (2) pedeapsa complementară nu a fost pusă în executare, instanța dispune dizolvarea persoanei juridice.

COMENTARIU

Această pedeapsă complementară[2] presupune interzicerea desfășurării întregii activități sau doar a uneia dintre activitățile persoanei juridice în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea, pe o durată de la 3 luni la 3 ani [art. 136 alin. (3) lit. b) NCP]. Este evident că suspendarea întregii activități a persoanei juridice constituie o pedeapsă complementară ce poate echivala, din punct de vedere al efectelor, cu dizolvarea. Pentru acest motiv, suspendarea doar a activității în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea pare a fi, de cele mai multe ori, mai potrivită, mai adecvată pentru finalitatea pedepsei. Având în vedere că, spre deosebire de

[1] *Fl. Streteanu*, Răspunderea penală a persoanei juridice potrivit Legii nr. 278/2006, în C.D.P. nr. 3/2006, p. 27.

[2] Cu privire la executarea acestei pedepse complementare, a se vedea art. 36 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 499 NCPP.

pedeapsa complementară a dizolvării prevăzută de art. 139 alin. (1), în textul de lege analizat nu se vorbește de scopul săvârșirii de infracțiuni, ci de activitatea în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea, se poate afirma ca această pedeapsă complementară poate fi aplicată indiferent de forma de vinovăție cu care a fost comisă infracțiunea[1].

Dacă în situațiile de mai sus aplicarea suspendării activității persoanei juridice este facultativă, ea devine obligatorie când persoana juridică, cu rea-credință, nu execută pedeapsa complementară a afișării sau publicării hotărârii. În această situație, suspendarea durează până la punerea în executare a pedepsei complementare, dar nu mai mult de 3 luni. Această situație constituie o excepție de la regula generală prevăzută de art. 136 alin. (3) lit. b) NCP, potrivit căreia durata suspendării poate fi de la 3 luni la 3 ani. În cazul neexecutării în acest interval de timp, instanța va dispune dizolvarea persoanei juridice. Este evident că, nici într-o astfel de situație de aplicare a pedepsei complementare a suspendării activității persoanei juridice, nu are relevanță forma de vinovăție cu care a fost săvârșită infracțiunea.

Legea penală mai favorabilă. Textul de lege analizat este identic cu art. 71^3 CP 1969. Totuși, durata pedepsei complementare atunci când se suspendă întreaga activitate a persoanei juridice este mai mare în legea nouă, conform art. 136 alin. (3) lit. b) NCP. Pentru acest motiv, reglementarea acestei pedepse complementare este mai favorabilă în legea veche.

Art. 141. Neaplicarea dizolvării sau suspendării activității persoanei juridice. (1) Pedepsele complementare prevăzute în art. 136 alin. (3) lit. a) și lit. b) nu pot fi aplicate instituțiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor și organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii.

(2) Dispozițiile alin. (1) se aplică și persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei.

COMENTARIU

Dizolvarea persoanei juridice, precum și suspendarea activității acesteia nu pot fi aplicate instituțiilor publice, partidelor politice, sindicatelor, patronatelor și organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, nici persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei. Această limitare a domeniului de aplicare al celor două pedepse complementare poate fi explicată prin interesele pe care tinde să le protejeze. În ceea ce privește interdicția dizolvării sau suspendării activității unei instituții publice, este apărat un interes de ordine publică referitor la necesitatea continuității activității unor astfel de persoane juridice. În ceea ce privește interdicția dizolvării sau a suspendării activității partidelor politice, sindicatelor, patronatelor, organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, sau a

[1] *Fl. Streteanu*, Răspunderea penală a persoanei juridice..., p. 29.

persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei, interesul constă în apărarea unor drepturi fundamentale care stau la baza unei societăți democratice, precum dreptul de a alege și de a fi ales, libertatea de asociere, libertățile economice, libertatea de conștiință și cea religioasă, drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale sau libertatea presei.

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este aproape identic (cu excepția referirilor la instituțiile publice) cu art. 71^4 CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 142. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice. (1) Pedeapsa complementară a închiderii unor puncte de lucru ale persoanei juridice constă în închiderea unuia sau mai multora dintre punctele de lucru aparținând persoanei juridice cu scop lucrativ, în care s-a desfășurat activitatea în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei.

COMENTARIU

Această pedeapsă complementară[1] constă în închiderea punctului sau punctelor de lucru ale persoanei juridice în care s-a desfășurat activitatea în realizarea căreia a fost săvârșită infracțiunea, pe o durată de la 3 luni la 3 ani [art. 136 alin. (3) lit. c) NCP]. Pentru argumentele prezentate mai sus la comentariul art. 140, nu are nicio relevanță dacă infracțiunea este comisă cu intenție sau din culpă. Această măsură complementară se aplică doar persoanelor juridice cu scop lucrativ, conform dispozițiilor exprese ale legii, însă ea nu poate fi aplicată persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei. Prin limitarea domeniului de aplicare a acestei pedepse complementare, legiuitorul a urmărit protejarea libertății presei, care constituie una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice, garantată atât de art. 30 din Constituția României, cât și de art. 10 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este identic cu art. 71^5 CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 143. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice. Pedeapsa complementară a interzicerii de a participa la procedurile de achiziții publice constă în interzicerea de a participa, direct sau indirect, la procedurile pentru atribuirea contractelor de achiziții publice, prevăzute de lege.

[1] Cu privire la executarea acestei pedepse complementare, a se vedea art. 37 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 500 NCPP.

COMENTARIU

Această pedeapsă complementară[1] constă în interzicerea ca persoana juridică să mai participe, direct sau indirect, la procedurile privind atribuirea contractelor de achiziții publice prevăzute de lege, pe o perioadă de la 1 la 3 ani [art. 136 alin. (3) lit. d) NCP]. Ea nu poate viza contractele în curs de executare. Doar în viitor persoana juridică nu mai are dreptul să participe la procedurile de achiziții publice care ar putea duce la încheierea altor contracte de acest tip[2].

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este identic cu art. 71^6 CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 144. Plasarea sub supraveghere judiciară. (1)[3] Pedeapsa complementară a plasării sub supraveghere judiciară presupune desfășurarea sub supravegherea unui mandatar judiciar a activității care a ocazionat comiterea infracțiunii, pe o perioadă de la un an la 3 ani.

(2) Mandatarul judiciar are obligația de a sesiza instanța atunci când constată că persoana juridică nu a luat măsurile necesare în vederea prevenirii comiterii de noi infracțiuni. În cazul în care instanța constată că sesizarea este întemeiată, dispune înlocuirea acestei pedepse cu pedeapsa prevăzută la art. 140.

(3) Plasarea sub supraveghere judiciară nu se aplică în cazul persoanelor juridice menționate în art. 141.

COMENTARIU

Această pedeapsă complementară[4] constă în numirea unui mandatar judiciar ce va supraveghea acea activitate a persoanei juridice care a ocazionat săvârșirea infracțiunii. Supravegherea judiciară durează de la 1 la 3 ani. În cazul în care persoana juridică nu a luat măsurile necesare în vederea prevenirii săvârșirii de noi infracțiuni, mandatarul judiciar are obligația de a sesiza instanța. Din interpretarea textului analizat se deduce că mandatarul judiciar are doar rolul menționat mai sus, fără să se poată implica în administrarea propriu-zisă a persoanei juridice.

Plasarea sub supraveghere judiciară nu poate fi aplicată instituțiilor publice și nici partidelor politice, sindicatelor, patronatelor și organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, sau persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei. Limitarea domeniului de aplicare al acestei pedepse complementare poate fi explicată prin interesele pe

[1] Cu privire la executarea acestei pedepse complementare, a se vedea art. 38 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 501 NCPP.

[2] *Fl. Streteanu*, Răspunderea penală a persoanei juridice..., p. 32.

[3] Alin. (1) și (2) ale art. 144 sunt reproduse astfel cum au fost modificate prin art. 245 pct. 17 din Legea nr. 187/2012.

[4] Cu privire la executarea acestei pedepse complementare, a se vedea art. 39 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 501^1 NCPP.

care tinde să le protejeze. În ceea ce privește interdicția plasării sub supraveghere judiciară a unei instituții publice, este apărat un interes de ordine publică referitor la necesitatea continuității și autonomiei activității unor astfel de persoane juridice. În ceea ce privește interdicția plasării sub supraveghere judiciară a partidelor politice, sindicatelor, patronatelor, organizațiilor religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, sau persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei, interesul constă în apărarea unor drepturi fundamentale care stau la baza unei societăți democratice, precum dreptul de a alege și de a fi ales, libertatea de asociere, libertățile economice, libertatea de conștiință și religioasă, drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale sau libertatea presei.

Legea penală mai favorabilă. Această pedeapsă complementară nu era prevăzută în reglementarea anterioară, prin urmare, nu se pune problema legii penale mai favorabile. Totuși, trebuie menționat, așa cum am arătat mai sus la comentariul art. 136, că, prin introducerea ei, regimul general al pedepselor complementare pentru persoanele juridice este mai aspru în legea nouă. Întrucât această pedeapsă complementară a fost introdusă prin noul Cod penal, considerăm că ea nu poate fi aplicată pentru infracțiuni săvârșite înainte de intrarea în vigoare a acestuia[1]. În sprijinul opiniei, invocăm și faptul că legiuitorul, prin art. 12 alin. (2) din Legea nr. 187/2012, a oferit expres aceeași soluție în cazul unei noi pedepse complementare prevăzute pentru persoana fizică. Aplicarea pedepsei complementare noi pentru infracțiuni săvârșite anterior intrării în vigoare a noului Cod penal ar reprezenta o aplicare retroactivă a legii penale. În măsura în care această lege penală nu este mai favorabilă, aplicarea ei retroactivă ar fi contrară dispozițiilor art. 15 alin. (2) și art. 23 alin. (12) din Constituția României, precum și art. 7 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Art. 145. Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare. (1) Afișarea hotărârii definitive de condamnare sau publicarea acesteia se realizează pe cheltuiala persoanei juridice condamnate.

(2) Prin afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare nu poate fi dezvăluită identitatea altor persoane.

(3) Afișarea hotărârii de condamnare se realizează în extras, în forma și locul stabilite de instanță, pentru o perioadă cuprinsă între o lună și 3 luni.

(4) Publicarea hotărârii de condamnare se face în extras și în forma stabilită de instanță, prin intermediul presei scrise sau audiovizuale ori prin alte mijloace de comunicare audiovizuală, desemnate de instanță.

(5) Dacă publicarea se face prin presa scrisă sau audiovizuală, instanța stabilește numărul aparițiilor, care nu poate fi mai mare de 10, iar în cazul publicării prin alte mijloace audiovizuale durata acesteia nu poate depăși 3 luni.

[1] Pentru un punct de vedere contrar, a se vedea *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 29.

COMENTARIU

Afișarea sau difuzarea hotărârii definitive de condamnare[1] constituie o pedeapsă complementară pentru toate persoanele juridice care răspund din punct de vedere penal. Ea este facultativă și are rolul de a contribui la prevenirea săvârșirii altor asemenea infracțiuni. Prin urmare, trebuie să aibă un caracter disuasiv. În mod evident, ea are și un caracter infamant[2] cu privire la persoana juridică condamnată, dar poate constitui și o reparație morală pentru eventualele victime ale infracțiunii. Prin afișarea sau publicarea hotărârii, care se face pe cheltuiala persoanei juridice condamnate, nu poate fi dezvăluită identitatea altor persoane (în reglementarea anterioară se limita protecția doar la victima infracțiunii).

Această pedeapsă are un conținut determinat, în sensul că hotărârea fie se afișează în extras la locul stabilit de instanță pentru o perioadă cuprinsă între o lună și 3 luni, fie se publică (în reglementarea anterioară, termenul utilizat era cel de „difuzare") în extras în presa scrisă, audio-vizuală sau în alte medii de comunicare. Dacă publicarea se face în presa scrisă, numărul aparițiilor este de cel mult 10, iar dacă se face prin alte mijloace, durata ei nu poate depăși 3 luni. Forma și conținutul extrasului sunt stabilite de către instanța de judecată.

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este aproape identic cu art. 71^7 CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Capitolul III. Dispoziții comune

Art. 146. Recidiva în cazul persoanei juridice. (1) Există recidivă pentru persoana juridică atunci când, după rămânerea definitivă a unei hotărâri de condamnare şi până la reabilitare, persoana juridică săvârşeşte din nou o infracţiune, cu intenţie sau cu intenţie depăşită.

(2) În caz de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracţiune se majorează cu jumătate, fără a depăşi maximul general al pedepsei amenzii.

(3) Dacă amenda anterioară nu a fost executată, în tot sau în parte, amenda stabilită pentru noua infracţiune, potrivit alin. (2), se adaugă la pedeapsa anterioară sau la restul rămas neexecutat din aceasta.

(4) Dispoziţiile art. 42 se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Pentru o persoană juridică există recidivă atunci când săvârșește din nou o infracțiune, cu intenție sau praeterintenție, după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, până la reabilitare. Nu se ține seama la stabilirea stării de recidivă

[1] Cu privire la executarea acestei pedepse complementare, a se vedea art. 40 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum și art. 502 NCPP.

[2] *V. Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală..., p. 457.

de condamnările pentru fapte care nu mai sunt prevăzute de lege penală, pentru infracțiunile amnistiate și pentru cele săvârșite din culpă (art. 42 NCP).

Când o infracțiune este săvârșită de o persoană juridică în stare de recidivă, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a putea depăși maximul general al pedepsei amenzii, prevăzut în art. 137 NCP. În cazul în care amenda stabilită pentru prima infracțiune nu a fost achitată în tot sau în parte, amenda stabilită pentru noua infracțiune, în conformitate cu regula de mai sus, se adaugă la pedeapsa anterioară sau la restul rămas neexecutat din aceasta.

Legea penală mai favorabilă. Există *două deosebiri importante* între textul de lege analizat și norma corespunzătoare din legea veche, și anume art. 40^2 CP 1969. În primul rând, s-a schimbat modul de stabilire a pedepsei. Conform legii vechi, în cazul recidivei postcondamnatorii, amenda aplicată pentru infracțiunea anterioară și cea aplicată pentru infracțiunea ulterioară se contopeau, aplicându-se amenda cea mai mare, care putea fi sporită până la maximul ei special, iar dacă acel maxim nu era îndestulător, se putea aplica un spor de până la jumătate din acel maxim. În cazul recidivei postexecutorii, se aplica pedeapsa amenzii până la maximul special, la care se putea adăuga un spor de până la două treimi din acel maxim. În schimb, textul de lege analizat nu mai prevede modalități diferite de stabilire a pedepsei pentru recidiva postcondamnatorie și pentru cea postexecutorie. În ambele cazuri, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru noua infracțiune se majorează cu jumătate, fără a se putea depăși maximul general al pedepsei amenzii, urmând să se țină cont de tipul de recidivă la individualizarea pedepsei. Se observă că, *în comparație cu legea veche*, care prevedea, în caz de recidivă, doar majorarea maximului special al pedepsei cu jumătate, respectiv cu două treimi, în funcție de tipul de recidivă, legea nouă majorează atât minimul special, cât și maximul special cu jumătate, indiferent de tipul de recidivă. În aceste condiții, raportat la modalitatea de stabilire a pedepsei, legea penală mai favorabilă nu se poate stabili *in abstracto*, ci numai în funcție de împrejurările concrete ale cauzei. Spre exemplu, dacă instanța se orientează spre aplicarea unei pedepse către minimul special, legea penală mai favorabilă va fi legea veche, deoarece nu prevede și majorarea acestui minim. Dacă, în schimb, pedeapsa va fi orientată spre maximul special, în cazul recidivei postcondamnatorii, cele două legi ar fi similare ca gravitate, dar în cazul recidivei postexecutorii poate fi considerată mai favorabilă legea nouă.

În al doilea rând, legea nouă lărgește domeniul infracțiunilor care pot constitui al doilea termen al recidivei, incluzând aici nu numai infracțiunile intenționate, ca în art. 40^2 CP 1969, ci și infracțiunile săvârșite cu intenție depășită. Din acest motiv, se poate afirma că legea mai favorabilă ar fi legea veche.

Art. 147. Atenuarea şi agravarea răspunderii penale a persoanei juridice. (1) În caz de concurs de infracţiuni, de pluralitate intermediară sau de cauze de atenuare ori agravare a răspunderii penale, persoanei juridice i se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică.

(2) În caz de pluralitate de infracţiuni, pedepsele complementare de natură diferită, cu excepţia dizolvării, sau cele de aceeaşi natură, dar cu conţinut diferit, se cumulează, iar dintre pedepsele complementare de aceeaşi natură şi cu acelaşi conţinut se aplică cea mai grea.

(3) În caz de pluralitate de infracţiuni, măsurile de siguranţă luate conform art. 112 se cumulează.

COMENTARIU

În caz de concurs de infracţiuni, de pluralitate intermediară, de cauze de atenuare sau de agravare a răspunderii penale, persoanei juridice i se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică. Prin urmare, devin incidente regulile prevăzute de art. 33 alin. (2), art. 36 alin. (1), art. 39 alin. (1) lit. c), art. 44, art. 76 şi art. 78 NCP.

În caz de pluralitate de infracţiuni, pedepsele complementare de natură diferită, cu excepţia dizolvării, ori cele de aceeaşi natură, dar cu conţinut diferit, se cumulează. Dintre pedepsele de aceeaşi natură şi cu acelaşi conţinut, se aplică pedeapsa cea mai grea. Se observă că sunt preluate o parte din regulile art. 45 NCP.

În caz de pluralitate de infracţiuni, măsurile de siguranţă constând în confiscarea specială se cumulează. Din textul de lege analizat se poate deduce că, în cazul persoanelor juridice, singurele măsuri de siguranţă care pot fi aplicate sunt confiscarea specială şi confiscarea extinsă[1]. Celelalte categorii de măsuri de siguranţă sunt specifice persoanelor fizice[2].

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal a renunţat la reglementarea separată a cauzelor de atenuare şi de agravare a răspunderii penale a persoanei juridice, textul de lege analizat făcând trimitere la dispoziţiile legale corespunzătoare din cadrul răspunderii penale a persoanei fizice. Întrucât, în general, în legea nouă aceste reguli sunt mai aspre decât cele prevăzute în Codul penal din 1969 pentru persoana juridică [art. 40^1, art. 76 alin. (4) şi art. 78 alin. (2)], putem afirma că în acest caz legea penală mai favorabilă este legea veche.

Art. 148. Prescripţia răspunderii penale. Răspunderea penală a persoanei juridice se prescrie în condiţiile prevăzute de lege pentru persoana fizică, dispoziţiile art. 153-156 aplicându-se în mod corespunzător.

---

[1] Conform art. IV din Legea nr. 63/2012, „Ori de câte ori prin legi speciale, prin Codul penal sau prin Codul de procedură penală se face trimitere la art. 112 din Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, trimiterea se va considera făcută la art. 112 şi 112^1 şi ori de câte ori prin legi speciale, prin Codul penal sau prin Codul de procedură penală se face trimitere la confiscare ca măsură de siguranţă, trimiterea se va considera făcută şi la confiscarea extinsă".

[2] *Fl. Streteanu*, Răspunderea penală a persoanei juridice..., p. 34.

COMENTARIU

Se aplică aceleași reguli privind prescripția răspunderii penale atât în cazul persoanelor fizice, cât și în cazul persoanelor juridice. Aceste reguli comune referitoare la efectele și domeniul de aplicare al prescripției răspunderii penale, termene de prescripție, întreruperea și suspendarea cursului prescripției penale sunt prevăzute în art. 153-156 NCP.

Legea penală mai favorabilă. Și în vechea reglementare, conform art. 122 alin. (3) CP 1969, răspunderea penală a persoanei juridice se prescria în condițiile prevăzute de lege pentru persoana fizică. Termenele de prescripție generală a răspunderii penale a persoanei juridice sunt asemănătoare în cele două legi penale, cu excepția infracțiunilor pentru care legea prevede pedeapsa mai mare de 15 ani, dar care nu depășește 20 de ani. În cazul acestor infracțiuni, sunt mai favorabile dispozițiile legii noi, deoarece termenul de prescripție generală este de 10 ani, în comparație cu legea veche, unde acest termen era de 15 de ani. În schimb, în ceea ce privește termenele de prescripție specială, este mai favorabilă legea veche înainte de modificarea realizată prin Legea nr. 63/2012, când termenul era o dată și jumătate față de termenul de prescripție generală prevăzut de 122 CP 1969, în comparație cu noul Cod penal, unde, potrivit art. 155 alin. (4), termenul de prescripție specială este de două ori mai mare decât cel de prescripție generală. După intrarea în vigoare a Legii nr. 63/2012, dispozițiile privind prescripția specială sunt similare în cele două legi.

Art. 149. Prescripția executării pedepsei. (1) Termenul de prescripție a executării pedepsei amenzii aplicate persoanei juridice este de 5 ani.

(2) Executarea pedepselor complementare aplicate persoanelor juridice se prescrie într-un termen de 3 ani, care curge de la data la care pedeapsa amenzii a fost executată sau considerată ca executată.

(3) Dispozițiile art. 161, art. 162 alin. (2), art. 163 și art. 164 se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Termenul de prescripție a executării pedepsei amenzii, care constituie singura pedeapsă principală în materie, este de 5 ani. Acest termen se socotește de la data când hotărârea a rămas definitivă, în conformitate cu art. 162 alin. (2) NCP.

Executarea pedepselor complementare aplicabile persoanelor juridice se prescrie într-un termen de 3 ani, care curge de la data la care pedeapsa principală a fost executată sau considerată ca executată.

Dispozițiile legale aplicabile persoanelor fizice în ceea ce privește efectele și domeniul de aplicare al prescripției executării pedepsei, întreruperea și suspendarea cursului acestui tip de prescripție se aplică în mod corespunzător și persoanelor juridice.

Legea penală mai favorabilă. Chiar dacă termenul de prescripție a executării pedepsei principale este identic în cele două legi penale succesive, noul Cod penal

prevede că executarea pedepselor complementare este prescriptibilă în toate cazurile, nu numai în cazul persoanelor juridice care nu puteau fi dizolvate sau a căror activitate nu poate fi suspendată, așa cum prevedea art. 126 alin. (1^2) CP 1969. Prin urmare, legea penală mai favorabilă este legea nouă.

Art. 150. Reabilitarea persoanei juridice. Reabilitarea persoanei juridice are loc de drept dacă, în decurs de 3 ani de la data la care pedeapsa amenzii sau pedeapsa complementară a fost executată sau considerată ca executată, aceasta nu a mai săvârşit nicio altă infracțiune.

COMENTARIU

Reabilitarea persoanei juridice operează de drept. Pentru ca reabilitarea să aibă loc, trebuie ca, în termen de 3 ani de la data la care pedeapsa amenzii a fost executată sau considerată ca executată, persoana juridică să nu mai fi săvârşit nicio altă infracțiune.

Legea penală mai favorabilă. Textul analizat este identic cu art. 134 alin. (2) CP 1969, prin urmare, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 151. Efectele comasării şi divizării persoanei juridice. (1) În cazul pierderii personalității juridice prin fuziune, absorbție sau divizare intervenită după comiterea infracțiunii, răspunderea penală şi consecințele acesteia se vor angaja:

a) în sarcina persoanei juridice create prin fuziune;

b) în sarcina persoanei juridice absorbante;

c) în sarcina persoanelor juridice care au fost create prin divizare sau care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1), la individualizarea pedepsei se va ține seama de cifra de afaceri, respectiv de valoarea activului patrimonial al persoanei juridice care a comis infracțiunea, precum şi de partea din patrimoniul acesteia care a fost transmisă fiecărei persoane juridice participante la operațiune.

COMENTARIU

În situația în care persoana juridică îşi pierde personalitatea juridică prin fuziune sau absorbție care a intervenit după comiterea infracțiunii, răspunderea penală va aparține persoanei juridice noi create prin fuziune, respectiv persoanei juridice absorbante, cea care a absorbit persoana juridică ce a comis infracțiunea[1]. Şi în cazul pierderii personalității juridice prin divizare, răspunderea penală se transmite

[1] A se vedea şi art. 42 din Legea nr. 253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative şi a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, precum şi art. 496 NCPP.

noilor persoane juridice care au fost create prin divizare sau persoanelor juridice preexistente divizării, care au dobândit fracțiuni din patrimoniul persoanei divizate.

În aceste situații, la individualizarea pedepsei se va ține seama de cifra de afaceri, respectiv de valoarea activului patrimonial al persoanei juridice care a comis infracțiunea. De asemenea, se va ține cont de partea din patrimoniul acesteia care a fost transmisă fiecărei persoane juridice participante la operațiune.

Aceste dispoziții au rolul de a împiedica persoana juridică să se sustragă de la răspunderea penală și de la consecințele acesteia.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât aceste dispoziții nu au un corespondent în legea penală veche, nu se pune problema legii penale mai favorabile.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul VII. Cauzele care înlătură răspunderea penală

COMENTARIU

Ansamblul împrejurărilor, stărilor, situațiilor prevăzute de lege care se ivesc în legătură cu aplicarea/luarea sancțiunilor ce reprezintă consecințe ale răspunderii penale, în urma comiterii faptelor ce constituie infracțiuni, este reprezentat de cauzele care înlătură răspunderea penală, reglementate în prezentul titlu. Aceste cauze sunt: amnistia, prescripția răspunderii penale, lipsa plângerii prealabile, retragerea plângerii prealabile și împăcarea, apreciate, dată fiind aplicabilitatea lor, drept cauze generale[1] de înlăturare a răspunderii penale, în condițiile intervenirii cărora procurorul dispune soluția clasării, iar instanța pronunță soluția încetării procesului penal. În cazul unora dintre ele – amnistia antecondamnatorie, prescripția răspunderii penale și retragerea plângerii prealabile –, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea urmăririi penale (art. 319 NCPP) sau continuarea procesului penal (art. 18 NCPP).

Codul penal din 1969 a prevăzut aceste cauze în Titlul VII din partea generală, în capitole distincte, anume: amnistia (Capitolul I), prescripția răspunderii penale (Capitolul II), lipsa/retragerea plângerii prealabile și împăcarea părților (Capitolul III), noua reglementare oferind o sistematizare superioară, prin reunirea distinctă a cauzelor cu aceeași natură juridică, diferențiindu-se de alte cauze operante în materie juridico-penală.

Art. 152. Efectele amnistiei. (1) Amnistia înlătură răspunderea penală pentru infracțiunea săvârșită. Dacă intervine după condamnare, ea înlătură și executarea pedepsei pronunțate, precum și celelalte consecințe ale condamnării. Amenda încasată anterior amnistiei nu se restituie.

(2) Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

COMENTARIU

Prin dispozițiile acestui articol se reglementează amnistia, din punct de vedere al efectelor (și al limitelor efectelor) acestei instituții juridico-penale, act de clemență al forului legiuitor (Parlamentul României), care se acordă prin lege organică [art. 73 alin. (3) lit. i) din Constituție], prin care se înlătură răspunderea penală și, în unele cazuri, (și) executarea pedepsei pronunțate, precum și celelalte

[1] Doctrina distinge și cauze speciale de înlăturare a răspunderii penale, cauze de nepedepsire generale ori speciale, sfera cauzelor de înlăturare a răspunderii penale fiind extinsă, în concepția unor autori, și cu privire la alte stări, situații, împrejurări. A se vedea, în acest sens, *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 349.

consecințe ale condamnării, pentru infracțiuni comise anterior momentului adoptării/apariției sale (data intrării în vigoare sau altă dată indicată în cuprinsul actului de amnistie). Se păstrează în general o reglementare asemănătoare Codului penal din 1969 (art. 119), operând unele *modificări*, prin fixarea precisă a obiectului amnistiei – *infracțiunea* comisă –, cât și o restrângere a limitelor sale în raport de sancțiunile aplicabile persoanelor fizice infractori minori.

Doctrina reține clasificarea amnistiei după mai multe criterii, interesând, în raport de prevederile legale [alin. (1)], formele amnistiei în funcție de momentul intervenirii acesteia, înainte sau după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, respectiv: amnistie antecondamnatorie sau postcondamnatorie.

Amnistia antecondamnatorie proprie [art. 152 alin. (1) teza I NCP] reprezintă, din punct de vedere al naturii juridice, o cauză care înlătură răspunderea penală pentru infracțiunile săvârșite anterior momentului adoptării, pe cale de consecință, excluzând aplicarea pedepsei pentru fapta penală săvârșită de persoana fizică infractor major/persoana juridică sau luarea măsurii educative în cazul infractorilor minori. Dezvoltările teoretice din doctrină referitoare la alte forme ale amnistiei, efectele în ipoteza săvârșirii infracțiunii în participație penală, incidența în cazul infracțiunilor de durată își păstrează valabilitatea.

În ceea ce privește procedeul de determinare a sferei infracțiunilor amnistiate prin indicarea pedepsei abstracte (maximul special de pedeapsă), în limita căreia se atrage beneficiul actului de clemență, se are în vedere – pentru ipoteza în care legea de amnistie nu indică nimic expres în acest sens – maximul special prevăzut de legea în vigoare la data apariției legii de amnistie (și nu maximul special prevăzut de legea în vigoare la data comiterii infracțiunii), fiind în afara oricăror discuții că trebuie avut în vedere maximul special prevăzut pentru infracțiunea fapt consumat (indiferent de forma sub care se înfățișează infracțiunea comisă pe caz concret)[1].

Amnistia postcondamnatorie improprie [art. 152 alin. (1) teza a II-a NCP] reprezintă, din punct de vedere al naturii juridice, în optica doctrinei majoritare[2], o cauză care înlătură răspunderea penală, înlăturând și executarea pedepsei pronunțate, precum și celelalte consecințe ale condamnării. Amnistia postcondamnatorie produce efecte asupra sancțiunilor reprezentând consecințe ale răspunderii penale, neexecutate sau în curs de executare, caz în care acestea nu se mai pun în executare sau încetează executarea lor. Cu referire la pedepse, amnistia stinge executarea pedepsei principale, cât și a pedepsei secundare, în măsura în care nu au fost executate. În cazul amenzii încasate anterior amnistiei, aceasta nu se restituie [art. 152 alin. (1) teza a III-a NCP]; de asemenea, amnistia nu produce

[1] Pentru o ipoteză care vizează în această materie respectarea principiului aplicării legii penale mai favorabile, a se vedea *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 746.

[2] În sens contrar, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 350, 529, 530. În aprecierea autorului, amnistia postcondamnatorie nu afectează răspunderea penală, neputând înlătura ceea ce a fost stabilit deja cu autoritate de lucru judecat, legiuitorul, deși reglementează unitar amnistia potrivit art. 152 NCP, renunțând în acest caz doar la executarea sancțiunilor, care sunt consecințe ale răspunderii penale.

efecte asupra pedepsei complementare a degradării militare aplicate persoanei fizice (art. 69 NCP). *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, amnistia (și în forma postcondamnatorie) produce efecte asupra măsurilor educative, prin înlăturarea executării acestor sancțiuni luate în cazul infractorilor minori, ceea ce în trecut se realiza doar prin derogare de la dispozițiile art. 119 .

În cazul pedepselor executate, amnistia postcondamnatorie înlătură consecințele condamnării [potrivit art. 42 lit. b) NCP] sau o astfel de condamnare nu va constitui impediment la acordarea, în condițiile legii, a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei [art. 91 alin. (1) lit. b) NCP] sau la incidența, în condițiile legii, a noilor instituții constând în renunțarea la aplicarea pedepsei [art. 80 alin. (2) lit. a) NCP] ori amânarea aplicării pedepsei [art. 83 alin. (1) lit. b) NCP].

Apreciem că se menține, în continuare, interesul delimitării dintre amnistia postcondamnatorie și instituția reabilitării (cauză care înlătură consecințele condamnării, producând efectele prevăzute de art. 169 NCP).

Limitele efectelor amnistiei sunt înscrise în alin. (2), indiferent de forma pe care o îmbracă clemența, amnistia neînlăturând luarea sau executarea măsurilor de siguranță, după cum nu afectează nici drepturile persoanei vătămate, privind exclusiv raportul juridic penal de conflict. Potrivit art. 25 alin. (5) NCPP, în caz de amnistie, instanța penală lasă nesoluționată acțiunea civilă.

Ținem să amintim propunerea legislativă înregistrată pe rolul Camerei Deputaților cu indicativul PL-x nr. 162/2013, prin care se vizează amnistierea unor infracțiuni și grațierea unor pedepse, care reclamă urmărirea procesului legislativ.

Art. 153. Prescripția răspunderii penale. (1) Prescripția înlătură răspunderea penală.

(2)[1] Prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul:

a) infracțiunilor de genocid, contra umanității şi de război, indiferent de data la care au fost comise;

b) infracțiunilor prevăzute la art. 188 şi 189 şi al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei.

(3)[2] Prescripția nu înlătură răspunderea penală nici în cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (2) lit. b) pentru care nu s-a împlinit termenul de prescripție, generală sau specială, la data intrării în vigoare a acestei dispoziții.

COMENTARIU

Instituția prescripției răspunderii penale constă în înlăturarea răspunderii penale prin stingerea dreptului statului de a sancționa (prin aplicarea unei pedepse sau luarea unei măsuri educative) și a obligației infractorului de a suporta consecințele infracțiunii comise, după trecerea unui anumit interval de timp, prevăzut de lege, de la data comiterii faptei, indiferent dacă infracțiunea a fost

[1] Alin. (2) al art. 153 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 1 din Legea nr. 27/2012.
[2] Alin. (3) al art. 153 a fost introdus prin art. II pct. 2 din Legea nr. 27/2012.

sau nu descoperită ori infractorul identificat. Prescripția – ca instituție de drept penal substanțial (doctrină majoritară) – operează din oficiu, de plin drept, în legătură cu orice infracțiune (cu excepția cazurilor prevăzute de lege) și pentru orice infractor (persoană fizică majoră ori minoră – art. 131 NCP – sau persoană juridică – art. 148 NCP).

În unele situații este posibilă luarea, în condițiile legii, a măsurilor de siguranță [art. 107 alin. (3) NCP].

Potrivit art. 25 alin. (5) NCPP, în acest caz, instanța penală nu soluționează acțiunea civilă.

Textul legal reproduce parțial dispozițiile art. 121 CP 1969, înscriind în alin. (2) și (3) infracțiunile imprescriptibile, anume: genocid și infracțiuni contra umanității și de război, indiferent de data la care au fost comise [alin. (1)]; infracțiunile de omor, omor calificat, precum și cele intenționate urmate de moartea victimei [alin. (2)]. De asemenea, prescripția nu înlătură răspunderea penală în cazul infracțiunilor de omor, omor calificat și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei pentru care nu s-a împlinit termenul de prescripție, generală sau specială, la data intrării în vigoare a Legii nr. 27/2012[1]. Potrivit reglementării actuale – într-o privire comparativă cu Codul penal din 1969 –, apreciem că sfera infracțiunilor imprescriptibile trebuie determinată în acord cu modificările intervenite la nivel nominativ, cât și al conținutului normativ. Astfel, considerăm că, în contextul actualei reglementări, și unele norme de incriminare complexe cu altă denumire marginală decât cele explicit indicate de lege sunt parte a categoriei infracțiunilor imprescriptibile, în măsura absorbției unei asemenea fapte [de exemplu, ultrajul sau ultrajul judiciar tanatogenerator – art. 257 alin. (1) sau art. 279 alin. (1) NCP; atentatul care pune în pericol securitatea națională – art. 401 NCP].

Este de menționat și proiectul de modificare legislativă supus dezbaterii publice[2] ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal, care vizează introducerea unui nou articol (art. 4^1) în Legea de punere în aplicare a acestuia, în următorul sens: „(1) În aplicarea dispozițiilor art. 5 și 6 din Codul penal, se stabilesc și se aplică, pentru fiecare instituție de drept penal autonomă, dispozițiile mai favorabile din legile penale succesive. (2) Prevederile art. 5 și 6 din Codul penal nu se aplică cu privire la imprescriptibilitatea răspunderii penale ori a executării pedepselor pentru unele infracțiuni". Credem că se acreditează, astfel, ideea extragerii prescripției din sfera instituțiilor cu aplicare autonomă în timp (în considerarea punctului de vedere potrivit căruia aceasta ar fi viziunea noului legiuitor penal asupra principiului *mitior lex*).

[1] Legea nr. 27/2012 a fost publicată în M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012.

[2] Documentul a fost accesat în format electronic de pe site-ul oficial al Ministerului Justiției, la adresa de internet http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=scDuuBhjrvA%3d&tabid=2729 (verificată la data de 13 februarie 2014).

Art. 154. Termenele de prescripție a răspunderii penale. (1) Termenele de prescripție a răspunderii penale sunt:

a) 15 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 20 de ani;

b) 10 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani, dar care nu depășește 20 de ani;

c) 8 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;

d) 5 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii mai mare de un an, dar care nu depășește 5 ani;

e) 3 ani, când legea prevede pentru infracțiunea săvârșită pedeapsa închisorii care nu depășește un an sau amenda.

(2) Termenele prevăzute în prezentul articol încep să curgă de la data săvârșirii infracțiunii. În cazul infracțiunilor continue termenul curge de la data încetării acțiunii sau inacțiunii, în cazul infracțiunilor continuate, de la data săvârșirii ultimei acțiuni sau inacțiuni, iar în cazul infracțiunilor de obicei, de la data săvârșirii ultimului act.

(3) În cazul infracțiunilor progresive, termenul de prescripție a răspunderii penale începe să curgă de la data săvârșirii acțiunii sau inacțiunii și se calculează în raport cu pedeapsa corespunzătoare rezultatului definitiv produs.

(4) În cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, săvârșite față de un minor, termenul de prescripție începe să curgă de la data la care acesta a devenit major. Dacă minorul a decedat înainte de împlinirea majoratului, termenul de prescripție începe să curgă de la data decesului.

COMENTARIU

Prin dispozițiile acestui articol legiuitorul stabilește *durata* termenelor de prescripție a răspunderii penale și *data* de la care încep acestea să curgă, păstrându-se în general o reglementare asemănătoare Codului penal din 1969 (art. 122), cu unele *modificări și completări* în materie.

În alin. (1) sunt prevăzute termenele generale de prescripție a răspunderii penale, cu durate ce variază în funcție de pedepsele prevăzute de lege pentru infracțiunile comise (art. 187 NCP), în cazul pedepselor alternative ținându-se cont de pedeapsa cea mai grea. Actuala reglementare prevede termene de prescripție a răspunderii penale variind între 3 și 15 ani, cu aceeași întindere ca și în Codul penal din 1969, operând însă următoarele *modificări*: în cazul pedepselor privative de libertate (închisoare) cu maximul situat între 15 și 20 de ani, termenul de prescripție a răspunderii penale este de 10 ani (aspect sub care *legea nouă este mai favorabilă*); se uniformizează termenele de prescripție a răspunderii penale pentru persoanele fizice infractori majori și infractorii persoane juridice (reglementare separată în art. 148 NCP).

Termenele de prescripție a răspunderii penale (pentru infracțiunile prescriptibile) se reduc la jumătate pentru cei care la data săvârșirii infracțiunii erau minori (art. 131 NCP). La calculul termenelor pentru acești infractori urmează a se avea în vedere pedeapsa prevăzută de lege în norma de incriminare pentru infracțiunea comisă (reperul este același ca pentru ceilalți infractori).

Termenele de prescripție a răspunderii penale încep să curgă de la data săvârșirii infracțiunii – regula generală [art. 154 alin. (2) teza I NCP] –, aspect valabil în *cazul infracțiunilor instantanee* (art. 174 NCP), respectiv de la data încetării acțiunii/inacțiunii în *cazul infracțiunilor continue* (momentul epuizării), iar în *cazul infracțiunilor continuate* de la data săvârșirii ultimei acțiuni/inacțiuni [art. 154 alin. (2) fraza a II-a NCP; așadar, tot momentul epuizării], menținându-se optica promovată și de reglementarea anterioară, care înscria aceleași reguli speciale în cazul acestor infracțiuni de durată [art. 122 alin. (2) fraza a II-a CP 1969]. Spre deosebire de Codul penal din 1969, prin dispozițiile următoare se înscriu *elemente de noutate*, fără precedent legislativ, în materia datei de la care începe să curgă termenul de prescripție, pe de o parte, în cazul celorlalte infracțiuni de durată (infracțiunile de obicei, respectiv cele progresive) și în cazul anumitor categorii de infracțiuni (cele contra libertății și integrității sexuale) săvârșite față de un minor, pe de altă parte.

În *cazul infracțiunilor de obicei*, termenul de prescripție a răspunderii penale curge de la data săvârșirii ultimului act (momentul epuizării) – art. 154 alin. (2) fraza a II-a NCP –, în acord cu teoria și practica penală corespunzătoare Codului penal din 1969. În cazul *infracțiunilor progresive*, termenul de prescripție a răspunderii penale începe să curgă de la data săvârșirii acțiunii/inacțiunii, calculându-se în raport cu pedeapsa corespunzătoare rezultatului definitiv produs [art. 154 alin. (3) NCP], curmând astfel opiniile și soluțiile divergente exprimate sub Codul penal din 1969, sens în care s-a pronunțat și instanța supremă[1]. Soluțiile legislative anterior menționate acoperă expres cazul tuturor infracțiunilor de durată și conciliază data săvârșirii acțiunii/inacțiunii, ca dată de săvârșire a infracțiunii progresive, cu momentul producerii rezultatului definitiv atras/produs, rezultat care imprimă întregului ansamblu faptic o anumită gravitate care, prin raportare la pedeapsa legală, determină întinderea, durata termenului de prescripție a răspunderii penale, răspunzând particularităților acestui tip de unitate infracțională.

În *cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale săvârșite asupra unui minor*, termenul de prescripție a răspunderii penale începe să curgă de la

[1] Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrum. nr. 1/1987, în C.D. 1987, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 14. Potrivit acesteia, s-a arătat că „(...) fapta de lovire a unei persoane, care a avut ca urmare, prin depășirea intenției, moartea acesteia, survenită după o perioadă mai îndelungată de timp, se va considera săvârșită la data actului de executare, dar va fi încadrată în prevederile art. 183 (referirea are în vedere Codul penal din 1969, infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, corespondent art. 195 NCP – n.n.), iar nu în acelea ale art. 180 C. pen. (referirea are în vedere Codul penal din 1969, infracțiunea de loviri sau alte violențe, corespondent art. 193 NCP – n.n.), fără ca aceasta să influențeze asupra aplicabilității dispozițiilor referitoare la prescripție sau la puterea lucrului judecat, situația prezentându-se asemănător în toate cazurile de producere cu întârziere a rezultatului".

data la care minorul victimă a devenit major [art. 154 alin. (4) teza I NCP], iar dacă minorul a decedat înainte de împlinirea vârstei majoratului, termenul începe să curgă de la data decesului [art. 154 alin. (4) teza a II-a NCP], instituindu-se astfel o excepție de la regula înscrisă în art. 154 alin. (2) teza I NCP, „pentru a se crea astfel posibilitatea urmăririi acestor infracțiuni, chiar dacă au fost descoperite la un interval de timp mai mare de la comiterea lor"[1].

Art. 155. Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale. (1) Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză.

(2) După fiecare întrerupere începe să curgă un nou termen de prescripție.

(3) Întreruperea cursului prescripției produce efecte față de toți participanții la infracțiune, chiar dacă actul de întrerupere privește numai pe unii dintre ei.

(4)[2] Termenele prevăzute la art. 154, dacă au fost depășite cu încă o dată, vor fi socotite îndeplinite oricâte întreruperi ar interveni.

(5) Admiterea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal face să curgă un nou termen de prescripție a răspunderii penale.

COMENTARIU

Întreruperea cursului prescripției răspunderii penale constă în pierderea beneficiului timpului scurs până la efectuarea *oricărui* act de procedură în cauză (act procedural care, potrivit legii procesual penale, poate fi un act de urmărire penală sau de judecată, îndeplinit până la pronunțarea hotărârii definitive), moment de la care începe să curgă un nou termen de prescripție. În cazul săvârșirii infracțiunii în participație, întreruperea cursului prescripției față de unul/unii dintre participanți produce efecte *in rem*. Aceste dispoziții legale [art. 155 alin. (1)-(3) NCP] dădeau conținut și prevederilor art. 123 alin. (1)-(3) CP 1969, spre *deosebire* de care se observă abandonarea concepției care limita întreruperea cursului prescripției doar la actele care trebuiau comunicate învinuitului/inculpatului în desfășurarea procesului penal (noul Cod penal reprezentând, în acest sens, o *reglementare mai puțin favorabilă* decât Codul penal din 1969).

Prescripția înlătură răspunderea penală oricâte întreruperi ar interveni, dacă termenele generale prevăzute la art. 154 alin. (1) NCP au fost depășite cu

[1] Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, pct. 2.39. „Articolul a fost elaborat avându-se în vedere prevederile Convenției Consiliului Europei pentru protecția copiilor împotriva exploatării sexuale și a abuzurilor sexuale, Lanzarote, 25 octombrie 2007 și Directivei 2011/92/UE privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului" – Legea nr. 286/2009 privind Codul penal – mențiuni și precizări, document accesibil în format electronic pe site-ul oficial al Ministerului Justiției, la adresa de internet http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=Wpo7d56II%2fQ%3d&tabid=2604 (verificată la data de 9 februarie 2014).

[2] Alin. (4) al art. 155 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 18 din Legea nr. 187/2012.

încă o dată[1] – corespunzător alin. (4) –, instituindu-se astfel termene speciale, reglementare care își găsește corespondent în dispozițiile art. 124 CP 1969 – prescripția specială. Durata termenelor speciale astfel prelungite se calculează (tot) de la data săvârșirii infracțiunii, și nu de la momentul ultimei întreruperi care a avut loc, termenele speciale ale prescripției răspunderii penale începând să curgă indiferent câte întreruperi ar interveni de la data săvârșirii infracțiunii și împlinindu-se – în acord cu principiul legii penale mai favorabile – la data prevăzută de lege. „Altfel spus, termenul de prescripție specială prevăzut de legea veche are valențe constituționale în măsura în care ultraactivează, aplicându-se faptelor comise sub imperiul său și care, în acord cu principiul securității juridice, nu au fost judecate definitiv până la apariția legii noi. Totodată, termenul de prescripție specială prevăzut de legea nouă este constituțional în măsura în care se aplică numai faptelor săvârșite sub imperiul noii soluții legislative"[2].

Dat fiind curentul de opinie (angajat pe moment în proces de devenire legislativă[3]) care apreciază că noua legislație penală a fost elaborată în considerarea ideii de aplicare a legii penale mai favorabile pe instituții autonome, iar nu prin apreciere globală, un punct de vedere polarizat pe acest subiect mult dezbătut susține că și prescripția ar putea constitui o asemenea instituție cu aplicare autonomă în timp, astfel încât ar fi posibilă alegerea termenelor de prescripție dintr-o lege (unde acestea sunt mai favorabile), în pofida opțării pentru o altă lege (mai favorabilă sub acest aspect) în privința încadrării juridice a faptei și a limitelor de pedeapsă ale acesteia. Ținând cont de configurarea preconizată a alin. (2) al art. 4^1, ce se dorește a fi adăugat Legii de punere în aplicare a noului Cod penal („Prevederile art. 5 și 6 din Codul penal nu se aplică cu privire la imprescriptibilitatea răspunderii penale ori a executării pedepselor pentru unele infracțiuni"), suntem de opinie că instituția prescripției nu trebuie și nu urmează a fi receptată drept instituție cu aplicare autonomă în procesul identificării legii penale mai favorabile. În acest sens, s-ar putea argumenta că, atunci când legiuitorul stabilește, potrivit unei concepții unitare, limitele speciale de pedeapsă pentru diferite infracțiuni, aflate într-o anumită relație reciprocă, conform unei veritabile grile de apreciere, acesta urmărește și corelarea lor corespunzătoare cu viziunea de ansamblu relativă la durata termenelor prescripției răspunderii penale.

Dispozițiile alin. (5) referitoare la admiterea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal, care face să curgă un nou termen de prescripție a răspunderii penale (text *fără corespondent* pe planul reglementării anterioare), vizează acel „act procedural prin care persoana condamnată definitiv care a fost judecată în

[1] Art. 155 alin. (4) NCP, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 187/2012. Înaintea acestei modificări, se reproducea art. 124 CP 1969 în forma lui inițială (anterioară Legii nr. 63/2012, publicată în M. Of. nr. 258 din 19 aprilie 2012), care indica durata termenului de prescripție specială ca depășind doar cu încă jumătate termenul general de prescripție.

[2] C.C.R., dec. nr. 1092/2012 (M. Of. nr. 67 din 31 ianuarie 2013).

[3] A se vedea, în acest sens, art. 2 din proiectul de lege postat spre dezbatere publică pe site-ul oficial al Ministerului Justiției, la adresa de internet http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=scDuuBhjrvA%3d&tabid=2729 (verificată la data de 9 februarie 2014).

lipsă poate solicita redeschiderea procesului penal" în termen de o lună „din ziua în care a luat cunoștință că s-a desfășurat un proces penal împotriva sa și nu fusese cerută judecarea în lipsă. (...) Dacă cererea de redeschidere a procesului penal este admisă în principiu, este desființată de drept hotărârea pronunțată în lipsa persoanei condamnate și cauza va fi rejudecată potrivit regulilor de procedură aplicabile etapei procesuale pentru care s-a dispus redeschiderea procesului penal"[1] (Secțiunea a 4-a din Capitolul V al Titlului III din partea specială a noului Cod de procedură penală, art. 466-470). Se poate ridica problema dacă dispozițiile în cauză urmează a fi sau nu cenzurate prin prisma instituției prescripției speciale (și anume dacă admiterea în principiu a cererii de redeschidere a procesului penal trebuie – sau nu – neapărat realizată înainte de împlinirea termenului de prescripție specială a răspunderii penale)[2], urmând a se determina astfel dacă alin. (5) al art. 155 NCP constituie sau nu o excepție în raport de prevederile alin. (1) al aceluiași articol.

Termenele de prescripție a răspunderii penale pentru cei care la data săvârșirii erau minori se întrerup în condițiile prevăzute de lege pentru majori (art. 131 NCP), la fel și termenele de prescripție pentru infractorul persoană juridică (art. 148 NCP).

Art. 156. Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale. (1) Cursul termenului prescripției răspunderii penale este suspendat pe timpul cât o dispoziție legală sau o împrejurare de neprevăzut ori de neînlăturat împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal.

(2) Prescripția își reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare.

COMENTARIU

Suspendarea cursului prescripției răspunderii penale constă în oprirea cursului prescripției pe tot timpul cât o dispoziție legală sau o împrejurare de neprevăzut ori de neînlăturat împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal, după încetarea cauzei prescripția reluându-și cursul, iar intervalul anterior suspendării fiind luat în considerare la calcularea termenului de prescripție. Textul acestui articol corespunde art. 128 alin. (1) și (3) CP 1969,

[1] *G. Antoniu, C. Bulai*, Dicționar..., p. 134.

[2] În acest sens, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 361. Discuții privind o situație interesantă în materie, semnalată în perioada de activitate a Codului penal din 1969 (unde nu exista o dispoziție legală expresă), privind legătura dintre factorul timp, eroarea judiciară și răspunderea penală, în legătură cu problematica prescripției răspunderii penale într-o cauză în care, după soluția instanței dispusă în revizuire, persoana condamnată (care a și executat o parte din pedeapsă) a fost declarată nevinovată, efectuează și *M. Udroiu, M. Iacob, D. Titian*, Discuții privind prescripția răspunderii penale într-un caz special. Soluții jurisprudențiale, articol care se poate consulta în format electronic pe site-ul Juridice.ro, la adresa de internet (verificată la data de 6 februarie 2014) http://www.juridice.ro/130592/discutii-privind-prescriptia-raspunderii-penale-intr-un-caz-special-solutii-jurisprudentiale.html.

actuala reglementare separând prescripția răspunderii penale – deci, inclusiv suspendarea cursului acesteia – de prescripția executării pedepsei – așadar, și față de suspendarea cursului acesteia din urmă.

Cursul termenului de prescripție a răspunderii penale poate fi suspendat în două cazuri, anume: când o dispoziție legală împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal (de exemplu, art. 312 și art. 367 NCPP; art. 9 și art. 10 NCP etc.) sau când o împrejurare de neprevăzut ori de neînlăturat determină același efect (de exemplu: stare de război, calamități naturale etc.). Termenele de prescripție a răspunderii penale pentru cei care la data săvârșirii erau minori se suspendă în condițiile prevăzute de lege pentru majori (art. 131 NCP), la fel și termenele de prescripție pentru infractorul persoană juridică (art. 148 NCP).

Suspendarea prescripției răspunderii penale produce efecte *in personam*, aspect invariabil semnalat în doctrina[1] penală (ținând cont și de caracterul strict personal, individual al unor situații reglementate în cadrul unor dispoziții legale care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale sau continuarea procesului penal). În legătură cu acest aspect, ținem să semnalăm o potențială schimbare de optică a legiuitorului; astfel, prin propunerea legislativă înregistrată pe rolul Camerei Deputaților cu indicativul PL-x nr. 680/2011, se urmărește completarea art. 156 NCP prin introducerea (și a) alin. (3), având conținutul următor: „Suspendarea cursului prescripției produce efecte față de *toți participanții la infracțiune*, chiar dacă actul de suspendare privește numai pe unii dintre ei" (s.n.), urmând a opera – ca atare – o convertire a efectelor *in personam* cu unele *in rem* în caz de suspendare a cursului prescripției răspunderii penale. În acest sens, rămâne de urmărit procesul legislativ.

Cu titlu de probleme speciale în materie, sesizăm unele soluții divergente care continuă să se mențină și în actuala reglementare, referitoare la chestiunea dacă în cazul suspendării cursului prescripției răspunderii penale operează sau nu prescripția specială, cât timp art. 156 NCP nu cuprinde o prevedere similară celei din art. 155 alin. (4)[2]. Totodată, revenim asupra propunerii legislative mai sus menționate, conform căreia ar urma ca art. 156 NCP să se completeze și cu alin. (4), în următorul sens: „Termenele prevăzute în art. 154, dacă au fost depășite *cu încă o jumătate*, vor fi socotite îndeplinite oricâte suspendări ar interveni" (s.n.). Este de observat că inserarea unei asemenea prevederi explicite în textul de lege ar soluționa ferm controversa doctrinară și jurisprudențială actuală, în sensul că ar fi indubitabilă extragerea prescripției speciale de sub incidența instituției suspendării cursului prescripției răspunderii penale, unificându-se astfel, în mod salutar, regimul prescripției speciale în raport de instituția întreruperii cursului

[1] *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 157; *V. Păvăleanu*, Drept penal general..., p. 339; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 363.

[2] Pentru un punct de vedere contra acestei soluții, a se vedea *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 755; *V. Teodorescu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 446, 447. Pentru o opinie în sensul soluției indicate, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 363.

aceluiași termen. Nu se poate însă ignora necorelarea dintre durata acestui termen de prescripție specială, așa cum este ea indicată în art. 154 alin. (4) NCP, respectiv aceea care se dorește a fi inserată în art. 156 alin. (4) NCP. Ne întrebăm dacă discrepanța este rodul voinței intenționate a legiuitorului sau nu, fiind – din punct de vedere științific – inexplicabil a scinda regimul unei instituții care trebuie să funcționeze unitar, neidentificându-se nicio rațiune obiectivă pentru un termen dual (care nu ar fi nici măcar funcțional în concret). Și în acest sens, rămâne de urmărit procesul legislativ.

În aceeași ordine de idei, (re)amintim că, în evoluția jurisprudențială înregistrată sub Codul penal din 1969, problema de drept privind calculul prescripției speciale în cazul suspendării termenului de prescripție a răspunderii penale, pe motivul soluționării excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în cursul judecății, a primit soluția potrivit căreia prescripția specială intervine numai la momentul la care termenul de prescripție, la care se adăugau jumătate din acel termen – potrivit prevederilor legale în vigoare la data respectivă – *și perioada suspendării judecății*, s-a împlinit[1]. *De lege lata*, potrivit noului Cod de procedură penală, ridicarea unei excepții de neconstituționalitate nu constituie temei de suspendare a judecății cauzei [art. 367 alin. (9)].

Art. 157. Lipsa plângerii prealabile. (1) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile de către persoana vătămată, lipsa acestei plângeri înlătură răspunderea penală.

(2) Fapta care a adus o vătămare mai multor persoane atrage răspunderea penală, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai de către una dintre ele.

(3) Fapta atrage răspunderea penală a tuturor persoanelor fizice sau juridice care au participat la săvârșirea acesteia, chiar dacă plângerea prealabilă s-a făcut numai cu privire la una dintre acestea.

(4) În cazul în care cel vătămat este o persoană lipsită de capacitate de exercițiu ori cu capacitatea de exercițiu restrânsă sau o persoană juridică ce este reprezentată de făptuitor, acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu.

---

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 3473/2010 (accesibilă în format electronic pe site-ul oficial al instanței supreme, la adresa de internet http://www.scj.ro/SP%20rezumate%202010/SP%20dec%20r%203473%202010.htm, verificată la data de 6 februarie 2014). În acest sens, a se vedea și Nota de concluzii a Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție din 4 iulie 2011 (accesibilă în format electronic la adresa de internet – verificată la data de 6 februarie 2014 – http://static.luju.ro/files/2012/iunie_2012/28/nota_ICCJ_4_iulie_2011.mark.pdf), prin care, în mod incorect și nelegal, s-a apreciat că o secție a instanței supreme ar putea să exercite competența de interpretare și unificare națională a unor dispoziții normative, care se putea exercita doar în cadrul legal al pronunțării unor soluții în rezolvarea unor recursuri în interesul legii. Dispoziția art. 336 alin. (6) CPP 1968 a fost abrogată prin Legea nr. 177/2010 (M. Of. nr. 672 din 4 octombrie 2010).

(5) Dacă persoana vătămată a decedat sau în cazul persoanei juridice aceasta a fost lichidată, înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu.

COMENTARIU

Instituția plângerii prealabile își găsește reglementarea atât pe planul dreptului penal material, cât și al dreptului procesual penal, având natură juridică mixtă – substanțială și procedurală –, constituind, deopotrivă, o condiție pentru tragerea la răspundere penală (deci *sancționatorie*), cât și o condiție de *procedibilitate*[1] (consecință a condiției de sancționare penală), funcțională în cazuri expres și limitativ prevăzute de lege, cu verificarea cumulativă a condițiilor de fond și de formă. Pe planul reglementării penale actuale, lipsa plângerii prealabile reprezintă o cauză care înlătură răspunderea penală în situația infracțiunilor pentru care legea condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale de introducerea plângerii prealabile de către persoana vătămată, găsindu-și corespondent în art. 131 CP 1969, dar fără preluarea în conținutul normativ a dispozițiilor prin care se consacra aceeași natură juridică și retragerii plângerii prealabile. Totodată, prin art. 157 NCP se introduc și *noi dispoziții* în materie, corespunzătoare alin. (4) și (5), ce reflectă ipotezele legale în care principiul oficialității se poate substitui principiului disponibilității în procesul penal.

Pe planul reglementării procesual penale, plângerea prealabilă își găsește consacrare potrivit dispozițiilor art. 295-298 NCPP, lipsa plângerii prealabile reprezentând o cauză care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale [potrivit art. 16 alin. (1) lit. e) NCPP].

Se asimilează cu lipsa plângerii prealabile și introducerea, formularea ei de către o persoană fără calitatea necesară sau peste termenul prevăzut de lege, deci în alte condiții decât cele prevăzute în mod expres (art. 295, art. 296 NCPP). Lipsa plângerii prealabile nu împiedică însă punerea în mișcare a acțiunii penale în cazurile prevăzute de art. 157 alin. (4), (5) NCP sau în alte cazuri expres și limitativ prevăzute [de exemplu: art. 199 alin. (2) NCP, art. 289 alin. (8) teza a III-a NCPP].

Dispozițiile privind lipsa plângerii prealabile au o reglementare asemănătoare cu aceea din Codul penal din 1969, menținându-se principiul indivizibilității (solidarității) active – art. 157 alin. (2) NCP –, precum și al celei pasive – art. 157 alin. (3) NCP – a răspunderii penale[2]. Pentru a determina tragerea la răspundere

[1] *Gr.Gr. Theodoru*, Tratat de Drept procesual penal, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 481-483.

[2] A se vedea și dispozițiile art. 67-70 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator (M. Of. nr. 441 din 22 mai 2006), cu ultimele modificări aduse prin Legea nr. 255/2013 de punere în aplicare a noului Cod de procedură penală. Potrivit art. 69 din acest act normativ, se dispune: „(1) În cazul în care procedura de mediere se desfășoară înaintea începerii procesului penal și aceasta se închide prin soluționarea conflictului și încheierea unei înțelegeri, potrivit art. 56 alin. (1) lit. a), *prin derogare de la dispozițiile art. 157 alin. (3) din Codul penal, fapta nu va atrage răspunderea penală pentru făptuitorul cu privire la care conflictul s-a încheiat prin mediere* (s.n.). (2) Termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile se suspendă

penală a infractorului, plângerea prealabilă trebuie să fie formulată de către persoana vătămată în urma comiterii infracțiunii pentru care este expres solicitată de lege – persoană fizică sau juridică titulară a dreptului de a formula plângerea prealabilă –, ceea ce rezultă din prevederile art. 295 alin. (3) NCPP [care face referire la art. 289 alin. (1) și (2) NCPP] și ale art. 157 alin. (4) NCP (care înscrie un nou caz în care acțiunea penală se poate pune în mișcare și din oficiu, respectiv atunci când persoana juridică vătămată prin infracțiune este reprezentată chiar de către făptuitor – ceea ce confirmă, astfel, unele opinii și soluții jurisprudențiale anterioare intrării în vigoare a noului Cod penal). Este de observat că prevederea din alin. (4) al art. 157 NCP, referitoare la situația persoanelor fizice lipsite de capacitate de exercițiu ori având o capacitate de exercițiu restrânsă, trebuie coroborată cu prevederile art. 295 alin. (3) și art. 289 alin. (8) (teza a III-a) NCPP. Astfel, dispoziția materială indicată precizează că, în ipoteza acestor persoane, dacă împotriva lor s-au comis fapte incriminate pentru care legea solicită formularea unei plângeri prealabile, acțiunea penală *se poate* pune în mișcare și din oficiu, dar, în cazul în care „făptuitorul este persoana care reprezintă legal sau încuviințează actele persoanei vătămate, sesizarea organelor de urmărire penală se face din oficiu" (prevederea procesual penală).

În egală măsură se înscrie soluția legislativă în cazul în care persoana vătămată a decedat înainte de expirarea termenului prevăzut de lege pentru introducerea plângerii prealabile sau în cazul lichidării persoanei juridice anterior acestui moment, acțiunea penală putând fi pusă în mișcare din oficiu. În aplicarea Codului penal din 1969, în lipsa unor prevederi exprese în acest sens, numeroase soluții jurisprudențiale[1] erau în sensul că dispoziția legală privind punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul infracțiunii de viol se referea la ipoteza exercitării în condiții normale a acțiunii penale în cauzele condiționate de preexistența plângerii prealabile, nu și atunci când aceasta (persoana vătămată) se afla în imposibilitatea de a-și exercita dreptul procesual de a formula plângere prealabilă, imposibilitate determinată de activitatea infracțională a inculpatului, finalizată prin uciderea victimei. În ipoteza opusă (persoana vătămată a decedat în cursul procesului penal, după declanșarea acestuia prin formularea plângerii prealabile), ne raliem

---

pe durata desfășurării medierii. Dacă părțile aflate în conflict nu au încheiat o înțelegere, potrivit art. 56 alin. (1) lit. a), persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de închidere a procedurii de medierii, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare".

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 2656/2010 (accesibilă în format electronic pe site-ul oficial al instanței supreme, la adresa de internet http://www.scj.ro/SP%20rezumate%202010/SP%20dec%20r%20 2656%202010.htm, verificată la data de 6 februarie 2014); instanța a apreciat în mod corect că săvârșirea infracțiunii mai grave (omor) nu îi poate crea inculpatului un temei de impunitate pentru o altă infracțiune gravă comisă, situație în care acțiunea penală se exercită din oficiu. În același sens, a se vedea și I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 464/2009 (accesibilă în format electronic pe site-ul oficial al instanței supreme, la adresa de internet http://www.scj.ro/SP%20rezumate%202009/SP%20 464%202009.htm, verificată la data de 6 februarie 2014).

opiniei potrivit căreia această împrejurare „nu produce niciun efect, procesul penal continuând până la finalizarea sa printr-o hotărâre judecătorească definitivă"[1].

Referindu-ne la condițiile în care trebuie formulată plângerea prealabilă pentru a atrage răspunderea penală – emanarea de la persoana titulară, în raport de infracțiunile desemnate prin lege și cu respectarea cerințelor expres prevăzute în ceea ce privește forma, organul căruia i se adresează, termenul în care poate fi introdusă –, se mențin în proporție însemnată dezvoltările teoretice corespunzătoare Codului penal din 1969, întregite prin prevederile legale suplimentare în materie și ținând cont și de unele modificări survenite. Spre exemplu, potrivit art. 296 NCPP privind termenul de introducere a plângerii prealabile (corespondent art. 284 CPP 1968), acest termen își menține caracterul special, cu elemente substanțiale – referindu-se la dreptul de a sancționa, care se stinge în momentul în care nu a fost introdusă la timp plângerea prealabilă –, precum și cu elemente de procedură. În această materie, sunt de semnalat două modificări, privind durata termenului [3 luni – art. 296 alin. (1) NCPP –, în loc de 2 luni, cât se stabilea *de lege praevia*; sub acest aspect, *legea nouă este mai favorabilă*], respectiv momentul de la care se calculează acesta [ziua în care persoana vătămată sau reprezentantul său legal a aflat despre săvârșirea faptei, deci indiferent dacă a cunoscut sau nu identitatea făptuitorului – art. 296 alin. (2) NCPP –, spre deosebire de momentul de la care se cunoștea cine este făptuitorul, cum prevedea legislația anterioară; potrivit alin. (3) al art. 296 NCPP, în cazul în care făptuitorul este chiar reprezentantul legal al persoanei vătămate, termenul curge de la data numirii unui nou reprezentant legal]. În cazul infracțiunilor de durată, termenul de 3 luni va curge din momentul consumării sau de la data la care titularul dreptului a aflat despre aceasta (iar nu de la data epuizării)[2].

Potrivit art. 25 alin. (5) NCPP, în cazul lipsei plângerii prealabile, instanța penală lasă nesoluționată acțiunea civilă.

Art. 158. Retragerea plângerii prealabile. (1) Retragerea plângerii prealabile poate interveni până la pronunțarea unei hotărâri definitive, în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile.

(2) Retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală a persoanei cu privire la care plângerea a fost retrasă.

(3) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, retragerea plângerii prealabile se face numai de reprezentanții lor legali. În cazul persoanelor cu capacitate de exercițiu restrânsă, retragerea se face cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

---

[1] *Gr.Gr. Theodoru*, op. cit., p. 484; pentru o opinie conformă, *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 759. Pentru o abordare critică, a se vedea *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 367, 368.

[2] Anterior, soluția pentru această situație era furnizată de o decizie obligatorie a instanței supreme, pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii – I.C.C.J., S.U., dec. nr. 10/2008 (M. Of. nr. 840 din 15 decembrie 2008).

(4) În cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile, dar acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu în condițiile legii, retragerea plângerii produce efecte numai dacă este însușită de procuror.

COMENTARIU

Retragerea plângerii prealabile – constând într-un act de voință unilateral al persoanei vătămate, pentru o infracțiune pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă, de a retrage plângerea – se bucură de o *reglementare distinctă, nouă*, reprezentând o instituție juridico-penală cu un conținut normativ propriu, spre deosebire de Codul penal din 1969 (art. 131). Este o instituție cu un caracter mixt, constituind o cauză de înlăturare a răspunderii penale, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute de lege (privite sub aspectul dreptului penal material), cât și o cauză care împiedică exercitarea acțiunii penale [art. 16 alin. (1) lit. g) NCPP], în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală (privită sub aspectul dreptului procesual penal).

În lumina dispozițiilor legale sunt conturate (și) unele condiții noi în care retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală, marcând *diferențe semnificative* față de concepția promovată de Codul penal din 1969, după cum unele condiții cerute și sub reglementarea anterioară își mențin valabilitatea (parte dintre acestea fiind actualmente instituite prin lege, altele doar semnalate în doctrină). *Condițiile* retragerii plângerii prealabile sunt: să intervină în cazul infracțiunilor pentru care punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de introducerea unei plângeri prealabile – art. 158 alin. (1) NCP [dar, atunci când acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu, în condițiile legii, retragerea plângerii prealabile trebuie să fie însușită de procuror – art. 158 alin. (4) NCP]; să fie formulată de către titularul dreptului [persoana vătămată/altă persoană care are calitatea necesară – art. 158 alin. (3) NCP raportat la art. 289 alin. (2) NCPP]; să reprezinte o manifestare expresă și explicită de renunțare la plângerea prealabilă formulată (mandat special, înscrisuri autentice); să intervină până la pronunțarea unei hotărâri definitive [art. 158 alin. (1) NCP]. În doctrină se indică în plus (alături de aceste condiții care se desprind în mod clar din reglementarea legală și în afara unui suport normativ similar) și cerința ca retragerea plângerii prealabile să fie totală și necondiționată[1] (sau, potrivit unor autori[2], doar totală[3]). Nu subscriem

[1] *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 369; *V. Păvăleanu*, Drept penal general..., p. 344; *V. Teodorescu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 453, 454.

[2] *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 226.

[3] Prin această cerință (caracterul total), doctrina înțelege, de regulă, că retragerea plângerii prealabile înlătură atât răspunderea penală, cât și pe aceea civilă. Din analiza comparativă cu instituția împăcării reiese clar că nici în legea penală nouă nu există, cu referire la retragerea plângerii prealabile, o dispoziție expresă care să consacre, alături de înlăturarea răspunderii penale, (și) înlăturarea răspunderii civile, deci stingerea acțiunii civile. Dacă legiuitorul penal ar fi înțeles să atribuie retragerii plângerii prealabile și efectul înlăturării răspunderii civile, ar fi recurs și în această materie la o dispoziție similară celei din art. 159 alin. (2) NCP (*per a contrario*... a admite și stingerea acțiunii în acest caz, în tăcerea intenționată a legii penale – care este de strictă interpretare – ni se pare a

acestui ultim punct de vedere, perpetuat dintr-un stadiu incipient al reglementării anterioare, în concepția noastră, retragerea plângerii prealabile neputând afecta decât acțiunea penală (se înlătură răspunderea penală), nu și acțiunea civilă, urmând ca aceasta să fie (eventual) exercitată în continuare la instanța civilă.

Semnalăm o *schimbare majoră* de optică a legiuitorului actual, care renunță la preluarea principiului indivizibilității (solidarității) active și pasive în materia retragerii plângerii prealabile[1], ceea ce conferă efecte *in personam* acestei instituții, spre deosebire de efectele *in rem* existente potrivit codificării anterioare [art. 131 alin. (3), (4)], aspect sub care noul Cod penal reprezintă *legea mai favorabilă*.

În ceea ce privește dispoziția din art. 158 alin. (4) NCP, observăm că legiuitorul a introdus un *element de noutate*, fără precedent în Codul penal din 1969, prevăzându-se că, *în cazul infracțiunilor pentru a căror punere în mișcare a acțiunii penale legea solicită formularea unei plângeri prealabile*, dar *acțiunea penală a fost (totuși) pusă în mișcare din oficiu*, în condițiile legii [de exemplu, art. 158 alin. (3) sau art. 199 alin. (2) NCP], *retragerea își produce efectele*, dar numai *în măsura însușirii* (facultative) *de către procuror*[2].

Potrivit art. 67 alin. (2) din Legea medierii (nr. 192/2006), se prevede, potrivit ultimelor modificări, că, *„În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiunile pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile* sau împăcarea părților (sic!) *înlătură răspunderea penală"* (s.n.). Acordul de mediere consacră înțelegerea dintre făptuitor și persoana vătămată, fiind un mijloc distinct de aplanare a conflictului dintre aceștia prin raportare la instituțiile juridico-penale reprezentate de retragerea plângerii prealabile, respectiv de împăcare [potrivit art. 16 alin. (1) lit. g) NCPP], fără a reprezenta o nouă cauză de înlăturare a răspunderii penale[3].

---

adăuga în mod nepermis la lege). Mai mult decât atât, conform art. 25 alin. (5) NCPP, se prevede că instanța penală lasă nesoluționată acțiunea civilă în caz de încetare a procesului penal, când se aplică art. 16 alin. (1) lit. g) NCPP („a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condițiile legii"), reprezentând un argument de text în susținerea opiniei pe care o promovăm (fără a ne putea explica rațiunea pentru care noul legiuitor a extins această soluție și în ipoteza împăcării – caz în care, având loc, într-adevăr, stingerea acțiunii civile, aceasta ar trebui menținută spre soluționare de către instanța penală, în sensul constatării stingerii sale). În acest sens, a se vedea *M.I. Michinici*, în *M. Zolyneak, M.I. Michinici*, Drept penal. Partea generală, Ed. Fundației „Chemarea", Iași, 1999, p. 492; *idem*, Din nou despre caracterul total și necondiționat al retragerii plângerii prealabile, în Dreptul nr. 9/2001, p. 108. În același sens, a se vedea și *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 228. O opinie contradictorie emite, în această privință, *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 761, 762.

[1] În același sens, *Fl. Streteanu*, Documentare..., p. 26. În sens contrar (formularea indicând că autorul consideră că se menține solidaritatea activă), *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 762.

[2] În sens contrar, *M.A. Hotca*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat.... vol. I, p. 758.

[3] În acest sens, a se vedea *D. Atasiei*, în *D. Atasiei, H. Țiț*, Mica Reformă în Justiție. Legea nr. 202/2010 comentată, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 189, 191.

În caz de retragere a plângerii prealabile, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal (art. 18 NCPP), urmărind a obține o soluție procesuală mai favorabilă; dacă aceasta nu este atinsă, se conservă beneficiul retragerii plângerii prealabile.

Art. 159. Împăcarea. (1) Împăcarea poate interveni în cazul în care punerea în mişcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu, dacă legea o prevede în mod expres.

(2) Împăcarea înlătură răspunderea penală şi stinge acțiunea civilă.

(3) Împăcarea produce efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit şi dacă are loc până la citirea actului de sesizare a instanței.

(4) Pentru persoanele lipsite de capacitate de exercițiu, împăcarea se face numai de reprezentanții lor legali, iar persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă se pot împăca cu încuviințarea persoanelor prevăzute de lege.

(5) În cazul persoanei juridice, împăcarea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia. Împăcarea intervenită între persoana juridică ce a săvârşit infracțiunea şi persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiaşi fapte.

(6) În cazul în care infracțiunea este săvârşită de reprezentantul persoanei juridice vătămate, dispozițiile art. 158 alin. (4) se aplică în mod corespunzător.

COMENTARIU

Împăcarea – constituind înțelegerea intervenită între persoana vătămată şi suspect/inculpat de a pune capăt conflictului născut din săvârşirea infracțiunii şi de a renunța la punerea în mişcare a acțiunii penale sau la continuarea procesului penal – este reglementată prin dispozițiile articolului final ce încheie sediul materiei rezervat ansamblului cauzelor care înlătură răspunderea penală. Act bilateral caracterizat prin acordul de voință dintre persoanele între care intervine, împăcarea este o cauză care înlătură răspunderea penală în privința anumitor infracțiuni şi care stinge şi acțiunea civilă (prevedere legală expresă).

Deşi prin proiectul noului Cod penal s-a dorit renunțarea la această instituție juridico-penală, art. 159 NCP ne înfățişează această cauză într-*un conținut aproape substanțial reconsiderat*[1] *față de cel din Codul penal din 1969* (art. 132), prin instituirea unor noi condiții şi introducerea de dispoziții exprese privind funcționarea instituției în cazul persoanei juridice, remarcându-se în primul rând îngustarea sferei infracțiunilor în cazul cărora este funcțională, prin pierderea caracterului subsecvent al plângerii prealabile. Altfel spus, are loc răsturnarea regulii valabile în reglementarea anterioară, împăcarea putând interveni în cazul

[1] Sunt numeroase comentariile critice din doctrină referitoare la instituția împăcării în optica noului legiuitor penal. A se vedea *V. Teodorescu*, în *G. Antoniu (coord.) ş.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 456; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 371; *V. Păvăleanu*, Drept penal general..., p. 346.

în care punerea în mișcare a acțiunii penale s-a făcut din oficiu și numai dacă legea o prevede în mod expres [art. 159 alin. (1) NCP]. Astfel, sunt asemenea infracțiuni cele prevăzute de noul Cod penal în art. 243-245 (reprezentând unele infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii), completându-se dispozițiile în materie (prin Legea pentru punere în aplicare a noului Cod penal) prin adăugarea art. 231 alin. (2) NCP (furt – în condițiile legii) – cu apartenență tot în materia infracțiunilor contra patrimoniului – și art. 199 alin. (2) NCP (violența în familie) – în cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193-196 săvârșite asupra unui membru de familie.

Așa cum rezultă din interpretarea legii, împăcarea trebuie să se realizeze între persoana vătămată și suspect/inculpat, pentru anumite categorii de persoane fizice fiind înscrise cerințele din art. 159 alin. (4) NCP; în cazul persoanei juridice, împăcarea se realizează de reprezentantul său legal sau convențional ori de către persoana desemnată în locul acestuia [art. 159 alin. (5) teza I NCP], iar în cazul în care infracțiunea este săvârșită de reprezentantul persoanei juridice vătămate, împăcarea produce efecte numai dacă este însușită de procuror [art. 159 alin. (6) NCP – într-o reglementare similară retragerii plângerii prealabile – art. 158 alin. (4) NCP].

Un *alt element de noutate* rezidă în cerința privitoare la momentul final până la care împăcarea poate interveni, și anume *până la citirea actului de sesizare a instanței* [art. 159 alin. (3) teza a II-a NCP], deci în cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară sau în fața instanței de fond, dar până la citirea actului de sesizare[1].

Ca și în reglementarea anterioară, *se mențin* cerințele referitoare la caracterul total, necondiționat și definitiv al împăcării. În practica obligatorie a instanței supreme s-a statuat (într-un sens care își menține valabilitatea, *mutatis mutandis*) că: „Încetarea procesului penal în cazul infracțiunilor pentru care împăcarea părților înlătură răspunderea penală poate fi dispusă de instanță numai atunci când aceasta constată nemijlocit acordul de voință al inculpatului și al persoanei vătămate de a se împăca total, necondiționat și definitiv, exprimat în ședința de judecată de aceste părți, personal sau prin persoane cu mandat special ori prin înscrisuri autentice"[2].

De asemenea, *se menține* caracterul personal al împăcării, aceasta producând efecte numai cu privire la persoanele între care a intervenit [art. 159 alin. (3) teza I NCP]. Împăcarea intervenită între persoana juridică ce a săvârșit infracțiunea și persoana vătămată nu produce efecte față de persoanele fizice care au participat la comiterea aceleiași fapte [art. 159 alin. (5) teza a II-a NCP].

---

[1] Pentru cauzele aflate deja pe rol la un moment procesual care a depășit această dată, considerăm că trebuie să se acorde posibilitatea împăcării la primul termen de judecată ulterior intrării în vigoare a legii noi. Pentru identitate de rațiune, vizând o soluționare în acest sens, dar cu privire la o altă prevedere legală, a se vedea Deciziile nr. 1470/2011 și nr. 1483/2011 ale Curții Constituționale (care au mai fost indicate și anterior).

[2] I.C.C.J., S.U., dec. nr. XXVII/2006 (M. Of. nr. 190 din 20 martie 2007).

Drept urmare, întrunirea condițiilor cerute împăcării conduce la înlăturarea răspunderii penale și la stingerea acțiunii civile. Dat fiind ansamblul condițiilor ce caracterizează instituția împăcării – pentru care legiuitorul a optat în mod manifest în reglementare –, semnalăm actualitatea problemelor (teoretice și practice) ce țin de corecta delimitare față de instituția retragerii plângerii prealabile și nevoia unei corecte departajări a cazurilor în care fiecare dintre aceste instituții își va găsi incidența, urmând să își producă efectele prevăzute de lege.

Totodată, menționăm că, potrivit art. 67 alin. (2) din Legea medierii (nr. 192/2006), se prevede, potrivit ultimelor modificări, că, *„În latura penală a procesului, dispozițiile privind medierea se aplică numai în cauzele privind infracțiunile pentru care, potrivit legii,* retragerea plângerii prealabile sau *împăcarea părților* (sic!) *înlătură răspunderea penală"* (s.n.).

Apreciem că – *mutatis mutandis* – își menține valabilitatea o decizie obligatorie pronunțată, în considerarea reglementării anterioare, de instanța supremă (în soluționarea unui recurs în interesul legii), potrivit căreia, *în cauzele în care asistența juridică este obligatorie* (conform legii procesual penale – art. 90 NCPP), *instanța dispune încetarea procesului penal ca urmare a împăcării numai în prezența apărătorului ales sau a apărătorului din oficiu*[1].

Semnalăm faptul că, potrivit art. 272 alin. (2) NCP, nu constituie infracțiunea de influențare a declarațiilor „înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă sau pentru care intervine împăcarea".

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. 34/2008 (M. Of. nr. 152 din 11 martie 2009).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul VIII. Cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei

COMENTARIU

În prezentul titlu sunt cuprinse dispoziții privitoare la grațiere (efecte) și prescripția executării pedepsei, care reprezintă (parte din) împrejurările prevăzute de lege care se ivesc în legătură cu executarea sancțiunilor penale și care atrag înlăturarea executării acestora. La aceste cauze de înlăturare a executării pedepsei se poate alătura și amnistia intervenită după condamnare [art. 152 alin. (1) teza a II-a NCP], spre deosebire de care grațierea și prescripția executării pedepsei înlătură numai executarea, însă condamnările rămân ca antecedente penale, cu toate consecințele ce decurg din acestea (spre exemplu, dacă sunt întrunite condițiile prevăzute în art. 41 sau art. 146 NCP, se realizează starea de recidivă).

Pedepsele aplicabile persoanelor fizice infractori majori și persoanelor juridice pot atrage, în condițiile legii, incidența clemenței sub forma grațierii, fiind, de regulă, prescriptibile. Pentru persoana juridică, prescripția executării pedepsei este reglementată potrivit art. 149 NCP. În cazul infracțiunilor săvârșite de persoane fizice infractori minori, prescripția executării măsurilor educative este reglementată potrivit art. 132 NCP. Spre deosebire de pedepse, măsurile educative nu constituie antecedente penale și nu lasă să subziste nicio consecință penală.

În reglementarea anterioară, cauzele care înlătură sau modifică executarea pedepsei erau prevăzute în Titlul VII din partea generală a codului, anume: grațierea – în Capitolul I; prescripția executării pedepsei – în Capitolul II.

Art. 160. Efectele grațierii. (1) Grațierea are ca efect înlăturarea, în totul sau în parte, a executării pedepsei ori comutarea acesteia în alta mai ușoară.

(2) Grațierea nu are efecte asupra pedepselor complementare și măsurilor educative neprivative de libertate, în afară de cazul când se dispune altfel prin actul de grațiere.

(3) Grațierea nu are efect asupra măsurilor de siguranță și asupra drepturilor persoanei vătămate.

(4) Grațierea nu are efecte asupra pedepselor a căror executare este suspendată sub supraveghere, în afară de cazul în care se dispune altfel prin actul de grațiere.

COMENTARIU

Potrivit art. 1 din Legea nr. 546/2002[1], grațierea este măsura de clemență ce constă în înlăturarea, în total sau în parte, a executării pedepsei aplicate de instanță ori în comutarea acesteia în una mai ușoară. În lumina dispozițiilor constituționale, grațierea poate fi acordată colectiv – de către Parlament, prin lege organică [art. 73 alin. (3) lit. i) teza a II-a] – sau individual – prin decret al Președintelui României [art. 94 lit. d)].

Pe planul reglementării penale, art. 160 NCP stabilește efectele grațierii, dispozițiile alin. (1) reproducând art. 1 din Legea nr. 546/2002, precum și textul corespunzător din art. 120 alin. (1) CP 1969. Din ansamblul reglementărilor cuprinse preponderent în legea specială, cât și după efectele pe care le produce, doctrina reține și caracterizează modalitățile variate sub care se prezintă actul de clemență sub forma grațierii, și anume: grațiere individuală/colectivă; condiționată/necondiționată; totală/parțială; grațiere ce constă în comutare de pedeapsă. Sub acest aspect, dezvoltările teoretice corespunzătoare doctrinei elaborate sub Codul penal din 1969 își mențin în proporție însemnată valabilitatea și în reglementarea actuală, sub rezerva unor modificări legislative recent intervenite, dintre care semnalăm (în materia grațierii individuale): potrivit art. 3 alin. (2) din Legea nr. 546/2002, „Decretul de grațiere individuală nu poate fi revocat" (în practica anterioară noului Cod penal s-a ridicat problema în ce măsură Președintele are posibilitatea de a reveni asupra acestei manifestări de voință[2]); dispozițiile art. 9 alin. (2)-(5) din același act normativ indică: „(2) Grațierea individuală în cazul persoanei fizice se acordă numai pentru pedepse sau măsuri educative privative de libertate. (3) Nu pot fi grațiate pedepsele deja executate, pedepsele a căror executare nu a început din cauza sustragerii condamnatului de la executare, condamnările cu suspendarea executării pedepsei (sic!), precum și pedepsele complementare și cele accesorii aplicate persoanei fizice. (4) În cazul persoanei juridice pot fi grațiate atât pedeapsa principală, cât și pedepsele complementare prevăzute la art. 139 și 140 din Codul penal. (5) Grațierea individuală nu are efecte asupra laturii civile și asupra măsurilor administrative pronunțate într-o cauză penală".

Efectele grațierii sunt cele prevăzute în noul Cod penal (art. 19 din Legea nr. 546/2002), reprezentând dreptul comun în materie (grațierea necondiționată), înlăturându-se în tot sau în parte executarea pedepsei principale în cazul persoanei fizice infractor major. În practica obligatorie a instanței supreme s-a decis anterior (în soluționarea unui recurs în interesul legii) – decizie care își menține valabilitatea – că: „1. În caz de concurs de infracțiuni, dintre care pentru unele s-au stabilit pedepse ce intră sub incidența grațierii, dispozițiile referitoare la contopire se aplică numai cu privire la pedepsele executabile ce nu au făcut obiectul grațierii

[1] Legea nr. 546/2002 privind grațierea și procedura acordării grațierii a fost publicată în M. Of. nr. 755 din 16 octombrie 2002 și modificată prin Legea nr. 187/2012, care a dispus și republicarea; ulterior însă (dar până să se efectueze republicarea), noi modificări au intervenit prin Legea nr. 255/2013, care nu mai precizează nimic legat de republicare.

[2] *R. Moroșanu*, Aspecte controversate în materia grațierii, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 104 și urm.

sau care au fost grațiate parțial. 2. Grațierea individuală, în cazul concursului de infracțiuni, vizează numai pedeapsa rezultantă"[1].

Limitele efectelor grațierii privesc pedepsele a căror executare este suspendată sub supraveghere (regula), în afară de cazul în care se dispune altfel prin actul de grațiere [art. 160 alin. (4) NCP], *spre deosebire* de concepția ilustrată de dispoziția din art. 120 alin. (2) CP 1969. O altă decizie obligatorie anterioară a Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care s-a dat o interpretare unitară a dispozițiilor cuprinse în cel din urmă articol menționat, în ipoteza grațierii condiționate a pedepsei, apreciem că își va menține parțial valabilitatea, pentru acele situații de excepție de la regula menționată, care se pot crea prin prevederi speciale ale legilor de grațiere[2].

Se menține constantă poziția legiuitorului prin excluderea de la beneficiul grațierii a pedepselor complementare (regula), în afară de cazul când se dispune altfel prin actul de grațiere [art. 160 alin. (2) teza I NCP; text corespondent – art. 120 alin. (3) CP 1969], după cum și prin excluderea de la beneficiul acestei clemențe a măsurilor de siguranță [art. 160 alin. (3) teza I NCP; text corespondent – art. 120 alin. (4) teza I CP 1969], dat fiind scopul preponderent preventiv al acestor sancțiuni de drept penal.

Grațierea produce efecte asupra măsurilor educative privative de libertate, nu însă și asupra celor neprivative de libertate, în afară de cazul când se dispune altfel prin actul de grațiere [art. 160 alin. (2) teza a II-a NCP], aspect sub care actuala reglementare se diferențiază net de viziunea adoptată de Codul penal din 1969, care prin art. 120 alin. (4) excludea de la beneficiul acestui act de clemență toate măsurile educative (deși prin acte normative speciale[3] s-a stabilit înlăturarea măsurilor educative dispuse prin hotărâri judecătorești).

Grațierea nu are efecte asupra drepturilor persoanei vătămate [art. 160 alin. (3) teza a II-a NCP].

---

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. X/2005 (M. Of. nr. 123 din 9 februarie 2006).

[2] Astfel, dacă legea specială de grațiere va indica explicit că actul de clemență are efecte și asupra pedepselor a căror executare a fost suspendată sub supraveghere, atunci termenul de supraveghere al suspendării condiționate se va reduce corespunzător duratei pedepsei grațiate, acest efect producându-se imediat, iar nu după împlinirea termenului condiție al grațierii – (*mutatis mutandis*) I.C.C.J., S.U., dec. nr. XIV/2005 (M. Of. nr. 284 din 29 martie 2006). Pentru că la împlinirea termenului de supraveghere al suspendării condiționate (astfel redus) nu mai operează automat reabilitarea de drept a condamnatului (ci începe abia să curgă – mai devreme – termenul de reabilitare), reiese totuși că, dacă ulterior acestui moment, dar în cursul termenului de încercare al grațierii condiționate, acesta încalcă condițiile grațierii, instituția revocându-se, revocarea se va repercuta corespunzător și asupra instituției suspendării sub supraveghere, pierzându-se beneficiul reducerii termenului acesteia. Așadar, potrivit deciziei indicate, reducerea termenului de suspendare sub supraveghere a executării pedepsei operează de la data grațierii condiționate (dacă, prin excepție expres prevăzută, aceasta își va extinde inițial efectele și asupra unor asemenea pedepse), iar nu de la împlinirea termenului de încercare al acesteia, dar nu cu efecte absolute, ci doar relativ (lasă să înceapă să curgă mai devreme termenul de reabilitare), ele consolidându-se totuși (devenind efecte definitive) abia la momentul împlinirii termenului de încercare al grațierii condiționate, fără ca aceasta să fi fost revocată.

[3] De exemplu, Legea nr. 543/2002 privind grațierea unor pedepse și înlăturarea unor măsuri și sancțiuni (M. Of. nr. 726 din 4 octombrie 2002).

Ținem să amintim propunerea legislativă înregistrată pe rolul Camerei Deputaților cu indicativul PL-x nr. 162/2013, prin care se vizează amnistierea unor infracțiuni și grațierea unor pedepse, care reclamă urmărirea procesului legislativ.

Art. 161. Prescripția executării pedepsei. (1) Prescripția înlătură executarea pedepsei principale.

(2)[1] Prescripția nu înlătură executarea pedepselor principale în cazul:

a) infracțiunilor de genocid, contra umanității și de război, indiferent de data la care au fost comise;

b) infracțiunilor prevăzute la art. 188 și 189 și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei.

(3)[2] Prescripția nu înlătură executarea pedepselor principale nici în cazul infracțiunilor prevăzute la alin. (2) lit. b) pentru care, la data intrării în vigoare a acestei dispoziții, nu s-a împlinit termenul de prescripție a executării.

COMENTARIU

Prescripția executării pedepsei – instituție de drept penal substanțial – este o cauză care stinge dreptul statului de a impune executarea unei pedepse aplicate printr-o hotărâre judecătorească definitivă de condamnare și obligația corelativă a persoanei condamnate de a se supune măsurii coercitive astfel aplicate, fiind, sub aspectul naturii juridice, o cauză care înlătură executarea pedepsei.

Prescripția înlătură executarea pedepsei principale, regulă în materie înscrisă prin dispozițiile alin. (1) al art. 161 NCP [text corespondent: art. 125 alin. (1) CP 1969], operând asupra oricărei pedepse principale aplicate persoanei fizice infractor major. Instituția nu are efect asupra pedepselor complementare aplicate persoanei fizice [art. 162 alin. (6) NCP], ținând cont de specificul reglementărilor legale, potrivit art. 68 NCP (interzicerea exercitării unor drepturi). Pe întreaga durată a sustragerii de la executarea pedepsei principale – timp în care curge termenul de prescripție a executării pedepsei principale –, condamnatul este formal, oficial supus interdicției drepturilor care dau conținut pedepsei accesorii (care se execută din momentul rămânerii definitive a hotărârii de condamnare până la data executării pedepsei principale sau considerării acesteia ca executată, inclusiv prin efectul prescripției). La împlinirea termenului de prescripție a pedepsei principale, nu se va mai ridica, în mod evident, problema executării pedepsei accesorii, care se va considera a fi fost executată (chiar dacă în concret condamnatul și-a exercitat de fapt, efectiv, acele drepturi – spre exemplu, drepturile părintești, în eventualitatea în care, formal, acestea i-ar fi fost interzise).

De asemenea, prescripția executării nu produce efecte asupra măsurilor de siguranță [art. 162 alin. (6) NCP].

[1] Alin. (2) al art. 161 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 3 din Legea nr. 27/2012.
[2] Alin. (3) al art. 161 a fost introdus prin art. II pct. 4 din Legea nr. 27/2012.

De la regula prescriptibilității, legiuitorul înscrie excepții operante în cazul unor infracțiuni de gravitate deosebită, prin prevederile cuprinse în alin. (2) și (3) ale art. 161 NCP. Astfel, prescripția nu înlătură executarea pedepselor principale în cazul infracțiunilor de genocid, infracțiunilor contra umanității și de război, indiferent de data la care au fost comise, precum și în cazul infracțiunilor de omor, omor calificat și al infracțiunilor intenționate urmate de moartea victimei [alin. (2)]. Totodată, prescripția nu înlătură executarea pedepselor principale în cazul acestor din urmă infracțiuni pentru care, la data intrării în vigoare a Legii nr. 27/2012[1], nu s-a împlinit termenul de prescripție a executării [alin. (3) al art. 161 NCP]. Potrivit reglementării actuale – într-o privire comparativă cu Codul penal din 1969 –, apreciem că sfera infracțiunilor imprescriptibile trebuie determinată în acord cu modificările intervenite la nivel nominativ, cât și al conținutului normativ. Astfel, considerăm că, în contextul actualei reglementări, și unele norme de incriminare complexe cu altă denumire marginală decât cele explicit indicate de lege sunt parte a categoriei infracțiunilor imprescriptibile, în măsura absorbției unei asemenea fapte [de exemplu: ultrajul sau ultrajul judiciar tanatogenerator – art. 257 alin. (1) sau art. 279 alin. (1) NCP; atentatul care pune în pericol securitatea națională – art. 401 NCP].

Dispozițiile art. 161 alin. (2) și (3) NCP își găsesc *corespondent* în art. 125 alin. (2) și (3) CP 1969. Imprescriptibilitatea executării pedepsei principale în ipoteza reglementată de alin. (3) al art. 161 NCP este justificată de preeminența dreptului la viață. „Într-o atare situație, legiuitorul a avut de ales între principiul securității raporturilor juridice și echitatea juridică, ambele componente fundamentale ale statului de drept. Fiind sarcina legiuitorului să decidă cărui principiu îi acordă prevalență, acesta, fără a interveni arbitrar și ținând seama de valoarea primordială a dreptului la viață consacrat de art. 22 alin. (1) din Constituția României, a optat pentru aplicarea imediată a dispozițiilor din materia prescripției, mai severe, inclusiv pentru infracțiuni comise anterior, pentru care termenul de prescripție a executării pedepsei nu s-a împlinit încă"[2].

Reamintim existența proiectului de lege care vizează și modificări în materie penală, cu efect asupra prescripției executării pedepsei (sens în care trimitem la comentariul de la art. 153 NCP).

Dispozițiile art. 161 NCP se aplică în mod corespunzător și persoanelor juridice [art. 149 alin. (3) NCP]. În privința persoanelor fizice infractori minori, există dispoziții separate referitoare la prescripția executării măsurilor educative (art. 132 NCP); considerăm că sfera infracțiunilor imprescriptibile indicată de art. 161 NCP se raportează și asupra sancțiunilor penale specifice infractorilor minori.

---

[1] Legea nr. 27/2012 a fost publicată în M. Of. nr. 180 din 20 martie 2012.

[2] C.C.R., dec. nr. 511/2013 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 125 alin. (3) CP 1969 (M. Of. nr. 75 din 30 ianuarie 2014). Într-o opinie separată la această decizie (pronunțată cu majoritate de voturi, iar nu în mod unanim), s-a arătat că „În cazul prescripției executării pedepsei astfel consacrate de art. 125 alin. (3) din Codul penal (referirea se face la Codul penal din 1969 – n.n.) este afectat în mod flagrant principiul aplicării legii penale mai favorabile pentru faptele care, deși săvârșite sub imperiul legii vechi, au fost sancționate definitiv printr-o hotărâre judecătorească de condamnare anterioară apariției noilor reglementări".

Art. 162. Termenele de prescripție a executării pedepsei. (1) Termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana fizică sunt:

a) 20 de ani, când pedeapsa care urmează a fi executată este detențiunea pe viață sau închisoarea mai mare de 15 ani;

b) 5 ani, plus durata pedepsei ce urmează a fi executată, dar nu mai mult de 15 ani, în cazul celorlalte pedepse cu închisoarea;

c) 3 ani, în cazul când pedeapsa este amenda.

(2) Termenele prevăzute în alin. (1) se socotesc de la data când hotărârea de condamnare a rămas definitivă.

(3) În cazul revocării sau anulării amânării aplicării pedepsei, suspendării executării pedepsei sub supraveghere ori liberării condiționate, termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare sau anulare a rămas definitivă.

(4) În cazul revocării liberării condiționate, în condițiile art. 104 alin. (1), termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare a rămas definitivă și se calculează în raport cu restul de pedeapsă neexecutat.

(5) În cazul înlocuirii pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii, termenul de prescripție curge de la data când hotărârea de înlocuire a rămas definitivă și se calculează în raport cu durata pedepsei închisorii.

(6) Pedepsele complementare aplicate persoanei fizice și măsurile de siguranță nu se prescriu.

(7) Prin *pedeapsa ce se execută* se înțelege pedeapsa stabilită de instanță, ținându-se cont de cauzele ulterioare de modificare a acesteia.

COMENTARIU

Prin dispozițiile acestui articol, legiuitorul stabilește termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana fizică infractor major [alin. (1)], precum și data de la care încep să curgă aceste termene [alin. (2)-(5)], după cum explică și înțelesul sintagmei *pedeapsă ce se execută* [alin. (7)]. După cum am indicat și anterior, pedepsele complementare aplicate persoanei fizice și măsurile de siguranță nu se prescriu [alin. (6)].

Termenele de prescripție a executării pedepsei sunt fixate în raport de natura și durata pedepsei principale concrete, cuprinzând un interval – în condițiile legii – de maxim 20 de ani și minim 3, socotindu-se de la data la care hotărârea de condamnare a rămas definitivă [art. 162 alin. (1), (2) NCP]. Se reproduce concepția din reglementarea anterioară [art. 126 alin. (1) și (3) teza I CP 1969].

Dispozițiile art. 162 alin. (2) NCP se aplică în mod corespunzător în cazul persoanei juridice [art. 149 alin. (3) NCP], termenele de prescripție a executării pedepsei amenzii, cât și a pedepselor complementare aplicate persoanei juridice fiind reglementate în același art. 149, în alin. (1) și (2) (legiuitorul actual separă instituția prescripției executării pedepsei în cazul celor două categorii de infractori).

Revenind la termenele de prescripție a executării pedepsei pentru persoana fizică, în cazul individualizării judiciare a executării pedepsei prin suspendarea sub supraveghere dispusă de instanță, dacă măsura se revocă sau se anulează în condițiile legii, termenul de prescripție începe să curgă de la data când hotărârea de revocare sau anulare a rămas definitivă [art. 162 alin. (3) NCP – text ce își găsește corespondent în art. 126 alin. (4) CP 10969, cu excepția însă a cazului intervenirii sancțiunii anulării][1]. *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, care în textul indicat reglementa și cazul revocării suspendării simple a executării pedepsei, legiuitorul noului Cod penal renunță la această din urmă instituție, aspect sub care semnalăm importanța prevederilor art. 15 din Legea nr. 187/2012[2].

De asemenea, legea prevede, tot în alin. (3) al art. 162 NCP, că, în cazul amânării aplicării pedepsei dispuse în cazul persoanei fizice, dacă aceasta se revocă sau se anulează în condițiile legii, termenul de prescripție a executării începe să curgă de la data la care hotărârea de anulare/revocare a rămas definitivă. Precizăm că instituția amânării aplicării pedepsei este nou-introdusă (neavând precedent în reglementarea anterioară), ea tinzând să se substituie (fără a se identifica) cu fosta instituție a suspendării simple a executării pedepsei.

În art. 162 alin. (3) și (4) NCP, legea consacră prevederi explicite de calculare a termenului de prescripție a executării pedepsei în cazul revocării/anulării liberării condiționate, acesta începând să curgă de la data rămânerii definitive a hotărârii de revocare/anulare. În cazul revocării în condițiile art. 104 alin. (1) NCP, atunci când persoana condamnată cu rea-credință nu respectă măsurile de supraveghere ori nu execută obligațiile impuse, termenul curge de la data specificată și se calculează în raport cu restul de pedeapsă neexecutat.

O *prevedere fără precedent* este înscrisă în alin. (5) al art. 162 NCP, care reglementează cazul special de calculare a termenului de prescripție a executării pedepsei închisorii care a înlocuit amenda aplicată persoanei fizice, în condițiile art. 63 NCP. Într-o astfel de situație, termenul curge de la data când hotărârea de înlocuire a rămas definitivă și se calculează în raport cu durata pedepsei închisorii.

În legătură cu dispoziția din alineatul final al articolului analizat – *fără corespondent în Codul penal din 1969* –, apreciem că prin inserarea acesteia se pune capăt unei practici judiciare[3] discutabile și unei controverse doctrinare referitoare

---

[1] Potrivit art. 16 din Legea nr. 187/2012, vizând dispoziții privind aplicarea și executarea sancțiunilor penale, este reglementată ipoteza privitoare la măsura suspendării sub supraveghere a executării pedepsei.

[2] Prin Legea pentru punerea în aplicare a noului Cod penal se înscriu și dispoziții speciale privind regimul sancționator aplicabil minorilor în tranziția celor două Coduri penale. A se vedea, în legătură cu aspectele aici analizate, prevederile art. 17 și art. 22 din acest act normativ.

[3] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 792/2002 (care se poate consulta în format electronic pe site-ul oficial al instanței supreme, la adresa de internet http://www.scj.ro/SP%20rezumate%202002/SP%20r%20792%202002.htm, verificată la data de 7 februarie 2014). În conformitate cu aceasta, s-a indicat: „Termenele de prescripție a executării se stabilesc în raport cu pedeapsa aplicată prin hotărârea definitivă de condamnare, de la a cărei dată începe să curgă termenul de prescripție, și nu se reduc în raport cu pedeapsa redusă ulterior (...) ca urmare a grațierii parțiale sau a comutării pedepsei în alta mai ușoară". În doctrina vizând noua legislație penală, a mai continuat exprimarea unor puncte

la durata pedepsei concrete în raport de care se calculează termenul de prescripție a executării pedepsei (opțiunile fiind reprezentate de pedeapsa pronunțată de instanță, pe de o parte, ori de aceea modificată ulterior, de pildă, prin efectul unei grațieri parțiale, pe de altă parte).

Art. 163. Întreruperea cursului prescripției executării pedepsei. (1) Cursul termenului de prescripție a executării pedepsei se întrerupe prin începerea executării pedepsei. Sustragerea de la executare, după începerea executării pedepsei, face să curgă un nou termen de prescripție de la data sustragerii.

(2) Cursul termenului de prescripție a executării se întrerupe și prin săvârșirea din nou a unei infracțiuni.

(3) Cursul termenului de prescripție a executării pedepsei amenzii se întrerupe și prin înlocuirea obligației de plată a amenzii cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității.

COMENTARIU

Cursul prescripției executării pedepsei poate fi întrerupt în situațiile expres prevăzute de lege, efectul întreruperii fiind acela că timpul scurs de la data când acesta a început să curgă și până în momentul întreruperii nu se ia în considerare la calculul termenului de prescripție, de la data întreruperii începând să curgă un nou termen. Textul corespondent era reprezentat de art. 127 CP 1969, dezvoltările din doctrină referitoare la acesta menținându-și valabilitatea *mutatis mutandis*.

În alin. (3) se prevede o situație nouă, *fără corespondent în reglementarea anterioară*, referitoare la întreruperea prescripției executării pedepsei amenzii în cazul în care obligația de plată a amenzii se înlocuiește cu obligația de a presta o muncă neremunerată în folosul comunității (potrivit art. 64 NCP).

Considerăm că se menține valabilitatea soluției jurisprudențiale emise cu efect obligatoriu de instanța supremă în perioada activității legislației penale anterioare, în sensul că „Transmiterea directă a mandatului european de arestare emis de autoritățile române către autoritățile judiciare ale altui stat membru, pe teritoriul căruia a fost localizată persoana, indiferent dacă aceasta este sau nu arestată provizoriu în vederea predării, are efect de întrerupere a prescripției executării pedepsei. Nu produce efect întreruptiv de prescripție transmiterea mandatului european de arestare prin difuzare"[1].

Dispozițiile art. 163 NCP se aplică în mod corespunzător și persoanei juridice [art. 149 alin. (3) NCP]. Termenele de prescripție a executării măsurilor educative se întrerup în condițiile prevăzute de lege pentru majori [art. 132 alin. (3) NCP].

---

de vedere în acest sens [în opoziție cu prevederea expresă din art. 162 alin. (7) NCP]; spre exemplu, *V. Teodorescu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 467.

[1] I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 2/2012 (M. Of. nr. 281 din 27 aprilie 2012). Prin decizie se fixează că „prevederile art. 33 alin. (2) din Legea nr. 302/2004, republicată, (...) instituie o cauză specială de întrerupere a cursului prescripției, atât a răspunderii penale, cât și a executării pedepsei (...)".

Art. 164. Suspendarea cursului prescripției executării pedepsei. (1) Cursul termenului prescripției executării pedepsei este suspendat în cazurile și condițiile prevăzute în Codul de procedură penală.

(2) Prescripția își reia cursul din ziua în care a încetat cauza de suspendare.

COMENTARIU

Dispozițiile legale reproduc prevederile din art. 128 alin. (2) și (3) CP 1969. Cursul termenului de prescripție a executării pedepsei se suspendă/se poate suspenda în cazurile și condițiile indicate de legislația procesual penală. Astfel de situații sunt reprezentate de exercitarea căilor extraordinare de atac: contestația în anulare (art. 430 NCPP); recursul în casație [art. 441 alin. (1) NCPP]; revizuirea [art. 460 alin. (1) NCPP]; redeschiderea procesului penal în cazul judecării în lipsa persoanei condamnate [art. 469 alin. (2) NCPP]. Este de observat că, în toate situațiile indicate, există dispoziții exprese referitoare la suspendare, respectiv că aceasta este facultativă („instanța poate"). De asemenea, în doctrină se indică în mod constant și alte ipoteze de suspendare a cursului termenului de prescripție a executării, precum acelea incidente în cazul amânării sau întreruperii executării pedepsei (instituții reglementate de art. 589 și art. 592 NCPP). În aceste cazuri nu există dispoziții exprese privind suspendarea cursului prescripției executării, operând o deducție logică în acest sens, deoarece ar fi absurd a se aprecia că, în perioada în care organul judiciar a încuviințat amânarea sau întreruperea executării pedepsei, condamnatul ar putea beneficia de curgerea termenului de prescripție a executării.

În legătură cu aceste din urmă ipoteze, puse în relație cu norma din art. 164 alin. (2) NCP, este de remarcat că, în realitate, la data încetării unei asemenea cauze de suspendare a cursului prescripției executării pedepsei (prin dispariția motivelor care au determinat amânarea sau încetarea executării pedepsei), nu se poate pune problema unei reluări a cursului termenului prescripției executării pedepsei, deoarece anterior apariției cazului de suspendare nu a existat un asemenea termen care să fi început a curge (fiind vorba fie de un moment anterior rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, fie de o executare începută a pedepsei, ambele reprezentând ipoteze în care nu curge termenul prescripției executării). Astfel, evidențiem că suspendarea cursului prescripției executării pedepsei poate fie să devină incidentă după ce termenul în cauză a început a curge (intervenind pe parcurs) – caz în care, după dispariția motivului de suspendare, termenul de prescripție își va relua, într-adevăr, în mod efectiv, cursul –, fie să intervină chiar de la început (anterior debutului curgerii termenului de prescripție) – caz în care are doar rolul de a nu permite demararea curgerii acestui termen, astfel încât, după dispariția cauzei de suspendare, prescripția executării va începe să curgă inițial, nefiind vorba de o reluare a acesteia. *Lato sensu*, este firesc ca dispoziția din art. 164 alin. (2) NCP să își găsească incidența și în astfel de ipoteze, dincolo de formularea propriu-zisă a legiuitorului, care ar acredita ideea că suspendarea funcționează numai dacă motivul său determinant a intervenit pe parcursul unui termen de prescripție în derulare.

Titlul IX. Cauzele care înlătură consecințele condamnării

COMENTARIU

În prezentul titlu, legiuitorul focalizează asupra instituției reabilitării – cauză ce înlătură consecințele condamnării, făcând să înceteze decăderile și interdicțiile, precum și incapacitățile care rezultă din aceasta. Deși consecințele condamnării reprezintă o denumire generică, dată variatelor și diferitelor urmări atrase de o atare hotărâre judecătorească (precum obligația de executare a pedepselor aplicate), reabilitarea nu înlătură executarea (acesta fiind rolul altor instituții: grațierea, prescripția executării, amnistia postcondamnatorie, față de care efectele reabilitării sunt mult mai întinse – toate cauze cu reglementare în titluri distincte).

Cadrul legal actual al reabilitării (art. 165-171 NCP) cuprinde ansamblul dispozițiilor care stabilesc *formele* sub care se prezintă această instituție, *condițiile* ce trebuie îndeplinite pentru a opera, *termenele* de reabilitare, *efectele* atrase, precum și *sancțiunea anulării*, prin reorganizarea materiei, care are în vedere exclusiv persoana fizică și debutează prin fixarea formelor reabilitării (legală/judiciară), *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care dădea întâietate efectelor reabilitării și consacra în Capitolul IV din Titlul VII al părții generale atât reabilitarea persoanei fizice, cât și reabilitarea de drept în cazul persoanei juridice (*de lege lata* – art. 150). De asemenea, cadrul legal actual este restrâns la ansamblul dispozițiilor din prezentul titlu, renunțându-se la situațiile speciale în care intervenea automat reabilitarea și care, în reglementarea anterioară, se conturau prin dispoziții inserate în raport de unele dintre mijloacele de individualizare judiciară a executării pedepsei.

Reabilitarea reprezintă instituția juridică prin care fostul condamnat este reintegrat în societate prin înlăturarea pentru viitor a consecințelor condamnării suferite, indiferent de gravitatea acesteia (și nu numai), făcând să înceteze decăderile, interdicțiile și incapacitățile atrase, reprezentând o cauză legală și personală de stingere a acestora.

Art. 165. Reabilitarea de drept. Reabilitarea are loc de drept în cazul condamnării la pedeapsa amenzii, la pedeapsa închisorii care nu depășește 2 ani sau la pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere, dacă în decurs de 3 ani condamnatul nu a săvârșit o altă infracțiune.

COMENTARIU

Reabilitarea legală (de drept) este acea formă de reabilitare care operează *ope legis* și se obține automat (din oficiu), în măsura în care s-au îndeplinit condițiile

prevăzute de lege privitoare la condamnare, termenul de reabilitare și conduita condamnatului. Textul corespunde art. 134 alin. (1) CP 1969, spre deosebire de care sunt de semnalat *modificări* intervenite cu privire la condițiile condamnării, specia de pedeapsă privativă de libertate, și anume condamnarea la pedeapsa închisorii care nu depășește *2 ani*, sau la pedeapsa închisorii a cărei executare a fost suspendată sub supraveghere. Pe de o parte, sfera de aplicare a reabilitării de drept este mai largă în cazul pedepsei închisorii, crescând limita pedepsei de la 1 la 2 ani (aspect sub care noul Cod penal este o *lege mai favorabilă*), pentru „a stimula condamnații la pedeapsa închisorii de până la 2 ani să se reintegreze social într-un timp cât mai scurt, pentru a putea beneficia de înlăturarea consecințelor condamnărilor"[1]. Pe de altă parte, în cazul pedepsei închisorii a cărei executare a fost individualizată prin recurgere la suspendarea sub supraveghere (art. 91 NCP) – pedeapsa aplicată, inclusiv în caz de concurs de infracțiuni, putând fi, în acest caz, închisoarea de cel mult 3 ani (spre deosebire de Codul penal din 1969, unde era maxim 4 ani pentru unitate infracțională/cel mult 3 ani pentru concurs), dar în considerarea tuturor condițiilor pozitive/negative ale instituției în cauză –, legiuitorul nu preia soluția legislativă anterioară (art. 86^6 CP 1969), fără să mai intervină automat reabilitarea de drept prin simpla împlinire a termenului de supraveghere, ci pedeapsa considerându-se doar executată în condițiile art. 98 alin. (1) NCP, dată de la care începe să curgă termenul de reabilitare[2].

Condițiile privind termenul de reabilitare și cele privind conduita condamnatului sunt *aceleași în ambele reglementări*, ca atare, comentariile din doctrină își vor menține valabilitatea, inclusiv sub aspectul precizărilor constante potrivit cărora: reabilitarea de drept intervine și în cazul condamnărilor succesive, atunci când niciuna dintre infracțiuni nu s-a comis în termenul de reabilitare pentru condamnarea precedentă; reabilitarea de drept nu intervine atunci când măcar una dintre condamnările succesive determină incidența reabilitării judecătorești; reabilitarea de drept poate fi constatată de către instanța de judecată (hotărâre care nu are caracter constitutiv, ci doar constatator în materie).

Referitor la condiția ca fostul condamnat să nu fi săvârșit în termenul de reabilitare o infracțiune, aceasta nu este satisfăcută atunci când fapta este tipică, verificând un anumit conținut infracțional, în prezența antijuridicității și imputabilității. *Per a contrario*, în cazul achitării, condiția în cauză este verificată, nu însă și în caz de condamnare ori de încetare a procesului penal, renunțare la pedeapsă sau amânare a aplicării pedepsei (căci, în toate aceste ultime situații, fapta reprezintă infracțiune). Totuși, referitor la cazul în care fapta concret săvârșită în termenul de reabilitare constituie infracțiune, fiind însă incidentă clemența sub forma amnistiei antecondamnatorii (cu soluția încetării procesului penal) – deși soluția s-ar aplica, *mutatis mutandis*, și în situația unei amnistii postcondamnatorii –, s-au înregistrat

[1] Expunerea de motive a Proiectului noului Cod penal, pct. 2.41.

[2] Durata suspendării sub supraveghere a executării pedepsei este simțitor redusă în noul Cod penal (art. 92) în raport de durata acesteia potrivit Codului penal din 1969 – unde întinderea sa minimă era de 2 ani și 15 zile, respectiv cea maximă era de 9 ani –, astfel încât este necesar să curgă termenul comun de 3 ani de la data împlinirii duratei măsurii [art. 167 alin. (4) NCP].

și continuă să se manifeste puncte de vedere divergente cu privire la efectul produs asupra termenului de reabilitare[1].

Sediul legal rezervat reabilitării de drept este reprezentat de art. 165, art. 167 (calcularea termenului de reabilitare) și art. 169 NCP (efectele reabilitării de drept), iar, potrivit noului Cod de procedură penală, interesează art. 527 și art. 528 alin. (1).

Semnalăm în această materie următoarea *controversă*: plecând de la situația unei persoane care a suferit condamnări succesive (între care nu a fost reabilitată) la pedepse care, fiecare în parte, ar determina doar incidența reabilitării de drept, se pune problema dacă se menține această formă a reabilitării în privința sa, ulterior executării celei din urmă dintre pedepsele respective, sau dacă reabilitarea poate fi obținută, într-o atare situație, numai pe cale judecătorească. Departe de a fi tranșată, această problemă credem că se perpetuează și *de lege lata*, deși – din punctul nostru de vedere – soluția legală nu poate fi decât una (respectând prevederile legale exprese și interdicția de interpretare extensivă *in mala partem* în raport de infractor)[2].

---

[1] În sensul că într-o atare ipoteză nu se respectă condiția impusă în cazul reabilitării, *C. Mitrache*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 477, 488; *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 785 (autorul consideră, în mod întemeiat, că, în acest caz, va începe să curgă un nou termen de reabilitare de la data actului de amnistie; apreciem că aceasta reprezintă sancțiunea suferită de persoana în cauză, căreia nu i se poate totuși nega beneficiul amnistiei; se naște, în acest caz, o nouă controversă, anume: noul termen va fi tot cel anterior – al reabilitării de drept – sau un termen de reabilitare judecătorească?). În sens contrar, *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 542, 544; *V. Păvăleanu*, Drept penal general..., p. 472. De specificat faptul că, deși unii autori tratează problema (în considerarea noului cod) în legătură cu reabilitarea judecătorească, soluțiile propuse sunt valabile în cazul ambelor forme de reabilitare, ca urmare a unificării condițiilor stipulate în finalul art. 165 (pentru reabilitarea de drept), respectiv în art. 168 alin. (1) lit. a) NCP (pentru reabilitarea judecătorească). Apreciem, la rândul nostru, că, deși soluția corectă din punct de vedere strict teoretic este aceea a întreruperii termenului de reabilitare, urmând apoi a curge un nou termen, căci fapta amnistiată comisă în această perioadă rămâne să reprezinte o infracțiune [condiția din art. 165 și art. 168 lit. a) NCP fiind formal încălcată], totuși, din perspectivă practică, întrevedem posibilitatea fostului condamnat de o opune cu succes problema manierei de constatare a caracterului infracțional al faptei comise și apoi amnistiate. Aceasta, deoarece, potrivit prezumției constituționale de nevinovăție, constatarea existenței unei infracțiuni este posibilă numai prin hotărâre definitivă de condamnare, ceea ce – evident – nu are loc în caz de amnistie.

[2] În sensul că, într-o atare situație, nu mai poate funcționa decât reabilitarea judecătorească, a se vedea motivarea Deciziei nr. 3/2009 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție (M. Of. nr. 393 din 10 iunie 2009), care indică o practică judiciară constantă, în acest sens, a instanței supreme; reamintim, totuși, că Înalta Curte nu are competența de a emite o jurisprudență obligatorie decât în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege, iar acestea nu includ deciziile de speță, ci doar soluționările unor recursuri în interesul legii sau – mai nou – în pronunțarea unor hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, ceea ce nu este cazul în domeniul comentat aici; *C. Mitrache*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 477; *V. Papadopol*, în *G. Antoniu, C. Bulai (coord.), R.M. Stănoiu, A. Filipaș, C. Mitrache, V. Papadopol, C. Filișanu*, Practica judiciară penală. Vol. II. Partea generală (art. 52-154 Codul penal), Ed. Academiei, București, 1990, p. 254 [autorul menționează, totuși, că soluția îmbrățișată astfel nu este prevăzută de lege – „în privința duratei termenului reabilitării judecătorești în această situație, *neprevăzută de lege* (...)" (s.n.)]. Plecând de la prevederile legale (indicarea explicită a duratei pedepsei care atrage reabili-

Art. 166. Reabilitarea judecătorească. (1) Condamnatul poate fi reabilitat, la cerere, de instanță, după împlinirea următoarelor termene:

a) 4 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 2 ani, dar care nu depășește 5 ani;

b) 5 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani, dar care nu depășește 10 ani;

c) 7 ani, în cazul condamnării la pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani sau în cazul pedepsei detențiunii pe viață, comutată sau înlocuită cu pedeapsa închisorii;

d) 10 ani, în cazul condamnării la pedeapsa detențiunii pe viață, considerată executată ca urmare a grațierii, a împlinirii termenului de prescripție a executării pedepsei sau a liberării condiționate.

(2) Condamnatul decedat până la împlinirea termenului de reabilitare poate fi reabilitat dacă instanța, evaluând comportarea condamnatului până la deces, apreciază că merită acest beneficiu.

COMENTARIU

Reabilitarea judecătorească (facultativă) constituie forma tipică (obișnuită) a reabilitării, care se poate obține, la cerere, prin hotărârea instanței de judecată (*ope iudiciis*) – care are, în acest caz, efect constitutiv –, în urma verificării îndeplinirii condițiilor prevăzute de lege, putând fi acordată și înlăturând astfel consecințele condamnării în situațiile în care este exclusă intervenirea reabilitării de drept. Sediul legal rezervat acestei instituții îl constituie art. 166-168, art. 170 și art. 171 NCP, iar pentru a dobândi reabilitarea trebuie promovată o anumită procedură judiciară, reglementată în art. 529-537 NCPP.

Prin art. 166 alin. (1) NCP se stabilesc condiții cu privire la gravitatea condamnării și termenele după care fostul condamnat poate formula cererea de reabilitare (parte dintre condițiile ce trebuie îndeplinite pentru obținerea beneficiului instituției). Textul corespondent îl reprezintă art. 135 CP 1969, față de care semnalăm *modificarea* termenelor [alin. (1)] și înscrierea în alineatul secund a unei *dispoziții fără precedent*, în favoarea renunțării la ipoteza ca, în cazuri excepționale, procurorul general (al parchetului de pe lângă instanța supremă) să poată dispune reducerea termenelor legale.

Astfel, termenele variază de la 4, la 5, la 7 ani, diferențiindu-se după gravitatea condamnărilor, așa cum se reflectă în pedeapsa aplicată, executată/considerată ca executată [art. 166 alin. (1) lit. a)-c) NCP], fără a mai fi termene compuse prin adăugarea a 1/2 din durata pedepsei pronunțate, devenind – așadar – termene

---

tarea de drept, fără stipularea niciunei excepții, precum și stabilirea expresă, în materia reabilitării judecătorești, a unei pedepse minime *mai mari* decât pedeapsa maximă indicată legal a atrage reabilitarea de drept), apreciem că o atare soluție vine în mod flagrant să contrazică dispozițiile exprese ale legii, acreditând o interpretare extensivă *in mala partem* a cazurilor în care funcționează reabilitarea judecătorească, în detrimentul reabilitării de drept. În același sens, *C. Bulai, B.N. Bulai*, Manual de drept penal..., p. 654.

fixe (și – în plus – reduse). Dispoziția corespondentă era cuprinsă în art. 135 alin. (1) lit. a)-d) CP 1969.

Legea prevede un termen fix de 10 ani în cazul condamnării la pedeapsa detențiunii pe viață, considerată ca executată prin una dintre cele trei modalități posibile: grațiere [totală, iar nu prin comutare, căci ar deveni incidentă dispoziția de la art. 166 alin. (1) lit. c) NCP]; împlinirea termenului de prescripție a executării [art. 162 alin. (1) lit. a) NCP[1]]; împlinirea termenului de supraveghere a liberării condiționate (art. 99 NCP) – art. 166 alin. (1) lit. d) NCP.

Dispoziția inserată în alin. (2) reprezintă un *element de noutate*, care respiră un caracter umanist, „menită să stimuleze pe orice condamnat la un comportament licit, pentru ștergerea unui trecut nedemn și pentru obținerea unui statut de încredere și demnitate în relațiile cu ceilalți membri ai societății, nu numai în timpul vieții, ci și după decesul său, făcând să rămână în memoria nu numai a familiei, ci și a celor care l-au cunoscut, ca un om care s-a îndreptat și s-a reinserat social în urma condamnării suferite"[2]. Astfel, la solicitarea persoanei interesate – soț sau rudă apropiată [art. 530 alin. (1) NCPP] –, condamnatul decedat până la împlinirea termenului poate fi reabilitat dacă instanța apreciază că merită acest beneficiu, bineînțeles, evaluând comportarea acestuia de până la deces [însă exceptând ipoteza reglementată de art. 532 alin. (3) NCPP]. Deoarece legea nu stipulează expres, pentru această ipoteză, dacă se mai impune sau nu verificarea condiției împlinirii termenului de reabilitare potrivit alin. (1), ne raliem opiniei conform căreia solicitarea poate interveni oricând după decesul fostului condamnat[3].

Tot cu titlu de *element de noutate* (dar într-un spirit diametral opus celui care a însuflețit dispoziția anterior comentată), semnalăm prevederea inserată în art. 532 alin. (3) NCPP, conform căreia, „În cazul prescripției executării pedepsei, nu poate depune cerere de reabilitare persoana prevăzută la art. 530 alin. (1), dacă lipsa executării este imputabilă persoanei condamnate". Prin această normă procesual penală, limitativă a calității procesuale active a solicitantului reabilitării judecătorești, credem că se instituie o veritabilă excepțare a unei categorii de foști condamnați de la beneficiul reabilitării. Astfel, fiind blocat accesul acestor persoane la procedeul judiciar unic prin care ar putea obține reabilitarea, în considerarea unei situații de fapt împlinite definitiv și care nu mai poate fi remediată pe viitor, se ajunge practic la înfrângerea (fără excepții) a principiului anterior afirmat constant, potrivit căruia reabilitarea constituie o instituție la al cărei beneficiu are vocație orice fost condamnat. Drept urmare, cei condamnați la pedepse considerate ca executate prin efectul instituției prescripției executării (care, ca regulă generală, este imputabilă persoanei condamnatului, care se sustrage voit de la executare)[4] nu au acces deschis spre obținerea reabilitării, situație care urmează a

[1] Dar numai dacă considerarea pedepsei ca executată prin efectul prescripției executării nu poate fi imputată condamnatului, în lumina art. 532 alin. (3) NCPP.

[2] *C. Mitrache*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 481.

[3] *Idem*, p. 481, 482.

[4] Fără a fi imposibilă imaginarea unor situații în care prescripția executării pedepsei să opereze fără ca sustragerea de la executare să fie imputabilă condamnatului (de exemplu, acesta a fost subiectul

se perpetua *sine die*, inclusiv după decesul lor. În lumina acestui aspect, apreciem că dobândește o importanță cu atât mai accentuată alternativa de exceptare a stării de recidivă reprezentată de simpla împlinire a termenului de reabilitare, iar nu neapărat de reabilitarea propriu-zisă.

Art. 167. Calculul termenului de reabilitare. (1) Termenele prevăzute în art. 165 şi art. 166 se socotesc de la data când a luat sfârşit executarea pedepsei principale sau de la data când aceasta s-a prescris.

(2) Pentru cei condamnați la pedeapsa amenzii, termenul curge din momentul în care amenda a fost achitată integral sau executarea ei s-a stins în orice alt mod.

(3) În caz de grațiere totală sau de grațiere a restului de pedeapsă, termenul curge de la data actului de grațiere, dacă la acea dată hotărârea de condamnare era definitivă, sau de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare, dacă actul de grațiere se referă la infracțiuni în curs de judecată.

(4) În caz de suspendare sub supraveghere a executării pedepsei, termenul curge de la data împlinirii termenului de supraveghere.

(5) În cazul condamnărilor succesive, termenul de reabilitare se calculează în raport cu pedeapsa cea mai grea şi curge de la data executării ultimei pedepse.

COMENTARIU

Ca regulă generală, termenele de reabilitare (indiferent de formă) se socotesc de la data executării sau stingerii în alt mod a executării pedepsei, altfel spus, din momentul în care pedeapsa a fost executată sau considerată ca fiind executată în modurile prevăzute de lege. Stă în preocuparea legiuitorului fixarea datei de la care se calculează termenul de reabilitare, constatând astfel că, prin conținutul normativ al art. 167 NCP – într-o privire comparativă asupra textului corespondent din Codul penal din 1969 (art. 136) –, are loc *menținerea unor dispoziții*, dar și *apariția unor completări* în materie (în sensul comentariilor din doctrina anterioară, cât și al unor soluții de ordin practic), după cum și *introducerea unei noi soluții*, ce reflectă o viziune diferită a noului legiuitor. Astfel, alin. (1) și (2) [corespondent: art. 136 alin. (1) și (2) CP 1969] reproduc normele anterioare în privința datei de debut al termenelor de reabilitare, care se socotesc de la data când a luat sfârșit executarea pedepsei principale sau de la data când aceasta s-a prescris, iar în cazul amenzii, de la data achitării *integrale* sau a executării în orice alt mod.

În caz de grațiere totală sau a restului de pedeapsă, termenul curge de la data actului de grațiere [ipoteză legală care se referă la grațierea pedepselor definitive – art. 167 alin. (3) teza I NCP, corespondent: art. 136 alin. (3) CP 1969]; în cazul

activ al unei infracțiuni de lipsire de libertate în mod ilegal, pe întreaga durată a executării pedepsei, sau a suferit de amnezie pe când se afla în străinătate etc.), apreciem totuși că astfel de ipoteze sunt extrem de improbabile și cu șanse statistice minime de incidență concretă.

în care grațierea (colectivă) se aplică unor pedepse pronunțate după momentul adoptării sale (grațiere antecondamnatorie), termenul curge de la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare [art. 167 alin. (3) teza a II-a NCP], *prevedere explicită nou-introdusă*, anticipată însă în doctrină pe calea interpretării art. 136 alin. (3) CP 1969. Legiuitorul nu acoperă integral toate situațiile posibile vizând momentul de la care începe să curgă termenul reabilitării ulterior incidenței unei grațieri. Apreciem că, în ipoteza unei grațieri parțiale (reducere de pedeapsă), termenul de reabilitare va curge fie de la data intervenirii grațierii (dacă s-a executat deja partea negrațiată a pedepsei), fie de la data încheierii executării părții negrațiate de pedeapsă (dacă grațierea parțială a intervenit în cursul judecății sau pe parcursul executării care nu epuizase fracția de pedeapsă neacoperită de grațiere). În ceea ce privește ipoteza unei grațieri condiționate, considerăm că, în tăcerea legii, există posibilitatea unor interpretări neunitare (aprecierea curgerii termenului de reabilitare fie de la data grațierii condiționate – confirmate ulterior, prin împlinirea termenului de încercare –, fie de la data împlinirii acestuia din urmă)[1].

De asemenea, doctrina și practica, sub regimul Codului penal din 1969, au venit cu aprecieri conforme soluției legislative din ultimul alineat, vizând ipoteza condamnărilor succesive, în care caz termenul se calculează în raport cu pedeapsa cea mai grea și curge de la data executării ultimei pedepse (art. 167 alin. final NCP). Considerând caracterul discutabil (sub aspectul echității) al soluției promovate în mod obligatoriu de instanța supremă, prin rezolvarea dată (în timpul activității Codului penal din 1969) recursului în interesul legii vizând calcularea termenului de reabilitare, fie în raport de pedeapsa rezultantă a unei pluralități de infracțiuni, fie doar în raport de pedeapsa cea mai grea din structura acestei rezultante (sens final pentru care s-a optat prin Decizia nr. 3/2009[2]), apreciem că există aptitudinea unui punct de divergență doctrinară și jurisprudențială, referitor la menținerea sau pierderea, *de lege lata*, a caracterului compulsiv pentru instanțe a deciziei respective și a soluției atinse prin aceasta. Susținem soluția menținerii caracterului obligatoriu al deciziei în cauză, având în vedere și recenta modificare a legii procesual penale, care a vizat inclusiv dispoziția din art. 474[1] NCPP[3].

Alineatul (4) al art. 167 NCP reflectă soluția legislativă în acord cu noua viziune în materia instituției suspendării sub supraveghere a executării pedepsei, termenul reabilitării (de drept) curgând de la momentul împlinirii termenului de supraveghere, când pedeapsa se consideră executată în condițiile legii [art. 98 alin. (1) NCP], soluție *mai puțin favorabilă* decât cea anterioară.

---

[1] În sensul calculării termenului de la data actului de grațiere condiționată, a se vedea C.A. București, s. a II-a pen., dec. nr. 368/1997, în *T. Toader, A. Stoica, N. Cristuș*, op. cit., p. 228, 229; *Fl. Streteanu, R. Moroșanu*, Instituții și infracțiuni..., p. 236; *M. Zolyneak*, în *M. Zolyneak, M.I. Michinici*, op. cit., p. 495, 496.

[2] I.C.C.J., S.U., dec. nr. 3/2009, menționată anterior.

[3] Ca urmare a intrării în vigoare a O.U.G. nr. 3/2014 (M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2014), art. 474[1] NCPP (referitor la încetarea sau modificarea efectelor unei decizii pronunțate în soluționarea unui recurs în interesul legii) s-a modificat, având următorul conținut: „*Efectele deciziei încetează* în cazul abrogării, constatării neconstituționalității ori modificării dispoziției legale care a generat problema de drept dezlegată, *cu excepția cazului în care aceasta subzistă în noua reglementare*" (s.n.).

Art. 168. Condițiile reabilitării judecătorești. Cererea de reabilitare judecătorească se admite dacă cel condamnat întrunește următoarele condiții:

a) nu a săvârșit o altă infracțiune în intervalul de timp prevăzut în art. 166;

b) a achitat integral cheltuielile de judecată și și-a îndeplinit obligațiile civile stabilite prin hotărârea de condamnare, afară de cazul când acesta dovedește că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească sau când partea civilă a renunțat la despăgubiri.

COMENTARIU

În intervalele de timp stabilite prin lege – art. 166 NCP –, calculate corespunzător dispozițiilor art. 167 NCP, se cer probate condițiile privitoare la conduita condamnatului, cerințe care, odată întrunite, în urma verificării de către instanță, conduc la admiterea cererii de reabilitare judecătorească. Textul legal impune două condiții de fond, una negativă [lit. a)], cealaltă pozitivă [lit. b)] – text corespondent: art. 137 CP 1969, care impunea un număr superior de condiții, cu observația[1] întemeiată că cele patru condiții anterioare nu au mai fost reținute distinct, dar se regăsesc cel puțin în parte în formula concentrată a actualei reglementări penale și procesual penale; totuși, noua reglementare tinde a fi *mai favorabilă*, renunțând explicit la condiția unei bune conduite (așa cum era aceasta interpretată în doctrina și jurisprudența anterioară).

Condiția negativă privește conduita fostului condamnat de a nu fi săvârșit o altă infracțiune pe durata termenului de reabilitare – dovada îndreptării comportamentului său, scopul pedepsei (prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni) fiind astfel atins –, condiție distinctă de cea fixată prin art. 137 alin. (1) lit. a) CP 1969 („cel condamnat nu a suferit o nouă condamnare"), dar comună în reglementarea actuală condiției prevăzute și în cazul reabilitării de drept. Deci, buna conduită se reflectă, *de lege lata*, în abținerea de la conduite antisociale care desemnează propriu-zis acte infracționale (iar nu și altfel de manifestări, spre exemplu, contravenționale). În vederea determinării cazurilor în care această condiție este sau nu îndeplinită, a se vedea comentariul realizat la art. 165 NCP (în legătură cu cerința textului legal).

Cea de-a doua condiție, pozitivă [corespondent în Codul penal din 1969: art. 137 alin. (1) lit. d) și alin. (2)], se referă la achitarea integrală a cheltuielilor de judecată și îndeplinirea obligațiilor civile stabilite prin hotărârea de condamnare (regula), ca dovadă a îndreptării comportamentului persoanei condamnate, prin executare sub aspectul laturii civile, sub rezerva neîndeplinirii acestora când persoana dovedește că nu a avut posibilitatea să le îndeplinească (ipoteză în care rămâne la aprecierea instanței dacă acordă reabilitarea sau dacă acordă un termen pentru achitarea în întregime sau în parte a sumei datorate, în condițiile art. 534 NCPP), precum și sub rezerva renunțării (expresă și de bunăvoie) la despăgubiri de către partea civilă.

[1] *C. Mitrache*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 487.

Art. 169. Efectele reabilitării de drept sau judecătorești. (1) Reabilitarea face să înceteze decăderile și interdicțiile, precum și incapacitățile care rezultă din condamnare.

(2) Reabilitarea nu are ca urmare obligația de reintegrare în funcția din care condamnatul a fost scos în urma condamnării ori de redare a gradului militar pierdut.

(3) Reabilitarea nu are efecte asupra măsurilor de siguranță.

COMENTARIU

Legiuitorul penal conferă reabilitării – cauză legală și personală de înlăturare a consecințelor condamnării – efecte constând în încetarea decăderilor și interdicțiilor, precum și a incapacităților care rezultă din condamnare [alin. (1) – text corespondent: art. 133 alin. (1) CP 1969], fără să pună în discuție temeinicia condamnării suferite de infractorul major (pentru minor, a se vedea art. 133 NCP), din care au rezultat o serie de consecințe asupra celui condamnat. Efectele se produc pentru viitor; astfel, spre exemplu, în cazul săvârșirii din nou a unei infracțiuni, nu va fi atrasă starea de recidivă sau persoana va putea să beneficieze, în condițiile legii, de instituția renunțării la aplicarea pedepsei [art. 80 alin. (2) lit. a)] ori a amânării aplicării pedepsei [art. 83 alin. (1) lit. b)] sau a suspendării sub supraveghere a executării pedepsei [art. 91 alin. (1) lit. b)]. Numeroasele consecințe ce urmează a fi înlăturate ca efect al reabilitării sunt extrapenale; spre exemplu: potrivit art. 4 din Legea nr. 22/1969[1], nu poate fi gestionar cel condamnat pentru infracțiunile expres și limitativ prevăzute de actul normativ în cauză; conform Legii nr. 51/1995[2], condamnarea (în anumite condiții[3]) împiedică posibilitatea de a dobândi calitatea de avocat [art. 12 alin. (1) lit. c), coroborat cu art. 14 lit. a)] ori determină încetarea acestei calități [art. 27 lit. d)]; potrivit

[1] Legea nr. 22/1969 privind angajarea gestionarilor, constituirea de garanții și răspunderea în legătură cu gestionarea bunurilor agenților economici, autorităților sau instituțiilor publice a fost publicată în B. Of. nr. 132 din 18 noiembrie 1969 (titlul legii fiind modificat în actuala formă prin art. unic pct. 1 din Legea nr. 54/1994, publicată în M. Of. nr. 181 din 15 iulie 1994). Ultima modificare (privind chiar dispozițiile art. 4) a fost adusă prin Legea nr. 187/2012, care a dispus și republicarea actului normativ în cauză.

[2] Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat a fost republicată în M. Of. nr. 98 din 7 februarie 2011 (în temeiul art. VI din Legea nr. 270/2010, publicată în M. Of. nr. 872 din 28 decembrie 2010). Aducând la rândul ei modificări acestui act normativ, Legea nr. 187/2012 a dispus (din nou) republicarea.

[3] Este de sesizat o necorelare între cele două ipoteze reglementate de lege, căci, în timp ce art. 12 raportat la art. 14 face referire la „cel condamnat definitiv prin hotărâre judecătorească la pedeapsa cu *închisoare* pentru săvârșirea unei *infracțiuni intenționate*, de natură să aducă atingere prestigiului profesiei" (s.n.), dispoziția din art. 27 nu se referă (într-o formulare defectuoasă) decât la avocatul „condamnat definitiv pentru o faptă prevăzută de legea penală (sic!) și care îl face nedemn de a fi avocat, conform legii", fără a mai condiționa încetarea calității de un anumit tip de pedeapsă (închisoarea) aplicată pentru un anumit tip de infracțiune, din punct de vedere al laturii subiective (intenționată).

Legii nr. 303/2004[1], nu poate dobândi calitatea de magistrat [art. 14 alin. (2) lit. c) teza I] cel care are antecedente penale[2] etc.

Așa cum subliniam și cu altă ocazie, sub aspectul efectelor, se impune interesul distincției între reabilitare și clemența sub forma amnistiei postcondamnatorii, având în comun înlăturarea consecințelor condamnării, în aprecierea doctrinei reabilitarea producând efecte mai largi[3].

Din punct de vedere al efectelor, reabilitarea prezintă anumite *limite*, care sunt prevăzute în alin. (2) și (3), *comune celor două reglementări* – art. 169 NCP și art. 133 CP 1969 – fiind cele privitoare la obligația de reintegrare în funcția din care persoana în cauză a fost scoasă în urma condamnării ori de redare a gradului militar pierdut, în actuala reglementare *nemaifiind menționată* limitarea privitoare la obligația de rechemare în cadrele permanente ale forțelor armate[4]. De asemenea, reabilitarea nu are efecte asupra măsurilor de siguranță, fără nicio excepție, tot *spre deosebire de concepția anterioară*, ca urmare a reconfigurării sferei măsurilor de siguranță, în reglementarea actuală interdicția de a se afla în anumite localități (anterior măsură de siguranță asupra căreia producea efecte reabilitarea) dând conținut pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi [art. 66 alin. (1) lit. l) NCP].

Potrivit art. 537 NCPP, după rămânerea definitivă a hotărârii de reabilitare, instanța dispune să se facă mențiune despre aceasta pe hotărârea prin care s-a pronunțat condamnarea (interesând tocmai sub aspectul încetării decăderilor, interdicțiilor și incapacităților).

Art. 170. Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească. (1) În caz de respingere a cererii de reabilitare, nu se poate introduce o nouă cerere decât după un termen de un an, care se socotește de la data respingerii cererii prin hotărâre definitivă.

(2) Condițiile prevăzute în art. 168 trebuie să fie îndeplinite și pentru intervalul de timp care a precedat noua cerere.

---

[1] Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor a fost republicată în M. Of. nr. 826 din 13 septembrie 2005 (în temeiul art. XII din Titlul XVII din Legea nr. 247/2005, publicată în M. Of. nr. 653 din 22 iulie 2005).

[2] Respectiv încetează calitatea de magistrat [art. 65 alin. (1) lit. f)] a celui condamnat definitiv sau pentru care s-a aplicat printr-o hotărâre definitivă soluția amânării aplicării pedepsei [cu posibila excepție indicată la art. 65 alin. (1^1)], putând înceta această calitate – la aprecierea Consiliului Superior al Magistraturii – și atunci când s-a pronunțat printr-o hotărâre definitivă soluția renunțării la aplicarea pedepsei (ori, în cursul urmării penale, soluția renunțării la urmărirea penală) – art. 65 alin. (1) lit. f^1) din Legea nr. 303/2004.

[3] *C. Mitrache*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 492; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 544.

[4] „Totuși, atât funcția avută, cât și gradul pierdut prin condamnare pot fi însă redobândite de fostul condamnat prin căi obișnuite, fiindcă legea nu interzice accesul la ele, ci numai redobândirea lor automată, ca efect al reabilitării. Această limitare a efectelor reabilitării vine să opereze stabilitatea funcțiilor ocupate între timp de alte persoane, în condițiile legii, fostul condamnat neavând un drept la rezervarea funcției pe care a pierdut-o ca urmare a săvârșirii infracțiunii și a condamnării suferite"; a se vedea *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal..., vol. I, p. 797.

(3) Cererea respinsă ca urmare a neîndeplinirii unor condiții de formă poate fi reînnoită potrivit Codului de procedură penală.

COMENTARIU

Reînnoirea cererii de reabilitare – posibilă doar în cazul reabilitării judecătorești – se realizează numai în cazurile și cu respectarea legii, în ipoteza respingerii pentru neîndeplinirea condițiilor de formă și/sau fond, cadrul legal fiind reprezentat de art. 170 NCP și art. 532 NCPP. Noua reglementare – *mai favorabilă* decât art. 138 CP 1969 (având corespondent în legea procesual penală anterioară în art. 497) – operează modificări asupra termenului, în sensul *instituirii unei perioade de timp unice*, indiferent de natura și gravitatea condamnării suferite; vechea reglementare distingea sub acest aspect termene diferite (de 3, 2, respectiv de un an), socotite de la data respingerii cererii anterioare. Termenul unic de un an prevăzut de legea nouă se socotește de la data respingerii cererii prin hotărâre definitivă. Termenul de un an este termenul legal pentru neîndeplinirea *condițiilor de fond*, interval de timp care reclamă și pe durata sa probarea îndeplinirii cerințelor prevăzute de art. 168 NCP.

Cererea respinsă pentru neîndeplinirea *condițiilor de formă* poate fi repetată *oricând* [art. 532 alin. (1) lit. b), c) și alin. (2) NCPP], nemaifiind necesară trecerea unui termen.

În opinia noastră, reprezintă indiscutabil condiții de fond ale reabilitării judecătorești cele indicate în art. 168 NCP (conduita corespunzătoare a fostului condamnat pe latura penală – abținerea de la săvârșirea unei noi infracțiuni – și pe latura civilă – achitarea cheltuielilor de judecată și îndeplinirea obligațiilor civile). De asemenea, constituie fără dubiu condiții de formă cele indicate de art. 532 alin. (1) lit. b) și c) NCPP (lipsa unor mențiuni, în condițiile legii, din cuprinsul cererii de reabilitare). În ceea ce privește cerința respectării, la data introducerii cererii de reabilitare, a termenului de reabilitare, apreciem că aceasta are aptitudinea de a fi înțeleasă ca o condiție mixtă, *sui generis*, deoarece, din punct de vedere al dreptului penal substanțial, ea reprezintă, fără doar și poate, o condiție de fond (cerințele din art. 168 NCP trebuind să fie verificate neapărat în considerarea termenului de reabilitare), însă, sub aspect procesual penal, admitem că s-ar putea argumenta menținerea caracterului său de condiție de formă [denumirea marginală a fostului art. 497 CPP 1968 – care cuprindea această condiție, pe aceeași poziție pe care o situează și art. 532 NCPP – fiind doar „Respingerea cererii pentru lipsa condițiilor de *formă*" (s.n.)]. În lumina acestor precizări, credem că pot fi mai clar înțelese cele trei soluții diferite fixate de legiuitor cu privire la momentul la care se poate reformula o nouă cerere de reabilitare judecătorească în ipoteza respingerii sale anterioare și a cauzei acestei respingeri. Astfel, dacă respingerea s-a efectuat pe motivul neîndeplinirii unor condiții de formă [propriu-zise: art. 532 alin. (1) lit. b) și c) NCPP], cererea poate fi repetată oricând. Dacă respingerea a fost consecința neîndeplinirii condițiilor de fond propriu-zise (art. 168 NCP), cererea va putea fi reînnoită doar după trecerea unui termen fix, de un an, în

condițiile art. 170 alin. (1) NCP. Ca soluție intermediară, dacă respingerea cererii s-a datorat neverificării termenului de reabilitare (condiție mixtă, din punct de vedere material: de fond, iar din punct de vedere procesual penal: de formă), cererea va putea fi reintrodusă abia după împlinirea termenului legal. Astfel, acest din urmă termen poate fi cel de reabilitare (art. 166 NCP)[1], dar ar putea fi și cel de un an indicat de art. 170 NCP, atunci când o cerere inițial respinsă pentru neîndeplinirea unor condiții de fond propriu-zise (ceea ce presupune că termenul inițial de reabilitare fusese respectat)[2] a fost reformulată înainte de trecerea termenului de un an astfel instituit.

Dispozițiile din art. 170 alin. (2) și (3) NCP (dar în considerarea noilor texte substanțiale – art. 168 NCP – și procesuale – art. 532 NCPP) își au corespondent în art. 138 alin. (2) și (3) CP 1969. Semnalăm, *cu titlu de noutate*, că dispoziția înscrisă în alin. final al art. 532 NCPP conduce la o respingere a cererii pe motivul lipsei capacității procesuale active a solicitantului, caz în care cererea nu poate fi reînnoită (dacă se va reintroduce, indiferent la ce moment, urmând a fi din nou respinsă pe același motiv).

Art. 171. Anularea reabilitării. Reabilitarea judecătorească va fi anulată când, după acordarea ei, s-a descoperit că cel reabilitat mai săvârșise o infracțiune care, dacă ar fi fost cunoscută, ar fi condus la respingerea cererii de reabilitare.

COMENTARIU

Reabilitarea judecătorească (exclusiv) se anulează când, după acordarea sa, se descoperă că cel reabilitat nu a îndeplinit o condiție esențială pentru acordarea acesteia, respectiv aceea stipulată în art. 168 lit. a) NCP (să nu fi săvârșit o infracțiune în termenul de reabilitare), împrejurare care, dacă ar fi fost cunoscută de către instanță la acel moment, ar fi condus la respingerea cererii de reabilitare. Textul corespondent (art. 139 CP 1969) condiționa anularea reabilitării judecătorești de existența unei condamnări suferite în intervalul de timp prevăzut de lege, deci *modificarea* operată vizează numai cauza anulării, reglementarea actuală fiind *mai severă*. Celelalte condiții care atrag incidența art. 171 NCP sunt cele ce rezultau și din reglementarea anterioară, astfel încât comentariile din doctrină își mențin valabilitatea.

---

[1] Durata rămasă de curs din acesta putând fi, după caz, mai mică sau mai mare (ori chiar egală cu) un an.

[2] Ca atare, urmează că instanța învestită cu judecarea unei cereri de reabilitare judecătorească trebuie să verifice într-o anumită ordine ierarhică și logică îndeplinirea condițiilor necesare pentru admiterea acesteia, astfel: întâi trebuie să verifice îndeplinirea condițiilor de formă (îndeplinirea sau neîndeplinirea aspectelor de „suprafață" fiind evidentă); dacă nu se respinge cererea pentru motivul neîndeplinirii acestor condiții, se va analiza cerința (mixtă) a respectării termenului de reabilitare (în raport de durata condamnării anterioare); abia dacă cererea nu se respinge nici ca urmare a neîndeplinirii acestei condiții (ca prematur formulată), urmează a se verifica întrunirea condițiilor de fond propriu-zise.

„Dacă în dosarul cauzei de reabilitare existau probe că petiționarul a mai comis o infracțiune, pe care instanța de judecată le-a ignorat, hotărârea de admitere a reabilitării judecătorești este nelegală și poate fi îndreptată printr-o cale de atac"[1] (contestația împotriva sentinței prin care se rezolvă cererea de reabilitare – art. 535 NCPP), situație diferită de anularea reabilitării în condițiile art. 171 NCP.

Procedura anulării reabilitării judecătorești este reglementată în baza dispozițiilor legii procesual penale (art. 536 și art. 537 NCPP).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

[1] *C. Mitrache*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 494.

Titlul X. Înțelesul unor termeni sau expresii în legea penală

Art. 172. Dispoziții generale. Ori de câte ori legea penală folosește un termen sau o expresie dintre cele arătate în prezentul titlu, înțelesul acesteia este cel prevăzut în articolele următoare, afară de cazul când legea penală dispune altfel.

COMENTARIU

Ultimul titlu al părții generale din noul Cod penal este dedicat (în mod asemănător stadiului de reglementare din Codul penal din 1969 – Titlul VIII al părții generale, art. 140-154) constituirii unui cadru consolidat de realizare a unei interpretări legale, oficiale, autentice și contextuale a unor termeni sau expresii utilizate de legiuitorul penal într-o semnificație proprie, specifică, uneori diferită de cea din vorbirea curentă (uzuală) ori de aceea utilizată la nivelul altor ramuri de drept. Se dă astfel conținut explicit ideii de autonomie conceptuală a dreptului penal (ca formă particulară de manifestare a unuia dintre caracterele acestui domeniu specific al dreptului: caracterul autonom), punându-se atât la dispoziția destinatarilor legii penale, cât și a însuși legiuitorului un important, util și prețios instrument interpretativ, de întrebuințat în laboriosul proces de identificare, descifrare și corectă stabilire și înțelegere a sensului exact al mesajului transmis prin intermediul normei juridice penale. Procedeul are și rolul de a facilita exprimarea sintetică, în cuprinsul normelor juridico-penale, a unor idei complexe ori a unor noțiuni cu sferă extinsă de cuprindere, contribuind la menținerea caracterului restrâns, clar și concis al textelor de reglementare.

Potrivit art. 236 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, dispozițiile generale ale acestuia (inclusiv normele inserate în titlul final) își produc efectele și asupra dispozițiilor penale cuprinse în legi speciale, sub rezerva derogărilor exprese. Drept urmare, semnificația stabilită în art. 173-187 NCP termenilor și expresiilor avute în vedere de legiuitor în acest cadru se va extinde, în absența unor stipulații contrare explicite, în întregul domeniu penal de referință, indiferent de sediul legal al normelor (partea specială a codului ori alte acte normative cuprinzând dispoziții penale). Amintim, totodată, că dispozițiile din Titlul X al părții generale a noului Cod penal trebuie corelate cu Legea de punere în aplicare a acestuia, care dedică întreg Capitolul I din Titlul III (art. 236-244) stabilirii unor dispoziții interpretative referitoare la noul Cod penal, precum și cu prevederea din art. 602 NCPP (text corespondent: art. 523 CPP 1968), conform căreia „Termenii sau expresiile al căror înțeles este anume explicat în Codul penal au același înțeles și în Codul de procedură penală".

În afara acestor dispoziții, legea penală cunoaște și o serie de prevederi speciale de interpretare autentică contextuală, însă semnificația legală obligatorie a

acestora este restrânsă numai la ipoteza particulară acoperită de norma în cadrul căreia sunt inserate[1] ori de grupul de norme în raport de care au legătură expres stipulată[2].

Art. 173. Legea penală. Prin *lege penală* se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege.

COMENTARIU

Prevederea din art. 173 NCP aduce o mult așteptată concordanță formală, în privința izvoarelor dreptului penal, în raport de textele constituționale. Astfel, dispoziția articolului corespondent din Codul penal din 1969 (art. 141), care trimitea la legi (în mod nedeterminat) și la decrete, devenise depășită (și imprecisă) ulterior intrării în vigoare a Constituției din 1991, potrivit căreia au aptitudinea de a constitui izvoare normative ale dreptului penal, ca regulă, doar legile organice [art. 73 alin. (3) lit. h) și i)], iar prin excepție și ordonanțele de urgență ale Guvernului [art. 115 alin. (4)-(6)].

Noua dispoziție referitoare la sensul noțiunii de lege penală *menține* viziunea legiuitorului anterior în privința sferei de cuprindere a acesteia, avându-se în vedere *sensul larg* (orice dispoziție care are caracter penal, indiferent de sursa ce o cuprinde, atât timp cât aceasta reprezintă, din punct de vedere al puterii juridice, un izvor formal apt să cuprindă prescripții în materie penală, chiar dacă acesta nu este, propriu-zis, o *lege*), iar nu cel restrâns al expresiei (referitor, strict, la dispozițiile din actele normative care sunt calificate formal drept *legi*, desigur, de natura și forța juridică necesară pentru a cuprinde norme penale). *În plus*, s-a menționat expres ceea ce doctrina anterioară și jurisprudența statuau constant, anume că sunt menținute în sfera de cuprindere a referirii la *legea penală* și dispozițiile în materie penală cuprinse în acte normative anterioare Constituției din 1991, care la data emiterii aveau – potrivit prevederilor legale în vigoare la respectivele momente – statutul de izvoare valabile de drept penal, în măsura menținerii lor în vigoare până la data curentă („... alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege")[3].

[1] Spre exemplu, în art. 254 alin. (2) NCP se explică sensul noțiunii de *dezastru*, utilizată pentru a descrie tipul particular de urmare care prin producere califică infracțiunea de distrugere (art. 253 NCP), potrivit art. 254 alin. (1) NCP.

[2] De pildă, art. 333 NCP este dedicat stabilirii înțelesului conceptului de *accident de cale ferată*, care ilustrează un tip de urmare specifică ce conduce la reținerea formelor agravate ale infracțiunilor incriminate în Capitolul I din Titlul VII al părții speciale a noului Cod penal (art. 329-332).

[3] Cu titlu de exemplu, amintim Legea nr. 59/1934 asupra cecului (M. Of. nr. 100 din 1 mai 1934), în măsura dispozițiilor de incriminare pe care le cuprinde, cu modificările și completările aduse de Legea nr. 187/2012; sau Decretul nr. 340/1981 privind regimul emițătoarelor radioelectrice (B. Of. nr. 92 din 27 noiembrie 1981), cu modificările aduse de Legea nr. 187/2012, etc.

Textul nu acoperă decât situația izvoarelor formale normative propriu-zise (tradiționale[1], integrale, plenare) ale dreptului penal (care pot acționa în sens constitutiv sau extinctiv la nivelul oricărei instituții fundamentale a dreptului penal). În literatura de specialitate și în jurisprudență se acceptă însă, în interpretarea mai multor prevederi legale, existența și a *altor surse producătoare de efecte juridice obligatorii în practica aplicării dreptului penal* (indiferent dacă în indicarea lor se acceptă utilizarea denumirii de *izvoare de drept*[2] – desigur, într-o accepțiune distinctă, restrânsă față de aceea a izvoarelor propriu-zise de drept penal – sau nu). Acestea din urmă sunt lipsite de capacitatea de reglementare generală (deplină, integrală) a izvoarelor normative propriu-zise, dar produc, în mod indubitabil, consecințe punctuale obligatorii în sistemul de drept penal național. Avem în vedere, cu acest titlu, atât unele surse jurisprudențiale expres delimitate de conceptul general de jurisprudență, anume: deciziile pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului[3]; deciziile pronunțate de Curtea Constituțională a României[4]; deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea unor recursuri în interesul legii ori în pronunțarea unor hotărâri

---

[1] Avem în vedere denumirea de *izvoare tradiționale* în considerarea practicii legislative, în raport de instituirea unui articol interpretativ în legea penală generală (art. 173 NCP având corespondent în art. 141 CP 1969), care reflectă principiile generale ale materiei (art. 1, art. 2 NCP) și elimină orice act normativ cu forță juridică inferioară din sfera izvoarelor astfel constituite.

[2] În acest sens, a se vedea *Fl. Streteanu*, Tratat..., p. 114-116; *R. Chiriță*, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 16, 17. De asemenea, pe site-ul portalului european de justiție (www.e-justice.europa.eu), în secțiunea descrierii dreptului statelor membre ale Uniunii Europene, se indică, în privința României, existența unor „veritabile izvoare secundare de drept" de tip jurisprudențial (selectiv). În sens contrar, *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 22, 24.

[3] Potrivit principiului „efectului aplicării directe a Convenției" (deci și a jurisprudenței C.E.D.O., prin care se realizează interpretarea obligatorie a Convenției) în sistemele de drept intern ale statelor membre, garantarea drepturilor consacrate de Convenție urmează a fi asigurată în primul rând la nivelul fiecărui stat contractant, iar doar în cazul în care la acest prim nivel nu se realizează o protecție suficientă/satisfăcătoare, urmează a se apela la intervenția Curții. În acest sens, în literatura juridică de specialitate este adeseori utilizată formula potrivit căreia „primul judecător al Convenției este judecătorul național". În acest sens, a se vedea *C. Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți, Ed. All Beck, București, 2005, p. 98. Ca atare, s-a creat posibilitatea – deja valorificată în practică, inclusiv în țara noastră – ca instanțele naționale să își întemeieze hotărârile direct pe conformitatea soluției atinse față de prevederile Convenției și jurisprudența C.E.D.O., chiar atunci când astfel s-ar statua expres în contra propriilor dispoziții legale, în vigoare, ale statului în cauză. În sistemul român de drept, acest efect (și – ca atare – autoritatea jurisprudenței C.E.D.O. de sursă cu putere obligatorie în materia izvoarelor de drept penal) se întemeiază pe dispozițiile art. 11 alin. (1) și (2) din Constituție, coroborate cu acelea din art. 20 [în special alin. (2)] din Legea fundamentală, cumulate cu acelea ale Legii nr. 30/1994 – cu modificările ulterioare – prin care s-a ratificat de către statul român Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, împreună cu protocoalele adiționale la aceasta (M. Of. nr. 135 din 31 mai 1994).

[4] Conform art. 147 alin. (4) din Constituție, „Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor".

prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept[1], cât și decretul de grațiere individuală al Președintelui României.

Art. 174. Săvârșirea unei infracțiuni. Prin *săvârșirea unei infracțiuni* sau *comiterea unei infracțiuni* se înțelege săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice.

COMENTARIU

Textul reproduce dispoziția cuprinsă de art. 144 CP 1969, cu singura *diferență* – intervenită în materia indicării participanților la comiterea unei infracțiuni – că nu mai este menționat autorul, făcându-se referire explicită, în schimb, la coautor. Aceasta constituie urmarea directă a modificării viziunii legiuitorului în materie de participație, astfel încât autorul nu mai este considerat un simplu participant la comiterea faptei pe care el o săvârșește în mod nemijlocit, conceptul de participant putând fi întrebuințat doar în ipoteza persoanelor care se asociază la comiterea faptei, având contribuții secundare în raport de cea a autorului (instigator, complice), respectiv în ipoteza în care există mai multe persoane care execută împreună, nemijlocit, fapta (a se vedea, în acest sens, comentariile cores-

[1] Astfel, potrivit art. 126 alin. (3) din Legea fundamentală, se statuează că „Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale", iar pentru a oferi caracter efectiv acestei dispoziții, în noul Cod de procedură penală este reglementat Capitolul VI din Titlul III al părții speciale, cuprinzând „Dispoziții privind asigurarea unei practici judiciare unitare". În cadrul acestuia se perpetuează (prin raportare și la stadiul legislației anterioare) instituția recursului în interesul legii (art. 471-474[1] NCPP), în cadrul căreia se stabilește, în art. 474 alin. (4), că „Dezlegarea dată problemelor de drept judecate este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I" (prevederi similare erau înscrise și în Codul de procedură penală anterior, potrivit art. 414[5] alin. final). De asemenea, potrivit noului Cod de procedură penală, se introduce un nou tip de izvor jurisprudențial cu efect obligatoriu în domeniul dreptului penal, anume decizia prin care se pronunță o hotărâre prealabilă pentru dezlegarea unor chestiuni de drept (art. 475-477[1] NCPP); conform art. 477 alin. (3), se stabilește – de asemenea – că „Dezlegarea dată chestiunilor de drept este obligatorie pentru instanțe de la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, Partea I". Sunt de semnalat, de dată recentă, modificările operate asupra dispozițiilor art. 474[1] și art. 477[1] NCPP prin O.U.G. nr. 3/2014. Desigur, după cum am subliniat la rândul nostru, aceste decizii ale instanței supreme nu se ridică la rangul unui izvor propriu-zis al dreptului penal; în acest sens s-a statuat inclusiv în jurisprudența recentă a Curții Constituționale, astfel: „Înalta Curte de Casație și Justiție nu are competența constituțională să instituie, să modifice sau să abroge norme juridice cu putere de lege ori să efectueze controlul de constituționalitate al acestora. Așadar, competența Înaltei Curți de Casație și Justiție privind soluționarea recursului în interesul legii (la care se adaugă – mai nou – și hotărârile prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, potrivit unui raționament *a pari* – n.n.) este dublu circumstanțiată – numai cu privire la «interpretarea și aplicarea unitară a legii» și numai cu privire la «celelalte instanțe judecătorești»" – C.C.R., dec. nr. 206/2013 (M. Of. nr. 350 din 13 iunie 2013), cu trimitere și la Decizia nr. 838/2009 a Curții Constituționale (M. Of. nr. 461 din 3 iulie 2009).

punzătoare efectuate în legătură cu prevederile din Capitolul VI al Titlului II din partea generală).

Într-o continuitate firească a reglementării, prevederile legale care fac referire la *săvârșirea sau comiterea unei infracțiuni* trebuie interpretate într-un sens larg și cuprinzător, care să acopere nu doar situația *standard* – vizând comiterea faptei, în forma tip, consumată, de către autor –, ci și ipotezele *derivate* de la aceasta – derivarea putându-se manifesta, după caz, ori în legătură cu forma în care se reține a fi comisă, pe caz concret, infracțiunea (fapt consumat ori formă derivată, atipică, imperfectă, anume tentativă – desigur, atunci când aceasta, posibilă fiind, este și incriminată, fiindu-i oferită valoare infracțională – sau act de pregătire incriminat prin asimilare cu tentativa) ori în legătură cu poziția de pe care s-a manifestat actul de comitere sau contribuția la comiterea acesteia (act de comitere nemijlocită singulară, în calitate de autor, ori acte de participație, în calitate de coautor, instigator sau complice, în corespondență cu viziunea în materie de participație pentru care a optat în continuare legiuitorul român, anume aceea a participației ca unitate de faptă, iar nu a actului de participație ca activitate infracțională distinctă).

Ca atare, în materia pluralității de infracțiuni (spre exemplu), unde o condiție legală este săvârșirea mai multor infracțiuni, cerința se va considera îndeplinită indiferent de calitatea pe care a avut-o infractorul în comiterea fiecărei infracțiuni în parte (aceeași calitate ori calități diferite), respectiv de stadiul de desfășurare atins în concret de fiecare dintre infracțiuni în parte (atât timp cât se verifică forme relevante penal), discontinuitatea la oricare dintre aceste paliere de referință nefiind de natură a constitui un impediment pentru constituirea juridic valabilă a pluralității de infracțiuni. Prin urmare, apreciem drept redundantă specificarea expresă, în art. 189 alin. (1) lit. e) NCP, a împrejurării că se califică infracțiunea de omor atunci când este săvârșită „de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor *sau o tentativă la infracțiunea de omor*" (s.n.) (precizare care a vizat, desigur, înlăturarea unei pseudo-controverse conturate în timpul activității Codului penal din 1969[1]). „În aplicarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) din Codul penal, prin *infracțiune de omor comis anterior* se înțelege orice faptă de ucidere a unei persoane, săvârșită cu intenția prevăzută la art. 16 alin. (3) din Codul penal, cu excepția infracțiunilor prevăzute la art. 190 și art. 200 din Codul penal" (art. 242 din Legea nr. 187/2012)[2].

De menționat că, în unele dispoziții legale, este întrebuințată exprimarea „săvârșirea *faptei*" (sau formulări asemănătoare referitoare nu la *infracțiune*, ci

[1] A se vedea, în acest sens, *T. Toader*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. III, p. 44.

[2] Reiese din textul indicat, în mod explicit, o excludere a unor fapte din sfera de cuprindere a normei de la art. 189 alin. (1) lit. e) NCP, anume a uciderii la cererea victimei (art. 190 NCP) și a uciderii nou-născutului săvârșite de către mamă [art. 200 alin. (1) NCP]. Pe de altă parte, printr-o interpretare a normei [care nu specifică expres termenul de *omor*, ci indică generic „orice *faptă de ucidere* a unei persoane, săvârșită cu intenția prevăzută la art. 16 alin. (3)..." (s.n.)], reiese că în sfera de cuprindere a dispoziției indicate operează și o includere suplimentară, anume a incriminărilor complexe în conținutul cărora sunt absorbite infracțiuni de omor (spre exemplu, ultrajul și ultrajul judiciar intenționat tanatogenerator – art. 257 și art. 279 NCP).

la *faptă*). Avertizăm asupra necesității unei atente analize a fiecărui asemenea context normativ în parte, pentru a determina cu exactitate ipotezele în care legiuitorul folosește referirea la *faptă* sub forma unui sinonim generic al *infracțiunii* de situațiile în care se dorește, astfel, tocmai evidențierea și determinarea unei diferențieri între conceptul de *infracțiune* și acela de *faptă (prevăzută de legea penală, incriminată)*. Astfel, de pildă, în ceea ce privește formularea „săvârșirea faptei de mai multe persoane împreună", ilustrând anumite ipoteze de participație[1], doctrina majoritară[2] susține reținerea contribuțiilor coautorilor ori ale autorului/coautorilor și complicelui concomitent (ca atare, în aceste cazuri, termenul de *faptă* este utilizat special în contrapunct cu termenul de *infracțiune*, tocmai pentru a permite și reținerea participației improprii în asemenea situații).

Art. 175. Funcționar public. (1) *Funcționar public*, în sensul legii penale, este persoana care, cu titlu permanent sau temporar, cu sau fără o remunerație:

a) exercită atribuții și responsabilități, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor puterii legislative, executive sau judecătorești;

b) exercită o funcție de demnitate publică sau o funcție publică de orice natură;

c)[3] exercită, singură sau împreună cu alte persoane, în cadrul unei regii autonome, al altui operator economic sau al unei persoane juridice cu capital integral sau majoritar de stat, atribuții legate de realizarea obiectului de activitate al acesteia.

(2) De asemenea, este considerată funcționar public, în sensul legii penale, persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

COMENTARIU

După cum s-a mai indicat, în virtutea autonomiei conceptuale a dreptului penal, este posibilă uneori utilizarea în această sferă a domeniului juridic a unor termeni sau expresii într-un alt sens decât acela pe care îl prezintă aceștia/acestea în exprimarea extra-penală (după caz, în limbajul juridic specific altor ramuri ale dreptului – de unde originează, poate, unii dintre termenii/unele dintre expresiile în cauză – ori în limbajul comun, uzual). O asemenea împrejurare se întâlnește

---

[1] Desigur, anumite ipoteze de coautorat sunt excluse, chiar în cazurile întrebuințării acestei exprimări, și anume la infracțiunile comise *in persona propria*, care lasă însă să subziste actele de participație în alte forme.

[2] *I. Ristea*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 137; *V. Pașca*, Drept penal. Partea generală..., p. 493, 494; *I. Pascu*, în *I. Pascu, V. Dobrinoiu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. I, p. 490; *V. Păvăleanu*, Drept penal general..., p. 417, 418.

[3] Lit. c) de la alin. (1) al art. 175 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 19 din Legea nr. 187/2012.

și în privința dispoziției din art. 175 NCP, care stabilește semnificația penală a conceptului de *funcționar public* într-o manieră care nu se suprapune perfect peste semnificația pe care acesta o are în alte domenii de drept, cărora le este specific (este vorba în speță de dreptul administrativ, care cuprinde propriile prevederi normative incidente în materie, în Legea nr. 188/1999[1], republicată). Astfel, după cum s-a indicat și într-o decizie recentă a instanței naționale de contencios constituțional, „Semnificația noțiunii de *funcționar public* din dreptul penal nu este echivalentă cu cea de funcționar din dreptul administrativ. (...) potrivit legii penale, noțiunile de «funcționar public» (...) au un înțeles mai larg decât acela din dreptul administrativ, datorită atât caracterului relațiilor sociale apărate prin incriminarea unor fapte socialmente periculoase, cât și faptului că exigențele de apărare a avutului și de promovare a intereselor colectivității impun o cât mai bună ocrotire prin mijloacele dreptului penal"[2].

Textul are corespondent (parțial) în art. 147 CP 1969, a cărui formulare *nu este preluată* (maniera de redactare fiind radical modificată), după cum *nu este preluat* integral nici conținutul de reglementare, căci, în timp ce în codificarea anterioară legiuitorul definea atât noțiunea de *funcționar public* [art. 147 alin. (1)], cât și pe aceea de *funcționar* [art. 147 alin. (2)[3]], în noul Cod penal nu se mai indică decât semnificația primului concept [sub o formă propriu-zisă – art. 175 alin. (1) – și sub una asimilată – art. 175 alin. (2)][4]. Formularea largă, generică și extrem

[1] Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici a fost republicată în M. Of. nr. 365 din 29 mai 2007 (în temeiul Legii nr. 251/2006, publicată în M. Of. nr. 574 din 4 iulie 2006). Deși ulterior acestor momente legea în cauză a mai fost modificată și completată în mai multe rânduri, dispunându-se chiar de câteva ori republicarea din nou a acesteia (prin Legea nr. 140/2010, publicată în M. Of. nr. 471 din 8 iulie 2010; Legea nr. 76/2012, publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012; Legea nr. 187/2012), acest eveniment nu a avut încă loc, intervenind mereu noi modificări între data dispunerii republicării și momentul producerii acestei acțiuni (ulterior Legii nr. 187/2012, ultima care până la elaborarea acestui comentariu a dispus republicarea Legii nr. 188/1999, aceasta din urmă a mai fost modificată de cinci ori, printre actele normative modificatoare numărându-se și Legea nr. 255/2013 de punere în aplicare a noului Cod de procedură penală, care nu au mai precizat însă nimic despre republicare). Potrivit art. 2 alin. (1) și (2) din Legea nr. 188/1999, se dispune: „(1) Funcția publică reprezintă ansamblul atribuțiilor și responsabilităților, stabilite în temeiul legii, în scopul realizării prerogativelor de putere publică de către administrația publică centrală, administrația publică locală și autoritățile administrative autonome. (2) Funcționarul public este persoana numită, în condițiile legii, într-o funcție publică. Persoana care a fost eliberată din funcția publică și se află în corpul de rezervă al funcționarilor publici își păstrează calitatea de funcționar public". Conform aceluiași articol [alin. (4)], „Funcțiile publice sunt prevăzute în anexa la prezenta lege".

[2] C.C.R., dec. nr. 2/2014 (M. Of. nr. 71 din 29 ianuarie 2014).

[3] Prin *funcționar*, potrivit art. 147 alin. (2) CP 1969, se înțelegea [în afara *funcționarilor publici* descriși în alin. (1)] „(...) orice salariat care exercită o însărcinare în serviciul unei alte persoane juridice decât cele prevăzute în acel alineat", adică orice angajat al oricărei persoane juridice, inclusiv a celor de drept privat (de exemplu, societăți comerciale, unități bancare sau de credit etc.).

[4] Cu toate acestea, noul Cod penal mai utilizează uneori și noțiunea simplă de *funcționar*, explicând-o însă prin norme speciale (de exemplu, art. 294 – „Fapte săvârșite de către funcționari străini sau în legătură cu aceștia"); a se vedea și art. 293 NCP, precum și – în legătură ce acesta – art. 243 din Legea nr. 187/2012. Alteori, fără a o indica *expressis verbis*, legiuitorul o întrebuințează în concret,

B.C.U "M. EMINESCU" IAȘI

de indeterminată din legea penală precedentă[1] a fost înlocuită cu o indicare mai circumstanțiată a trei categorii de domenii în cadrul cărora, fiind încadrate, anumite persoane dobândesc statutul (în accepție penală) de *funcționari publici*: domeniul exercitării de atribuții și responsabilități legal stabilite în vederea realizării prerogativelor celor trei puteri (autorități) etatice (legislativă, executivă și judecătorească); domeniul exercitării funcțiilor publice (potrivit anexei la Legea nr. 188/1999) ori de demnitate publică (indiferent de natura acestora); domeniul exercitării atribuțiilor legale de realizare a obiectului de activitate al unei regii autonome ori al altui operator economic sau al altei persoane juridice care are capital integral/majoritar de stat. Potrivit Expunerii de motive întocmite cu referire la Proiectul noului Cod penal, se indică faptul că această revizuire a manierei de definire, în sensul legii penale, a conceptului de *funcționar public* vizează punerea de acord a legislației românești în domeniu cu „soluțiile în materie din alte legislații și cu convențiile internaționale în materie"[2]. Astfel, vor continua să fie apreciați, din perspectivă penală, drept funcționari publici, spre exemplu: Președintele statului; miniștrii; deputații și senatorii; euro-parlamentarii; primarii[3] și președinții de consilii județene, membrii consiliilor locale și județene; toate persoanele ocupând funcții sau demnități în structura aparatului administrativ central sau local (secretari de stat, șefi de cabinete ministeriale sau parlamentare, angajați ai Administrației Prezidențiale, ai Parlamentului sau Guvernului, ai primă-

---

extinzând anumite incriminări și asupra unor asemenea categorii de persoane: art. 308 („Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane").

[1] Conform art. 147 alin. (1) CP 1969, se dispunea: „Prin *funcționar public* se înțelege orice persoană care exercită permanent sau temporar, cu orice titlu, indiferent cum a fost învestită, o însărcinare de orice natură, retribuită sau nu, în serviciul unei unități dintre cele la care se referă art. 145" (anume: autorități/instituții publice, instituții/persoane juridice de interes public ori care administrau, foloseau, exploatau bunuri proprietate publică sau bunuri indicate prin lege a fi de interes public, precum și serviciile de interes public).

[2] A se vedea pct. 2.42 din documentul indicat. Mai mult ca probabil, unele dintre prevederile internaționale în materie la care s-a făcut astfel referire sunt reprezentate (și) de: Convenția privitoare la lupta împotriva corupției vizând funcționarii Comunităților Europene sau funcționarii statelor membre ale Uniunii Europene, adoptată de Consiliul Uniunii Europene în 1997 (la care România a aderat prin Decizia nr. 2007/751/CE a Consiliului din 8 noiembrie 2007 privind aderarea Bulgariei și României la această Convenție, încheiată în temeiul Tratatului privind Uniunea Europeană); Convenția penală cu privire la corupție, adoptată de Consiliul Europei la Strasbourg în 1999 (ratificată de statul român prin Legea nr. 27/2002, publicată în M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002); Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York în 2003 (ratificată de țara noastră prin Legea nr. 365/2004, publicată în M. Of. nr. 903 din 5 octombrie 2004).

[3] A se vedea, în legătură cu acest aspect, C.C.R., dec. nr. 1611/2011 (M. Of. nr. 106 din 9 februarie 2012), care, *mutatis mutandis*, prin translarea referirii de la art. 147 CP 1969 la art. 175 NCP, considerăm că își menține nealterată valabilitatea, în care s-a decis că „(...) primarul, în calitate de subiect distinct de drept, ales ca urmare a unui sufragiu local, este considerat ca făcând parte din sfera noțiunilor de funcționar public (...), putând fi cercetat penal pentru săvârșirea infracțiunilor pentru care Codul penal cere o asemenea calificare", căci, „ținând seama de sfera atribuțiunilor ce intră în competența primarului, care prin excelență au conotații de putere publică, apare justificată vocația primărului la calitatea de subiect activ pentru infracțiunile de serviciu sau în legătură cu serviciul, precum și pentru cele de corupție. În caz contrar, se poate desprinde concluzia că primarul este deasupra legii (...)".

riilor, consiliilor locale sau județene, prefecții și bugetarii din structura instituției Prefectului etc.); magistrații și grefierii; directorii de regii autonome, societăți naționale, persoane juridice având capital integral/majoritar de stat și salariații acestora care exercită atribuții specifice legate de realizarea obiectului de activitate al instituției/persoanei juridice respective ș.a.

Dincolo de această sferă a funcționarilor publici propriu-ziși (în sensul legii penale), este indicată și o *categorie asimilată* acestora [alin. (2)], privind acele persoane [ce nu se integrează în vreuna dintre speciile arătate la alin. (1)] care au fost învestite de autorități publice să exercite un serviciu de interes public ori care, exercitând un asemenea serviciu chiar fără a fi fost necesară învestirea de către o autoritate publică pentru aceasta, sunt totuși supuse controlului sau supravegherii autorităților publice în ceea ce privește îndeplinirea serviciului public în cauză. Chiar în expunerea de motive mai sus-indicată se efectuau, în exemplificare, trimiteri la persoanele care exercită profesia de *notar public* ori pe aceea de *executor judecătoresc*; desigur, lista domeniilor în exercitarea cărora anumite categorii de persoane ar urma să poată fi incluse în această sferă asimilată, din punct de vedere penal, funcționarilor publici ar putea continua cu indicarea *mediatorilor autorizați*, a *medicilor cu drept de liberă practică* ce își desfășoară activitatea pe cont propriu (în mod individual) în cadrul unor cabinete medicale private, a *experților independenți autorizați* (în variate domenii) ș.a.m.d.[1] Pentru o corectă determinare a cadrului și limitelor de cuprindere a acestor categorii [deci a domeniului de aplicare a prevederii din art. 175 alin. (2) NCP], trebuie reținută natura juridică de normă penală generală a textului care le consacră, fiind astfel posibilă derogarea expresă de la dispozițiile sale, prin norme speciale; așadar, este necesară o atentă scrutare a întregului cadru normativ incident în domeniul de activitate care tinde a se integra în tiparul activităților descrise de art. 175 alin. (2) NCP, pentru a se reține sau exclude, în mod corect, incidența acestuia, în fiecare speță determinată în parte. Spre exemplu, deși s-ar putea ridica problema dacă activitatea persoanelor care au calitatea și exercită profesia de *avocat* nu ar putea atrage în aplicare reținerea acestui text normativ, dispoziții speciale (recente, de modificare) din Legea nr. 51/1995[2] pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat (art. 39) vin să fixeze explicit că, „În exercitarea profesiei, avocații sunt ocrotiți de lege, *fără a putea fi asimilați funcționarilor publici, cu excepția* situațiilor în care atestă identitatea părților, a conținutului sau datei unui act" (s.n.) [ca atare, regula conturată este sustragerea persoanelor care exercită profesia de avocat de sub incidența art. 175 alin. (2) NCP, însă nu la modul absolut, acestea fiind totuși asimilate funcționarilor publici în limita desfășurării uneia dintre activitățile expres și limitativ indicate de lege].

[1] În acest sens (indicând o întreagă listă de domenii în exercitarea cărora anumite categorii de persoane vor ajunge să fie asimilate, din punct de vedere penal, funcționarului public – aspect apreciat de autor drept excesiv), a se vedea *C. Duvac*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. II, p. 527-533.

[2] Modificarea la care facem referire în text a fost aportată chiar prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal (care a dispus și republicarea Legii nr. 51/1995).

Este de menționat faptul că ieșirea din vigoare a Codului penal din 1969 și debutul activității noului Cod penal s-au înscris, în ceea ce privește stadiul noțiunii legale a conceptului de *funcționar public* din perspectiva dreptului penal, sub semnul unei tentative a legiuitorului de modificare profundă, substanțială, în sensul restrângerii (selective și discriminatorii) a domeniului de cuprindere a noțiunii în cauză – prin extragerea persoanei Președintelui statului, a deputaților și senatorilor și a persoanelor care își desfășoară activitatea în cadrul unei profesii liberale, în baza unei legi speciale și care nu sunt finanțați de la bugetul de stat, de sub statutul de *funcționar public* în accepție penală[1] – demers finalizat prin declanșarea unui control *a priori* de constituționalitate[2] care, prin admitere, a condus la pronunțarea unei decizii de neconstituționalitate[3] a textului modificator elaborat. Ca atare, în continuare, categoriile de persoane astfel indicate vor urma a fi apreciate, din perspectiva dreptului penal, ca reprezentând *funcționari publici*, menținându-se aptitudinea angajării răspunderii lor penale conform acestui statut.

În noul Cod penal, conceptul de *funcționar public* este întrebuințat fie cu rol de element constitutiv al formei tip (de bază) a unor incriminări (calitatea fiind cerută, după caz, subiectului activ[4] – faptele astfel incriminate devenind

---

[1] A se vedea, în acest sens, art. I pct. 5 și art. II pct. 3 din Legea pentru modificarea și completarea unor acte normative, înregistrată pe rolul Camerei Deputaților, în cadrul procesului legislativ, cu indicativul PL-x nr. 680/2011 [prin art. II pct. 3 se dispunea introducerea unui nou alineat – alin. (3) – al art. 175 NCP, cu următorul cuprins: „Sunt exceptați de la dispozițiile art. 175 Președintele României, deputații și senatorii, precum și persoanele care își desfășoară activitatea în cadrul unei profesii liberale, în baza unei legi speciale și care nu sunt finanțați de la bugetul de stat, aceștia răspunzând penal, civil sau administrativ în conformitate cu dispozițiile legilor speciale în baza cărora își desfășoară activitatea, precum și cu dispozițiile dreptului comun, cu respectarea prezentului alineat"].

[2] Solicitat (prin sesizarea legală a Curții Constituționale) de către Înalta Curte de Casație și Justiție (Hotărârea nr. 1 a Secțiilor Unite, pronunțată în ședința din 12 decembrie 2013).

[3] C.C.R., dec. nr. 2/2014 (M. Of. nr. 71 din 29 ianuarie 2014) (a se vedea și Decizia nr. 3/2014, publicată în M. Of. nr. 71 din 29 ianuarie 2014). Prin această decizie, Curtea a reținut „evidenta deficiență în respectarea normelor de tehnică legislativă și nonsensul juridic al articolului 175, în ansamblul său" (în forma în care se dorea a fi modificat – n.n.), prin aceea că „noile dispoziții sunt neclare, generând confuzii în procesul de interpretare și aplicare a legii". Totodată, s-a semnalat: „Consecința imediată a restrângerii sferei de incidență a noțiunii de funcționar public (...) în ceea ce privește subiectele de drept amintite este înlăturarea răspunderii penale (*lato sensu*, desigur – n.n.) a acestora în cazul săvârșirii infracțiunilor al căror subiect activ calificat este funcționarul public (...). Cu alte cuvinte, noile dispoziții se constituie în veritabile cauze de impunitate (...)" (bineînțeles, termen utilizat tot într-un sens larg, generic – n.n.) pentru respectivele categorii de persoane. „Curtea constată că, prin modificările operate, legiuitorul a afectat protecția penală acordată unor valori sociale deosebit de importante. (...) în mod paradoxal, legiuitorul extrage din aria de incidență a răspunderii penale tocmai persoanele care ocupă funcții reprezentative în stat și care exercită prerogative de putere reală (...)", creându-se astfel un „statut juridic distinct, privilegiat" pentru acestea, ceea ce încalcă principiul egalității în drepturi a cetățenilor [art. 16 alin. (1) din Constituție] și principiul potrivit căruia „nimeni nu este mai presus de lege" [art. 16 alin. (2)], precum și alte dispoziții ale Legii fundamentale [art. 1 alin. (3) și (5), art. 11 alin. (1) privind îndeplinirea întocmai și cu bună-credință de către statul român a obligațiilor asumate prin încheierea/aderarea/ratificarea unor documente internaționale].

[4] De exemplu: art. 267 (omisiunea sesizării); art. 277 (compromiterea intereselor justiției); art. 282 (tortura); art. 289 (luarea de mită); art. 295 (delapidarea); art. 297 (abuzul în serviciu); art. 298

infracțiuni proprii –, fie subiectului pasiv nemijlocit[1] ori unei terțe persoane[2] la care face trimitere incriminarea) sau al unor modalități normative alternative[3], fie ca element circumstanțial agravant, în realizarea unor conținuturi infracționale calificate/agravate[4] ori al unor cauze speciale de agravare a pedepsei[5] (mai rar, conceptul este utilizat în construcția unor norme cu valoare de cauze speciale atenuante, ca punct de referință în determinarea unei sfere distincte de persoane beneficiare ale prevederii în cauză[6]). Specificarea este uneori întrebuințată ca atare, alteori adăugându-se însă o circumstanțiere suplimentară cu rol restrictiv asupra sferei inițiale de acoperire a conceptului [precum: „funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat" – de exemplu, art. 257 NCP – sau „funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces" – art. 302 alin. (3) NCP]. Procedeul reprezintă, adeseori, principala manieră de elaborare a unor conținuturi infracționale complexe (prin modalitatea absorbției). Uneori, în lege se precizează expres o deosebire de tratament atrasă de apartenența la categoria funcționarilor publici propriu-ziși ori a aceleia de funcționari publici asimilați [situație existentă, de pildă, în raport de incriminarea luării de mită – art. 289 alin. (1), respectiv alin. (2) NCP – fapta comisă de una dintre persoanele indicate la art. 175 alin. (2) neconstituind această infracțiune dacă s-a săvârșit în vederea îndeplinirii sau urgentării îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu, în timp ce va constitui infracțiune și atunci când s-a comis în acest scop de către un funcționar public propriu-zis].

Art. 176. Public. Prin termenul *public* se înțelege tot ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică.

COMENTARIU

Dispoziția din art. 176 NCP – corespondentă prevederii din art. 145 CP 1969, cu aceeași denumire marginală – constituie o *preluare într-o formă sintetică* a textului precedent, explicând oficial una dintre accepțiunile conceptului de *public*

(neglijența în serviciu); art. 299 (folosirea abuzivă a funcției în scop sexual); art. 300 (uzurparea funcției); art. 301 (conflictul de interese); art. 321 NCP (falsul intelectual).

[1] De exemplu: art. 257 (ultrajul); art. 327 (falsul privind identitatea). A se vedea (dispoziția fiind limitată doar la o categorie a funcționarilor publici) și art. 279 alin. (1) și (2) NCP (ultrajul judiciar).

[2] De exemplu: art. 291 (traficul de influență); art. 292 (cumpărarea de influență). A se vedea (dispoziția fiind limitată doar la o categorie a funcționarilor publici) și art. 279 alin. (3) NCP (ultrajul judiciar).

[3] De exemplu, art. 258 alin. (2) NCP (uzurparea de calități oficiale).

[4] De exemplu: art. 210 alin. (2) (traficul de persoane); art. 211 alin. (2) (traficul de minori); art. 264 alin. (2) lit. b) (facilitarea șederii ilegale în România); art. 302 alin. (3) (violarea secretului corespondenței); art. 320 alin. (2) (falsul material în înscrisuri oficiale); art. 368 alin. (2) NCP (instigarea publică).

[5] De exemplu, art. 259 alin. (2) NCP (sustragerea sau distrugerea de înscrisuri).

[6] De exemplu, art. 308 NCP (infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane).

și restrângând-o numai la entitățile publice prin care se desfășoară nemijlocit activitatea etatică centrală și locală, respectiv la acelea prin care se asigură administrarea bunurilor din domeniul proprietății publice. Astfel, prima parte a normei reproduce textul de debut din art. 145 CP 1969, în limita referirii la autoritățile publice și instituțiile publice. Partea finală a noii dispoziții – privind „alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică" – indică, într-o manieră compactată la aspectele esențiale, formularea anterioară (anume: „...instituțiile sau alte persoane juridice de interes public, administrarea, folosirea sau exploatarea bunurilor proprietate publică"). În ceea ce privește entitățile la care se referea în încheiere textul art. 145 CP 1969 („...serviciile de interes public, precum și bunurile de orice fel care, potrivit legii, sunt de interes public"), acestea nu mai sunt explicit indicate *de lege lata*. Sfera lor de acoperire a fost parțial asigurată (în privința referirii la serviciul de interes public) și preluată prin extinderea conceptului de *funcționar public*, ca efect al introducerii dispoziției din alin. (2) al art. 175 NCP. O probă în acest sens o reprezintă alte dispoziții ale legii penale, ce au preluat reglementarea unor texte care, în lumina codificării anterioare, făceau trimitere exclusiv la norma care indica accepțiunea penală a noțiunii de *public*, iar acum fac referire deopotrivă la art. 176, cât și la art. 175 alin. (2)[1]. Deși noul procedeu de tehnică legislativă conduce, astfel, la soluții mai incomode (indicându-se și trebuind verificate două texte, coroborate, în loc de unul singur), credem că maniera de rezolvare astfel atinsă – prin restrângerea sferei de referință a conceptului propriu-zis de *public* și compensarea acestei restrângeri prin augmentarea domeniului de incidență al noțiunii de *funcționar public*, prin asimilarea persoanelor care desfășoară, în anumite condiții, servicii de interes public – este justificată[2].

[1] Cu titlu de exemplu, pot fi indicate: referirea din norma explicativă a noțiunii de *înscris oficial* – art. 178 alin. (2) NCP [în comparație cu dispoziția corespondentă din Codul penal din 1969, art. 150 alin. (2)] sau referirea din norma de incriminare a *sustragerii sau distrugerii de înscrisuri* – art. 259 alin. (1) NCP [în comparație cu dispoziția corespondentă din Codul penal din 1969, art. 242 alin. (1)].

[2] Cu titlu de exemplu, putem să ne raportăm la următoarea situație: presupunem că, într-o localitate unde autoritățile nu au organizat servicii de transport în comun, această sarcină este asumată de către un operator privat, care obține toate autorizațiile și licențele necesare, în condițiile Legii nr. 92/2007 (aspect sub care urmează, totodată, a se supune controlului ori supravegherii autorităților publice cu privire la îndeplinirea respectivei activități). Fără niciun dubiu, se poate afirma că persoana în cauză desfășoară un serviciu de interes public [măsură în care s-ar putea spune că devine o persoană juridică de interes public – a se vedea, în acest sens, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 92/2007 privind serviciile de transport public local (M. Of. nr. 262 din 19 aprilie 2007)]. Cu toate acestea, apare mai echitabilă soluția legală care nu încadrează fapta de însușire sau desființare a unui înscris care se află în păstrarea sau deținerea unei asemenea persoane juridice (spre exemplu, duplicatul după devizul de efectuare a unei revizii tehnice) drept infracțiune de sustragere sau distrugere de înscrisuri (art. 259 NCP).

Textul face referire expresă la trei tipuri de entități: autorități publice[1]; instituții publice[2]; persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică. În ceea ce privește persoanele juridice care au atribuții de administrare sau exploatare a bunurilor proprietate publică, din moment ce dispoziția legală nu prevede expres limitarea acestora doar la persoane juridice de drept public, reiese că în această categorie s-ar putea integra inclusiv persoane juridice de drept privat, în măsura în care în sarcina acestora s-ar conferi, în concret, administrarea sau exploatarea unor bunuri aparținând proprietății publice (indiferent de titularul acesteia). Considerăm că, dincolo de diversitatea operațiunilor de tip economic sau de gestiune care s-ar putea identifica, specific, în sfera dreptului privat, ca fiind apte de desfășurare asupra unui bun aparținând proprietății publice (de pildă, închirierea sau concesionarea etc.), exprimarea din art. 176 NCP este una generică, cu sferă largă de acoperire, în cuprinsul căreia sunt avute în vedere, în abstract, toate potențialele operațiuni concrete care s-ar putea desfășura, legal, asupra unui astfel de bun sau în legătură cu acesta (care vor intra, după caz, *lato sensu*, fie în sfera de cuprindere a noțiunii de *administrare*, fie în aceea de *exploatare* a respectivului bun)[3].

În activitatea de interpretare a semnificației termenului *public*, utilizat în cuprinsul unor variate norme juridico-penale, se impune cu necesitate decelarea ipotezelor în care trebuie reținută și valorificată dispoziția din art. 176 NCP de cazurile în care aceasta este inaplicabilă, contextul exprimării legislative indicând un sens al termenului care implică o cu totul altă accepțiune de întrebuințare. Astfel, noțiunea se poate raporta nu doar la aspecte ținând de domeniul public de referință (de activitatea anumitor autorități sau instituții ale statului ori a unor entități care

---

[1] Potrivit art. 240 din Legea nr. 187/2012, „În aplicarea dispozițiilor art. 135 din Codul penal, prin *autorități publice* se înțelege autoritățile prevăzute în mod expres în titlul III, precum și la art. 140 și 142 din Constituția României, republicată". Apreciem că, deși trimiterea vizează nemijlocit dispoziția din art. 135 NCP (referitoare la condițiile răspunderii penale a persoanei juridice, stabilind că – printre altele – autoritățile publice sunt exceptate de la angajarea răspunderii penale), textul este incident – *a pari* – și în raport de sensul noțiunii de *autoritate publică* întrebuințat în art. 176 NCP. În dispozițiile constituționale vizate sunt avute în vedere: Parlamentul; Președintele României (instituția Președintelui); Guvernul; administrația publică [centrală – ministere; organe de specialitate organizate în subordinea Guvernului ori a ministerelor ori ca autorități administrative autonome; armata (forțele armate); Consiliul Suprem de Apărare a Țării – și locală – consiliile locale; instituția Primarului; consiliul județean; instituția Prefectului]; autoritatea judecătorească (instanțele judecătorești; Ministerul Public; Consiliul Superior al Magistraturii); Curtea de Conturi; Curtea Constituțională. În doctrină se indică următoarea accepțiune a noțiunii de *autoritate publică*, în sens penal: „organism, instituție care exercită una dintre formele fundamentale ale activității statului (legislativă, executivă și judecătorească) și care are competențe de reglementare, control și sancționare" – *G. Antoniu, C. Bulai*, Dicționar..., p. 92 (a se vedea, în aceeași sursă, o listă exemplificativă de organe de specialitate ale administrației publice centrale).

[2] „Organ sau organizație de stat cu atribuții administrative și de execuție, care desfășoară activități cu caracter social, cultural, administrativ și care administrează bunurile statului sub controlul unei autorități statale" (autorii avertizează asupra evitării confuziilor cu noțiunea de *instituție de utilitate publică*) – *idem*, p. 478.

[3] Rămâne discutabilă ipoteza atribuirii în folosință gratuită a unui asemenea bun unei instituții publice.

activează în sfera administrării sau exploatării bunurilor din proprietatea publică – caz în care ne aflăm în domeniul de incidență al textului analizat), ci și la public în sensul de pluralitate de persoane față de care se petrece un eveniment[1] sau în prezența cărora se desfășoară acesta[2] ori cărora li se lezează un interes generic[3] sau un atribut concret (ori care privește interesul unei pluralități indeterminate de persoane[4]) sau în sensul de bun, informație, serviciu sau orice alt tip de entitate materială ori ideală aflată la dispoziția indeterminată a oricărei persoane dintr-o pluralitate generică de indivizi sau care servește în mod indeterminat unei comunități, colectivități[5] ș.a.m.d. (cazuri în care prevederea din art. 176 NCP nu își găsește teren de manifestare).

Art. 177. Membru de familie. (1) Prin *membru de familie* se înțelege:

a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude;

b) soțul;

c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc.

(2) Dispozițiile din legea penală privitoare la membru de familie, în limitele prevăzute în alin. (1) lit. a), se aplică, în caz de adopție, și persoanei adoptate ori descendenților acesteia în raport cu rudele firești.

COMENTARIU

Dispoziția din art. 177 NCP perpetuează și extinde, la nivel formal, reglementarea anterioară, având corespondent parțial (inclusiv în ceea ce privește denumirea marginală) în art. 149[1] CP 1969, dar preluând – într-o formulă comprimată – și elemente din anteriorul art. 149 (care explica conceptul de „rude apropiate", separat de acela de „membru de familie"). Legea penală utilizează în numeroase

[1] Apreciem că în acest sens este întrebuințat termenul în construcția conceptului de *apel la mila publicului* – art. 214 alin. (1) și art. 215 NCP – ori atunci când se pune problema transmiterii unei comunicări *către public* – art. 226 alin. (2), art. 276, art. 368 alin. (1), art. 369 NCP.

[2] Apreciem că în acest sens este întrebuințat termenul în construcția conceptului de *adunare publică*, la care face referire noul Cod penal, spre exemplu, în: art. 66 alin. (1) lit. m), art. 85 alin. (2) lit. f), art. 101 alin. (2) lit. d), art. 121 alin. (1) lit. c), art. 372, art. 373.

[3] Spre exemplu, în acest sens se discută despre *sănătate publică* (infracțiunile având acest obiect juridic de grup sunt incriminate în Capitolul V din Titlul VII al părții speciale a noului Cod penal, art. 352-359) ori despre *ordine și liniște publică* (infracțiunile având acest obiect juridic de grup sunt incriminate în Capitolul I din Titlul VIII al părții speciale a noului Cod penal, art. 367-375).

[4] Este cazul referirii la *interesul* (respectiv *avantajul*) *public* în configurarea cauzei speciale de excludere a infracțiunii de violare a vieții private, localizată în art. 226 alin. (4) lit. d) NCP.

[5] Exemplificăm prin dispoziția de la art. 229 alin. (3) lit. d) NCP, care prevede calificarea furtului atunci când bunul sustras aparținea unui sistem de semnalizare, alarmare sau alertare în situații de *urgență publică*. Este, de asemenea, cazul referirilor numeroase, din o serie de norme de incriminare, la fapte care se comit pe (sau au vreun alt fel de legătură cu) un *drum public* (a se vedea infracțiunile din Capitolul II din Titlul VII al părții speciale a noului Cod penal, art. 334-341). Tot aici credem că se încadrează și referirea la *transport public*, existentă în conținutul anumitor infracțiuni [de pildă, art. 336 alin. (3) NCP].

ocazii conceptul astfel explicat, integrându-l fie în structura unor norme penale generale[1], fie a unora speciale[2], care dau expresie unor instituții de drept prezentând naturi juridice eterogene.

Prevederea indică două categorii de persoane care compun conceptul de *membru de familie*: membrii propriu-ziși (formali) ai unei familii [lit. a) și b)], respectiv persoanele asimilate acestora [lit. c)]. În privința persoanelor indicate la lit. a), noul legiuitor penal *renunță* la condiția verificării caracterului efectiv al comuniunii de trai pe care o impunea art. 149[1] CP 1969 (prin formula: „...locuiește și gospodărește împreună..."), necesară anterior pentru a fi integrate în categoria membrilor de familie. Ca atare, *de lege lata*, rudele în linie directă (ascendenții și descendenții, fără limită legală de grad), precum și frații/surorile și copiii acestora (adică rudele colaterale de la gradul al II-lea la al IV-lea, inclusiv) – precum și persoanele devenite astfel de rude ca efect al adopției, dar și persoanele între care există astfel de legături naturale, deși una dintre ele a fost adoptată într-o altă familie, devenind și membră a respectivei familii – vor fi considerați, în orice împrejurări și întotdeauna, membri de familie, indiferent dacă între ei există ori nu o comuniune de trai domestic, o existență cotidiană desfășurată efectiv împreună, fără nicio limitare. În ceea ce privește instituțiile care acordau un beneficiu în considerarea acestei calități (de exemplu, cauze de impunitate), *noua dispoziție este mai favorabilă*, în schimb, în privința instituțiilor care legau consecințe mai drastice de probarea acestei calități (de exemplu, cauze speciale de agravare), *Codul penal din 1969 tinde a reprezenta reglementarea mai favorabilă*.

În privința situației soților nu se înregistrează aspecte de noutate, aprecierile din doctrina anterioară rămânând valabile (de exemplu: corelarea momentului în care există formal calitatea de soți cu data care interesează instituția de drept penal aplicabilă – de pildă, momentul comiterii infracțiunii; irelevanța raporturilor faptice concrete dintre soți etc.).

Ca efect al unei prize de realitate, sub influența standardelor fixate în această materie de palierul european al justiției privind protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și în urma unor solicitări provenind din partea literaturii de specialitate autohtone, noul legiuitor penal *a extins cadrul noțiunii* de membru de familie și asupra unor persoane care nu au, formal, acest statut (din punct de vedere al altor ramuri de drept și în conformitate cu un palier comun, tradițional, de raportare la conceptul de *familie*): este vorba despre persoanele indicate la lit. c) – „persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre

---

[1] Precum: pedeapsă secundară – art. 66 alin. (1) lit. n) NCP; măsură/obligație de a cărei îndeplinire se condiționează consolidarea efectelor unor instituții de individualizare (*lato sensu*) care presupun un regim favorabil pentru infractor – art. 85 alin. (2) lit. e), art. 101 alin. (2) lit. e), art. 121 alin. (1) lit. d), referire implicită la art. 124 alin. (5), respectiv art. 125 alin. (5) NCP.

[2] Precum: element constitutiv al conținutului juridic (normativ) tip (de bază) al infracțiunii – art. 207 alin. (2), art. 272 alin. (1), art. 274 NCP; cauză specială de nepedepsire – art. 266 alin. (2), art. 269 alin. (3), art. 270 alin. (3), art. 410 alin. (2) NCP; cauză specială de agravare (*stricto sensu*) a pedepsei – art. 199, art. 257 alin. (3), art. 279 alin. (3) NCP. Uneori, conceptele în cauză sunt integrate în conținutul unor reglementări specifice, cu implicații mixte, atât asupra unor instituții de drept penal material (substanțial), cât și procesual penal: de exemplu, art. 199 alin. (2), art. 231 NCP.

soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc" (precum sunt cei aflați într-o relație de concubinaj stabilă și constantă). Având în vedere realitățile contemporane și prefacerile pe care acestea le înscriu în mod efectiv în dinamica vieții de cuplu și de familie (*de facto*) a numeroase persoane, soluția legiuitorului este de salutat, legea penală – pentru a fi cu adevărat funcțională – trebuind să se grefeze realității într-o manieră mai realistă decât își permit, uneori, alte ramuri de drept. Rațiunile care determină legiuitorul să lege diverse efecte de tip negativ sau pozitiv ale unor instituții juridico-penale de constatarea calității de membru de familie se regăsesc, în egală măsură, în ipotezele în care existența relației în cauză este legal și formal fixată într-o formă oficială (precum căsătoria sau adopția), precum și atunci când este vorba despre o situație de fapt, implicând însă aceeași dinamică cotidiană efectivă (relație de concubinaj ori relație similară celei dintre părinți și copii). Desigur însă, în asemenea situații, probarea caracterului real al acestor stări de fapt devine esențială, tocmai pentru a compensa lipsa îndeplinirii formalităților care asigură o anumită stabilitate și siguranță în circuitul juridic. De aici, necesitatea ca în cazul persoanelor indicate la lit. c) a art. 177 NCP să se stabilească existența conviețuirii propriu-zise (credem că această cerință urmează a se determina, totuși, într-un sens flexibil, iar nu rigid, existând evenimente cu un caracter temporar mai mult sau mai puțin pronunțat, care pot fracționa pe moment conviețuirea strictă, cotidiană, fără a afecta însă pe termen lung și în esența sa relația asemănătoare aceleia dintre soți ori dintre părinți și copii, existentă între anumite persoane, exact în același mod în care astfel de evenimente nu ar putea fracționa pe fond o relație de căsătorie sau de filiație/adopție propriu-zisă). Din nefericire, legea nu a furnizat criteriile necesare pentru identificarea parametrilor în considerarea cărora urmează a se efectua aprecierea caracterului real și similar tipurilor de relații indicate al raporturilor dintre persoanele la care se face referire la lit. c). Considerăm că trebuie să fie verificată o anumită *durată constantă* și *stabilă* a acestor relații, pentru a se aplica dispoziția în cauză, raporturile de tip conjunctural nefiind de natură a determina nici în sens pozitiv, nici negativ efectele juridice pe care legea le leagă, în cazul unor instituții juridico-penale diferite, de constatarea calității de *membru de familie*. Se poate aprecia, cu titlu *de lege ferenda*, că s-ar impune o și mai accentuată extindere – în domeniul penal de referință – a cadrului persoanelor considerate membri de familie sau asimilate acestora, spre exemplu, fiind luați în considerare și soții afinilor unei persoane (cel puțin atunci când aceștia conviețuiesc). Bineînțeles, *codificarea nouă este mai favorabilă* în raport de instituțiile care, în considerarea calității de membru de familie, atrag un beneficiu, fiind însă *nefavorabilă* în raport de acele instituții care implică consecințe negative prin stabilirea acestei calități.

Sfera de cuprindere corespunzătoare explicației indicate de art. 177 NCP în privința conceptului de *membru de familie* este specifică (doar) domeniului penal de referință și numai în măsura în care nu sunt incidente prevederi de tip derogator. Astfel, spre exemplu, potrivit Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și

combaterea violenței în familie[1], înțelesul conceptului este mai extins (fiind astfel utilizat cu prioritate – fiind vorba despre o lege specială – în cauzele marcate de incidența acestei reglementări), incluzând persoanele indicate în art. 177 NCP, la care se adaugă însă și altele; o situație similară există și în considerarea prevederilor din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului[2].

Semnalăm faptul că, în urma prefacerilor intervenite atât în privința sensului noțiunii comentate, cât și a schimbărilor operate asupra altor prevederi penale generale sau speciale din cuprinsul codului (prin comparație cu stadiul anterior al reglementării), unele soluții jurisprudențiale pronunțate cu forță obligatorie în legătură cu această materie, în timpul activității Codului penal din 1969, nu își mai mențin *de lege lata* valabilitatea (ținând cont și de dispozițiile art. 474[1] NCPP). Este cazul Deciziilor nr. II/2005[3] și nr. IV/2005[4], pronunțate de instanța supremă în soluționarea unor recursuri în interesul legii.

Art. 178. Informații secrete de stat și înscrisuri oficiale. (1) *Informații secrete de stat* sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii.

(2) *Înscris oficial* este orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 ori de la persoana prevăzută în art. 175 alin. (2) sau care aparține unor asemenea persoane.

COMENTARIU

Textul își găsește corespondent (parțial) în art. 150 CP 1969. Legea indicată în alin. (1) – în considerarea căreia se efectuează clasificarea unor date ca *informații secrete de stat* – este reprezentată de Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate[5]. Ca atare, dispoziția din alin. (1) al art. 178 NCP reprezintă o

[1] Republicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012 (în temeiul art. IV din Legea nr. 25/2012, publicată în M. Of. nr. 165 din 13 martie 2012). Potrivit art. 5 din acest act normativ: „În sensul prezentei legi, prin *membru de familie* se înțelege: a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; b) soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc; d) tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului; e) reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale".

[2] Publicată în M. Of. nr. 557 din 23 iunie 2004, modificată recent prin Legea nr. 187/2012 și Legea nr. 257/2013 (M. Of. nr. 607 din 30 septembrie 2013), ambele dispunând republicarea sa. Potrivit art. 4 din acest act normativ: „În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații: a) *copil* – persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nici nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, potrivit legii; b) *familie* – părinții și copiii acestora; c) *familie extinsă* – rudele copilului, până la gradul IV inclusiv; d) *familie substitutivă* – persoanele, altele decât cele care aparțin familiei extinse, inclusiv afinii până la gradul IV și asistenții maternali care asigură creșterea și îngrijirea copilului, în condițiile legii (...)".

[3] I.C.C.J., S.U., dec. nr. II/2005 (M. Of. nr. 867 din 27 septembrie 2005).

[4] I.C.C.J., S.U., dec. nr. IV/2005 (M. Of. nr. 15 din 9 ianuarie 2006).

[5] Publicată în M. Of. nr. 248 din 12 aprilie 2002. Conform art. 15 din acest act normativ, se stabilește că: „În sensul prezentei legi, următorii termeni se definesc astfel: a) *informații* – orice documente, date, obiecte sau activități, indiferent de suport, formă, mod de exprimare sau de punere în circulație;

normă de referire strictă, *renunțându-se* la asimilarea cu documentele conținând informații propriu-zis clasificate drept secrete de stat a acelor „date care prezintă în mod vădit acest caracter", așa cum prevedea art. 151 alin. (1) CP 1969. Noua opțiune normativă vine să întărească principiul legalității, paralizând interpretarea arbitrară permisă (*in abstracto*) de reglementarea anterioară, prin fixarea unui criteriu unic, formal, de identificare a înscrisurilor având statutul indicat. Totodată, *noua reglementare este mai favorabilă*, deoarece restrânge sfera informațiilor care pot fi apreciate drept *secrete de stat*[1] (concept întâlnit în unele norme de incriminare, precum: art. 303, art. 305, art. 407 NCP ș.a.).

---

b) *informații clasificate* – informațiile, datele, documentele de interes pentru securitatea națională, care, datorită nivelurilor de importanță și consecințelor care s-ar produce ca urmare a dezvăluirii sau diseminării neautorizate, trebuie să fie protejate; c) clasele de secretizare sunt: *secrete de stat* și *secrete de serviciu*; d) *informații secrete de stat – informațiile care privesc securitatea națională, prin a căror divulgare se pot prejudicia siguranța națională și apărarea țării* (s.n.); e) *informații secrete de serviciu* – informațiile a căror divulgare este de natură să determine prejudicii unei persoane juridice de drept public sau privat; f) nivelurile de secretizare se atribuie informațiilor clasificate din clasa secrete de stat și sunt: *strict secret de importanță deosebită* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune de o gravitate excepțională securității naționale; *strict secrete* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune grave securității naționale; *secrete* – informațiile a căror divulgare neautorizată este de natură să producă daune securității naționale (...)".

[1] Potrivit art. 17 lit. a)-n) din Legea nr. 182/2002, „În categoria informațiilor secrete de stat sunt cuprinse informațiile care reprezintă sau care se referă la: a) sistemul de apărare a țării și elementele de bază ale acestuia, operațiile militare, tehnologiile de fabricație, caracteristicile armamentului și tehnicii de luptă utilizate exclusiv în cadrul elementelor sistemului național de apărare; b) planurile, precum și dispozitivele militare, efectivele și misiunile forțelor angajate; c) cifrul de stat și alte elemente criptologice stabilite de autoritățile publice competente, precum și activitățile în legătură cu realizarea și folosirea acestora; d) organizarea sistemelor de protecție și apărare a obiectivelor, sectoarelor și la rețelele de calculatoare speciale și militare, inclusiv la mecanismele de securitate a acestora; e) datele, schemele și programele referitoare la sistemele de comunicații și la rețelele de calculatoare speciale și militare, inclusiv la mecanismele de securitate a acestora; f) activitatea de informații desfășurată de autoritățile publice stabilite prin lege pentru apărarea țării și siguranța națională; g) mijloacele, metodele, tehnica și echipamentul de lucru, precum și sursele de informații specifice, folosite de autoritățile publice care desfășoară activitate de informații; h) hărțile, planurile topografice, termogramele și înregistrările aeriene efectuate la scări de zbor mai mari de 1:20.000, pe care sunt reprezentate elementele de conținut sau obiective clasificate secrete de stat; i) studiile, prospecțiunile geologice și determinările gravimetrice cu densitate mai mare de un punct pe kilometru pătrat, prin care se evaluează rezervele naționale de metale și minereuri rare, prețioase, disperse și radioactive, precum și datele și informațiile referitoare la rezervele materiale, care sunt în competența Administrației Naționale a Rezervelor de Stat; j) sistemele și planurile de alimentare cu energie electrică, energie termică, apă și alți agenți necesari funcționării obiectivelor clasificate secrete de stat; k) activitățile științifice, tehnologice sau economice și investițiile care au legătură cu siguranța națională ori cu apărarea națională sau prezintă importanță deosebită pentru interesele economice și tehnico-științifice ale României; l) cercetările științifice în domeniul tehnologiilor nucleare, în afara celor fundamentale, precum și programele pentru protecția și securitatea materialelor și a instalațiilor nucleare; m) emiterea, imprimarea bancnotelor și baterea monedelor metalice, machetele emisiunilor monetare ale Băncii Naționale a României și elementele de siguranță ale însemnelor monetare pentru depistarea falsurilor, nedestinate publicității, precum și imprimarea și tipărirea hârtiilor de valoare de natura titlurilor de stat, a bonurilor de tezaur și a obligațiunilor de stat; n) relațiile și activitățile externe ale statului român, care, potrivit legii, nu sunt destinate

Alineatul (2) preia, cu unele *modificări* (preponderent de formă), textul art. 150 alin. (2) CP 1969. În noua reglementare, referirea la entitatea de la care provine înscrisul, pentru a fi apreciat drept *oficial*, se face la două surse, iar nu la una singură (ca în Codul penal din 1969), ca urmare a modificărilor survenite în definirea termenului *public* față de reglementarea anterioară [a se vedea în acest sens comentariul de la art. 175 alin. (2) și art. 176 NCP]. Astfel, va fi considerat a fi oficial orice înscris *emanând* (sensul fiind acela de înscris elaborat, întocmit, care provine/izvorăște de la o asemenea instituție) sau *aparținând* (adică un înscris care este al acelei entități, care se află în posesia și/sau proprietatea sa, care i-a fost destinat sau a cărei deținere a fost stabilită în sarcina acesteia etc.) unei autorități publice, instituții publice sau altei persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică ori emanând sau aparținând unei persoane asimilate funcționarului public, deoarece exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public. Conceptul este utilizat în cadrul unor norme penale speciale (precum: art. 277, art. 320, art. 321 NCP ș.a.).

Art. 179. Arme. (1) *Arme* sunt instrumentele, dispozitivele sau piesele declarate astfel prin dispoziții legale.

(2) Sunt asimilate armelor orice alte obiecte de natură a putea fi folosite ca arme și care au fost întrebuințate pentru atac.

COMENTARIU

Textul este preluat integral de noul legiuitor din art. 151 CP 1969. Legea indicată în alin. (1) – în considerarea căreia se efectuează declararea unor instrumente, dispozitive sau piese drept *arme* – este reprezentată de Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată[1]. Potrivit acestui act normativ,

---

publicității, precum și informațiile altor state sau organizații internaționale, față de care, prin tratate ori înțelegeri internaționale, statul român și-a asumat obligația de protecție".

[1] Legea nr. 295/2004 a fost republicată în M. Of. nr. 814 din 17 noiembrie 2011 (în temeiul art. VII din Legea nr. 117/2011, publicată în M. Of. nr. 446 din 27 iunie 2011); fiind modificată și prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal, s-a dispus din nou republicarea acestui act normativ. Conform art. 2 („Definiții"), se stabilește: „În sensul prezentei legi, definițiile și categoriile armelor, munițiilor, persoanelor și documentelor sunt: I. Definiții generale: 1. *arma* – orice obiect sau dispozitiv a cărui funcționare determină aruncarea unuia sau mai multor proiectile, substanțe explozive, aprinse sau luminoase, amestecuri incendiare ori împrăștierea de gaze nocive, iritante sau de neutralizare, în măsura în care se regăsește în una dintre categoriile prevăzute în anexă; 2. *arma de foc* – orice armă portabilă cu țeavă care poate arunca, este concepută să arunce sau poate fi transformată să arunce alice, un glonț ori un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie; se consideră că un obiect poate fi transformat pentru a arunca o alice, un glonț sau un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie dacă are aspectul unei arme de foc și, ca urmare a construcției sale sau a materialului din care este confecționat, poate fi transformat în acest scop; în înțelesul prezentei legi, nu sunt incluse în definiția armelor de foc armele prevăzute în categoriile D și E din anexă; 3. *piesa* – orice element sau element de înlocuire special conceput pentru o armă de foc, care este esențial pentru funcționarea acesteia, inclusiv o țeavă, o fremă

autoritatea competentă să exercite controlul deținerii, portului, folosirii și efectuării operațiunilor cu arme, piese și/sau muniții, în condițiile legii, este Poliția Română (art. 3).

Legea penală utilizează noțiunea de armă în unele norme de incriminare, fie indirect, făcând referire la conceptul de *persoană înarmată* [de exemplu: art. 205 alin. (3) lit. a), art. 224 alin. (2), art. 225 alin. (2) NCP] sau la termenul *armament* [de exemplu: art. 396 lit. b), art. 415 alin. (2) NCP], fie direct [de exemplu: art. 229 alin. (2) lit. c), art. 234 alin. (1) lit. a), art. 285 alin. (2), art. 286 alin. (2) lit. a), art. 342-344 (inclusiv în denumirea Capitolului III din Titlul VII al părții speciale), art. 372 alin. (1) lit. b), art. 414 alin. (2) lit. b), art. 418 alin. (2), art. 433 alin. (2), art. 440 alin. (5) lit. c), art. 444 lit. a) și c) NCP]. Uneori, termenul este întrebuințat și în cuprinsul unor norme penale generale [de exemplu: art. 66 alin. (1) lit. h), art. 85 alin. (2) lit. h), art. 101 alin. (2) lit. g), art. 112[1] alin. (1) lit. i) NCP].

Arma propriu-zisă astfel identificată reprezintă o entitate care se înfățișează cu acest statut indiferent dacă este ori nu utilizată efectiv de către persoana care o stăpânește (poartă, deține etc.). Instrumentului astfel determinat nu îi mai este necesară nicio altă însușire ori circumstanțiere suplimentară pentru a fi calificat ca atare din punct de vedere juridico-penal.

În schimb, potrivit alin. (2), celelalte instrumente, lucruri, obiecte care sunt asimilate armelor trebuie să verifice cumulativ două cerințe în vederea realizării acestei asimilări (dobândirii statutului de armă), anume: să fie de natură a putea fi folosite astfel, respectiv să fi fost efectiv întrebuințate, pe caz concret, pentru atac. Așadar, spre deosebire de arme, acestea din urmă nu prezintă prin ele însele însușirile necesare pentru a fi calificate drept arme, dar potențialitatea lor de a fi utilizate în mod agresiv fiind scoasă din stare latentă și transpusă în realitate, într-o situație anume determinată, li se conferă în mod excepțional această pasageră calitate, în acel caz izolat. Ca atare, atunci când referirea la *arme* va avea loc într-un context în care fie se subînțelege excluderea posibilității utilizării efective, în mod agresiv, a unor asemenea dispozitive ori instrumente (precum în cazul de calificare a furtului, căci altfel fapta s-ar transforma într-o tâlhărie),

---

ori un recuperator de gaze, manșonul mobil sau butoiașul, cuiul percutor ori închizătorul și orice dispozitiv conceput sau adaptat pentru a reduce zgomotul provocat de tragerea unui foc de armă; 4. *componentă esențială* – mecanismul de închidere, camera cartușului și/sau țeava armelor de foc, care, în calitate de obiecte separate și în măsura în care sunt funcționale, sunt incluse în categoria armelor de foc pe care sunt montate sau pentru care sunt concepute să se monteze; 5. *muniția* – ansamblu format din tub cartuș, încărcătură de azvârlire, capsă de aprindere și, după caz, proiectil; (...) II. Categorii de arme și muniții: 1. *arme și muniții interzise* – armele și munițiile prevăzute în categoria A din anexă, a căror procurare, deținere, port și folosire sunt interzise persoanelor fizice și juridice, cu excepția instituțiilor publice care au competențe în domeniul apărării, ordinii publice și securității naționale, a unităților aflate în subordonarea sau coordonarea acestora, înființate prin acte normative, precum și a companiilor naționale și societăților comerciale constituite prin acte normative în vederea producerii acestui tip de armament și muniție; 2. *arme și muniții letale* – arme și muniții prin a căror utilizare se poate cauza moartea ori rănirea gravă a persoanelor și care sunt prevăzute în categoria B din anexă; 3. *arme și muniții neletale* – armele și munițiile destinate pentru un scop utilitar sau pentru agrement ori autoapărare, confecționate astfel încât, prin utilizarea lor, să nu se cauzeze moartea persoanelor; sunt asimilate acestei categorii și armele vechi (...)".

precum și atunci când referirea este generică și abstractă (ca în cazul normelor penale generale care interzic deținerea, folosirea sau portul de arme), reiese cu necesitate că accepțiunea termenului va trebui restrânsă numai la sfera acoperită de dispoziția alin. (1) al art. 179, cu excluderea sensului acoperit de textul din alin. (2).

Atunci când interdicția exercitării dreptului de a deține, purta și folosi orice categorie de arme a fost aplicată cu titlu de pedeapsă complementară, dacă operează reabilitarea anterior împlinirii perioadei pe durata căreia a fost stabilită interdicția în cauză, aceasta va înceta la momentul reabilitării.

Art. 180. Instrument de plată electronică. Prin *instrument de plată electronică* se înțelege un instrument care permite titularului să efectueze retrageri de numerar, încărcarea și descărcarea unui instrument de monedă electronică, precum și transferuri de fonduri, altele decât cele ordonate și executate de către instituții financiare.

COMENTARIU

Prin acest text normativ, *nou-introdus în legea penală generală* (așadar, lipsit de corespondent în Codul penal din 1969), se preia și la nivelul domeniului penal de referință semnificația expresiei *instrument de plată electronică*, utilizată de legislația de specialitate în domeniul comerțului electronic (Legea nr. 365/2002, republicată, art. 1 pct. 11)[1]. Noțiunea apare în cuprinsul unor norme de incriminare, anterior localizate în legea specială indicată[2], dar inserate *de lege lata* de către legiuitorul penal în cuprinsul noului cod, anume: efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos[3], acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos[4], falsificarea instrumentelor de plată electronică (integrată în articolul de incriminare cu denumirea marginală „Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată")[5], deținerea de echipamente în vederea falsificării

[1] Legea nr. 365/2002 a fost republicată în M. Of. nr. 959 din 29 noiembrie 2006 (în temeiul art. II din Legea nr. 121/2006, publicată în M. Of. nr. 403 din 10 mai 2006). Legea nr. 187/2012 a adus la rândul său unele modificări – în vigoare cu începere de la 1 februarie 2014 – acestui act normativ, dispunând, de asemenea, republicarea sa. Art. 1 pct. 11 din această lege stabilește: „În înțelesul prezentei legi, următorii termeni se definesc astfel: (...) 11. *instrument de plată electronică* – un instrument care permite titularului său să efectueze următoarele tipuri de operațiuni: a) transferuri de fonduri, altele decât cele ordonate și executate de către instituții financiare; b) retrageri de numerar, precum și încărcarea și descărcarea unui instrument de monedă electronică (...)". A se vedea și Regulamentul nr. 6/2006 privind emiterea și utilizarea instrumentelor de plată electronică și relațiile dintre participanții la tranzacțiile cu aceste instrumente, emis de Banca Națională a României (M. Of. nr. 927 din 15 noiembrie 2006).

[2] De la 1 februarie 2014, ca efect al dispozițiilor art. 107 pct. 2 din Legea nr. 187/2012, au fost abrogate art. 24-29 din Legea nr. 365/2002, care dădeau conținut Capitolului VIII al acesteia, denumit „Infracțiuni săvârșite în legătură cu emiterea și utilizarea instrumentelor de plată electronică și cu utilizarea datelor de identificare în vederea efectuării de operațiuni financiare".

[3] Art. 250 NCP (anterior: art. 27 din Legea nr. 365/2002).

[4] Art. 251 NCP (anterior: art. 28 din Legea nr. 365/2002).

[5] Art. 311 alin. (2) NCP (anterior: art. 24 din Legea nr. 365/2002).

instrumentelor de plată electronică (integrată în articolul de incriminare cu denumirea marginală „Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori")[1], falsul în declarații, în vederea emiterii sau utilizării instrumentelor de plată electronică (implicit preluată și integrată, ca modalitate faptică de comitere, în structura infracțiunii de fals în declarații)[2].

Conceptul acoperă în mod generic semnificația unor instrumente moderne care permit efectuarea unor diverse operațiuni de tip financiar, fără a presupune neapărat utilizarea (manipularea) în mod efectiv și bilateral a numerarului (monedă, bancnotă), ci evidențierea, contabilizarea și transferul virtual al unor sume dintr-un cont în altul (plata prin întrebuințarea cardului) sau obținerea/accesarea de fonduri dintr-un cont fără contact personal/interacțiune umană (extragere de numerar de la automate de transfer monetar – așa-zisele „bancomate"). Regulamentul de specialitate al Băncii Naționale a României definește noțiunea analizată ca incluzând „cardurile, instrumentele de plată cu acces la distanță și cele de tip monedă electronică (e-money)"[3].

---

[1] Art. 314 alin. (2) NCP (anterior: art. 25 din Legea nr. 365/2002).

[2] Art. 326 NCP (anterior: text particularizat, special, în art. 26 din Legea nr. 365/2002). Apreciem că incriminarea generică a falsului în declarații din noul Cod penal preia (acoperă) și această ipoteză particulară, deoarece extinderea sferei de acoperire a noțiunii de funcționar public prin prevederea din art. 175 alin. (2) NCP – articol la care trimite norma din art. 326 NCP, cu specificarea suplimentară că declararea necorespunzătoare adevărului se face fie față de persoana funcționarului public, fie față de *unitatea în care acesta își desfășoară activitatea* – urmează a integra și referirea la funcționarii unei „instituții bancare, de credit sau financiare ori oricărei alte persoane juridice autorizate în condițiile legii să emită instrumente de plată electronică" (așa cum se indica expres în art. 26 din Legea nr. 365/2002), căci aceștia/și acestea exercită, desigur, un serviciu public pentru a cărui desfășurare există învestitura unei autorități publice, fiind, totodată, supuși/supuse controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public.

[3] Art. 2 pct. 13 din Regulamentul B.N.R. nr. 6/2006, care, în definirea conceptului de *instrument de plată electronică*, arată că acesta „permite utilizatorului să efectueze operațiuni de tipul celor prevăzute la pct. 1" din art. 2, care dispune: „Cardul emis de o instituție de credit este un instrument de plată electronică, respectiv un suport de informație standardizat, securizat și individualizat, care permite deținătorului său să folosească disponibilitățile bănești proprii dintr-un cont deschis pe numele său la emitentul cardului și/sau să utilizeze o linie de credit, în limita unui plafon stabilit în prealabil, deschisă de emitent în favoarea deținătorului cardului, în vederea efectuării uneia sau mai multora dintre următoarele operațiuni: a) retragerea sau depunerea de numerar de la terminale precum distribuitoarele de numerar și/sau ATM, de la ghișeele emitentului/instituției acceptante sau de la sediul unei instituții, obligată prin contract să accepte instrumentul de plată electronică, respectiv încărcarea și descărcarea unităților valorice în cazul monedei electronice; b) plata bunurilor achiziționate și/sau serviciilor prestate de comercianții acceptanți și/sau emitenți (de exemplu, plata serviciilor prestate de companii în domeniul telefoniei mobile, fixe, transmisii de date, servicii de televiziune și internet sau de către alți furnizori de utilități), precum și plata obligațiilor către autoritățile administrației publice, reprezentând impozite, taxe, amenzi, penalități etc., prin intermediul imprinterelor, terminalelor POS, ATM sau prin alte medii electronice; c) transferurile de fonduri". În acest regulament se definesc, totodată, noțiunile de: card de debit, card de debit cu facilitate de descoperit de cont, card de credit, card de numerar, card de comerciant, card co-branded, card hibrid (dual card), instrument de plată de tip monedă electronică (e-money), instrument de plată cu acces la distanță, instrument de plată la distanță tip internet-banking sau de tip home-banking ori de tip mobile-banking ș.a.

Art. 181. Sistem informatic și date informatice. (1) Prin *sistem informatic* se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic.

(2) Prin *date informatice* se înțelege orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic.

COMENTARIU

Prin acest text normativ, *nou-introdus în legea penală generală* (așadar, lipsit de corespondent în Codul penal din 1969), se preiau dispoziții legale inserate anterior în cuprinsul unei legi speciale, anume Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției[1] – art. 35 alin. (1) lit. a) și d). Motivația includerii acestei norme explicative a sensului în care trebuie descifrată în spectrul penal de referință semnificația termenilor *sistem informatic*, respectiv *date informatice* reiese din includerea de către noul legiuitor, în cuprinsul legii penale generale, a unor norme de incriminare incidente în mod direct și nemijlocit într-un domeniu care reprezintă o veritabilă platformă modernă aparte de manifestare a unei direcții specific contemporane a fenomenului infracțional: criminalitatea informatică. Astfel, în Titlul II (infracțiuni contra patrimoniului) din partea specială a noului Cod penal, s-a inserat Capitolul IV, denumit „Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice" (art. 249-252), cuprinzând norme de incriminare în cadrul cărora se utilizează noțiunile descrise la art. 181 NCP (dispoziții preluate din unele legi speciale, unde normele anterioare de incriminare au fost abrogate)[2]; tot în partea specială a noului Cod penal, în Titlul VII (infracțiuni contra siguranței publice), a fost introdus Capitolul VI, intitulat „Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice", cuprinzând art. 360-366 (cu aceeași precizare efectuată și anterior)[3]. Aceste expresii

[1] Legea nr. 161/2003 a fost publicată în M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003 și modificată ulterior de mai multe ori, printr-o serie de acte normative. Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal a adus la rândul ei o serie de modificări și abrogări actului normativ avut în vedere, dispunând, totodată, republicarea acestuia. Ulterior însă, Legea nr. 255/2013 de punere în aplicare a noului Cod de procedură penală a mai operat niște abrogări de articole (art. 54-58) din structura aceleiași Legi nr. 161/2003.

[2] Fapta incriminată de art. 249 NCP (frauda informatică) are corespondent în art. 49 din Legea nr. 161/2003, acum abrogat; infracțiunile descrise de art. 250 NCP (efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos) și art. 251 NCP (acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos) au corespondent în legislația anterioară în art. 27 și art. 28 din Legea nr. 365/2002.

[3] Incriminarea din art. 360 NCP (accesul ilegal la un sistem informatic) este practic preluată din art. 42 din Legea nr. 161/2003, acum abrogat; norma din art. 361 NCP (interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice) a preluat incriminarea din art. 43 din aceeași lege; în art. 362 NCP (alterarea integrității datelor informatice) și-a găsit preluare incriminarea din art. 44 alin. (1) din respectivul act normativ, pentru ca dispozițiile alin. (2) și (3) din acesta să fie inserate în art. 364 NCP (transferul neautorizat de date informatice); art. 363 NCP (perturbarea funcționării sistemelor informatice) reproduce art. 45 din Legea nr. 161/2003; art. 365 NCP (operațiuni ilegale cu dispozitive

nu sunt utilizate însă doar în aceste norme penale, ci și în altele, precum art. 325 sau art. 374 NCP.

Textul atingându-și în mod corespunzător scopul (explicativ), credem că suntem dispensați de necesitatea unor detalieri suplimentare. În mod evident, expresiile au în vedere, în mod generic, aspectele care țin de mijloacele moderne, computerizate de lucru (ori chiar de agrement) și/sau comunicare la distanță (calculatoare sau orice alte dispozitive electronice capabile a stoca și/sau rula diverse date și informații în format specific: tablete, telefoane mobile, stick-uri de memorie, cititoare de carduri ș.a., programele informatice care permit rularea unor aplicații sau conversia/reconversia, redarea sau prelucrarea în sistem binar a unor date/informații), precum și conexiunile specifice acestora (internet, intranet – rețea de domiciliu sau loc de muncă etc.), fie ele publice (deschise) ori private (închise, securizate).

Art. 182. Exploatarea unei persoane. Prin *exploatarea unei persoane* se înțelege:

a) supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;

b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;

c) obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;

d) obligarea la practicarea cerșetoriei;

e)[1] prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal.

COMENTARIU

Textul art. 182 NCP constituie o reglementare explicativă *nou-introdusă în legea penală generală*, așadar, fără corespondent în Codul penal din 1969. Acest aspect nu semnifică însă o lipsă de corespondență în raport de legislația penală anterioară, căci textul reprezintă transpunerea unei dispoziții dintr-un act normativ special cu incidență în materie, anume din Legea nr. 678/2001[2] (și nu numai; spre exemplu,

---

sau programe informatice) reformulează (parțial și formal) conținutul constitutiv al infracțiunii anterior descrise de art. 46 din aceeași lege specială.

[1] Lit. e) de la art. 182 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 20 din Legea nr. 187/2012.

[2] Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane a fost publicată în M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001 și modificată ulterior printr-o serie de acte normative, dintre care unele au dispus chiar republicarea (în cascadă) a acesteia, încă nerealizată, deoarece, ulterior fiecărei dispoziții de republicare, dar anterior efectuării acesteia, au intervenit noi modificări (a se vedea, în acest sens, Legea nr. 230/2010, O.U.G. nr. 41/2011, Legea nr. 187/2012; ulterior acesteia – ultima dispoziție de republicare – au intervenit noi modificări, prin Legea nr. 255/2013, care nu mai prevede însă nimic în privința republicării). Potrivit art. 2 pct. 2 (anterior modificării acestuia în forma în care se găsește astăzi, incidentă de pe 1 februarie 2014), se dispunea că „prin *exploatarea*

a se vedea și fostele art. 132 și art. 133 din Legea nr. 272/2004[1]). Explicația constă în decizia legiuitorului noului Cod penal de a aduce în cuprinsul codificării penale unele incriminări mai importante reglementate anterior în legi penale speciale sau în legi extra-penale conținând și dispoziții penale, printre acestea numărându-se și infracțiunile de bază reglementate în Legea nr. 678/2001, anume: traficul de persoane (art. 210 NCP – corespondent: art. 12 din Legea nr. 678/2001) și traficul de minori (art. 211 NCP – corespondent: art. 13 din Legea nr. 678/2001), inserate în Capitolul VII („Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile") din Titlul I al părții speciale din noul Cod penal.

Dispoziția legală explicativă urmează a fi pusă în legătură cu o serie de norme de incriminare din noul Cod penal – precum: supunerea la muncă forțată sau obligatorie (art. 212); sclavia (art. 209); lipsirea de libertate în mod ilegal (art. 205); proxenetismul (art. 213); violul în formă agravată [art. 218 alin. (3) lit. d)]; agresiunea sexuală în formă agravată [art. 219 alin. (2) lit. d)]; exploatarea cerșetoriei (art. 214) – sau din alte acte normative (de exemplu: art. 155, art. 157 alin. (2), art. 158 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății[2]).

Art. 183. Consecințe deosebit de grave. Prin *consecințe deosebit de grave* se înțelege o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei.

COMENTARIU

Dispoziția din art. 183 NCP preia (parțial) prevederea din art. 146 CP 1969, simplificând-o. Mai concret, în reglementarea anterioară, conceptul de *consecințe deosebit de grave* era scindat, astfel încât prezenta două accepțiuni alternative (una strict obiectivă, stabilită în mod cantitativ, prin indicarea unei valori monetare – sub formă de limită – a pagubei produse prin infracțiunea comisă, care prin depășire implica caracterizarea faptei drept producătoare de consecințe deosebit de grave: teza I – „o pagubă mai mare de 200.000 lei"; cealaltă, implicând o apreciere cel puțin parțial subiectivă: teza a II-a – „o perturbare deosebit de gravă a activității,

unei persoane se înțelege: a) executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii în mod forțat ori cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate; b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire; c) obligarea la practicarea prostituției, cerșetoriei, la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală; d) prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, cu încălcarea dispozițiilor legale; e) efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului". *De lege lata*, textul art. 2 lit. b) din actul normativ în cauză a fost transformat într-o normă de referire, astfel: „prin exploatarea unei persoane se înțelege activitățile prevăzute la art. 182 din Codul penal".

[1] Textele conținând normele de incriminare respective au fost abrogate la 1 februarie 2014, ca efect al art. 148 din Legea nr. 187/2012.

[2] Legea nr. 95/2006 a fost publicată în M. Of. nr. 372 din 28 aprilie 2006, fiind rectificată în M. Of. nr. 391 din 5 mai 2006 și modificată ulterior printr-o serie de acte normative, dintre care unele au dispus chiar republicarea (în cascadă) a acesteia, încă nerealizată, deoarece, ulterior fiecărei dispoziții de republicare, dar anterior efectuării acesteia, au intervenit noi modificări (a se vedea, în acest sens, Legea nr. 264/2007, O.U.G. nr. 88/2009, O.U.G. nr. 133/2010, Legea nr. 187/2012, O.U.G. nr. 2/2014).

cauzată unei autorități publice sau oricăreia dintre unitățile la care se referă art. 145, ori altei persoane juridice sau fizice"), putându-se reține în concret în prezența oricăreia dintre acestea. *Spre deosebire de fosta reglementare*, în noul Cod penal semnificația unei fapte incriminate de a fi comisă, în concret, astfel încât să fie apreciată drept producătoare de *consecințe deosebit de grave* este restrânsă doar la criteriul obiectiv[1], reprezentat de indicarea unei limite valorice a prejudiciului cauzat prin săvârșirea faptei. Acest aspect, corelat cu împrejurarea că limita în cauză este substanțial sporită – crescând de zece ori, de la 200.000 lei la 2.000.000 lei –, atribuie în mod indubitabil *noii codificări caracter mai favorabil* în comparație (sub acest aspect) cu aceea anterioară, căci mult mai puține fapte vor putea fi apreciate drept producătoare de consecințe deosebit de grave[2].

Este de remarcat, deopotrivă, faptul că această împrejurare are potențialul de a fi valorificată de către legiuitor, de regulă, cu titlu de element circumstanțial agravant al anumitor infracțiuni ori sub formă de element fundamental în structura unor cauze speciale de agravare (sens în care a fost utilizat, în cuprinsul sau în legătură cu mai multe norme de incriminare, în legislația penală anterioară). Numărul cazurilor în care acestei consecințe i se recunoaște, în noua reglementare, impact formal asupra situației juridice a persoanelor care au comis infracțiuni este însă mult diminuat, identificând o singură dispoziție penală situată în partea specială a noului Cod penal care leagă efecte juridice de împrejurarea producerii unor consecințe deosebit de grave prin comiterea anumitor fapte[3] (rămân de identificat, desigur, dispoziții similare existente în unele legi penale speciale ori legi nepenale care cuprind și dispoziții ce au caracter penal). Ca atare, în multe dintre

---

[1] O probabilă explicație pentru această opțiune a legiuitorului rezidă în faptul – semnalat în doctrină la momentul modificărilor operate asupra Codului penal din 1969 prin Legea nr. 278/2006 – relativ la împrejurarea că practica judiciară sub acest aspect era în cel mai bun caz sporadică; a se vedea *V. Pașca*, Modificările Codului penal. Legea nr. 278/2006. Comentarii și explicații, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 206, 207.

[2] Cu titlu de reacții față de această reorientare legislativă, amintim propunerea C.S.M. (transmisă Ministerului Justiției) ca, în ipoteza anumitor norme de incriminare, să opereze majorarea limitelor speciale de pedeapsă atunci când faptele respective au produs consecințe deosebit de grave. În acest sens, a se vedea Minuta din 22 ianuarie 2014 a Comisiei nr. 1 a C.S.M. (Independența și responsabilizarea justiției, eficientizarea activității acesteia și creșterea performanței judiciare, integritatea și transparența sistemului judiciar), crt. 1 soluția nr. 2 (document care poate fi accesat în format electronic pe site-ul oficial al C.S.M., la adresa http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/23_01_2014__64947_ro.PDF, verificată la data de 13 februarie 2014). A se vedea, de asemenea, pct. 1 al comunicatului de presă emis de Biroul de Informare și Relații Publice al Direcției Naționale Anticorupție la 30 ianuarie 2014 (cu nr. de înregistrare 73/VIII/3), accesibil în format electronic pe site-ul oficial al instituției, la adresa de internet http://www.pna.ro/faces/comunicat.xhtml?id=4616&jftfdi=&jffi=comunicat (verificată la data de 13 februarie 2014).

[3] Este vorba despre dispoziția din art. 309 NCP, care reprezintă o cauză specială de agravare a pedepsei în ipoteza unor infracțiuni de serviciu (delapidarea – art. 295; abuzul în serviciu – art. 297; neglijența în serviciu – art. 298; uzurparea funcției – art. 300; divulgarea informațiilor secrete de stat – art. 303; divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice – art. 304; obținerea ilegală de fonduri – art. 306; deturnarea de fonduri – art. 307), dispunându-se majorarea cu jumătate a limitelor speciale de pedeapsă pentru acestea, în cazul în care prin intermediul lor s-au produs consecințe deosebit de grave.

cazurile în care, în lumina legislației penale anterioare, infracțiunea se agrava legal ca urmare a aprecierii că a produs consecințe deosebit de grave [spre exemplu: în caz de furt – art. 209 alin. (4) CP 1969 – ori de tâlhărie – art. 211 alin. (3) teza I CP 1969 – sau de înșelăciune – art. 215 alin. (5) CP 1969 – ș.a.], potrivit noului cod, acest lucru nu va mai fi posibil, lipsind, totodată, posibilitatea instanței de a recurge la aprecierea respectivei consecințe drept o circumstanță agravantă generală judiciară (instituție care nu mai este reglementată – deci care nu este permisă – potrivit noii codificări penale). Singura modalitate în care, în astfel de cazuri, împrejurarea respectivă va putea fi evaluată de către instanță astfel încât să producă un efect juridic – desigur, *in peius* – asupra făptuitorului va fi în cadrul procesului de individualizare judiciară a pedepsei, în calitate de criteriu în considerarea căruia se vor putea argumenta cu mai mult succes oportunitatea și necesitatea stabilirii unei pedepse determinate (concrete) mai apropiate de maximul special decât de minimul pedepsei abstracte prevăzute pentru respectiva infracțiune.

Considerăm (inclusiv în lumina art. 474[1] NCPP, așa cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 3/2014) că își menține valabilitatea – *mutatis mutandis* – soluția pronunțată, în mod obligatoriu (în rezolvarea unui recurs în interesul legii), de instanța supremă, sub incidența Codului penal din 1969, care stabilește că „Instanța, învestită, în baza art. 461 alin. (1) lit. d) teza penultimă din Codul de procedură penală [indicarea are în vedere dispoziția din Codul de procedură penală din 1968, text corespondent în art. 598 alin. (1) lit. d) teza finală NCPP – „cauză de micșorare a pedepsei" (n.n.)], în cadrul contestației la executare în care se invocă modificarea înțelesului noțiunii de «consecințe deosebit de grave», potrivit art. 146 din Codul penal [indicarea are în vedere dispoziția din Codul penal din 1969, text corespondent în art. 183 NCP (n.n.)], nu poate schimba încadrarea juridică dată faptei prin hotărârea judecătorească rămasă definitivă și, apoi, reduce pedeapsa aplicată în cauză, întrucât modificarea înțelesului noțiunii de «consecințe deosebit de grave», prevăzută de textul sus-menționat, nu este identică cu cerința de a fi intervenit o lege care prevede o pedeapsă mai ușoară, la care se referă textele art. 14 și 15 din Codul penal [indicarea are în vedere dispozițiile din Codul penal din 1969, text corespondent art. 14 fiind art. 6 NCP, iar art. 15 – aplicarea facultativă a legii penale mai favorabile după rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare – neavând corespondent în noua reglementare (n.n.)], pentru a fi incidente dispozițiile art. 458 [indicarea are în vedere dispoziția din Codul de procedură penală din 1968, text corespondent în art. 595 NCPP (n.n.)] și, respectiv, art. 461 alin. (1) lit. d) teza penultimă din Codul de procedură penală [actual: art. 598 alin. (1) lit. d) teza finală NCPP (n.n.)]"[1].

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. VIII/2007 (M. Of. nr. 733 din 30 octombrie 2007). Este de subliniat faptul că soluția în cauză vizează exclusiv ipotezele în care, atât în reglementarea anterioară, cât și în cea nouă, textul legal aplicabil menține referirea la *consecințe deosebit de grave*, modificându-se doar norma generală care stabilește sensul acestui concept. Atunci când în legea nouă dispare varianta agravată reprezentată de producerea prin fapta în cauză a unor asemenea consecințe, rezolvarea indicată nu se mai reține; urmează a se compara, într-o atare situație, pedeapsa concret aplicată

Art. 184. Faptă săvârşită în public. Fapta se consideră *săvârşită în public* atunci când a fost comisă:

a) într-un loc care prin natura sau destinaţia lui este totdeauna accesibil publicului, chiar dacă nu este prezentă nicio persoană;

b) în orice alt loc accesibil publicului, dacă sunt de faţă două sau mai multe persoane;

c) într-un loc neaccesibil publicului, însă cu intenţia ca fapta să fie auzită sau văzută şi dacă acest rezultat s-a produs faţă de două sau mai multe persoane;

d) într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cu excepţia reuniunilor care pot fi considerate că au caracter de familie, datorită naturii relaţiilor dintre persoanele participante.

COMENTARIU

Textul are corespondent (parţial) în art. 152 CP 1969, fiind *preluate integral* dispoziţiile de la lit. a)-d) din acesta, *renunţându-se* la perpetuarea în cuprinsul noţiunii analizate a ipotezei reglementate la lit. e) din fostul text, referitor la publicitatea virtuală (de fapt, o asimilare ipotetică a unei fapte care nu s-a comis în condiţii de publicitate efectivă cu o faptă săvârşită în asemenea condiţii), ca urmare a comiterii faptei „prin orice mijloace cu privire la care făptuitorul şi-a dat seama că fapta ar putea ajunge la cunoştinţa publicului". Apreciem că legiuitorul noului cod a acţionat în mod inspirat în sensul renunţării indicării situaţiei de la lit. e) a art. 152 CP 1969 în art. 184 NCP, deoarece, în lumina progresului tehnologic şi mediatic fără precedent, orice infractor se poate aştepta, în mod rezonabil, ca infracţiunea comisă să ajungă într-o formă sau alta, într-o măsură mai largă ori mai restrânsă, în atenţia publicului.

Forma sub care se prezintă şi *de lege lata* împrejurările menţinute spre a determina considerarea unei fapte ca fiind săvârşită în public (prin comparaţie cu stadiul *de lege praevia*) ne îndrituieşte să apreciem că majoritatea comentariilor din doctrină şi a soluţiilor din practica anterioară îşi vor menţine actualitatea şi pentru viitor. Astfel (pe scurt), la *lit. a)* din text este consacrată publicitatea derivând din potenţialitatea nelimitată a locului de comitere a faptei (de exemplu: drum public, spaţiu urban cu acces nelimitat, peron de gară etc.) de a permite luarea nemijlocită la cunoştinţă despre săvârşirea acesteia de către un număr indeterminat de persoane, indiferent dacă această potenţialitate s-a concretizat sau nu (prezumţie

---

cu maximul special prevăzut de lege (legea nouă) pentru infracţiunea respectivă, în modalitatea în care ar fi posibilă încadrarea juridică conform legii noi (forma de bază sau altă variantă agravată prevăzută şi de legea veche), putându-se astfel aplica (uneori) art. 6 NCP. Rămâne de văzut dacă soluţia legislativă propusă în materia aplicării legii penale mai favorabile (aplicarea principiului *mitior lex* pe instituţii autonome, inclusiv în cazul pedepselor definitive) va fi sau nu agreată de legiuitor, iar într-o ipoteză afirmativă, credem că este discutabilă încadrarea unei fapte penale ca producătoare de consecinţe deosebit de grave – ori nu – în rândul acestor instituţii cu aplicare autonomă în timp. Pentru Decizia nr. XIV/2006 a Secţiilor Unite ale Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie (M. Of. nr. 6 din 4 ianuarie 2007), a se vedea comentariul de la art. 35 NCP.

legală absolută de publicitate). La *lit. b)* se are însă în vedere numai o publicitate reală, efectivă, stabilindu-se numărul minim de persoane – cel puțin două – care trebuie să fi fost prezente în locația indicată (un spațiu accesibil publicului, dar nu în mod nelimitat, ci doar temporar sau conform unui grafic/program – de exemplu: piață publică cu acces limitat și program de funcționare; spațiu comercial; instituții publice cu program de funcționare etc.). Tot despre o publicitate efectivă este vorba și în ipoteza descrisă la *lit. c)*; cele două modalități de luare la cunoștință publică a comiterii faptei, indicate în acest punct, nu sunt cumulative (deși pe caz concret ele se pot înfățișa astfel), fiind suficient ca fapta să fie ori numai auzită, ori numai văzută de minim două persoane. În plus, pentru aplicarea acestui text, este necesară și probarea suplimentară a *intenției* făptuitorului de a se realiza o atare publicitate (nu este vorba despre o simplă posibilitate a acestuia de a-și da seama de ipotetica publicitate, ci de o prevedere efectivă, urmărindu-se sau cel puțin acceptându-se această potențialitate, care să fie în plus și concretizată); este vorba, ca atare, despre două cerințe a căror întrunire cumulativă este esențială pentru aplicarea normei (de exemplu: săvârșirea faptei într-un apartament privat, în dreptul geamului larg deschis spre o stradă sau o curte interioară circulată etc.). În fine, pentru reținerea cazului de la *lit. d)*, este necesară comiterea faptei într-o locație privată sau într-una neaccesibilă mereu publicului și la un moment în care accesul acestuia este restricționat, dar în cadrul unei colectivități efective (adunare sau reuniune), însă nu dintre acelea care, datorită naturii relațiilor dintre persoanele participante, poate fi apreciată drept reuniune de familie (de exemplu: într-o sală de conferințe cu acces limitat, în timpul unui congres; într-o sală de clasă, în timpul orelor/cursurilor; la un spectacol de teatru, film etc.). Circumstanțierea vizând natura relațiilor dintre persoanele participante, în lumina căreia reuniunea ar putea fi apreciată ca având caracter de familie, susține opinia că nu sunt excluse numai faptele care se comit în cadrul unei adunări a membrilor de familie *stricto sensu*, ci și acelea săvârșite în cadrul unei adunări a unor persoane care nu sunt propriu-zis rude/afini, fiind legate între ele (doar) prin relații strânse de prietenie, afecțiune ș.a.m.d. Tocmai aceste raporturi constituie motivul excluderii acestor adunări din cadrul reuniunilor în mijlocul cărora o faptă comisă ar putea fi apreciată drept săvârșită în public, deoarece persoanele prezente nu sunt un *public* (concept care implică și un element de tip impersonal, de detașare afectivă a celor prezenți, sugerând ideea de străin, terț, necunoscut etc.[1]).

Termenul este utilizat, în considerarea uneia sau unora dintre accepțiunile indicate de art. 184 NCP, în diverse norme penale speciale, fie direct[2], fie indirect (de pildă, sub forma referirii la săvârșirea unei fapte astfel încât să se apeleze la *mila*

[1] Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române (ediția 1998), prin termenul *public* se are în vedere (printre altele) o colectivitate mare de oameni, o mulțime, multă lume; un eveniment care are loc în public se consideră produs în fața unui anumit număr de persoane, în văzul lumii.

[2] Precum este cazul incriminării din art. 371 (tulburarea ordinii și liniștii publice), art. 375 (ultrajul contra bunelor moravuri), art. 438 alin. (4) NCP (incitarea directă, în public, la săvârșirea infracțiunii de genocid).

publicului[1]). Este de remarcat că noul legiuitor se raportează mai rar decât în codificarea anterioară la conceptul de *faptă săvârșită în public* în vederea producerii unor consecințe juridico-penale. Astfel, au dispărut din conținutul calificat/agravat al unor incriminări elementele circumstanțiale agravante reprezentate (în legislația anterioară) de reținerea acestei modalități de comitere a infracțiunii (de exemplu: cazul omorului, al furtului, al tâlhăriei)[2]. De asemenea, dacă, în Codul penal din 1969, art. 75 alin. (2) permitea reținerea, cu titlu de circumstanță generală agravantă judiciară (facultativă), și a altor împrejurări care imprimau faptei un caracter mai grav decât acelea expres indicate în alin. (1), printre acestea putându-se număra inclusiv comiterea faptei în public, în raport de fapte incriminate la care acest aspect nu era valorificat expres de legiuitor ca element circumstanțial agravant (dacă se impunea aceasta, în raport de particularitățile fiecărei spețe în parte), opțiunea noului legiuitor penal, de a nu admite instituția circumstanțelor agravante judiciare, exclude o asemenea posibilitate. Ca atare, urmează ca împrejurarea comiterii în public a unei fapte incriminate pentru care legiuitorul nu a prevăzut această particularitate drept element circumstanțial agravant (tip de ipoteză care constituie regula în materie), dacă se va aprecia într-un caz determinat că acest aspect imprimă totuși faptei un caracter mai grav, să nu poată fi valorificată decât cu titlu de element integrat în procesul de individualizare judiciară a pedepsei, susținând motivarea stabilirii unei pedepse concrete între limitele prevăzute de lege pentru fapta comisă, dar mai aproape de maximul special al acesteia.

Având în vedere aspectele indicate mai sus, se poate aprecia că, în această privință, *noul Cod penal constituie o reglementare mai favorabilă* decât Codul penal din 1969.

Este de semnalat conștientizarea, de către legiuitor, a faptului că „Parlamentul a încălcat D.C.C.R. nr. 62/2007, deoarece în noul Cod penal nu a mai prevăzut infracțiunile de *insultă și calomnie*"[3], motiv pentru care se urmărește modificarea noului Cod penal prin readucerea expresă în legea penală generală a unor texte de incriminare a acestora. În măsura în care acest demers se va concretiza, observăm o re-augmentare corespunzătoare a sferei incriminărilor în cadrul cărora apare ca element constitutiv cerința comiterii faptei în *public*, prin orice mijloace (cazul calomniei).

Art. 185. Timp de război. Prin *timp de război* se înțelege durata stării de mobilizare a forțelor armate sau durata stării de război.

---

[1] Ca în situația incriminărilor din art. 214 (exploatarea cerșetoriei) sau art. 215 NCP (folosirea unui minor în scop de cerșetorie).

[2] A se vedea, în acest sens, următoarele dispoziții din Codul penal din 1969: art. 175 alin. (1) lit. i), art. 209 alin. (1) lit. e), art. 211 alin. (2) lit. c) teza I.

[3] Raport asupra proiectului de lege înregistrat pe rolul Camerei Deputaților cu indicativul PL-x nr. 680/2011. Poziția Curții Constituționale afirmată prin Decizia nr. 62/2007 (M. Of. nr. 104 din 12 februarie 2007) a fost reafirmată prin Decizia nr. 206/2013 (M. Of. nr. 350 din 13 iunie 2013).

COMENTARIU

Dispoziția își are corespondent (în linii generale) în art. 153 CP 1969. Textul anterior preciza că perioada calificată drept *timp de război* începea fie „de la data declarării mobilizării", durând până la „data trecerii armatei la starea de pace", fie „de la începerea operațiunilor de război", durând tot până la momentul final indicat anterior. Noul text tinde a fi mai percutant, căci nu mai prezintă durata în cauză prin raportare la două momente, care îi jalonează existența într-un interval determinat (de la - până la), ci o cuprinde într-o referire unitară (în continuare, textul utilizează o alternanță între două ipoteze), aceasta fiind, după caz, fie *durata stării de mobilizare a forțelor armate*, fie *durata stării de război*. Determinarea legală a fiecăreia dintre acestea urmează a indica, implicit, momentele-limită între care se configurează perioada apreciată drept *timp de război*.

În vederea stabilirii acestei determinări legale a momentelor în cauză, este necesară consultarea cadrului normativ special existent în materie, cuprins în Capitolul II (denumit „Declararea stării de mobilizare parțială sau totală și a stării de război, precum și încetarea acestora") din Legea nr. 355/2009 privind regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război[1]. Cu alte cuvinte, prevederea din art. 185 NCP se manifestă ca o normă de referire, fiind dependentă de dispozițiile extrapenale care reglementează sensul expresiilor normative pe care aceasta le întrebuințează. Astfel, conform art. 1 din Legea nr. 355/2009, „Starea de mobilizare[2] reprezintă totalitatea măsurilor extraordinare care se pot institui, în principal, în domeniile politic, economic, social, administrativ, diplomatic, juridic și militar, planificate și pregătite pe timp de pace, precum și a acțiunilor desfășurate pentru aplicarea acestora, potrivit legii, la apariția sau iminența unei amenințări grave care poate afecta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională", iar potrivit art. 2, „Starea de război reprezintă totalitatea măsurilor extraordinare care se pot institui, în principal, în domeniile politic, economic, social, administrativ, diplomatic, juridic și militar, în vederea exercitării dreptului inerent al statului la autoapărare individuală sau colectivă". Procedurile și competențele (aparținând, după caz, Parlamentului sau Președintelui statului, în condițiile legii) referitoare la declararea și încetarea stărilor de mobilizare sau de război (pe durata cărora – conform art. 4 din legea specială – se *pot* dispune, cu respectarea prevederilor constituționale, „măsuri pentru restrângerea exercițiului unor drepturi sau libertăți

[1] M. Of. nr. 805 din 25 noiembrie 2009.

[2] În conformitate cu prevederile art. 3 din același act normativ, se stabilește că: „(1) Mobilizarea poate fi parțială sau totală. (2) Mobilizarea parțială constă în aplicarea succesivă și limitată a măsurilor și a acțiunilor prevăzute la art. 1, în una sau mai multe unități administrativ-teritoriale, precum și pentru anumite elemente ale forțelor destinate apărării. Economia poate fi mobilizată în totalitate, în unitățile administrativ-teritoriale unde s-a declarat această stare. La nivel național, pot fi mobilizați operatorii economici și instituțiile publice din domeniile de activitate necesare susținerii efortului de apărare. (3) Mobilizarea totală constă în aplicarea măsurilor și acțiunilor prevăzute la art. 1 pe întregul teritoriu al statului".

fundamentale") sunt reglementate în art. 5-10 din actul normativ în cauză, demobilizarea având și dispoziții proprii, reglementate în Capitolul VI (art. 37-41).

În noul Cod penal, noțiunea *timp de război* este întrebuințată în cuprinsul unor norme de incriminare, fie cu valoare de element constitutiv al conținutului tip al unor infracțiuni (precum în cazul art. 396 – trădarea prin ajutarea inamicului; art. 413 – absența nejustificată; art. 432 – sustragerea de la serviciul militar în timp de război; art. 435 – neprezentarea la încorporare sau concentrare; art. 437 – folosirea emblemei „Crucea Roșie" în timpul operațiunilor militare), fie ca element circumstanțial agravant, cum se întâmplă la numeroase infracțiuni din Titlul XI al părții speciale, referitor la infracțiunile contra capacității de luptă a forțelor armate [ca în situația de la art. 414 alin. (3) – dezertarea; art. 415 alin. (3) – încălcarea consemnului; art. 416 alin. (3) – părăsirea postului sau comenzii; art. 417 alin. (2) – insubordonarea; art. 418 alin. (3) – constrângerea superiorului; art. 420 alin. (3) – lovirea superiorului ori a inferiorului; art. 424 alin. (2) – părăsirea navei; art. 428 alin. (3) – coliziunea; art. 434 alin. (2) – sustragerea de la luarea în evidența militară], dar nu numai [de exemplu, art. 438 alin. (2) – genocidul]. Asemenea ipoteze reprezintă concretizarea potențialității ca o accepțiune a factorului „timp" să fie utilizată de legiuitor în construcția formei de bază sau a celei calificate/agravate a infracțiunii, prin suplimentarea elementelor existente pe latura obiectivă a conținutului acesteia (iar nu doar ca împrejurare de care să se țină cont în procesul individualizării judiciare a pedepsei).

Art. 186. Calculul timpului. (1) La calcularea timpului ziua se socoteşte de 24 de ore, săptămâna de 7 zile, iar anul de 12 luni. Luna şi anul se socotesc împlinite cu o zi înainte de ziua corespunzătoare datei de la care au început să curgă.

(2) Dacă limita de pedeapsă este exprimată într-un termen pe luni care nu este divizibil cu fracția de majorare sau reducere ce ar urma să se aplice, fracția se va aplica asupra termenului transformat în zile, după care durata obținută se transformă în luni. În acest caz, luna se socoteşte de 30 de zile şi se iau în calcul doar zilele întregi rezultate din aplicarea fracției.

(3) În cazul limitelor de pedeapsă exprimate în ani se aplică în mod corespunzător dispozițiile alin. (2), transformarea făcându-se între ani şi luni.

COMENTARIU

Articolul 186 NCP are echivalent (parțial) în art. 154 CP 1969, a cărui dispoziție unică a fost preluată (cu o adăugare) în cuprinsul actualului alin. (1), prevederea legală fiind suplimentată prin introducerea normelor din alin. (2) și (3) (*element de noutate*). Sunt astfel stabilite regulile de calculare substanțială a timpului, incidente (doar) în raport de dreptul penal material. Separat, aspectele corespunzătoare interesând însă în materie de procedură penală sunt reglementate în codificarea

specifică domeniului procesual-penal: noul Cod de procedură penală[1]. În ceea ce privește unele instituții cu dublă natură juridică în materie penală (spre exemplu, instituția plângerii prealabile) care leagă producerea unor efecte specifice de un anumit termen (art. 296 NCPP – termenul de introducere a plângerii prealabile), apreciem că, dat fiind caracterul special al acestora din punct de vedere al modului de calculare a timpului, ele urmează regimul stabilit de legea procesual penală.

Legiuitorul actual *a menținut* aceleași elemente temporale definitorii, de bază, în considerarea cărora se poate efectua calculul timpului în dreptul penal substanțial, prezente și în Codul penal din 1969: *ziua*, *săptămâna*, *luna*, respectiv *anul*. Față de mențiunile privind durata de 24 de ore a zilei și de 7 zile a săptămânii (care constituie *elemente de continuitate* a reglementării), *s-au inserat* în alin. (1) și precizarea aprecierii anului ca fiind compus din 12 luni [necesară în vederea corectei aplicări a prevederii din alin. (3)], precum și – în alin. (2) – mențiunea aprecierii lunii (în cazul acolo descris) ca fiind compusă din 30 de zile. Prin indicarea etapizată a componenței fiecărei unități temporale superioare, exprimată în unități inferioare, se revine – parțial – la o reglementare mai veche, consacrată în dispozițiile Codului penal din 1936, cu precizarea că, în timp ce pentru determinarea numărului de zile care se apreciază a compune o lună nu sunt modificări în raport de acest etalon de referință, compunerea unui an nu se mai fixează prin indicarea directă a numărului de zile[2], ci prin aceea a numărului de luni (fiecare unitate superioară fiind compartimentată în considerarea unității imediat inferioare).

În ceea ce privește sistemul de calcul pe luni, respectiv pe ani, legiuitorul penal adoptă modalitatea de calcul/determinare a duratei de timp cea mai avantajoasă destinatarilor, dacă raportarea se face la instituții care leagă de trecerea timpului efecte *in bona partem* (de exemplu: considerarea ca executată a unei pedepse privative de libertate[3], împlinirea duratei unui termen de supraveghere sau de încercare instituit asupra unei persoane în legătură cu o instituție favorabilă – precum liberarea condiționată/suspendarea sub supraveghere a executării pedepsei – sau împlinirea termenului de reabilitare ori a celui instituit de o grațiere condiționată), anume: socotirea termenului ca împlinit cu o zi înainte de data corespunzătoare momentului de debut (de exemplu: un termen de un an care se calculează începând cu data de 1 februarie a unui an se va considera împlinit în ultima zi a lunii ianuarie din anul consecutiv)[4]. Sistemul ia în calcul atât ziua de la care începe să curgă termenul, cât și ziua de împlinire a acestuia (sistemul

[1] Potrivit Capitolului II („Termenele") din Titlul VI („Acte procesuale și procedurale comune") al părții generale a noului Cod de procedură penală (art. 268-271). Calculul termenelor procedurale se realizează potrivit art. 269 NCPP.

[2] Potrivit pct. 1 al art. 183 din Codul penal „Carol al II-lea", „la calcularea timpului se socotește ziua de 24 ore, săptămâna 7 zile, luna 30 zile și anul 365 zile".

[3] Potrivit art. 71 NCP („Durata executării"), se stabilește: „(1) Durata executării pedepsei privative de libertate se socotește din ziua în care condamnatul a început executarea hotărârii definitive de condamnare. (2) Ziua în care începe executarea pedepsei și ziua în care încetează se socotesc în durata executării (...)".

[4] Prin contrast, în materie de procedură penală, art. 269 alin. (3) NCPP dispune expres că „Termenele socotite pe luni sau pe ani expiră, după caz, la sfârșitul zilei corespunzătoare a ultimei luni ori la

zilelor pline)[1]. Deoarece dispoziția expresă din finalul alin. (1) se referă exclusiv (în sensul astfel indicat) la termenele care se calculează pe luni și pe ani, reiese – *per a contrario* – că acest mod de calcul nu se aplică și pentru ipotezele în care termenul se calculează pe ore sau pe zile. Drept urmare, în materie de drept penal material, apreciem că un asemenea din urmă termen se va considera împlinit abia la momentul expirării ultimului minut din ora sau ziua finală, dar, totodată, în considerarea atât a orei sau zilei de debut, cât și a celei de final [spre deosebire de regula[2] din dreptul procesual penal, unde dispoziția expresă a art. 269 alin. (2) NCPP exclude socotirea orei/zilei de la care curge termenul procedural, precum și a orei/zilei de împlinire a acestuia]. În legătură cu aspectele privind calculul termenelor penale pe zile, interesează și dispozițiile de stabilire a pedepsei principale a amenzii (potrivit sistemului zilelor-amendă), atât pentru infractorii persoane fizice, cât și juridice[3]. De semnalat și împrejurarea că, deși alin. (2) și (3) ale art. 186 NCP fac referire explicită doar la calculul limitelor de *pedeapsă*, ele trebuie coroborate cu prevederea din art. 127 NCP referitoare la calculul duratei măsurilor educative privative de libertate.

Desigur, în ceea ce privește calculul pe luni sau ani al termenelor de care se leagă producerea efectelor juridice ale unor instituții care au acționat în favoarea destinatarilor legii penale (astfel încât împlinirea termenului conduce la efecte *in mala partem*) – precum este cazul minorității făptuitorului/infractorului –, se poate aprecia că dispoziția din finalul alin. (1) al art. 186 NCP este *cea mai nefavorabilă posibil* (permițând considerarea cât mai rapidă a termenului în cauză ca fiind împlinit/depășit). Din moment ce legea penală nu face însă nicio precizare în temeiul căreia s-ar putea aprecia că este posibilă modificarea tipului de sistem de calcul al termenelor, din perspectivă substanțial penală, după cum împlinirea acestora ar atrage efecte favorabile sau nefavorabile asupra persoanei destinatarului legii penale, reiese că maniera de calcul indicată se va menține nealterată în toate ipotezele, indiferent de felul în care se va repercuta asupra celor astfel afectați.

---

sfârșitul zilei și lunii corespunzătoare din ultimul an. Dacă această zi cade într-o lună care nu are zi corespunzătoare, termenul expiră în ultima zi a acelei luni".

[1] Teoretic, există trei posibile sisteme în considerarea cărora s-ar putea efectua calculul timpului: *sistemul pe zile pline*, în care se ține cont inclusiv de data de debut, cât și de aceea de final; *sistemul pe zile libere*, în care nu se integrează în calcul nici primul moment (oră, zi), nici ultimul din durata termenului în cauză; *sistemul intermediar*, în cadrul căruia se ține cont de unul dintre cele două momente-limită, dar nu și de celălalt.

[2] Prin excepție de la această regulă și în conformitate cu prevederile penale substanțiale în materie, art. 271 NCPP dispune că, „În calculul termenelor privind măsurile preventive sau orice măsuri restrictive de drepturi, ora sau ziua de la care începe și cea la care se sfârșește termenul intră în durata acestuia".

[3] A se vedea dispozițiile art. 61-64 NCP, precum și ale art. 137 NCP. Unei zile-amendă îi corespunde o zi de închisoare [pentru ipoteza înlocuirii amenzii cu închisoarea – art. 63 alin. (3) NCP], respectiv o zi de muncă în folosul comunității [pentru ipoteza executării amenzii prin prestarea unei munci în folosul comunității – art. 64 alin. (1) teza finală NCP].

Apreciem că este bine-venită inserarea dispozițiilor din alin. (2) și (3) ale art. 186 NCP, situațiile fiind posibile în concret[1], cu atât mai mult cu cât noul legiuitor penal pare a utiliza mai frecvent decât în stadiul anterior al reglementării maniera de determinare prin derivare a unor intervale abstracte de pedeapsă între care urmează a se stabili sancțiunea concretă, prin întrebuințarea fracțiilor raportate la anumite limite prevăzute de lege[2].

În tăcerea legii, credem că vor continua să se ridice unele probleme referitoare la calculul unor termene de care unele instituții juridico-penale leagă producerea anumitor efecte juridice, dată fiind natura esențial convențională, relativă și – uneori – diferită după care se ține evidența trecerii timpului în părți diferite ale mapamondului, aspect care în perioada contemporană trebuie pus în legătură și cu afirmarea fără precedent a dreptului la liberă circulație, precum și cu sporirea deosebită a numărului de persoane care reușesc să îl exercite efectiv, prin deplasări (de mai scurtă sau mai lungă durată, prezentând caracter temporar sau definitiv) în străinătate. Astfel, diferențele de fus orar (puse sau nu în relație cu deplasarea în spațiu a persoanelor) pot ajunge (teoretic, deși nu vedem niciun motiv pentru care asemenea considerente să fie improbabil a se concretiza în situații determinate) să ridice probleme delicate în raport de dispozițiile potrivit cărora se stabilește calculul timpului[3]. Caracterul interesant al controverselor care au aptitudinea a

---

[1] De exemplu, potrivit art. 230 NCP, în cazul furtului în scop de folosință, comis în condiții de calificare a faptei – precum în timpul nopții –, urmează a se determina limitele speciale de pedeapsă prin reducerea cu 1/3 a pedepsei abstracte prevăzute pentru furtul calificat incriminat la art. 229 alin. (1), anume 1-5 ani închisoare, niciuna dintre aceste limite nefiind exprimată printr-un termen în mod direct divizibil cu fracția de reducere aplicabilă.

[2] Astfel, de pildă, dacă în ipoteza exemplificată anterior s-ar reține deopotrivă o circumstanță generală atenuantă, precum și starea de recidivă postexecutorie a infractorului, în afară de reducerea cu 1/3 a limitelor de pedeapsă din art. 229 alin. (1) [ca efect al dispoziției din art. 230 alin. (1)], ar trebui aplicate și reducerea tot cu 1/3 a limitelor de pedeapsă, atrasă ca efect al reținerii circumstanței generale atenuante [art. 76 alin. (1)], precum și sporirea cu 1/2 a limitelor pedepsei abstracte, în considerarea recidivei [art. 43 alin. (5)]. Ținând cont atât de natura juridică a normei din art. 230 NCP, cât și de prevederile art. 79 alin. (3), considerăm că ordinea operațiunilor, în acest exemplu (caz), va fi următoarea: pedepsei de la 1 la 5 ani închisoare prevăzute de lege pentru furtul calificat i se va aplica fracția de diminuare de 1/3 conform art. 230; limitele astfel rezultate vor fi din nou reduse cu 1/3, în considerarea circumstanței atenuante; limitele stabilite în acest mod vor fi majorate cu 1/2, ca efect al stării de recidivă postexecutorie. În considerarea tuturor acestor operațiuni de calcul se vor aplica dispozițiile din art. 186 NCP.

[3] Spre exemplu, potrivit cărui fus orar se va aprecia momentul împlinirii vârstei majoratului de către o persoană de cetățenie română care, petrecându-și aniversarea în străinătate, comite o faptă incriminată de legea penală română, astfel încât, potrivit orei de la locul comiterii faptei, era trecut de miezul nopții (așadar, de ora cu începere de la care se poate aprecia că a devenit major), dar, conform orei României (aflată pe un fus orar de -2 ore în raport de locația respectivă), nu fusese încă atins acest moment, persoana în cauză putând fi încă apreciată drept minoră? Dacă înclinăm a oferi pentru o atare situație un răspuns favorabil infractorului (anume: trebuie efectuat calculul în considerarea fusului orar național), ne întrebăm dacă nu s-ar putea susține și opinia contrară, respectiv dacă răspunsul ar mai tinde să se mențină același atunci când am modifica anumite elemente ale situației de fapt; de exemplu, mai apare soluția rezonabilă dacă – în pofida cetățeniei române – persoana în cauză domiciliază stabil de mai mulți ani în locația în care a și comis (în asemenea context) infracțiunea?

se contura în asemenea situații nu credem că reprezintă un motiv suficient pentru ca legiuitorul să își permită luxul de a nu oferi o soluție expresă indiscutabilă și lipsită de posibilitatea unor interpretări neunitare, căci repercusiunile juridice legate de soluțiile variate care pot fi argumentate în această problemă sunt considerabile. Drept urmare, ne permitem să semnalăm chestiunea în cauză și să sperăm că legiuitorul o va avea în vedere, *de lege ferenda*.

Art. 187. Pedeapsă prevăzută de lege. Prin *pedeapsă prevăzută de lege* se înțelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârșită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei.

COMENTARIU

În art. 187 NCP este reprodusă integral, *fără niciun fel de modificare*, dispoziția introdusă în art. 141[1] CP 1969 prin Legea nr. 278/2006. Deoarece legea penală cuprinde o serie de prevederi care fac referire la pedepsele abstracte înscrise de legiuitor în sancționarea diverselor norme de incriminare – fie pentru a-și determina sfera de aplicare (pedeapsa de un anumit tip și de o anume gravitate reprezentând o condiție pentru însăși aplicarea instituției respective[1]), fie pentru a indica efectele specifice produse în urma aplicării acelei dispoziții[2] –, devine necesară fixarea sensului expresiei *pedeapsă prevăzută de lege*.

Ca regulă generală, nesusceptibilă de excepții, aceste limite vor fi minimul, respectiv maximul special indicate de legiuitor în norma de incriminare, așadar, cele aplicabile pentru forma tipică sub care sunt descrise infracțiunile în lege: stadiul de fapt consumat. Este de precizat că, adeseori, atunci când legea indică o anumită pedeapsă (ca gen și gravitate), determinând astfel chiar o condiție de care depinde însăși reținerea/aplicarea unei norme juridico-penale, fără a se preciza explicit care dintre cele două limite speciale ale pedepsei trebuie avută în vedere, verificarea urmează a se realiza exclusiv în considerarea limitei superioare –

[1] Este, spre exemplu, cazul recidivei, în privința termenului secund al acesteia [art. 41 alin. (1) NCP], eventual – cu titlu de modalitate alternativă de configurare –, al pluralității intermediare (art. 44 NCP). De asemenea, se determină conform acestui procedeu limitele speciale ale zilelor-amendă pentru persoana fizică [art. 61 alin. (4) NCP] sau juridică [art. 137 alin. (4) NCP], precum și durata termenelor de prescripție a răspunderii penale [art. 154 alin. (1) NCP], respectiv forma de reabilitare incidentă (de drept – art. 165 NCP – sau judecătorească – art. 166 NCP). Se condiționează, în funcție de acest criteriu, aplicarea în spațiu a legii penale române potrivit principiului personalității, prin raportare la lipsa de interes sau – din contră – necesitatea verificării condiției dublei incriminări [art. 9 alin. (1), respectiv (2)]. De asemenea, se determină astfel cazurile în care este obligatorie sau doar posibilă aplicarea pedepsei complementare a degradării militare (fiind întrunite celelalte condiții în acest sens). Se limitează prin acest procedeu ipotezele de aplicare a instituțiilor renunțării la aplicarea pedepsei – art. 80 alin. (2) lit. d) NCP – și amânării aplicării pedepsei – art. 83 alin. (2) NCP. Se determină astfel unul dintre cazurile în prezența cărora devine posibilă sancționarea infractorului minor printr-o măsură educativă privativă de libertate [art. 114 alin. (2) lit. b) NCP]. În plus, același procedeu este utilizat și în stabilirea și verificarea incidenței actelor de clemență.

[2] Se poate face aici referire la oricare dintre cauzele de agravare sau de atenuare a pedepsei.

maximul special; atunci când legiuitorul efectuează referirea în considerarea minimului special, este necesar să precizeze expres aceasta[1]. Soluția este în mod constant și tradițional susținută în literatura de specialitate și în practica aplicării dreptului, fiind logică (dacă legea solicită, spre exemplu, verificarea condiției ca pedeapsa abstractă să fie mai mare de un an închisoare, ar fi absurd să se aprecieze că o pedeapsă – de pildă – cuprinsă între 6 luni și 2 ani nu ar întruni condiția legală, deoarece minimul special este inferior limitei solicitate de lege, din moment ce valoarea cea mai intensă a gradului de pericol social evaluat de legiuitor ca fiind corespondentă acelei fapte depășește limita în cauză, făcând astfel posibilă – în abstract – stabilirea unei pedepse dincolo de respectiva valoare).

Având în vedere înțelesul legal stabilit al expresiei *pedeapsă prevăzută de lege*, în determinarea inițială a acesteia nu se vor lua în considerare nici cauzele de majorare/agravare a pedepsei (stările – infracțiunea continuată, recidiva postexecutorie și, după unele opinii, și concursul, recidiva postcondamnatorie și pluralitatea intermediară –, precum și circumstanțele generale agravante), nici cele de atenuare/reducere a pedepsei (starea atenuantă generală reprezentată de tentativă și circumstanțele generale atenuante). Exprimarea indeterminată a legiuitorului în textul comentat (referitoare, pur și simplu, la *cauzele de reducere sau de majorare a pedepsei*, fără a se specifica de ce tip sunt acestea: doar generale sau și speciale) ar acredita ideea că sunt avute în vedere ambele tipuri de cauze de agravare, respectiv de atenuare (*ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*). Pe de altă parte, semnalăm necesitatea unei atente și corecte determinări a naturii juridice a unor construcții normative speciale – după caz: forme atenuate/agravate, cauze speciale de reducere/majorare a pedepsei, incriminări complexe absorbante –, date fiind consecințele importante atrase în materia determinării inițiale a *pedepsei prevăzute de lege* și a ordinii de valorificare în cascadă a acestora pe caz concret (demers îngreunat de absența unor criterii legale stabile întrebuințate de legiuitor în crearea acestor variate derivări de la conținutul tip al unor incriminări – ceea ce reprezintă o importantă și fecundă temă de reflecție doctrinară).

Modificarea concepției sancționatorii privind infractorii minori face să dispară, în actuala reglementare, (pseudo-)controversa (în opinia noastră, căci, în mod real, discuția a existat, fără dubiu) referitoare la aplicabilitatea sau inaplicabilitatea dispoziției analizate prin raportare la situația juridică a acestora, care s-a manifestat în condițiile legislației penale și procesual penale anterioare[2], astfel încât textul

[1] Un asemenea caz era înscris, spre exemplu, în dispoziția de la art. 2 lit. b) pct. 20 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate (M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003), anterior modificării acesteia prin art. 126 din Legea nr. 187/2012.

[2] Problema provenea din faptul că art. 141¹ CP 1969 – ca și actualul art. 187 NCP – făcea referire la cauzele de reducere sau de majorare a pedepsei, iar minoritatea infractorului avea un dublu statut: reprezenta o cauză de diferențiere a răspunderii penale între infractorii minori și majori (implicând o diferențiere a regimului sancționator al acestora), dar, în ipotezele în care instanța opta în sancționarea minorului pentru pedeapsă (lucru posibil în lumina Codului penal din 1969), aceasta se manifesta, în concret, ca o cauză de atenuare a pedepsei. De aici și problemele în privința textului art. 141¹ CP 1969. În lumina naturii sale juridice mai ample, de cauză de diferențiere a răspunderii penale, minoritatea infractorului trebuia extrasă de sub incidența acestei norme; în schimb, sub

își găsește deplina aplicare în cadrul noului Cod penal. Ca atare, dispoziția legală are în vedere, în esență, pedepsele care vizează infractorii majori persoane fizice, punct de referință de la care derivă apoi și pedeapsa prevăzută de lege atât pentru infractorii persoane juridice (art. 137 NCP), precum și pentru infractorii minori [art. 114 alin. (2) lit. b) și art. 125 alin. (2) NCP].

CSI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

natura sa juridică mai restrânsă, de (aparentă, simplă) cauză de reducere a pedepsei, aceasta părea că ar intra sub incidența textului de lege în cauză. Pornind de aici, prin coroborare cu efectele produse de instituția minorității infractorului asupra altor instituții juridice, se ajungea la controverse și se conturau soluții greu de acceptat (precum dubla reducere operantă în materie de prescripție pentru infractorii minori). Amintim – în acest sens – și Decizia nr. XXVIII/2006 a Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție (M. Of. nr. 190 din 20 martie 2007), cu privire la înțelesul noțiunii „pedeapsă prevăzută de lege", în accepțiunea prevederilor art. 160[h] alin. (1) CPP 1968, în cazul arestării preventive a minorului cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani; de asemenea, și Decizia nr. VI/1998 a Secțiilor Unite ale (pe atunci) Curții Supreme de Justiție.

PARTEA SPECIALĂ

Titlul I. Infracțiuni contra persoanei

Capitolul I. Infracțiuni contra vieții

Art. 188. Omorul. (1) Uciderea unei persoane se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepseşte.

COMENTARIU

În noul Cod penal, incriminarea omorului are *conținut identic* celei din Codul penal din 1969, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Ca *element de diferențiere*, în sensul unei mai bune redactări, semnalăm faptul că noul Cod penal prevede pedeapsa complementară constând în interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de Codul penal din 1969, care prevedea interzicerea unor drepturi. Formularea din noul cod apare ca fiind mai adecvată, deoarece nu dreptul este interzis ca pedeapsă complementară, ci exercitarea lui.

Problema *deosebirilor dintre infracțiunea de omor și infracțiunea de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte*, la care moartea victimei îi este imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită, se va menține și prin aplicarea noului Cod penal. Interesul distincției persistă, în condițiile în care infracțiunea constând în loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 NCP) are conținut identic celei din Codul penal din 1969 (art. 193). În principal, elementele de diferențiere dintre cele două infracțiuni se referă la: zona de pe corp unde sunt aplicate loviturile, în sensul că este o zonă vitală sau nu; instrumentul folosit la săvârșirea infracțiunii, în sensul că are sau nu are aptitudinea de a produce acest rezultat; numărul și intensitatea loviturilor aplicate victimei; atitudinea făptuitorului după săvârșirea faptei; eventualele relații preexistente dintre făptuitor și victimă etc.

Problema *delimitării tentativei de omor* (art. 32 raportat la art. 188 NCP) *de vătămarea corporală prin care se pune în primejdie viața persoanei* [art. 194 lit. e) NCP] va fi întâlnită în mod frecvent și prin aplicarea noului Cod penal. Cele două infracțiuni se deosebesc sub aspectul laturii subiective, în sensul că, în timp ce la tentativa de omor starea de pericol pentru viața victimei îi este imputabilă făptuitorului pe bază de intenție, la vătămarea corporală starea de primejdie pentru viața persoanei îi este imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită. Pentru delimitarea celor două infracțiuni, vor fi avute în vedere toate împrejurările în care

a fost săvârșită, împrejurări constând în: obiectul vulnerant folosit[1], intensitatea și efectele loviturilor, zona corpului vizată, cât și urmările produse[2], împrejurări semnificative cu privire la poziția subiectivă a făptuitorului[3]. De exemplu, în practica judiciară s-a considerat că există tentativă de omor atunci când fapta inculpatului se realizează prin aplicarea unei lovituri cu cuțitul în abdomen, cu lezarea unor organe vitale, ceea ce caracterizează intenția făptuitorului de a ucide, și nu intenția de a pune în pericol viața victimei[4], sau atunci când își manifestă intenția de omor prin fapta de a lovi o persoană cu intensitate în regiunea gâtului, folosindu-se o sticlă spartă, cu consecința unor grave leziuni periculoase pentru viața victimei[5].

Legea penală mai favorabilă. Dată fiind identitatea de conținut, inclusiv sub aspectul regimului sancționator, dintre noua și vechea reglementare a infracțiunii de omor, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 189. Omorul calificat. (1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:

a) cu premeditare;

b) din interes material;

c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse;

d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;

e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor;

f) asupra a două sau mai multor persoane;

g) asupra unei femei gravide;

h) prin cruzimi,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Noul Cod penal prevede o singură formă agravată a omorului, constând în omorul calificat (art. 189), *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care consacra atât omorul calificat (art. 175), cât și omorul deosebit de grav (art. 176).

Cu unele deosebiri, cele *opt circumstanțe* care îi conferă omorului forma calificată sunt *preluate* dintre circumstanțele anterioare care îi confereau omorului forma calificată sau deosebit de gravă.

[1] C.S.J., s. pen., dec. nr. 2259/1995, în Dreptul nr. 8/1996, p. 143.
[2] C.S.J., s. pen., dec. nr. 3037/1998, în Dreptul nr. 1/2000, p. 160.
[3] C.S.J., s. pen., dec. nr. 2230/2000, în Dreptul nr. 8/2001, p. 204.
[4] C.S.J., s. pen., dec. nr. 1327/2000, în Dreptul nr. 3/2002, p. 173.
[5] C.S.J., s. pen., dec. nr. 1130/1996, în Dreptul nr. 8/1997, p. 125.

Omorul calificat presupune realizarea conținutului omorului simplu (art. 188 NCP), în oricare dintre împrejurările alternative enumerate în mod limitativ. Dacă omorul se săvârșește în două sau mai multe dintre aceste împrejurări, fiind vorba de modalități alternative de realizare a omorului calificat, infracțiunea nu își pierde caracterul unitar, însă de o asemenea împrejurare se va ține seama la individualizarea judiciară a pedepsei.

Omorul săvârșit cu premeditare [art. 189 alin. (1) lit. a) NCP] are *conținut identic* prevederilor art. 175 alin. (1) lit. a) CP 1969, astfel încât atât dezvoltările teoretice, cât și jurisprudența în materie își vor menține valabilitatea și sub imperiul noii reglementări.

Omorul săvârșit din interes material [art. 189 alin. (1) lit. b) NCP] are *conținut identic* prevederilor art. 175 alin. (1) lit. b) CP 1969.

Omorul săvârșit pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspunderea penală sau de la executarea unei pedepse [art. 189 alin. (1) lit. c) NCP] are corespondent în prevederile art. 175 alin. (1) lit. g) CP 1969, *deosebindu-se* prin faptul că, în timp ce reglementarea anterioară avea în vedere sustragerea de la urmărire sau arestare ori de la executarea unei pedepse, în noul Cod penal reglementarea este mai cuprinzătoare, având în vedere sustragerea de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse. Omorul astfel calificat are drept situație premisă împrejurarea că autorul omorului sau o terță persoană se află în situația de a fi trasă la răspundere penală sau de a executa o pedeapsă. Agravanta ia în considerare faptul că, prin săvârșirea omorului, se încalcă în secundar și relațiile sociale referitoare la activitatea de înfăptuire a justiției. *Tragerea la răspundere penală* semnifică ansamblul actelor procedurale și procesuale, desfășurate în faza de urmărire penală sau de judecată, în fond ori în căile de atac, având drept finalitate stabilirea săvârșirii faptei, a identității făptuitorului, a formei de vinovăție necesare pentru existența infracțiunii, în vederea aplicării pedepsei corespunzătoare. *Executarea unei pedepse* semnifică măsura luată pentru aducerea la îndeplinire a dispozițiilor privind executarea pedepselor principale, complementare și accesorii.

Omorul săvârșit pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni [art. 189 alin. (1) lit. d) NCP] are *conținut identic* prevederilor art. 175 alin. (1) lit. h) CP 1969.

Omorul săvârșit de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor [art. 189 alin. (1) lit. e) NCP] are corespondent în prevederile omorului deosebit de grav săvârșit de către o persoană care a mai săvârșit un omor [art. 176 alin. (1) lit. c) NCP]. În noul Cod penal, antecedența făptuitorului constă în comiterea anterioară a unei infracțiuni de omor sau a unei tentative la infracțiunea de omor, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care avea în vedere antecedența făptuitorului constând în săvârșirea unui omor. Potrivit art. 242 din Legea nr. 187/2012, în aplicarea dispozițiilor art. 189 alin. (1) lit. e) NCP, prin infracțiune de omor comisă anterior se înțelege orice faptă de ucidere a unei persoane, săvârșită cu intenția prevăzută la art. 16 alin. (3) NCP, cu excepția infracțiunilor constând în uciderea la cererea

victimei (art. 190 NCP) și uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârșită de către mamă (art. 200 NCP).

Omorul săvârșit asupra a două sau mai multor persoane [art. 189 alin. (1) lit. f) NCP] are *conținut identic* cu prevederile omorului deosebit de grav prevăzut în art. 176 alin. (1) lit. b) CP 1969. Potrivit unei opinii[1], moartea a două sau mai multor persoane trebuie să fie rezultatul unei singure acțiuni, constând, de exemplu, în punerea de otravă în mâncarea destinată mai multor persoane, urmată de moartea a cel puțin două dintre acestea. În opinia contrară[2], exprimată și într-o decizie de îndrumare a Plenului fostului Tribunal Suprem[3], rezultatul cerut de lege poate să se producă și prin acțiuni diferite, dar în aceeași împrejurare, cum ar fi atunci când, prin mai multe focuri de armă, făptuitorul ucide două persoane aflate într-un anumit loc, sau și atunci când făptuitorul a folosit mijloace diferite[4]. Cu ocazia soluționării recursului în interesul legii cu care a fost învestită, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că actele de violență cu intenția de a ucide, săvârșite în aceeași împrejurare asupra a două persoane, dintre care una a decedat, constituie atât infracțiunea de omor – simplu, calificat sau deosebit de grav – comisă asupra unei singure persoane, cât și tentativa de omor, după caz, simplu, calificat sau deosebit de grav, aflate în concurs[5]. Soluția pronunțată prin recursul în interesul legii își va păstra valabilitatea și sub reglementarea noului Cod penal, mai puțin referirile la omorul deosebit de grav.

Omorul săvârșit asupra unei femei gravide [art. 189 alin. (1) lit. g) NCP] are *conținut identic* cu prevederile omorului deosebit de grav prevăzut în art. 176 alin. (1) lit. e) CP 1969.

Omorul săvârșit prin cruzimi [art. 189 alin. (1) lit. h) NCP] are *conținut identic* cu prevederile omorului deosebit de grav reglementat de art. 176 alin. (1) lit. a) CP 1969.

În noul Cod penal *nu au mai fost preluate* celelalte modalități reglementate anterior în art. 175 și art. 176 CP 1969, și anume: cea de la lit. c) a art. 175 vizând omorul asupra soțului sau a unei rude apropiate este acum prevăzută în cuprinsul textului de lege care reglementează violența în familie (art. 199 NCP); cele de la lit. f) a art. 175 și de la lit. f) a art. 176 constituie în prezent modalități de săvârșirea a infracțiunilor de ultraj (art. 257 NCP) și ultraj judiciar (art. 279 NCP); cele de la

---

[1] *V. Dongoroz, Gh. Dărîngă, S. Kahane, D. Lucinescu, A. Nemeș, M. Popovici, P. Sîrbulescu, V. Stoican*, Noul Cod penal și Codul penal anterior. Prezentare comparativă, Ed. Politică, București, 1968, p. 114; *V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca*, Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol. III, Ed. Academiei, București, 1971, p. 198; *O. Loghin*, Cu privire la omorul deosebit de grav prevăzut de art. 176 lit. b) și c) C. pen., în Analele Universității „Al.I. Cuza" Iași, 1975, p. 77-78.

[2] *T. Vasiliu, D. Pavel, G. Antoniu, D. Lucinescu, V. Papadopol, V. Rămureanu*, Codul penal comentat și adnotat. Partea specială, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 95; *E. Stancu*, Câteva considerații privind elementele circumstanțiale ale conținutului infracțiunii de omor deosebit de grav, în A.U.B., 1979, p. 73.

[3] Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrum. nr. 4/1970, în C.D. 1970, p. 49.

[4] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 338/2007, în Dreptul nr. 3/2008, p. 295.

[5] I.C.C.J., S.U., dec. nr. V/2006 (M. Of. nr. 492 din 7 iunie 2006).

lit. d) și e) ale art. 175 sunt prevăzute, cu unele modificări, printre circumstanțele agravante [art. 77 lit. e) și c) NCP]; cea de la lit. d) a art. 176 poate fi încadrată în lit. d) de la alin. (1) al art. 189 NCP; fapta săvârșită în public [lit. i) de la alin. (1) al art. 175 CP 1969] și cea comisă de către un judecător sau procuror, polițist, jandarm sau militar, în timpul sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau publice ale acestora [art. 176 alin. (1) lit. g) CP 1969] sunt considerate acum fapte de omor simplu, dacă alte împrejurări privind fapta sau persoana nu determină încadrarea lor ca omor calificat.

Legea penală mai favorabilă. Prin limitele de pedeapsă, incriminarea din noul Cod penal este mai severă în raport cu aceea din Codul penal din 1969, în situațiile în care preia dintre circumstanțele omorului calificat. Astfel, în baza noului Cod penal, omorul calificat săvârșit cu premeditare [art. 189 alin. (1) lit. a)] se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de Codul penal din 1969, când omorul comis cu premeditare era tot un omor calificat [art. 175 alin. (1) lit. a)], însă pedeapsa consta în închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Tot astfel, incriminarea din noul Cod penal este mai severă în raport cu aceea din Codul penal din 1969 și în situațiile în care extinde conținutul unor circumstanțe, sens în care facem referire la omorul săvârșit pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspunderea penală sau de la executarea unei pedepse [art. 189 alin. (1) lit. c) NCP].

Art. 190. Uciderea la cererea victimei. Uciderea săvârșită la cererea explicită, serioasă, conștientă și repetată a victimei care suferea de o boală incurabilă sau de o infirmitate gravă atestată medical, cauzatoare de suferințe permanente și greu de suportat, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Incriminarea analizată, constând în uciderea la cererea victimei, *nu are corespondent* în Codul penal din 1969, însă, cu unele deosebiri, era reglementată prin art. 468 din Codul penal din 1936.

Uciderea la cererea victimei – sau *euthanasia activă* – a fost incriminată deoarece, chiar dacă orice persoană fizică are dreptul să dispună de ea însăși, potrivit alin. (2) al art. 26 din Constituție, nu există și dreptul de a dispune de viața altei persoane, chiar dacă aceasta cere explicit, serios, conștient și repetat, din cauza suferințelor în care se află, o atare rezolvare.

Infracțiunea are în vedere situația dramatică în care se află o persoană bolnavă incurabil sau suferindă de o gravă infirmitate, care nu mai speră în posibilitatea unei însănătoșiri sau a unei îndreptări a infirmității și care, determinată de suferințele imposibil de suportat la care este supusă, cere să i se curme viața pentru a le pune capăt.

Dacă cineva se lasă convins de rugăminţile repetate şi stăruitoare ale victimei şi satisface această solicitare prin uciderea persoanei bolnave, cu consimţământul acesteia, va răspunde pentru omor, însă cu o pedeapsă mult diminuată. În felul acesta, legiuitorul, pe de o parte, a statornicit implicit că, în caz de omucidere, consimţământul victimei nu constituie cauză justificativă, iar, pe de altă parte, permite o răspundere atenuată pentru acela care ucide victima în condiţiile de mai sus.

Toate elementele *laturii obiective* sunt identice cu cele de la infracţiunea de omor.

Latura subiectivă este aceeaşi ca şi la infracţiunea de omor, cu deosebirea că intenţia cu care acţionează subiectul activ de a suprima viaţa victimei are la bază ştiinţa că victima doreşte în mod constant şi stăruitor să i se suprime viaţa.

Legea penală mai favorabilă. În condiţiile în care incriminarea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

Art. 191. Determinarea sau înlesnirea sinuciderii. (1) Fapta de a determina sau înlesni sinuciderea unei persoane, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) s-a săvârşit faţă de un minor cu vârsta cuprinsă între 13 şi 18 ani sau faţă de o persoană cu discernământ diminuat, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani.

(3) Determinarea sau înlesnirea sinuciderii, săvârşită faţă de un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau faţă de o persoană care nu a putut să-şi dea seama de consecinţele acţiunilor sau inacţiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de determinare sau înlesnire prevăzute în alin. (1)-(3) au fost urmate de o încercare de sinucidere, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, determinarea sau înlesnirea sinuciderii prevăzută în art. 191 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeaşi denumire marginală din art. 179 CP 1969.

Atât în cazul determinării, cât şi în cazul înlesnirii sinuciderii, activitatea de suprimare a vieţii trebuie să fie în exclusivitate opera sinucigaşului. Dacă făptuitorul săvârşeşte acte de cooperare directă cu victima la realizarea acţiunii acesteia, fapta va constitui infracţiunea de omor[1].

Vârsta şi starea victimei. Forma agravată din alin. (2) al textului analizat are în vedere starea victimei, aceea de minor cu vârstă cuprinsă între 13 şi 18 ani sau o persoană cu discernământ diminuat, în timp ce incriminarea din Codul penal din

[1] *V. Dongoroz ş.a.*, Explicaţii teoretice... Partea specială, vol. III, p. 214.

1969 avea în vedere faptul că victima infracțiunii era un minor sau o persoană care nu era în stare să își dea seama de faptă ori nu putea fi stăpână pe actele sale.

Forma agravată din alin. (3) există atunci când fapta este săvârșită față de un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani sau față de o persoană care nu a putut să își dea seama de consecințele acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu putea să le controleze, dacă sinuciderea a avut loc. Pentru această formă agravată, sancțiunea este mai severă, constând în închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Urmarea imediată constă numai în sinuciderea victimei, în timp ce în Codul penal din 1969 incriminarea prevedea, alternativ, atât sinuciderea, cât și încercarea de sinucidere.

Cauza specială de reducere a pedepsei. Potrivit prevederilor alin. (4) al art. 191 NCP, încercarea de sinucidere constituie o cauză de reducere la jumătate a limitelor de pedeapsă prevăzute pentru faptele din alin. (1)-(3), în timp ce, potrivit Codului penal din 1969, încercarea de sinucidere era prevăzută alternativ cu sinuciderea victimei, iar, pe cale de consecință, era sancționată între aceleași limite de pedeapsă.

Legea penală mai favorabilă. Reglementarea din noul Cod penal este mai favorabilă atunci când fapta are ca urmare încercarea de sinucidere, deoarece limitele de pedeapsă se reduc la jumătate. În situația în care victima infracțiunii este un minor, rămâne mai favorabilă incriminarea din Codul penal din 1969.

Art. 192. Uciderea din culpă. (1) Uciderea din culpă a unei persoane se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani. Când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăşi o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Dacă prin fapta săvârşită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se majorează cu jumătate.

COMENTARIU

Uciderea din culpă prevăzută în art. 192 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 178 CP 1969, cu unele particularități.

Forma de bază a infracțiunii [art. 192 alin. (1)] are *conținut identic* cu forma de bază a uciderii din culpă din art. 178 alin. (1) CP 1969, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Elementul material se realizează, ca și în cazul omorului, printr-o activitate de ucidere. Aceasta poate consta într-o acțiune sau inacțiune, după cum făptuitorul face ceea ce legea îi interzice sau, dimpotrivă, nu își îndeplinește o obligație legală.

Culpa concurentă a victimei, care contribuie la producerea rezultatului, nu înlătură răspunderea penală a făptuitorului. Astfel, într-un caz, s-a reținut infracțiunea de ucidere din culpă în sarcina inculpatului care a permis victimei – o persoană în stare de ebrietate – să se urce pe platforma autocamionului pe care îl conducea, aceasta căzând apoi din autocamion cu consecința morții, deoarece, chiar dacă victima a contribuit, prin propria sa activitate imprudentă, la producerea accidentului, fără activitatea culpabilă a făptuitorului acest incident nu s-ar fi produs[1]. *Culpa exclusivă a victimei* la producerea rezultatului înlătură răspunderea penală a făptuitorului.

Agravanta din alin. (2) este formulată în sensul că este mai gravă uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei *anumite* activități, în timp ce, potrivit Codului penal din 1969 [art. 178 alin. (2)], era mai gravă uciderea din culpă ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei *anume* activități. Atât în noua, cât și în vechea reglementare, sancțiunea constă, respectiv consta în închisoare de la 2 la 7 ani.

Noul Cod penal prevede în mod expres faptul că, atunci când încălcarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere constituie prin ea însăși o infracțiune, se aplică regulile privind *concursul de infracțiuni*.

Noul Cod penal *nu mai consacră* agravanta din art. 178 alin. (3) CP 1969, care exista atunci când uciderea din culpă a unei persoane era săvârșită de către un conducător de vehicul cu tracțiune mecanică, având în sânge o îmbibație alcoolică ce depășea limita legală sau care se afla în stare de ebrietate. În baza noului Cod penal, respectivele fapte vor fi încadrate sub aspectul concursului de infracțiuni, dispărând astfel și controversele existente, atât în literatura de specialitate, cât și în practica judiciară, cu privire la încadrarea juridică sub aspectul concursului ori al unei infracțiuni complexe.

Noul Cod penal *nu mai consacră* nici agravanta prevăzută în art. 178 alin. (4) CP 1969, care se reținea atunci când uciderea din culpă a unei persoane era săvârșită de orice altă persoană în exercițiul profesiei sau meseriei și care se afla în stare de ebrietate.

Agravanta prevăzută în art. 192 alin. (3) NCP, care există atunci când prin fapta săvârșită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, are un *conținut identic* cu cea din art. 178 alin. (5) CP 1969, însă *diferă* atât limitele de pedeapsă, sub aspectul cuantumului cu care acestea pot fi majorate, cât și obligativitatea majorării lor. Astfel, potrivit art. 192 alin. (3) NCP, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și (2) *se majorează* cu jumătate, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, în baza căreia, potrivit art. 178 alin. (5), la maximul pedepselor prevăzute în alineatele precedente *se putea adăuga* un spor de până la 3 ani.

Legea penală mai favorabilă. Date fiind atât identitatea de conținut, cât și cea de regim sancționator, sub aspectul formei de bază a infracțiunii de ucidere din

[1] Trib. Suprem., s. pen., dec. nr. 343/1989, în Dreptul nr. 1-2/1990, p. 142.

culpă nu se va pune problema legii penale mai favorabile. Tot astfel, date fiind atât identitate de conținut, cât și cea de regim sancționator, sub aspectul formei agravate a infracțiunii de ucidere din culpă [art. 192 alin. (2) NCP] nu se va pune problema legii penale mai favorabile. În situația în care prin fapta săvârșită s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, rămâne mai favorabilă incriminarea din Codul penal din 1969, deoarece la maximul pedepselor din alineatele precedente se putea adăuga un spor până la 3 ani, în timp ce, potrivit cu noua incriminare, limitele speciale ale pedepsei prevăzute în alin. (1) și (2) se majorează cu jumătate.

Noua incriminare este mai favorabilă și prin opțiunea legiuitorului de a renunța la agravantele din art. 178 alin. (3) și (4) CP 1969, existente atunci când uciderea din culpă a unei persoane era săvârșită de un conducător de vehicul cu tracțiune mecanică având în sânge o îmbibație alcoolică ce depășea limita legală sau care se afla în stare de ebrietate ori săvârșită de orice altă persoană în exercițiul profesiei sau meseriei și care se afla în stare de ebrietate, considerate ca reprezentând o infracțiune complexă și sancționate cu închisoare de la 5 la 15 ani. Faptele similare care vor fi săvârșite sub reglementarea noului Cod penal vor fi încadrate sub forma concursului de infracțiuni.

Capitolul II. Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății

Art. 193. Lovirea sau alte violențe. (1) Lovirea sau orice acte de violență cauzatoare de suferințe fizice se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Incriminarea din noul Cod penal are corespondent în prevederile art. 180 CP 1969, având și aceeași denumire marginală.

Forma de bază a infracțiunii de loviri sau alte violențe [art. 193 alin. (1) NCP] are *conținut identic* cu incriminarea din art. 180 alin. (1) CP 1969.

Subiect activ poate fi orice persoană. Dacă *făptuitorul are o calitate specială*, cum ar fi aceea de funcționar public, și săvârșește fapta cu ocazia exercitării atribuțiilor de serviciu, încadrarea juridică se va face sub aspectul săvârșirii infracțiunii de purtare abuzivă (art. 296 NCP). Dacă între făptuitor și victima infracțiunii există relații specifice ca între membrii de familie, devin incidente prevederile art. 199 NCP referitoare la violența în familie, situație în care maximul special al pedepsei

prevăzute de lege se majorează cu o pătrime. Dacă *victima infracțiunii are o anumită calitate* și dacă sunt îndeplinite celelalte condiții prevăzute de lege, fapta va primi o altă încadrare juridică. De exemplu, dacă subiectul pasiv este un funcționar care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, fapta se va încadra în infracțiunea de ultraj (art. 257 NCP).

Fapta nu constituie infracțiune, lipsind intenția, atunci când loviriile sau actele de violență sunt săvârșite în cadrul unor jocuri sportive, cu condiția să fi fost respectate limitele firești ale activității respective, precum și reglementările referitoare la aceasta[1].

Forma agravată din noul Cod penal [art. 193 alin. (2)] are în vedere producerea unor leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin cel mult 90 de zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare, și are corespondent în forma agravată din art. 180 alin. (2) CP 1969 (în situația în care vătămarea produsă necesită pentru vindecare între 1 și 20 de zile de îngrijiri medicale), în vătămarea corporală din art. 181 CP 1969 (în situația în care vătămarea produsă necesită pentru vindecare între 21 și 60 de zile de îngrijiri medicale), respectiv în vătămarea corporală gravă din art. 182 alin. (1) CP 1969 (în situația în care vătămarea produsă necesită pentru vindecare între 61 și 90 de zile de îngrijiri medicale). Circumstanța agravantă se referă la rezultatul acțiunii de lovire sau al actului de violență, în sensul că existența acesteia este condiționată de pricinuirea unor leziuni traumatice sau a fost afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin cel mult 90 de zile de îngrijiri medicale. Textul de lege nu stabilește decât durata maximă a îngrijirilor medicale, care nu poate fi mai mare de 90 de zile. În ceea ce privește durata minimă a acestor îngrijiri, în lipsa unei precizări a legii, aceasta poate fi chiar și de o zi.

Prin noua reglementare legiuitorul *renunță* la forma agravată constând în săvârșirea faptelor asupra membrilor familiei, deoarece violența în familie este sancționată prin prevederile art. 199 NCP, situație în care maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

Există *deosebiri* între cele două reglementări și din punct de vedere al aspectelor procesuale, în sensul că părțile nu se mai pot împăca [cum se prevedea anterior în alin. (4) al art. 180 CP 1969], acțiunea penală putându-se stinge în prezent numai prin retragerea plângerii prealabile. Prin excepție, potrivit art. 199 alin. (2) NCP, cu privire la infracțiunea prevăzută de art. 193 NCP săvârșită asupra membrilor de familie, acțiunea se poate pune în mișcare și din oficiu, iar împăcarea înlătură răspunderea penală. Și în situația persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu, conform art. 157 alin. (4) NCP, dar, dacă nu sunt în același timp și membrii de familie, nu poate interveni împăcarea, fiind incidentă tot instituția retragerii plângerii prealabile.

[1] *V. Dongoroz ș.a.*, Explicații teoretice... Partea specială, vol. III, p. 222.

Legea penală mai favorabilă. Chiar dacă are conținut identic formei de bază din art. 180 alin. (1) CP 1969, forma de bază din noul Cod penal este mai severă prin limitele sporite de pedeapsă. Pentru aceeași faptă, în vechea reglementare era prevăzută sancțiunea cu închisoarea de la o lună la 3 luni sau cu amenda, în timp ce, potrivit noului Cod penal, sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă.

În cazul formei agravate din alin. (2), caracterul de lege penală mai favorabilă va fi determinat prin raportarea pedepsei la gravitatea urmării produse. Astfel, în situația în care pentru vătămarea produsă sunt necesare între una și 20 de zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, rămâne mai favorabilă incriminarea anterioară, deoarece prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amenda, spre deosebire de noul Cod penal, în care se prevede sancțiunea cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani sau amenda. În situația în care pentru vătămarea produsă sunt necesare între 21 și 60 de zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, devine mai favorabilă noua reglementare, deoarece, pentru aceleași limite ale pedepsei cu închisoarea (de la 6 luni la 5 ani), prevede în mod alternativ și amenda. Incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă și în situația în care pentru vătămarea produsă sunt necesare între 61 și 90 de zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, deoarece prevede sancțiunea cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani sau amenda, spre deosebire de art. 182 alin. (1) CP 1969, care prevedea pedeapsa cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Prin faptul că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă în situația în care pentru vătămarea produsă sunt necesare între 61 și 90 de zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, deoarece, în condițiile Codului penal din 1969, acțiunea penală se punea în mișcare din oficiu.

Art. 194. Vătămarea corporală. (1) Fapta prevăzută în art. 193, care a cauzat vreuna dintre următoarele consecințe:

a) o infirmitate;

b) leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale;

c) un prejudiciu estetic grav și permanent;

d) avortul;

e) punerea în primejdie a vieții persoanei,

se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârșită în scopul producerii uneia dintre consecințele prevăzute în alin. (1) lit. a), lit. b) și lit. c), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (2) se pedepsește.

COMENTARIU

Noul Cod penal nu mai cuprinde o infracțiune cu denumirea marginală „Vătămarea corporală gravă", însă, cu unele deosebiri, infracțiunea de vătămare corporală din art. 194 NCP are corespondent în infracțiunea de vătămare corporală gravă prevăzută de art. 182 CP 1969.

Dacă între făptuitor și victima infracțiunii există relații derivând din calitatea de membru de familie, devin incidente prevederile art. 199 NCP referitoare la violența în familie, situație în care maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

Dacă subiectul pasiv deține o anumite calitate sau funcție, fapta va fi încadrată în alt text de lege (de exemplu, art. 257, art. 279, art. 401, art. 408 NCP).

Elementul material al laturii obiective se realizează prin fapta prevăzută în art. 193, de care se deosebește sub aspectul urmărilor materiale.

Potrivit noului Cod penal, fapta prevăzută în art. 193 constituie infracțiunea de vătămare corporală [art. 194 alin. (1) lit. a)] dacă a cauzat *o infirmitate*, spre deosebire de vătămarea corporală gravă din art. 182 alin. (2) CP 1969, care avea drept urmare *o infirmitate permanentă fizică ori psihică*.

Vătămarea corporală din art. 194 NCP există și atunci când fapta a produs *leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale*, în timp ce vătămarea corporală gravă din art. 182 alin. (1) CP 1969 exista atunci când prin săvârșirea faptei *se pricinuia integrității corporale sau sănătății o vătămare care necesita pentru vindecare îngrijiri medicale mai mult de 60 de zile*. Ceea ce deosebește vătămarea corporală [art. 194 alin. (1) lit. b) NCP] de forma agravată a infracțiunii de loviri sau alte violențe [art. 193 alin. (2)] constă în durata mare a îngrijirilor medicale necesare pentru vindecarea leziunilor traumatice sau afectarea sănătății victimei, care trebuie să depășească 90 de zile.

Producerea unui *prejudiciu estetic grav și permanent* constituie urmarea imediată a infracțiunii de vătămare corporală din art. 194 alin. (1) lit. c) NCP, spre deosebire de vătămarea corporală gravă din art. 182 alin. (2) CP 1969, a cărei urmare imediată o constituia *slutirea* victimei.

Avortul și punerea în primejdie a vieții persoanei sunt urmări imediate comune atât pentru vătămarea corporală din noul Cod penal, cât și pentru vătămarea corporală gravă din Codul penal din 1969. Vătămarea corporală având ca urmare avortul se deosebește de întreruperea cursului sarcinii și provocarea cu acest prilej femeii însărcinate a unei vătămări corporale [art. 201 alin. (3) NCP], în principal sub aspectul laturii subiective. În timp ce la vătămarea corporală făptuitorul acționează cu intenția vătămării integrității corporale sau sănătății victimei, iar avortul îi este imputabil pe bază de intenție depășită, la întreruperea cursului sarcinii acționează cu intenția întreruperii cursului sarcinii, iar vătămarea corporală îi este imputabilă pe bază de intenție depășită.

Prin noua reglementare, legiuitorul *a renunțat* la consacrarea urmărilor imediate constând în pierderea unui simț sau organ ori în încetarea funcționării

acestora, existente în cazul infracțiunii de vătămare corporală gravă din Codul penal din 1969.

Latura subiectivă presupune intenția, în cazul producerii consecințelor de la lit. a), b) și c), respectiv intenția depășită, în cazul producerii consecințelor de la lit. d) și e). Dacă fapta se săvârșește cu intenție directă, subiectul activ acționând în scopul producerii uneia dintre consecințele de la lit. a), b) și c) din textul de incriminare, încadrarea juridică se va face în forma agravată din alin. (2).

În privința alin. (2) al art. 194 NCP există o *deosebire* față de alin. (3) al art. 182 CP 1969, prin faptul că nu s-au mai reținut ipotezele privind scopul producerii avortului și al punerii în primejdie a vieții persoanei, explicația acestei renunțări fiind dată în Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal, anume că în cazul avortului fapta poate fi încadrată în art. 201 alin. (2) NCP, iar în cazul punerii în primejdie ea reprezintă o tentativă de omor sau omor calificat, după caz.

Legea penală mai favorabilă. Deosebiri există și sub aspectul regimului sancționator, în sensul atenuării limitelor de pedeapsă pentru infracțiunea de vătămare corporală prevăzută de noul Cod penal. Astfel, pentru varianta de la alin. (1) lit. a) și c)-e) de la art. 194 NCP, pedeapsa constă în închisoare de la 2 la 7 ani, față de închisoare de la 2 la 10 ani, în reglementarea anterioară. Pentru fapta ce a produs vătămări ce necesită între 61 și 90 de zile de îngrijiri medicale, noul Cod prevede pedeapsa închisorii de la 6 luni la 5 ani sau amendă [art. 193 alin. (2) NCP], în timp ce anterior [art. 182 alin. (1) CP 1969] era stabilită pedeapsa cu închisoarea de la 2 la 7 ani. Pentru forma agravată din alin. (2), când fapta a fost săvârșită în scopul producerii uneia dintre consecințele prevăzute în alin. (1) lit. a), b) și c), pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani, în timp ce, pentru incriminarea din Codul penal din 1969 [art. 182 alin. (3)], sancțiunea consta în închisoare de la 3 la 12 ani.

Art. 195. Lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte. Dacă vreuna dintre faptele prevăzute în art. 193 și art. 194 a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea constând în loviri sau vătămări cauzatoare de moarte are *conținut identic* cu reglementarea din art. 183 CP 1969.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiuni sau inacțiuni identice cu cele prin care se realizează infracțiunile de lovire sau alte violențe (art. 193 NCP) ori de vătămare corporală (art. 194 NCP).

Poziția subiectivă a făptuitorului, constând în intenția de a vătăma integritatea corporală ori de a ucide, se stabilește în fiecare caz, după cum s-a arătat cu prilejul analizei infracțiunii de omor, ținându-se seama de instrumentul folosit de către făptuitor, de zona corpului unde a fost aplicată lovitura, de numărul loviturilor, de intensitatea acestora, precum și de toate celelalte împrejurări concrete în contextul cărora a fost săvârșită fapta.

Dată fiind identitatea de conținut, dezvoltările teoretice și jurisprudența în materie își vor menține valabilitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

În reglementarea noului Cod penal, moartea victimei poate constitui urmarea a două infracțiuni – lovirea sau alte violențe (art. 193 NCP) sau vătămarea corporală (art. 194 NCP), *spre deosebire de reglementarea anterioară*, unde moartea victimei putea constitui urmarea a trei infracțiuni – lovirea sau alte violențe (art. 180 CP 1969), vătămarea corporală (art. 181 CP 1969) sau vătămarea corporală gravă (art. 182 CP 1969). Explicația rezultă din aceea că în reglementarea noului Cod penal nu mai există o incriminare distinctă cu denumirea marginală de vătămare corporală gravă, cu particularitățile evidențiate, fapta fiind consacrată prin vătămarea corporală din art. 194 NCP.

Deosebiri apar sub aspectul regimului sancționator, în sensul că noua reglementare prevede închisoarea de la 6 la 12 ani, în timp ce Codul penal anterior prevedea închisoarea de la 5 la 15 ani.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere identitatea din conținutul faptelor, cerința aceleiași forme de vinovăție [cu diferențe de terminologie – praeterintenție, folosită sub reglementarea Codului penal anterior, respectiv intenție depășită, în sensul art. 16 alin. (5) NCP], incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă prin reducerea limitei superioare a pedepsei cu închisoarea la 12 ani, comparativ cu 15 ani din reglementarea Codului penal din 1969. Sub aspectul regimului sancționator, este însă de observat faptul că prin noua reglementare crește limita minimă a pedepsei cu închisoarea la 6 ani, față de 5 ani în reglementarea anterioară.

Art. 196. Vătămarea corporală din culpă. (1) Fapta prevăzută în art. 193 alin. (2) săvârșită din culpă de către o persoană aflată sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în art. 194 alin. (1) săvârșită din culpă se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(4) Dacă urmările prevăzute în alin. (1)-(3) s-au produs față de două sau mai multe persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(5) Dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau desfășurarea activității care a condus la comiterea faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (3) constituie prin ea însăși o infracțiune se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(6) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Vătămarea corporală din culpă (art. 196 NCP) are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 184 CP 1969.

Lovirea sau orice acte de violență, săvârșite din culpă, prin care se produc doar suferințe fizice, nu constituie infracțiune.

Noua reglementare face trimitere la prevederile art. 193 alin. (2) NCP referitoare la lovirea sau alte violențe, respectiv la art. 194 alin. (1) din același cod, referitoare la vătămarea corporală.

Pentru fapta din alin. (1), elementul material al laturii obiective se realizează în condițiile prevăzute în art. 193 alin. (2) NCP, care incriminează fapta prin care se produc leziuni traumatice sau este afectată sănătatea unei persoane, a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile. Fapta va constitui infracțiune chiar și atunci când pentru vindecare este necesară doar o zi de îngrijiri medicale, dacă sunt îndeplinite și celelalte cerințe ale normei de incriminare. Evaluarea numărului de zile de îngrijiri medicale necesare pentru vindecare se realizează printr-o expertiză medico-legală. Pentru existența infracțiunii, nu este suficientă doar producerea urmării din textul de incriminare. Fapta constituie vătămarea corporală din culpă prevăzută în art. 196 alin. (1) NCP dacă, în momentul săvârșirii acesteia, făptuitorul se afla în una sau unele dintre următoarele trei împrejurări alternative, prevăzute în mod limitativ: sub influența băuturilor alcoolice, sub influența unei substanțe psihoactive ori în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune. Este de observat că în reglementarea anterioară [art. 184 alin. (1) CP 1969] nu erau prevăzute cerințe referitoare la starea subiectului activ.

Dacă în noua reglementare fapta constituie infracțiune chiar și atunci când pentru vindecare este necesară doar o zi de îngrijiri medicale, în reglementarea anterioară existența infracțiunii era condiționată de producerea unei vătămări care necesita pentru vindecare îngrijiri medicale mai mari de 10 zile.

O *deosebire* față de reglementarea anterioară [art. 184 alin. (3) CP 1969] o constituie și împrejurarea că, în cazul acestei variante a infracțiunii, dacă fapta a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități, dar care nu constituie prin ea însăși o infracțiune, nu este sancționată mai sever [alin. (3) al art. 196 NCP face referire doar la alin. (2), nu și la alin. (1)].

Pentru fapta din alin. (2), elementul material al laturii obiective se realizează în condițiile prevăzute în art. 194 alin. (1) NCP (la care facem trimitere), fără însă a se mai condiționa existența infracțiunii de starea subiectului activ, ca la varianta de la alin. (1) al art. 196 NCP. Fapta va fi mai gravă dacă a fost săvârșită ca urmare a nerespectării dispozițiilor legale sau a măsurilor de prevedere pentru exercițiul unei profesii sau meserii ori pentru efectuarea unei anumite activități [art. 196 alin. (3)].

Pluralitatea de victime determină reținerea formei agravate din alin. (4), *spre deosebire de reglementarea anterioară*, în temeiul căreia pluralitatea de victime determina reținerea unui concurs format din tot atâtea infracțiuni câte persoane au fost vătămate.

Noul Cod penal consacră în mod explicit existența concursului de infracțiuni, dacă nerespectarea dispozițiilor legale ori a măsurilor de prevedere sau de desfășurare a activității care a condus la comiterea faptelor prevăzute în alin. (1) și (3) constituie prin ea însăși o infracțiune [alin. (5)].

Referitor la aspectele procesuale, în prezent, acțiunea penală este pusă în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate în cazul tuturor variantelor prevăzute de textul de incriminare, cu consecința imposibilității împăcării. Prin excepție, potrivit art. 199 alin. (2) NCP, cu privire la infracțiunea prevăzută de art. 196 NCP săvârșită asupra membrilor de familie, acțiunea se poate pune în mișcare și din oficiu, iar împăcarea înlătură răspunderea penală. Și în situația persoanelor lipsite de capacitate de exercițiu sau cu capacitate de exercițiu restrânsă acțiunea penală poate fi pusă în mișcare din oficiu, conform art. 157 alin. (4) NCP, dar, dacă nu sunt în același timp și membrii de familie, nu poate interveni împăcarea, fiind incidentă tot instituția retragerii plângerii prealabile.

Legea penală mai favorabilă. Incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă, în condițiile în care lasă în afara ilicitului penal vătămările din culpă pentru a căror vindecare sunt necesare cel mult 90 de zile îngrijiri medicale, cu excepția situațiilor în care făptuitorul s-a aflat sub influența băuturilor alcoolice ori a unei substanțe psihoactive sau în desfășurarea unei activități ce constituie prin ea însăși infracțiune.

Noua reglementare este mai favorabilă și prin regimul sancționator.

Prin faptul că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă în situația în care pentru vătămarea produsă sunt necesare mai mult de 60 de zile de îngrijiri medicale pentru vindecare, deoarece, în condițiile Codului penal din 1969, acțiunea penală se punea în mișcare din oficiu.

Art. 197. Relele tratamente aplicate minorului. Punerea în primejdie gravă, prin măsuri sau tratamente de orice fel, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, de către părinți sau de orice persoană în grija căreia se află minorul, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, incriminarea din noul Cod penal are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 306 CP 1969.

Deosebiri apar sub aspectul obiectului juridic. Astfel, potrivit noului Cod penal, infracțiunea constând în relele tratamente aplicate minorului face parte din infracțiunile contra persoanei, capitolul referitor la infracțiunile contra integrității corpo-

rale sau sănătății, în timp ce, în Codul penal din 1969, infracțiunea făcea parte din capitolul referitor la infracțiunile contra familiei, inclus în cuprinsul titlului privind infracțiunile care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială.

Noua incriminare *extinde* sfera persoanelor care pot avea calitatea de subiect activ pentru săvârșirea infracțiunii. Astfel, în baza noului Cod penal, infracțiunea poate fi săvârșită de către părinți *sau de orice persoană în grija căreia se află minorul*, spre deosebire de Codul penal din 1969, care avea în vedere posibilitatea săvârșirii faptei de către părinți sau de *orice persoană căreia minorul i-a fost încredințat spre creștere și educare*. În baza noului Cod penal, calitatea de subiect activ nu mai este condiționată de prealabila încredințare a minorului spre creștere și educare, fiind suficientă împrejurarea că minorul se afla în grija făptuitorului (de exemplu, în grija bunicilor, a rudelor sau chiar a vecinilor). În consacrarea acestei soluții, legiuitorul a luat în considerare unele dintre consecințele migrației forței de muncă, prin care minorii sunt lăsați în grija altor persoane.

Deoarece infracțiunea presupune numai punerea în primejdie gravă a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului, dacă fapta are ca urmare o vătămare a integrității corporale sau a sănătății, se vor aplica regulile referitoare la concursul de infracțiuni[1]. Infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului poate intra în concurs cu infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal[2] sau cu alte infracțiuni.

Deosebiri apar și sub aspectul reducerii limitelor de pedeapsă. Astfel, noua lege prevede pedeapsa cu închisoarea cuprinsă între 3 și 7 ani, în timp ce legea penală anterioară prevedea o pedeapsă cu închisoarea între 3 și 15 ani.

Legea penală mai favorabilă. Prin faptul că noul Cod penal extinde sfera de cuprindere a persoanelor care pot dobândi calitatea de subiect activ, mai favorabilă rămâne incriminarea anterioară. Prin reducerea limitelor de pedeapsă, mai favorabilă devine incriminarea din noul Cod penal.

Art. 198. Încăierarea. (1) Participarea la o încăierare între mai multe persoane se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă în cursul încăierării s-a cauzat o vătămare corporală uneia sau mai multor persoane şi nu se cunoaşte care dintre participanți a produs urmările, se aplică tuturor pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani, cu excepția victimei, care răspunde potrivit alin. (1).

(3) Când prin fapta săvârşită în condițiile alin. (2) s-a cauzat moartea unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani, iar dacă s-a cauzat moartea a două sau mai multor persoane, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Nu se pedepseşte cel care a fost prins în încăierare împotriva voinței sale sau care a încercat să-i despartă pe alții.

[1] *V. Dongoroz ș.a.*, Explicații teoretice... Partea specială, vol. IV, p. 580.

[2] Trib. București, s. a II-a pen., dec. nr. 244/1983, în *V. Papadopol, Șt. Daneș*, Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 253.

COMENTARIU

Incriminarea din noul Cod penal are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 322 CP 1969.

Referitor la *obiectul juridic*, potrivit noului Cod penal, infracțiunea de încăierare face parte din categoria celor contra persoanei, capitolul referitor la infracțiunile contra integrității corporale sau sănătății, în timp ce, în Codul penal din 1969, infracțiunea făcea parte din titlul referitor la infracțiunile care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială, deosebindu-se astfel și sub aspectul obiectului juridic.

Eliminarea cauzei de reducere a pedepsei în situația cunoașterii autorului vătămării. În reglementarea noului Cod penal a fost înlăturată ipoteza când se cunoaște participantul la încăierare, în cazul în care s-a produs o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății unei persoane, rămânând numai ipoteza când nu se cunoaște care dintre participanți a produs urmările menționate sau a produs moartea unei persoane ori a mai multora.

Eliminarea cauzei de nepedepsire pentru cel care a săvârșit fapta încercând să respingă un atac ori *să apere pe altul*. Prin noua reglementare, legiuitorul a renunțat la ipoteza nepedepsirii în cazul respingerii unui atac ori când cel în cauză a încercat să apere pe altul. Din reglementarea anterioară au fost preluate două dintre cauzele de nepedepsire – pentru cel care a fost prins în încăierare împotriva voinței sale sau care a încercat să îi despartă pe alții.

Modificarea regimului sancționator. Unele modificări s-au adus și în ce privește limitele de pedeapsă. Astfel, pentru forma de bază a infracțiunii, Codul penal din 1969 prevedea sancțiunea cu închisoarea de la o lună la 6 luni sau amenda [art. 322 alin. (1)], spre deosebire de noul Cod penal, care prevede sancțiunea cu închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă.

Legea penală mai favorabilă. Atât prin renunțarea la cauza specială de reducere a pedepsei, cât și pentru faptul că noul Cod penal elimină două dintre cauzele speciale de nepedepsire, rămâne mai favorabilă reglementarea din Codul penal din 1969. Tot astfel, în condițiile în care prin noul Cod penal sunt sporite în general limitele de pedeapsă, rămâne mai favorabilă reglementarea din Codul penal din 1969. În cazul faptei prevăzute la alin. (3) teza I, minimul pedepsei închisorii este mai ridicat (6 ani, față de 3 ani anterior), însă maximul este mai mic în noul Cod penal (12 ani, față de 15 ani cât era prevăzut anterior).

Capitolul III. Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie

Art. 199. Violența în familie. (1) Dacă faptele prevăzute în art. 188, art. 189 și art. 193-195 sunt săvârșite asupra unui membru de familie, maximul special al pedepsei prevăzute de lege se majorează cu o pătrime.

(2) În cazul infracțiunilor prevăzute în art. 193 și art. 196 săvârșite asupra unui membru de familie, acțiunea penală poate fi pusă în mișcare și din oficiu. Împăcarea înlătură răspunderea penală.

COMENTARIU

Codul penal din 1969 incrimina faptele de violență în familie într-o formă mai restrânsă, în sensul că prevedea unele modalități normative agravate la infracțiunile de loviri sau alte violențe [art. 180 alin. (1^1) și (2^1)], vătămare corporală [art. 181 alin. (1^1)] și vătămare corporală din culpă [art. 184 alin. (1)], când faptele erau săvârșite asupra membrilor familiei.

Noul Cod penal extinde protecția penală împotriva faptelor de violență în familie, cel puțin sub trei aspecte.

Lărgirea sferei de cuprindere a noțiunii de membru de familie. Potrivit art. 177 NCP, prin membru de familie se înțelege: ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; soțul; persoanele care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc, precum și persoanele adoptate ori descendenții acestora în raport cu rudele firești, *spre deosebire de art. 149^1 CP 1969*, care prevedea că prin membru de familie se înțelegea soțul sau ruda apropiată, dacă aceasta din urmă locuia și gospodărea împreună cu făptuitorul.

Lărgirea sferei de cuprindere a infracțiunii de violență în familie. Potrivit art. 199 NCP, violența în familie cuprinde infracțiunile de omor, omor calificat, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală și lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care cuprindea infracțiunile de lovire sau alte violențe, vătămare corporală și vătămare corporală din culpă. Este de reținut și faptul că unele dintre infracțiunile la care se referă violența în familie din noul Cod penal au o formulare mai cuprinzătoare decât cele din Codul penal din 1969.

Extinderea incidenței disponibilității. Noul Cod penal prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate pentru toate formele vătămării corporale din culpă (art. 196), *spre deosebire de Codul penal din 1969* (art. 184), la care disponibilitatea era limitată, în sensul că pentru unele forme agravate acțiunea penală se punea în mișcare și din oficiu, iar pentru altele numai din oficiu.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care prin reglementările noului Cod penal se extinde sfera de cuprindere a persoanelor care au vocație la calitatea de subiect pasiv pentru infracțiunile de violență în familie, cât și prin extinderea sferei de cuprindere a infracțiunilor de violență în familie, rămâne mai favorabilă reglementarea din Codul penal din 1969. Prin extinderea sferei de incidență a principiului disponibilității, este mai favorabilă reglementarea noului Cod penal.

Art. 200. Uciderea ori vătămarea nou-născutului săvârşită de către mamă. (1) Uciderea copilului nou-născut imediat după naştere, dar nu mai târziu de 24 de ore, săvârşită de către mama aflată în stare de tulburare psihică se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă faptele prevăzute în art. 193-195 sunt săvârşite asupra copilului nou-născut imediat după naştere, dar nu mai târziu de 24 de ore, de către mama aflată în stare de tulburare psihică, limitele speciale ale pedepsei sunt de o lună şi, respectiv, 3 ani.

COMENTARIU

Prevederile art. 200 NCP incriminează două fapte distincte, constând în uciderea, respectiv vătămarea nou-născutului, ambele infracţiuni putând fi săvârşite numai de către un subiect unic şi calificat, mama aflată în stare de tulburare psihică.

Uciderea nou-născutului săvârşită de către mamă [alin. (1)] are *conţinut identic* cu infracţiunea de pruncucidere, prevăzută în art. 177 CP 1969. Infracţiunea are ca obiect juridic relaţiile sociale referitoare la dreptul la viaţă, drept pe care îl are copilul nou-născut[1]. Controversele exprimate în privinţa sancţionării participanţilor la infracţiunea de pruncucidere din Codul penal din 1969 se vor menţine şi în privinţa sancţionării participanţilor la uciderea nou-născutului săvârşită de către mamă. În cazul uciderii nou-născutului de către mamă imediat după naştere, elementul material al laturii obiective se realizează, ca şi în cazul omorului, printr-o activitate de ucidere, care poate consta într-o acţiune sau într-o inacţiune. Fapta trebuie să fie comisă asupra unui copil nou-născut şi trebuie să fie săvârşită imediat după naştere, dar nu mai târziu de 24 de ore. Dacă uciderea copilului nu se săvârşeşte imediat după naştere, ci după trecerea unui interval de timp mai mare de 24 de ore calculat de la momentul naşterii, fapta va constitui infracţiunea de violenţă în familie (art. 199 raportat la art. 188 sau art. 189 NCP).

Vătămarea nou-născutului săvârşită de către mamă nu era prevăzută în Codul penal din 1969, constituind o incriminare nouă. Ea are ca obiect juridic relaţiile sociale referitoare la integritatea corporală ori sănătatea nou-născutului. Având în vedere urmarea imediată care s-a produs, eventualii participanţi la vătămarea acestuia săvârşită de mamă vor răspunde prin raportarea faptei la infracţiunea de lovire sau alte violenţe (art. 193 NCP), vătămare corporală (art. 194 NCP), loviri sau vătămări cauzatoare de moarte (art. 195 NCP) ori, după caz, în funcţie de relaţia participantului cu nou-născutul (de exemplu, tatăl), ar putea fi reţinută chiar violenţa în familie (art. 199 raportat la unul dintre articolele anterior menţionate). Vătămarea nou-născutului de către mamă trebuie să se producă imediat după naştere, adică după trecerea unui interval de timp de cel mult 24 de ore, calculat

[1] A se vedea *O.A. Stoica*, Unele consideraţii cu privire la infracţiunea de pruncucidere, în Analele Universităţii „Babeş-Bolyai", Cluj, 1972, p. 41; *I. Dobrinescu*, Infracţiunea de pruncucidere, în R.R.D. nr. 11/1971, p. 58; *A. Filipaş*, Infracţiunea de pruncucidere. Aspecte ale perfecţionării reglementării, în A.U.B., 1981, p. 69.

de la momentul nașterii, în caz contrar fapta va constitui infracțiunea de violență în familie (art. 199 raportat la art. 193, art. 194 sau art. 195 NCP, după caz).

În noua reglementare, legiuitorul nu mai prevede cerința ca starea de tulburare să fie pricinuită de naștere, care era prevăzută explicit în incriminarea din legea anterioară. Această stare de tulburare psihică va fi stabilită printr-o expertiză medico-legală psihiatrică, ce este obligatorie în acest caz, potrivit art. 184 alin. (1) NCPP.

Legea penală mai favorabilă. Prin stabilirea unui interval de 24 de ore, incriminarea din noul Cod penal este mai severă, deoarece permite această încadrare juridică numai dacă fapta este săvârșită imediat după naștere, dar nu mai târziu de 24 de ore. Din perspectiva stării de tulburare psihică în care trebuie să se afle autoarea infracțiunii, este mai favorabilă reglementarea din noul Cod penal, deoarece elimină cerința pricinuirii acesteia de actul nașterii, cuprinzând și orice altă cauză de natură să conducă la aceeași stare. Din perspectiva limitelor de pedeapsă, este mai favorabilă incriminarea din noul Cod penal, care prevede închisoarea de la unu la 5 ani, spre deosebire de incriminarea din Codul penal din 1969 (art. 177), care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Constituind o incriminare nouă, în cazul vătămării nou-născutului de către mamă nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Capitolul IV. Agresiuni asupra fătului

Art. 201. Întreruperea cursului sarcinii. (1) Întreruperea cursului sarcinii săvârșită în vreuna dintre următoarele împrejurări:

a) în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;

b) de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;

c) dacă vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni,

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Întreruperea cursului sarcinii, săvârșită în orice condiții, fără consimțământul femeii însărcinate, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a cauzat femeii însărcinate o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă fapta a avut ca urmare moartea femeii însărcinate, pedeapsa este închisoarea de la 6 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele au fost săvârșite de un medic, pe lângă pedeapsa închisorii, se va aplica și interzicerea exercitării profesiei de medic.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

(6) Nu constituie infracțiune întreruperea cursului sarcinii în scop terapeutic efectuată de un medic de specialitate obstetrică-ginecologie, până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni, sau întreruperea ulterioară a cursului sarcinii, în scop terapeutic, în interesul mamei sau al fătului.

(7) Nu se pedepsește femeia însărcinată care își întrerupe cursul sarcinii.

COMENTARIU

Codul penal anterior a incriminat faptele de avort prin prevederile art. 185-188, fapte care ulterior au fost dezincriminate. Observând consecințele negative ale unei asemenea măsuri, legiuitorul a reincriminat fapta de provocare ilegală a avortului prin art. 185 CP 1969. Cu unele modificări, noul Cod penal a reluat reglementarea anterioară, prin art. 201, pornindu-se de la constatarea că faptele de provocare a avortului prezintă pericol social dacă nu se realizează în condiții de siguranță pentru viața femeii însărcinate și pentru reușita intervenției. Manoperele avortive, realizate de către persoane necalificate sau în condiții improprii, pot conduce, în caz de nereușită, la nașterea unor copii cu malformații. Pe baza acestor considerente, precum și pentru asigurarea sporului de natalitate, a fost incriminată fapta de întrerupere a cursului sarcinii prin prevederile art. 201 NCP.

Noul Cod penal incriminează întreruperea cursului sarcinii de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie *și drept de liberă practică medicală în această specialitate*, *spre deosebire de provocarea ilegală a avortului din art. 185 CP 1969*, care incrimina aceleași fapte săvârșite de către o persoană care nu avea calitatea de medic de specialitate.

Pentru existența infracțiunii, este necesar ca întreruperea cursului sarcinii să se realizeze în una sau unele dintre următoarele împrejurări:

– în afara instituțiilor medicale sau a cabinetelor medicale autorizate în acest scop;

– de către o persoană care nu are calitatea de medic de specialitate obstetrică-ginecologie și drept de liberă practică medicală în această specialitate;

– când vârsta sarcinii a depășit paisprezece săptămâni.

Fapta se poate realiza prin orice mijloace (chiar dacă această sintagmă nu a mai fost preluată din textul anterior corespondent), întotdeauna însă cu consimțământul femeii însărcinate. Lipsa consimțământului femeii însărcinate determină încadrarea juridică a faptei în forma agravată din alin. (2).

Noul Cod penal prevede că fapta nu constituie infracțiune atunci când întreruperea cursului sarcinii se realizează în scop terapeutic (până la vârsta sarcinii de douăzeci și patru de săptămâni ori ulterior, dar în interesul mamei sau al fătului), *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care consacra o cauză specială de nepedepsire când fapta era săvârșită de către medic în condițiile art. 185 alin. (6).

O *deosebire* față de reglementarea anterioară ar fi și împrejurarea că pedeapsa complementară prevăzută la alin. (4) al articolului analizat se aplică în toate situațiile când subiect activ este un medic și dacă se dispune închisoarea, deci inclusiv

pentru fapta de la alin. (1) [care anterior nu era vizată, alin. (4) al art. 185 CP 1969 referindu-se numai la alin. (2) și (3) ale textului].

Noul Cod penal consacră, de asemenea în mod explicit, nepedepsirea femeii însărcinate care își întrerupe cursul sarcinii [alin. (7) al art. 201].

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator, în cazul faptelor din alin. (1), noua reglementare este mai favorabilă, prin prevederea alternativă a amenzii. În schimb, a fost introdusă pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

În cazul morții femeii însărcinate, minimul prevăzut pentru pedeapsa închisorii este mai mare ca în reglementarea anterioară – 6 ani, conform noului Cod penal, față de 5 ani, conform reglementării anterioare, iar maximul este mai mic în noul Cod penal (12 ani) decât anterior (15 ani).

Art. 202. Vătămarea fătului. (1) Vătămarea fătului, în timpul naşterii, care a împiedicat instalarea vieții extrauterine se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

(2) Vătămarea fătului, în timpul naşterii, care a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani, iar dacă a avut ca urmare moartea copilului pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Vătămarea fătului în timpul sarcinii, prin care s-a cauzat ulterior copilului o vătămare corporală, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani, iar dacă a avut ca urmare moartea copilului pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(4) Vătămarea fătului săvârşită în timpul naşterii de către mama aflată în stare de tulburare psihică se sancționează cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) şi alin. (2), ale cărei limite se reduc la jumătate.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1)-(4) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Nu constituie infracțiune faptele prevăzute în alin. (1)-(3) săvârşite de un medic sau de persoana autorizată să asiste naşterea sau să urmărească sarcina, dacă acestea au fost săvârşite în cursul actului medical, cu respectarea prevederilor specifice profesiei şi au fost făcute în interesul femeii gravide sau al fătului, ca urmare a riscului inerent exercitării actului medical.

(7) Vătămarea fătului în perioada sarcinii de către femeia însărcinată nu se pedepseşte.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată *nu are corespondent* în reglementarea Codului penal din 1969 sau în incriminările din legile speciale.

Infracțiunea prevăzută în art. 202 NCP este menită să ocrotească relațiile privitoare la viața şi integritatea corporală a fătului atunci când acesta se află fie în timpul naşterii, fie în timpul sarcinii, prin acțiuni sau inacțiuni de natură să

împiedice instalarea vieții extrauterine sau să provoace vătămarea corporală ori moartea fătului.

Dacă vătămarea fătului este săvârșită în timpul nașterii de către *mama aflată în stare de tulburare psihică*, se va reține forma atenuată din alin. (4) al textului de incriminare. Această stare de tulburare psihică va fi stabilită printr-o expertiză medico-legală psihiatrică, ce este obligatorie în acest caz, potrivit art. 184 alin. (1) NCPP.

Dacă împiedicarea instalării vieții extrauterine ori vătămarea sau moartea fătului are loc ca urmare a acțiunii comise de un *medic sau de persoana autorizată* să asiste la naștere ori să urmărească sarcina și dacă faptele au fost săvârșite în cursul actului medical, cu respectarea prevederilor specifice profesiei și au fost făcute în interesul femeii gravide sau al fătului, ca urmare a riscului inerent exercitării actului medical, fapta nu constituie infracțiune, potrivit alin. (6). De asemenea, nu se pedepsește vătămarea fătului în perioada sarcinii de către femeia însărcinată.

Infracțiunea există numai dacă fapta se săvârșește *în timpul nașterii*, de la declanșarea travaliului și până la finalizarea acestuia, interval a cărui durată diferă de la un caz la altul. Viața fătului este dependentă de femeia însărcinată în timpul sarcinii, iar prin săvârșirea faptei în timpul nașterii se împiedică instalarea vieții extrauterine, a vieții independente de femeia însărcinată. În cazul variantei prevăzute la alin. (3) al textului analizat, infracțiunea se săvârșește *în timpul sarcinii*.

Legea penală mai favorabilă. Aflându-ne în fața unei incriminări noi, atât pentru forma de bază a infracțiunii, cât și pentru formele agravate, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Capitolul V. Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie

Art. 203. Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate. (1) Omisiunea de a da ajutorul necesar sau de a anunța de îndată autoritățile de către cel care a găsit o persoană a cărei viață, integritate corporală sau sănătate este în pericol și nu are putința de a se salva se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu constituie infracțiune dacă, prin acordarea ajutorului, autorul s-ar expune unui pericol grav cu privire la viața, integritatea corporală sau sănătatea sa.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată are corespondent în prevederile art. 315 CP 1969, referitoare la *lăsarea fără ajutor*. Atât incriminarea din noul Cod penal, cât și cea din noul Codul penal din 1969 au ca situație premisă găsirea de către făptuitor a unei persoane a cărei viață, sănătate sau integritate corporală este în primejdie și care

nu are putința de a se salva. Denumirea marginală – „Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate" – este mai cuprinzătoare în noul Cod penal față de legea anterioară, deoarece numai persoanele aflate în situații dificile au nevoie de ajutor.

Obiectul juridic. Infracțiunea analizată face parte din categoria infracțiunilor contra persoanei, *spre deosebire de incriminarea din art. 315 CP 1969*, care făcea parte din categoria infracțiunilor privind conviețuirea socială.

Noul Cod penal instituie obligația de a anunța *de îndată* autoritățile, *spre deosebire de Codul penal anterior*, în care se instituia numai obligația de a înștiința autoritatea. În toate cazurile, instanța de judecată va aprecia, în raport cu împrejurările concrete, dacă făptuitorul a făcut ceea ce era necesar pentru salvarea persoanei în măsura posibilităților pe care le avea și dacă, în lipsa unor astfel de posibilități, a întreprins sau nu cele necesare pentru anunțarea de îndată a autorităților.

Noul Cod penal are în vedere îndeplinirea obligației de a acorda ajutor unei persoane care este în pericol și nu are putința de a se salva, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care prevedea aceeași obligație față de o persoană care este în primejdie și care este lipsită de putința de a se salva.

Ca *element de noutate*, potrivit alin. (2) al textului analizat, fapta nu constituie infracțiune dacă, prin acordarea ajutorului (nu însă și în caz de neanunțare a autorităților), autorul s-ar expune unui pericol grav cu privire la viața, integritatea corporală sau sănătatea sa.

Legea penală mai favorabilă. În reglementarea din noul Cod penal se prevede sancțiunea cu închisoarea de la 3 luni la un an sau cu amendă, *spre deosebire de incriminarea din Codul penal din 1969*, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la o lună la un an sau cu amendă. În condițiile în care prin noul Cod penal este majorată limita minimă a sancțiunii cu închisoarea, rămâne mai favorabilă reglementarea din Codul penal anterior.

Art. 204. Împiedicarea ajutorului. Împiedicarea intervenției ajutoarelor pentru salvarea unei persoane de la un pericol iminent și grav pentru viața, integritatea corporală sau sănătatea acesteia se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată *nu are corespondent* în prevederile Codului penal din 1969 și nici în legile speciale. Prin prevederile art. 204 NCP este incriminată fapta aceluia care nu numai că nu acordă ajutorul necesar și nici nu anunță autoritățile de pericolul în care se află victima infracțiunii, dimpotrivă, se opune atunci când alte persoane ori autoritățile ar interveni să îl salveze pe cel aflat în pericol.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin orice acțiune de natură să împiedice acordarea ajutorului necesar pentru a salva viața, integritatea corporală ori sănătatea victimei. Pentru existența infracțiunii este necesar ca pericolul

ce urmează a fi înlăturat să fie iminent și grav, în caz contrar fapta nu constituie infracțiune.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru viața, integritatea corporală ori sănătatea victimei.

Pentru existența infracțiunii este necesar ca făptuitorul să aibă reprezentarea caracterului iminent și grav pe care îl prezintă starea de pericol pentru viața, integritatea corporală ori sănătatea victimei.

Legea penală mai favorabilă. Pentru infracțiunea analizată, sancțiunea constă în închisoarea de la 1 la 3 ani sau amenda. Dat fiind însă faptul că împiedicarea ajutorului constituie o incriminare nouă, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Capitolul VI. Infracțiuni contra libertății persoanei

Art. 205. Lipsirea de libertate în mod ilegal. (1) Lipsirea de libertate a unei persoane în mod ilegal se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 7 ani.

(2) Se consideră lipsire de libertate şi răpirea unei persoane aflate în imposibilitatea de a-şi exprima voința ori de a se apăra.

(3) Dacă fapta este săvârşită:

a) de către o persoană înarmată;

b) asupra unui minor;

c) punând în pericol sănătatea sau viața victimei,

pedeapsa este închisoarea cuprinsă între 3 şi 10 ani.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepseşte.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal prevăzută în art. 205 NCP are corespondent în dispozițiile art. 189 CP 1969.

Forma de bază a infracțiunii [art. 205 alin. (1) NCP] are *conținut identic* cu incriminarea din Codul penal din 1969 [art. 189 alin. (1)].

Dintre cele opt circumstanțe de agravare prevăzute în alin. (2) al art. 189 CP 1969, noua reglementare *preia doar trei* (săvârşirea faptei de către o persoană înarmată, asupra unui minor ori punând în pericol sănătatea sau viața victimei) prin prevederile alin. (3) al art. 205. În baza noului Cod penal, săvârşirea faptei în una sau unele dintre cele cinci circumstanțe nepreluate din reglementarea anterioară (săvârşirea faptei prin simulare de calități oficiale, prin răpire, de două sau mai multe persoane împreună sau dacă în schimbul eliberării se cere un folos material sau orice alt avantaj, precum şi în cazul în care victima este supusă unor suferințe)

va determina încadrarea juridică în forma de bază a infracțiunii, circumstanțe care însă vor fi luate în considerare la individualizarea pedepsei.

Noul Cod penal *a renunțat* și la următoarele variante agravate: lipsirea de libertate a unei persoane săvârșită în scopul de a o obliga la practicarea prostituției [alin. (3) al art. 189 CP 1969]; dacă pentru eliberarea persoanei se cere, în orice mod, ca statul, o persoană juridică, o organizație internațională interguvernamentală sau un grup de persoane să îndeplinească sau să nu îndeplinească un anumit act [alin. (4) al art. 189 CP 1969]; dacă faptele se săvârșesc de către o persoană care face parte dintr-un grup organizat [alin. (5) al art. 189 CP 1969], respectiv dacă fapta a avut ca urmare sinuciderea victimei [alin. (6) al art. 189 CP 1969]. Astfel de fapte nu au fost însă dezincriminate, ci continuă să fie infracțiuni, fie încadrate în alte texte [cum ar fi trafic de persoane sau trafic de minori, pentru varianta de la alin. (3) al art. 189 CP 1969; în anumite cazuri, act de terorism, pentru cea de la alin. (4) al aceluiași articol], fie încadrate numai în forma de bază a lipsirii de libertate [varianta agravată din alin. (6) al art. 189 CP 1969, în ipoteza sinuciderii] sau în forma de bază, dar în concurs cu șantajul sau constituirea unui grup infracțional organizat [pentru variantele reglementate anterior în alin. (4) și (5) ale art. 189 CP 1969].

Reținerea, arestarea ori condamnarea unei persoane știind că este nevinovată constituie infracțiune. În acest caz, caracterul ilegal al lipsirii de libertate determină încadrarea juridică a faptei sub aspectul săvârșirii infracțiunii de represiune nedreaptă [art. 283 alin. (2) NCP].

Uneori, lipsirea de libertate în mod ilegal este absorbită în conținutul altor infracțiuni. Astfel, violul nu poate fi conceput și realizat fără lipsirea de libertate a victimei, deoarece numai în felul acesta poate fi realizat prin constrângere raportul sexual ori actul sexual cu o persoană. Cu toate acestea, violul absoarbe numai lipsirea de libertate care este necesară realizării raportului ori actului sexual. Lipsirea de libertate în mod ilegal intră în concurs cu infracțiunea de viol dacă, din diferite motive, victima este reținută în continuare după consumarea actului sexual. Astfel, în practica judiciară s-a considerat că fapta inculpatului care, după ce a comis infracțiunea de viol, a încuiat-o pe victimă în cameră și a plecat, luându-i rochia și geanta cu actele de identitate, pentru a nu putea ieși, ceea ce a avut ca urmare imobilizarea victimei în încăpere, împotriva voinței sale, timp de 6 ore, constituie infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal, în concurs cu infracțiunea de viol[1], soluție care își păstrează valabilitatea și în condițiile noii incriminări. Lipsirea de libertate în mod ilegal își păstrează autonomia și atunci când violul, infracțiune scop, nu a fost realizat.

Legea penală mai favorabilă. Prin nepreluarea unora dintre circumstanțele de agravare din reglementarea anterioară, incriminarea din noul Cod penal apare ca fiind mai favorabilă. Noua incriminare este mai favorabilă și prin reducerea

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 43/1976, în *V. Papadopol, M. Popovici*, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981, p. 240.

limitelor de pedeapsă. În cazul variantei agravate de la alin. (4), a fost introdusă în schimb pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 206. Amenințarea. (1) Fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ori a altei persoane, dacă este de natură să îi producă o stare de temere, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă, fără ca pedeapsa aplicată să poată depăși sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea care a format obiectul amenințării.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea de amenințare din noul Cod penal (art. 206) corespunde incriminării cu aceeași denumire marginală din art. 193 CP 1969.

Extinderea sferei persoanelor față de care poate fi săvârșită infracțiunea sau fapta păgubitoare care formează obiectul amenințării. Potrivit noului Cod penal, infracțiunea sau fapta păgubitoare care formează obiectul amenințării poate fi îndreptată împotriva celui amenințat ori a altei persoane (prieten, concubin, orice altă persoană față de care cel amenințat nutrește o prietenie sau afecțiune deosebită), în timp ce Codul penal anterior lua în considerare un rău îndreptat împotriva celui amenințat, a soțului sau a unei rude apropiate.

Starea de temere a victimei. Potrivit noului Cod penal, infracțiunea sau fapta penală care formează obiectul amenințării trebuie să fie de natură să îi producă victimei o stare de temere, *spre deosebire de Codul penal anterior*, potrivit căruia fapta trebuia să fie de natură să alarmeze victima.

Pentru existența infracțiunii, acțiunea de amenințare trebuie să îndeplinească următoarele cerințe:

– să aibă ca obiect săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare;
– să fie îndreptată împotriva persoanei amenințate ori a altei persoane;
– să fie de natură să îi producă persoanei amenințate o stare de temere;
– să aibă caracter injust;
– să fie realizabilă într-un viitor nu prea îndepărtat.

Amenințarea este absorbită uneori în conținutul altor infracțiuni, ca element constitutiv, cum ar fi în cazul șantajului (art. 207 NCP), tâlhăriei (art. 233 NCP), pirateriei (art. 235 NCP), ultrajului (art. 257 NCP), cercetării abuzive (art. 280 NCP) etc., sau ca o circumstanță agravantă, de exemplu, în cazul infracțiunii de purtare abuzivă (art. 296 NCP).

Sub aspect procesual, în ambele reglementări se prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, *deosebirea* constând în faptul că în prezent nu mai există posibilitatea împăcării, acțiunea penală putându-se stinge numai ca urmare a retragerii plângerii prealabile.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator nu se va pune problema legii penale mai favorabile, dată fiind identitatea pedepselor prevăzute prin norma de incriminare – închisoarea de la 3 luni la un an sau amendă, fără ca pedeapsa aplicată să poată depăși sancțiunea prevăzută de lege pentru infracțiunea care a format obiectul amenințării. În condițiile în care prin noul Cod penal este extinsă sfera de cuprindere persoanelor față de care poate fi săvârșită infracțiunea sau fapta păgubitoare care formează obiectul amenințării, cât și prin urmarea imediată, considerăm că, sub aceste aspecte, vechea reglementare rămâne mai favorabilă.

Art. 207. Şantajul. (1) Constrângerea unei persoane să dea, să facă, să nu facă sau să sufere ceva, în scopul de a dobândi în mod injust un folos nepatrimonial, pentru sine ori pentru altul, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează amenințarea cu darea în vileag a unei fapte reale sau imaginare, compromițătoare pentru persoana amenințată ori pentru un membru de familie al acesteia, în scopul prevăzut în alin. (1).

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au fost comise în scopul de a dobândi în mod injust un folos patrimonial, pentru sine sau pentru altul, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, incriminarea șantajului din art. 207 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 194 CP 1969.

Noul Cod penal incriminează simpla constrângere a unei persoane [alin. (1) al art. 207], *spre deosebire de reglementarea anterioară* [alin. (1) art. 194 CP 1969], care incrimina constrângerea unei persoane prin violență sau amenințare.

Scopul dobândirii unui folos nepatrimonial este consacrat în forma de bază a șantajului [alin. (1)], în timp ce scopul dobândirii unui folos patrimonial este consacrat în forma agravată din alin. (3), *spre deosebire de Codul penal anterior*, care consacra ambele scopuri într-un singur alineat [alin. (1) al art. 194], în sensul că folosul urmărit putea fi atât de natură nepatrimonială, cât și de natură patrimonială.

Potrivit noului Cod penal, fapta compromițătoare care formează obiectul amenințării cu darea în vileag trebuie să se refere la persoana amenințată ori la un membru de familie al acesteia [alin. (2) al art. 207], *spre deosebire de Codul penal anterior*, potrivit căruia fapta compromițătoare cu care se amenința darea în vileag avea în vedere persoana amenințată, soțul acesteia sau o rudă apropiată [alin. (2) al art. 194].

Problema delimitării șantajului de tâlhărie își va menține actualitatea și în condițiile noului Cod penal. Deși între aceste două infracțiuni există asemănări, ambele având ca obiect juridic special relațiile sociale referitoare la libertatea persoanei și cele referitoare la patrimoniul acesteia, ele se deosebesc esențial prin

aceea că în cazul șantajului sunt încălcate, în primul rând și în principal, relațiile sociale referitoare la libertatea persoanei, în timp ce, în cazul tâlhăriei, sunt încălcate, în primul rând și în principal, relațiile sociale referitoare la patrimoniul acesteia. Pentru a fi încălcată în principal libertatea morală, este necesar să i se producă victimei o stare de temere care să persiste pe parcursul *unui anumit interval de timp* între momentul exercitării constrângerii și momentul când victima își redobândește libertatea morală, în timp ce la tâlhărie starea de temere este concomitentă cu violența exercitată de făptuitor.

Legea penală mai favorabilă. Pentru forma de bază a infracțiunii, reglementarea noului Cod penal este mai severă, prin sporirea limitei minime a sancțiunii cu închisoarea. Tot astfel, este mai severă reglementarea din noul Cod penal prin sporirea limitelor de pedeapsă atunci când șantajul este săvârșit în scopul de a dobândi în mod injust un folos patrimonial.

Incriminarea din noul Cod penal este însă mai favorabilă prin reducerea limitelor de pedeapsă atunci când constrângerea constă în amenințarea cu darea în vileag a unei fapte compromițătoare, dacă se urmărește un folos nepatrimonial. Dacă se urmărește un folos patrimonial, ambele reglementări prevăd aceeași pedeapsă, deci nu se va pune problema legii mai favorabile.

Art. 208. Hărțuirea. (1) Fapta celui care, în mod repetat, urmărește, fără drept sau fără un interes legitim, o persoană ori îi supraveghează locuința, locul de muncă sau alte locuri frecventate de către aceasta, cauzându-i astfel o stare de temere, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 6 luni sau cu amendă.

(2) Efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanță, care, prin frecvență sau conținut, îi cauzează o temere unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Infracțiunea de hărțuire face parte din categoria celor îndreptate împotriva libertății persoanei și *nu are corespondent* în Codul penal din 1969 sau în legile speciale, fiind o incriminare nouă. Ea are în vedere anumite fapte apărute în viața modernă, prin care o persoană de rea-credință urmărește să îi creeze o stare de temere victimei, o urmărește fără drept sau fără un interes legitim, îi supraveghează locuința, locul de muncă, efectuează apeluri telefonice sau se folosește de alte forme de comunicare în mod abuziv. Infracțiunea nu are obiect material, deoarece fapta incriminată se îndreaptă împotriva libertății persoanei.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiunea de hărțuire a unei persoane, ceea ce înseamnă, în accepțiunea din vorbirea curentă, a tracasa, a cicăli, a necăji persoana vătămată, a-i crea o stare de disconfort în realizarea

activităților pe care și le-a propus. În forma de bază din alin. (1), fapta de hărțuire poate fi realizată fie prin urmărirea persoanei vătămate, fie prin supravegherea locuinței, a locului de muncă ori a altor locuri frecventate de către aceasta. Fapta constituie infracțiunea de hărțuire dacă se realizează prin una sau unele dintre modalitățile alternative enumerate limitativ în textul de incriminare, constând în: urmărirea persoanei vătămate; supravegherea locuinței persoanei vătămate; supravegherea locului de muncă pe care aceasta îl are; supravegherea altor locuri frecventate de către persoana vătămată.

Urmarea imediată constă într-o încălcare a libertății persoanei, o împiedicare a desfășurării unei vieți normale din partea victimei.

Latura subiectivă presupune intenția directă, deoarece făptuitorul acționează în scopul de a cunoaște actele și faptele persoanei vătămate.

Hărțuirea este o infracțiune *de obicei*, astfel încât consumarea are loc în momentul urmăririi ori supravegherii repetate, moment în care se produce și starea de încălcare a libertății persoanei vătămate.

Sancțiunea constă în închisoare de la de la 3 la 6 luni sau amendă.

Forma atenuată [alin. (2)] se deosebește de forma de bază a infracțiunii prin modalitatea elementului material, constând în efectuarea de apeluri telefonice sau comunicări prin mijloace de transmitere la distanță. În aceste situații, starea de temere cauzată persoanei vătămate trebuie să rezulte fie din frecvența apelurilor telefonice ori a comunicărilor prin mijloace de transmitere la distanță, fie din conținutul acestora.

Sancțiunea constă în închisoare de la o lună la 3 luni sau amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Potrivit alin. (3), acțiunea penală se pune în mișcare *la plângerea prealabilă a persoanei vătămate*, prin urmare, stingerea ei poate interveni numai prin retragerea plângerii, nu și prin împăcare.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care este vorba de o incriminare nouă, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Capitolul VII. Traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile

Art. 209. Sclavia. Punerea sau ținerea unei persoane în stare de sclavie, precum și traficul de sclavi se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de sclavie, prevăzută în art. 209 NCP, are *conținut identic* cu incriminarea având aceeași denumire marginală prevăzută în art. 190 CP 1969.

Noul Cod penal prevede pedepsirea tentativei la finalul capitolului (art. 217), spre deosebire de reglementarea din Codul penal din 1969, potrivit căreia pedep-

sirea tentativei era prevăzută în partea finală a textului de incriminare [art. 190 alin. (2)].

Incriminarea sclaviei este urmarea obligațiilor asumate de către statul român prin ratificarea Convenției de la Geneva din 30 septembrie 1921 pentru reprimarea traficului femeilor și copiilor, ratificată prin Decretul nr. 376/1925, a Convenției de la Geneva din 25 septembrie 1926 referitoare la sclavie, ratificată prin Decretul nr. 988/1931[1], a Convenției de la Geneva din 6 septembrie 1956 referitoare la abolirea sclavajului, a traficului cu sclavi și a instituțiilor și practicilor similare sclavajului, ratificată prin Decretul nr. 375/1957[2].

Potrivit prevederilor art. 4 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, nimeni nu poate fi ținut în sclavie, nici în aservire.

Elementul material al laturii obiective se poate realiza prin oricare dintre următoarele trei acțiuni alternative, constând în punerea unei persoane în stare de sclavie, ținerea în stare de sclavie ori traficul de sclavi.

Tentativa se pedepsește, potrivit art. 217 NCP, *la fel ca în reglementarea anterioară*.

Consumarea infracțiunii are loc în momentul în care persoana este pusă sau menținută în stare de sclavie ori în momentul în care se efectuează un act de comerț având ca obiect o persoană ajunsă în stare de sclavie. În modalitatea în care fapta se realizează prin ținerea unei persoane în stare de sclavie, infracțiunea are formă *continuă*, epuizându-se în momentul încetării acestei stări.

Sancțiunea constă în închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Legea penală mai favorabilă. Date fiind atât identitatea de conținut, cât și cea de regim sancționator, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 210.[3] **Traficul de persoane.** (1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane în scopul exploatării acesteia, săvârşită:

a) prin constrângere, răpire, inducere în eroare sau abuz de autoritate;

b) profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-şi exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane;

c) prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane,

se pedepseşte cu închisoare de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Traficul de persoane săvârşit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 12 ani.

---

[1] B. Of. nr. 76 din 1 aprilie 1931.

[2] B. Of. nr. 33 din 9 decembrie 1957.

[3] Art. 210 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 21 din Legea nr. 187/2012.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, însă nu reprezintă o incriminare nouă, ea regăsindu-se anterior, cu unele modificări, în art. 12[1] din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.

Incriminarea din noul Cod penal este de natură să evite interpretările diferite și practica neunitară creată în aplicarea textelor din legea penală specială, reprezentând, totodată, transpunerea în dreptul penal intern a obligațiilor rezultate din actele juridice internaționale la care România este parte[2].

Sub aspectul *obiectului juridic*, traficul de persoane se deosebește de infracțiunile de lipsire de libertate în mod ilegal sau de alte infracțiuni prin care se încalcă libertatea persoanei. Ea constituie o infracțiune mijloc, în vederea realizării unui anumit scop, rezultat din exploatarea victimei.

Dacă victima infracțiunii este un minor, împrejurare cunoscută de către făptuitor, încadrarea juridică se va face în infracțiunea de trafic de minori (art. 211 NCP).

Elementul material al laturii obiective se realizează prin una sau unele dintre cele *cinci acțiuni alternative* enumerate în mod limitativ, constând în: recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unei persoane.

---

[1] „(1) Constituie infracțiunea de trafic de persoane recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea ori primirea unei persoane, prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra sau de a-și exprima voința ori prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării acestei persoane, și se pedepsește cu închisoare de la 3 ani la 10 ani și interzicerea unor drepturi. (2) Traficul de persoane săvârșit în una dintre următoarele împrejurări: a) de două sau mai multe persoane împreună; b) s-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății; c) de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 5 ani la 15 ani și interzicerea unor drepturi. (3) Dacă fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei, pedeapsa este închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi".

[2] Convenția europeană a drepturilor omului; Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene; Legea nr. 565/2002 pentru ratificarea Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, a Protocolului privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, precum și a Protocolului împotriva traficului ilegal de migranți pe calea terestră, a aerului și pe mare, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptate la New York la 15 noiembrie 2000 (M. Of. nr. 813 din 8 noiembrie 2002); Legea nr. 300/2006 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane, adoptată la 3 mai 2005, deschisă spre semnare și semnată de România la Varșovia la 16 mai 2005 (M. Of. nr. 622 din 19 iulie 2006); Directiva nr. 2011/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 5 aprilie 2011 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane și protejarea victimelor acestuia, precum și de înlocuire a Deciziei-cadru nr. 2002/629/JAI a Consiliului (J.O. L 101 din 15 aprilie 2011).

Noul Cod penal incriminează fapta de adăpostire a victimei, *spre deosebire de legea specială* privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, care incrimina fapta de cazare.

În oricare dintre cele cinci modalități alternative, fapta constituie infracțiunea de trafic de persoane numai dacă este săvârșită prin: constrângere (noțiune care *a înlocuit* expresia „prin amenințare, violență sau prin alte forme de constrângere" din reglementarea anterioară), răpire, inducere în eroare (folosită de legiuitor *în locul* expresiei „fraudă ori înșelăciune" din legea specială) sau abuz de autoritate; profitând de imposibilitatea de a se apăra sau de a-și exprima voința ori de starea de vădită vulnerabilitate a acelei persoane (această din urmă sintagmă nu se regăsea în vechea reglementare); prin oferirea, darea, acceptarea sau primirea de bani ori de alte foloase în schimbul consimțământului persoanei care are autoritate asupra acelei persoane.

Existența infracțiunii este condiționată și de scopul săvârșirii faptei, constând în exploatarea victimei, în sensul art. 182 NCP.

Fapta constituie infracțiune chiar și atunci când a fost săvârșită cu consimțământul victimei, deoarece, potrivit alin. (2) al textului analizat, consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie o cauză justificativă (o astfel de dispoziție se regăsea anterior și în Legea nr. 678/2001, la art. 16, dar, *spre deosebire de noua reglementare*, consimțământul victimei nu constituia o cauză justificativă, instituție pe care legislația penală anterioară nu o cunoștea, ci se prevedea că acesta „nu înlătură răspunderea penală a făptuitorului").

Sancțiunea constă în închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, aceleași pedepse fiind prevăzute și anterior.

Infracțiunea este mai gravă, potrivit alin. (2) al art. 210 NCP, atunci când traficul de persoane este săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu. Agravanta ia în considerare calitatea subiectului activ, aceea de funcționar public. Pentru existența formei agravate, este necesar ca funcționarul public să săvârșească fapta în exercițiul atribuțiilor de serviciu, în caz contrar reținându-se forma de bază din alin. (1). Aceasta este singura circumstanță de agravare care a fost preluată din reglementarea anterioară, care mai prevedea și următoarele [art. 12 alin. (2) și (3) din Legea nr. 678/2001]: săvârșirea faptei de două sau mai multe persoane împreună; s-a cauzat victimei o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății; fapta a avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei.

Sancțiunea constă în închisoare de la 5 la 12 ani, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, potrivit căreia sancțiunea consta în închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi. Trebuie observat faptul că, pentru varianta agravată a infracțiunii de trafic de persoane, legiuitorul nu a prevăzut pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi, deși a făcut acest lucru în cazul formei simple a infracțiunii.

La fel ca în reglementarea anterioară [art. 15 alin. (1) din Legea nr. 678/2001], tentativa la infracțiunea de trafic de persoane prevăzută de art. 210 NCP se pedepsește (art. 217 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Prin renunțarea la unele variante agravate, noul Cod penal este legea mai favorabilă. Din punct de vedere al regimului sancționator, pentru varianta simplă nu se va pune problema legii penale mai favorabile, având în vedere că ambele reglementări prevăd aceeași sancțiune. Pentru varianta agravată, noul Cod penal este lege mai favorabilă, deoarece reduce maximul special de la 15 ani la 12 ani și, în plus, nu se mai prevede pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 211. Traficul de minori. (1) Recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)[1] Dacă fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1) sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Consimțământul persoanei victimă a traficului nu constituie cauză justificativă.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, însă, cu unele modificări, se regăsea în art. 13[2] din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane.

Incriminarea din noul Cod penal este de natură să evite interpretările diferite și practica neunitară creată în aplicarea dispozițiilor din legea specială și reprezintă, totodată, transpunerea în dreptul penal intern a obligațiilor rezultate din actele juridice internaționale la care România este parte.

Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la protecția minorilor împotriva faptelor de trafic de persoane.

Dacă subiectul activ are calitatea de funcționar public și săvârșește infracțiunea în exercitarea atribuțiunilor de serviciu, se va reține forma agravată.

---

[1] Alin. (2) al art. 211 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 22 din Legea nr. 187/2012.

[2] „(1) Recrutarea, transportarea, transferarea, găzduirea sau primirea uni minor, în scopul exploatării acestuia, constituie infracțiunea de trafic de minori și se pedepsește cu închisoare de la 5 ani la 15 ani și interzicerea unor drepturi. (2) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) este săvârșită prin amenințare, violență sau alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă ori înșelăciune, abuz de autoritate sau profitând de imposibilitatea minorului de a se apăra ori de a-și exprima voința sau prin oferirea, darea, acceptarea ori primirea de bani sau de alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra minorului, pedeapsa este închisoare de la 7 ani la 18 ani și interzicerea unor drepturi. (3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (2) sunt săvârșite în condițiile prevăzute la art. 12 alin. (2) sau de către un membru de familie, pedeapsa este închisoare de la 7 ani la 18 ani și interzicerea unor drepturi, în cazul prevăzut la alin. (1), și închisoare de la 10 ani la 20 de ani și interzicerea unor drepturi, în cazul prevăzut la alin. (2). (4) Dacă faptele prevăzute în prezentul articol au avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei, pedeapsa este închisoare de la 15 ani la 25 de ani și interzicerea unor drepturi".

Infracțiunea de trafic cu minori reproduce, în esență, prevederile infracțiunii prevăzute în art. 210 NCP constând în traficul de persoane, cu deosebirea că subiectul pasiv al infracțiunii este un minor, iar dacă fapta s-a comis în modalitățile art. 210 alin. (1) sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, limitele de pedeapsă sunt mai mari decât cele prevăzute pentru aceleași fapte comise față de un major [art. 211 alin. (2)]. Considerentele arătate în legătură cu infracțiunea prevăzută în art. 210 în ce privește conceptul și caracterizarea infracțiunii, precum și diferențele față de reglementarea anterioară în ceea ce privește conținutul constitutiv al infracțiunii sunt valabile și pentru conceptul și caracterizarea celei prevăzute în art. 211 NCP.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin aceleași fapte ca și la traficul de persoane, constând în recrutarea, transportarea, transferarea, adăpostirea sau primirea unui minor, în scopul exploatării acestuia. Aceste procedee având aceeași semnificație juridică, facem trimitere la traficul de persoane.

Faptele de trafic de minori pot fi săvârșite prin orice mijloace, în orice condiții și împrejurări, spre deosebire de traficul de persoane, care există numai dacă faptele sunt săvârșite în una sau unele dintre circumstanțele enumerate limitativ în art. 210 alin. (1) lit. a)-c) NCP.

Latura subiectivă presupune intenția directă, deoarece oricare dintre faptele incriminate se săvârșește în scopul exploatării minorului. Fapta constituie infracțiune indiferent dacă scopul este realizat sau nu. Sub acest aspect, traficul de minori apare ca fiind o infracțiune mijloc în vederea atingerii unui anumit scop, constând în exploatarea acestuia. Dacă ulterior făptuitorul va săvârși alte infracțiuni în legătură cu minorul traficat, devin aplicabile regulile concursului de infracțiuni.

Consimțământul victimei nu constituie o cauză justificativă, potrivit alin. (2) al art. 211 NCP.

Sancțiunea constă în închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care prevedea închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi.

Infracțiunea este mai gravă, potrivit alin. (2) al textului analizat, dacă fapta a fost săvârșită în condițiile art. 210 alin. (1) sau de către un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu. Agravanta ia în considerare fie condițiile în care este săvârșită fapta, fie calitatea subiectului activ. În afară de diferențele arătate la varianta agravată a traficului de persoane (la care facem trimitere), mai menționăm că nu a mai fost preluată nici cea referitoare la săvârșirea infracțiunii de către un membru de familie [prevăzută anterior în art. 12 alin. (3) teza a II-a din Legea nr. 678/2001].

Sancțiunea constă în închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care prevedea pentru formele agravate corespondente pedepse mult mai aspre, respectiv închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea unor drepturi și închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

La fel ca în reglementarea anterioară [art. 15 alin. (1) din Legea nr. 678/2001], tentativa la infracțiunea de trafic de minori prevăzută de art. 211 NCP se pedepsește (art. 217 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Atât în privința conținutului constitutiv, cât și din punct de vedere al regimului sancționator, noul Cod penal reprezintă legea penală mai favorabilă.

Art. 212. Supunerea la muncă forțată sau obligatorie. Fapta de a supune o persoană, în alte cazuri decât cele prevăzute de dispozițiile legale, la prestarea unei munci împotriva voinței sale sau la o muncă obligatorie se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 3 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată are conținut identic cu incriminarea având aceeași denumire marginală prevăzută în art. 191 CP 1969.

Deosebiri apar numai sub aspectul regimului sancționator, în sensul sporirii limitei minime a pedepsei cu închisoarea, la un an în noua reglementare, față de 6 luni, potrivit Codului penal anterior.

Obiectul juridic special constă în relațiile sociale referitoare la dreptul persoanei de a-și alege în mod liber munca pe care dorește să o presteze, în raport cu pregătirea și aptitudinile sale. Incriminarea faptei este urmarea obligațiilor care îi revin statului român prin ratificarea Convenției nr. 29/1930 referitoare la interzicerea muncii forțate sau obligatorii și, mai recent, a Convenției nr. 105 din 25 iunie 1957 a Organizației Mondiale a Muncii privind abolirea muncii forțate[1]. Incriminarea este în acord și cu prevederile art. 41 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă.

Elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin una dintre cele două acțiuni alternative prevăzute în textul de incriminare, constând în supunerea unei persoane la prestarea unei munci împotriva voinței sale ori supunerea la o muncă obligatorie.

Pentru existența infracțiunii, nu interesează natura muncii la care a fost supusă persoana vătămată, modul cum s-a realizat acțiunea, mijloacele folosite de către făptuitor, după cum nu interesează dacă persoana este sau nu retribuită pentru munca prestată. Fapta constituie infracțiune, chiar dacă munca este retribuită în mod corespunzător și au fost asigurate condiții bune pentru prestarea acesteia, deoarece munca în situațiile expuse este prestată în alte condiții decât cele prevăzute în dispozițiile legale.

Constituția României, după ce interzice munca forțată prin dispozițiile art. 42 alin. (1), în dispozițiile alineatelor următoare prevede faptul că nu constituie muncă forțată:

[1] Ratificată prin Legea nr. 140/1998 (M. Of. nr. 249 din 6 iulie 1998).

a) serviciul cu caracter militar sau activităţile desfăşurate în locul acestuia de către cei care, potrivit legii, nu prestează serviciul militar obligatoriu din motive religioase sau de conştiinţă;

b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiţiile normale, în perioadele de detenţie sau de liberare condiţionată;

c) prestaţiile impuse în situaţia creată de calamităţi ori de alt pericol, precum şi cele care fac parte din obligaţiile civile normale stabilite de lege.

Convenţia europeană a drepturilor omului prevede, în art. 4 parag. 2, faptul că nimeni nu poate fi silit să efectueze o muncă forţată sau obligatorie. În sensul acestui articol, nu se consideră muncă forţată sau obligatorie:

a) orice muncă impusă în mod normal unei persoane supuse detenţiei în condiţiile prevăzute de art. 5 din Convenţie sau pe timpul punerii sale în libertate condiţionată;

b) orice serviciu cu caracter militar sau, în cazul celor care refuză îndeplinirea acestuia pe motive de conştiinţă, în ţările unde un asemenea refuz este recunoscut de lege, un alt serviciu înlocuind serviciul militar obligatoriu;

c) orice serviciu impus în situaţii de criză sau calamităţi care ameninţă viaţa sau bunăstarea comunităţii;

d) orice muncă sau serviciu ce face parte din obligaţiile civice normale.

Latura subiectivă presupune intenţia, care poate fi directă sau indirectă.

Sancţiunea constă în închisoarea de la unu la 3 ani.

Legea penală mai favorabilă. În condiţiile în care există identitate în conţinutul incriminării, însă a fost sporită limita minimă a sancţiunii cu închisoarea, rămâne mai favorabilă incriminarea din Codul penal din 1969.

Art. 213. Proxenetismul. (1) Determinarea sau înlesnirea practicării prostituţiei ori obţinerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituţiei de către una sau mai multe persoane se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) În cazul în care determinarea la începerea sau continuarea practicării prostituţiei s-a realizat prin constrângere, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele sunt săvârşite faţă de un minor, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu jumătate.

(4) Prin *practicarea prostituţiei* se înţelege întreţinerea de acte sexuale cu diferite persoane în scopul obţinerii de foloase patrimoniale pentru sine sau pentru altul.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracţiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeaşi denumire marginală din art. 329 CP 1969.

O *primă deosebire*, plecând de la grupul de infracţiuni în cadrul căruia a fost inclusă această faptă, se observă în privinţa *obiectului juridic principal*, care în pre-

zent privește relațiile sociale referitoare la atributele fundamentale ale persoanei, iar anterior avea în vedere relațiile privind conviețuirea socială.

Elementul material al laturii obiective se poate realiza prin una dintre următoarele trei acțiuni alternative: determinarea la prostituție; înlesnirea practicării prostituției sau obținerea de foloase patrimoniale de pe urma practicării prostituției.

Noul Cod penal incriminează *determinarea* la practicarea prostituției, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care incrimina fapta de *a îndemna* la practicarea prostituției. Determinarea presupune luarea hotărârii de practicare a prostituției, în timp ce îndemnarea are semnificația prezentării avantajelor existente în cazul săvârșirii acesteia.

Se incriminează *obținerea de foloase patrimoniale* de pe urma practicării prostituției, *spre deosebire de Codul penal anterior*, care incrimina *tragerea de foloase de pe urma practicării prostituției*, foloase care puteau fi de natură patrimonială sau nepatrimonială.

În baza noului Cod penal, obținerea de foloase patrimoniale se realizează de pe urma practicării prostituției de către una sau mai multe persoane, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care prevedea faptul că tragerea de foloase se realiza de pe urma practicării prostituției de către o persoană.

Nu se mai prevede pedepsirea tentativei pentru forma de bază a infracțiunii din alin. (1), *spre deosebire de Codul penal anterior*, care prevedea sancționarea tentativei și în cazul acestei forme.

Noul Cod penal *renunță* la agravanta existentă în reglementarea anterioară în teza a II-a a alin. (3) al art. 329, când fapta prezenta un alt caracter grav, precum și la variantele agravate prevăzute în art. 329 alin. (2) teza I, și anume atunci când fapta se săvârșea prin „recrutare" și traficul de persoane în scopul practicării prostituției (pentru că s-ar fi suprapus cu traficul de persoane reglementat în prezent în cuprinsul noului Cod penal).

De asemenea, s-a *renunțat* și la prevederea expresă a măsurii confiscării speciale, care oricum se aplică potrivit regulilor generale și care poate fi însoțită chiar de o confiscare extinsă.

În alin. (4) al articolului analizat se explică sensul noțiunii de *„practicare a prostituției"*, ca urmare a dezincriminării infracțiunii de prostituție.

Legea penală mai favorabilă. Atât prin nepedepsirea tentativei pentru forma de bază din alin. (1), cât și prin renunțarea la agravanta existentă în art. 329 alin. (3) teza a II-a CP 1969, noua reglementare este mai favorabilă. Din perspectiva regimului sancționator, pentru forma de bază a infracțiunii și pentru forma agravată din alin. (2) nu se va pune problema legii penale mai favorabile, în condițiile în care noua reglementare prevede aceleași limite de pedeapsă. Noul Cod penal prevede majorarea cu jumătate a limitelor de pedeapsă dacă faptele sunt săvârșite față de un minor, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care, pentru aceeași cauză de agravare, prevedea închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 214. Exploatarea cerşetoriei. (1) Fapta persoanei care determină un minor sau o persoană cu dizabilităţi fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material sau beneficiază de foloase patrimoniale de pe urma acestei activităţi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârşită în următoarele împrejurări:

a) de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerşeşte;

b) prin constrângere,

pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracţiunea având denumirea marginală „Exploatarea cerşetoriei" nu se regăseşte în Codul penal din 1969, însă, cu unele deosebiri, incriminarea analizată are corespondent parţial în incriminările de la art. 132[1] din Legea nr. 272/2004 privind protecţia şi promovarea drepturilor copilului.

Exploatarea cerşetoriei are strânse legături şi cu infracţiunea de cerşetorie prevăzută în art. 326 CP 1969. Deosebirea esenţială dintre cele două constă în aceea că prin reglementare anterioară (art. 326 CP 1969) era incriminată fapta persoanei care, având capacitatea de a munci, apela în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, în timp ce prin noua reglementare (art. 214 NCP) este incriminată fapta de a determina un minor sau o persoană cu dizabilităţi fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material, precum şi fapta de a beneficia de foloase patrimoniale de pe urma acestei activităţi.

Consacrând protecţia penală a minorilor faţă de faptele de exploatare a persoanelor vulnerabile, incriminarea analizată este în acord cu prevederile constituţionale referitoare la protecţia minorilor sau a tinerilor, cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Convenţia privind drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală ONU la 20 noiembrie 1989[2], cu Protocolul facultativ la Convenţia cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituţia copiilor şi pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000[3], Protocolul privind prevenirea, reprimarea şi pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor şi copiilor, adiţional la Convenţia Naţiunilor Unite împotriva criminalităţii transfrontaliere organizate, adoptat la New York la 15 noiembrie 2000[4].

---

[1] „(1) Îndemnul ori înlesnirea practicării cerşetoriei de către un minor sau tragerea de foloase de pe urma practicării cerşetoriei de către un minor se pedepseşte cu închisoare de la 1 la 3 ani. (2) Recrutarea ori constrângerea unui minor la cerşetorie se pedepseşte cu închisoare de la 1 la 5 ani. (3) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) sau (2) este săvârşită de un părinte sau de reprezentantul legal al minorului, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 5 ani, pentru fapta prevăzută la alin. (1), şi de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi, pentru fapta prevăzută la alin. (2)".

[2] Ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată.

[3] Ratificat prin Legea nr. 470/2001 (M. Of. nr. 601 din 25 septembrie 2001).

[4] Ratificat prin Legea nr. 565/2002.

Subiect pasiv poate fi numai un minor sau o persoană cu dizabilități fizice ori psihice, față de care sunt săvârșite faptele incriminate. Fapta minorului ori a persoanei cu dizabilități fizice ori psihice de a apela în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material nu constituie infracțiune, în condițiile în care noul Cod penal nu mai incriminează fapta de cerșetorie.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin două acțiuni alternative:

– determinarea unui minor sau a unei persoane cu dizabilități fizice ori psihice să apeleze în mod repetat la mila publicului pentru a cere ajutor material. Determinarea are semnificația unei instigări, a face victima să ia hotărârea de a apela la mila publicului și poate fi realizată prin orice mijloace, însă cu excepția constrângerii, situație în care se va reține forma agravată din alin. (2). Pentru existența infracțiunii, nu interesează dacă cererea de ajutor material a fost sau nu satisfăcută, ceea ce a avut în vedere legiuitorul este cererea de ajutor material, și nu primirea unui astfel de ajutor[1];

– fapta de a beneficia de foloase patrimoniale de pe urma acestei activități.

Sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă.

Infracțiunea este mai gravă dacă fapta este săvârșită în următoarele împrejurări:

a) de părinte, tutore, curator ori de către cel care are în îngrijire persoana care cerșește;

b) prin constrângere.

În acest caz, *sancțiunea* constă în închisoare de la unu la 5 ani.

Legea penală mai favorabilă. Prin comparație cu infracțiunea prevăzută de Legea nr. 272/2004, în situația în care o faptă ar întruni elementele constitutive ale infracțiunii din legea specială care se regăsesc și în noul Cod penal, acesta din urmă este lege mai favorabilă din punctul de vedere al regimului sancționator.

Art. 215. Folosirea unui minor în scop de cerșetorie. Fapta majorului care, având capacitatea de a munci, apelează în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, folosindu-se în acest scop de prezența unui minor, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată nu se regăsește în Codul penal din 1969. Cu unele modificări, ea are corespondent în incriminările de la art. 133[2] din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

Incriminarea din legea specială putea fi săvârșită de către un subiect activ calificat prin calitatea de părinte sau reprezentant legal, în timp ce, în condițiile noului Cod penal, infracțiunea poate fi săvârșită de către orice persoană majoră, ceea ce înseamnă o *lărgire a sferei de cuprindere a posibililor subiecți activi*.

[1] *V. Dongoroz ș.a.*, Explicații teoretice... Partea specială, vol. IV, p. 717.

[2] „Fapta părintelui sau a reprezentantului legal al unui copil de a se folosi de acesta pentru a apela în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor financiar sau material, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea unor drepturi".

Infracțiunea constând în folosirea unui minor în scop de cerșetorie are strânse legături și cu infracțiunea de cerșetorie prevăzută în art. 326 CP 1969. Deosebirea esențială dintre cele două infracțiuni constă în aceea că prin reglementarea anterioară (art. 326 CP 1969) era incriminată fapta persoanei care, având capacitatea de a munci, apela în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, în timp ce prin noua reglementare (art. 215 NCP) este incriminată fapta majorului care, având capacitatea de a munci, apelează în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor material, *folosindu-se în acest scop de prezența unui minor*.

Consacrând protecția penală a minorilor față de faptele de folosire a acestora de către cei care apelează în mod repetat la mila publicului, incriminarea analizată este în acord cu prevederile constituționale referitoare la protecția minorilor sau a tinerilor, cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Convenția privind drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală ONU la 20 noiembrie 1989[1], cu Protocolul facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, semnat la New York la 6 septembrie 2000[2], cu Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transfrontaliere organizate, adoptat la New York la 15 noiembrie 2000[3].

Sub aspectul laturii obiective, fapta constituie infracțiune dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele cerințe:

– făptuitorul trebuie să apeleze la mila publicului;

– făptuitorul trebuie să fie o persoană majoră care are capacitatea de a munci (în textul corespondent din legea specială nu erau prevăzute aceste cerințe);

– apelul la public trebuie să aibă ca obiect cererea de ajutor material;

– fapta trebuie săvârșită în mod repetat, astfel încât să aibă caracter de obișnuință, de îndeletnicire;

– făptuitorul trebuie să se folosească de prezența unui minor pentru obținerea ajutorului material.

Sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile unei infracțiuni săvârșite de către o persoană care nu are calitatea de părinte sau reprezentant legal al minorului, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile, deoarece este vorba de o incriminare nouă. Prin raportare la incriminarea din legea specială, prevederile noului Cod penal referitoare la fapta părintelui sau a reprezentantului legal al minorului sunt mai favorabile, deoarece stabilesc limite de pedeapsă mai reduse și amenda ca alternativă de sancționare și nu mai este prevăzută pedeapsa complementară a interzicerii unor drepturi.

[1] Ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată.
[2] Ratificat prin Legea nr. 470/2001.
[3] Ratificat prin Legea nr. 565/2002.

Art. 216. Folosirea serviciilor unei persoane exploatate. Fapta de a utiliza serviciile prevăzute în art. 182, prestate de o persoană despre care beneficiarul ştie că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată nu se regăsește în prevederile Codului penal din 1969, însă are corespondent în art. 14[1][1] din Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane. Prin incriminarea analizată, legiuitorul a urmărit să protejeze relațiile de conviețuire socială care sunt incompatibile cu utilizarea serviciilor prestate de către o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori.

Obiectul material poate consta în corpul victimei, atunci când, spre exemplu, aceasta este supusă prelevării de organe în mod ilegal, dar și atunci când făptuitorul beneficiază de serviciile sexuale ale victimei.

Pentru existența infracțiunii, este necesar ca făptuitorul care utilizează/beneficiază de serviciile victimei să cunoască împrejurarea că aceste servicii provin de la o victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori. Prin exploatarea unei persoane se înțelege, în sensul art. 182 NCP, următoarele:

– supunerea la executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii, în mod forțat;

– ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire;

– obligarea la practicarea prostituției, la manifestări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau la alte forme de exploatare sexuală;

– obligarea la practicarea cerșetoriei;

– prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, în mod ilegal.

Sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani ori cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

Legea penală mai favorabilă. Date fiind atât identitatea de reglementare, cât și cea de regim sancționator dintre incriminarea noului Cod penal și cea din legea specială, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

---

[1] „Fapta de a utiliza serviciile prevăzute la art. 2 pct. 2 *(exploatarea unei persoane – n.n.)*, prestate de o persoană despre care beneficiarul știe că este victimă a traficului de persoane ori a traficului de minori, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă". Anterior, prin exploatarea unei persoane se înțelegea: a) executarea unei munci sau îndeplinirea de servicii în mod forțat ori cu încălcarea normelor legale privind condițiile de muncă, salarizare, sănătate și securitate; b) ținerea în stare de sclavie sau alte procedee asemănătoare de lipsire de libertate ori de aservire; c) obligarea la practicarea prostituției, cerșetoriei, la reprezentări pornografice în vederea producerii și difuzării de materiale pornografice sau alte forme de exploatare sexuală; d) prelevarea de organe, țesuturi sau celule de origine umană, cu încălcarea dispozițiilor legale; e) efectuarea unor alte asemenea activități prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului".

Art. 217. **Sancționarea tentativei.** Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 209-211 şi art. 213 alin. (2) se pedepseşte.

Capitolul VIII. Infracțiuni contra libertății şi integrității sexuale

Art. 218. **Violul.** (1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal cu o persoană, săvârşit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra ori de a-şi exprima voința sau profitând de această stare, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise în condițiile alin. (1).

(3) Pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;

c) victima nu a împlinit vârsta de 16 ani;

d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;

f) fapta a fost săvârşită de două sau mai multe persoane împreună.

(4) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) şi alin. (2) se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepseşte.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeaşi denumire marginală prevăzută în art. 197 CP 1969.

Forma de bază a infracțiunii din alin. (1) al art. 218 NCP *se deosebeşte* de forma de bază din reglementarea anterioară prin enumerarea actelor de încălcare a libertății şi integrității sexuale. Astfel, potrivit incriminării din noul Cod penal, infracțiunea poate fi săvârşită prin raport sexual ori act sexual oral sau anal cu o persoană, *spre deosebire de incriminarea anterioară*, care prevedea săvârşirea infracțiunii prin act sexual, de orice natură, cu o persoană de sex diferit sau de acelaşi sex. Tot astfel, potrivit alin. (2) al art. 218 NCP, infracțiunea de viol poate fi săvârşită şi prin orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise în condițiile alin. (1). Sub acest aspect, nu poate fi susținută modificarea conținutului infracțiunii în raport cu incriminarea din Codul penal din 1969.

Constrângerea victimei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-şi exprima voința, mijloace de săvârşire a infracțiunii de viol existente şi în incriminarea anterioară, *au fost preluate* şi în noul Cod penal. *Spre deosebire*

de reglementarea anterioară, în noul Cod penal este prevăzută, ca modalitate alternativă, și punerea victimei în imposibilitate de a se apăra ori de a-și exprima voința.

Sub aspectul regimului sancționator, nu sunt deosebiri între noua și vechea reglementare, cu precizarea faptului că noul Cod penal prevede interzicerea *exercitării* unor drepturi, în timp ce Codul anterior prevedea interzicerea unor drepturi.

Forma agravată din alin. (3) al art. 218 NCP are corespondent, cu unele deosebiri, în formele agravate din alin. (2) și (3) ale art. 197 CP 1969, după cum urmează:

Când *victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului* [art. 218 alin. (3) lit. a) NCP], textul are *conținut identic* agravantei din art. 197 alin. (2) lit. b) CP 1969.

Agravanta existentă atunci când *victima este rudă în linie directă, frate sau soră* [art. 218 alin. (3) lit. b) NCP] are parțial corespondent în agravanta din art. 197 alin. (2) lit. b^1) CP 1969. Noua incriminare ia în considerare calitatea de rudă în linie directă, frate sau soră, calitate care trebuie să existe între făptuitor și victima infracțiunii, *spre deosebire de incriminarea din Codul penal anterior*, care lua în considerare calitatea de membru al familiei, cuprinzând soțul sau ruda apropiată, dacă aceasta din urmă locuia și gospodărea împreună cu făptuitorul. Este de observat ca în noua reglementare calitatea de soț pe care o are victima în raport cu făptuitorul nu mai determină reținerea formei agravate a infracțiunii. Dată fiind calitatea victimei în raport cu făptuitorul, această formă agravată a violului absoarbe incestul.

Agravanta existentă când *victima nu a împlinit vârsta de 16 ani* [art. 218 alin. (3) lit. c)] are corespondent parțial în cea din art. 197 alin. (3) CP 1969, existentă atunci când victima nu împlinise 15 ani. Este de observat creșterea limitei pentru vârsta victimei, de la 15 la 16 ani, agravanta devenind astfel mai cuprinzătoare.

Agravanta existentă atunci *când fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice* [art. 218 alin. (3) lit. d) NCP] constituie o *incriminare nouă*, fără a avea corespondent cu Codul penal din 1969.

Agravanta existentă atunci când *fapta a avut ca urmare vătămarea corporală* [art. 218 alin. (3) lit. e) NCP] are corespondent în forma agravată din art. 197 alin. (2) lit. c) CP 1969, care exista atunci când se cauza victimei o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății. *Deosebirile* dintre actuala și anterioara formă agravată au la bază deosebirile dintre vătămarea corporală din noul Cod penal și vătămarea corporală gravă din Codul penal anterior, la care facem trimitere.

Agravanta existentă atunci când *fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună* [art. 218 alin. (3) lit. f) NCP] are corespondent în agravanta cu același conținut din art. 197 alin. (2) lit. a) CP 1969.

Forma agravată din alin. (4), existentă dacă *fapta a avut ca urmare moartea victimei*, are corespondent în forma agravată din art. 197 alin. (3) teza II-a CP 1969, care putea fi reținută dacă fapta avea ca urmare moartea sau sinuciderea victimei. De observat este faptul că în reglementarea noului Cod penal legiuitorul nu a mai prevăzut alternativ și sinuciderea victimei.

Ca un *element de continuitate*, a fost menținută sancționarea tentativei, însă se precizează expres că doar în cazul infracțiunilor prevăzute în alin. (1)-(3) ale art. 218, *spre deosebire de art. 204 CP 1969* ce sancționa tentativa la infracțiunea de viol, care nu făcea nicio distincție [agravanta de la alin. (4) al art. 218 NCP, ce are drept corespondent art. 197 alin. (3) teza a II-a CP 1969, fiindu-i imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită].

Legea penală mai favorabilă. Pentru forma de bază a infracțiunii [alin. (1)], date fiind identitatea de conținut, de regim sancționator, precum și incidența principiului disponibilității în raport cu vechea reglementare, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Dincolo de identitatea de conținut, este mai favorabilă incriminarea din noul Cod penal atunci când fapta se săvârșește în forma agravată prevăzută la lit. a) de la alin. (3) al art. 218 NCP, deoarece prevede sancțiunea cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, *spre deosebire de incriminarea anterioară*, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi.

Incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă în raport cu cea anterioară când victima are calitatea de soț în raport cu făptuitorul, deoarece încadrarea juridică a faptei se va face în forma de bază din alin. (1).

În cazul variantei agravate existente atunci când *victima nu a împlinit 16 ani*, cu privire la condițiile de incriminare, noul Cod penal este mai sever, deoarece a lărgit sfera subiecților pasivi, însă, în privința regimului sancționator, este mai favorabil, prin prevederea pedepsei cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de reglementarea anterioară, care stabilea pedeapsa cu închisoarea de la 10 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

În cazul formei agravate existente atunci când *fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice* [lit. d) de la alin. (3) al art. 218], constituind o incriminare nouă, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

În cazul formei agravate existente atunci când *fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună*, precum și în cazul în care fapta a avut ca urmarea vătămarea corporală, este mai favorabilă incriminarea din noul Cod penal, deoarece prevede sancțiunea cu închisoarea de la 5 la 12 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de incriminarea anterioară, pentru care sancțiunea consta în închisoarea de la 5 la 18 ani și interzicerea unor drepturi.

În cazul formei agravate din alin. (4), existentă dacă *fapta a avut ca urmare moartea victimei*, este mai favorabilă incriminarea din noul Cod penal, deoarece prevede sancțiunea cu închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de agravanta corespunzătoare din Codul penal din 1969, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 219. Agresiunea sexuală. (1) Actul de natură sexuală, altul decât cele prevăzute în art. 218, cu o persoană, săvârşit prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-şi exprima voința ori profitând de această stare, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi atunci când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;

c) victima nu a împlinit vârsta de 16 ani;

d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;

f) fapta a fost săvârşită de două sau mai multe persoane împreună.

(3) Dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Dacă actele de agresiune sexuală au fost precedate sau urmate de săvârşirea actelor sexuale prevăzute în art. 218 alin. (1) şi alin. (2), fapta constituie viol.

(5) Acțiunea penală pentru fapta prevăzută în alin. (1) se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(6) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte.

COMENTARIU

Cu semnificative deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent parțial atât în infracțiunea de viol (art. 197 CP 1969), cât şi în infracțiunea cu denumirea marginală „Perversiunea sexuală", prevăzută în art. 201 CP 1969.

Infracțiunea poate fi săvârşită de către orice persoană, indiferent de vârstă sau de sex, iar participația penală este posibilă sub toate formele.

Tot astfel, subiect pasiv poate fi orice persoană, indiferent de sex. Se va reține însă forma agravată din alin. (2) lit. c) dacă victima nu a împlinit vârsta de 16 ani, împrejurare care trebuie să fi fost cunoscută de către făptuitor în momentul săvârşirii infracțiunii, sau dacă între făptuitor şi victima infracțiunii există o relație specială dintre cele enumerate limitativ în textul de incriminare.

Actele de natură sexuală sunt altele decât cele specifice violului. Ca şi în cazul infracțiunii de viol (art. 218 NCP), fapta incriminată se săvârşeşte prin constrângere, prin punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-şi exprima voința ori profitând de această stare. La rândul lor, actele de perversiune sexuală (art. 201 CP 1969) puteau fi săvârşite numai cu consimțământul victimei, existența infracțiunii fiind condiționată de săvârşirea acestora în public ori să producă scandal public. Actele de natură sexuală avute în vedere de către legiuitor pot consta în orice acte de

natură sexuală care nu se circumscriu sub aspectul realizării lor activității de penetrare[1].

Infracțiunea are două forme agravate, prevăzute în alin. (2) și (3) ale art. 219 NCP. *Forma agravată din alin. (2)* există atunci când, pe lângă forma de bază a infracțiunii, se vor reține și una sau unele dintre circumstanțele alternative enumerate în mod limitativ (care se constată că sunt aceleași ca în cazul infracțiunii de viol), existente când:

a) victima se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

b) victima este rudă în linie directă, frate sau soră;

c) victima nu a împlinit vârsta de 16 ani;

d) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice;

e) fapta a avut ca urmare vătămarea corporală;

f) fapta a fost săvârșită de două sau mai multe persoane împreună.

Forma agravată din alin. (3) există dacă fapta a avut ca urmare moartea victimei. Urmarea mai gravă îi este imputabilă făptuitorului pe bază de intenție depășită.

Agresiunea sexuală este o infracțiune autonomă, însă, potrivit alin. (4), dacă actele de agresiune sexuală au fost precedate sau urmate de săvârșirea actelor sexuale prevăzute în art. 218 alin. (1) și (2), fapta constituie viol.

Legea penală mai favorabilă. Forma de bază a infracțiunii din alin. (1) constituie o lege penală mai favorabilă în raport cu forma de bază a violului din art. 197 alin. (1) CP 1969, în condițiile în care prevede sancțiunea cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de reglementarea anterioară, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi. Tot astfel, prin reducerea limitelor de pedeapsă, incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă și în raport cu formele agravate de la perversiunea sexuală [art. 201 alin. (4) și (5) CP 1969].

Art. 220. Actul sexual cu un minor. (1) Raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum şi orice alte acte de penetrare vaginală sau anală comise cu un minor cu vârsta între 13 şi 15 ani se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârşită asupra unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Fapta prevăzută în alin. (1), comisă de un major cu un minor cu vârsta între 13 şi 18 ani, când majorul a abuzat de autoritatea ori influența sa

[1] *D.I. Lămășanu*, în *G. Antoniu (coord.) ș.a.*, Explicații preliminare..., vol. III, p. 203; în același sens, *V. Dobrinoiu*, în *V. Dobrinoiu, I. Pascu, M.A. Hotca, I. Chiș, M. Gorunescu, C. Păun, M. Dobrinoiu, N. Neagu, M.C. Sinescu*, Noul Cod penal comentat. Vol. II. Partea specială, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 174.

asupra victimei, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Fapta prevăzută în alin. (1)-(3) se sancționează cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, atunci când:

a) minorul este rudă în linie directă, frate sau soră;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

c) a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

(5) Faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depăşeşte 3 ani.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 198 CP 1969.

Spre deosebire de infracțiunile de viol (art. 218 NCP) și agresiune sexuală (art. 219 NCP), care sunt săvârşite fără consimţământul victimei (prin constrângere, punere în imposibilitate de a se apăra sau de a-şi exprima voința ori profitând de această stare), actul sexual cu un minor este săvârşit *cu consimţământul minorului*, consimţământ considerat de către legiuitor ca fiind viciat datorită vârstei fragede a victimei.

Incriminarea din noul Cod penal prevede în mod explicit în ce poate consta actul sexual cu un minor – raportul sexual, actul sexual oral sau anal, precum și orice alte acte de penetrare vaginală sau anală, *spre deosebire de incriminarea anterioară* [alin. (1) al art. 198 CP 1969], care prevedea faptul că actul sexual cu un minor consta în actul sexual, de orice natură.

În forma de bază a infracțiunii [alin. (1) al art. 220 NCP], victima trebuie să aibă vârsta cuprinsă între 13 și 15 ani, *spre deosebire de incriminarea corespunzătoare din Codul penal anterior* [art. 198 alin. (1)], la care victima trebuia să nu fi împlinit vârsta de 15 ani. Potrivit alin. (2) al art. 220, fapta prevăzută în alin. (1) este mai gravă dacă este săvârşită asupra unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani. După cum se poate observa, s-a realizat o diferențiere a gravității faptei și, prin urmare, a sancțiunii în funcție de vârsta subiectului pasiv.

Dacă fapta este săvârşită prin alte acte de natură sexuală decât cele enumerate anterior, comise împotriva unui minor care nu a împlinit 13 ani, va constitui infracțiunea de corupere sexuală a minorilor, prevăzută de art. 221 NCP.

Forma agravată din alin. (3) corespunde, în parte, celei din alin. (2) al art. 198 CP 1969. Agravanta există atunci când fapta prevăzută în alin. (1) a fost comisă de un major cu un minor cu vârsta între 13 și 18 ani, iar majorul a abuzat de autoritatea ori influența sa asupra victimei. Reținerea formei agravate este condiționată de îndeplinirea cumulativă a patru cerințe: făptuitorul să fie o persoană majoră; victima să fie un minor cu vârsta cuprinsă între 13 și 18 ani; în raport cu victima infracțiunii, făptuitorul trebuie să aibă autoritate sau influență; pentru săvârşirea faptei, el trebuie să abuzeze de acest ascendent.

Forma agravată din alin. (4) are corespondent parțial în Codul penal din 1969 în formele agravate din art. 198 alin. (4) teza I (fapta este săvârșită în scopul producerii de materiale pornografice, dar fără constrângere, deci nu a mai fost preluată și teza a II-a a acestui alineat) și alin. (5) teza I (minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului, deci nu a mai fost preluată teza a II-a referitoare la producerea unei vătămări).

De asemenea, în textul din noul Cod penal *nu au mai fost preluate* variantele agravate prevăzute anterior în alin. (3) și (6) ale art. 198 CP 1969. În schimb, *a fost introdusă* circumstanța referitoare la calitatea minorului de rudă în linie directă, frate sau soră, în acest caz infracțiunea de incest fiind absorbită în cea de act sexual cu un minor.

Cauză specială de nepedepsire. Potrivit alin. (5) al art. 220 NCP, faptele prevăzute în alin. (1) și (2) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, tentativa nu se mai pedepsește[1].

Legea penală mai favorabilă. Incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă prin reducerea limitelor de pedeapsă, prin consacrarea cauzei speciale de nepedepsire și prin renunțarea la sancționarea tentativei.

Art. 221. Coruperea sexuală a minorilor. (1) Comiterea unui act de natură sexuală, altul decât cel prevăzut în art. 220, împotriva unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani, precum şi determinarea minorului să suporte ori să efectueze un astfel de act se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, atunci când:

a) minorul este rudă în linie directă, frate sau soră;

b) minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului;

c) fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice.

(3) Actul sexual de orice natură săvârşit de un major în prezența unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Determinarea de către un major a unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să asiste la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură, precum şi punerea la dispoziția acestuia de materiale cu caracter pornografic se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(5) Faptele prevăzute în alin. (1) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depăşeşte 3 ani.

[1] A se vedea și art. 222 NCP („Racolarea minorilor în scopuri sexuale"), care incriminează fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să se întâlnească în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 220.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea de la art. 202 CP 1969, constând în corupția sexuală.

În forma de bază a infracțiunii [alin. (1) al art. 221 NCP], victima este un minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani, *spre deosebire de incriminarea anterioară* [alin. (1) al art. 202 CP 1969], la care victima era un minor, fără a se distinge în funcție de vârstă.

Potrivit noului Cod penal, fapta incriminată se realizează prin comiterea unui act de natură sexuală, prin determinarea minorului să suporte un act de natură sexuală sau prin determinarea minorului să efectueze un astfel de act, *spre deosebire de Codul penal anterior*, în care erau incriminate actele cu caracter obscen săvârșite asupra unui minor sau în prezența unui minor. Prin enumerarea celor trei modalități alternative de realizare a elementului material al laturii obiective, incriminarea din noul Cod penal este mai previzibilă, față de cea anterioară, care se referea, în mod generic, la actele cu caracter obscen.

Formă agravată. Cu unele modificări, forma agravată prevăzută la lit. a) de la alin. (2) al art. 221 NCP are corespondent în forma agravată din alin. (2) al art. 202 CP 1969. *Deosebirea* constă în aceea că noua incriminare ia în considerare calitatea de rudă în linie directă, de frate sau soră, calitate pe care trebuie să o aibă minorul victimă a infracțiunii în raport cu făptuitorul, spre deosebire de incriminarea anterioară, care lua în considerare săvârșirea actelor cu caracter obscen „în cadrul familiei".

Forma agravată prevăzută la lit. b) de la alin. (2) al art. 221 ia în considerare situațiile în care minorul se află în îngrijirea, ocrotirea, educarea, paza sau tratamentul făptuitorului și are corespondent parțial tot în forma agravată din alin. (2) al art. 202 CP 1969.

Forma agravată de la lit. c) a alin. (2) ia în considerare situația în care fapta a fost comisă în scopul producerii de materiale pornografice și are corespondent în forma agravată din alin. (2^1) al art. 202 CP 1969.

Forme atenuate. Forma atenuată prevăzută în alin. (3), constând în actul sexual de orice natură săvârșit de un major în prezența unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani, are corespondent în forma de bază a incriminării faptelor de corupție sexuală [alin. (1) al art. 202 CP 1969, ipoteza în care actele având caracter obscen erau săvârșite în prezența unui minor].

Forma atenuată a infracțiunii din alin. (4), constând în determinarea de către un major a unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să asiste la comiterea unor acte cu caracter exhibiționist ori la spectacole sau reprezentații în cadrul cărora se comit acte sexuale de orice natură, precum și punerea la dispoziția acestuia de materiale cu caracter pornografic, constituie o incriminare nouă, neavând corespondent în prevederile Codului penal anterior.

Cauză specială de nepedepsire. Potrivit alin. (5) al art. 221 NCP, faptele prevăzute în alin. (1) nu se sancționează dacă diferența de vârstă nu depășește 3 ani.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, tentativa nu se mai pedepseşte[1].

Legea penală mai favorabilă. Prin faptul că noua incriminare protejează minorul care nu a împlinit vârsta de 13 ani faţă de actele de natură sexuală, altele decât cele de la art. 220, în timp ce incriminarea anterioară proteja minorul faţă de actele cu caracter obscen, prevederile noului Cod penal sunt mai puţin protective pentru minori şi mai favorabile pentru infractori.

Sub aspectul regimului sancţionator, mai favorabilă rămâne incriminarea din Codul penal din 1969 [alin. (1) al art. 202], deoarece prevedea sancţiunea cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani, spre deosebire de noul Cod penal, care prevede sancţiunea cu închisoarea de la 1 an la 5 ani.

În cazul reţinerii circumstanţelor de agravare de la lit. a) şi b) ale alin. (2), este mai favorabilă incriminarea anterioară, deoarece prevedea sancţiunea cu închisoarea de la 1 la 7 ani, spre deosebire de noua incriminare, care prevede sancţiunea cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

În cazul reţinerii circumstanţei de agravare de la lit. c) a alin. (2), este mai favorabilă incriminarea din noul Cod penal, deoarece prevede sancţiunea cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de incriminarea anterioară [alin. (2^1) al art. 202 CP 1969], care prevedea majorarea cu 2 ani a maximului special al pedepsei, maxim care astfel ajungea la 9 ani închisoare.

Prin consacrarea unei forme atenuate a infracţiunii în alin. (3) al articolului analizat, în situaţia în care actul sexual de orice natură este săvârşit de un major în prezenţa unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani, este mai favorabilă noua incriminare, deoarece prevede sancţiunea cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda, spre deosebire de incriminarea anterioară [alin. (1) al art. 202 CP 1969], care prevedea sancţiunea cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

Constituind o incriminare nouă, în cazul formei atenuate din alin. (4) nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 222. Racolarea minorilor în scopuri sexuale. Fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 220 sau art. 221, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanţă, se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

COMENTARIU

În art. 202 alin. (3) CP 1969 era incriminată fapta constând în *ademenirea* unei persoane în vederea săvârşirii de acte sexuale cu un minor de sex diferit sau de acelaşi sex, în timp ce noua incriminare sancţionează *fapta persoanei majore de*

[1] A se vedea şi art. 222 NCP („Racolarea minorilor în scopuri sexuale"), care incriminează fapta persoanei majore de a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să se întâlnească în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 221.

a-i propune unui minor care nu a împlinit vârsta de 13 ani să se întâlnească, în scopul comiterii unui act dintre cele prevăzute în art. 220 sau art. 221, inclusiv atunci când propunerea a fost făcută prin mijloacele de transmitere la distanță. Și noua incriminare protejează minorul față de actele obscene, sexuale de natură să îi afecteze normala dezvoltare. *Deosebirea* constă în aceea că în reglementarea anterioară făptuitorul ademenea o persoană să practice acte sexuale cu un minor, în timp ce, în condițiile noii incriminări, făptuitorul persoană majoră îi propune minorului să se întâlnească în scopul comiterii unui act dintre cele specifice pentru actul sexual cu un minor, respectiv pentru coruperea sexuală a minorului.

Incriminarea anterioară se raporta la trei subiecți – făptuitorul, persoana ademenită și minorul victimă, în timp ce noua incriminare se raportează la doi subiecți – făptuitorul major și minorul victimă.

În condițiile noii incriminări, victima infracțiunii trebuie să fie un minor care nu a împlinit 13 ani. Propunerea de a se întâlni, în scopul arătat, poate fi făcută prin orice mijloace, inclusiv prin mijloacele de transmitere la distanță. Fapta constituie infracțiune, indiferent dacă propunerea de întâlnire a fost acceptată sau nu.

Fapta constituie infracțiune numai dacă făptuitorul a cunoscut împrejurarea că minorul căruia îi propune să se întâlnească nu a împlinit vârsta de 13 ani.

Legea penală mai favorabilă. Considerând că infracțiunea analizată constituie o incriminare nouă, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 223. Hărțuirea sexuală. (1) Pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, dacă prin aceasta victima a fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 203[1] CP 1969.

Potrivit noului Cod penal, libertatea vieții sexuale a oricărei persoane este apărată atât prin incriminarea analizată, constând în pretinderea în mod repetat de favoruri de natură sexuală în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare, cât și prin incriminarea de la art. 299, constând în folosirea abuzivă a funcției în scop sexual, situație în care făptuitorul are calitatea de funcționar public. Hărțuirea sexuală este o *infracțiune de obicei*, realizându-se prin acte repetate, în timp ce folosirea abuzivă a funcției în scop sexual este o *infracțiune momentană*, consumându-se chiar și prin realizarea unui singur act. Tot astfel, hărțuirea sexuală face parte din categoria infracțiunilor îndreptate împotriva libertății și integrității sexuale, în timp ce folosirea abuzivă a funcției în scop sexual face parte din categoria infracțiunilor de serviciu, dată fiind calitatea de funcționar public cerută subiectului activ.

În reglementarea noului Cod penal, hărțuirea sexuală poate fi săvârșită de către orice persoană care, în raport cu victima, se află într-o relație de muncă sau o altă relație similară, *spre deosebire de incriminarea din Codul penal din 1969*, în cazul căreia infracțiunea putea fi săvârșită numai de către o persoană care abuza de autoritatea sau influența pe care i-o conferea funcția îndeplinită la locul de muncă. Sub acest aspect, apreciem că în noua reglementare este mai cuprinzătoare sfera persoanelor care pot săvârși infracțiunea de hărțuire sexuală.

Noul Cod penal extinde și sfera actelor prin care pot fi pretinse favorurile sexuale. În reglementarea anterioară, fapta constituia infracțiunea de hărțuire sexuală numai dacă se realiza prin amenințare sau constrângere, în timp ce incriminarea din noul Cod penal nu mai prevede o asemenea condiționare, fapta putând fi săvârșită prin orice mod.

Potrivit incriminării din noul Cod penal, favorurile de natură sexuală sunt pretinse în mod repetat, însă în cadrul unei relații de muncă sau al unei relații similare. Pretinderea de favoruri sexuale poate fi explicită sau implicită, prin acte sau gesturi care, fără echivoc, să exprime scopul făptuitorului. Infracțiunea există indiferent dacă favorurile sexuale pretinse sunt obținute sau nu. Pentru existența infracțiunii, este însă necesar ca victima să fi fost intimidată sau pusă într-o situație umilitoare.

Tentativa infracțiunii nu este posibilă, deoarece existența acesteia este condiționată de săvârșirea repetată a actelor de pretindere.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator, incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă, deoarece prevede sancțiunea cu închisoarea de la 3 luni la un an sau cu amendă, spre deosebire de Codul penal din 1969, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

Sub aspectul mijloacelor de săvârșire a infracțiunii, este mai favorabilă incriminarea din Codul penal anterior, deoarece hărțuirea sexuală putea fi săvârșită numai prin amenințare sau constrângere, spre deosebire de noul Cod penal, potrivit căruia fapta poate fi săvârșită prin orice acte de natură să intimideze victima sau să o pună într-o situație umilitoare.

Incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă și prin incidența principiului disponibilității, în sensul că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, spre deosebire de cea din Codul penal anterior, pentru care acțiunea penală se punea în mișcare din oficiu.

Capitolul IX. Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private

Art. 224. Violarea de domiciliu. (1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, într-o locuință, încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea, fără consimțământul persoanei care le folosește, ori refuzul de a le părăsi la cererea acesteia se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 192 CP 1969.

Obiectul juridic. Potrivit prevederilor art. 8 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, orice persoană are dreptul la respectarea domiciliului său, iar potrivit art. 27 alin. (1) din Constituție, domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia. În sensul art. 224 NCP, domiciliul are accepțiunea de loc în care o persoană își desfășoară viața sa personală, incluzând nu numai locuința propriu-zisă, ci și orice încăpere, dependință sau loc împrejmuit ținând de acestea.

Potrivit art. 27 alin. (2) din Constituție, de la principiul inviolabilității domiciliului se poate deroga, prin lege, în următoarele situații: pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești; pentru înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane; pentru apărarea securității naționale sau a ordinii publice; pentru prevenirea răspândirii unei epidemii.

Forma de bază a infracțiunii de violare de domiciliu din noul Cod penal are *conținut identic* cu forma de bază a incriminării din Codul penal din 1969 [art. 192 alin. (1)]. În condițiile noului Cod penal, la forma de bază din alin. (1) participația penală este posibilă sub toate formele, spre deosebire de Codul penal anterior, potrivit căruia violarea de domiciliu era mai gravă dacă se săvârșea de două sau mai multe persoane împreună [art. 192 alin. (2) lit. a)].

Noua reglementare *extinde* principiul disponibilității. Astfel, potrivit art. 224 alin. (3) NCP, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate [atât pentru fapta din alin. (1), cât și pentru forma agravată din alin. (2)], *spre deosebire de art. 192 alin. (3) CP 1969*, care prevedea principiul disponibilității numai pentru fapta din alin. (1), în sensul că acțiunea penală se punea în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, iar împăcarea părților înlătura răspunderea penală. În prezent, ținând seama de dispozițiile cuprinse în partea generală a noului Cod penal (art. 158 și art. 159), acțiunea penală poate fi stinsă numai prin retragerea plângerii prealabile, nu și prin împăcare.

Legea penală mai favorabilă. Incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă, atât prin cuprinderea coautoratului și a complicității concomitente în forma de bază a infracțiunii, cât și prin extinderea principiului disponibilității și la forma agravată. Tot astfel, incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă și sub aspectul regimului sancționator. Pentru forma de bază din alin. (1), sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă, spre deosebire de Codul penal anterior, care prevedea închisoarea de la 6 luni la 4 ani. Pentru forma agravată din

alin. (2), noul Cod penal prevede sancțiunea cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda, spre deosebire de Codul penal anterior, care prevedea închisoarea de la 3 la 10 ani.

Art. 225. Violarea sediului profesional. (1) Pătrunderea fără drept, în orice mod, în oricare dintre sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională ori refuzul de a le părăsi la cererea persoanei îndreptățite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul în care fapta este săvârșită de o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosire de calități mincinoase, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată *nu are corespondent* în Codul penal din 1969 sau în legile speciale, fiind o incriminare nouă. Protecția penală este consacrată în acord cu prevederile art. 8 din Convenția europeană a drepturilor omului și cu jurisprudența C.E.D.O. în materie.

Obiectul juridic. Incriminarea faptei este de natură să protejeze atât sediile persoanelor juridice, cât și sediile în care își desfășoară activitatea profesională persoanele fizice autorizate, față de actele de pătrundere în acestea, fără drept.

Subiectul activ. Infracțiunea poate fi săvârșită de orice persoană, chiar și de către proprietarul care a închiriat respectivul sediu unei persoane juridice sau fizice pentru a-și desfășura activitatea profesională pentru care este autorizată.

Sub aspectul *laturii obiective*, infracțiunea cu denumirea marginală „Violarea sediului profesional" este asemănătoare cu violarea de domiciliu prevăzută în art. 224 NCP.

Elementul material al laturii obiective se realizează, ca și în cazul violării de domiciliu, fie prin *acțiunea de pătrundere* în sediile unde o persoană juridică sau fizică își desfășoară activitatea profesională, fie prin *refuzul de a le părăsi* la cererea persoanei îndreptățite. Refuzul de părăsire are ca situație premisă împrejurarea că inițial făptuitorul se afla în respectivul sediu cu consimțământul persoanei îndreptățite, consimțământ care la un moment dat a fost retras, prin cererea expresă de părăsire a sediului. Cererea de părăsire a sediului trebuie să fie expresă/explicită și să fie formulată de către persoana îndreptățită.

Fapta poate fi săvârșită în orice mod și prin orice mijloace, cu excepția celor care îi conferă forma agravată din alin. (2), constând în săvârșirea de către o persoană înarmată, în timpul nopții ori prin folosirea de calități mincinoase.

Când fapta se săvârșește prin refuzul de părăsire a sediului, refuz care poate fi explicit sau implicit, intenția, ca formă de vinovăție, rezultă din caracterul expres/explicit pe care îl are cererea de părăsire.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care violarea sediului profesional constituie o incriminare nouă, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 226. Violarea vieții private. (1) Atingerea adusă vieții private, fără drept, prin fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependință ținând de aceasta sau a unei convorbiri private se pedepsește cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;

b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;

c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(5) Plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârșirii faptelor prevăzute în alin. (1) și alin. (2), se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată *nu are corespondent* în prevederile Codului penal din 1969 și nici în legile speciale, constituind o incriminare nouă. Protecția vieții private prin normele dreptului penal este în acord cu prevederile art. 26 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora „Autoritățile publice respectă și ocrotesc viața intimă, familială și privată", precum și cu prevederile art. 8 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului, potrivit cărora „Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale".

Infracțiunea poate fi săvârșită de către orice persoană, iar participația penală este posibilă sub toate formele.

În forma de bază din alin. (1), atingerea adusă vieții private poate fi realizată prin acțiuni alternative, enumerate limitativ, constând în: fotografierea, captarea sau înregistrarea de imagini, ascultarea cu mijloace tehnice sau înregistrarea

audio a unei persoane aflate într-o locuință sau încăpere ori dependință ținând de aceasta sau a unei convorbiri private. Pentru existența infracțiunii, este necesar ca oricare dintre acțiunile prevăzute în textul de incriminare să fie săvârșite fără drept. În scopul prevenirii și combaterii criminalității grave, în condițiile legii, pot fi autorizate, spre exemplu, ascultările cu mijloace tehnice sau înregistrarea audio a unei persoane.

Forma agravată din alin. (2) poate fi reținută atunci când încălcarea vieții private se realizează prin divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a sunetelor, convorbirilor ori a imaginilor prevăzute în alin. (1), către o altă persoană sau către public. Agravanta are ca situație premisă faptul că respectivele imagini sau convorbiri au fost înregistrate cu drept, în condițiile legii. Prin forma agravată este incriminată fapta de divulgare, fără drept, către o altă persoană sau către public, a respectivelor înregistrări. Viața privată a unei persoane ar fi încălcată dacă, spre exemplu, prin media ar fi transmise stenogramele unor convorbiri interceptate în baza unei autorizații legal obținute.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, atât pentru forma de bază din alin. (1), cât și pentru forma agravată din alin. (2).

Forma agravată din alin. (5) poate fi reținută atunci când încălcarea vieții private se realizează prin plasarea, fără drept, de mijloace tehnice de înregistrare audio sau video, în scopul săvârșirii faptelor prevăzute în alin. (1) și (2).

Cauze justificative speciale [alin. (4)]. Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) de către cel care a participat la întâlnirea cu persoana vătămată în cadrul căreia au fost surprinse sunetele, convorbirile sau imaginile, dacă justifică un interes legitim;

b) dacă persoana vătămată a acționat explicit cu intenția de a fi văzută ori auzită de făptuitor;

c) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

d) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

Legea penală mai favorabilă. Constituind o incriminare nouă, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 227. Divulgarea secretului profesional. (1) Divulgarea, fără drept, a unor date sau informații privind viața privată a unei persoane, de natură să aducă un prejudiciu unei persoane, de către acela care a luat cunoștință despre acestea în virtutea profesiei ori funcției și care are obligația păstrării confidențialității cu privire la aceste date, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 196 CP 1969.

Incriminarea din noul Cod penal se referă la *divulgarea unor date sau informații privind viața privată* a unei persoane, *spre deosebire de Codul penal anterior*, care avea în vedere *divulgarea unor date* (fără circumscrierea acestora la viața privată).

În condițiile noului Cod penal, divulgarea datelor sau informațiilor trebuie să fie de natură să aducă *un prejudiciu* unei persoane, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, în condițiile căreia divulgarea datelor trebuia să fie de natură să aducă *prejudicii* unei persoane.

Atât în Codul penal din 1969, cât și în noua reglementare, subiectul activ a fost și este *calificat*. În condițiile noului Cod penal însă, subiect activ al infracțiunii poate fi numai o persoană care a luat cunoștință despre respectivele date sau informații în virtutea profesiei ori funcției și care are obligația păstrării confidențialității. În condițiile Codului penal din 1969, era necesar ca datele să îi fi fost încredințate subiectului activ ori acesta să fi luat cunoștință de ele în virtutea profesiei ori funcției. Divulgarea trebuie să se facă fără drept și fără acordul persoanei la care se referă respectivele date sau informații. Pentru existența infracțiunii, fapta de divulgare trebuie să fie săvârșită de către o persoană care are obligația păstrării confidențialității cu privire la aceste date.

Considerăm că noua reglementare este cuprinzătoare, incluzând toate datele și informațiile de care făptuitorul ia cunoștință în virtutea profesiei sau funcției, indiferent dacă este vorba despre o încredințare directă, din partea celui la care acestea se referă, sau despre o luare la cunoștință prin natura competențelor pe care le are. Într-o altă opinie[1], se consideră că fapta constituie infracțiune numai atunci când divulgarea se referă la date sau informații de care făptuitorul a luat cunoștință cu consimțământul persoanei vizate.

Latura obiectivă. Fapta constituie infracțiune dacă divulgarea este de natură să aducă un prejudiciu unei persoane (poate fi vorba fie despre persoana la care se referă datele sau informațiile, fie de o altă persoană), prejudiciu care poate fi de natură materială sau morală.

În reglementarea noului Cod penal, existența infracțiunii este condiționată de natura datelor sau informațiilor divulgate, privind viața privată a unei persoane, limitare necuprinsă în reglementarea Codului penal din 1969.

La fel ca în reglementarea anterioară, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate. *Spre deosebire însă de Codul penal*

[1] *V. Dobrinoiu*, în *V. Dobrinoiu, I. Pascu ș.a.*, Noul Cod penal comentat..., vol. II, p. 216.

din 1969, în prezent, conform noului Cod penal, părțile nu se mai pot împăca, ci acțiunea penală se poate stinge numai prin retragerea plângerii prealabile.

Legea penală mai favorabilă. Prin restrângerea sferei de cuprindere a datelor sau informațiilor la care se referă fapta de divulgare (numai la cele privind viața privată), reglementarea din noul Cod penal este mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator, limitele de pedeapsă (închisoare de la 3 luni la 3 ani sau amendă) sunt majorate în noul Cod penal, spre deosebire de cele prevăzute în Codul penal anterior (închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă), astfel încât rămâne mai favorabilă reglementarea anterioară.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul II. Infracțiuni contra patrimoniului

Capitolul I. Furtul

Art. 228. Furtul. (1) Luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a şi-l însuşi pe nedrept, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta constituie furt şi dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârşirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane.

(3) Se consideră bunuri mobile şi înscrisurile, energia electrică, precum şi orice alt fel de energie care are valoare economică.

COMENTARIU

În noul Cod penal, incriminarea furtului în art. 228 alin. (1) are conținut asemănător cu reglementarea din Codul penal din 1969, existând *diferențe* sub aspectul regimului sancționator.

În privința condițiilor de incriminare a furtului în formă simplă *nu există nicio modificare* în noul Cod penal comparativ cu reglementarea anterioară a infracțiunii. Soluția Înaltei Curți de Casație şi Justiție, pronunțată într-un recurs în interesul legii[1], prin care a statuat că, în situația existenței unui prim act de tăinuire, urmat de o altă acțiune a aceluiaşi tăinuitor care promite că va asigura valorificarea în continuare şi a altor bunuri sustrase, sunt întrunite elementele constitutive ale complicității la infracțiunea de furt în formă simplă sau continuată, după caz, în concurs real cu infracțiunea de tăinuire, chiar dacă promisiunea anticipată de tăinuire a bunurilor nu a fost îndeplinită, îşi va păstra valabilitatea şi sub reglementarea noului Cod penal.

În alin. (2) al art. 228 NCP *se menține* incriminarea faptei proprietarului care îşi sustrage propriul bun din posesia sau detenția legitimă a altei persoane. Astfel, posesia sau detenția legitimă este ocrotită împotriva oricui, chiar şi a proprietarului bunului, iar posesia nelegitimă este apărată şi ea, excepție făcând situația proprietarului care ia bunul de la detentorul de rea-credință[2].

Prin dispozițiile alin. (3) al art. 228 NCP *se menține* asimilarea înscrisurilor şi energiei care are valoare economică în categoria bunurilor mobile şi, distinct, este prevăzută asimilarea energiei electrice ca fiind bun mobil. Această prevedere expresă a asimilării energiei electrice ca fiind bun mobil reprezintă un *element de diferențiere* față de Codul penal din 1969.

---

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. II/2008 (M. Of. nr. 859 din 19 decembrie 2008).

[2] *T. Toader*, Drept penal român. Partea specială, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 134.

O *diferență* între art. 228 NCP și art. 208 CP 1969 o constituie și reglementarea într-un articol distinct al noului cod a furtului în scop de folosință (art. 230).

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator prevăzut pentru infracțiunea de furt, noul Cod penal este legea mai favorabilă, în primul rând prin limitele pedepsei închisorii, care sunt mai scăzute față de cele prevăzute în Codul penal din 1969, și, în al doilea rând, prin prevederea alternativă a pedepsei amenzii ca posibilitate de sancționare a infracțiunii. Noul Cod penal prevede o sancționare mai blândă a infracțiunii, scăzând limitele pedepsei cu închisoarea de la 1 la 12 ani (astfel cum era prevăzut în Codul penal din 1969) la pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani și prevăzând, în mod alternativ, posibilitatea sancționării faptei cu amendă.

Art. 229. Furtul calificat. (1) Furtul săvârșit în următoarele împrejurări:

a) într-un mijloc de transport în comun;

b) în timpul nopții;

c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d) prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase;

e) prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere,

se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă furtul a fost săvârșit în următoarele împrejurări:

a) asupra unui bun care face parte din patrimoniul cultural;

b) prin violare de domiciliu sau sediu profesional;

c) de o persoană având asupra sa o armă,

pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Furtul privind următoarele categorii de bunuri:

a) țiței, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, alte produse petroliere sau gaze naturale din conducte, depozite, cisterne ori vagoane-cisternă;

b) componente ale sistemelor de irigații;

c) componente ale rețelelor electrice;

d) un dispozitiv ori un sistem de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situații de urgență publică;

e) un mijloc de transport sau orice alt mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru;

f) instalații de siguranță și dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian și componente ale acestora, precum și componente ale mijloacelor de transport aferente;

g) bunuri prin însușirea cărora se pune în pericol siguranța traficului și a persoanelor pe drumurile publice;

h) cabluri, linii, echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum și componente de comunicații,

se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

COMENTARIU

În noul Cod penal, împrejurările care conferă furtului caracter calificat sunt, în cea mai mare parte, identice cu o parte din împrejurările agravante prevăzute în vechiul Cod penal, excepție făcând *două situații cu caracter de noutate*: furtul prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă sau de supraveghere și furtul săvârșit prin violare de domiciliu sau sediu profesional.

Furtul săvârșit într-un mijloc de transport în comun [art. 229 alin. (1) lit. a) NCP] are un conținut identic cu furtul calificat prevăzut în art. 209 alin. (1) lit. f) CP 1969, ceea ce înseamnă că explicațiile teoretice și soluțiile jurisprudențiale se mențin și în noua reglementare.

Furtul săvârșit în timpul nopții, reglementat în noul Cod penal prin dispozițiile art. 229 alin. (1) lit. b), își găsește corespondența în dispozițiile art. 209 alin. (1) lit. g) CP 1969, având un conținut și o reglementare identice.

Furtul săvârșit de o persoană mascată, deghizată sau travestită, prevăzut în noul Cod penal în art. 229 alin. (1) lit. c), are un conținut identic prevederilor art. 209 alin. (1) lit. c) CP 1969.

Furtul săvârșit prin efracție, escaladare, folosirea fără drept a unei chei adevărate sau a unei chei mincinoase [art. 229 alin. (1) lit. d) NCP] reia dispozițiile și condițiile de incriminare impuse pentru furtul calificat prevăzut de art. 209 alin. (1) lit. i) CP 1969.

Furtul săvârșit prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă sau de supraveghere [art. 229 alin. (1) lit. e) NCP] reprezintă o variantă agravată nouă, care *nu are corespondent în Codul penal din 1969*. Reglementarea s-a impus, pe de o parte, datorită evoluției sistemelor de securitate și practicii frecvente de protecție a proprietății prin astfel de sisteme și, pe de altă parte, din cauza perseverenței și ingeniozității infractorilor care, determinați să comită fapte de furt, nu sunt întotdeauna opriți de aceste sisteme menite să îi împiedice să sustragă bunuri.

Furtul unui bun care face parte din patrimoniul cultural, reglementat prin dispozițiile art. 229 alin. (2) lit. a) NCP, are un conținut identic cu varianta agravată a furtului calificat prevăzută de art. 209 alin. (2) lit. a) CP 1969.

Furtul săvârșit prin violare de domiciliu sau sediu profesional [art. 229 alin. (2) lit. b) NCP] constituie o variantă agravată nouă, care se aplică în situația în care făptuitorul, pentru a ajunge la bunul pe care urmează să îl sustragă, pătrunde în domiciliul sau sediul profesional al unei persoane. Prin această reglementare, furtul săvârșit în asemenea modalitate agravată devine o infracțiune complexă, care absoarbe în conținutul său fie infracțiunea de violare de domiciliu (art. 224 NCP), fie infracțiunea de violare a sediului profesional (art. 225 NCP), după caz.

Săvârșirea furtului de către o persoană având asupra sa o armă este reglementat de dispozițiile art. 229 alin. (2) lit. c) NCP și reprezintă o preluare parțială a conținutului agravantei prevăzute de art. 209 alin. (1) lit. b) CP 1969. Legiuitorul a renunțat să prevadă în conținutul agravantei de la furt fapta săvârșită de cel care are asupra sa o substanță narcotică, astfel cum era reglementată forma agravată în Codul penal din 1969.

Furtul calificat prevăzut de dispozițiile art. 229 alin. (3) NCP reunește o serie de împrejurări care atribuie faptei de furt caracter agravat și care au fost reglementate identic prin dispozițiile art. 209 alin. (3) CP 1969. Cu privire la fapta reglementată în prezent de art. 229 alin. (3) lit. h) NCP [corespondent: art. 209 alin. (3) lit. h) CP 1969], Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat, printr-un recurs în interesul legii[1], care își menține aplicabilitatea și în noua reglementare, că fapta de însușire pe nedrept de cabluri, linii, echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații, precum și componente de comunicații constituie infracțiunea de furt calificat numai dacă, în momentul sustragerii, acestea erau efectiv integrate într-o rețea sau într-un sistem de comunicații aflat sau nu în funcțiune.

Legea penală mai favorabilă este, în cazul infracțiunii analizate, noul Cod penal. Principalul element care imprimă un caracter mai blând reglementării din noul Cod penal îl reprezintă pedeapsa atenuată prevăzută pentru infracțiunea de furt calificat. Pe de o parte, în vechea reglementare, sancțiunea pentru furtul calificat prevăzut în alin. (1) și (2) era închisoarea de la 3 la 15 ani, pe când în noua reglementare există o gradare a gravității variantelor agravate care se reflectă în regimul sancționator, astfel: furtul calificat săvârșit în împrejurările prevăzute în alin. (1) este pedepsit cu închisoarea de la 1 la 5 ani, iar furtul săvârșit în vreuna dintre împrejurările prevăzute în alin. (2) se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani. Pe de altă parte, referitor la variantele agravate prevăzute în alin. (3), care sunt aceleași din vechea reglementare, sancțiunea prevăzută în noul Cod penal constă în închisoarea de la 3 la 10 ani, spre deosebire de sancțiunea prevăzută în Codul penal din 1969, care era închisoarea de la 4 la 18 ani.

De asemenea, un alt aspect care atrage o reglementare mai favorabilă a faptei în noul Cod penal îl reprezintă eliminarea unor variante agravate, cum ar fi furtul unui act care servește pentru dovedirea stării civile, pentru legitimare sau identificare sau furtul săvârșit în timpul unei calamități, precum și furtul care a produs consecințe deosebit de grave. Prin urmare, furtul săvârșit în asemenea împrejurări va fi calificat ca un furt simplu și sancționat ca atare.

Caracterul mai favorabil al noii reglementări decurge și din renunțarea la incriminarea, prin asimilarea ca tentativă, a faptei de efectuare de săpături pe terenul aflat în zona de protecție a conductei de transport al țițeiului, gazolinei, condensatului, etanului lichid și benzinei, motorinei, altor produse petroliere sau gazelor naturale, precum și a faptei de deținere în acele locuri sau în apropierea depozitelor, cisternelor sau vagoanelor-cisternă a știuțurilor, instalațiilor sau oricăror altor dispozitive de prindere ori perforare.

Art. 230. Furtul în scop de folosință. (1) Furtul care are ca obiect un vehicul, săvârșit în scopul de a-l folosi pe nedrept, se sancționează cu pedeapsa prevăzută în art. 228 sau art. 229, după caz, ale cărei limite speciale se reduc cu o treime.

[1] I.C.C.J., S.U., dec. nr. II/2006 (M. Of. nr. 291 din 31 martie 2006).

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancționează folosirea fără drept a unui terminal de comunicații al altuia sau folosirea unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea, dacă s-a produs o pagubă.

COMENTARIU

Spre deosebire de vechea reglementare, în noul Cod penal, furtul în scop de folosință este prevăzut distinct și se referă la două împrejurări distincte. În Codul penal din 1969, furtul în scop de folosință era o modalitate a faptei de furt în formă simplă, prevăzut prin dispozițiile art. 208 alin. (4) și sancționat ca acesta.

În noul Cod penal se menține incriminarea furtului când obiectul acestuia este un *vehicul* sustras în scopul folosinței pe nedrept, dar, ca *element de noutate*, este expres incriminată fapta de *folosire fără drept a unui terminal de comunicații al altuia* sau *a unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea*, dacă s-a produs o pagubă.

Ceea ce caracterizează și justifică incriminarea distinctă a furtului în scop de folosință este chiar elementul laturii subiective prevăzut în denumirea infracțiunii, scopul urmărit de făptuitor, care nu este de a-și însuși bunul, ci doar de a-l folosi o anumită perioadă.

Prin incriminarea expresă a folosirii fără drept a unui terminal de comunicații al altuia sau a unui terminal de comunicații racordat fără drept la o rețea se pune capăt controverselor doctrinare și soluțiilor din practica judiciară, care fie au considerat că fapta de instalare a unui post telefonic la cablul de alimentare al altui abonat nu constituie furt[1], fie, dimpotrivă, că sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii, obiectul material al acesteia fiind constituit din impulsurile electromagnetice sustrase[2]. Existența infracțiunii în această modalitate este însă *condiționată de producerea unei pagube*, iar, în cazul neproducerii ei, nu sunt întrunite toate elementele constitutive necesare pentru a atrage răspunderea penală.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât furtul în scop de folosință se sancționează cu o pedeapsă ale cărei limite sunt reduse cu o treime față de cele prevăzute pentru furtul simplu sau calificat, după caz, mai favorabilă este incriminarea faptei în noul Cod penal.

Art. 231.[3] **Plângerea prealabilă şi împăcarea.** (1) Faptele prevăzute în prezentul capitol, săvârşite între membrii de familie, de către un minor în paguba tutorelui ori de către cel care locuieşte împreună cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta, se pedepsesc numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(2) În cazul faptelor prevăzute la art. 228, art. 229 alin. (1), alin. (2) lit. b) şi c) şi art. 230, împăcarea înlătură răspunderea penală.

[1] Trib. jud. Râmnicu Vâlcea, s. pen., sent. pen. nr. 813/1985.

[2] C.S.J., s. pen., dec. nr. 4336/2001, în Dreptul nr. 9/2002, p. 232-234.

[3] Art. 231 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 23 din Legea nr. 187/2012.

COMENTARIU

Urmărirea furtului la plângerea prealabilă a persoanei vătămate în cazul în care furtul era săvârșit între soți sau între rude apropiate, de un minor în paguba tutorelui ori de cel care locuiește cu persoana vătămată sau este găzduit de aceasta a fost prevăzută și în Codul penal din 1969 și reprezintă o constanță a legiuitorului român.

Situațiile în care furtul este pedepsit numai la plângerea prealabilă a persoanei vătămate *sunt mai numeroase în noua reglementare* decât cele prevăzute în vechiul Cod penal și privesc atât infracțiunile de furt simplu, furt în scop de folosință, cât și de furt calificat. Noua definiție dată noțiunii de *„membru de familie"* include nu numai soțul și rudele apropiate, astfel cum ele erau definite în vechea reglementare, ci extinde mult sfera celor care intră în această categorie. Astfel, pe lângă soț și rudele apropiate, din categoria membrilor de familie fac parte și persoanele care, fără avea legătură de rudenie sau de căsătorie, au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, cu condiția de a conviețui.

Reglementarea prevăzută în alin. (2) al art. 231 NCP are *caracter de noutate* și se înscrie în situațiile în care, deși infracțiunea de furt este urmărită din oficiu, legiuitorul acordă posibilitatea părților să dispună asupra procesului penal prin *împăcarea* lor. Astfel, este permisă împăcarea părților, cu consecința stingerii procesului penal, în cazul săvârșirii infracțiunii de furt în formă simplă, a furtului calificat săvârșit într-un mijloc de transport în comun, în timpul nopții, de o persoană mascată, deghizată sau travestită, prin efracție, escaladare sau prin folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase, prin scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă sau de supraveghere, prin violare de domiciliu sau sediu profesional, de o persoană având asupra sa o armă, dar și a furtului săvârșit în scop de folosință.

Legea penală mai favorabilă. Referitor la situațiile prevăzute în alin. (1), noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, deoarece a fost extinsă sfera persoanelor care beneficiază de posibilitatea urmăririi furtului la plângerea prealabilă și a stingerii procesului penal ca o consecință a lipsei sau retragerii plângerii prealabile. Urmărirea infracțiunii la plângerea prealabilă reprezintă o excepție de la principiul oficialității care guvernează procesul penal și o favoare acordată infractorului, care va fi sancționat numai dacă partea vătămată dorește acest lucru. Posibilitatea împăcării părților în situațiile prevăzute de art. 228, art. 229 alin. (1) și alin. (2) lit. b) și c) și art. 230 reprezintă, de asemenea, o reglementare favorabilă.

Art. 232. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepsește.

COMENTARIU

Și în Codul penal din 1969, potrivit dispozițiilor art. 222, tentativa infracțiunii de furt, astfel cum era reglementată prin dispozițiile art. 208-210, era pedepsită,

ceea ce înseamnă că, în această privință, *nu există nicio diferență* de reglementare între vechile dispoziții și noul Cod penal.

Capitolul II. Tâlhăria și pirateria

Art. 233. Tâlhăria. Furtul săvârșit prin întrebuințarea de violențe sau amenințări ori prin punerea victimei în stare de inconștiență sau neputință de a se apăra, precum și furtul urmat de întrebuințarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracțiunii ori pentru ca făptuitorul să-și asigure scăparea se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Deși reglementarea infracțiunii de tâlhărie în noul Cod penal este identică celei din Codul penal din 1969, nu putem vorbi despre un conținut identic al faptei. Explicația constă în aceea că „întrebuințarea de violențe sau amenințări" – ca modalități de săvârșire a furtului – are accepțiuni diferite în vechea și noua reglementare.

Ceea ce rămâne neschimbat este că, la fel ca în vechea reglementare, și în cea nouă, actuală, tâlhăria este o infracțiune complexă, ce absoarbe în conținutul ei infracțiunile de furt, amenințare, lovire sau alte violențe. *Diferența* o reprezintă faptul că în noul Cod penal amenințarea constă în fapta de a amenința o persoană cu săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva ei sau a altei persoane (art. 206 NCP), pe când în vechea reglementare săvârșirea infracțiunii sau a faptei păgubitoare cu care se amenință putea fi îndreptată doar împotriva persoanei amenințate, a soțului sau a unei rude apropiate a acesteia (art. 193 CP 1969).

Infracțiunea de tâlhărie poate fi comisă și prin întrebuințarea de violențe și în determinarea acestei noțiuni trebuie făcută trimitere la infracțiunea de lovire sau alte violențe astfel cum ea este reglementată în noul Cod penal (art. 193). Un alt argument în sprijinul ideii de absorbție a infracțiunii de lovire sau alte violențe în forma simplă a infracțiunii analizate este reprezentat de reglementarea separată ca formă calificată a tâlhăriei care a avut ca urmare vătămarea corporală a victimei. În ceea ce privește infracțiunea de lovire sau alte violențe, și aceasta a primit o reglementare diferită în noul Cod penal, care implică o arie mai largă de sancționare a faptelor îndreptate împotriva integrității corporale sau sănătății persoanei, preluând unele fapte al căror rezultat conducea, în Codul penal din 1969, la încadrarea faptei ca vătămare corporală sau chiar vătămare corporală gravă. Astfel, lovirea sau alte violențe presupune ca rezultat, în forma simplă [alin. (1) al art. 193 NCP], doar producerea de suferințe fizice (neexistând nicio deosebire față de reglementarea anterioară), dar în forma agravată [art. 193 alin. (2) NCP] impune ca rezultat producerea unor leziuni traumatice a căror gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile (spre deosebire de Codul penal din

1969, unde rezultatul putea fi doar o vătămare ce necesita cel mult 20 de zile de îngrijiri medicale).

Legea penală mai favorabilă. Dacă ne referim la regimul sancționator, limitele de pedeapsă prevăzute în noul Cod penal pentru infracțiunea de tâlhărie sunt mai scăzute, ceea ce înseamnă că aceasta este reglementarea mai favorabilă. În prezent, tâlhăria în formă simplă este pedepsită cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, pe când în Codul penal din 1969 pedeapsa era închisoarea de la 3 la 18 ani. În privința pedepselor complementare, trebuie ținut cont de dispoziția potrivit căreia, în cazul succesiunii de legi penale intervenite până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, pedepsele complementare se aplică potrivit legii care a fost determinată ca lege mai favorabilă în raport cu infracțiunea comisă[1].

Art. 234. Tâlhăria calificată. (1) Tâlhăria săvârşită în următoarele împrejurări:

a) prin folosirea unei arme ori substanțe explozive, narcotice sau paralizante;

b) prin simularea de calități oficiale;

c) de o persoană mascată, deghizată sau travestită;

d) în timpul nopții;

e) într-un mijloc de transport sau asupra unui mijloc de transport;

f) prin violare de domiciliu sau sediu profesional,

se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)[2] Tâlhăria săvârşită în condițiile art. 229 alin. (3) se pedepseşte cu închisoare de la 5 la 12 ani şi interzicerea unor drepturi.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează tâlhăria care a avut ca urmare vătămarea corporală.

COMENTARIU

Tâlhăria calificată, astfel cum aceasta este reglementată în noul Cod penal, reprezintă o preluare a unor forme agravate ale tâlhăriei reglementate în Codul penal din 1969, cu adăugarea unor împrejurări agravante noi.

Tâlhăria săvârşită prin folosirea unei arme sau substanțe explozive, narcotice sau paralizante. Și în Codul penal din 1969 era prevăzută ca modalitate agravată a infracțiunii de tâlhărie fapta săvârşită de o persoană *având* asupra sa o armă, o substanță narcotică sau paralizantă. Două modificări ale acestei agravante sunt evidente în noua reglementare.

[1] În conformitate cu dispozițiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a noului Cod penal.

[2] Alin. (2) al art. 234 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 24 din Legea nr. 187/2012.

Prima diferență ar fi că legiuitorul noului Cod penal cere expres ca făptuitorul *să se folosească* de arma ori substanța explozivă, narcotică sau paralizantă. În vechea reglementare era suficient ca făptuitorul să aibă asupra sa arma, substanța narcotică sau paralizantă, fără să fie obligatoriu a o folosi și neavând importanță dacă aceasta era sau nu vizibilă pentru victimă[1].

A doua diferență de reglementare vizează completarea prin noua reglementare a substanțelor de care se poate folosi făptuitorul în săvârșirea tâlhăriei, prin adăugarea *substanțelor explozive*.

Tâlhăria săvârșită prin simularea de calități oficiale reprezintă o *împrejurare nouă* care atrage agravarea infracțiunii de tâlhărie. Introducerea acestei modalități agravate ține cont de periculozitatea și de ingeniozitatea infractorului, care recurge la astfel de procedee pentru a-și asigura obținerea bunului. Simularea de calități oficiale se referă la situația în care făptuitorul, fără a deține o calitate oficială, pretinde, în mod nereal, că ar avea o astfel de calitate.

Tâlhăria săvârșită de o persoană mascată, deghizată sau travestită reprezintă o modalitate agravată cu conținut identic celei reglementate de art. 211 alin. (2) lit. a) CP 1969.

Tâlhăria comisă în timpul nopții are un conținut identic cu varianta reglementată de dispozițiile art. 211 alin. (2) lit. b) CP 1969.

Tâlhăria comisă într-un mijloc de transport sau asupra unui mijloc de transport reia *parțial* conținutul agravantei prevăzute de art. 211 alin. (2) lit. c) CP 1969, făcând referire doar la tâlhăria comisă în mijlocul de transport, nu și în locul public, și extinde aplicabilitatea acestei împrejurări agravante și la fapta comisă *asupra* unui mijloc de transport.

Tâlhăria săvârșită prin violare de domiciliu sau sediu profesional are corespondent în Codul penal din 1969 în forma agravată a tâlhăriei săvârșite într-o locuință sau dependințe ale acesteia [art. 211 alin. (2^1) lit. c)].

Exprimarea folosită în modificarea adusă Codului penal din 1969 prin Legea nr. 169/2002 nu a fost cea mai explicită. Pentru a pune capăt controverselor, Înalta Curte de Casație și Justiție a intervenit printr-un recurs în interesul legii[2], stabilind că există concurs de infracțiuni între violare de domiciliu și tâlhăria prevăzută de art. 211 alin. (2^1) lit. c) în situația pătrunderii, în orice mod, într-o locuință sau dependințe ale acesteia, urmată de săvârșirea unei tâlhării, dar și în cazul pătrunderii, în orice mod, într-o curte sau într-un loc împrejmuit ce ține de domiciliul persoanei, urmată de săvârșirea unei tâlhării. Noua reglementare a acestei forme agravate prevede expres că tâlhăria trebuie săvârșită prin violare de domiciliu sau sediu profesional și stabilește absorbția infracțiunii de violare de domiciliu sau violare a sediului profesional, după caz, în forma calificată a tâlhăriei. Soluția consacrată în noul Cod penal pune capăt controverselor și înlătură aplicabilitatea soluției stabilite prin recursul în interesul legii.

B.C.U "M. EMINESCU" IAȘ

[1] *T. Toader*, Drept penal român..., p. 139.

[2] I.C.C.J, S.U., dec. nr. XXXI/2007 (M. Of. nr. 772 din 14 noiembrie 2007).

Tâlhăria săvârșită în condițiile art. 229 alin. (3) NCP. Forma calificată a tâlhăriei prevăzută de art. 234 alin. (2) NCP reprezintă o *incriminare nouă* și se referă la situațiile care, potrivit art. 229 alin. (3), agravează infracțiunea de furt și care constituie, odată cu intrarea în vigoare a noului Cod penal, circumstanțe care agravează și infracțiunea de tâlhărie.

Tâlhăria care a avut ca urmare vătămarea corporală. O astfel de modalitate agravată cunoștea infracțiunea de tâlhărie și în Codul penal din 1969, sub forma tâlhăriei care a avut ca urmare vătămarea corporală gravă a victimei (astfel cum aceasta era prevăzută în art. 182 CP 1969).

Vătămarea corporală astfel cum este reglementată în noul Cod penal (art. 194) presupune, în cea mai mare parte, producerea unora dintre rezultatele prevăzute pentru vătămarea corporală gravă din Codul penal din 1969. Astfel, în cazul în care tâlhăria a fost urmată de producerea unei infirmități, a unui prejudiciu estetic grav și permanent, a avortului sau are drept consecință punerea în primejdie a vieții persoanei nu există diferență de reglementare între vechiul și noul Cod penal.

Sfera de aplicabilitate a formei calificate a infracțiunii de tâlhărie este însă limitată în cazul în care aceasta are drept urmare o vătămare care necesită pentru vindecare îngrijiri medicale. Dacă în Codul penal din 1969 vătămarea care necesita pentru vindecare mai mult de 60 de zile de îngrijiri medicale se încadra în forma agravată a tâlhăriei, în noul Cod penal, pentru a fi atrasă reținerea tâlhăriei calificate, este necesară o gravitate mai mare a vătămării, care trebuie să constea în leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane care să necesite pentru vindecare mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale.

Legea penală mai favorabilă. Regimul sancționator prevăzut pentru tâlhăria calificată, astfel cum este reglementată în noul Cod penal, este mult atenuat, scăzând limitele pedepselor prevăzute pentru împrejurările care califică această infracțiune. Din acest punct de vedere, noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă. De asemenea, caracterul atenuat al noii reglementări decurge și din faptul că sunt eliminate anumite împrejurări agravante (cum ar fi tâlhăria care a avut consecințe deosebit de grave).

În ceea ce privește condițiile de incriminare, reglementarea din noul Cod penal este mai severă în raport cu reglementarea din Codul penal din 1969, în situațiile în care extinde conținutul unor variante agravate (cum ar fi tâlhăria comisă asupra unui mijloc de transport sau tâlhăria săvârșită prin folosirea unei substanțe explozive) ori chiar incriminează modalități noi de calificare a faptei [cum ar fi tâlhăria săvârșită prin simularea de calități oficiale, tâlhăria prevăzută de art. 234 alin. (2) NCP etc.].

Art. 235. Pirateria. (1) Furtul comis, prin violență sau amenințare, de către o persoană care face parte din echipajul sau din pasagerii unei nave aflate în marea liberă, al bunurilor ce se găsesc pe acel vas sau pe o altă navă, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (1) se sancționează și capturarea unei nave aflate în marea liberă sau faptul de a provoca, prin orice mijloc, naufragiul ori eșuarea acesteia, în scopul de a-și însuși încărcătura ei sau de a tâlhări persoanele aflate la bord.

(3) Dacă pirateria a avut ca urmare vătămarea corporală, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 15 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Există piraterie și dacă fapta s-a comis pe o aeronavă sau între aeronave și nave.

COMENTARIU

Și în Codul penal din 1969, ca și în noua reglementare, infracțiunea de piraterie presupune tâlhăria săvârșită pe o navă sau împotriva unei nave aflate într-un loc nesupus jurisdicției niciunui stat[1].

Dacă în Codul penal din 1969 legiuitorul folosea, pentru a determina elementul material al faptei, termenul de „jefuire prin acte de violență", fără a explica exact conținutul acestei acțiuni, în noul Cod penal se arată expres că suntem în prezența unei tâlhării, determinându-se elementul material al pirateriei ca fiind „furtul comis prin violență sau amenințare". Chiar dacă terminologia folosită în cele două reglementări este diferită, din punct de vedere al elementului material, suntem în prezența aceleiași fapte, și anume tâlhăria săvârșită pe o navă sau împotriva unei nave aflate în marea liberă.

Ceea ce este *diferit* în noul Cod penal este optica legiuitorului în privința subiectului activ al infracțiunii. Acesta trebuie să fie o persoană care face parte din echipajul sau din pasagerii navei. În Codul penal din 1969, subiectul activ al infracțiunii de piraterie era reprezentat de o pluralitate de făptuitori[2], textul de incriminare impunând ca fapta să fie săvârșită de „echipajul sau pasagerii unei nave".

Există *diferențe* și în privința elementului material, deoarece folosirea violenței conduce la absorbția în conținutul infracțiunii de piraterie a unor fapte de violență mai grave decât cele care intrau în conținutul infracțiunii astfel cum era prevăzută în codul anterior, diferență care rezultă din modul în care este reglementată în noul Cod penal infracțiunea de lovire sau alte violențe. O altă *deosebire* ce privește actele de violență se referă la faptul că noua reglementare nu mai impune condiția ca acestea să fie săvârșite în scopuri personale, nu mai condiționează existența jefuirii de scopuri personale, cum era prevăzut în Codul penal din 1969.

În alin. (2) al art. 235 NCP este reglementată o altă modalitate a infracțiunii de piraterie, care reprezintă o *incriminare nouă*, ce constă în capturarea unei nave aflate în marea liberă sau faptul de a provoca, prin orice mijloc, naufragiul ori eșuarea acesteia, în scopul de a-și însuși încărcătura ei sau de a tâlhări persoanele

[1] *O. Loghin, T. Toader*, Drept penal român. Partea specială, Casa de Editură și presă „Șansa" SRL, București, 1998, p. 259.

[2] *T. Toader*, Drept penal român..., p. 156; *M. Basarab, V. Pașca (coord.), Gh. Mateuț, T. Medeanu, C. Butiuc, M. Bădilă, R. Bodea, P. Dungan, V. Mirișan, R. Mancaș, C. Miheș*, Codul penal comentat. Vol. II. Partea specială, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 433.

aflate la bord. Fapta este reglementată ca o modalitate a infracțiunii de piraterie, întrucât ceea ce primează este scopul patrimonial urmărit de autor, și nu capturarea sau naufragierea navei. Acestea sunt modalitățile prin care se urmărește însușirea încărcăturii sau tâlhărirea persoanelor aflate la bordul unei nave.

În alin. (3) al art. 235 NCP este prevăzută forma agravată a infracțiunii, ce constă în pirateria care a avut ca urmare vătămarea corporală, formă ce apărea și în vechea reglementare. Conținutul celor două agravante nu este însă identic, deoarece vătămarea corporală din noul Cod penal nu presupune aceleași urmări ca acelea prevăzute pentru vătămarea corporală gravă astfel cum era reglementată în Codul penal din 1969.

Dispozițiile alin. (4) al art. 235 NCP sunt identice cu cele din alin. (4) al art. 212 CP 1969 și asimilează infracțiunii de piraterie astfel de fapte care sunt comise pe o aeronavă sau între aeronave și nave.

Legea penală mai favorabilă. Din punct de vedere al regimului sancționator, pentru faptele prevăzute în alin. (1) și (3) există o reducere a limitei maxime a pedepsei, ceea ce imprimă legii noi un caracter favorabil. Astfel, pentru pirateria în formă simplă, maximul special scade de la 18 ani la 15 ani închisoare, iar pentru pirateria în formă agravată maximul special scade de la 20 de ani la 15 ani închisoare. Pentru ambele forme ale infracțiunii se prevede însă aplicarea pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi.

În privința faptei prevăzute în alin. (2), care reprezintă o incriminare nouă, nu se pune probleme legii mai favorabile.

Art. 236. Tâlhăria sau pirateria urmată de moartea victimei. Dacă faptele prevăzute în art. 233-235 au avut ca urmare moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

În noul Cod penal, legiuitorul a ales să incrimineze distinct faptele de tâlhărie sau piraterie urmate de moartea victimei, spre deosebire de Codul penal din 1969, unde acestea erau reglementate sub formă de variante agravate ale infracțiunilor menționate.

Deși au o reglementare distinctă, separată, conținutul acestor fapte este *identic* cu conținutul faptelor reglementate în Codul penal din 1969 prin prevederile art. 211 alin. (3) teza a II-a, respectiv art. 212 alin. (3) teza a II-a. Este situația în care tâlhăria și pirateria conduc, praeterintenționat, la moartea victimei. Această consecință gravă, care se impută făptuitorului din culpă, este cea care justifică incriminarea distinctă și sancționarea corespunzătoare a faptelor prevăzute de art. 236 NCP.

Legea penală mai favorabilă. Prin limitele de pedeapsă care sunt reduse semnificativ, noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă. Astfel, dacă în vechea reglementare tâlhăria și pirateria urmate de moartea victimei erau pedep-

site cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi, în noua reglementare, aceleași fapte sunt sancționate cu pedeapsa închisorii de la 7 la 18 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Art. 237. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 233-235 se pedepsește.

COMENTARIU

Și în Codul penal din 1969, potrivit dispozițiilor art. 222, tentativa infracțiunilor de tâlhărie și piraterie, astfel cum erau reglementate prin dispozițiile art. 211 și art. 212, era pedepsită, ceea ce înseamnă că, în această privință, nu există *nicio diferență* de reglementare între vechiul și noul Cod penal.

Capitolul III. Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii

Art. 238. Abuzul de încredere. (1) Însușirea, dispunerea sau folosirea, pe nedrept, a unui bun mobil al altuia, de către cel căruia i-a fost încredințat în baza unui titlu și cu un anumit scop, ori refuzul de a-l restitui se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Reglementarea din noul Cod penal a infracțiunii de abuz de încredere reia modalitățile de săvârșire prevăzute în Codul penal din 1969 și adaugă la condițiile de incriminare o modalitate nouă prin care poate fi săvârșită infracțiunea. Astfel, *sunt păstrate* modalitățile de însușire, dispunere pe nedrept sau refuzul de restituire a unui bun mobil încredințat în baza unui titlu, dar se prevede, *în plus*, săvârșirea acestor acțiuni cu un anumit scop și, tot ca *element de noutate*, este consacrată ca modalitate de săvârșire a faptei și folosirea pe nedrept a bunului mobil al altuia.

Ca să constituie element material al infracțiunii și să poată fi atrasă răspunderea penală, folosirea de către făptuitor trebuie să nu fie permisă în baza titlului prin care bunul i-a fost încredințat. Aceasta presupune fie situația în care făptuitorul nu avea dreptul să folosească bunul, fie situația în care, în baza titlului, era permisă utilizarea lui de către făptuitor, dar numai într-un anumit scop, care a fost nesocotit de acesta când l-a folosit.

Problema *deosebirilor dintre infracțiunea de abuz de încredere și infracțiunea de tâlhărie săvârșită prin remiterea silită a bunului* de către partea vătămată făptuitorului se va menține și prin aplicarea noului Cod penal. Astfel, elementul esențial care trebuie depistat pentru a distinge cele două fapte îl constituie exis-

tența titlului în baza căruia a fost încredințat bunul. În cazul în care bunul a fost remis de partea vătămată ca urmare a temerii exercitate asupra ei și, ulterior, făptuitorul refuză restituirea, sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii de tâlhărie[1], deoarece deținerea bunului de către făptuitor nu are la bază un titlu, iar refuzul de restituire nu mai are relevanță, de vreme ce infracțiunea de tâlhărie se consumase.

În privința aspectelor procesuale prevăzute în alin. (2), cu privire la punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, nu sunt modificări față de Codul penal din 1969, chiar dacă acesta prevedea că, „dacă bunul este proprietate privată, cu excepția cazului când acesta aparține în întregime sau în parte statului, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate", deoarece dispoziția „cu excepția cazului când acesta este în întregime sau în parte al statului" a fost declarată neconstituțională[2]. Deosebiri apar însă cu privire la stingerea acțiunii penale, deoarece, potrivit noului Cod penal, pentru infracțiunile urmărite la plângere prealabilă, acțiunea penală se poate stinge doar prin retragerea plângerii, împăcarea părților putând interveni în cazul infracțiunilor urmărite din oficiu pentru care este prevăzută expres posibilitatea împăcării.

Legea penală mai favorabilă. Potrivit noului Cod penal, infracțiunea de abuz de încredere se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă, ceea ce înseamnă că, din punct de vedere al regimului sancționator, noua reglementare este mai favorabilă, de vreme ce limita maximului special al pedepsei închisorii este scăzută cu 2 ani față de Codul penal din 1969.

În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal este legea mai severă, introducând printre modalitățile de săvârșire a infracțiunii comiterea acesteia prin folosirea pe nedrept a bunului mobil.

Art. 239. Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor. (1) Fapta debitorului de a înstrăina, ascunde, deteriora sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său ori de a invoca acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează fapta persoanei care, știind că nu va putea plăti, achiziționează bunuri ori servicii producând o pagubă creditorului.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Incriminarea abuzului de încredere prin fraudarea creditorilor *nu are corespondent* în Codul penal din 1969, dar este justificată tot de apărarea încrederii care

[1] I.C.C.J., s. pen., dec. nr. 467/2006, în B.J. 2006, Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 655.
[2] C.C.R., dec. nr. 177 din 15 decembrie 1998 (M. Of. nr. 77 din 24 februarie 1999).

trebuie să guverneze raporturile patrimoniale. Infracțiunea de abuz de încredere prin fraudarea creditorilor se regăsește și în alte legislații (franceză, elvețiană), iar introducerea ei a fost motivată de frecvența săvârșirii în practică a unor asemenea fapte și de imposibilitatea organelor judiciare de a le reprima în lipsa unei prevederi legale.

Infracțiunea este reglementată într-o variantă tip și o variantă asimilată. În varianta tip, debitorul înstrăinează, ascunde, deteriorează sau distruge, în tot sau în parte, valori ori bunuri din patrimoniul său ori invocă acte sau datorii fictive în scopul fraudării creditorilor, ceea ce înseamnă că el acționează numai cu intenție directă calificată de scopul urmărit. În varianta asimilată, făptuitorul poate acționa fie cu intenție directă, fie cu intenție indirectă, însă existența infracțiunii este condiționată de producerea unei pagube creditorului.

Din punct de vedere procesual, punerea în mișcare a acțiunii penale este condiționată de plângerea prealabilă a persoanei vătămate. Prin urmare, stingerea acțiunii penale se poate realiza prin retragerea plângerii.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

Art. 240. Bancruta simplă. (1) Neintroducerea sau introducerea tardivă, de către debitorul persoană fizică ori de reprezentantul legal al persoanei juridice debitoare, a cererii de deschidere a procedurii insolvenței, într-un termen care depășește cu mai mult de 6 luni termenul prevăzut de lege de la apariția stării de insolvență, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

În legislația anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea de bancrută simplă era reglementată prin dispozițiile art. 143 alin. (1) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței[1].

În noul Cod penal, infracțiunea de bancrută simplă are un conținut identic cu cea reglementată prin Legea nr. 85/2006, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Ca *element de diferențiere*, din punct de vedere al aspectelor procesuale, noul Cod penal prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Legea penală mai favorabilă. Referitor la condițiile de incriminare și la regimul sancționator nu există deosebiri între vechea și noua reglementare. Dacă se examinează comparativ condițiile de tragere la răspundere penală, sunt mai favorabile

[1] M. Of. nr. 359 din 21 aprilie 2006.

prevederile din noul Cod penal, care condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale de plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Art. 241. Bancruta frauduloasă. (1) Fapta persoanei care, în frauda creditorilor:

a) falsifică, sustrage sau distruge evidențele debitorului ori ascunde o parte din activul averii acestuia;

b) înfățișează datorii inexistente sau prezintă în registrele debitorului, în alt act sau în situația financiară sume nedatorate;

c) înstrăinează, în caz de insolvență a debitorului, o parte din active

se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

În legislația anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea de bancrută frauduloasă era reglementată prin dispozițiile art. 143 alin. (2) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței.

În noul Cod penal, infracțiunea de bancrută frauduloasă are un *conținut asemănător* cu cea reglementată prin Legea nr. 85/2006, inclusiv sub aspectul regimului sancționator. Noua reglementare *a preluat* modalitățile de săvârșire a infracțiunii astfel cum ele erau reglementate anterior, cu *deosebirea* că a precizat expres că, și în cazul în care făptuitorul falsifică, sustrage sau distruge evidențele debitorului ori ascunde o parte din activul averii acestuia, acțiunile sale trebuie săvârșite „în frauda creditorilor", element care, anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, era prevăzut doar pentru modalitățile de săvârșire a infracțiunii prevăzute la lit. b) și c) ale art. 143 din Legea nr. 85/2006.

Ca *element de diferențiere*, din punct de vedere al aspectelor procesuale, noul Cod penal prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Legea penală mai favorabilă. Cât privește condițiile de incriminare și regimul sancționator nu există deosebiri între vechea și noua reglementare. Dacă se examinează comparativ condițiile de tragere la răspundere penală, sunt mai favorabile prevederile din noul Cod penal, care condiționează punerea în mișcare a acțiunii penale de plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Art. 242. Gestiunea frauduloasă. (1) Pricinuirea de pagube unei persoane, cu ocazia administrării sau conservării bunurilor acesteia, de către cel care are ori trebuie să aibă grija administrării sau conservării acelor bunuri se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită de administratorul judiciar, de lichidatorul averii debitorului sau de un reprezentant sau prepus al acestora, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) săvârșite în scopul de a dobândi un folos patrimonial se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(4) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Infracțiunea de gestiune frauduloasă este reglementată în noul Cod penal într-o variantă tip și două variante agravate.

Reglementarea infracțiunii în varianta tip presupune aproape aceleași condiții de incriminare ca și în Codul penal din 1969, *diferențe* existând în privința regimului sancționator. Astfel, noul Cod penal aduce o scădere a maximului special al pedepsei închisorii de la 5 ani la 3 ani și, în plus, prevede, alternativ, posibilitatea sancționării faptei cu amendă. O altă *diferență* constă în faptul că noua reglementare a infracțiunii nu mai prevede expres, cum era precizat anterior, ca fapta să fie comisă cu rea-credință. Existența relei-credințe era necesară pentru a sublinia incriminarea faptei numai în situația în care aceasta era comisă cu intenție. Potrivit noului Cod penal, nu mai era necesară prevederea expresă a acestui element, deoarece fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai în cazul în care legea o prevede în mod expres[1]. Un *element de continuitate* îl reprezintă menținerea săvârșirii infracțiunii de un subiect activ calificat, prin calitatea de persoană care are sau ar trebui să aibă grija administrării sau conservării unor bunuri.

Prima variantă agravată, reglementată de art. 242 alin. (2) NCP, presupune un subiect activ calificat, fapta putând fi săvârșită numai de administratorul judiciar, de lichidatorul averii debitorului ori de un reprezentant sau prepus al acestora. Această modalitate a infracțiunii era reglementată și anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, prin dispozițiile art. 144 alin. (1) din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței. Regimul sancționator este însă diferit; în vechea reglementare, pedeapsa consta în închisoare de la 3 la 8 ani, pe când noua reglementare prevede un regim sancționator mult atenuat, reprezentat de pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani.

A doua variantă agravată, prevăzută de art. 242 alin. (3) NCP, se referă la infracțiunea în forma tip sau în varianta agravată prevăzută în alin. (2), săvârșită în scopul de a dobândi un folos patrimonial. Și Codul penal din 1969 reglementa această formă agravată condiționată de scopul urmărit de făptuitor, iar sancțiunea prevăzută era închisoarea de la 3 la 10 ani, dacă fapta nu constituia o infracțiune mai gravă. Săvârșirea faptei de un subiect activ calificat (administratorul judiciar, lichidatorul averii debitorului sau un reprezentant ori prepus al acestora) în scopul de a dobândi un folos patrimonial era reglementată prin Legea nr. 85/2006 și sancționată mult mai grav, cu pedeapsa închisorii de la 5 la 12 ani. *Diferența* adusă de noul Cod penal în privința acestei forme agravate vizează exclusiv regimul sancționator, care nu mai este diferențiat, iar față de Codul penal din 1969 și față

[1] Potrivit dispozițiilor art. 16 alin. (6) teza a II-a NCP.

de Legea nr. 85/2006 presupune limite de pedeapsă mult reduse, prevăzând ca sancțiune pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani.

În privința aspectelor procesuale prevăzute în alin. (4), pentru forma simplă a infracțiunii nu sunt modificări față de Codul penal din 1969, chiar dacă acesta prevedea că, „dacă bunul este proprietate privată, cu excepția cazului când acesta aparține în întregime sau în parte statului, acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate", deoarece dispoziția „cu excepția cazului când acesta este în întregime sau în parte al statului" a fost declarată neconstituțională[1]. Pentru variantele agravate, ca *element de noutate*, este prevăzută punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a părții vătămate, spre deosebire de reglementarea anterioară, potrivit căreia punerea în mișcare a acțiunii penale avea loc din oficiu.

Legea penală mai favorabilă. Nu există diferențe de reglementare în privința condițiilor de incriminare și a condițiilor de tragere la răspundere penală. Din punct de vedere al regimului sancționator, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, deoarece atât forma simplă a infracțiunii, cât și modalitățile agravate ale acesteia sunt sancționate cu pedepse cu limite reduse față de cele prevăzute în Codul penal din 1969 și în Legea nr. 85/2006. În plus, pentru forma simplă a infracțiunii, noul Cod penal prevede posibilitatea sancționării, în mod alternativ, cu amendă, ceea ce reflectă, de asemenea, un caracter favorabil.

Art. 243. Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor. (1) Fapta de a nu preda în termen de 10 zile un bun găsit autorităților sau celui care l-a pierdut sau de a dispune de acel bun ca de al său se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și însușirea pe nedrept a unui bun mobil ce aparține altuia, ajuns din eroare sau în mod fortuit în posesia făptuitorului, sau nepredarea acestuia în termen de 10 zile din momentul în care a cunoscut că bunul nu îi aparține.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

COMENTARIU

Infracțiunea reglementată de dispozițiile art. 243 NCP are corespondent în Codul penal din 1969, fapta fiind incriminată prin dispozițiile art. 216 sub denumirea de „Însușirea bunului găsit". Noua denumire a infracțiunii se dovedește a fi completă și acoperă atât varianta tip, cât și varianta asimilată în care poate fi săvârșită fapta.

În ceea ce privește varianta tip, infracțiunea are un conținut identic cu acela prevăzut în vechiul Cod penal și *nu există diferențe* nici în privința regimului sancționator.

Varianta asimilată prezintă *diferențe* față de reglementarea din Codul penal din 1969. Ca *element de continuitate*, se păstrează posibilitatea săvârșirii faptei prin

[1] C.C.R., dec. nr. 5 din 4 februarie 1999 (M. Of. nr. 95 din 5 martie 1999).

însușirea pe nedrept a bunului mobil ajuns din eroare în posesia făptuitorului. Noul Cod penal *adaugă* însă faptei săvârșite în această modalitate și situația în care bunul ajunge *în mod fortuit* în posesia făptuitorului și apoi este însușit pe nedrept de acesta. Așadar, pentru sancționarea tuturor faptelor de însușire a bunului găsit, noua reglementare incriminează și situația în care bunul, în mod accidental, cu totul întâmplător, ajunge în posesia făptuitorului, care hotărăște să îl facă al său.

Un *alt element de noutate* este reprezentat de posibilitatea săvârșirii faptei în varianta asimilată prin nepredarea bunului, ajuns din eroare sau în mod fortuit în posesia făptuitorului, în termen de 10 zile din momentul în care acesta și-a dat seama că bunul nu îi aparține. Astfel, este sancționată și starea de pasivitate a făptuitorului care, deși a realizat că bunul nu este al său, nici nu îl însușește, dar nici nu face demersurile necesare pentru a-l restitui, prevăzându-se exact termenul la împlinirea căruia se consumă infracțiunea. În lipsa prevederii acestei modalități de săvârșire a infracțiunii, se putea ajunge la situația – care fusese deja semnalată în literatura de specialitate[1] – ca bunul să fie păstrat oricât și chiar să nu fie restituit niciodată, cu condiția ca făptuitorul să nu realizeze un act de luare în stăpânire, fără a putea fi atrasă răspunderea penală a acestuia.

În ceea ce privește aspectele procesuale, dacă în privința punerii în mișcare a acțiunii penale nu există diferență de reglementare, întrucât se menține punerea în mișcare din oficiu a acțiunii penale, în privința stingerii procesului penal apare o *modificare*, deoarece prin prevederile art. 243 alin. (3) NCP este permisă împăcarea, ca modalitate de stingere a procesului penal.

Legea penală mai favorabilă. Cu privire la condițiile de incriminare, noul Cod penal este mai sever, deoarece în varianta asimilată prevede și alte modalități de săvârșire a infracțiunii și lărgește sfera posibilităților prin care bunul poate ajunge în posesia făptuitorului. Nu există însă deosebiri în privința regimului sancționator între vechea și noua reglementare.

Referitor la aspectele procesuale, noul Cod penal constituie o reglementare mai favorabilă, deoarece permite împăcarea ca modalitate de înlăturare a răspunderii penale.

Art. 244. Înșelăciunea. (1) Inducerea în eroare a unei persoane prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase sau ca mincinoasă a unei fapte adevărate, în scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos patrimonial injust și dacă s-a pricinuit o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Înșelăciunea săvârșită prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă mijlocul fraudulos constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

[1] *O. Loghin, T. Toader*, op. cit., 1998, p. 288.

COMENTARIU

În noul Cod penal, incriminarea înșelăciunii în forma simplă are conținut identic celei din Codul penal din 1969, cu *deosebiri* sub aspectul regimului sancționator.

În privința formelor agravate, ca *element de continuitate* se păstrează modalitatea săvârșirii faptei prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase. Sancțiunea prevăzută pentru această agravantă are însă limite reduse față de cea prevăzută în vechea reglementare pentru aceeași faptă.

Ca *element de noutate*, legiuitorul noului Cod penal a renunțat la agravarea pedepsei pentru înșelăciunea în convenții, înșelăciunea prin emiterea de cecuri fără acoperire și înșelăciunea care a produs consecințe deosebit de grave, fapte care erau incriminate în Codul penal din 1969 ca variante agravate.

Tot o *deosebire* față de vechea reglementare o reprezintă și posibilitatea împăcării, care înlătură răspunderea penală, potrivit dispozițiilor art. 244 alin. (3) NCP.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește incriminarea faptei, noua reglementare este mai favorabilă, deoarece renunță la sancționarea penală a unor modalități ale infracțiunii de înșelăciune.

Același caracter de lege mai favorabilă îl are noul Cod penal și în privința regimului sancționator, pedepsele având limite mult reduse față de vechea reglementare. Astfel, înșelăciunea în forma simplă este sancționată cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani, pe când în Codul penal din 1969 sancțiunea consta în pedeapsa închisorii de la 6 luni la 12 ani. În ceea ce privește înșelăciunea reglementată în alin. (2) al art. 244 NCP, sancțiunea constă în închisoarea de la 1 la 5 ani, iar potrivit Codului penal din 1969, pedeapsa era închisoarea de la 3 la 15 ani.

Referitor la aspectele procesuale, noul Cod penal constituie o reglementare mai favorabilă, deoarece permite împăcarea ca modalitate de înlăturare a răspunderii penale.

Art. 245. Înșelăciunea privind asigurările. (1) Distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare, ascunderea sau înstrăinarea unui bun asigurat împotriva distrugerii, degradării, uzurii, pierderii sau furtului, în scopul de a obține, pentru sine sau pentru altul, suma asigurată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fapta persoanei care, în scopul prevăzut în alin. (1), simulează, își cauzează sau agravează leziuni sau vătămări corporale produse de un risc asigurat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Împăcarea înlătură răspunderea penală.

COMENTARIU

Înșelăciunea privind asigurările constituie o *infracțiune nouă*, a cărei necesitate rezultă din dezvoltarea pieței asigurărilor și din creșterea faptelor prin care, în nod nelegal, se încearcă obținerea sumei asigurate.

Infracțiunea este reglementată într-o variantă tip și într-o variantă atenuată. Deși forma tip cunoaște ca element material posibilitatea săvârșirii prin acțiuni tipice

infracțiunii de distrugere (distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare), fapta reprezintă o variantă a infracțiunii de înșelăciune, și nu a celei de distrugere. Explicația rezidă în valoarea socială ocrotită prin incriminarea faptei, aceea a încrederii și bunei-credințe care trebuie să guverneze raporturile patrimoniale din domeniul asigurărilor[1].

Dacă în cazul formei simple obiectul material al faptei îl reprezintă bunul asigurat, în cazul formei atenuate făptuitorul acționează asupra propriului corp, în scopul obținerii sumei asigurate.

În ambele variante, infracțiunea este săvârșită cu intenție directă, calificată de scopul urmărit de făptuitor și prevăzut expres în lege. Pentru existența infracțiunii nu este necesar ca făptuitorul să obțină suma asigurată, ci doar să acționeze având acest scop. În cazul în care acțiunile făptuitorului nu au fost determinate de scopul obținerii sumei asigurate, lipsa acestui element constitutiv împiedică tragerea la răspundere penală.

În ceea ce privește aspectele procesuale, este posibilă împăcarea, ca modalitate de înlăturare a răspunderii penale.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

Art. 246. Deturnarea licitațiilor publice. Fapta de a îndepărta, prin constrângere sau corupere, un participant de la o licitație publică ori înțelegerea între participanți pentru a denatura prețul de adjudecare se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de deturnare a licitațiilor publice *nu are corespondent* în reglementarea Codului penal din 1969. Deoarece există interesul și tentația pentru participanții la o licitație publică de a-și asigura câștigarea acesteia, nu sunt puține situațiile în care ei pot apela la mijloace frauduloase pentru a-și consolida șansele de câștig.

Noul Cod penal a avut în vedere la incriminarea faptei câteva situații care pot deveni practici frecvente pentru deturnarea licitațiilor publice. Astfel, prin constrângere sau corupere poate fi îndepărtat un participant la o licitație publică sau, în cazul în care participanții au un interes comun, poate interveni o înțelegere între aceștia, în scopul denaturării prețului de adjudecare.

Constrângerea se referă atât la amenințare, dar și la exercitarea de violențe, iar prin corupere legiuitorul a avut în vedere oferirea de bani sau de orice alte avantaje în scopul îndepărtării de la licitația publică. Înțelegerea între participanți constituie element material al faptei și atrage existența infracțiunii numai dacă se

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 260; *Al. Boroi*, Drept penal. Partea specială (conform noului Cod penal), Ed. C.H. Beck, București, 2011, p. 226.

referă la denaturarea prețului de adjudecare. Orice altă înțelegere care nu vizează acest obiectiv nu este suficientă pentru a atrage răspunderea penală.

Indiferent la care dintre aceste modalități se apelează, fapta este suficient de gravă pentru a justifica intervenția legii penale și sancționarea ei ca infracțiune.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

Art. 247. Exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile. (1) Fapta creditorului care, cu ocazia dării cu împrumut de bani sau bunuri, profitând de starea de vădită vulnerabilitate a debitorului, datorată vârstei, stării de sănătate, infirmității ori relației de dependență în care debitorul se află față de el, îl face să constituie sau să transmită, pentru sine sau pentru altul, un drept real ori de creanță de valoare vădit disproporționată față de această prestație se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Punerea unei persoane în stare de vădită vulnerabilitate prin provocarea unei intoxicații cu alcool sau cu substanțe psihoactive în scopul de a o determina să consimtă la constituirea sau transmiterea unui drept real ori de creanță sau să renunțe la un drept, dacă s-a produs o pagubă, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Exploatarea patrimonială a unei persoane vulnerabile reprezintă o *infracțiune nouă* în legea penală, care nu are corespondent în reglementarea Codului penal din 1969.

Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă și o variantă agravată. În varianta simplă se urmărește protejarea persoanelor vulnerabile, care, din cauza vârstei, stării de sănătate, infirmității sau relației de dependență în care se află față de creditor, pot fi exploatate de către acesta prin constituirea sau transmiterea unui drept real sau de creanță de valoare vădit disproporționată față de această prestație. Pentru existența infracțiunii în forma simplă, este necesar ca partea vătămată să fie o persoană vulnerabilă, vulnerabilitatea acesteia să se datoreze uneia dintre cauzele expres enumerate în textul de lege, făptuitorul să aibă cunoștință de starea de vulnerabilitate a victimei și, mai mult, să profite de aceasta pentru a obține transmiterea sau constituirea dreptului real sau de creanță. O altă condiție necesară este ca transmiterea sau constituirea dreptului real sau de creanță să aibă loc, să aibă legătură cu darea cu împrumut de bani sau bunuri, iar valoarea acestei transmiteri sau constituiri să fie vădit disproporționată față de prestație. În această modalitate, vulnerabilitatea victimei nu se datorează acțiunii făptuitorului, dar el, având cunoștință de ea, se folosește, profită de acest aspect pentru încheierea unei tranzacții patrimoniale care îi este avantajoasă.

În varianta agravată, infracțiunea are în vedere un efort suplimentar al făptuitorului, care aduce, pune victima în stare de vulnerabilitate prin provocarea

unei intoxicații cu alcool sau substanțe psihoactive. În această situație, starea de vulnerabilitate a victimei este provocată de făptuitor. Varianta agravată se justifică și prin scopul special urmărit de făptuitor, care dorește să determine victima să consimtă la constituirea sau transmiterea unui drept real sau de creanță.

Pentru a exista infracțiunea, este necesar să se producă o pagubă care, în varianta simplă, nu este prevăzută ca un element constitutiv, dar rezultă, implicit, din valoarea vădit disproporționată a prestației, iar în varianta agravată este cerută expres de lege pentru existența infracțiunii.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere că infracțiunea analizată nu are corespondent în Codul penal din 1969, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

Art. 248. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 239 alin. (1), art. 241 şi art. 244-247 se pedepseşte.

COMENTARIU

Noul Cod penal a menținut incriminarea tentativei pentru infracțiunea de înșelăciune. Potrivit Legii nr. 85/2006, tentativa la infracțiunea de gestiune frauduloasă săvârșită de administratorul judiciar ori lichidatorul averii debitorului, precum și de orice reprezentant sau prepus al acestuia ori comisă de o asemenea persoană în scopul dobândirii unui folos material era sancționată[1], iar în conformitate cu prevederile noului Cod penal, tentativa acestor fapte *nu se mai pedepsește*.

De asemenea, o *altă noutate* constă în sancționarea tentativei pentru infracțiunea de bancrută frauduloasă, care nu era pedepsită potrivit legislației anterioare intrării în vigoare a noului Cod penal.

Capitolul IV. Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice

Art. 249. Frauda informatică. Introducerea, modificarea sau ştergerea de date informatice, restricționarea accesului la aceste date ori împiedicarea în orice mod a funcționării unui sistem informatic, în scopul de a obține un beneficiu material pentru sine sau pentru altul, dacă s-a cauzat o pagubă unei persoane, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de fraudă informatică, astfel cum este reglementată prin dispozițiile art. 249 NCP, a cunoscut o reglementare similară prin dispozițiile art. 49 din Titlul III al Cărții I a Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției.

[1] Potrivit art. 144 alin. (3) din Legea nr. 85/2006.

Diferențe de reglementare există în privința regimului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, nu există diferențe de reglementare, infracțiunea având același conținut ca și în reglementarea Legii nr. 161/2003.

Referitor la regimul sancționator, noul Cod penal prevede o reducere a limitelor pedepsei, deoarece, dacă în legislația anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal infracțiunea era pedepsită cu închisoarea de la 3 la 12 ani, potrivit noii reglementări, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, ceea ce înseamnă că aceasta din urmă are caracter de lege mai favorabilă.

Art. 250. Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos. (1) Efectuarea unei operațiuni de retragere de numerar, încărcare sau descărcare a unui instrument de monedă electronică ori de transfer de fonduri, prin utilizarea, fără consimțământul titularului, a unui instrument de plată electronică sau a datelor de identificare care permit utilizarea acestuia, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează efectuarea uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive.

(3) Transmiterea neautorizată către altă persoană a oricăror date de identificare, în vederea efectuării uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de efectuare de operațiuni financiare în mod fraudulos are corespondent în legislația anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal în dispozițiile art. 27 alin. (1)-(3) din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată.

Ca *element de continuitate*, se mențin condițiile de incriminare a faptei astfel cum ele erau prevăzute de Legea nr. 365/2002. Infracțiunea este reglementată într-o variantă tip, o variantă asimilată și o variantă atenuată.

Ca *element de diferențiere*, noua reglementare nu a mai prevăzut varianta agravată prin care era sancționată săvârșirea faptelor de un subiect activ calificat[1]. O altă modificare adusă de noul Cod penal o reprezintă reglementarea ca variantă atenuată a faptei prevăzute în alin. (3), în timp ce, în vechea reglementare, această situație era sancționată cu aceeași pedeapsă ca și infracțiunea în formă tip. Este normal să existe o diferență de reglementare între cele două modalități de comitere a infracțiunii, care să se reflecte în regimul sancționator, de vreme

[1] Potrivit dispozițiilor art. 27 alin. (4) din Legea nr. 365/2002: „Pedeapsa este închisoarea de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, dacă faptele prevăzute la alin. (1)-(3) sunt săvârșite de o persoană care, în virtutea atribuțiilor sale de serviciu: a) realizează operații tehnice necesare emiterii instrumentelor de plată electronică ori efectuării tipurilor de operațiuni prevăzute la art. 1 pct. 11; sau b) are acces la mecanismele de securitate implicate în emiterea sau utilizarea instrumentelor de plată electronică; sau c) are acces la datele de identificare sau la mecanismele de securitate implicate în efectuarea tipurilor de operațiuni prevăzute la art. 1 pct. 11".

ce fapta prevăzută în alin. (3), ce constă doar în transmiterea neautorizată a unor date de identificare, nu este la fel de gravă ca utilizarea unor astfel de date pentru efectuarea de operațiuni financiare frauduloase.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal elimină incriminarea unei variante agravate a infracțiunii și, din acest punct de vedere, are un caracter favorabil.

În privința regimului sancționator, noua reglementare prevede o scădere a limitelor pedepsei. Astfel, forma tip a infracțiunii este sancționată cu pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani, pe când în vechea reglementare sancțiunea era închisoarea de la 1 la 12 ani. Și pentru forma atenuată pedeapsa a fost redusă la închisoarea de la 1 la 5 ani, spre deosebire de vechea reglementare, în care fapta era sancționată cu închisoarea de la 1 la 12 ani. Caracterul favorabil al legii se menține, chiar dacă pentru varianta tip minimul special crește de la 1 la 2 ani închisoare, având în vedere scăderea maximului special de la 12 la 7 ani închisoare și, totodată, scăderea marjei de apreciere care permite o mai corectă individualizare a pedepsei.

Art. 251. Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos. (1) Acceptarea unei operațiuni de retragere de numerar, încărcare sau descărcare a unui instrument de monedă electronică ori de transfer de fonduri, cunoscând că este efectuată prin folosirea unui instrument de plată electronică falsificat sau utilizat fără consimțământul titularului său, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează acceptarea uneia dintre operațiunile prevăzute în alin. (1), cunoscând că este efectuată prin utilizarea neautorizată a oricăror date de identificare sau prin utilizarea de date de identificare fictive.

COMENTARIU

În reglementarea anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea de acceptare a operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos avea un conținut identic și era prevăzută prin dispozițiile art. 28 din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată. Infracțiunea este reglementată într-o variantă tip și o variantă asimilată.

Ca *element de diferențiere*, noul Cod penal prevede o scădere a maximului special al pedepsei.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere că infracțiunea de acceptare a operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos are același conținut ca acela prevăzut în vechea reglementare, sub acest aspect nu se pune problema legii mai favorabile.

În privința regimului sancționator, noul Cod penal constituie legea mai favorabilă, de vreme ce maximul special al pedepsei este mai redus decât cel prevăzut anterior. Astfel, dacă în vechea reglementare pedeapsa era închisoarea de la 1 la 12 ani, în noua reglementare ea constă în închisoarea de la 1 la 5 ani.

Art. 252. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepsește.

COMENTARIU

Și în vechea reglementare tentativa infracțiunii de fraudă informatică era pedepsită (art. 50 din Legea nr. 161/2003) și, de asemenea, era sancționată și tentativa la infracțiunile de efectuare de operațiuni financiare în mod fraudulos [art. 27 alin. (5) din Legea nr. 365/2002] și acceptare a operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos [art. 28 alin. (3) din Legea nr. 365/2002].

Capitolul V. Distrugerea și tulburarea de posesie

Art. 253. Distrugerea. (1) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun aparținând altuia ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a unui astfel de bun, precum și înlăturarea măsurilor luate se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Distrugerea unui înscris sub semnătură privată, care aparține în tot sau în parte altei persoane și servește la dovedirea unui drept de natură patrimonială, dacă prin aceasta s-a produs o pagubă, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) privește bunuri care fac parte din patrimoniul cultural, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(4) Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun, săvârșită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Dispozițiile prevăzute în alin. (3) și alin. (4) se aplică chiar dacă bunul aparține făptuitorului.

(6) Pentru faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(7) Tentativa faptelor prevăzute în alin. (3) și alin. (4) se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea de distrugere în formă simplă, astfel cum este reglementată de dispozițiile art. 253 alin. (1) NCP, presupune aceleași elemente constitutive ale infracțiunii de distrugere reglementate în Codul penal din 1969, cu deosebiri în ceea ce privește regimul sancționator.

Varianta agravată a infracțiunii prevăzută în art. 253 alin. (2) NCP constituie o împrejurare *nou-incriminată*. Obiectul material al faptei de distrugere și utilitatea lui reprezintă aspectele care au determinat incriminarea mai gravă a acestei fapte. El

trebuie să îndeplinească mai multe condiții: să fie un înscris sub semnătură privată, să aparțină în totalitate sau măcar în parte altuia și să servească la dovedirea unui drept de natură patrimonială. În plus, pentru existența infracțiunii trebuie să se producă efectiv o pagubă prin distrugerea înscrisului.

O altă variantă agravată *nou-incriminată* o constituie distrugerea care privește bunuri ce aparțin patrimoniului cultural. O astfel de reglementare era necesară și are corespondent în varianta agravată a furtului prin care sunt sustrase astfel de bunuri. De vreme ce sustragerea, care presupune posibilitatea recuperării bunului, este sancționată mai grav decât furtul simplu, era normal ca distrugerea, ce constă în desființarea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui astfel de bun ori împiedicarea luării măsurilor de conservare sau de salvare a acestuia, să fie sancționată, de asemenea, mai sever decât varianta simplă a infracțiunii.

În alin. (4) al art. 253 NCP este incriminată distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unui bun, săvârșită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, care se regăsea și în Codul penal din 1969 prin dispozițiile art. 217 alin. (4). Elementul care face *diferența* între cele două reglementări se referă la incriminarea, potrivit noului Cod penal, a faptei de distrugere care are aptitudinea punerii în pericol a altor persoane sau bunuri; în Codul penal din 1969, existența formei agravate era condiționată de producerea efectivă a pericolului, nefiind suficientă numai eventualitatea producerii acestuia.

În noua reglementare nu au mai fost preluate variantele agravate prevăzute anterior în alin. (2) și (3) ale art. 217 CP 1969, și anume situația în care obiect material al infracțiunii de distrugere era un bun cu o deosebită valoare artistică, științifică, istorică, arhivistică sau o cu altă asemenea valoare, respectiv distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare a unei conducte petroliere sau de gaze, a unui cablu de înaltă tensiune, a echipamentelor și instalațiilor de telecomunicații sau pentru difuzarea programelor de radio și televiziune ori a sistemelor de alimentare cu apă și a conductelor magistrale de alimentare cu apă.

În cazul variantelor agravate prevăzute în alin. (3) și (4), fapta constituie infracțiune și în cazul în care bunul aparține făptuitorului. Ca *element de continuitate*, și în vechea reglementare, fapta săvârșită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc era sancționată chiar în cazul în care bunul aparținea făptuitorului.

Punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate pentru infracțiunea în forma tip reprezintă un *element de continuitate*, această dispoziție găsindu-se reglementată și în Codul penal din 1969.

De asemenea, sancționarea tentativei pentru fapta săvârșită prin incendiere, explozie ori prin orice alt asemenea mijloc era prevăzută și în vechea reglementare și constituie un *element care s-a păstrat* și în noul Cod penal.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere că elimină incriminarea unor variante agravate ale infracțiunii de distrugere prevăzute în Codul penal din 1969 și că limitele de pedeapsă sunt reduse față de vechea reglementare, noul Cod penal reprezintă o lege mai favorabilă. Pentru forma simplă a infracțiunii, în noua

reglementare pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la 2 ani sau amendă, pe când în vechea reglementare sancțiunea era închisoarea de la o lună la 3 ani sau amenda. Pentru varianta agravată prevăzută în alin. (4), pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, spre deosebire de Codul penal din 1969, unde pedeapsa consta în închisoare de la 3 la 15 ani.

Art. 254. Distrugerea calificată. (1) Dacă faptele prevăzute în art. 253 au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dezastrul constă în distrugerea sau degradarea unor bunuri imobile ori a unor lucrări, echipamente, instalații sau componente ale acestora şi care a avut ca urmare moartea sau vătămarea corporală a două sau mai multor persoane.

COMENTARIU

Infracțiunea de distrugere calificată reprezintă o formă agravată a infracțiunii de distrugere, iar incriminarea ei distinctă se justifică prin gravitatea urmării produse.

Şi în Codul penal din 1969 se găsea reglementată distinct distrugerea calificată, ca fiind distrugerea care a produs consecințe deosebit de grave sau care a avut ca urmare un dezastru.

Ca *element de continuitate*, noul Cod penal păstrează incriminarea faptei în situația în care a avut ca urmare un dezastru, completând explicația termenului de „dezastru" prin distrugerea, degradarea unor bunuri imobile, ceea ce înseamnă că extinde sfera faptelor prin care se poate produce un dezastru. De asemenea, în noțiunea de „dezastru" intră şi distrugerea sau degradarea unor echipamente sau componente ale acestora. Cât privește dezastrul constând în moartea sau vătămarea corporală a mai multor persoane, noul Cod penal consideră că această consecință este atrasă şi în cazul morții a două persoane, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care impunea producerea morții sau vătămării integrității corporale a mai multor persoane.

Ca *element de diferențiere*, se renunță la incriminarea distrugerii calificate care a produs consecințe deosebit de grave. De asemenea, o altă diferență de reglementare o reprezintă reducerea semnificativă a limitelor pedepsei prevăzute de lege.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal are un caracter de lege mai favorabilă, deoarece renunță la incriminarea unei împrejurări care în vechea reglementare era prevăzută ca distrugere calificată.

Referitor la tratamentul sancționator, de asemenea, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, prevăzând o pedeapsă cu limite reduse față de Codul penal din 1969. Astfel, dacă în vechiul cod sancțiunea consta în detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea unor drepturi, în noul cod fapta este sancționată cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

Art. 255. Distrugerea din culpă. (1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare, din culpă, a unui bun, chiar dacă acesta aparține făptuitorului, în cazul în care fapta este săvârșită prin incendiere, explozie sau prin orice alt asemenea mijloc și dacă este de natură să pună în pericol alte persoane sau bunuri, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă faptele au avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

COMENTARIU

Astfel cum este reglementată prin dispozițiile art. 255 NCP, distrugerea din culpă preia două dintre variantele prevăzute și în Codul penal din 1969: forma simplă a infracțiunii și varianta agravată în care fapta a avut ca urmare un dezastru presupun aceleași condiții de incriminare ca în vechea reglementare.

Ca *element de diferențiere*, se observă că legiuitorul a renunțat la incriminarea unor împrejurări care agravau fapta reglementate în vechiul Cod penal. Astfel, nu mai sunt prevăzute și nu mai atrag răspunderea penală distrugerea ori degradarea din culpă a unei conducte petroliere sau de gaze, a unei rețele electrice, a echipamentelor și instalațiilor de telecomunicații sau pentru difuzarea programelor de radio și televiziune ori a sistemelor de alimentare cu apă și a conductelor magistrale de alimentare cu apă, dacă a avut ca urmare aducerea în stare de neîntrebuințare a acestora; distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuințare, din culpă, a unui bun, chiar dacă acesta aparține făptuitorului, în cazul în care fapta a avut consecințe deosebit de grave; cazul în care dezastrul ori consecințele deosebit de grave s-au produs ca urmare a părăsirii postului sau a săvârșirii oricărei alte fapte de către personalul de conducere al unui mijloc de transport în comun ori de către personalul care asigură direct securitatea unor asemenea transporturi.

În cazul formei simple, *un element de diferențiere* se referă la incriminarea, potrivit noului Cod penal, a faptei de distrugere care are aptitudinea punerii în pericol a altor persoane sau bunuri; în Codul penal din 1969, existența formei agravate era condiționată de producerea efectivă a pericolului, nefiind suficientă numai eventualitatea producerii acestuia.

O *altă deosebire* față de vechea reglementare o reprezintă faptul că, deși infracțiunea este comisă din culpă și s-a renunțat la incriminarea unor situații care nu mai justificau intervenția legii penale, pentru faptele care continuă să fie reglementate ca infracțiuni, legiuitorul a optat pentru sancționarea acestora cu pedepse mai severe decât cele prevăzute de Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal aduce o reglementare mai favorabilă, de vreme ce elimină din sfera ilicitului penal anumite situații care erau incriminate în Codul penal.

Cu privire la condițiile de sancționare, pentru forma simplă a infracțiunii, noul Cod penal prevede o pedeapsă ce constă în închisoarea de la 3 luni la un an sau

amenda, pe când Codul penal din 1969 sancționa aceeași faptă cu închisoarea de la o lună la 2 ani sau amenda. Pentru forma agravată, pedeapsa prevăzută în noul Cod penal este închisoarea de la 5 la 12 ani, în vreme ce aceeași formă agravată era sancționată anterior cu închisoarea de la 3 la 12 ani.

Art. 256. Tulburarea de posesie. (1) Ocuparea, în întregime sau în parte, fără drept, prin violență sau amenințare ori prin desființarea sau strămutarea semnelor de hotar, a unui imobil aflat în posesia altuia se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Incriminând fapta de tulburare de posesie, legiuitorul noului Cod penal a ales *să renunțe* la sancționarea penală a faptei de tulburare de posesie în formă simplă reglementată în Codul penal din 1969. De asemenea, *nu mai este reținută* varianta agravată a săvârșirii faptei de două sau mai multe persoane împreună.

Noua incriminare a infracțiunii de tulburare de posesie preia elementele constitutive ale variantei agravate prevăzute de art. 220 alin. (2) CP 1969.

Deosebiri există și în privința regimului sancționator.

Tot un *element de diferențiere* îl constituie și punerea în mișcare a acțiunii penale la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, spre deosebire de vechea reglementare, în care acțiunea penală pentru infracțiunea de tulburare de posesie era declanșată din oficiu. În privința stingerii acțiunii penale, *deosebirea* constă în faptul că, potrivit noului Cod penal, operează retragerea plângerii, pe când, în conformitate cu Codul penal din 1969, numai împăcarea părților reprezenta modalitatea prin care acestea dispuneau asupra acțiunii penale.

Legea penală mai favorabilă. Cu privire la condițiile de incriminare, noul Cod penal are o reglementare mai favorabilă, deoarece renunță la incriminarea faptei în forma tip și la varianta agravată a săvârșirii faptei de două sau mai multe persoane împreună.

În ceea ce privește condițiile de sancționare, de asemenea, noul Cod penal constituie legea mai favorabilă, de vreme ce pentru aceeași faptă prevede limite reduse ale pedepsei închisorii și, alternativ, posibilitatea sancționării ei cu amendă. Astfel, noul Cod penal prevede o pedeapsă ce constă în închisoarea de la 1 la 5 ani sau amenda, pe când Codul penal din 1969 sancționa aceeași faptă cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Și aspectele procesuale imprimă un caracter favorabil noii reglementări a infracțiunii de tulburare de posesie, care nu mai este urmărită din oficiu, ci la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Titlul III. Infracțiuni privind autoritatea și frontiera de stat

Capitolul I. Infracțiuni contra autorității

Art. 257. Ultrajul. (1) Amenințarea săvârșită nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, loviriile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul săvârșite împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(2) Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al funcționarului public.

(4) Faptele prevăzute în alin. (1)-(3), comise asupra unui polițist sau jandarm, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite se majorează cu jumătate.

COMENTARIU

Infracțiunea de ultraj este reglementată de noul Cod penal într-o variantă simplă și trei variante agravate.

Varianta simplă a infracțiunii reia condițiile de incriminare din vechea reglementare [art. 239 alin. (1)-(4) CP 1969] și adaugă la acestea și faptele de loviri sau vătămări cauzatoare de moarte și omor săvârșite împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții.

Varianta prevăzută în alin. (2) privește o *incriminare nouă*, care vizează orice infracțiune comisă împotriva unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori asupra bunurilor acestuia. Ceea ce agravează în această situație infracțiunea este scopul special urmărit de făptuitor, acela de a intimida victima sau de a se răzbuna pe aceasta, iar fapta sa trebuie să aibă legătură cu felul în care funcționarul își exercită atribuțiile de serviciu.

În alin. (3) este incriminată fapta prevăzută în alin. (2), dar care are un subiect pasiv determinat prin calitatea de membru de familie al funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat.

În cazul în care subiectul pasiv este dublu circumstanțiat și, pe lângă calitatea de funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, este un polițist sau jandarm, faptele prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepsesc mai grav, cu o pedeapsă ale cărei limite sunt majorate cu jumătate.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal extinde incriminarea și asupra unor situații care nu erau reglementate în Codul penal din 1969, conținând, din acest punct de vedere, dispoziții mai severe.

În ceea ce privește regimul sancționator, infracțiunea de ultraj nu mai este pedepsită cu o sancțiune distinctă, ca în vechea reglementare, ci cu o sancțiune care se raportează la limitele pedepsei prevăzute pentru infracțiunea săvârșită împotriva funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau împotriva membrului de familie a acestuia, limite care vor fi majorate corespunzător.

Art. 258. Uzurparea de calități oficiale. (1) Folosirea fără drept a unei calități oficiale care implică exercițiul autorității de stat, însoțită sau urmată de îndeplinirea vreunui act legat de acea calitate, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează fapta funcționarului public care continuă să exercite o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, după ce a pierdut acest drept conform legii.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) sau alin. (2) au fost săvârşite de o persoană care poartă, fără drept, uniforme sau semne distinctive ale unei autorități publice, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de uzurpare de calități oficiale reglementată în noul Cod penal reprezintă o restrângere a aplicabilității aceluiași text de incriminare prevăzut în Codul penal din 1969 (art. 240).

Ca *element de continuitate*, se menține acțiunea tipică elementului material constând în folosirea fără drept a unei calități oficiale, însoțită sau urmată de îndeplinirea vreunui act legat de acea calitate. *Spre deosebire de vechea reglementare*, noua incriminare restrânge sfera calităților oficiale care pot fi uzurpate numai la calitățile oficiale care implică exercițiul autorității de stat. Așadar, nu mai constituie infracțiune uzurparea oricărei calități oficiale, ci doar a acelor calități care sunt specifice autorităților publice și care presupun competența titularilor lor de a da dispoziții obligatorii și de a lua măsurile necesare pentru respectarea lor[1].

[1] *V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, R. Stănoiu, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, V. Roşca*, Explicații teoretice ale Codului penal român, vol. IV, Ed. Academiei, București, 1971, p. 32.

În alin. (2) al art. 258 NCP este reglementată varianta asimilată a infracțiunii, ce se referă la fapta funcționarului public care continuă să exercite o funcție ce implică exercițiul autorității de stat după ce a pierdut acest drept conform legii. Această modalitate constituie un *element de diferențiere* față de Codul penal din 1969, care nu reglementa expres săvârșirea faptei de către persoana care a deținut la un moment dat calitatea oficială și continuă să o exercite după ce a pierdut-o. Cu toate că nu exista o reglementare expresă a acestei fapte, ea era sancționată ca infracțiune de uzurpare de calități oficiale, întrucât legea nu făcea distincție în privința subiectului activ, iar acesta putea fi și o persoană care a pierdut calitatea oficială sau care urma să o dobândească[1].

O *altă deosebire* față de Codul penal din 1969 o reprezintă incriminarea variantei agravate prevăzute în alin. (3) al art. 258 NCP, ce se referă la situația în care folosirea fără drept a calității oficiale este realizată prin purtarea, fără drept, a unei uniforme sau a unor semne distinctive ale unei autorități publice. Caracterul agravat al infracțiunii rezidă în modalitatea prin care făptuitorul săvârșește infracțiunea, modalitate care face să fie mai credibilă deținerea calității oficiale, creându-se, astfel, un pericol mai mare pentru autoritatea statului, ca urmare imediată a infracțiunii.

Un *alt element de diferențiere* se referă la regimul sancționator.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal, prin incriminarea faptei, limitează calitățile oficiale care pot fi uzurpate, ceea ce înseamnă că el constituie legea penală mai favorabilă.

Referitor la condițiile de sancționare, noua reglementare are caracter mai favorabil, prin posibilitatea de a sancționa cu pedeapsa amenzii infracțiunea de uzurpare de calități oficiale. Astfel, pentru fapta prevăzută în alin. (1), care reprezintă, parțial, conținutul infracțiunii din Codul penal din 1969, au fost menținute limitele pedepsei cu închisoarea prevăzute pentru pedepsirea infracțiunii, dar a fost prevăzută, în plus, posibilitatea sancționării cu amendă a faptei.

Art. 259. Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri. (1) Sustragerea ori distrugerea unui înscris care se află în păstrarea ori în deținerea unei persoane dintre cele prevăzute în art. 176 sau art. 175 alin. (2) se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta este săvârșită de un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Sustragerea sau distrugerea de înscrisuri este incriminată prin dispozițiile art. 259 NCP într-o variantă simplă și o variantă agravată. Ambele modalități de săvârșire a faptei își au corespondent în reglementarea Codului penal din 1969.

[1] *T. Toader*, Drept penal român..., p. 190.

Chiar dacă în codul anterior obiectul material al faptei consta în dosar, registru, document sau orice alt înscris, iar în noul cod se referă doar la înscris, există identitate între cele două obiecte. Prin orice fel de înscris păstrat sau deținut de o persoană dintre cele prevăzute de art. 176 sau art. 175 alin. (2) se poate înțelege, de asemenea, și un dosar, registru, document, formular[1].

Deosebirea față de vechea reglementare o constituie dezincriminarea distrugerii din culpă a unui înscris dintre cele enumerate anterior, cu valoare artistică, științifică, istorică, arhivistică sau o altă asemenea valoare, atât în varianta simplă, cât și în cazul în care distrugerea din culpă era comisă de un funcționar public în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal constituie o reglementare mai favorabilă, prin dezincriminarea infracțiunii săvârșite din culpă.

Privind condițiile de sancționare, prin majorarea pedepsei prevăzute în noul Cod penal, acesta cuprinde reglementări mai severe decât cele din Codul penal din 1969. Astfel, pentru varianta simplă a infracțiunii, limita minimă a sancțiunii prevăzute de lege este majorată de la 3 luni (cum era prevăzut în Codul penal din 1969) la 1 an (în noul Cod penal). Și în privința variantei agravate este prevăzută o pedeapsă ale cărei limite sunt majorate față de vechea reglementare.

Art. 260. Ruperea de sigilii. (1) Înlăturarea ori distrugerea unui sigiliu legal aplicat se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost săvârşită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda.

COMENTARIU

Infracțiunea de rupere de sigilii reglementată în noul Cod penal presupune aceleași elemente constitutive ca acelea prevăzute de vechea reglementare, atât în varianta simplă, dar și în varianta agravată a infracțiunii.

Deosebirea dintre cele două reglementări vizează limitele pedepsei prevăzute de lege pentru sancționarea infracțiunii.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât condițiile de incriminare a faptei nu sunt modificate, sub acest aspect nu se pune problema legii penale mai favorabile. În privința regimului sancționator, Codul penal din 1969 reprezintă legea mai favorabilă, deoarece prevede o limită redusă a minimului special al pedepsei închisorii. Noul Cod penal instituie limite mai mari pentru minimul special al pedepsei cu închisoarea prevăzute atât pentru varianta simplă, dar și pentru forma agravată a infracțiunii.

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 307.

Art. 261. Sustragerea de sub sechestru. (1) Sustragerea unui bun care este legal sechestrat se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost săvârșită de custode, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 2 ani sau amenda.

COMENTARIU

Infracțiunea sustragere de sub sechestru astfel cum este reglementată în noul Cod penal presupune aceleași elemente constitutive ca acelea prevăzute de vechea reglementare, atât în varianta simplă, dar și în varianta agravată a infracțiunii.

Deosebirea dintre cele două reglementări vizează limitele pedepsei prevăzute de lege pentru sancționarea infracțiunii.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât condițiile de incriminare a faptei nu sunt modificate, sub acest aspect nu se pune problema legii penale mai favorabile. În privința regimului sancționator, Codul penal din 1969 reprezintă legea mai favorabilă, deoarece prevede o limită redusă a minimului special al pedepsei închisorii. Noul Cod penal instituie limite mai mari pentru minimul special al pedepsei cu închisoarea prevăzute atât pentru varianta simplă, dar și pentru forma agravată a infracțiunii.

Capitolul II. Infracțiuni privind frontiera de stat

Art. 262. Trecerea frauduloasă a frontierei de stat. (1) Intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat a României se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită:

a) în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate;

b) de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară,

pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Tentativa se pedepsește.

(4) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de o victimă a traficului de persoane sau de minori, nu se pedepsește.

COMENTARIU

Trecerea frauduloasă a frontierei de stat este incriminată de noul Cod penal într-o variantă simplă și două variante agravate. Înaintea intrării în vigoare a noului Cod penal, infracțiunea era reglementată prin dispozițiile art. 71 din O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României[1], care prevedea varianta simplă a infracțiunii și varianta agravată prevăzută de art. 262 alin. (2) lit. a) NCP.

[1] M. Of. nr. 352 din 30 iunie 2001.

Referitor la varianta simplă, noul Cod penal prevede aceleași elemente constitutive ale infracțiunii, *diferențe* existând la nivelul regimului sancționator.

Cât privește varianta agravată prevăzută în alin. (2) lit. a), aceasta are în vedere scopul intrării sau ieșirii din țară prin trecerea ilegală a frontierei de stat, și anume sustragerea de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse ori a unei măsuri educative, privative de libertate, fiind mai cuprinzătoare, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care avea în vedere doar scopul sustragerii de la executarea unei pedepse. Tot o *deosebire* față de reglementarea anterioară se referă la regimul sancționator, noul Cod penal prevăzând o pedeapsă mai mare decât cea prevăzută în vechea reglementare.

Varianta agravată prevăzută de alin. (2) lit. b) are în vedere intrarea sau ieșirea din țară prin trecerea ilegală a frontierei săvârșită de către un străin declarat indezirabil ori căruia i-a fost interzis în orice mod dreptul de intrare sau de ședere în țară. O reglementare asemănătoare a faptei era prevăzută prin dispozițiile art. 139 din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată[1], dar aceasta era incompletă, deoarece incriminarea se referea doar la intrarea în țară prin trecerea ilegală a frontierei.

Potrivit noului Cod penal, tentativa se pedepsește, atât pentru fapta comisă în formă simplă, dar și pentru variantele agravate. Și în vechea reglementare era prevăzută sancționarea tentativei, excepție făcând situația intrării frauduloase a străinului declarat indezirabil sau împotriva căruia s-a dispus măsura interzicerii intrării pe teritoriul României, care nu era pedepsită dacă fapta rămânea în forma tentativei.

Alineatul (4) al art. 262 NCP reglementează o cauză specială de nepedepsire, care se aplică în situația în care infracțiunea în formă simplă este săvârșită de o victimă a traficului de persoane sau a traficului de minori. În reglementarea anterioară era prevăzută o cauză de nepedepsire asemănătoare, care se referea doar la situația în care fapta era comisă de o victimă a traficului de persoane.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal aduce o reglementare mai severă, deoarece extinde aplicabilitatea variantelor agravate și la alte situații care nu erau prevăzute în reglementarea anterioară (de exemplu, săvârșirea faptei în scopul sustragerii de la tragerea la răspundere penală) și prevede sancționarea tentativei pentru situația intrării frauduloase a străinului declarat indezirabil sau împotriva căruia s-a dispus măsura interzicerii intrării pe teritoriul României, care nu era pedepsită în vechea reglementare.

Cu privire la condițiile de sancționare, pentru forma simplă a infracțiunii și varianta agravată prevăzută de alin. (2) lit. a), noul Cod penal prevede limite mărite ale pedepsei închisorii, ceea ce presupune o reglementare mai severă. Cu toate acestea, pentru forma simplă a infracțiunii este prevăzută, alternativ, și amenda ca modalitate de sancționare a faptei. În schimb, pentru varianta agravată prevăzută de alin. (2) lit. b), limitele pedepsei închisorii sunt mai reduse, ceea ce înseamnă că

[1] M. Of. nr. 421 din 5 iunie 2008.

noul Cod penal are un caracter mai favorabil. Și extinderea cauzei de nepedepsire la fapta săvârșită de o persoană victimă a traficului de minori imprimă noului Cod penal caracter mai favorabil.

Art. 263. Traficul de migranți. (1) Racolarea, îndrumarea, călăuzirea, transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Când fapta a fost săvârșită;

a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;

b) prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului;

c) prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante,

pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea de trafic de migranți, astfel cum este reglementată prin dispozițiile art. 263 NCP, își are corespondent în fapta prevăzută de art. 71 din O.U.G. nr. 105/2001 privind frontiera de stat a României. Noua incriminare a menținut unele acțiuni tipice ale elementului material în forma simplă și în formele agravate și a mai adăugat altele noi.

În varianta tip, ca *element de continuitate*, s-a păstrat posibilitatea săvârșirii faptei prin activități precum racolarea, îndrumarea sau călăuzirea unei persoane în scopul trecerii frauduloase a frontierei de stat a României. Ca *element de noutate*, infracțiunea mai poate fi săvârșită și prin activități precum transportarea, transferarea sau adăpostirea unei persoane, săvârșite în același scop. Un *element de diferențiere* îl reprezintă faptul că noua reglementare nu mai prevede incriminarea organizării unor astfel de activități, iar infracțiunea există chiar și atunci când aceste acțiuni privesc o singură persoană, nemaifiind cerută condiția prevăzută în reglementarea anterioară ca aceste activități să se refere la una sau mai multe persoane. În privința sancțiunii, *nu există nicio diferență* între prevederile noului Cod penal și reglementarea anterioară.

Variantele agravate ale infracțiunii sunt prevăzute în alin. (2) al art. 263 NCP. Au fost preluate din reglementarea anterioară săvârșirea faptei prin mijloace care pun în pericol viața, integritatea sau sănătatea migrantului și, de asemenea, comiterea infracțiunii prin supunerea migrantului la tratamente inumane sau degradante, ca împrejurări care agravează infracțiunea și atrag sancționarea mai gravă a acesteia. Ca *element de diferențiere*, noul Cod penal mai prevede și o altă varianta agravată, și anume săvârșirea faptei în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial. În această modalitate, agravarea faptei este determinată de scopul special urmărit de făptuitor, acela al obținerii unui folos patrimonial. Nu

este necesar pentru reținerea acestei forme agravate ca făptuitorul să obțină folosul patrimonial ca urmare a traficului de migranți, ci este suficient doar să urmărească obținerea acestuia prin acțiunile întreprinse.

Tot o *diferență* față de vechea reglementare o reprezintă eliminarea unei variante agravate prin prevederile noului Cod penal, și anume a situației în care fapta comisă în vreuna dintre formele agravate era urmată de moartea sau sinuciderea victimei.

Legea penală mai favorabilă. Cât privește condițiile de incriminare, noul Cod penal elimină o variantă agravată, și anume fapta care are ca urmare moartea sau sinuciderea victimei, dar introduce o altă împrejurare ce este incriminată mai sever, respectiv fapta săvârșită în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial.

În privința sancțiunii prevăzute pentru forma simplă, nu există nicio deosebire între cele două reglementări. În formele agravate însă, sancțiunea prevăzută de noul Cod penal este mai redusă în privința minimului special, noua reglementare fiind mai favorabilă din acest punct de vedere. Astfel, în ceea ce privește sancționarea infracțiunii în formele ei agravate, noul Cod penal a prevăzut aceeași limită maximă a închisorii, dar a scăzut minimul special de la 5 ani, cât era prevăzut în reglementarea anterioară, la 3 ani. În schimb, noul Cod penal prevede și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 264. Facilitarea şederii ilegale în România. (1) Fapta persoanei care facilitează, prin orice mijloace, rămânerea ilegală pe teritoriul României a unei persoane, victimă a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți, care nu are cetățenia română şi nici domiciliul în România, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. Dacă mijlocul folosit constituie prin el însuşi o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(2) Când fapta a fost săvârşită:

a) în scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial;

b) de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu,

pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) sunt săvârşite cu privire la un alt străin aflat ilegal pe teritoriul României, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

COMENTARIU

Facilitarea şederii ilegale în România este incriminată în noul Cod penal într-o variantă simplă, două variante agravate şi o variantă atenuată. Anterior intrării în vigoare a noului Cod penal, această infracțiune era reglementată prin dispozițiile art. 141 din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republi-

cată. Noua infracțiune preia doar varianta simplă prevăzută anterior, pe care o tratează diferențiat, în raport de calitatea subiectului pasiv. Astfel, dacă în vechea reglementare nu se făcea nicio deosebire din punct de vedere al regimului sancționator, noul Cod penal diferențiază după cum este vorba, pe de o parte, de o persoană fără cetățenia română și fără domiciliul în România – victimă a unei infracțiuni de trafic de persoane, de minori sau de migranți (care reprezintă subiectul pasiv al infracțiunii în formă simplă) – și, pe de altă parte, de orice alt străin aflat ilegal pe teritoriul României (care constituie subiectul pasiv al infracțiunii în forma atenuată). Așadar, forma simplă a infracțiunii din reglementarea anterioară este preluată în noul Cod penal, dar incriminată distinct, în raport de calitatea subiectului pasiv.

În ceea ce privește formele agravate, noul Cod penal renunță la incriminarea împrejurărilor care agravau infracțiunea în vechea reglementare, luând în considerare alte circumstanțe ce conduc la agravarea infracțiunii. Astfel, fapta este sancționată mai grav în cazul în care există un scop special urmărit de făptuitor (scopul de a obține, direct sau indirect, un folos patrimonial) sau în cazul în care suntem în prezența unui subiect activ determinat prin calitatea de funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce crește limita minimă a pedepsei închisorii și, în plus, prevede pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 265. Sustragerea de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României. Sustragerea de la executarea obligațiilor instituite de autoritățile competente, de către străinul față de care s-a dispus măsura îndepărtării de pe teritoriul României ori a fost dispusă interzicerea dreptului de ședere, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de sustragere de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României reglementată prin dispozițiile art. 265 NCP era prevăzută anterior în art. 138 din O.U.G. nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, republicată.

Ca *element de diferențiere*, noul Cod penal precizează că obligațiile instituite față de străin pot decurge din orice măsură privind îndepărtarea de pe teritoriul României sau interzicerea dreptului de ședere. Reglementarea anterioară enumera expres și limitativ măsurile prin care pot fi instituite obligații a căror nerespectare de către străin atrăgea existența infracțiunii ca fiind: măsura expulzării, a returnării ori una dintre măsurile de interzicere a dreptului de a rămâne pe teritoriul țării sau de stabilire temporară a domiciliului ori a reședinței în anumite zone sau localități. Un *alt element de diferențiere* constă în eliminarea cerinței săvârșirii

faptei cu rea-credință, care semnifica, în reglementarea anterioară, incriminarea săvârșirii faptei cu intenție. În noul Cod penal se prevede că fapta constând fie în acțiune, fie în inacțiune constituie infracțiune când este săvârșită cu intenție, iar incriminarea faptei comise din culpă trebuie să fie prevăzută expres de lege[1].

Tot ca *element de diferențiere*, în noua reglementare a infracțiunii este prevăzută o pedeapsă cu limite reduse.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, de vreme ce, în privința sancțiunii, operează o reducere a limitelor pedepsei închisorii și introduce și pedeapsa amenzii ca modalitate alternativă de sancționare.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

[1] Potrivit dispozițiilor art. 16 alin. (6) NCP.

Titlul IV. Infracțiuni contra înfăptuirii justiției

Art. 266. Nedenunțarea. (1) Fapta persoanei care, luând cunoștință de comiterea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților.

COMENTARIU

Cu unele *deosebiri semnificative*, infracțiunea de nedenunțare (art. 266 NCP) are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Nedenunțarea unor infracțiuni" din art. 262 CP 1969.

La fel ca și în reglementarea anterioară, elementul material al laturii obiective a infracțiunii de nedenunțare se realizează printr-o inacțiune, ce constă în neîncunoștințarea de îndată a autorităților despre săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

O *primă modificare* adusă de noua reglementare privește faptele prevăzute de legea penală în cazul cărora există obligația de denunțare, legiuitorul reapreciind caracterul de „mare gravitate" al faptelor interzise de legea penală a căror săvârșire este obligatoriu să fie denunțată. Astfel, enumerarea limitativă a infracțiunilor pentru care exista obligația de denunțare în vechea reglementare *a fost înlocuită* cu o trimitere generică la faptele prevăzute de legea penală contra vieții (prevăzute în art. 188-192 NCP) sau care au avut ca urmare moartea unei persoane [de exemplu: loviriile sau vătămările cauzatoare de moarte – art. 195 NCP –, lipsirea de libertate în mod ilegal – art. 205 alin. (4) NCP –, violul – art. 218 alin. (4) NCP –, tortura – art. 282 alin. (3) NCP]. În consecință, sfera de cuprindere a faptelor prevăzute de legea penală pentru care există obligația de denunțare este mai largă comparativ cu cea din reglementarea anterioară.

O *altă modificare*, de ordin terminologic, vizează obiectul obligației de denunțare, care constă într-o „faptă prevăzută de legea penală", și nu o într-o „infracțiune", așa cum prevedea norma de incriminare corespondentă din Codul penal din 1969. Aceasta înseamnă că obligația de înștiințare a autorităților există indiferent dacă, în concret, alături de tipicitate, sunt sau nu îndeplinite și celelalte trei trăsături esențiale necesare pentru existența infracțiunii, respectiv vinovăția, antijuridicitatea

și imputabilitatea. Modalitatea diferită de indicare a faptelor prevăzute de legea penală pentru care există obligația de denunțare și eliminarea noțiunii de „infracțiune" din cuprinsul textului de incriminare au condus la redenumirea infracțiunii analizate, în sensul că din vechea denumire marginală a fost eliminată expresia „unor infracțiuni", expresie ce nu ar fi fost în acord cu trimiterea generică și cu terminologia din cuprinsul textului de incriminare actual.

Noul text incriminator prevede expres cerința ca făptuitorul *„să ia cunoștință"* despre săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală contra vieții sau care a avut ca urmare moartea unei persoane. Prin această prevedere se confirmă împrejurarea că, sub aspectul laturii subiective, infracțiunea de nedenunțare poate fi săvârșită doar cu intenție – directă sau indirectă –, nu și din culpă. La aceeași concluzie conduc și dispozițiile art. 16 alin. (6) teza a II-a NCP, potrivit cărora fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres.

Modificări semnificative sunt semnalate și în privința celor două cauze de nepedepsire. De cauza de nepedepsire prevăzută în alin. (2) al art. 266 NCP poate beneficia persoana care are calitatea de „membru de familie" în raport cu participantul la comiterea faptei prevăzute de legea penală pentru care există obligația de denunțare; legiuitorul a pus de acord dispozițiile părții speciale cu cele din partea generală a noului Cod penal, unde noțiunea de „rude apropiate" a fost înlocuită cu cea de „membru de familie" (art. 177 NCP). Având în vedere definiția dată noțiunii de „membru de familie", se poate susține că în noua reglementare s-a produs o extindere a sferei persoanelor ce pot beneficia de cauza de nepedepsire prevăzută la art. 266 alin. (2) NCP.

Referitor la cea de-a doua cauză de nepedepsire, înscrisă în alin. (3) al art. 266 NCP, o *primă modificare* constă într-o „prelungire" a momentului până la care autorul faptei de nedenunțare are posibilitatea să înștiințeze autoritățile, mai exact până la punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate. De asemenea, atunci când denunțarea are loc după momentul procesual al punerii în mișcare a acțiunii penale, pentru a opera cauza de nepedepsire este necesar ca finalitatea obținută să constea în „înlesnirea tragerii la răspundere penală a autorului sau a participanților", finalitate ce *se deosebește* de cea din Codul penal din 1969, care consta în „înlesnirea arestării".

Cu excepția modificărilor arătate, toate celelalte elemente ce caracterizează infracțiunea de nedenunțare au fost preluate din incriminarea corespondentă din vechea lege penală, astfel că explicațiile teoretice realizate sub Codul penal din 1969, în măsura în care nu se referă la aspectele modificate, rămân de actualitate.

Legea penală mai favorabilă. Prin faptul că noul Cod penal extinde sfera faptelor prevăzute de legea penală pentru care există obligația de denunțare, mai favorabilă rămâne incriminarea veche. Prin sancționarea faptei de nedenunțare doar atunci când a fost comisă cu forma de vinovăție a intenției, mai favorabilă este incriminarea nouă.

Din perspectiva regimului sancționator, mai favorabilă apare legea nouă, întrucât prevede alternativ și pedeapsa amenzii, iar maximul special al pedepsei închisorii a fost coborât de la 3 la 2 ani.

Art. 267. Omisiunea sesizării. (1) Funcționarul public care, luând cunoștință de săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul în cadrul căruia își îndeplinește sarcinile, omite sesizarea de îndată a organelor de urmărire penală se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta este săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 3 luni la un an sau amenda.

COMENTARIU

Infracțiunea denumită „Omisiunea sesizării" din art. 267 NCP are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Omisiunea sesizării organelor judiciare" prevăzută la art. 263 CP 1969.

Cu unele deosebiri, omisiunea sesizării păstrează incriminarea din Codul penal anterior, infracțiunea constând în încălcarea de către funcționarul public a obligației de a sesiza de îndată organele de urmărire penală despre comiterea unei fapte prevăzute de legea penală care are legătură cu serviciul în care își îndeplinește sarcinile și de care a luat cunoștință cu ocazia exercitării acestor sarcini.

Ca și în reglementarea anterioară, omisiunea sesizării trebuie să se refere la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală care are legătură cu serviciul în cadrul căruia făptuitorul își îndeplinește sarcinile. Aceasta poate fi una dintre faptele care intră în categoria infracțiunilor de corupție și de serviciu (art. 289-309 NCP) sau o altă faptă care, fără a face parte din categoria de infracțiuni menționată, se răsfrânge asupra activității serviciului în care activează făptuitorul (de exemplu, o faptă de fals intelectual). Totodată, este necesar ca făptuitorul să dețină un set de date, informații care să pară credibile și în baza cărora să își formeze convingerea cu privire la existența faptei prevăzute de legea penală în legătură cu serviciul său pentru care are obligația de sesizare. Simpla presupunere pe care funcționarul public o poate face pe baza unei informații singulare, lipsită de credibilitate, nu dă naștere obligației de sesizare a organelor de urmărire penală.

O *primă deosebire* se remarcă în chiar denumirea marginală a textului de incriminare, în sensul că aceasta nu mai cuprinde și expresia „organelor judiciare". Modificarea se explică prin aceea că în cuprinsul normei de incriminare sunt indicate în mod expres organele cărora trebuie să le fie adresată sesizarea, și anume organele de urmărire penală [care, în accepțiunea noului Cod de procedură penală – art. 55 alin. (1) –, sunt procurorul, organele de cercetare penală ale poliției judiciare și organele de cercetare penală specială], ceea ce face ineficientă indicarea lor în denumirea infracțiunii.

Ca și în cazul infracțiunii de nedenunțare, obiectul obligației de sesizare a organelor de urmărire penală îl constituie o „faptă prevăzută de legea penală", *și nu* o „infracțiune", așa cum prevedea norma de incriminare corespondentă din Codul penal din 1969.

Din conținutul infracțiunii *a fost scoasă* cerința ca sesizarea să se facă „potrivit legii de procedură penală", astfel că obligația de sesizare se consideră îndeplinită

și atunci când sesizarea adresată organelor de urmărire penală nu îndeplinește condițiile de formă cerute de legea procesual penală.

În noua reglementare *nu a mai fost prevăzută* varianta agravată din art. 263 alin. (2) CP 1969, care se referea la calitatea de funcționar public cu atribuții de conducere sau de control a subiectului activ.

În deplin acord cu dispozițiile art. 16 alin. (6) teza a II-a NCP, s-a prevăzut în mod expres în alin. (2) al art. 267 că fapta constituie infracțiune și atunci când este săvârșită din culpă, regimul sancționator în această situație fiind mai blând comparativ cu cel prevăzut pentru fapta intenționată.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere regimul sancționator mai blând ca urmare a prevederii amenzii ca alternativă de sancționare și coborârea, în cazul pedepsei închisorii, a limitei maxime de la 5 la 3 ani, înscrierea separată a faptei comise cu intenție de fapta comisă din culpă și sancționarea diferită a acestora, reținând și că a fost înlăturată varianta agravată din vechea reglementare, se constată că incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă.

Art. 268. Inducerea în eroare a organelor judiciare. (1) Sesizarea penală, făcută prin denunț sau plângere, cu privire la existența unei fapte prevăzute de legea penală ori în legătură cu săvârșirea unei asemenea fapte de către o anumită persoană, cunoscând că aceasta este nereală, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Producerea sau ticluirea de probe nereale, în scopul de a dovedi existența unei fapte prevăzute de legea penală ori săvârșirea acesteia de către o anumită persoană, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Nu se pedepsește persoana care a săvârșit inducerea în eroare a organelor judiciare, dacă declară, înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut denunțul sau plângerea ori s-au produs probele, că denunțul, plângerea sau probele sunt nereale.

COMENTARIU

Cu *modificări de substanță* întâlnite în chiar denumirea infracțiunii, inducerea în eroare a organelor judiciare înscrisă în art. 268 NCP are corespondent în infracțiunea de denunțare calomnioasă prevăzută la art. 259 CP 1969; în cazul ambelor infracțiuni, în esență, este vorba de o acuzație mincinoasă prezentată organelor judiciare, cu consecința punerii acestor organe ale statului pe o pistă greșită.

Rațiunea care a determinat modificarea denumirii infracțiunii are la bază faptul că denunțarea calomnioasă în varianta tip din Codul penal din 1969, deși reglementată ca o infracțiune contra înfăptuirii justiției, în realitate reprezenta o formă specială a infracțiunii de calomnie și, în condițiile în care fapta de calomnie nu a mai fost incriminată, denumirea marginală din reglementarea anterioară nu

mai putea fi menținută[1]. Analiza comparativă a celor două texte de incriminare permite a se reține că definiția dată infracțiunii de inducere în eroare a organelor judiciare are la bază conținutul juridic al infracțiunii de „denunțare calomnioasă".

În varianta tip [alin. (1)], infracțiunea constă într-o acțiune de sesizare, prin plângere sau denunț, a organelor judiciare, care sunt induse în eroare fie prin afirmarea că a fost comisă o faptă prevăzută de legea penală, care în realitate nu există, fie prin acuzarea pe nedrept de comiterea unei fapte reale a unei persoane nevinovate.

De remarcat *modificarea* de ordin terminologic semnalată și anterior, legiuitorul utilizând expresia „faptă prevăzută de legea penală", și nu pe aceea de „infracțiune", așa cum se prevedea în Codul penal din 1969.

Comparativ cu textul din vechea lege penală care definea infracțiunea de denunțare calomnioasă și potrivit căruia învinuirea mincinoasă trebuia să privească săvârșirea unei infracțiuni, în noul text de incriminare se arată expres în ce anume trebuie să constea învinuirea mincinoasă, respectiv fie în afirmația privind existența unei fapte prevăzute de legea penală care în realitate nu există, fie în indicarea ca autor sau participant la comiterea unei fapte reale a unei persoane pe care făptuitorul o știe nevinovată.

Varianta asimilată [alin. (2)] presupune producerea sau ticluirea de probe neadevărate, mincinoase, în scopul de a face dovada unei fapte inexistente sau a săvârșirii unei fapte reale de către o persoană nevinovată.

Regimul sancționator a suportat o *modificare*, în sensul că la varianta tip este prevăzută și pedeapsa amenzii alternativ cu închisoarea; în cazul închisorii, atât la forma simplă, cât și la varianta asimilată, *au fost păstrate* limitele de pedeapsă din reglementarea anterioară.

Cauza de reducere a pedepsei prevăzută în art. 259 alin. (3) CP 1969 a fost înlocuită în noua reglementare cu o *cauză de nepedepsire*, care presupune ca, mai înainte de reținerea, arestarea sau de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva celui față de care s-a făcut plângerea sau denunțul ori s-au produs probele, făptuitorul să declare că denunțul, plângerea sau probele sunt mincinoase. Practic, este vorba de o retragere a denunțului, a plângerii sau a probelor mincinoase, retragere ce trebuie să intervină până la unul dintre momentele procesuale prevăzute expres, respectiv reținerea, arestarea sau punerea în mișcare a acțiunii penale.

Legea penală mai favorabilă. Reglementarea din noul Cod penal este mai favorabilă datorită regimului sancționator mai blând, prin introducerea amenzii ca alternativă de sancționare în cazul variantei tip, și prevederii unei cauze de nepedepsire în locul cauzei de reducere a pedepsei din Codul penal din 1969.

Art. 269. Favorizarea făptuitorului. (1) Ajutorul dat făptuitorului în scopul împiedicării sau îngreunării cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

(2) Pedeapsa aplicată favorizatorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârşită de autor.

(3) Favorizarea săvârşită de un membru de familie nu se pedepseşte.

COMENTARIU

Cu unele modificări de ordin terminologic şi de conţinut, favorizarea făptuitorului, prevăzută în art. 269 NCP, are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Favorizarea infractorului" din art. 264 CP 1969.

Ca şi în vechiul Cod penal, favorizarea făptuitorului este infracţiunea subsecventă care, în esenţă, se rezumă la ajutorul dat unei persoane ce a participat (ca autor, instigator sau complice) la comiterea unei fapte prevăzute de legea penală, fără o înţelegere dinainte stabilită.

O *primă deosebire* constă în aceea că noţiunile de „infracţiune" şi „infractor" din textul de incriminare anterior au fost înlocuite cu cele de „faptă prevăzută de legea penală" şi „făptuitor", ceea ce a condus inclusiv la modificarea denumirii marginale a textului de incriminare din noua lege. Ca urmare a acestei modificări, cel care favorizează îşi va angaja răspunderea penală şi atunci când ajutorul este dat unei persoane care a comis o faptă prevăzută de legea penală, dar care, în situaţia concretă, nu întruneşte toate trăsăturile esenţiale ale infracţiunii (de exemplu, este incidentă o cauză de neimputabilitate, cum ar fi iresponsabilitatea sau minoritatea făptuitorului).

În noua reglementare *s-a renunţat* la prevederea expresă a lipsei existenţei unei înţelegeri dintre favorizator şi făptuitorul favorizat, stabilită înaintea sau în timpul comiterii faptei prevăzute de legea penală. O atare prevedere ar fi fost de prisos, în condiţiile în care, potrivit definiţiei date formei de participaţie penală a complicităţii [art. 48 alin. (2) NCP], existenţa unei înţelegeri prealabile constituie act de complicitate, şi nu o infracţiune de sine stătătoare.

În locul termenului „a zădarnici" a fost preferat cel de „a împiedica", conţinutul juridic al infracţiunii nefiind afectat prin această înlocuire, deoarece cei doi termeni au acelaşi înţeles, fiind sinonimi.

Din conţinutul normativ al infracţiunii *a fost scoasă favorizarea reală*, ca modalitate de comitere a favorizării infractorului, ajutorul dat pentru a asigura făptuitorului folosul sau produsul infracţiunii fiind prevăzut în conţinutul infracţiunii de tăinuire (art. 270 NCP).

O *deosebire semnificativă* se referă la destinaţia actului de favorizare, care este reprezentată de împiedicarea sau îngreunarea „cercetărilor într-o cauză penală, tragerii la răspundere penală, executării unei pedepse sau măsuri privative de libertate", care are o arie de cuprindere mai largă comparativ cu cea din reglementarea anterioară, întrucât împiedicarea sau îngreunarea tragerii la răspundere penală semnifică sprijinul de orice fel dat făptuitorului pentru ca acesta să nu răspundă penal.

Şi în privinţa regimului sancţionator au intervenit *modificări*, în sensul că amenda este prevăzută alternativ cu pedeapsa închisorii, în cazul acesteia din urmă

minimul special a fost ridicat de la 3 luni la 1 an, în timp ce maximul special a fost coborât de la 7 la 5 ani.

În alin. (2) al art. 269 NCP, expresia „pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor" *a înlocuit*-o pe cea de „pedeapsa prevăzută de lege pentru autor" din reglementarea anterioară, însă modificarea greu detectabilă intervenită are aceeași semnificație ca și anterior, referindu-se la limita maximă prevăzută de lege pentru infracțiunea imputată făptuitorului favorizat.

Cauza de nepedepsire a suportat o *modificare*, în sensul că expresia „soț sau rude apropiate" a fost înlocuită cu cea de „membru de familie", realizându-se astfel o extindere a sferei persoanelor ce pot beneficia de cauza de impunitate.

Legea penală mai favorabilă. Reglementarea din noul Cod penal este mai favorabilă datorită regimului sancționator, care prevede alternativ o pedeapsă mai blândă (amenda) și un maxim special al închisorii mai mic comparativ cu legea veche.

Art. 270. Tăinuirea. (1) Primirea, dobândirea, transformarea ori înlesnirea valorificării unui bun, de către o persoană care fie a cunoscut, fie a prevăzut din împrejurările concrete că acesta provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, chiar fără a cunoaşte natura acesteia, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Pedeapsa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor.

(3) Tăinuirea săvârșită de un membru de familie nu se pedepseşte.

COMENTARIU

Infracțiunea de tăinuire din art. 270 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 221 CP 1969.

În ambele legi penale generale, sub aspectul elementului material al laturii obiective, tăinuirea presupune comiterea uneia dintre următoarele acțiuni: primirea, dobândirea, transformarea sau înlesnirea valorificării unui bun provenit dintr-o faptă prevăzută de legea penală.

Deosebiri apar în privința obiectului juridic. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 tăinuirea făcea parte dintre infracțiunile contra patrimoniului, în noul Cod penal aceasta a fost inclusă în categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției, ceea ce înseamnă că are ca obiect juridic relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției. Prin comiterea faptei de tăinuire este lezată înfăptuirea actului de justiție, prin îngreunarea sau întârzierea descoperirii și recuperării bunurilor tăinuite. În subsidiar, tăinuirea aduce atingere și relațiilor sociale cu caracter patrimonial, întrucât împiedică reîntoarcerea bunurilor în patrimoniul din care au fost scoase ca urmare a comiterii unei fapte interzise de legea penală.

Dacă în reglementarea anterioară existența infracțiunii de tăinuire era condiționată de împrejurarea ca făptuitorul să cunoască proveniența ilicită a bunului tăinuit, în noul text de incriminare se prevede explicit că fapta constituie

infracțiune și atunci când, din împrejurările concrete, făptuitorul a avut posibilitatea reală de a prevedea că bunurile tăinuite provin din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală. Această din urmă situație presupune ca împrejurările concrete ce se referă la bunul primit, dobândit, transformat sau valorificat să îi permită făptuitorului să bănuiască, în mod rezonabil, caracterul ilicit al sursei din care provine respectivul bun.

Latura subiectivă a suferit o *modificare* ca urmare a eliminării din textul de incriminare a scopului urmărit de făptuitor, acela de a dobândi pentru sine sau pentru altul un folos material, astfel că vinovăția poate îmbrăca și forma intenției indirecte, nu doar intenția directă. Infracțiunea va exista indiferent dacă făptuitorul urmărește sau nu un anumit scop, iar atunci când urmărește un folos, indiferent de natura – patrimonială sau nepatrimonială – a acestuia.

Regimului sancționator a suportat *modificări*, în sensul că s-a prevăzut amenda alternativ cu pedeapsa închisorii, în cazul acesteia din urmă minimul special fiind ridicat de la 3 luni la 1 an, în timp ce maximul special a fost coborât de la 7 la 5 ani.

În alin. (2) al art. 270 NCP s-a prevăzut că pedeapsa aplicată tăinuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită de autor, regulă pe care o găsim și în norma de incriminare corespondentă din Codul penal din 1969, cu *deosebirea* că aceasta folosea noțiunea de „infracțiune", iar raportarea se făcea prin trimitere la bunul, obiect material al tăinuirii.

De *cauza de nepedepsire* pot beneficia persoanele care au calitatea de „membru de familie" în raport cu participanții la comiterea faptei prevăzute de legea penală din care provine bunul tăinuit.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, legea veche este mai favorabilă. Prin regimul sancționator, reglementarea din noul Cod penal este mai favorabilă.

Art. 271. Obstrucționarea justiției. (1) Persoana care, fiind avertizată asupra consecințelor faptei sale:

a) împiedică, fără drept, organul de urmărire sau instanța să efectueze, în condițiile legii, un act procedural;

b) refuză să pună la dispoziția organului de urmărire penală, instanței sau judecătorului sindic, în tot sau în parte, datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod explicit, în condițiile legii, în vederea soluționării unei cauze,

se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul persoanei urmărite sau judecate pentru infracțiunea care formează obiectul procesului penal.

COMENTARIU

Infracțiunea de obstrucționare a justiției reprezintă o *incriminare nouă*, neavând corespondent în Codul penal anterior. O incriminare asemănătoare era întâlnită în art. 147 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței. Rațiunea

care a stat la baza noii incriminări a avut ca punct de pornire realitățile practicii judiciare, care nu de puține ori s-a confruntat cu o lipsă de cooperare din partea persoanelor cărora li se solicită sprijinul de către autoritățile judiciare[1].

Obstrucționarea justiției poate fi săvârșită în două modalități alternative, care, în esență, constau în fapta persoanei care, cu intenție, fiind prevenită asupra consecințelor faptei sale, împiedică efectuarea unui act procedural de către organele judiciare ori refuză să pună la dispoziția acestora datele, informațiile, înscrisurile sau bunurile deținute, care i-au fost solicitate în mod legal pentru soluționarea unei cauze.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea de obstrucționare a justiției nu are corespondent în Codul penal din 1969, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 272. Influențarea declarațiilor. (1) Încercarea de a determina sau determinarea unei persoane, indiferent de calitatea acesteia, prin corupere, prin constrângere ori prin altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra sa ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile, să dea declarații mincinoase ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani. Dacă actul de intimidare sau corupere constituie prin el însuși o infracțiune, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(2) Nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângere prealabilă sau pentru care intervine împăcarea.

COMENTARIU

Infracțiunea cu denumirea marginală „Influențarea declarațiilor", prevăzută de art. 272 NCP, reprezintă o incriminare aparte, întrucât mare parte din conținutul său normativ are caracter de noutate, dar conține și o altă parte ce reprezintă corespondentul infracțiunii de încercare de determinare a mărturiei mincinoase, prevăzută în art. 261 CP 1969. Influențarea declarațiilor are la temelie infracțiunea care în vechiul Cod penal era denumită „Încercarea de determinare a mărturiei mincinoase", pe care legiuitorul a dezvoltat-o, ceea ce a condus la incriminarea unor noi fapte.

Totodată, dacă extragem din conținutul normativ al infracțiunii analizate fapta de constrângere sau o altă faptă cu efect vădit intimidant, săvârșită asupra unei persoane ori asupra unui membru de familie al acesteia, să nu dea declarații ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară, constatăm că aceasta se aseamănă cu împiedicarea participării la proces, infracțiune prevăzută la art. 261^1 CP 1969.

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

Spre deosebire de infracțiunea care a stat la baza noii incriminări și care consta în încercarea de a determina, prin constrângere sau corupere, un martor, expert sau interpret să dea o declarație mincinoasă, să facă o expertiză sau o traducere incorectă, într-o cauză penală, civilă, disciplinară sau în orice altă cauză în care se ascultă martori, se folosesc experți sau interpreți, influențarea declarațiilor presupune atât încercarea de a determina, cât și determinarea efectivă a unei persoane (indiferent de calitatea ei, persoană vătămată, persoană care a luat cunoștință despre săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, martor, expert etc.) nu doar să dea declarații mincinoase, ci și să nu sesizeze organele de urmărire penală, să nu dea declarații, să își retragă declarațiile ori să nu prezinte probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură judiciară. Deosebirea dintre cele două acțiuni alternative prin care poate fi realizat elementul material al laturii obiective – încercarea de determinare și determinarea – este dată de rezultatul acțiunii făptuitorului, în sensul dacă acesta reușește sau nu să o facă pe persoana vizată să adopte conduita pe care i-a cerut-o. Mijloacele prin care se realizează acțiunea de încercare de a determina sau de determinare pot consta atât în corupere sau constrângere (prevăzute și în art. 261 CP 1969), cât și în orice alte fapte care au efect intimidant și care pot fi săvârșite fie asupra subiectului pasiv secundar, fie asupra unui membru de familie al acestuia.

Ca *element de noutate*, în alin. (2) al art. 272 se prevede că nu constituie infracțiune înțelegerea patrimonială dintre infractor și persoana vătămată, intervenită în cazul infracțiunilor pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă sau pentru care intervine împăcarea. Cauza justificativă are aplicabilitate doar în situația acelor infracțiuni pentru care legea condiționează declanșarea procesului penal de existența plângerii prealabile a persoanei vătămate sau pentru care este prevăzută posibilitatea de împăcare a părților. Cel mai probabil, instituirea acestei cauze justificative a fost determinată de realitatea din practica judiciară că retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților, de cele mai multe ori, are la bază înțelegeri de natură patrimonială stabilite între părțile din procesul penal.

Legea penală mai favorabilă. Problema legii penale mai favorabile se va pune doar pentru fapta de încercare de a determina, prin constrângere sau corupere, un martor, expert sau interpret să dea o declarație mincinoasă, să facă o expertiză sau o traducere greșită, întrucât doar aceasta are continuitate de incriminare. Într-o atare situație, legea mai favorabilă este reglementarea veche, întrucât prevedea pedeapsa amenzii alternativ cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani, regim sancționator mai blând față de cel din legea nouă. În toate celelalte situații, problema aplicării legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 273. Mărturia mincinoasă. (1) Fapta martorului care, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură în care se ascultă martori, face afirmații mincinoase ori nu spune tot ce știe în legătură cu faptele sau împrejurările esențiale cu privire la care este întrebat se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Mărturia mincinoasă săvârşită:

a) de un martor cu identitate protejată ori aflat în Programul de protecție a martorilor;

b) de un investigator sub acoperire;

c) de o persoană care întocmeşte un raport de expertiză ori de un interpret;

d) în legătură cu o faptă pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață ori închisoarea de 10 ani sau mai mare

se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Autorul nu se pedepseşte dacă îşi retrage mărturia, în cauzele penale înainte de reținere, arestare sau de punerea în mişcare a acțiunii penale ori în alte cauze înainte de a se fi pronunțat o hotărâre sau de a se fi dat o altă soluție, ca urmare a mărturiei mincinoase.

COMENTARIU

Cu unele modificări, mărturia mincinoasă din art. 273 NCP are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală din art. 260 CP 1969.

La fel ca în reglementarea anterioară, mărturia mincinoasă se realizează prin fapta martorului care face afirmații mincinoase sau nu spune tot ce ştie cu privire la aspecte esențiale pentru cauza în care este ascultat şi asupra cărora a fost întrebat.

Subiectul activ al mărturiei mincinoase este *calificat*, în sensul că infracțiunea nu poate fi săvârşită decât de o persoană care are calitatea de martor. În noua reglementare, trei dintre cele patru împrejurări care atrag agravarea mărturiei mincinoase se referă la subiectul activ al infracțiunii. Astfel, infracțiunea este mai gravă atunci când a fost săvârşită de o persoană care are una dintre următoarele calități: martor cu identitate protejată, martor aflat în Programul de protecție a martorilor, investigator sub acoperire, expert sau interpret. O ultimă circumstanță agravantă priveşte natura şi obiectul cauzei în care se realizează mărturia mincinoasă, aceasta trebuind să fie o cauză penală al cărei obiect este o infracțiune sancționată cu detențiunea pe viață sau cu pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare.

În conținutul formei tip, cerința referitoare la natura cauzei în care poate fi comisă mărturia mincinoasă a fost formulată în *termeni noi*, construcția de cuvinte „în orice altă procedură în care se ascultă martori" a luat locul expresiei „disciplinară sau în orice altă cauză în care se ascultă martori", fără ca prin aceasta să se schimbe semnificația anterioară, aceea de orice situație în care legea prevede că pot fi ascultați martori.

Tot în conținutul formei tip se remarcă introducerea termenului „faptele" alături de „împrejurările", expresia nou-realizată („faptele sau împrejurările esențiale") conducând la o *extindere* a ceea ce pot privi afirmațiile sau omisiunile martorului şi, totodată, a ariei obiectului întrebărilor ce pot fi adresate.

În noua reglementare *s-a renunțat* la cauza de reducere a pedepsei ce era prevăzută în art. 260 alin. (3) CP 1969.

Cauza de nepedepsire din reglementarea anterioară a fost păstrată, însă s-a intervenit asupra conținutului său, fiind făcute unele *modificări*. O primă deosebire privește cauzele penale, în situația cărora retractarea declarației mincinoase trebuie să intervină mai înainte de reținere, arestare sau punerea în mișcare a acțiunii penale, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, când retragerea mărturiei mincinoase trebuia făcută „mai înainte de a se produce arestarea inculpatului". Astfel, dacă arestarea inculpatului, ca măsură preventivă, poate fi dispusă atât în faza de urmărire penală, cât și în faza de judecată, reținerea și punerea în mișcare a acțiunii penale sunt specifice fazei de urmărire penală. Prevăzând trei momente diferite, dintre care două se situează în prima fază a procesului penal, noua reglementare aduce o restrângere a aplicabilității cauzei de nepedepsire.

O altă *deosebire* pornește de la expresia „ori în alte cauze", care o înlocuiește pe cea de „sau în toate cazurile" din reglementarea anterioară și care exclude posibilitatea ca și în cauzele penale retragerea mărturiei mincinoase să poată opera până la pronunțarea unei hotărâri sau darea unei alte soluții, ca urmare a mărturiei mincinoase.

Legea penală mai favorabilă. Analiza comparativă a textelor de incriminare din vechea și noua lege penală permite a se observa că regimul sancționator actual este mai blând, prin introducerea amenzii ca pedeapsă alternativă, prin coborârea, în cazul formei tip, a limitelor pedepsei închisorii și prin prevederea, în cazul formei agravate, a unor limite de pedeapsă identice cu cele din textul de incriminare anterior, astfel că legea mai favorabilă este noul Cod penal. Din perspectiva prevederii unei cauze de reducere a pedepsei, dată fiind împrejurarea că o atare posibilitate nu se mai regăsește și în noua reglementare, Codul penal din 1969 apare ca lege mai favorabilă.

Art. 274. Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției. Săvârșirea unei infracțiuni împotriva unei persoane ori a unui membru de familie al acesteia, pe motiv că a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură dintre cele prevăzute în art. 273, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

COMENTARIU

Răzbunarea pentru ajutorul dat justiției nu are corespondent în Codul penal din 1969, reprezentând o *incriminare nouă* în dreptul penal român.

Obiectul juridic al infracțiunii analizate constă în relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, care implică libertatea de voință și manifestare a persoanelor ce își aduc aportul la activitatea de realizare a justiției.

Așa după cum rezultă și din denumirea marginală a textului, noua incriminare reprezintă un *act de răzbunare* împotriva persoanei care a contribuit la legalitatea și corectitudinea înfăptuirii justiției prin aceea că a sesizat organele de urmărire

penală, a dat declarații ori a prezentat probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură.

Actul de răzbunare constă în *„săvârșirea unei infracțiuni"* și, în lipsa oricărei precizări cu privire la natura infracțiunii săvârșite, având în vedere și situațiile ipotetice care se pot ivi (de exemplu, un act de răzbunare prin comiterea unei fapte de distrugere constând în incendierea unui autovehicul), se poate susține că, în principiu, poate fi vorba de orice infracțiune prin care se aduce atingere interesului unei persoane, sfera de cuprindere a infracțiunilor la care se referă textul art. 274 NCP nefiind limitată doar la infracțiunile contra persoanei.

Actul de răzbunare poate fi îndreptat fie direct asupra persoanei care a sesizat organele de urmărire penală, a dat declarații ori a prezentat probe, într-o cauză penală, civilă sau în orice altă procedură, fie indirect, prin comiterea infracțiunii asupra unui membru de familie. Este cunoscut faptul că activitatea infracțională îndreptată împotriva unei persoane are aptitudinea de a afecta trăirile, starea emoțională a unei alte persoane cu care se află într-o legătură afectivă caracteristică membrilor de familie, în sensul dispozițiilor art. 177 NCP.

Latura subiectivă a infracțiunii de răzbunare pentru ajutorul dat justiției presupune vinovăția sub forma *intenției directe*. Deși nu este prevăzut în mod expres în conținutul normativ, considerăm că infracțiunea are un scop ce rezultă implicit din denumirea marginală a art. 274 NCP și din mobilul săvârșirii faptei, acela de a se răzbuna pentru ajutorul dat justiției.

Pedeapsa în cazul infracțiunii analizate este cea prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită în scop de răzbunare (infracțiunea absorbită), ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea de răzbunare pentru ajutorul dat justiției nu are corespondent în Codul penal din 1969, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 275. Sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri. (1) Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează împiedicarea, în orice alt mod, ca un înscris necesar soluționării unei cauze, emis de către un organ judiciar sau adresat acestuia, să ajungă la destinatar.

COMENTARIU

Cu câteva modificări și completări, sustragerea sau distrugerea de probe ori de înscrisuri din art. 275 NCP are corespondent în infracțiunea de reținere sau distrugere de înscrisuri prevăzută în art. 272 CP 1969.

Denumirea marginală a textului de incriminare a fost adaptată la conținutul juridic al infracțiunii, ceea ce a condus la *modificarea* celei din legea veche. Ca o

consecință a adăugării unor modalități normative noi de comitere a infracțiunii, incriminării analizate i-au fost alocate două alineate, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, unde reținerea sau distrugerea de înscrisuri era prevăzută în cuprinsul unui singur alineat.

Obiectul material al infracțiunii a fost *extins*, astfel că, în noua reglementare, acesta este format din înscrisuri (ce se regăseau și în textul de incriminare anterior) și mijloace materiale de probă.

În noua reglementare, în cazul variantei tip a infracțiunii, *s-a renunțat* la prevederea expresă ca înscrisul să fi fost emis de un organ de urmărire penală, de o instanță de judecată sau de un alt organ de jurisdicție. Pentru a constitui obiect material al infracțiunii analizate, este necesar ca mijlocul material de probă sau înscrisul să contribuie la stabilirea adevărului într-o procedură judiciară. O cerință asemănătoare exista și în vechea reglementare, doar că era formulată în alți termeni – „când astfel de înscrisuri sunt necesare soluționării unei cauze". De altfel, poate contribui la stabilirea adevărului într-o procedură judiciară numai mijlocul material de probă sau înscrisul emis de ori adresat unui organ judiciar.

În varianta asimilată, obiectul material al infracțiunii poate consta doar într-un înscris necesar soluționării unei cauze, care fie este emis de, fie este destinat unui organ judiciar.

Elementul material al laturii obiective constă în sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri (în varianta tip) și în împiedicarea unui înscris necesar soluționării unei cauze să ajungă la destinatar (în varianta asimilată).

În urma analizei comparative a textelor de incriminare din vechea și actuala reglementare, se constată că *au fost adăugate* alte trei acțiuni prin care poate fi realizat elementul material al laturii obiective, și anume sustragerea, ascunderea și alterarea unui mijloc material de probă ori a unui înscris necesar aflării adevărului într-o procedură judiciară. Sustragerea constă în scoaterea mijlocului material de probă sau a înscrisului din stăpânirea unei persoane și trecerea lui, fără drept, în stăpânirea făptuitorului. Ascunderea presupune acțiunea prin care făptuitorul pune mijlocul material de probă sau înscrisul într-un loc ferit, astfel încât să nu poată fi văzut sau găsit. Alterarea constă într-o intervenție asupra mijlocului material de probă sau a înscrisului, în așa fel încât se produce o denaturare a realității pe care o exprimă mijlocul material de probă sau înscrisul asupra căruia s-a intervenit.

Sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea constituie modalități alternative de realizare a infracțiunii, astfel că, pentru existența ei, este suficient să se săvârșească numai una dintre aceste acțiuni.

Forma asimilată a infracțiunii se realizează, sub aspectul laturii obiective, prin acțiunea de împiedicare, în orice mod, a înscrisului ce formează obiectul material al faptei să ajungă la destinatar. Împiedicarea se poate realiza atât prin acte comisive, cât și prin acte omisive.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare care privesc obiectul material și elementul material al laturii obiective și prin regimul sancționator, reglementarea din Codul penal din 1969 este mai favorabilă.

Art. 276. Presiuni asupra justiției. Fapta persoanei care, pe durata unei proceduri judiciare în curs, face declarații publice nereale referitoare la săvârșirea, de către judecător sau de organele de urmărire penală, a unei infracțiuni sau a unei abateri disciplinare grave legate de instrumentarea respectivei cauze, în scopul de a le influența sau intimida, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARIU[1]

Infracțiunea de presiuni asupra justiției este o *incriminare nouă*, neavând corespondent în Codul penal din 1969.

Obiectul juridic al noii incriminări constă în relațiile sociale privitoare la înfăptuirea justiției, activitate a cărei bună desfășurare este incompatibilă cu săvârșirea unor acte de natură a influența sau intimida organele judiciare.

Prin introducerea în Codul penal a infracțiunii analizate s-a urmărit protejarea judecătorilor și a organelor de urmărire penală de acele acte defăimătoare realizate în spațiul public cu scopul de a influența sau de a intimida organul judiciar vizat și de a-i afecta astfel imparțialitatea și libertatea în exercitarea atribuțiilor judiciare conferite de lege.

Cu denumirea marginală „Presiuni asupra justiției" a fost incriminată fapta persoanei care, pe durata unei proceduri judiciare în curs, face declarații publice prin care acuză pe nedrept un judecător sau un organ de urmărire penală de săvârșirea unei infracțiuni sau a unei abateri disciplinare grave în legătură cu instrumentarea respectivei cauze, urmărind prin aceasta influențarea sau intimidarea organului judiciar.

Datorită scopului special urmărit de făptuitor, sub aspectul laturii subiective, infracțiunea analizată presupune intenția directă.

Legea penală mai favorabilă. În cazul infracțiunii de presiuni asupra justiției, problema legii mai favorabile nu se va pune, datorită caracterului de noutate al acestei incriminări.

Art. 277. Compromiterea intereselor justiției. (1) Divulgarea, fără drept, de informații confidențiale privind data, timpul, locul, modul sau mijloacele prin care urmează să se administreze o probă, de către un magistrat sau un alt funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, dacă prin aceasta poate fi îngreunată sau împiedicată urmărirea penală, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

[1] La data predării spre tipar a prezentului material (28 februarie 2014), la Secretarul general al Camerei Deputaților fusese înregistrat, pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității, Proiectul de lege pentru abrogarea art. 276 din noul Cod penal (având indicativul PL-x nr. 12/2014), adoptat atât de către Senat, cât și de Camera Deputaților (http://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck.proiect?cam=2&idp=13700), care urma a fi trimis Președintelui României spre promulgare.

(2) Dezvăluirea, fără drept, de mijloace de probă sau de înscrisuri oficiale dintr-o cauză penală, înainte de a se dispune o soluție de netrimitere în judecată ori de soluționare definitivă a cauzei, de către un funcționar public care a luat cunoștință de acestea în virtutea funcției, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dezvăluirea, fără drept, de informații dintr-o cauză penală, de către un martor, expert sau interpret, atunci când această interdicție este impusă de legea de procedură penală, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(4) Nu constituie infracțiune fapta prin care sunt divulgate ori dezvăluite acte sau activități vădit ilegale comise de autorități într-o cauză penală.

COMENTARIU

Compromiterea intereselor justiției nu are corespondent în Codul penal din 1969, fiind o *incriminare nouă*[1].

Infracțiunea analizată este prevăzută într-o variantă tip [alin. (1) al art. 277] și în două variante atenuate [alin. (2) și (3) ale art. 277].

Prin incriminarea formei tip s-a urmărit împiedicare scurgerii de informații cu caracter confidențial privitoare la urmărirea penală, informații a căror divulgare poate conduce la îngreunarea sau imposibilitatea administrării unei probe (de exemplu, divulgarea adresei locuinței la care a fost autorizată și urmează a fi efectuată o percheziție domiciliară), cu consecința afectării actului de justiție.

Formele atenuate ale infracțiunii analizate constituie mijloace menite să asigure caracterul echitabil al procesului penal și să protejeze prezumția de nevinovăție prin aceea că, interzicând dezvăluirea mijloacelor de probă dintr-o cauză penală în curs de desfășurare, împiedică formarea unor opinii eronate cu privire la vinovăția persoanei suspecte. Astfel, scoaterea unei probe din întregul probator al dosarului și aducerea ei la cunoștința publicului pot conduce la o concluzie greșită asupra vinovăției sau nevinovăției celui pus sub acuzare, concluzie care uneori cu greu mai poate fi schimbată.

Subiectul activ al infracțiunii este *calificat*; compromiterea intereselor justiției nu poate fi săvârșită decât de un magistrat sau de un alt funcționar public a cărui activitate are legătură cu desfășurarea urmăririi penale și care astfel ia cunoștință de informații confidențiale, respectiv are acces la mijloacele de probă și/sau la înscrisurile oficiale existente într-o cauză penală.

În forma atenuată prevăzută la alin. (3) al art. 277, subiectului activ i se cere calitatea de martor, expert sau interpret. Pe lângă această calitate specială, este necesar ca, prin legea de procedură penală, martorului, expertului sau interpretului să îi fie interzis să divulge informații dintr-o cauză penală.

În alineatul final al textului de incriminare este prevăzută o *cauză justificativă*, potrivit căreia divulgarea ori dezvăluirea de acte sau activități vădit ilegale comise

[1] Reglementări similare se regăsesc și în alte legislații europene, respectiv în Codul penal italian (art. 379 bis), Codul penal spaniol (art. 466), Codul penal portughez (art. 371).

de autorități într-o cauză penală nu constituie infracțiune. Prevăzând această cauză justificativă, credem că legiuitorul a urmărit să încurajeze pe magistrat, funcționar public, martor, expert sau interpret ca, atunci când ia cunoștință de existența unor conduite vădit ilegale, abuzive comise de autorități într-o cauză penală, să le aducă la cunoștință publică, fără temerea că ar putea fi acuzat de comiterea unei infracțiuni.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care compromiterea intereselor justiției este o infracțiune nouă, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 278. Încălcarea solemnității ședinței. Întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene, de natură să perturbe activitatea instanței, de către o persoană care participă sau asistă la o procedură care se desfășoară în fața instanței, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

COMENTARIU

Încălcarea solemnității ședinței, infracțiune prevăzută în art. 278 NCP, parțial are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Sfidarea organelor judiciare", prevăzută în art. 272[1] CP 1969.

O examinare comparativă a textelor de incriminare din vechea și noua lege penală generală permite a se constata că sfidarea organelor judiciare avea un conținut mult mai larg comparativ cu incriminarea din noul Cod penal, *elementul de continuitate* fiind „întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene", ca modalitate de realizare a elementului material al laturii obiective.

Prin incriminarea faptei de încălcare a solemnității ședinței s-a urmărit ocrotirea relațiilor sociale referitoare la înfăptuirea justiției, activitate a cărei desfășurare normală este incompatibilă cu acele manifestări jignitoare sau obscene de natură să afecteze solemnitatea procedurilor judiciare desfășurate în fața instanței și respectul datorat autorității judiciare. Aceste relații sociale formează obiectul juridic special al infracțiunii supuse prezentei analize.

Subiect activ al infracțiunii de încălcare a solemnității ședinței poate fi orice persoană dintre cele care participă sau asistă la o procedură judiciară desfășurată în fața unei instanțe de judecată. Totuși, subiect activ al infracțiunii nu poate fi judecătorul care face parte din compunerea completului de judecată în fața căruia se desfășoară respectiva procedură, întrucât fapta acestuia constând în folosirea, în timpul ședinței de judecată, de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene va putea constitui infracțiunea de purtare abuzivă (art. 296 NCP).

Subiect pasiv principal este statul, ca titular al valorilor sociale ocrotite, iar subiect pasiv secundar poate fi orice persoană fizică dintre cele care iau parte sau doar asistă la procedura judiciară din fața instanței și asupra căreia este îndreptată acțiunea făptuitorului. Astfel, poate fi subiect pasiv secundar atât judecătorul, procurorul, avocatul care participă la procedura judiciară, cât și orice altă persoană care este prezentă în sala de ședință.

Latura obiectivă presupune o acțiune de întrebuințare de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene de natură să perturbe activitatea instanței de judecată. Cuvintele ori gesturile jignitoare sau obscene presupun orice manifestare prin care se aduce atingere onoarei sau reputației unei persoane.

În ceea ce privește locul săvârșirii faptei, se cere ca gesturile sau cuvintele jignitoare ori obscene să se petreacă în cadrul unei proceduri judiciare desfășurate în fața instanței, adică în locația în care se desfășoară ședința de judecată – publică sau în camera de consiliu –, care, de regulă, este sala de ședință din incinta instanțelor judecătorești.

Pentru realizarea laturii obiective, este necesar ca întrebuințarea de cuvinte ori gesturi jignitoare sau obscene să fie de natură a perturba activitatea instanței. Această cerință este îndeplinită atunci când manifestarea făptuitorului este aptă să tulbure desfășurarea normală a ședinței de judecată.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, având în vedere că infracțiunea din legea veche avea un conținut normativ mult mai amplu față de cel al incriminării din noul Cod penal, legea nouă este mai favorabilă. Prin regimul sancționator, tot legea nouă este mai favorabilă, întrucât, în cazul pedepsei închisorii, prevede limite speciale mai reduse față de cele din legea veche.

Art. 279. Ultrajul judiciar. (1) Amenințarea, lovirea sau alte violențe, vătămarea corporală, loviturile sau vătămările cauzatoare de moarte ori omorul, săvârșite împotriva unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(2) Săvârşirea unei infracțiuni împotriva unui judecător sau procuror ori împotriva bunurilor acestuia, în scop de intimidare sau de răzbunare, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează faptele comise în condițiile alin. (2), dacă privesc un membru de familie al judecătorului sau al procurorului.

(4) Dispozițiile alin. (1)-(3) se aplică în mod corespunzător şi faptelor comise împotriva unui avocat în legătură cu exercitarea profesiei.

COMENTARIU

Ultrajul judiciar nu îl regăsim în Codul penal din 1969, reprezentând o noutate în peisajul dreptului penal român. În vechiul Cod penal nu era realizată o separare a faptelor de ultraj în raport de calitatea funcționarului ultragiat, ci pentru toți funcționarii publici care îndeplineau o funcție ce implica exercițiul autorității de stat exista o normă de incriminare unică ce îi proteja, mai concret art. 239 CP 1969, care astfel reprezintă corespondentul din legea veche a ultrajului judiciar. De asemenea, omorul săvârșit împotriva unui judecător sau procuror aflat în exerci-

tarea atribuțiilor de serviciu are corespondent în infracțiunea de omor deosebit de grav prevăzută la art. 176 lit. f) CP 1969, în timp ce faptele comise împotriva unui membru de familie al judecătorului sau procurorului au drept corespondent în legea veche art. 239[1] CP 1969.

Referitor la protecția penală oferită avocatului prin incriminarea prevăzută la alin. (4), se reține că o ocrotire a acestuia a existat și anterior noului Cod penal. Astfel, art. 39 alin. (2), (3) și (5) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, incrimina faptele de amenințare și de loviri sau alte acte de violență comise asupra unui avocat în timpul exercitării profesiei și în legătură cu aceasta ori împotriva soțului sau a unei rude apropiate, în scop de intimidare ori de răzbunare. Se poate susține astfel că art. 39 alin. (2), (3) și (5) din Legea nr. 51/1995 parțial este corespondent al infracțiunii de ultraj judiciar.

Dacă în vechea reglementare manifestările de violență psihică sau fizică comise asupra unui funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat erau incriminate într-un singur articol, respectiv în art. 239 CP 1969, în noul Cod penal sunt prevăzute două infracțiuni de ultraj, ultrajul simplu (art. 257) și ultrajul judiciar, deosebirea fiind dată de subiectul pasiv secundar. Astfel, în cazul ultrajului simplu, subiect pasiv secundar poate fi un funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, în timp ce ultrajul judiciar se comite asupra unui judecător, procuror sau avocat. Rațiunea care a stat la baza incriminării distincte a ultrajului judiciar constă în aceea că, dată fiind importanța atribuțiilor judiciare pe care le are judecătorul, procurorul sau avocatul, se impune asigurarea unei protecții sporite împotriva oricărei forme de violență exercitată asupra lor[1].

Datorită calității speciale a subiectului pasiv secundar, ultrajul judiciar a fost introdus în categoria infracțiunilor contra înfăptuirii justiției.

Cele două infracțiuni – ultrajul și ultrajul judiciar – se aseamănă sub mai multe aspecte, astfel că se mențin comentariile aduse art. 257 NCP.

Cât privește *deosebirile existente între cele două infracțiuni de ultraj*, în afara celei referitoare la subiectul pasiv secundar, acestea se mai diferențiază și din punctul de vedere al obiectului juridic (format, în cazul infracțiunii aici analizate, din relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, care reclamă prețuire, respect față de judecătorul sau procurorul aflat în exercitarea funcției și față de avocatul care își aduce aportul la înfăptuirea actului de justiție), precum și al elementului material, în sensul că, în cazul ultrajului judiciar, amenințarea poate fi comisă prin orice mijloace de transmitere (nu doar nemijlocit sau prin mijloace de comunicare directă), iar în cazul formei tip fapta trebuie comisă numai în timp ce funcționarul ultragiat se află în îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.

Legea penală mai favorabilă. În cazul în care fapta concretă constă în amenințarea, lovirea sau alte violențe ori vătămarea corporală a unui judecător sau procuror aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, comparația se va face cu art. 239 alin. (1), (2), (3) și (5) CP 1969, iar atunci când fapta constă în omor ori loviri sau vătămări

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

cauzatoare de moarte, comparația se va face cu art. 183, respectiv art. 176 lit. f) CP 1969, mai favorabilă fiind în unele situații legea veche, iar în altele legea nouă.

Art. 280. Cercetarea abuzivă. (1) Întrebuințarea de promisiuni, amenințări sau violențe împotriva unei persoane urmărite sau judecate într-o cauză penală, de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător, pentru a o determina să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător.

COMENTARIU

Cu unele modificări, cercetarea abuzivă reglementată în art. 280 NCP are corespondent în infracțiunea cu denumirea marginală „Arestarea nelegală și cercetarea abuzivă" din art. 266 CP 1969.

În reglementarea anterioară, în cuprinsul unui singur articol (art. 266), cu o denumire marginală corespunzătoare, erau prevăzute două infracțiuni distincte, respectiv arestarea nelegală și cercetarea abuzivă, trăsătura comună a acestora, care de altfel a determinat includerea lor în același articol, constând în aceea că ambele reprezentau forme ale abuzului în domeniul activității de înfăptuire a justiției.

Ca și în reglementarea anterioară, cercetarea abuzivă presupune, în principal, utilizarea din partea organelor judiciare, în munca lor de cercetare penală sau în judecarea unei cauze penale, a unor procedee abuzive care constau în promisiuni, amenințări sau violențe fizice.

O *primă modificare* adusă textului de incriminare analizat privește subiectul activ al infracțiunii, a cărui calitate specială a fost indicată expres în norma de incriminare, și anume organ de cercetare penală, procuror sau judecător. Și în vechea reglementare subiectul activ avea aceeași calitate, doar că nu era prevăzută în mod explicit în textul de incriminare, ci rezulta implicit din definiția dată infracțiunii.

Modificări au intervenit și în privința subiectului pasiv secundar, în sensul că în noua reglementare acesta trebuie să fie o persoană urmărită sau judecată într-o cauză penală, adică suspectul sau inculpatul, în timp ce, potrivit normei de incriminare anterioare, subiect pasiv putea fi o persoană aflată în curs de cercetare, anchetă penală ori de judecată. Prin această modificare s-a pus capăt controversei din practica judiciară referitoare la situația în care fapta de cercetare abuzivă era comisă în etapa actelor premergătoare, în sensul dacă infracțiunea analizată putea fi reținută și într-o asemenea situație. Potrivit noii reglementări, atâta timp cât nu a fost începută urmărirea penală, eventuala întrebuințare de promisiuni, amenințări sau violențe din partea unui organ de cercetare penală,

procuror sau judecător față de persoana bănuită de participare la săvârșirea unei infracțiuni nu va constitui infracțiunea de cercetare abuzivă.

Tot în legătură cu subiectul pasiv secundar, se constată că *a fost eliminată* varianta asimilată din Codul penal din 1969, astfel că în noua reglementare martorul, expertul sau interpretul dintr-o cauză penală nu mai poate fi subiect pasiv al infracțiunii de cercetare abuzivă.

Latura subiectivă presupune intenția directă, făptuitorul urmărind un anumit scop. *Deosebirea* intervenită constă în aceea că în noua reglementare s-a produs o extindere a scopului urmărit de făptuitor de la *„să dea declarații"* la *„să dea ori să nu dea declarații, să dea declarații mincinoase ori să își retragă declarațiile"*. Practic, la obiectivul – singular – din vechea reglementare au mai fost adăugate alte trei împrejurări care pot constitui scopul cu care acționează făptuitorul, fiind astfel acoperite toate situațiile ce pot interveni în practică.

Elementul de maximă noutate îl constituie introducerea unei forme asimilate care constă în producerea, falsificarea ori ticluirea de probe nereale de către un organ de cercetare penală, un procuror sau un judecător. Noțiunea de „probă" are înțelesul explicat în art. 97 NCPP, respectiv acela de orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal. În lipsa altor cerințe inserate în norma de incriminare, se reține că în varianta asimilată infracțiunea există indiferent dacă producerea, falsificarea ori ticluirea probelor s-a făcut în favoarea sau în defavoarea suspectului ori a inculpatului.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare și prin regimul sancționator, reglementarea din Codul penal din 1969 este mai favorabilă.

Art. 281. Supunerea la rele tratamente. (1) Supunerea unei persoane la executarea unei pedepse, măsuri de siguranță sau educative în alt mod decât cel prevăzut de dispozițiile legale se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Supunerea la tratamente degradante ori inumane a unei persoane aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

COMENTARIU

Infracțiunea de supunere la rele tratamente prevăzută în două variante – simplă și agravată – are corespondent în Codul penal din 1969, noul text de incriminare reunind două dintre infracțiunile contra înfăptuirii justiției din vechea reglementare, respectiv arestarea nelegală, prevăzută în art. 266 alin. (1) CP 1969, și supunerea la rele tratamente, prevăzută în art. 267 din același cod.

La fel ca în reglementarea din Codul penal din 1969, subiectul activ al infracțiunii examinate este calificat, fiind vorba de un funcționar public ale cărui atribuții de serviciu sunt în relație cu paza, supravegherea, tratamentul sau alte activități ce se realizează în legătură cu persoanele aflate în stare de reținere, deținere ori în executarea unei măsuri de siguranță sau educative, privative de libertate. De asemenea, subiect pasiv nu poate fi decât o persoană aflată sub puterea unei măsuri preventive, de siguranță sau educative ori în executarea unei pedepse, privative de libertate.

Analiza comparativă a normelor de incriminare din vechea și noua reglementare relevă o serie de deosebiri semnificative atât în privința conținutului incriminării, cât și a regimului sancționator.

Varianta simplă a infracțiunii *preia* în mare parte conținutul normativ al arestării nelegale din Codul penal din 1969. Noul text de incriminare a păstrat doar una dintre cele două acțiuni alternative prin care se realiza elementul material al laturii obiective a infracțiunii de arestare nelegală, cea de-a doua acțiune constând în reținerea sau arestarea nelegală *fiind eliminată*. Fapta de reținere sau arestare nelegală poate constitui infracțiunea de lipsire de libertate în mod ilegal (art. 205 NCP), bineînțeles, dacă sunt îndeplinite toate condițiile cerute de lege pentru existența acestei infracțiuni.

Cu unele modificări, varianta agravată a infracțiunii de supunere la rele tratamente a preluat norma de incriminare cu aceeași denumire marginală (art. 267) din Codul penal din 1969. O *primă deosebire* constă în aceea că expresia *„tratamente degradante ori inumane"* a înlocuit-o pe aceea de *„rele tratamente"*, realizându-se astfel o adaptare a legislației naționale la Convenția europeană a drepturilor omului, care în art. 3 se referă la „tratamente degradante ori inumane". În esență, atât relele tratamente, cât și tratamentele degradante ori inumane presupun producerea unor privațiuni sau suferințe fizice și/sau psihice de o mare intensitate, care le depășesc pe cele inerente măsurii sau sancțiunii pe care o execută persoana asupra căreia se comite infracțiunea.

O *altă deosebire* constă în aceea că în noua reglementare s-a prevăzut explicit că măsura de siguranță sau educativă pe care o execută persoana vătămată trebuie să fie dintre acelea care implică privarea de libertate. Intră în această categorie măsurile educative constând în internarea într-un centru educativ și internarea într-un centru de detenție, precum și măsura de siguranță a internării medicale.

O *deosebire* este remarcată și în privința regimului sancționator, care în noua reglementare cuprinde, alături de pedeapsa principală a închisorii, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, ceea ce atrage și interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și a dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, conform art. 66 alin. (2) NCP.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, reglementarea din Codul penal din 1969 este mai favorabilă, întrucât nu prevedea și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

Art. 282. Tortura. (1) Fapta funcționarului public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat sau a altei persoane care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres ori tacit al acestuia de a provoca unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice:

a) în scopul obținerii de la această persoană sau de la o terță persoană informații sau declarații;

b) în scopul pedepsirii ei pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis ori este bănuită că l-a comis;

c) în scopul de a o intimida sau de a face presiuni asupra ei ori de a intimida sau a face presiuni asupra unei terțe persoane;

d) pe un motiv bazat pe orice formă de discriminare,

se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a avut ca urmare o vătămare corporală, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tortura ce a avut ca urmare moartea victimei se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Tentativa la infracțiunea prevăzută în alin. (1) se pedepsește.

(5) Nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

(6) Nu constituie tortură durerea sau suferințele ce rezultă exclusiv din sancțiuni legale și care sunt inerente acestor sancțiuni sau sunt ocazionate de ele.

COMENTARIU

Incriminarea din art. 282 NCP are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 267[1] CP 1969. Noul text de incriminare a fost restructurat, pentru a face mai facile lecturarea și asimilarea conținutului normativ al infracțiunii examinate.

În noua reglementare *nu au intervenit modificări semnificative*, fiind păstrat, în linii mari, textul de incriminare al torturii din Codul penal din 1969. Astfel, în ambele reglementări, tortura constă în fapta prin care se pricinuiesc unei persoane puternice suferințe fizice ori psihice, într-un scop bine determinat și care trebuie să consiste în obținerea de informații sau declarații, pedepsirea pentru un act comis ori bănuit comis, intimidarea sau constrângerea ori într-un motiv bazat pe orice formă de discriminare.

În jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului s-a reținut că noțiunea de tortură reunește trei elemente: intenția, scop determinat (care să constea în

obținerea unor informații sau mărturii, aplicarea unor pedepse sau exercitarea de presiuni) și grad de suferință – fizică sau mentală – extrem de ridicat[1].

Subiectul activ continuă sa fie *dublu*, fiind reprezentat, pe de o parte, de funcționarul public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, situație în care subiectul este circumstanțiat, iar, pe de altă parte, de orice persoană care acționează la instigarea sau cu consimțământul expres ori tacit al funcționarului. În această din urmă situație, autorul faptei nu are o calitate specială, însă o astfel de calitate, mai exact de funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, va avea instigatorul sau complicele.

O *diferență* față de vechea reglementare constă în aceea că, pentru determinarea calității cerute subiectului activ, a fost utilizată o formulă mai explicită, și anume aceea de funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat. În literatura de specialitate s-a arătat că prin „funcție ce implică exercițiul autorității de stat" se înțelege acea „funcție care conferă funcționarului atribuții care nu ar putea fi îndeplinite fără exercițiul autorității de stat, adică fără competența de a da dispoziții și de a lua măsurile necesare pentru respectarea lor"[2].

În condițiile în care în noul Cod penal infracțiunile contra integrității corporale sau sănătății persoanei au fost redefinite, astfel că, dintre cele trei infracțiuni intenționate existente în reglementarea anterioară – loviri sau alte violențe, vătămare corporală și vătămare corporală gravă –, au fost prevăzute doar două, loviri sau alte violențe și vătămare corporală, prima variantă agravată a infracțiunii de tortură a fost definită corespunzător. Astfel, varianta agravată de la alin. (2) al normei de incriminare se referă la urmarea produsă, care constă într-o vătămare corporală, adică în producerea unei infirmități, a unor leziuni traumatice sau afectarea sănătății unei persoane care au necesitat pentru vindecare mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale, un prejudiciu estetic grav și permanent, avortul sau punerea în primejdie a vieții victimei.

În termeni identici *a fost păstrată* cea de-a doua variantă agravată, care presupune ca rezultat moartea victimei.

În privința tentativei, se remarcă o *deosebire*, ce constă în aceea că în noua reglementare se prevede că se sancționează doar în cazul variantei tip, nu și în cazul variantelor agravate, distincție ce nu era întâlnită în Codul penal din 1969.

Modificări au fost aduse și în privința regimului sancționator, care în noua reglementare cuprinde, în cazul variantei tip și a celor agravate, alături de pedeapsa principală a închisorii (menținută în aceleași limite), și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi. De asemenea, la varianta agravată de la alin. (3) al textului de incriminare, ca pedeapsă principală a fost prevăzută doar închisoarea, nu și detențiunea pe viață, așa cum era prevăzută, alternativ, în Codul penal din 1969.

[1] C.E.D.O., cauza *Denizci c. Cipru*, Hotărârea din 23 mai 2001.
[2] *V. Dongoroz ș.a.*, Explicații teoretice... Partea specială, vol. IV.

În alin. (5) al textului de incriminare a fost preluată acea dispoziție din reglementarea anterioară care are menirea de a da eficiență deplină incriminării și care prevede că nicio împrejurare excepțională, oricare ar fi ea, fie că este vorba de stare de război sau de amenințări cu războiul, de instabilitate politică internă sau de orice altă stare de excepție, nu poate fi invocată pentru a justifica tortura. De asemenea, nu poate fi invocat nici ordinul superiorului ori al unei autorități publice.

Prin această prevedere a fost înlăturată posibilitatea de invocare din partea persoanei care ar săvârși acte de tortură a stării de necesitate sau a ordinului superiorului, împrejurări care constituie cauze ce exclud caracterul nejustificat al faptei (art. 20 și art. 21 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, reglementarea din Codul penal din 1969 este mai favorabilă în cazul variantei tip și al variantei agravate prevăzute la art. 282 alin. (2) NCP, în timp ce, în cazul variantei agravate care presupune moartea victimei, legea nouă este mai favorabilă, întrucât nu mai prevede și detențiunea pe viață ca pedeapsă principală.

Art. 283. Represiunea nedreaptă. (1) Fapta de a pune în mişcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate ori de a trimite în judecată o persoană, ştiind că este nevinovată, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Reținerea sau arestarea ori condamnarea unei persoane, ştiind că este nevinovată, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

COMENTARIU

Infracțiunea de represiune nedreaptă din art. 283 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 268 CP 1969.

Represiunea nedreaptă reprezintă o formă de abuz din partea organelor judiciare chemate să realizeze actul de justiție, ce constă în îndeplinirea actelor în procesul penal cu încălcarea legii și nesocotirea adevărului. Atitudinea organelor judiciare într-o astfel de situație se caracterizează prin lipsa de obiectivitate și imparțialitate, ignorarea legii și a adevărului, atitudine ce este vădit incompatibilă cu activitatea de înfăptuire a dreptății. Esențial pentru existența infracțiunii analizate este ca făptuitorul să știe că persoana împotriva căreia acționează este nevinovată. Dacă făptuitorul s-a aflat în eroare cu privire la acest aspect, în sensul că din greșeală a crezut-o vinovată, fapta de represiune nedreaptă nu constituie infracțiune, întrucât săvârșirea ei din culpă nu este incriminată.

În noua reglementare, subiectul activ al infracțiunii rămâne *calificat* prin calitatea specială de funcționar public care, în virtutea funcției deținute, are competența de a pune în mișcare acțiunea penală, de a lua o măsură preventivă neprivativă de libertate, de a trimite în judecată o persoană, de a dispune reținerea sau arestarea preventivă ori de a pronunța o soluție de condamnare. O astfel de competență

este conferită de lege organului de cercetare penală (care are dreptul de a lua măsura preventivă a reținerii), procurorului (îndreptățit să dispună punerea în mișcare a acțiunii penale, luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate, trimiterea în judecată și reținerea) și judecătorului (îndrituit de lege să dispună măsuri preventive neprivative și privative de libertate și să pronunțe soluția de condamnare). De remarcat faptul că nici în vechea și nici în noua reglementare nu a fost prevăzută expres în textul de incriminare calitatea subiectului activ, aceasta rezultând în mod implicit din definiția dată infracțiunii.

Ca *element de noutate*, se observă că în noul Cod penal s-a optat pentru agravarea faptei de represiune nedreaptă în două trepte, fiind prevăzute o formă simplă și una agravată. Deosebirea dintre forma simplă și cea agravată este dată de activitatea îndeplinită, mai concret, atunci când actul realizat poate conduce la privarea de îndată de libertate a persoanei, fapta este mai gravă, iar în cazul actului care nu presupune o iminentă privare de libertate, fapta va rămâne în forma simplă.

Modificarea semnificativă intervenită în conținutul normativ al infracțiunii constă în *extinderea* elementului material al laturii obiective, fiind adăugate la cele patru modalități alternative din norma corespondentă din Codul penal din 1969 alte două acțiuni noi, respectiv luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate și dispunerea măsurii preventive a reținerii. Această completare este justificată, întrucât și fapta de luare a unei măsuri preventive neprivative de libertate și, respectiv, de dispunere a reținerii, atunci când se realizează în mod abuziv, este de natură să afecteze profund relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției și, totodată, să vatăme drepturile fundamentale ale persoanei, astfel că se impune represiunea penală.

În privința regimului sancționator, legiuitorul a adus unele *modificări* față de legea anterioară. Astfel, la forma simplă a infracțiunii s-a prevăzut un regim sancționator mai blând față de cel din Codul penal din 1969, în timp ce la forma agravată regimul sancționator este mai sever, fiind proporțional cu gravitatea faptei comise. În cazul ambelor forme de incriminare – simplă și agravată –, a fost prevăzută și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, care, potrivit 66 alin. (2) NCP, atrage și interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și a dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, pedeapsă pe care nu o regăsim în legea veche.

Legea penală mai favorabilă. Prin raportare la faptele constând în luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate ori în dispunerea reținerii, reglementarea anterioară este mai favorabilă, deoarece nu le incrimina. În cazul faptelor ce se încadrează în forma simplă a infracțiunii de represiune nedreaptă [alin. (1) al art. 283 NCP], legea nouă este favorabilă, deoarece prevede în cazul pedepsei închisorii limite mult reduse față de cele din legea veche. În cazul faptelor încadrabile în forma agravată a infracțiunii [alin. (2) al art. 283 NCP], legea veche este mai favorabilă, deoarece prevede un regim sancționator mult mai blând comparativ cu cel din legea nouă.

Art. 284. Asistența și reprezentarea neloială. (1) Fapta avocatului sau a reprezentantului unei persoane care, în înțelegere frauduloasă cu o persoană cu interese contrare în aceeași cauză, în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale, vatămă interesele clientului sau ale persoanei reprezentate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează înțelegerea frauduloasă dintre avocat sau reprezentantul unei persoane și un terț interesat de soluția ce se va pronunța în cauză, în scopul vătămării intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Infracțiunea de asistență și reprezentare neloială nu are corespondent în Codul penal din 1969, reprezentând o *incriminare nouă* în peisajul dreptului penal român. Așa după cum s-a arătat în Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal, incriminarea examinată a fost inspirată de reglementările similare din legislațiile penale naționale ale altor state europene (art. 467 din Codul penal spaniol, art. 371 din Codul penal portughez, art. 380 din Codul penal italian și art. 356 din Codul penal german).

Prin această nouă incriminare s-a urmărit să se asigure o protecție în plus relațiilor sociale referitoare la înfăptuirea justiției împotriva oricăror fraude judiciare provocate cu intenție de cei chemați să reprezinte ori să apere interesele persoanei implicate în calitate de parte într-o procedură judiciară ori notarială.

Totodată, atâta timp cât avocatul beneficiază de o protecție deosebită din partea legii penale [putând fi subiect pasiv al infracțiunii de ultraj judiciar, potrivit art. 279 alin. (4) NCP], în mod corelativ, i se cere acestuia să manifeste bună-credință în activitatea profesională, încălcarea acestei îndatoriri putând atrage angajarea răspunderii penale.

Infracțiunea de asistență și reprezentare neloială este prevăzută într-o variantă tip și o variantă asimilată, deosebirea dintre ele fiind făcută în raport de două elemente: pe de o parte, persoana cu care făptuitorul realizează înțelegerea frauduloasă, și anume persoana cu interese contrare, în cazul variantei tip, și o terță persoană interesată de soluția ce se va pronunța, în cazul variantei asimilate; pe de altă parte, urmarea imediată, o vătămare efectivă a intereselor persoanei asistate sau reprezentate, în varianta de la primul alineat, și punerea în pericol a acestor interese, în varianta prevăzută la alin. (2) al textului de incriminare.

Subiectul activ este *calificat*, infracțiunea de asistență și reprezentare neloială neputând fi comisă decât de un avocat sau de un reprezentant legal al unei persoane. Potrivit normelor de procedură civilă, reprezentarea poate fi legală, convențională sau judiciară.

Sub aspectul laturii obiective, fapta constă în încheierea în cadrul unei proceduri judiciare sau notariale a unei înțelegeri frauduloase cu o parte din aceeași cauză

care are interese contrare cu persoana asistată sau reprezentată de făptuitor (de regulă, partea adversă), în varianta tip, ori cu o terță persoană interesată de soluția ce se va pronunța, în varianta asimilată, dacă prin aceasta se produce o vătămare a intereselor clientului sau ale persoanei reprezentate sau doar o stare de pericol pentru aceste interese (în cazul variantei asimilate).

Încheierea înțelegerii frauduloase poate consta atât în acte comisive (de exemplu, renunțarea la dreptul dedus judecății), cât și în acte omisive (de exemplu, nedepunerea unor mijloace de probă la dosar).

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea de asistență și reprezentare neloială nu are corespondent în Codul penal din 1969, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 285. Evadarea. (1) Evadarea din starea legală de reținere sau de deținere se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Când evadarea este săvârșită prin folosire de violențe sau arme, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Se consideră evadare:

a) neprezentarea nejustificată a persoanei condamnate la locul de deținere, la expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate;

b) părăsirea, fără autorizare, de către persoana condamnată, a locului de muncă, aflat în exteriorul locului de deținere.

(4) Pedeapsa aplicată pentru infracțiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea de evadare are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 269 CP 1969.

În forma simplă a infracțiunii *nu au intervenit modificări* de conținut, fapta constând în acțiunea de evadare din starea legală de reținere sau de deținere. Dată fiind identitatea de conținut, dezvoltările teoretice și practica judiciară în materie își vor menține valabilitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

În cazul formei simple a infracțiunii a intervenit o *modificare* la regimului sancționator, în sensul ca s-a produs o majorare a limitei maxime a pedepsei de la 2 la 3 ani închisoare.

O *altă modificare* a fost adusă formei agravate a infracțiunii, prin aceea că două dintre cele patru circumstanțe agravante din vechea reglementare au fost eliminate. Astfel, în noua reglementare nu se mai regăsesc circumstanțele constând în folosirea de alte instrumente și comiterea faptei de două sau mai multe persoane împreună. În această din urmă situație poate opera circumstanța agravantă generală prevăzută la art. 77 lit. a) NCP, cu condiția ca numărul participanților să fie de minim trei. Și în cazul formei agravate, regimul sancționator a fost *modificat*,

prin aceea că s-au redus semnificativ limitele pedepsei închisorii (limita minimă a fost coborâtă de la 2 ani la 1 an, iar cea maximă de la 8 ani la 5 ani) și, totodată, a fost prevăzută pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Elementul de noutate adus de noul Cod penal îl constituie norma explicativă prevăzută la alin. (3), unde sunt redate două situații concrete care, în sensul legii penale, constituie „evadare". Este vorba de o inacțiune constând în neprezentarea nejustificată a persoanei condamnate la locul de deținere, la expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate, și de o acțiune ce presupune părăsirea, fără autorizare, de către persoana condamnată, a locului de muncă, aflat în exteriorul locului de deținere. Prin introducerea acestei norme explicative au fost evitate controversele ce ar fi putut lua naștere cu privire la semnificația termenul de „evadare" utilizat în definiția infracțiunii examinate, aceasta, cu atât mai mult cu cât în vorbirea obișnuită termenul arătat semnifică scăparea prin fugă a unei persoane de sub pază. Or, în cele două situații arătate la lit. a) și b) ale alin. (3), făptuitorul nu se află sub pază și astfel nu se poate vorbi de o fugă, de o scăpare de sub gardă.

În noua reglementare a fost păstrat cazul special de sancționare, doar că acesta *a fost reformulat* în deplină consonanță cu interpretarea dată în practica judiciară anterioară, când, printr-un recurs în interesul legii[1], s-a statuat că pedeapsa stabilită pentru infracțiunea de evadare se adaugă la restul rămas neexecutat din pedeapsă la data evadării, și nu „la pedeapsa ce se execută", așa cum se prevedea în norma corespondentă din Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. Pentru faptele ce se încadrează în forma simplă a infracțiunii de evadare, legea veche este mai favorabilă, întrucât prevede un regim sancționator mai blând. Pentru faptele încadrabile în forma agravată a infracțiunii, legea nouă este mai favorabilă, deoarece limitele pedepsei principale a închisorii sunt mult reduse comparativ cu cele din reglementarea anterioară. Se impune a arăta că, în cauzele penale în care hotărârea de condamnare nu a rămas definitivă până la data de 1 februarie 2014 (data intrării în vigoare a noului Cod penal), conform dispozițiilor tranzitorii de la art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se va aplica și infracțiunilor de evadare comise sub vechiul Cod penal.

Art. 286. Înlesnirea evadării. (1) Înlesnirea prin orice mijloace a evadării se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Înlesnirea evadării:

a) săvârşită prin folosire de violenţe, arme, substanţe narcotice sau paralizante;

b) a două sau mai multor persoane în aceeaşi împrejurare;

c) unei persoane reţinute sau arestate pentru o infracţiune sancţionată de lege cu pedeapsa detenţiunii pe viaţă ori cu pedeapsa închisorii de 10 ani sau mai mare ori condamnate la o astfel de pedeapsă

[1] I.C.C.J., dec. nr. LXXXI (81)/2007 (M. Of. nr. 780 din 21 noiembrie 2008).

se sancționează cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) sunt săvârșite de o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel reținut sau deținut, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(4) Înlesnirea evadării, săvârșită din culpă, de către o persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel care a evadat, se pedepsește cu închisoarea de la 3 luni la 2 ani.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1)-(3) se pedepsește.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, înlesnirea evadării, prevăzută la art. 286 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 270 CP 1969.

Incriminarea din noul Cod penal include o variantă tip, două variante agravate, dintre care una comună formei simple și formei agravate de la alin. (2), și o variantă atenuată.

Pentru varianta tip a infracțiunii *a fost păstrat* același conținut normativ, situație în care expunerile teoretice și jurisprudența în materie realizate sub Codul penal anterior își vor menține valabilitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

În noua reglementare, textul de incriminare a fost reordonat, în sensul că circumstanța agravantă referitoare la calitatea subiectului activ de persoană care avea îndatorirea de a-l păzi pe cel reținut sau deținut nu a mai fost prevăzută în partea finală a fiecăreia dintre variantele normative, ci a fost înscrisă, separat, în alin. (3) al art. 286 NCP.

De asemenea, în alin. (2) al art. 286 NCP au fost reunite trei circumstanțe agravante, în condițiile în care două dintre acestea se regăseau, *cu unele modificări*, și în Codul penal din 1969, însă în texte normative distincte.

În privința variantelor agravate se constată o serie de *deosebiri* de conținut și de regim sancționator față de reglementarea anterioară. Astfel, referitor la varianta agravată din alin. (2) al textului de incriminare, se constată că au continuat să rămână ca împrejurări ce sporesc gravitatea faptei folosirea de violențe și folosirea de arme, la care au mai fost adăugate alte două *elemente noi*: întrebuințarea de substanțe narcotice și întrebuințarea de substanțe paralizante. Au fost înlăturate elementele circumstanțiale constând în folosirea de alte instrumente și comiterea faptei de două sau mai multe persoane împreună, situație remarcată și în cazul infracțiunii de evadare.

A fost introdus un *element circumstanțial nou*, care presupune o pluralitate de subiecți pasivi, precum și cerința ca ajutorul să fie dat acestora (subiecților pasivi) în aceeași împrejurare.

Al treilea element circumstanțial inclus în varianta agravată de la alin. (2) al art. 286 NCP *a fost reformulat*, ocazie cu care, în cazul înlesnirii evadării unei persoane deținute în baza unei condamnări definitive, este necesar ca pedeap-

sa aplicată să fie detenţiunea pe viaţă sau închisoarea mai mare de 10 ani, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, când se cerea ca soluția de condamnare să fi fost pronunțată pentru comiterea unei infracțiuni sancționate de lege cu închisoarea mai mare de 10 ani, indiferent de cuantumul pedepsei aplicate. Totodată, în noua reglementare *a fost adăugată* și situația reținerii, deținerii pentru o infracțiune pentru care pedeapsa prevăzută de lege este detenţiunea pe viaţă, respectiv condamnarea la o astfel de pedeapsă, împrejurare ce nu era prevăzută în legea veche.

În cazul variantelor agravate au fost aduse *modificări* și în privința regimului sancționator, în sensul atenuării acestuia.

Legea penală mai favorabilă. Prin prisma regimului sancționator, pentru faptele prevăzute la alin. (1), (2) și (3), noul Cod penal este legea mai favorabilă. În privința formei agravate de la alin. (2), conform dispozițiilor tranzitorii de la art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, în cauzele penale în care hotărârea de condamnare nu a rămas definitivă până la data intrării în vigoare a noului Cod penal, pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi se va aplica și infracțiunilor de înlesnire a evadării comise sub vechiul Cod penal.

Pentru varianta atenuată înscrisă la alin. (4), dată fiind menținerea limitelor speciale de pedeapsă din vechea lege, aplicarea legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 287. Nerespectarea hotărârilor judecătoreşti. (1) Nerespectarea unei hotărâri judecătoreşti săvârşită prin:

a) împotrivirea la executare, prin opunerea de rezistență față de organul de executare;

b) refuzul organului de executare de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească, prin care este obligat să îndeplinească un anumit act;

c) refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii, de către persoanele care au această obligație conform legii;

d) neexecutarea hotărârii judecătoreşti prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat;

e) neexecutarea hotărârii judecătoreşti privind plata salariilor în termen de 15 zile de la data cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată;

f) nerespectarea hotărârilor judecătoreşti privind stabilirea, plata, actualizarea şi recalcularea pensiilor;

g) împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătoreşti, de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea,

se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) În cazul faptelor prevăzute în lit. d)-g), acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Cu modificări și completări de conținut, infracțiunea de nerespectare a hotărârilor judecătorești din art. 287 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 271 CP 1969. În noul Cod penal, conținutul normativ al infracțiunii analizate a suferit o serie de modificări și completări semnificative față de incriminarea anterioară.

Două dintre variantele de incriminare din legea veche au fost reformulate, în așa fel încât elementele constitutive ale noii infracțiuni *s-au schimbat*. Este vorba despre fapta de nerespectare a unei hotărâri judecătorești săvârșită prin împotrivirea la executare, care, în legea veche, se realiza prin amenințare sau acte de violență comise față de organul de executare, în timp ce în noua reglementare se realizează prin *„opunerea de rezistență față de organul de executare"*. Prin această din urmă expresie a fost extinsă sfera de cuprindere a mijloacelor de realizare a împotrivirii la executare, putând fi vorba de orice act comisiv prin care făptuitorul își exprimă dezacordul cu privire la executarea unei hotărâri judecătorești. În ipoteza în care mijlocul folosit constă în amenințare sau acte de violență fizică, urmează să se aplice regulile de la concursul de infracțiuni.

A doua variantă de incriminare care se regăsește în noua reglementare este cea prevăzută la lit. g) a alin. (1) al art. 287 NCP și constă în împiedicarea unei persoane de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești, de către cel căruia îi este opozabilă hotărârea. Comparând cu norma corespondentă din Codul penal din 1969, se constată că a fost eliminat termenul de „locuință", deoarece, atâta timp cât noțiunea de *„imobil"* încorporează inclusiv o locuință, folosirea și a acestui din urmă termen era de prisos și putea produce confuzii și genera opinii diferite asupra ariei de aplicare a normei de incriminare. *Elementul de noutate* în privința acestei variante de incriminare îl constituie cerința ca hotărârea judecătorească în baza căreia este deținut bunul imobil să îi fie opozabilă făptuitorului, cerință ce decurge din obiectul juridic special al infracțiunii. În ipoteza în care împiedicarea de a folosi un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești este comisă de o persoană căreia hotărârea judecătorească nu îi este opozabilă, elementele constitutive ale infracțiunii de nerespectare a hotărârilor judecătorești nu vor fi realizate și, eventual, se va putea reține o altă infracțiune de drept comun.

În noul text de incriminare *nu a mai fost inclusă* varianta agravată prevăzută la alin. (3) al art. 271 CP 1969, care presupunea comiterea împiedicării de a folosi, în tot sau în parte, un imobil deținut în baza unei hotărâri judecătorești, prin amenințare sau acte de violență.

Nu au mai fost reluate nici formele de incriminare referitoare la nerespectarea hotărârilor judecătorești prin neexecutarea unor măsuri de siguranță sau pedepse complementare aplicate persoanei juridice [prevăzute în alin. (4) și (5) ale art. 271 CP 1969], întrucât acestea au fost incriminate distinct în noul Cod penal, sub denumirea de neexecutarea sancțiunilor penale (art. 288 NCP).

Comparativ cu infracțiunea de nerespectare a hotărârilor judecătorești din Codul penal din 1969, în noua reglementare au fost prevăzute cinci variante de incriminare pe care nu le regăsim în textul corespondent din legea penală generală veche, variante ce sunt înscrise în art. 286 alin. (1) lit. b)-f) NCP.

Prima variantă de incriminare, fără corespondent în art. 271 CP 1969[1], constă în refuzul organului de executare de a pune în aplicare o hotărâre judecătorească, prin care este obligat să îndeplinească un anumit act. În cazul acestei variante, subiectul activ este calificat prin calitatea de organ de executare. O astfel de calitate o poate avea persoana fizică sau juridică, instituția publică ori privată căreia legea îi conferă dreptul și obligația de a îndeplini acte menite să pună în executare o hotărâre judecătorească. Refuzul de a pune în aplicare hotărârea judecătorească trebuie să fie precedat de o cerere expresă, fermă de executare, care să emane de la o autoritate, de la persoana competentă, în timp ce refuzul poate consta în acte comisive sau omisive, poate fi expres sau implicit.

A doua variantă nouă de incriminare presupune refuzul de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a hotărârii, de către persoanele care au această obligație conform legii. Și aici subiectul activ este calificat, infracțiunea neputând fi comisă decât de o persoană care reprezintă autoritatea de stat și care are îndatorirea de serviciu de a sprijini organul de executare în punerea în aplicare a unei hotărâri (au această îndatorire lucrătorii de poliție, cei din jandarmerie, alți agenți ai forței publice). Se observă faptul că, de această dată, legiuitorul a folosit termenul de „hotărâre", și nu pe acela de „hotărâre judecătorească", ceea ce înseamnă că, în această variantă, poate fi vorba și de hotărâri emise de alte autorități decât instanțele judecătorești, aria de aplicare a textului de incriminare fiind astfel mult extinsă.

Neexecutarea hotărârii judecătorești prin care s-a dispus reintegrarea în muncă a unui salariat este *a treia variantă de incriminare* introdusă în conținutul articolului ce definește infracțiunea de nerespectare a hotărârilor judecătorești[2]. În această variantă, infracțiunea nu poate fi comisă decât de angajator, persoană – fizică sau juridică – căreia legea îi conferă dreptul de a încadra și de a desface contractul de muncă al unui salariat. Rezultă astfel că subiectul activ al infracțiunii în această variantă este calificat. Situația premisă în cazul acestei forme de incriminare presupune existența unei hotărâri judecătorești prin care în sarcina angajatorului, subiect activ al infracțiunii, să fi fost impusă obligația de a reintegra în muncă un salariat.

[1] O faptă asemănătoare era prevăzută anterior în art. 56 alin. (6) din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată (M. Of. nr. 738 din 20 octombrie 2011), precum și în art. 24 alin. (3) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ (M. Of. nr. 1154 din 7 decembrie 2004), ambele texte fiind în prezent abrogate prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal.

[2] Anterior, o astfel de faptă era incriminată în art. 262 C. muncii, în prezent abrogat prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal.

Cea de-a patra variantă de incriminare încorporată în conținutul normativ al infracțiunii examinate[1] constă în neexecutarea hotărârii judecătorești privind plata salariilor în termen de 15 zile de la data cererii de executare adresate angajatorului de către partea interesată. Și în cazul acestei forme de incriminare, subiectul activ este calificat prin calitatea de angajator în raport cu salariatul care a obținut hotărârea judecătorească privind plata salariilor. De această dată, nu este suficient să existe o hotărâre judecătorească prin care angajatorul să fi fost obligat la plata salariilor, ci este necesar ca salariatul să fi adresat angajatorului o cerere de executare, infracțiunea urmând a se consuma la împlinirea termenului legal de 15 zile calculat de la momentul depunerii și înregistrării cererii.

Ultima dintre cele cinci variante de incriminare, fără corespondent în art. 271 CP 1969, constă în nerespectarea hotărârilor judecătorești privind stabilirea, plata, actualizarea și recalcularea pensiilor. Din conținutul normei de incriminare rezultă că subiectul activ este calificat, infracțiunea neputând fi comisă decât de o persoană care, potrivit legii, are competența de a stabili, plăti, actualiza sau recalcula pensiile. În lipsa unei precizări a legii, infracțiunea poate fi reținută indiferent dacă este vorba de pensii din sistemul public ori din sistemul privat. Situația premisă în cazul acestei forme a infracțiunii este reprezentată de existența unei hotărâri judecătorești al cărei obiect constă în stabilirea, plata, actualizarea sau recalcularea pensiilor.

În cazul incriminării examinate, *modificările* intervenite nu au vizat doar conținutul infracțiunii, ci și regimul sancționator al acesteia care, în cazul faptei descrise la lit. a) de la alin. (1) al art. 287 NCP, a cunoscut o îmblânzire.

Făcând o comparație, sub aspectul regimului sancționator, cu incriminările prevăzute în art. 261 și art. 262 C. muncii, se observă ca sancțiunile prevăzute în noul Cod penal au înregistrat o agravare.

Din perspectivă procesuală, pentru unele dintre formele infracțiunii analizate [cele prevăzute la lit. d)-g) de la alin. (1) al art. 287 NCP], a fost consacrat principiul disponibilității în ceea ce privește punerea în mișcare a acțiunii penale, în sensul că aceasta se face la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Legea penală mai favorabilă. Pentru cele două variante de incriminare ce au corespondent în art. 271 CP 1969, prin raportare la regimul sancționator, se reține că, în cazul faptei prevăzute la lit. a) de la alin. (1) al art. 287 NCP, legea mai favorabilă este legea nouă, întrucât prevede amenda alternativ cu închisoarea, iar în cazul acesteia din urmă limitele speciale au fost coborâte, în timp ce pentru fapta de la lit. g) de la alin. (1) al art. 287 NCP, în condițiile în care au fost păstrate aceleași sancțiuni penale, cu limite identice în cazul închisorii, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

În cazul faptei prevăzute la lit. b) de la alin. (1) al art. 287 NCP, prin raportare la regimul sancționator prevăzut la art. 56 alin. (6) din Legea nr. 188/2000 și, respectiv, art. 24 alin. (3) din Legea nr. 544/2004, legea nouă este mai favorabilă.

[1] Anterior, o astfel de faptă era incriminată în art. 261 C. muncii, în prezent abrogat prin Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a noului Cod penal.

În cazul faptelor prevăzute la lit. d) și e) de la alin. (1) al art. 287 NCP, comparând cu regimul sancționator prevăzut la art. 262 și art. 261 C. muncii, se constată că reglementarea veche este mai favorabilă.

Art. 288. Neexecutarea sancțiunilor penale. (1) Sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) şi lit. c), de către persoana fizică față de care s-au dispus aceste sancțiuni, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, dacă fapta nu constituie o infracțiune mai gravă.

(2) Sustragerea de la executarea unei măsuri educative privative de libertate prin părăsirea fără drept a centrului educativ sau a centrului de detenție ori prin neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Neexecutarea, de către mandatar sau administrator, a pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 141 se pedepseşte cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de neexecutare a sancțiunilor penale, prevăzută la art. 288 NCP, are corespondent în reglementarea anterioară doar parțial, norma corespondentă fiind art. 271 alin. (4) și (5) CP 1969.

Așa după cum rezultă din chiar denumirea marginală a infracțiunii, prin incriminarea examinată sunt sancționate acele conduite care presupun nerespectarea întocmai a pedepselor complementare, a pedepselor accesorii, a măsurilor de siguranță și a măsurilor educative privative de libertate aplicate prin hotărâri judecătorești executorii. O observație care se impune a fi făcută este aceea că măsurile de siguranță sunt sancțiuni de drept penal, și nu sancțiuni penale, astfel că apare o *discordanță* între denumirea marginală a textului de incriminare și conținutul acestuia.

Incriminarea analizată este prevăzută într-o formă tip și două forme atenuate.

Cu unele *modificări și adăugiri*, forma tip a infracțiunii examinate preia varianta infracțiunii de nerespectare a hotărârilor judecătorești prevăzută la art. 271 alin. (4) CP 1969. Dacă în reglementarea anterioară elementul material al laturii obiective se rezuma la acțiunea de sustragere, în noua lege a fost adăugată o a doua modalitate alternativă de realizare a elementului material, ce constă în „neexecutarea conform legii". *Schimbări* au intervenit și în privința obiectului sustragerii, respectiv al neexecutării, în sensul că au fost adăugate pedepsele complementare și cele accesorii, iar în privința măsurilor de siguranță a fost păstrată interzicea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii, a fost introdusă internarea medicală și au fost eliminate interzicerea de a se afla în anumite localități și interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă deter-

minată. Această eliminare este consecința firească a faptului că interzicerea de a se afla în anumite localități și interdicția de a reveni în locuința familiei pe o perioadă determinată nu mai constituie măsuri de siguranță potrivit noului Cod penal. Însă, în condițiile în care interzicerea exercitării dreptului de a se afla în anumite localități, conform dispozițiilor art. 66 alin. (1) lit. l) NCP, poate fi aplicată ca pedeapsă complementară, eliminarea la care ne-am referit este doar aparentă, întrucât sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a pedepsei complementare menționate poate forma conținutul constitutiv al infracțiunii examinate.

În forma tip, infracțiunea de neexecutare a sancțiunilor penale are caracter subsidiar, ceea ce înseamnă ca sustragerea de la executare ori neexecutarea conform legii a unei pedepse complementare ori accesorii sau a măsurii de siguranță prevăzute în art. 108 lit. b) și c) se încadrează în art. 288 alin. (1) NCP numai dacă fapta concretă nu întrunește elementele constitutive ale unei infracțiuni mai grave.

Subiect activ în cazul formei tip a infracțiunii nu poate fi decât persoana fizică față de care a fost aplicată o pedeapsă complementară sau accesorie ori una dintre măsurile de siguranță expres prevăzute în norma de incriminare.

Prima formă atenuată [art. 288 alin. (2) NCP], *fără corespondent în reglementarea anterioară*, presupune acțiunea de sustragere de la executarea unei măsuri educative privative de libertate, care trebuie realizată prin unul dintre următoarele două moduri: părăsirea fără drept a centrului educativ sau a centrului de detenție sau neprezentarea după expirarea perioadei în care s-a aflat legal în stare de libertate. Fapta de la alin. (2) al textului de incriminare apare ca un echivalent al infracțiunii de evadare, cu aplicare în privința persoanei fizice aflate în executarea unei măsuri educative privative de libertate. În Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal s-a arătat că prin incriminarea acestei fapte se dorește stabilirea unui regim sancționator mai blând decât cel pentru infracțiunea de evadare. Și în cazul acestei forme a infracțiunii, subiectul activ este *calificat*, fiind reprezentat de minorul față de care a fost luată măsura educativă a internării într-un centru educativ sau a internării într-un centru de detenție.

A două formă atenuată [art. 288 alin. (3) NCP, cu corespondent în art. 271 alin. (5) CP 1969] constă în neexecutarea pedepselor complementare aplicate unei persoane juridice dintre cele prevăzute la art. 141 NCP. Persoanelor juridice arătate la art. 141 NCP (instituțiile publice, partidele politice, sindicatele, patronatele și organizațiile religioase ori aparținând minorităților naționale, constituite potrivit legii, persoanele juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei) nu le pot fi aplicate pedepsele complementare constând în dizolvare, suspendarea activității sau plasare sub supraveghere judiciară, astfel că singurele pedepse de acest gen care le pot fi aplicate sunt închiderea unor puncte de lucru (cu excepția persoanelor juridice care își desfășoară activitatea în domeniul presei), interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice și afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare. În ipoteza în care unei persoane juridice dintre cele prevăzute la art. 141 NCP îi este aplicată vreuna dintre aceste pedepse complementare, în caz de neexecutare, procedura de drept comun (care constă în suspendarea

activității sau dizolvarea persoanei juridice) nu poate interveni, însă va putea interveni răspunderea penală ca urmare a incriminării faptei ce formează obiectul examinării de față. Legiuitorul nu a dorit să lase nesancționată conduita constând în neexecutarea pedepsei complementare aplicate, astfel că a optat pentru incriminarea faptei de la alin. (3) al art. 288 NCP.

În cazul acestei forme a infracțiunii, subiect activ poate fi doar mandatarul sau administratorul persoanei juridice. Prin urmare, și la această variantă normativă, subiectul activ al infracțiunii este *calificat*.

Legea penală mai favorabilă. Problema legii penale mai favorabile se va pune doar în cazul formelor care au corespondent în legea veche [cele prevăzute la alin. (1) și (3) ale art. 288 NCP]. Pentru faptele încadrabile în forma tip a infracțiunii [art. 288 alin. (1)], legea veche este mai favorabilă, în timp ce pentru faptele încadrabile în forma de la alin. (3) al textului de incriminare, legea nouă este mai favorabilă.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul V. Infracțiuni de corupție și de serviciu

Capitolul I. Infracțiuni de corupție

Art. 289. Luarea de mită. (1)[1] Fapta funcționarului public care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită de una dintre persoanele prevăzute în art. 175 alin. (2), constituie infracțiune numai când este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARIU

Cu câteva deosebiri, infracțiunea de luare de mită, prevăzută în art. 289 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 254 CP 1969.

În noua reglementare, infracțiunea de luare de mită este prevăzută în doua variante, varianta tip [cea de la alin. (1) al art. 289] și varianta asimilată [cea de la alin. (2) al art. 289].

Conținutul normativ al infracțiunii din noul Cod penal a preluat, în mare parte, textul de incriminare din Codul penal din 1969, însă analiza comparativă a celor două texte de incriminare permite remarcarea unor *modificări* ce au fost aduse, în principal, asupra laturii obiective și a laturii subiective a infracțiunii examinate. Astfel, dintre cele patru modalități alternative de realizare a elementului material al laturii obiective prevăzute în reglementarea anterioară, au fost preluate doar trei (pretinderea, primirea și acceptarea promisiunii), renunțându-se la modalitatea nerespingerii promisiunii. Deși, aparent, s-ar putea crede că prin această renunțare a fost restrânsă aria de incriminare, în realitate nu este așa,

[1] Alin. (1) al art. 289 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 25 din Legea nr. 187/2012.

întrucât acceptarea tacită echivalează cu nerespingerea promisiunii primite de către făptuitor.

Obiectul acțiunii de pretindere, primire ori acceptare a rămas *neschimbat*, putând fi format din bani sau alte foloase, această din urmă noțiune având un sens larg, incluzând orice avantaj sau beneficiu de natură patrimonială ori nepatrimonială.

O *altă modificare* adusă constă în aceea că pretinderea, primirea ori acceptarea de bani sau alte foloase se poate face și în beneficiul unei alte persoane, nu doar în interesul propriu al făptuitorului. O astfel de posibilitate nu era expres prevăzută în norma corespondentă din Codul penal din 1969, însă în noua reglementare legiuitorul a ținut să o menționeze explicit, folosind expresia „pentru sine sau pentru altul".

O *modificare esențială* a intervenit în privința legăturii dintre acțiunea făptuitorului de pretindere, primire ori acceptare a promisiunii și actul ce reprezintă contraprestația pe care acesta se angajează să o aibă. Astfel, dacă în reglementarea anterioară era utilizată expresia *„în scopul..."*, în noul Cod penal aceasta a fost înlocuită cu sintagma *„în legătură cu..."*. Deși aparent nesemnificativă, această înlocuire are două consecințe importante, respectiv:

a) nemaifiind prevăzut un scop determinat, latura subiectivă a infracțiunii analizate include, alături de intenția directă, și intenția indirectă, ca formă a vinovăției (în reglementarea anterioară, luarea de mită se comitea doar cu intenție directă);

b) în condițiile în care scopul săvârșirii faptei trebuia să existe în momentul comiterii acesteia, în absența din norma de incriminare a unui scop, rezultă că pretinderea, primirea sau acceptarea de bani sau alte foloase poate avea loc și ulterior momentului îndeplinirii, neîndeplinirii, urgentării, întârzierii îndeplinirii ori îndeplinirii contrare a unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale făptuitorului.

Consecința acestei modificări constă în aceea că, în toate situațiile în care un funcționar public ia mită în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea, întârzierea îndeplinirii ori îndeplinirea contrară a unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu, fapta sa va fi calificată ca luare de mită, nemaipunându-se problema distincției dintre luarea de mită și primirea de foloase necuvenite (infracțiune prevăzută în art. 256 CP 1969). Credem că aceasta este și rațiunea pentru care în noul Cod penal nu a mai fost incriminată distinct fapta de primire de foloase necuvenite.

Referitor la contraprestația funcționarului public, se remarcă *adăugarea* unei noi conduite, aceea a urgentării îndeplinirii actului care intră în sfera atribuțiilor de serviciu ale făptuitorului, conduită pe care nu o regăsim în norma de incriminare anterioară.

Dacă în Codul penal din 1969 infracțiunea de luare de mită era prevăzută într-o formă simplă și una agravată, în noua reglementare s-a renunțat la forma agravată și, ca *element de noutate*, a fost prevăzută o variantă asimilată, ce presupune săvârșirea luării de mită de către o persoană care exercită o profesie de interes public [art. 175 alin. (2) NCP], dar numai în ipoteza în care fapta este comisă în legătură cu neîndeplinirea, întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle

sale legale sau în legătură cu efectuarea unui act contrar acestor îndatoriri. Prin introducerea acestei forme asimilate a fost rezolvată controversa existentă sub Codul penal din 1969 dacă notarul public, executorul judecătoresc sau alte persoane care exercită o funcție de interes public, pentru care este necesară o abilitare specială din partea autorităților publice, poate fi sau nu autor al luării de mită.

De asemenea, potrivit dispozițiilor art. 308 NCP, subiect activ al infracțiunii de luare de mită poate fi și persoana care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) NCP ori în cadrul oricărei persoane juridice.

O *altă modificare* adusă de noua reglementare constă în prevederea ca pedeapsă complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică [ceea ce atrage și interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și a dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, conform art. 66 alin. (2) NCP] ori de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a fost săvârșită fapta. Prin introducerea acestei sancțiuni penale s-a urmărit îmbunătățirea prevenției generale.

Se remarcă faptul că în noua reglementare *a fost menținută* dispoziția referitoare la confiscarea specială care, la fel ca și în reglementarea anterioară, are ca obiect banii, valorile sau alte bunuri ce au fost primite ori echivalentul acestora, atunci când ele nu se mai găsesc.

În privința pedepsei principale prevăzute de lege, se constată o reducere a limitei maxime a închisorii de la 12 la 10 ani, în timp ce limita minimă a fost menținută la 3 ani.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul de sancționare, legea nouă este mai favorabilă, întrucât limita maximă a pedepsei închisorii este redusă comparativ cu cea din legea veche.

Art. 290. Darea de mită. (1) Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, în condițiile arătate în art. 289, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) nu constituie infracțiune atunci când mituitorul a fost constrâns prin orice mijloace de către cel care a luat mita.

(3) Mituitorul nu se pedepseşte dacă denunță fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date se restituie persoanei care le-a dat, dacă acestea au fost date în cazul prevăzut în alin. (2) sau date după denunțul prevăzut în alin. (3).

(5) Banii, valorile sau orice alte bunuri oferite sau date sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARIU

Infracțiunea de dare de mită, prevăzută în art. 290 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 255 CP 1969.

La o primă examinare, se poate susține că norma de incriminare din noua reglementare este aproape identică cu cea din reglementarea anterioară, *diferența* majoră fiind semnalată în privința regimului sancționator, care în noua lege a fost înăsprit.

Totuși, având în vedere legătura corelativă ce există între darea de mită și luarea de mită, *modificările* aduse conținutului normativ al infracțiunii de luare de mită se răsfrâng și asupra infracțiunii analizate. În acest sens, se observă că în norma de incriminare se face trimitere la „condițiile arătate în art. 289", ceea ce înseamnă că promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase trebuie adresată, direct sau indirect, unui funcționar public în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri.

La fel ca și în cazul infracțiunii de luare de mită, și la darea de mită acțiunea constând în promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase nu mai este condiționată de existența scopului determinat, ci se realizează *în legătură cu* îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle de serviciu ale funcționarului public corupt sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri. Consecința acestei modificări constă într-o extindere a ariei de incriminare, în sensul că, potrivit noii reglementări, poate constitui infracțiunea de dare de mită și promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase unui funcționar public după ce acesta a realizat actul în care este concretizată prestația sa, ca o mulțumire, recunoștință pentru activitatea desfășurată.

De asemenea, promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase constituie infracțiunea de dare de mită indiferent de cine anume este beneficiarul mitei (funcționarul public corupt sau o altă persoană).

Potrivit dispozițiilor art. 308 NCP, infracțiunea de dare de mită există nu numai atunci când promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase se face către un funcționar public, ci și atunci când fapta are loc față de o persoană ce exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) NCP ori în cadrul oricărei persoane juridice.

Cu excepția modificărilor redate, toate celelalte dispoziții din norma de incriminare veche continuă să rămână valabile, astfel că dezvoltările teoretice și practica judiciară în materie, în măsura în care nu privesc aspectele modificate, rămân de actualitate și sub noul Cod penal.

În noua reglementare *au fost păstrate* atât cauza care exclude existența infracțiunii [art. 290 alin. (2) NCP], ce constituie o cauză specială de neimputabilitate, cât și cauza de nepedepsire [art. 290 alin. (3) NCP].

În privința dispoziției referitoare la restituirea către mituitor a banilor, valorilor sau a oricăror altor bunuri date funcționarului mituit, se remarcă o *deosebire* față de reglementarea anterioară, în sensul că, în situația denunțării faptei de către mituitor, restituirea va opera numai asupra banilor, valorilor sau foloaselor ce au fost remise ulterior denunțului. Cu alte cuvinte, dacă mituitorul denunță fapta, va beneficia de cauza de nepedepsire, fără însă ca banii, valorile sau orice alte bunuri pe care le-a dat anterior denunțului să îi fie restituite, acestea urmând a face obiectul măsurii confiscării speciale.

Legea penală mai favorabilă. Legea veche este mai favorabilă, întrucât prevede un regim sancționator mai blând față de cel din legea nouă.

Art. 291. Traficul de influență. (1) Pretinderea, primirea ori acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase, direct sau indirect, pentru sine sau pentru altul, săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public și care promite că îl va determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Banii, valorile sau orice alte bunuri primite sunt supuse confiscării, iar când acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARIU

Infracțiunea de trafic de influență, prevăzută în art. 291 NCP, are un conținut asemănător cu cel al incriminării cu aceeași denumire marginală, prevăzută la art. 257 CP 1969, text normativ care reprezintă corespondentul infracțiunii examinate.

Ca și în reglementarea anterioară, traficul de influență reprezintă, în esență, o speculare, o exploatare a influenței pe care făptuitorul o are sau lasă să se creadă că o are asupra unui funcționar public.

Dat fiind conținutul normativ asemănător cu cel din vechea reglementare, dezvoltările teoretice și jurisprudența în materia infracțiunii analizate, în măsura în care nu privesc aspecte modificate, își păstrează valabilitatea și sub noul Cod penal.

Analiza comparativă a textului de incriminare a infracțiunii de trafic de influență din vechea și noua reglementare evidențiază câteva deosebiri.

Mai întâi, se remarcă o *schimbare* a modului de exprimare, prin aceea că expresia „acceptarea de promisiuni, de daruri" a fost înlocuită cu cea de „acceptarea promisiunii de bani sau alte foloase". Prin această reformulare au fost înlăturate din obiectul acțiunii de acceptare darurile, fără însă ca aceasta să aibă relevanță asupra elementelor constitutive ale infracțiunii, deoarece darurile pot fi concretizate în bani sau în bunuri, cele din urmă intrând în noțiunea de „alte foloase".

Pentru a realiza corelarea cu infracțiunea de luare de mită, a fost *modificată* întinderea promisiunii făcute de făptuitor cu privire la intervenția pe care se anga-

jează să o aibă la funcționarul pe lângă care are sau lasă să se creadă că are influență. Astfel, au fost adăugate trei noi conduite, și anume: urgentarea sau întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în atribuțiile de serviciu ale funcționarului ori îndeplinirea unui act contrar acestor atribuții.

O *deosebire semnificativă* este reprezentată de inserarea unei condiții noi necesare pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii, respectiv aceea ca făptuitorul *să promită* cumpărătorului de influență că îl va determina pe funcționarul public să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri. Realizarea acestei condiții presupune asumarea din partea făptuitorului a obligației, a angajamentului de a-l determina pe funcționar să adopte conduita ce formează obiectul vânzării-cumpărării de influență, ceea ce echivalează cu o garantare a reușitei intervenției. În lipsa unei atare promisiuni, fapta de pretindere, primire ori acceptare a promisiunii de bani sau alte foloase săvârșită de către o persoană care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, în vederea determinării acestuia să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, va constitui infracțiunea de înșelăciune.

Conform dispozițiilor art. 308 NCP, infracțiunea de trafic de influență există și atunci când fapta săvârșită are legătură cu o persoană ce exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) NCP ori în cadrul oricărei persoane juridice.

Dispoziția referitoare la confiscarea specială a banilor, valorilor sau a altor bunuri ce au fost primite ori a echivalentului acestora, atunci când ele nu se mai găsesc, prevăzută în reglementarea anterioară, *se regăsește* și în norma de incriminare nouă.

Legea penală mai favorabilă. În privința regimului sancționator, legea nouă a adus o reducere a limitei maxime a pedepsei închisorii de la 10 la 7 ani, limita minimă rămânând neschimbată. Raportat la pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de trafic de influență, se reține că legea nouă este mai favorabilă.

Art. 292. Cumpărarea de influență. (1)[1] Promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, pentru sine sau pentru altul, direct ori indirect, unei persoane care are influență sau lasă să se creadă că are influență asupra unui funcționar public, pentru a-l determina pe acesta să îndeplinească, să nu îndeplinească, să urgenteze ori să întârzie îndeplinirea unui act ce intră în îndatoririle sale de serviciu sau să îndeplinească un act contrar acestor îndatoriri, se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

[1] Alin. (1) al art. 292 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 26 din Legea nr. 187/2012.

(2) Făptuitorul nu se pedepseşte dacă denunţă fapta mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

(3) Banii, valorile sau orice alte bunuri se restituie persoanei care le-a dat, dacă au fost date după denunţul prevăzut în alin. (2).

(4) Banii, valorile sau orice alte bunuri date sau oferite sunt supuse confiscării, iar dacă acestea nu se mai găsesc, se dispune confiscarea prin echivalent.

COMENTARIU

Norma corespondentă a infracţiunii de cumpărare de influenţă nu o regăsim în Codul penal din 1969, ci în Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sancţionarea faptelor de corupţie[1], mai exact în art. 6^1 din actul normativ menţionat.

Conţinutul normativ al infracţiunii de cumpărare de influenţă din noul Cod penal este asemănător celui din reglementarea veche. Totuşi, în noua reglementare au intervenit câteva modificări, determinate, în principal, de nevoia de corelare cu infracţiunea de trafic de influenţă.

Astfel, din obiectul acţiunii de promisiune, oferire sau dare *au fost eliminate* darurile, însă prin această eliminare nu se modifică conţinutul constitutiv al infracţiunii examinate, întrucât darurile se pot concretiza fie în bani, fie în bunuri, iar termenul de „bunuri" intră în noţiunea largă de „alte foloase".

La fel ca în cazul traficului de influenţă, şi la infracţiunea examinată *a fost extinsă* aria de cuprindere a promisiunii primite de cumpărătorul de influenţă cu privire la conduita funcţionarului pe lângă care vânzătorul de influenţă are sau lasă să se creadă că are influenţă. Astfel, la cele două activităţi prevăzute în norma anterioară (îndeplinirea sau neîndeplinirea unui act) au fost adăugate altele, respectiv urgentarea sau întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în atribuţiile de serviciu ale funcţionarului ori îndeplinirea unui act contrar acestor atribuţii.

Totodată, s-a realizat o corelare a incriminării examinate cu infracţiunea de dare de mită, prin aceea că s-a menţionat expres că promisiunea, oferirea sau darea de bani sau alte foloase se poate face şi în interesul unei alte persoane, nu doar în beneficiul propriu al făptuitorului.

Potrivit dispoziţiilor art. 308 NCP, infracţiunea de cumpărare de influenţă există atât atunci când fapta săvârşită are legătură cu un funcţionar public, cât şi în situaţia în care are legătură cu o persoana ce exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remuneraţie, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) NCP ori în cadrul oricărei persoane juridice.

În norma de incriminare din noul Cod penal s-a prevăzut aplicarea obligatorie a pedepsei complementare a interzicerii exercitării unor drepturi, dispoziţie pe care nu o regăsim în incriminarea anterioară.

[1] M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000.

În noua reglementare *a fost păstrată* cauza de nepedepsire [art. 292 alin. (2) NCP], care presupune denunțarea faptei din partea cumpărătorului de influență mai înainte ca organul de urmărire penală să fi fost sesizat cu privire la aceasta.

Se regăsește în noua reglementare și dispoziția referitoare la restituirea către cumpărătorul de influență a banilor, valorilor sau a oricăror altor bunuri date, cu *deosebirea* că, dacă în legea veche restituirea opera în toate situațiile în care exista denunțul formulat mai înaintea sesizării organelor de urmărire penală, potrivit legii noi, se restituie doar acelea care au fost date după momentul denunțului, nu și cele date anterior acestui moment, care vor face obiectul confiscării speciale.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede o limită maximă a pedepsei închisorii mai redusă (de la 10 la 7 ani) față de cea din legea veche.

Art. 293. Fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia. Dispozițiile art. 289 și art. 290 se aplică în mod corespunzător și persoanelor care, pe baza unui acord de arbitraj, sunt chemate să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce le este dat spre soluționare de către părțile la acest acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române ori în baza unei alte legi.

COMENTARIU

Incriminarea examinată nu are corespondent în Codul penal din 1969, introducerea sa în legea penală română fiind consecința ratificării de către România a Protocolului adițional la Convenția penală a Consiliului Europei privind corupția (prin Legea nr. 260/2004[1]).

Prin această nouă incriminare s-a produs o extindere a normelor penale ce sancționează darea și luarea de mită și în privința faptelor comise de către persoanele implicate în soluționarea litigiilor pe cale de arbitraj intern sau internațional.

Potrivit dispozițiilor articolului examinat, constituie infracțiunea de luare de mită fapta unui membru al unei instanțe de arbitraj care, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul, pretinde ori primește bani sau alte foloase care nu i se cuvin ori acceptă promisiunea unor astfel de foloase, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce intră în îndatoririle sale sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri.

Rezultă, astfel, că subiect activ al infracțiunii de luare de mită poate fi și persoana care, fără a avea calitatea de funcționar public, pe baza unui acord de arbitraj, este chemată să pronunțe o hotărâre cu privire la un litigiu ce îi este dat spre soluționare de către părțile la respectivul acord, indiferent dacă procedura arbitrală se desfășoară în baza legii române ori în baza unei alte legi.

De asemenea, constituie infracțiunea de dare de mită promisiunea, oferirea sau darea de bani ori alte foloase, direct ori indirect, pentru sine sau pentru altul,

[1] M. Of. nr. 612 din 7 iulie 2004.

în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea, urgentarea ori întârzierea îndeplinirii unui act ce face parte din îndatoririle unui membru al unei instanțe de arbitraj sau în legătură cu îndeplinirea unui act contrar acestor îndatoriri.

Prin urmare, subiect pasiv secundar al infracțiunii de dare de mită poate fi și un membru al unei instanțe de arbitraj (persoană ce nu are calitatea de funcționar public).

Articolul 243 din Legea nr. 187/2012 de punere în aplicare a Legii nr. 286/2009 privind Codul penal prevede că dispozițiile normei de drept examinate se aplică indiferent dacă membrii instanțelor de arbitraj sunt români sau străini.

Art. 294. Fapte săvârşite de către funcționari străini sau în legătură cu aceştia. Prevederile prezentului capitol se aplică în privința următoarelor persoane, dacă, prin tratatele internaționale la care România este parte, nu se dispune altfel:

a) funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare în cadrul unei organizații publice internaționale la care România este parte;

b) membrilor adunărilor parlamentare ale organizațiilor internaționale la care România este parte;

c)[1] funcționarilor sau persoanelor care își desfășoară activitatea pe baza unui contract de muncă ori altor persoane care exercită atribuții similare, în cadrul Uniunii Europene;

d) persoanelor care exercită funcții juridice în cadrul instanțelor internaționale a căror competență este acceptată de România, precum și funcționarilor de la grefele acestor instanțe;

e) funcționarilor unui stat străin;

f) membrilor adunărilor parlamentare sau administrative ale unui stat străin;

g)[2] juraților din cadrul unor instanțe străine.

COMENTARIU

Introducerea în noul Cod penal a art. 294 este urmarea ratificării de către România a unor instrumente juridice internaționale privind corupția. Și anterior noului Cod penal a existat o dispoziție legală cu un conținut aproape identic, ce era prevăzută în art. 8^1 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție.

Potrivit textului analizat, dispozițiile privind infracțiunile de corupție prevăzute în prezentul capitol (art. 289-292 NCP) se aplică în mod corespunzător și anumitor categorii de persoane expres și limitativ arătate în text.

[1] Lit. c) de la art. 294 este reprodusă astfel cum a fost modificată prin art. 245 pct. 27 din Legea nr. 187/2012.

[2] Lit. g) de la art. 294 a fost introdusă prin art. 245 pct. 28 din Legea nr. 187/2012.

Comparând prevederile art. 294 NCP cu reglementarea anterioară, se constată *două deosebiri. Mai întâi*, noua reglementare prevede că normele de incriminare cuprinse în art. 289-292 NCP nu se aplică atunci când, prin tratatele internaționale la care România este parte, se dispune altfel. Aceasta înseamnă că dispozițiile art. 294 NCP sunt sub condiție, ele se vor aplica în toate acele situații în care într-un tratat internațional la care România este parte nu este cuprinsă vreo dispoziție care să facă inaplicabilă norma națională.

Cea de-*a doua deosebire* constă în introducerea în noua reglementare a unei noi categorii de persoane cărora le sunt aplicabile textele de incriminare a faptelor de corupție, și anume jurații din cadrul unor instanțe străine (categorie ce nu era prevăzută în art. 8^1 din Legea nr. 78/2000). Această completare s-a făcut la recomandarea GRECO[1], în sensul de a se proceda la incriminarea clară a infracțiunilor de corupție a arbitrilor naționali și străini și a jurații străini, în conformitate cu art. 2-6 din Protocolul adițional la Convenția penală împotriva corupției.

Capitolul II. Infracțiuni de serviciu

Art. 295. Delapidarea. (1) Însușirea, folosirea sau traficarea de către un funcționar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea de delapidare înscrisă în art. 295 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 215^1 CP 1969. De asemenea, în legislația anterioară delapidarea era incriminată și într-o variantă de specie, în art. 145 din Legea nr. 85/2006 privind procedura insolvenței.

O primă remarcă privește *poziționarea* infracțiunii de delapidare în noul Cod penal. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 delapidarea era așezată în grupul infracțiunilor contra patrimoniului, în noua reglementare a avut loc o repoziționare a acesteia, fiind inclusă în categoria infracțiunilor de serviciu. Prin această reașezare s-a produs o *modificare* și în privința obiectului juridic al infracțiunii de delapidare, în sensul că obiectul juridic principal este format din relațiile sociale referitoare la buna desfășurare a raporturilor de serviciu, iar obiectul juridic secundar constă în relațiile sociale cu caracter patrimonial.

Ca și în reglementarea anterioară, infracțiunea analizată este prevăzută într-o variantă tip [art. 295 alin. (1) NCP] și o varianta agravată (art. 309 NCP).

[1] Grupul statelor împotriva corupției, înființat de Consiliul Europei în 1999, cu sediul la Strasbourg, cuprinde în prezent 49 de state (48 state europene și Statele Unite ale Americii). Pentru detalii, a se vedea www.coe.int/greco.

Conținutul constitutiv al infracțiunii de delapidare este identic cu cel din reglementarea anterioară, *modificarea* semnificativă intervenită privind regimul sancționator.

Obiectul material al infracțiunii constă în bani, valori sau alte bunuri ce se află în gestiunea sau administrarea făptuitorului.

Elementul material al laturii obiective, *ca și în reglementarea anterioară*, se realizează prin comiterea uneia dintre următoarele acțiuni: însușirea (trecerea în stăpânirea efectivă a făptuitorului a banilor, valorilor sau bunurilor aflate în gestiunea sau administrarea sa), folosirea (utilizarea temporară a banilor, valorilor sau bunurilor aflate în gestiune sau administrare) sau traficarea (exploatarea, specularea banilor, valorilor sau bunurilor aflate în gestiune sau administrare).

Subiectul activ al delapidării rămâne *calificat* prin dubla calitate de funcționar public și de gestionar sau administrator al unor bunuri aparținând unei persoane juridice. Pornind de la definiția dată noțiunii de „funcționar public" în noul Cod penal (art. 175), se poate reține că în privința subiectului activ al incriminării examinate au intervenit *deosebiri* față de reglementarea anterioară.

Varianta agravată a infracțiunii se referă la urmarea imediată a faptei, ce presupune producerea de consecințe deosebit de grave, care, în accepțiunea dispozițiilor art. 183 NCP, înseamnă o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei.

În noua reglementare se prevede aplicarea obligatorie a pedepsei complementare constând în interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, ceea ce atrage și interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și a dreptului de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, conform art. 66 alin. (2) NCP. Aceasta pedeapsă nu o regăsim în norma de incriminare din Codul penal din 1969.

În condițiile în care conținutul normativ al infracțiunii de delapidare *a fost păstrat*, expunerile teoretice și practica judiciară referitoare la această infracțiune își vor păstra valabilitatea și sub noul Cod penal.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede o limită maximă a pedepsei închisorii mai redusă (de la 15 la 7 ani) față de cea din legea veche.

Art. 296. Purtarea abuzivă. (1) Întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană de către cel aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu se pedepseşte cu închisoare de la o lună la 6 luni sau cu amendă.

(2) Amenințarea ori lovirea sau alte violențe săvârşite în condițiile alin. (1) se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune, ale cărei limite speciale se majorează cu o treime.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea de purtare abuzivă din art. 296 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 250 CP 1969.

În noul Cod penal, purtarea abuzivă are o formă mai suplă, întrucât *s-a renunțat*, pe de o parte, la o agravare în trepte a faptei, iar, pe de altă parte, la unele dintre formele agravate din reglementarea anterioară.

Cu o singură *deosebire* în privința subiectul activ, conținutul variantei simple a purtării abuzive este același cu cel din Codul penal din 1969, fapta realizându-se, sub aspectul elementului material, prin acțiunea de „întrebuințare de expresii jignitoare față de o persoană". Această formulare are un sens larg, incluzând orice activitate materială care are ca urmare o atingere adusă onoarei sau reputației unei persoane. Fiind o infracțiune de serviciu, condiția esențială este aceea ca întrebuințarea de expresii jignitoare față de o persoană să se comită în timpul exercitării de către făptuitor a atribuțiilor de serviciu.

În privința subiectului activ al infracțiunii, se reține că, dacă în reglementarea anterioară se prevedea calitatea de „funcționar public" sau „funcționar", în noua reglementare, subiect activ poate fi orice persoană aflată în exercitarea atribuțiilor de serviciu. Rezultă că, sub noua lege penală, subiect activ al infracțiunii analizate poate fi *orice angajat*, inclusiv cel care nu are calitatea de „funcționar public" în accepțiunea dată de dispozițiile art. 175 NCP.

O *a doua deosebire* este remarcată în privința variantei agravate a infracțiunii, care, într-un singur text, reunește două circumstanțe agravante ce presupun realizarea faptei prin amenințare și, respectiv, prin loviri sau alte violențe. Aceste circumstanțe erau prevăzute și în Codul penal din 1969, doar că în alineate diferite [art. 250 alin. (2) și (3)]. Totodată, în noul Cod penal nu mai este reținută ca formă agravată a purtării abuzive fapta de lovire sau alte acte de violență care a produs vreuna dintre urmările caracteristice infracțiunii de vătămare corporală (leziuni traumatice sau o afectare a sănătății unei persoane, care au necesitat, pentru vindecare, mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale, o infirmitate, un prejudiciu estetic grav și permanent, avortul, punerea în primejdie a vieții persoanei). În absența unei atare agravări, în ipoteza în care persoana aflată în exercitarea atribuțiilor de serviciu comite asupra unei alte persoane o faptă ce produce una dintre urmările arătate la art. 194 NCP, se va reține un concurs de infracțiuni între purtarea abuzivă și vătămarea corporală.

În privința regimului sancționator, se constată o reducere a limitelor pedepsei închisorii în cazul variantei simple a infracțiunii, iar pentru varianta agravată s-a optat pentru stabilirea pedepsei în două trepte, prin raportare la pedeapsa din norma de referire.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă pentru faptele încadrabile în forma simplă și în forma agravată, atunci când fapta constă în amenințare și, respectiv, în lovire ori alte violențe ce au produs doar suferințe fizice. Pentru faptele încadrabile în forma agravată ce se realizează prin lovire ori alte violențe ce au produs leziuni traumatice sau o afectare a sănătății unei persoane, care au necesitat pentru vindecare cel mult 90 de zile de îngrijiri medicale, legea veche este mai favorabilă.

Art. 297. Abuzul în serviciu. (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, nu îndeplinește un act sau îl îndeplinește în mod defectuos și prin aceasta cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, îngrădește exercitarea unui drept al unei persoane ori creează pentru aceasta o situație de inferioritate pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

COMENTARIU

Infracțiunii de abuz în serviciu înscrise în art. 297 NCP îi corespund incriminările prevăzute în art. 246, art. 247 și art. 248 CP 1969. Infracțiunile de abuz în serviciu contra intereselor persoanelor, abuz în serviciu prin îngrădirea unor drepturi și abuz în serviciu contra intereselor publice, prevăzute în textele anterior menționate, au fost reunite în noul Cod penal într-un singur text de incriminare, cu denumirea marginală „Abuzul în serviciu", realizându-se astfel o simplificare a incriminării unor astfel de fapte.

În noua reglementare, infracțiunea analizată este prevăzută într-o variantă tip, corespondentă abuzului în serviciu contra intereselor persoanelor și, respectiv, contra intereselor publice, și o variantă asimilată, corespondentă abuzului în serviciu prin îngrădirea unor drepturi.

Cu câteva *modificări*, varianta tip a abuzului în serviciu preia conținutul normelor de incriminare corespondente din Codul penal din 1969.

Subiectul activ al infracțiunii rămâne *calificat*, prin calitatea de „funcționar public" în sensul dat acestei noțiuni de art. 175 NCP. De asemenea, potrivit dispozițiilor art. 308 NCP, subiect activ al infracțiunii poate fi și persoana asimilată funcționarului public sau o persoană care exercită o însărcinare în cadrul oricărei persoane juridice.

Sub aspectul elementului material al laturii obiective, *la fel ca în reglementarea anterioară*, infracțiunea analizată se realizează fie printr-o inacțiune – neîndeplinirea unui act –, fie printr-o acțiune – îndeplinirea defectuoasă a unui act.

O *modificare de conținut* privește urmarea imediată a acțiunii sau inacțiunii prin care se realizează elementul material. Astfel, dacă în reglementarea anterioară erau prevăzute trei urmări – vătămarea intereselor legale ale unei persoane (art. 246 CP 1969), o tulburare însemnată bunului mers al unui organ sau instituții de stat ori al unei alte unități dintre cele la care se referea art. 145 CP 1969 sau o pagubă adusă patrimoniului acestora (art. 247 CP 1969) –, în noul Cod penal au fost păstrate două dintre acestea, renunțându-se la urmarea constând în producerea unei tulburări însemnate bunului mers al unui organ sau instituții de stat ori al unei

alte unități publice. Cel mai probabil, această renunțare a fost determinată de dificultatea de explicitare a înțelesului noțiunii „tulburări însemnate a bunului mers...".

Urmarea imediată constând în producerea unei vătămări a fost *reformulată*, sintagma „o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice" a înlocuit „o vătămare intereselor legale ale unei persoane".

În noul text de incriminare *nu se mai regăsește* expresia *„cu știință"*, care în reglementarea anterioară avea rolul de a confirma caracterul intenționat al infracțiunii, inclusiv în modalitatea de săvârșire prin inacțiune. Însă această eliminare nu determină o schimbare în privința laturii subiective a abuzul în serviciu, intenția – directă sau indirectă – continuând să rămână singura formă de vinovăție cu care poate fi comisă infracțiunea analizată. Aceasta, deoarece comiterea faptei din culpă are o incriminare separată, constituind infracțiunea de neglijență în serviciu, prevăzută în art. 298 NCP.

Varianta asimilată a infracțiunii *păstrează*, în principiu, conținutul normativ al abuzului în serviciu prin îngrădirea unor drepturi din legea veche. Din examinarea comparativă a celor două texte rezultă două mici diferențe, respectiv: obiectul acțiunii de îngrădire a fost restrâns la exercițiul unui drept, fiind înlăturată folosința dreptului; în privința mobilului faptei s-a renunțat la trei temeiuri („opinie", „convingeri", „origine socială"), iar altele două au fost reformulate („gen", „etnie" înlocuite de „sex", „orientare etnică").

În varianta asimilată, infracțiunea de abuz în serviciu se săvârșește, din punct de vedere subiectiv, doar cu intenție directă, cerință determinată de mobilul special sub care acționează făptuitorul.

Și în noul Cod penal, abuzul în serviciu se prezintă și într-o variantă agravată, atunci când fapta funcționarului public are ca rezultat producerea de consecințe deosebit de grave (art. 309 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea veche este mai favorabilă în cazul variantei tip și a celei asimilate, iar în cazul variantei agravate, mai favorabilă este legea nouă.

Art. 298. Neglijența în serviciu. Încălcarea din culpă de către un funcționar public a unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, dacă prin aceasta se cauzează o pagubă ori o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Neglijența în serviciu prevăzută în art. 298 NCP are un conținut asemănător cu cel al incriminării cu aceeași denumire marginală, înscrisă la art. 249 CP 1969, text normativ care reprezintă corespondentul infracțiunii examinate.

Fiind o infracțiune de serviciu, obiectul juridic rămâne neschimbat, iar subiectul activ calificat prin calitatea de „funcționar public". De asemenea, potrivit dispozițiilor art. 308 NCP, subiect activ al infracțiunii poate fi și persoana asimilată funcționarului public sau o persoană care exercită o însărcinare în cadrul oricărei persoane juridice.

La fel ca în reglementarea anterioară, infracțiunea de neglijență în serviciu constă, în esență, în încălcarea unei îndatoriri de serviciu, prin neîndeplinirea acesteia sau prin îndeplinirea ei defectuoasă, încălcare care a produs una dintre consecințele arătate în textul de incriminare.

Legat de urmarea imediată a faptei, se constată ca s-au produs aceleași *modificări* ca și în cazul infracțiunii de abuz în serviciu, respectiv a fost înlăturată dintre urmările alternative „o tulburare însemnată bunului mers al unui organ sau instituții de stat ori al unei alte unități..." și a fost reformulată urmarea constând în producerea unei vătămări, expresia nou-introdusă fiind „o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice".

Potrivit dispozițiilor art. 309 NCP, infracțiunea de neglijență în serviciu este mai gravă atunci când s-au produs consecințe deosebit de grave, adică o pagubă materială mai mare de 2.000.000 lei.

Legea penală mai favorabilă. În cazul variantei tip, legea veche este mai favorabilă, întrucât prevede un regim sancționator mai blând, în timp ce, pentru varianta agravată, mai favorabilă este legea nouă.

Art. 299. Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual. (1) Fapta funcționarului public care, în scopul de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle sale de serviciu sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri, pretinde ori obține favoruri de natură sexuală de la o persoană interesată direct sau indirect de efectele acelui act de serviciu se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia ori activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

(2) Pretinderea sau obținerea de favoruri de natură sexuală de către un funcționar public care se prevalează sau profită de o situație de autoritate ori de superioritate asupra victimei, ce decurge din funcția deținută, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică sau de a exercita profesia sau activitatea în executarea căreia a săvârșit fapta.

COMENTARIU

Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual, prevăzută în art. 299 NCP, este o *incriminare nouă*, fără corespondent în reglementarea anterioară.

Potrivit Expunerii de motive la Proiectul noului Cod penal, în realizarea incriminării analizate s-a pornit de la infracțiunea de hărțuire sexuală prevăzută în

art. 203[1] CP 1969, incriminarea examinată cuprinzând așa-numita hărțuire verticală, prin abuz de autoritate, cât și ipoteze noi de incriminare.

Prin comiterea infracțiunii de folosire abuzivă a funcției în scop sexual se încalcă relațiile sociale referitoare la activitatea de serviciu, relații a căror bună desfășurare implică corectitudine din partea funcționarului în îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu.

În cazul infracțiunii analizate, atât subiectul activ, reprezentat de funcționarul public, este *calificat*, cât și subiectul pasiv, care trebuie să fie o persoană interesată, direct sau indirect, de efectele actului ce intră în atribuțiile de serviciu ale funcționarului public.

Sub aspectul elementului material al laturii obiective, infracțiunea se realizează printr-o acțiune de pretindere sau obținere de favoruri de natură sexuală. În cazul pretinderii, inițiativa infracțională îi aparține funcționarului public, în timp ce, în cazul obținerii, inițiativa poate aparține oricăruia dintre subiecții activ și pasiv.

Noțiunea de *„favoruri de natură sexuală"* are o semnificație amplă și, în lipsa unei definiții din partea legiuitorului, credem că se concretizează în orice modalitate aptă de a obține o satisfacție sexuală.

Latura subiectivă a infracțiunii analizate presupune *intenția directă*, caracterizată prin scopul determinat, acela de a îndeplini, a nu îndeplini, a urgenta ori a întârzia îndeplinirea unui act privitor la îndatoririle de serviciu ale făptuitorului sau în scopul de a face un act contrar acestor îndatoriri.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea de folosire abuzivă a funcției în scop sexual nu are corespondent în reglementarea anterioară, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 300. Uzurparea funcției. Fapta funcționarului public care, în timpul serviciului, îndeplinește un act ce nu intră în atribuțiile sale, dacă prin aceasta s-a produs una dintre urmările prevăzute în art. 297, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Uzurparea funcției prevăzută în art. 300 NCP este o *incriminare nouă*, neavând corespondent în Codul penal din 1969.

În Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal s-a arătat că infracțiunea analizată se apropie, prin conținut, de uzurparea de calități oficiale (prevăzută în art. 240 CP 1969), dar că prezintă, în raport cu aceasta, deosebiri esențiale care au justificat incriminarea. Deosebirea majoră există sub aspectul obiectului juridic, care, în cazul uzurpării de calități oficiale, consta în relațiile sociale referitoare la autoritatea de stat, în timp ce la uzurparea funcției este format din relațiile de serviciu.

Uzurparea funcției presupune din partea funcționarului public o conduită abuzivă, în afara limitelor stabilite prin fișa postului, conduită ce are ca rezultat una dintre urmările specifice infracțiunii de abuz în serviciu. Prin aceste trăsături se

poate susține că incriminarea analizată reprezintă o *formă specială de abuz în serviciu*.

Subiectul activ nu poate fi decât persoana fizică ce are calitatea de „funcționar public", în sensul dispozițiilor legii penale (art. 175 NCP). De asemenea, potrivit art. 308 NCP, subiect activ al infracțiunii poate fi și persoana care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice, cu deosebirea că, într-un astfel de caz, sancțiunea prevăzută de lege este mai blândă [alin. (2) al art. 308 prevede că limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime].

Participația penală este posibilă sub toate formele, iar în cazul coautoratului, este necesar ca toți făptuitorii să aibă calitatea specială cerută de textul de incriminare și să contribuie nemijlocit la emiterea aceluiași act de serviciu, care însă excede limitele atribuțiilor de serviciu conferite de funcția ocupată.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiunea de îndeplinire a unui act ce nu intră în atribuțiile de serviciu ale făptuitorului. Aceasta presupune verificarea în fiecare caz a fișei postului ocupat de făptuitor, pentru a se stabili care erau atribuțiile concrete ale sale. Ori de câte ori se va constata că actul realizat nu se circumscrie atribuțiilor din fișa postului, precum și atunci când funcționarul a continuat să exercite funcția publică, alta decât cea care implică exercițiul autorității de stat, se va reține fapta de uzurpare a funcției.

O altă cerință necesară pentru realizarea laturii obiective presupune ca actul să fie îndeplinit în timpul serviciului, adică în timpul în care funcționarul desfășoară activități legate de îndatoririle sale de serviciu. În mod obișnuit, aceste activități se desfășoară în timpul programului legal de lucru și la sediul unității al cărei angajat este făptuitorul.

Urmarea imediată are caracter alternativ și poate consta în: producerea unei pagube, o vătămare a drepturilor sau intereselor legitime ale unei persoane fizice sau ale unei persoane juridice ori îngrădirea exercițiului unui drept al unei persoane sau crearea pentru aceasta a unei inferiorități pe temei de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, orientare sexuală, apartenență politică, avere, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA.

Din perspectiva *laturii subiective*, infracțiunea analizată poate fi comisă doar cu forma de vinovăție a intenției, care poate fi directă sau indirectă.

Incriminarea examinată are și o formă agravată, care presupune producerea de *consecințe deosebit de grave* (art. 309 NCP).

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care uzurparea funcției este o infracțiune nouă, fără corespondent în Codul penal din 1969, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 301. Conflictul de interese. (1) Fapta funcționarului public care, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, a îndeplinit un act ori a participat la luarea unei decizii prin care s-a obținut, direct sau indirect, un folos patri-

monial, pentru sine, pentru soțul său, pentru o rudă ori pentru un afin până la gradul II inclusiv sau pentru o altă persoană cu care s-a aflat în raporturi comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani sau din partea căreia a beneficiat ori beneficiază de foloase de orice natură, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică.

(2) Dispozițiile alin. (1) nu se aplică în cazul emiterii, aprobării sau adoptării actelor normative.

COMENTARIU

Conflictul de interese, incriminat în art. 301 NCP, are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 253[1] CP 1969.

Conținutul normativ al conflictului de interese din noul Cod penal este *aproape identic* cu cel din reglementarea anterioară, incriminarea analizată presupunând, în esență, existența unui interes de natură patrimonială din partea unui funcționar public care îi influențează acestuia imparțialitatea în îndeplinirea atribuțiilor conferite de legi și regulamente. Astfel, activitatea de serviciu a funcționarului public constând în îndeplinirea unui act sau participarea la luarea unei decizii colective este lipsită de obiectivitate datorită interesului de natură patrimonială care îl animă pe acesta, ceea ce afectează în sens negativ relațiile de serviciu.

Deosebirile semnalate între textul de incriminare din vechiul și noul Cod penal sunt consecința „îmbunătățirii" modului de exprimare.

În acest sens, acțiunile de „îndeplinește un act" și „participă la luarea unei decizii" în cazul cărora în vechiul Cod penal era folosit timpul prezent, în noua reglementare au fost redactate la timpul trecut, noile formule fiind „a îndeplinit un act" și „a participat la luarea unei decizii". De asemenea, termenul „s-a realizat" a fost înlocuit cu „s-a obținut", expresia „un folos patrimonial" a înlocuit-o pe cea de „un folos material", iar din construcția de cuvinte „beneficiază de servicii sau foloase de orice natură" a fost eliminat cuvântul „servicii".

Schimbările intervenite în modul de formulare a textului de incriminare nu modifică în niciun fel conținutul constitutiv al infracțiunii examinate, situație în care expunerile teoretice și practica judiciară în materie își mențin valabilitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

De remarcat faptul că a fost păstrată dispoziția care îi exceptează de la comiterea infracțiunii de conflict de interese pe funcționarii publici antrenați în activitatea de emitere, aprobare sau adoptare a actelor normative, chiar dacă ar realiza foloase patrimoniale ei, soțul, o rudă apropiată ori un afin până la gradul II inclusiv sau o persoană cu care s-au aflat în relații comerciale ori de muncă în ultimii 5 ani, ca urmare a emiterii sau adoptării actului normativ.

Potrivit dispozițiilor art. 308 NCP, subiect activ al infracțiunii examinate poate fi și persoana care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice, situație în care limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

Sub aspectul sancțiunilor penale prevăzute în textul de incriminare, se observă că, *la fel ca în reglementarea anterioară*, alături de pedeapsa principală a închisorii (a cărei limită minimă a suferit o modificare) este prevăzută și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, cu deosebirea că, în noua lege penală, nu se mai prevede că se aplică pe durata maximă, fiind astfel lăsat în sarcina judecătorului să stabilească durata pentru care aplică pedeapsa complementară.

În privința pedepsei complementare a interzicerii exercitării dreptului de a ocupa o funcție publică, se impune a evidenția faptul că, potrivit art. 66 alin. (2) NCP, aplicarea ei atrage și interzicerea exercitării dreptului de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice și dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat, dispoziție pe care nu o regăsim în vechea lege penală generală.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea veche este mai favorabilă, întrucât limita minimă prevăzută – 6 luni închisoare – este mai redusă comparativ cea din noua reglementare – un an închisoare. Limita maximă a pedepsei închisorii a fost menținută la nivelul de 5 ani.

În cauzele penale care la data intrării în vigoare a noului Cod penal nu erau judecate definitiv, în condițiile în care legea veche a fost identificată ca lege mai favorabilă, în conformitate cu dispozițiile art. 12 alin. (1) din Legea nr. 187/2012, pedeapsa complementară care se va aplica este cea din vechiul Cod penal.

Art. 302. Violarea secretului corespondenței. (1) Deschiderea, sustragerea, distrugerea sau reținerea, fără drept, a unei corespondențe adresate altuia, precum și divulgarea fără drept a conținutului unei asemenea corespondențe, chiar atunci când aceasta a fost trimisă deschisă ori a fost deschisă din greșeală, se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Interceptarea, fără drept, a unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

(4) Divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, către o altă persoană sau către public, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, chiar în cazul în care făptuitorul a luat cunoștință de aceasta din greșeală sau din întâmplare, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(5) Nu constituie infracțiune fapta săvârșită:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

(6)[1] Deținerea sau confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(7)[2] Pentru faptele prevăzute la alin. (1), acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Corespondentul infracțiunii prevăzute în art. 302 NCP este art. 195 CP 1969, cu aceeași denumire marginală. Dacă denumirea marginală a textului de incriminare a fost păstrată, conținutul normativ al infracțiunii examinate a suferit *modificări semnificative* față de norma corespondentă din vechea reglementare.

Mai întâi, se observă că infracțiunea a fost repoziționată, fiind încorporată în categoria infracțiunilor de serviciu, în condițiile în care în Codul penal din 1969 era plasată în grupul infracțiunilor contra libertății persoanei. Deși face parte din infracțiunile de serviciu, violarea secretului corespondenței constituie infracțiune indiferent dacă faptele au fost comise în cadrul unor relații de serviciu sau în afara acestora (art. 244 din Legea nr. 187/2012).

Prin incriminarea analizată sunt apărate relațiile sociale referitoare la libertatea persoanei de a comunica cu alte persoane, prin intermediul corespondenței, telefonului sau al oricărui mijloc electronic de comunicații, relații care formează obiectul juridic al infracțiunii. În forma agravată de la alin. (3), infracțiunea are și un obiect juridic secundar, care constă în relațiile sociale referitoare la asigurarea secretului profesional și a confidențialității informațiilor de către persoanele care au acces la ele în baza atribuțiilor de serviciu.

În al doilea rând, se constată că norma de incriminare a fost restructurată, căpătând o formă diferită față de cea din Codul penal din 1969. În acest sens, în varianta simplă a infracțiunii [alin. (1)] au fost alipite variantele tip și asimilată prevăzute în art. 195 CP 1969, cu excepția interceptării unei convorbiri sau a unei comunicări efectuate prin telefon sau prin orice mijloc electronic de comunicații care, în noul Cod penal, a fost reformulată și transformată în una dintre formele agravate ale infracțiunii [alin. (2) al art. 302]. Varianta simplă și cea agravată de la alin. (2) al textului de incriminare sunt mai grave atunci când sunt comise de un funcționar public care are obligația legală de a respecta secretul profesional și confidențialitatea informațiilor la care are acces, formă agravată pe care o regăsim și în reglementarea anterioară, doar că se raporta la toate modalitățile normative prevăzute de vechiul text.

---

[1] Alin. (6) al art. 302 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 29 din Legea nr. 187/2012.

[2] Alin. (7) al art. 302 a fost introdus prin art. 245 pct. 30 din Legea nr. 187/2012.

Divulgarea conținutului unei corespondențe deschise fără drept, sustrase, reținute sau distruse nu mai este pusă pe același nivel de gravitate cu divulgarea, difuzarea, prezentarea sau transmiterea, fără drept, a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate, această din urmă faptă dobândind caracter agravat [alin. (4)].

Elementul de noutate este reprezentat de cea de-a patra formă agravată a infracțiunii [alin. (6)], care constă în deținerea sau confecționarea, fără drept, a mijloacelor specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor. Deși această nouă formă a infracțiunii reprezintă, în esență, un act de pregătire în vederea interceptării și înregistrării unei comunicații, legiuitorul i-a atribuit o gravitate sporită, reflectată prin limitele speciale de pedeapsă prevăzute în textul de incriminare.

Analiza comparativă a textelor de incriminare din noua și vechea reglementare permite a se constata că toate cele șapte modalități normative din reglementarea veche – deschiderea fără drept a unei corespondențe, interceptarea unei convorbiri sau comunicări, sustragerea, distrugerea, reținerea unei corespondențe, divulgarea conținutului unei corespondențe, divulgarea conținutului unei convorbiri sau comunicări – *au fost preluate* în noua reglementare, unele dintre ele fiind reformulate și, în plus, *au fost adăugate* alte cinci modalități de comitere a faptei, respectiv difuzarea, prezentarea, transmiterea către o altă persoană sau către public a conținutului unei convorbiri sau comunicări interceptate și deținerea, confecționarea, fără drept, de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor. Aceste noi modalități de comitere a faptei au fost incriminate ca variante agravate ale infracțiunii de violare a secretului corespondenței.

Difuzarea presupune acțiunea prin care o anumită informație, idee este adusă la cunoștința unei alte persoane sau a publicului larg, prin diverse mijloace (de exemplu, viu grai, canale media). *Prezentarea* semnifică tot o acțiune de aducere la cunoștința altei/altor persoane, dar, spre deosebire de difuzare, de această dată aducerea la cunoștință se face de față, în prezența fizică a interlocutorului. *Transmiterea* constă în comunicarea, predarea către o altă persoană a conținutului unei convorbiri stocat pe un anumit suport. Difuzarea, prezentarea și transmiterea au ca obiect conținutul – integral sau parțial – al unei convorbiri sau comunicări de care făptuitorul a luat cunoștință chiar din greșeală sau din întâmplare. Cerința esențială este ca difuzarea, prezentarea sau transmiterea să se facă fără drept, adică fără un titlu legitim care să îl îndreptățească pe făptuitor să realizeze acțiunea.

Deținerea de mijloace specifice de interceptare ori de înregistrare a comunicațiilor constă în acțiunea de luare în primire și păstrare a unor echipamente, instrumente, materiale de natură să servească la interceptarea sau înregistrarea unei convorbiri sau comunicări efectuate prin telefon sau orice mijloc electronic de comunicații. *Confecționarea* constă în fabricarea, producerea de echipamente, instrumente, materiale de natură să servească la interceptarea sau înregistrarea unei convorbiri sau comunicări efectuate prin telefon sau orice mijloc electronic de comunicații. Atât acțiunea de deținere, cât și cea de confecționare trebuie să aibă caracter ilicit, adică făptuitorul să nu aibă un titlu care să îi legitimeze activitatea.

Un *alt element de noutate* este reprezentat de introducerea unei cauze justificative speciale care devine incidentă în două situații, și anume:

a) dacă făptuitorul surprinde săvârșirea unei infracțiuni sau contribuie la dovedirea săvârșirii unei infracțiuni;

b) dacă surprinde fapte de interes public, care au semnificație pentru viața comunității și a căror divulgare prezintă avantaje publice mai mari decât prejudiciul produs persoanei vătămate.

Într-o atare situație, deși fapta concretă se pliază pe una dintre primele patru variante prevăzute în textul de incriminare, ea nu va constitui infracțiune, deoarece între apărarea secretului corespondenței și interesul public legiuitorul a dat prioritate acestuia din urmă.

Ca o *ultimă diferență*, se observă că, dacă în reglementarea anterioară acțiunea penală se punea în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate în toate variantele normative, în noul Cod penal, de plângerea prealabilă a persoanei vătămate este condiționată declanșarea procesului penal doar în cazul formei simple a infracțiunii. De asemenea, se constată că a fost înlăturată dispoziția referitoare la posibilitatea de împăcare a părților cu consecința înlăturării răspunderii penale, eliminare justificată, cel mai probabil, de nevoia de adaptare a părții speciale la partea generală [art. 159 alin. (1)] a noului Cod penal.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile tragerii la răspundere penală și prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă.

Art. 303. Divulgarea informațiilor secrete de stat. (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de stat, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele unei persoane juridice dintre cele prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Persoana care deține un document ce conține informații secrete de stat, care poate afecta activitatea uneia dintre persoanele juridice prevăzute în art. 176, nu se pedepsește dacă predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă.

COMENTARIU

Divulgarea informațiilor secrete de stat prevăzută în art. 303 NCP nu are corespondent în Codul penal anterior, însă are unele elemente comune cu infracțiunea de divulgare a secretului care periclitează securitatea națională prevăzută în art. 169 CP 1969. Astfel, în cazul celor două infracțiuni menționate, obiectul material îl constituie informațiile secrete de stat, iar subiectul activ este persoana care, în baza atribuțiilor de serviciu, ia cunoștință de informații ce constituie secrete de

stat. Deosebirea esențială între aceste două incriminări este dată de valoarea socială protejată, care, în cazul incriminării din art. 169 CP 1969, era reprezentată de siguranța națională, în timp ce, în cazul divulgării informațiilor secrete de stat, constă în interesele sau activitatea unei persoane juridice de interes public. Datorită valorii sociale protejate, divulgarea informațiilor secrete de stat a fost plasată între infracțiunile de serviciu.

Infracțiunea analizată are și un *obiect material*, care constă în documentul, suportul de orice fel ce conține informații secrete de stat și care este divulgat sau deținut, fără drept, de făptuitor. În ipoteza în care acțiunea de divulgare nu se referă la un document, ci la anumite informații, date ce constituie secrete de stat, atunci obiectul material lipsește.

Subiectul activ este calificat, infracțiunea neputând fi comisă decât de un funcționar public care, în baza atribuțiilor de serviciu, ia cunoștință de informații ce constituie secrete de stat, în accepțiunea Legii nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate.

La rândul său, *subiectul pasiv* este calificat, neputând fi decât o persoană juridică dintre cele prevăzute la art. 176 NCP, respectiv autoritatea publică, instituția publică sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică.

Infracțiunea examinată se realizează, în varianta tip [alin. (1)], prin acțiunea de divulgare a unor informații secrete de stat, iar în varianta atenuată [alin. (2)] prin acțiunea de deținere, fără drept, în afara îndatoririlor de serviciu, a unui document ce conține informații secrete de stat.

Potrivit dispozițiilor art. 178 NCP, informațiile secrete de stat sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii. Observăm că norma juridică penală menționată face trimitere la dispozițiile unei legi speciale nepenale (Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate), care astfel completează incriminarea.

Acțiunea de deținere, în sensul de stăpânire în fapt, poate avea loc fie în afara sediului instituției în care își desfășoară activitatea de serviciu făptuitorul, fie în chiar sediul instituției, însă de această dată fapta se comite de către o persoană care nu este autorizată să aibă acces la un document în care sunt consemnate informații secrete de stat.

Pentru realizarea laturii obiective, este necesar ca acțiunea de divulgare a informațiilor secrete de stat să aibă ca urmare imediată crearea unei stări de pericol pentru interesele autorității publice, instituției publice sau ale persoanei juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate publică, în varianta tip, și o afectare a activității unei astfel de persoane juridice, în varianta asimilată.

În alineatul final al textului de incriminare este prevăzută o *cauză specială de nepedepsire*, cu aplicabilitate doar în cazul variantei atenuate a infracțiunii și care intervine atunci când făptuitorul predă de îndată documentul la organul sau instituția emitentă. Credem că predarea trebuie să aibă loc mai înainte de descoperirea faptei de către organele de urmărire penală.

Incriminarea examinată are și o formă agravată, care presupune ca fapta de divulgare a informațiilor secrete de stat să producă *consecințe deosebit de grave* (art. 309 NCP).

Legea penală mai favorabilă. În lipsa unei norme de incriminare corespondente în Codul penal din 1969, în cazul infracțiunii analizate, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 304. Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice. (1) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care le cunoaște datorită atribuțiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Divulgarea, fără drept, a unor informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, de către cel care ia cunoștință de acestea, se pedepsește cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

(3) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1) și alin. (2), s-a săvârșit o infracțiune împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani, iar dacă s-a comis cu intenție o infracțiune contra vieții, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani.

COMENTARIU

Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, deși reprezintă una dintre incriminările noi din categoria infracțiunilor de serviciu, în conținutul său normativ cuprinde și elemente constitutive ale unor infracțiuni din legea veche, și anume divulgarea secretului economic, prevăzută în art. 298 CP 1969, și divulgarea unor informații referitoare la martorul protejat, prevăzută în art. 20 din Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor[1]. Cu alte cuvinte, infracțiunea examinată reprezintă o incriminare nouă ca infracțiune de serviciu, dar, totodată, unele dintre elementele din conținutul său au corespondent în reglementarea anterioară.

Atunci când informațiile secrete de serviciu sau nedestinate publicității sunt consemnate sau stocate pe un document, respectiv pe un suport electronic sau de orice alt fel, infracțiunea va avea și un *obiect material*, care va consta în acel document ori suport.

În varianta tip a infracțiunii [alin. (1)], *subiect activ* nu poate fi decât un funcționar public sau un alt salariat care, datorită atribuțiilor sale de serviciu, ajunge să cunoască informații secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității. În varianta asimilată a infracțiunii [alin. (2)], subiectul activ poate fi orice persoană care a luat cunoștință de informațiile secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității, în orice altă modalitate decât datorită atribuțiilor de serviciu.

[1] M. Of. nr. 964 din 28 decembrie 2002.

Subiectul pasiv al infracțiunii este persoana – fizică sau juridică – ale cărei interese sau activitate sunt lezate ca urmare a acțiunii de divulgare.

În toate cele trei variante normative, *elementul material* al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de divulgare, care semnifică darea în vileag, aducerea la cunoștința unor persoane care nu sunt autorizate să știe, să afle anumite informații. Divulgarea trebuie să se facă fără drept și să se refere la informații secrete de serviciu sau la informații care nu sunt destinate publicității.

Urmarea imediată constă în afectarea intereselor sau activității unei persoane fizice sau juridice, iar în cazul formei agravate, în comiterea unei infracțiuni împotriva investigatorului sub acoperire, a martorului protejat sau a persoanei incluse în Programul de protecție a martorilor [alin. (3) teza I] ori în săvârșirea unei infracțiuni intenționate contra vieții [alin. (3) teza a II-a].

Potrivit dispozițiilor art. 309 NCP, atunci când acțiunea de divulgare a informațiilor secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității a produs *consecințe deosebit de grave*, fapta dobândește caracter agravat.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice este o incriminare nouă, care a preluat doar anumite componente din conținutul unor infracțiuni din vechea reglementare, nu există element de comparație, situație în care problema legii mai favorabile nu poate fi pusă.

Art. 305. Neglijența în păstrarea informațiilor. (1) Neglijența care are drept urmare distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conține informații secrete de stat, precum și neglijența care a prilejuit altei persoane aflarea unei asemenea informații se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în art. 303 alin. (1) și art. 304, dacă au fost săvârșite din culpă.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, neglijența în păstrarea informațiilor incriminată în art. 305 NCP are corespondent în infracțiunea de neglijență în păstrarea secretului de stat prevăzută la art. 252 CP 1969.

O *primă deosebire* se remarcă în chiar denumirea marginală a textului de incriminare. Schimbarea adusă – înlocuirea termenului de „secrete de stat" cu cel de „informații" – este justificată de faptul că, în noua reglementare, una dintre variantele infracțiunii constă în divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice, săvârșită din culpă [alin. (2)].

Cu *două diferențe* ce țin de modul de exprimare (termenul „urmare" a fost înlocuit cu „drept urmare" și „secrete de stat" a fost substituit cu „informații secrete de stat"), la care se adaugă și *înlăturarea* cerinței ca fapta să fie de natură să aducă atingere intereselor statului, prima variantă a infracțiunii din noua regle-

mentare a preluat conținutul normativ al incriminării corespondente din Codul penal din 1969.

Referitor la *subiectul activ*, se observă că în conținutul normativ al infracțiunii nu se prevede expres vreo calitate specială, însă, date fiind poziționarea incriminării (în categoria infracțiunilor de serviciu) și împrejurarea că o purtare neglijentă în păstrarea informațiilor – secrete de stat, secrete de serviciu sau care nu sunt destinate publicității – nu o poate avea decât un funcționar public sau un alt salariat, credem că doar aceștia pot comite infracțiunea examinată.

La fel ca în Codul penal din 1969, în prima variantă de incriminare, infracțiunea examinată se realizează printr-o purtare neglijentă a făptuitorului în păstrarea informațiilor secrete de stat, purtare ce are ca urmare fie distrugerea, alterarea, pierderea sau sustragerea unui document ce conține informații secrete de stat, fie aflarea de către o altă persoană a unei astfel de informații.

Elementul de noutate adus în cazul infracțiunii analizate îl constituie prevederea unei noi variante de incriminare [alin. (2)], care presupune săvârșirea activităților de divulgare a informațiilor secrete de stat sau divulgare a informațiilor secrete de serviciu ori nepublice în condițiile prevăzute de art. 303 alin. (1) și, respectiv, art. 304 NCP, deosebirea față de infracțiunile din textele indicate fiind dată de forma de vinovăție cu care se comite fapta.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă, deoarece prevede alternativ și pedeapsa amenzii penale, iar în cazul pedepsei închisorii, limita maximă a fost coborâtă de la 3 ani la un an.

Art. 306. Obținerea ilegală de fonduri. (1) Folosirea ori prezentarea de documente sau date false, inexacte ori incomplete, pentru primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare acordării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice, dacă are ca rezultat obținerea pe nedrept a acestor fonduri, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Obținerea ilegală de fonduri incriminată în art. 306 NCP nu are corespondent în Codul penal din 1969, însă conținutul său normativ se aseamănă cu cel al infracțiunii prevăzute în art. 18^1 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, care constă în folosirea sau prezentarea de documente sau declarații false, inexacte sau incomplete, care are ca rezultat obținerea pe nedrept de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei.

Din examinarea comparativă a celor două norme de incriminare rezultă că ambele infracțiuni presupun o fraudă în dauna unor fonduri, deosebirea fiind dată de faptul că, în cazul infracțiunii din noul Cod penal, sunt vizate fonduri publice, în timp ce, în cazul infracțiunii din legea specială, sunt urmărite fonduri ale Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei.

Subiectul activ al incriminării analizate poate fi orice persoană fizică sau juridică ce se adresează unei instituții publice cu o solicitare de finanțare din fonduri publice sau de garantare a unei finanțări din fonduri publice.

Elementul material al laturii obiective se poate realiza prin una dintre cele două acțiuni alternative prevăzute în textul de incriminare, respectiv folosirea sau prezentarea de documente ori date false, inexacte sau incomplete. Atunci când fapta constă în folosirea sau prezentarea unor documente false, obținerea ilegală de fonduri absoarbe în conținutul său uzul de fals. De asemenea, dacă fapta constă în prezentarea unor date false, inexacte sau incomplete, nu se va reține în concurs și infracțiunea de fals în declarații, întrucât aceasta va fi absorbită în conținutul infracțiunii de obținere ilegală de fonduri.

Acțiunea de folosire sau de prezentare a unor documente sau date false, inexacte ori incomplete trebuie să urmărească primirea aprobărilor sau garanțiilor necesare acordării finanțărilor obținute sau garantate din fonduri publice. Această cerință înseamnă că documentele sau datele folosite ori prezentate de făptuitor trebuie să aibă relevanță juridică, deoarece numai într-o atare situație ele au aptitudinea de a influența hotărârea instituției publice de a acorda finanțarea din fonduri publice sau de a garanta o finanțare din astfel de fonduri.

Existența infracțiunii examinate este condiționată de producerea unui rezultat, ce presupune obținerea de fonduri publice în alte condiții decât cele stipulate în lege. Atunci când fondurile nu au fost obținute, fapta rămâne în faza tentativei, care se pedepsește.

Din punctul de vedere al *laturii subiective*, obținerea ilegală de fonduri presupune intenția, comiterea faptei din culpă neantrenând răspunderea penală.

Atunci când fapta are ca rezultat producerea de *consecințe deosebit de grave*, infracțiunea de obținere ilegală de fonduri îmbracă forma agravată (art. 309 NCP).

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea nu are un corespondent în legea penală veche, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 307. Deturnarea de fonduri. (1) Schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate unei autorități publice sau instituții publice, fără respectarea prevederilor legale, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și schimbarea, fără respectarea prevederilor legale, a destinației fondurilor provenite din finanțările obținute sau garantate din fonduri publice.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Deturnarea de fonduri incriminată în art. 307 NCP are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 302^1 CP 1969. De asemenea, incriminări având conținuturi juridice asemănătoare sunt întâlnite în art. 18^2 din Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de

corupție și art. 303 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, cu aplicabilitate în materia fondurilor din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei și, respectiv, a fondurilor din domeniul sănătății publice.

În noul Cod penal, conținutul normativ al infracțiunii analizate a suferit unele *modificări*, care au condus la o definiție mult mai clară și concisă comparativ cu cea din reglementarea anterioară.

Mai întâi, se remarcă faptul că fost schimbat locul alocat infracțiunii de deturnare de fonduri, care, în noul Cod penal, a fost încorporată în grupul infracțiunilor de serviciu, în condițiile în care în Codul penal din 1969 era plasată între infracțiunile la regimul stabilit pentru anumite activități economice.

Conținutul normativ al infracțiunii din noua reglementare *a păstrat* parte din elementele din vechea reglementare, în timp ce pe altele fie le-*a adăugat*, fie le-*a eliminat*.

În ambele reglementări, fapta constă în schimbarea destinației fondurilor bănești ori a resurselor materiale alocate unei autorități publice sau instituții publice. Condiția esențială necesară pentru existența infracțiunii, arătată expres în norma de incriminare din ambele Coduri penale, este aceea ca schimbarea destinației să aibă loc fără respectarea prevederilor legale.

În noul Cod penal, s-a prevăzut în mod expres ca fondurile bănești sau resursele materiale a căror destinație este schimbată să fie dintre acelea alocate unei autorități publice sau instituții publice. Rezultă că infracțiunea de deturnare de fonduri nu poate fi reținută atunci când schimbarea destinației a vizat fonduri bănești sau resurse materiale alocate unor persoane juridice de drept privat.

Dacă incriminarea din Codul penal din 1969 cerea ca fapta să cauzeze o perturbare a activității economico-financiare sau să producă o pagubă unui organ ori unei instituții de stat sau unei alte instituții dintre acelea la care se referea art. 145 din actul normativ arătat, în noul Cod penal, cerința *nu mai este prevăzută* în textul de incriminare. Prin această eliminare, se reține că existența infracțiunii nu mai este condiționată de producerea unui rezultat, ceea ce înseamnă că deturnarea de fonduri a devenit o infracțiune de pericol.

Ca *element de noutate*, se constată că a fost prevăzută și o variantă asimilată a infracțiunii analizate, care constă în acțiunea de schimbare a destinației fondurilor provenite din finanțările obținute sau garantate din fonduri publice, cu încălcarea prevederilor legale.

Deosebirea dintre varianta tip și cea asimilată constă în aceea că, în primul caz, nu interesează sursa fondurilor folosite într-un alt scop decât cel stabilit, pe când, la forma de la alin. (2) al art. 307, valoarea materială trebuie să provină din finanțări obținute sau garantate din fonduri publice.

Forma agravată a infracțiunii de deturnare de fonduri din Codul penal din 1969, care constă în producerea de *consecințe deosebit de grave*, se regăsește și în noul Cod penal, diferența fiind remarcată în privința regimului sancționator.

Dacă în norma corespondentă din Codul penal din 1969 era incriminată doar forma consumată a faptei de deturnare de fonduri, în noul Cod penal a fost adusă o *modificare* în această privință, prevăzându-se că tentativa se pedepsește.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, legea veche este mai favorabilă, întrucât conținea cerința referitoare la producerea unui rezultat material al faptei și, totodată, nu prevedea sancționarea tentativei.

Prin regimul sancționator, pentru faptele încadrabile în varianta tip a infracțiunii de deturnare de fonduri, mai favorabilă este tot legea veche, unde limita minimă specială este mai mică față de cea din legea nouă, iar pentru faptele încadrabile în forma agravată a deturnării de fonduri, legea nouă este mai favorabilă.

Art. 308. Infracțiuni de corupție și de serviciu comise de alte persoane. (1)[1] Dispozițiile art. 289-292, 295, 297-301 și 304 privitoare la funcționarii publici se aplică în mod corespunzător și faptelor săvârșite de către sau în legătură cu persoanele care exercită, permanent ori temporar, cu sau fără o remunerație, o însărcinare de orice natură în serviciul unei persoane fizice dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (2) ori în cadrul oricărei persoane juridice.

(2) În acest caz, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

Art. 309. Faptele care au produs consecințe deosebit de grave. Dacă faptele prevăzute în art. 295, art. 297, art. 298, art. 300, art. 303, art. 304, art. 306 sau art. 307 au produs consecințe deosebit de grave, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege se majorează cu jumătate.

[1] Alin. (1) al art. 308 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 31 din Legea nr. 187/2012.

Titlul VI. Infracțiuni de fals

Capitolul I. Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori

Art. 310. Falsificarea de monede. (1) Falsificarea de monedă cu valoare circulatorie se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează falsificarea unei monede, emise de către autoritățile competente, înainte de punerea oficială în circulație a acesteia.

(3) Tentativa se pedepseşte.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată are corespondent parțial în prevederile art. 282 alin. (1) CP 1969, prin care era incriminată falsificarea de monede sau de alte valori.

Prin forma de bază din alin. (1) al art. 310 NCP este incriminată falsificarea de monedă cu valoare circulatorie, *spre deosebire de incriminarea corespunzătoare din Codul penal din 1969* [alin. (1) al art. 282 NCP], care sancționa falsificarea de monedă metalică, monedă de hârtie, titluri de credit public, cecuri, titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, emise de instituția bancară ori de alte instituții de credit competente, sau falsificarea oricăror alte titluri ori valori asemănătoare.

Dacă în Codul penal anterior, prin aceeași normă (art. 282), erau incriminate atât falsificarea de monede, cât și falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată, în noul Cod penal legiuitorul a consacrat două articole distincte. Astfel, falsificarea de monede este incriminată prin art. 310, în timp ce falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată este incriminată prin art. 311 NCP. De asemenea, *spre deosebire de reglementarea anterioară* [art. 282 alin. (2) CP 1969], noul Cod penal incriminează separat fapta de punere în circulație a valorilor falsificate (art. 313 NCP).

În condițiile alin. (1) al articolului analizat, falsificarea de monedă cu valoare circulatorie se realizează *după* ce aceasta a fost pusă în circulație, se află în circuitul civil. În condițiile alin. (2), constituie aceeași infracțiune, sancționându-se în aceleași limite de pedeapsă, și falsificarea unei monede emise de către autoritățile competente, *înainte* de punerea oficială în circulație. Această modalitate de săvârșire a infracțiunii este de natură să acopere o lipsă de reglementare, *neavând corespondent* în Codul penal anterior sau într-o lege specială.

Ca *element de continuitate*, tentativa la infracțiunea de falsificare de monede se pedepsește.

Legea penală mai favorabilă. Incriminarea din noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă, prin reducerea limitelor de pedeapsă. Astfel, potrivit noului Cod penal, sancțiunea constă în închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de incriminarea anterioară, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

Noua incriminare este mai favorabilă și prin nepreluarea formei agravate din alin. (3) al art. 282 CP 1969, care exista dacă fapta ar fi putut cauza o pagubă importantă sistemului financiar, sancțiunea constând în închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă fapta a cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, sancțiunea consta în închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

Constituind o incriminare nouă, în cazul alin. (2) al art. 310 NCP nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 311. Falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată. (1) Falsificarea de titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau a oricăror altor titluri ori valori asemănătoare se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) privește un instrument de plată electronică, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată are corespondent parțial în prevederile art. 282 alin. (1) CP 1969, prin care era incriminată falsificarea de monede sau de alte valori, respectiv, în cazul variantei agravate prevăzute în alin. (2), în dispozițiile art. 24 alin. (1) din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată.

Prin forma de bază din alin. (1) este incriminată falsificarea de titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau a oricăror altor titluri ori valori asemănătoare, *spre deosebire de incriminarea corespunzătoare din Codul penal din 1969* [art. 282 alin. (1) teza II-a], care sancționa falsificarea de titluri de credit public, cecuri, titluri de orice fel pentru efectuarea plăților, emise de instituția bancară ori de alte instituții de credit competente, sau falsificarea oricăror alte titluri ori valori asemănătoare.

Dacă în Codul penal anterior, prin aceeași normă (art. 282), erau incriminate atât falsificarea de monede, cât și falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată, în noul Cod penal legiuitorul a consacrat două articole distincte. Astfel, falsificarea de monede este incriminată prin art. 310, în timp ce falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată este incriminată prin art. 311 NCP. De asemenea, *spre deosebire de reglementarea anterioară* [art. 282 alin. (2) CP 1969, respectiv art. 24 alin. (2) din Legea nr. 365/2002], noul Cod penal incriminează separat fapta de punere în circulație a valorilor falsificate (art. 313 NCP).

Formă agravată. Potrivit alin. (2) al art. 311 NCP, fapta din alin. (1) este mai gravă dacă acțiunea de falsificare privește un instrument de plată electronică[1]. Ea nu are corespondent în incriminarea Codului penal din 1969, însă se regăsea, cu unele deosebiri, în art. 24 din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată.

Ca *element de continuitate* față de reglementările anterioare [art. 282 alin. (4) CP 1969 și art. 24 alin. (4) din Legea nr. 365/2002], tentativa la infracțiunea de falsificare de titluri de credit sau instrumente de plată se pedepsește.

Legea penală mai favorabilă. În cazul formei de bază din alin. (1) al art. 311 NCP, incriminarea din noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă, prin reducerea limitelor de pedeapsă. Astfel, potrivit noului Cod penal, sancțiunea constă în închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de incriminarea anterioară, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

Noua incriminare este mai favorabilă și prin nepreluarea formei agravate din alin. (3) al art. 282 CP 1969, care exista dacă fapta ar fi putut cauza o pagubă importantă sistemului financiar, sancțiunea constând în închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, iar dacă fapta a cauzat o pagubă importantă sistemului financiar, sancțiunea consta în închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

În cazul formei agravate din alin. (2), incriminarea din noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă, prin reducerea limitelor de pedeapsă. Astfel, potrivit noului Cod penal, sancțiunea constă în închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de incriminarea anterioară, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi.

Noua incriminare este mai favorabilă și prin nepreluarea formei agravate din alin. (3) al art. 24 din Legea nr. 365/2002, care exista dacă fapta era săvârșită de un subiect activ calificat[2], sancțiunea constând în acest caz în închisoare de la 5 la 15 de ani și interzicerea unor drepturi.

---

[1] Potrivit art. 180 NCP, „Prin *instrument de plată electronică* se înțelege un instrument care permite titularului să efectueze retrageri de numerar, încărcarea și descărcarea unui instrument de monedă electronică, precum și transferuri de fonduri, altele decât cele ordonate și executate de către instituții financiare".

[2] Potrivit alin. (3) al art. 24 din Legea nr. 365/2002, falsificarea unui instrument de plată electronică era mai gravă dacă era săvârșită de „o persoană care, în virtutea atribuțiilor sale de serviciu: a) realizează operații tehnice necesare emiterii instrumentelor de plată electronică ori efectuării tipurilor de operațiuni prevăzute la art. 1 pct. 11 *(transferuri de fonduri, altele decât cele ordonate și executate de către instituții financiare, retrageri de numerar, încărcarea și descărcarea unui instrument de monedă electronică – n.n.)*; sau b) are acces la mecanismele de securitate implicate în emiterea sau utilizarea instrumentelor de plată electronică; sau c) are acces la datele de identificare sau la mecanismele de securitate implicate în efectuarea tipurilor de operațiuni prevăzute la art. 1 pct. 11".

B.C.U. "M. EMINESCU" IASI

Art. 312. Falsificarea de timbre sau efecte poştale. (1) Falsificarea de timbre de orice fel, mărci poştale, plicuri poştale, cărţi poştale sau cupoane răspuns internaţional se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepseşte.

COMENTARIU

Infracţiunea analizată are corespondent în incriminarea cu denumire marginală „Falsificarea de timbre, mărci sau de bilete de transport" din art. 283 CP 1969.

O *primă deosebire* rezultă din denumirea marginală a noii incriminări în raport cu cea anterioară.

Prin prevederile art. 283, Codul penal din 1969 incrimina două infracţiuni, constând în falsificarea valorilor enumerate, pe de o parte, respectiv punerea acestora în circulaţie, pe de altă parte. Pentru cele două fapte, de falsificare şi punere în circulaţie, noul Cod penal a consacrat două infracţiuni distincte. Astfel, falsificarea de timbre sau efecte poştale este incriminată în art. 312, în timp ce punerea în circulaţie a valorilor astfel falsificate este prevăzută în art. 313 NCP.

Prin Codul penal din 1969 era incriminată falsificarea de timbre, în timp ce noul Cod penal precizează că falsificarea se referă la timbre *de orice fel*.

Spre deosebire de Codul penal anterior, incriminarea din noul Cod penal *nu mai consacră* şi fapta constând în falsificarea de bilete sau foi de călătorie ori transport (o astfel de faptă putând constitui însă infracţiunea de fals material în înscrisuri oficiale, prevăzută în art. 320 NCP).

Falsificarea are ca situaţie premisă existenţa timbrelor de orice fel, a mărcilor poştale, plicurilor poştale, cărţilor poştale sau a cupoanelor răspuns internaţional, emise în condiţiile legii.

Elementele constitutive ale infracţiunii au *conţinut identic* celor din reglementarea anterioară.

La fel ca în reglementarea anterioară, tentativa se pedepseşte.

Actele de pregătire sunt sancţionate ca infracţiune autonomă, prevăzută de art. 314, cu denumirea marginală „Deţinerea de instrumente în vederea falsificării de valori".

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancţionator, noua incriminare este mai favorabilă, prin reducerea limitelor de pedeapsă, precum şi prin prevederea amenzii ca alternativă de sancţionare. Astfel, în timp ce pentru incriminarea din noul Cod penal sancţiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă, în condiţiile incriminării anterioare, sancţiunea consta în închisoare de la 6 luni la 5 ani.

Art. 313. Punerea în circulaţie de valori falsificate. (1) Punerea în circulaţie a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312, precum şi primirea, deţinerea sau transmiterea acestora, în vederea punerii lor în circulaţie,

se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

(2) Punerea în circulație a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312, săvârșită de către autor sau un participant la infracțiunea de falsificare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

(3) Repunerea în circulație a uneia dintre valorile prevăzute în art. 310-312, de către o persoană care a constatat, ulterior intrării în posesia acesteia, că este falsificată, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse, ale cărei limite speciale se reduc la jumătate.

(4) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Sub forma punerii în circulație a valorilor falsificate, infracțiunea analizată are corespondent parțial în prevederile art. 282 alin. (2) și art. 283 CP 1969, precum și în art. 24 alin. (2) din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată.

Fapta de punere în circulație are ca obiect valorile falsificate în condițiile art. 310 (moneda cu valoare circulatorie sau moneda emisă de către autoritățile competente, înainte de punerea acesteia în circulație), valorile falsificate în condițiile art. 311 (titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților sau orice alte titluri ori valori asemănătoare, inclusiv instrumente de plată electronică), precum și valorile falsificate în condițiile art. 312 (timbre de orice fel, mărci poștale, plicuri poștale, cărți poștale sau cupoane răspuns internațional). În condițiile alin. (1) al art. 312 NCP, autorul faptei de punere în circulație a valorilor falsificate nu trebuie să fi participat, sub nicio formă, la acțiunea de falsificare, în caz contrar încadrarea juridică făcându-se în forma agravată din alin. (2).

Ca *element de noutate* în raport de reglementarea anterioară, legiuitorul incriminează și faptele constând în primirea sau transmiterea către altă persoană a valorilor falsificate, în vederea punerii acestora în circulație. *Spre deosebire de noua lege*, în Codul penal anterior era prevăzută numai deținerea în vederea punerii în circulație, însă doar a valorilor menționate în art. 282 (monede sau alte valori), nu și a celor din art. 283 CP 1969 (timbre, mărci). În cazul dispozițiilor prevăzute în Legea nr. 365/2002, era de asemenea incriminată numai deținerea de instrumente de plată electronică falsificate.

Potrivit alin. (2) al art. 312 NCP, constituie aceeași infracțiune și fapta săvârșită de către autorul sau un participant la infracțiunea de falsificare, constând în punerea în circulație a valorilor falsificate prevăzute în art. 310-312. Autorul sau participantul la acțiunea de falsificare va răspunde pentru un concurs de infracțiuni, în condițiile în care, ulterior falsificării, procedează și la punerea în circulație a valorilor falsificate. În privința autorului și a participanților nu se mai menționează primirea, deținerea sau transmiterea de valori falsificate, ceea ce duce la concluzia

că, în cazul lor, astfel de acțiuni sunt absorbite în infracțiunile de falsificare prevăzute la art. 310-312.

Pentru cele două variante ale infracțiunii de punere în circulație de valori falsificate reglementate în alin. (1) și (2) ale art. 313 NCP, pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse.

Formă atenuată. Ca *element de noutate*, prin art. 313 alin. (3) NCP, legiuitorul incriminează fapta constând în repunerea în circulație a uneia dintre valorile prevăzute în art. 310-312, de către o persoană care a constatat, ulterior intrării în posesia acesteia, că este falsificată. Incriminarea are în vedere situația în care, la momentul primirii uneia sau unora dintre valorile enumerate, făptuitorul era în eroare, neavând reprezentarea împrejurării că acestea sunt falsificate, însă, după ce iese din eroare, dându-și seama că sunt falsificate, procedează la repunerea lor în circulație. Infracțiunea poate fi săvârșită, spre exemplu, atunci când făptuitorul cumpără valută falsificată și, când își dă seama de această împrejurare, procedează la vânzarea ei, cu scopul de a-și recupera paguba suferită.

Sancțiunea constă în pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea de falsificare prin care au fost produse, ale cărei limite speciale se reduc la jumătate.

Legea penală mai favorabilă. Când fapta se săvârșește, în condițiile alin. (1), prin primirea, deținerea (raportat la art. 283 CP 1969) sau transmiterea valorilor falsificate, în vederea punerii acestora în circulație, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile, deoarece constituie o incriminare nouă. În modalitatea deținerii raportat la art. 282 alin. (2) CP 1969 și la art. 24 alin. (2) din Legea nr. 365/2002, legea mai favorabilă se constată a fi noul Cod penal, deoarece pedepsele pe care le prevede pentru infracțiunile de falsificare prin care au fost produse valorile (pedepse cu care se sancționează și infracțiunea analizată) sunt mai reduse decât în reglementările corespondente anterioare.

Când fapta se săvârșește, în condițiile alin. (3) al art. 313 NCP, prin repunerea în circulație a uneia dintre valorile prevăzute în art. 310-312, de către o persoană care a constatat, ulterior intrării în posesia acesteia, că este falsificată, noua incriminare este mai favorabilă, deoarece prevede o reducere la jumătate a limitelor de pedeapsă, iar regimul sancționator pentru infracțiunile din art. 310-312 este mai favorabil în raport cu incriminările corespunzătoare anterioare.

Art. 314. Deținerea de instrumente în vederea falsificării de valori. (1) Fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificarea valorilor sau titlurilor prevăzute în art. 310, art. 311 alin. (1) şi art. 312 se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Nu se pedepseşte persoana care, după comiterea vreuneia dintre faptele prevăzute în alin. (1) sau alin. (2), înainte de descoperirea acestora şi

înainte de a se fi trecut la săvârșirea faptei de falsificare, predă instrumentele sau materialele deținute autorităților judiciare ori încunoștințează aceste autorități despre existența lor.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 285 CP 1969, precum și în art. 25 din Legea nr. 365/2002 privind comerțul electronic, republicată. Modificările survenite în conținutul incriminării au fost determinate de necesitatea transpunerii în dreptul penal național a Deciziei-cadru nr. 2000/383 JAI a Consiliului Uniunii Europene privind consolidarea prin sancțiuni penale și de altă natură a protecției împotriva falsificării.

Deosebirile referitoare la valorile ce urmează să fie falsificate existente între incriminarea din noul Cod penal și cele anterioare au fost evidențiate prin comentariile de la art. 310-312 NCP.

La forma de bază din alin. (1), elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin patru acțiuni alternative, constând în *fabricarea*, *primirea*, *deținerea* sau *transmiterea* de instrumente ori materiale, spre deosebire de elementul material al laturii obiective din incriminarea anterioară, care putea fi realizat prin două acțiuni alternative, constând în *fabricarea* ori *deținerea* de instrumente sau materiale, cu scopul de a servi la falsificarea valorilor sau titlurilor enumerate în art. 282-284 CP 1969.

Forma agravată din alin. (2) constă în fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică. Aceste dispoziții se regăseau anterior în art. 25 din Legea nr. 365/2002, cu *deosebirea* că nu erau prevăzute ca modalități de săvârșire primirea și transmiterea, ci numai fabricarea și deținerea.

De această dată, obiectul material constă în echipamente, inclusiv hardware sau software, spre deosebire de obiectul material pentru forma de bază a infracțiunii, care constă în instrumente sau materiale.

În ambele variante ale infracțiunii, scopul urmărit de către făptuitor îl reprezintă falsificarea valorilor sau titlurilor prevăzute în art. 310, art. 311 alin. (1) și art. 312, respectiv a instrumentelor de plată electronică, ceea ce înseamnă că forma de vinovăție cu care făptuitorul acționează este intenția directă.

Cauză specială de nepedepsire. Potrivit alin. (3) al art. 314 NCP, nu se pedepsește persoana care, după comiterea vreuneia dintre faptele prevăzute în alin. (1) sau (2), dar înainte de descoperirea acestora și înainte de a se fi trecut la săvârșirea faptei de falsificare, predă instrumentele sau materialele deținute autorităților judiciare ori încunoștințează aceste autorități despre existența lor. Prin cauza specială de nepedepsire legiuitorul încurajează deținătorul de instrumente în vederea falsificării de valori să se desiste de la săvârșirea faptei, dar și să predea către autorități instrumentele sau materialele deținute.

Pentru incidența cauzei speciale de nepedepsire, este necesar ca predarea către autorități a instrumentelor sau a materialelor deținute ori încunoștințarea acestor autorități despre existența lor să se realizeze în intervalul de timp dintre comiterea vreuneia dintre faptele prevăzute în alin. (1) sau (2) (fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de instrumente în vederea falsificării), pe de o parte, și descoperirea acestora și trecerea la săvârșirea faptelor de falsificare, pe de altă parte.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator, prin raportare la forma de bază din alin. (1), constituie lege penală mai favorabilă incriminarea anterioară, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani, spre deosebire de noua incriminare, care prevede sancțiunea cu închisoarea de la unu la 5 ani. Când fapta incriminată în forma de bază din alin. (1) se săvârșește prin *primirea* sau *transmiterea* de instrumente sau materiale, constituind o incriminare nouă, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Pentru forma agravată din alin. (2), legea mai favorabilă este de asemenea cea anterioară, care prevedea pedeapsa închisorii de la 6 luni la 5 ani, spre deosebire de noul Cod penal, care prevede închisoarea de la 2 la 7 ani.

Art. 315. Emiterea frauduloasă de monedă. (1) Confecționarea de monedă autentică prin folosirea de instalații sau materiale destinate acestui scop, cu încălcarea condițiilor stabilite de autoritățile competente sau fără acordul acestora, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează punerea în circulație a monedei confecționate în condițiile alin. (1), precum și primirea, deținerea sau transmiterea acesteia, în vederea punerii ei în circulație.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată *nu are corespondent* în prevederile Codului penal din 1969 și nici în legile speciale, constituind o incriminare nouă. Incriminarea acestor fapte a fost determinată de necesitatea transpunerii în dreptul penal național a Deciziei-cadru nr. 2000/383 JAI a Consiliului Uniunii Europene privind consolidarea prin sancțiuni penale și de altă natură a protecției împotriva falsificării.

În condițiile *alin. (1)*, legiuitorul a sancționat încălcarea dispozițiilor legale referitoare la confecționarea de monedă autentică prin folosirea de instalații sau materiale destinate acestui scop. Fapta constituie infracțiune, chiar dacă la confecționarea de monedă autentică făptuitorul folosește instalațiile sau materialele destinate acestui scop, deoarece confecționarea de monedă autentică se realizează fie prin încălcarea condițiilor stabilite de către autoritățile competente, fie fără acordul respectivelor autorități.

În condițiile *alin. (2)*, elementul material al laturii obiective se realizează prin patru acțiuni alternative, constând în *primirea*, *deținerea*, *punerea în circulație* sau *transmiterea* monedei confecționate în condițiile alin. (1).

Sub aspectul laturii subiective, este necesar ca făptuitorul să cunoască împrejurările în care a fost confecționată moneda autentică, în caz contrar fapta neconstituind infracțiune.

Legea penală mai favorabilă. Deoarece infracțiunea analizată constituie o incriminare nouă, atât în forma din alin. (1) cât și în forma din alin. (2), nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 316. Falsificarea de valori străine. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și în cazul când infracțiunea privește monede, timbre, titluri de valoare ori instrumente de plată emise în străinătate.

COMENTARIU

Textul analizat are corespondent în prevederile art. 284 CP 1969, cele două având *conținut identic*, deosebindu-se prin obiectul material, care constă, în prezent, în monede, timbre, titluri de valoare ori instrumente de plată emise în străinătate.

Capitolul II. Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare

Art. 317. Falsificarea de instrumente oficiale. (1) Falsificarea unui sigiliu, a unei ştampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc persoanele prevăzute în art. 176 sau persoanele fizice menționate în art. 175 alin. (2) se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Falsificarea unui sigiliu, a unei ştampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc alte persoane decât cele prevăzute în alin. (1) se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Tentativa se pedepseşte.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în prevederile art. 286 CP 1969.

Obiectul material este *identic* celui din Codul penal anterior, constând într-un sigiliu, o ștampilă sau un instrument de marcare.

În condițiile Codului penal din 1969, sigiliul, ștampila sau instrumentul de marcare falsificat trebuia să facă parte din categoria celor de care se foloseau unitățile la care se referea art. 145, *spre deosebire de noul Cod penal*, în condițiile căruia sigiliul, ștampila sau instrumentul de marcare trebuie să facă parte din categoria celor de care se folosesc persoanele prevăzute în art. 176 sau persoanele fizice menționate în art. 175 alin. (2).

Elementul material al laturii obiective se realizează, ca și la incriminarea din Codul penal anterior, printr-o acțiune de falsificare.

Forma atenuată prevăzută în alin. (2) *nu are corespondent* în prevederile Codului penal anterior şi nici în legile speciale, constituind o incriminare nouă, care se reţine atunci când are loc falsificarea unui sigiliu, a unei ştampile sau a unui instrument de marcare de care se folosesc alte persoane decât cele prevăzute în alin. (1). Sancţiunea în acest caz constă în închisoare de la 3 luni la un an sau amendă.

Ca *element de continuitate*, tentativa la infracţiunea de falsificare de instrumente oficiale se pedepseşte.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancţionator, incriminarea din noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă, deoarece sancţiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani *sau amendă*, spre deosebire de incriminarea anterioară, care prevedea închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

În cazul formei atenuate din alin. (2), constituind o incriminare nouă, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 318. Folosirea instrumentelor false. Folosirea instrumentelor false prevăzute în art. 317 se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracţiunea analizată are corespondent în prevederile art. 287 alin. (1) CP 1969, cu denumirea marginală „Folosirea instrumentelor *oficiale* false".

Prin incriminarea din noul Cod penal, legiuitorul a luat în considerare atât fapta de folosire a instrumentelor false de care se folosesc persoanele prevăzute în art. 176 sau persoanele fizice menţionate în art. 175 alin. (2), cât şi fapta de folosire a instrumentelor false de care se folosesc alte persoane decât cele menţionate.

Infracţiunea are ca situaţie premisă falsificarea respectivelor instrumente, în condiţiile art. 317 alin. (1) sau (2), fie de către aceeaşi persoană, care le foloseşte, fie de către o altă persoană.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, nu a mai fost reţinută ca variantă atenuată a infracţiunii folosirea unui sigiliu sau a unei ştampile cu stema ţării, prevăzută anterior în alin. (2) al art. 287 CP 1969.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancţionator, incriminarea din noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă, deoarece sancţiunea constă în închisoare de la 3 luni la 3 ani *sau amendă*, spre deosebire de incriminarea din Codul penal anterior, care prevedea închisoarea de la 3 luni la 3 ani.

Prin nepreluarea variantei atenuate de la alin. (2) al art. 287 CP 1969, care era sancţionată cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, noul Cod penal este lege mai severă.

Art. 319. Falsificarea de instrumente de autentificare străine. Dispoziţiile cuprinse în prezentul capitol se aplică şi atunci când fapta priveşte

instrumente de autentificare sau de marcare folosite de autoritățile unui stat străin.

COMENTARIU

Textul analizat nu constituie o incriminare nouă, chiar dacă, formal, nu are corespondent în prevederile Codului penal anterior și nici în legile speciale.

Prin introducerea lui a fost extinsă protecția legii penale față de faptele de falsificare și de folosire a instrumentelor de autentificare sau de marcare utilizate de autoritățile unui stat străin, care constituie astfel obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art. 317-318 NCP. Cu această diferențiere, sunt valabile comentariile de la aceste articole, la care facem trimitere.

Capitolul III. Falsuri în înscrisuri

Art. 320. Falsul material în înscrisuri oficiale. (1) Falsificarea unui înscris oficial, prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod, de natură să producă consecințe juridice, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Falsul prevăzut în alin. (1), săvârșit de un funcționar public în exercițiul atribuțiilor de serviciu, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Sunt asimilate înscrisurilor oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice.

(4) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Cu unele modificări, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea prevăzută în art. 288 CP, cu aceeași denumire marginală.

Forma de bază a infracțiunii din alin. (1) are *conținut identic* formei de bază din reglementarea anterioară [alin. (1) al art. 288 CP 1969]. Deosebiri apar sub aspectul regimului sancționator, prin sporirea limitei minime a pedepsei cu închisoarea, de la 3 luni în reglementarea anterioară, la 6 luni în noua reglementare.

Și în noua reglementare, sunt asimilate înscrisurilor oficiale biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice. Sub acest aspect, alin. (3) al art. 320 NCP prevede că sunt *asimilate înscrisurilor oficiale* biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice, spre deosebire de reglementarea din Codul penal anterior [alin. (3) al art. 288], prin care se prevedea că sunt *asimilate cu înscrisurile oficiale* biletele, tichetele sau orice alte imprimate producătoare de consecințe juridice.

Noul Cod penal *redefinește înscrisul oficial* prin prevederile art. 178 alin. (2), el constând în orice înscris care emană de la o persoană juridică dintre cele la care se referă art. 176 (ce privește autoritățile publice, instituțiile publice sau alte persoane juridice care administrează sau exploatează bunurile proprietate

publică) ori de la o persoană prevăzută în art. 175 alin. (2) (persoana care exercită un serviciu de interes public pentru care a fost învestită de autoritățile publice sau care este supusă controlului ori supravegherii acestora cu privire la îndeplinirea respectivului serviciu public) sau care aparține unor asemenea persoane.

Considerăm că dezvoltările teoretice și jurisprudența consolidată în aplicarea incriminării din Codul penal anterior, prin luarea în considerare a distincțiilor evidențiate, își vor păstra actualitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal. Avem în vedere că în practica judiciară s-a considerat că sunt îndeplinite elementele infracțiunii în cazul următoarelor fapte: modificarea bonurilor de plată, majorând sumele plătite[1]; modificarea datelor unui abonament de călătorie pe C.F.R.[2]; modificarea unei declarații autentice, precum și a încheierii notarului[3]; modificarea datelor dintr-un carnet de muncă[4], a celor înscrise într-un libret C.E.C.[5] etc.

Forma agravată din alin. (2) există atunci când falsul prevăzut în alin. (1) este săvârșit de către un *funcționar public* aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu, *spre deosebire de forma agravată din Codul penal din 1969* [alin. (2) al art. 288 NCP], care putea fi săvârșită de către un *funcționar* aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu. Altfel spus, noua incriminare ia în considerare calitatea de funcționar public a subiectului activ, spre deosebire de incriminarea anterioară, care lua în considerare numai calitatea de funcționar. Forma agravată din noul Cod penal se deosebește de cea din Codul penal anterior și sub aspectul regimului sancționator, prin sporirea minimului de pedeapsă. Astfel, pentru forma agravată din noul Cod penal, sancțiunea constă în închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, spre deosebire de forma agravată din Codul penal anterior, la care sancțiunea consta în închisoare de la 6 luni la 5 ani. În plus, în noul Cod penal se prevede și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Ca *element de continuitate*, tentativa la infracțiunea de fals material în înscrisuri oficiale se pedepsește.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care forma de bază din alin. (1) are conținut identic celei anterioare, rămâne mai favorabilă incriminarea din Codul penal anterior, deoarece avea limita minimă a pedepsei cu închisoarea mai redusă.

Având ca subiect activ funcționarul public (cu o arie de cuprindere mai restrânsă), forma agravată din noul Cod penal este mai favorabilă față de cea din Codul penal anterior (cu o arie de cuprindere mai extinsă). Sub aspectul regimului sancționator, în condițiile în care forma agravată din noul Cod penal are limita minimă a pedepsei cu închisoarea de 1 an, rămâne mai favorabilă incriminarea

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3255/1971, în R.R.D. nr. 9/1972, p. 172.
[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 4700/1971, în R.R.D. nr. 7/1972, p. 158.
[3] Trib. Suprem, s. mil., dec. nr. 55/1974, în *V. Papadopol, M. Popovici*, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 167.
[4] Trib. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1200/1976, în R.R.D. nr. 6/1977, p. 63.
[5] Trib. jud. Constanța, s. pen., dec. nr. 1389/1980, în R.R.D. nr. 6/1981, p. 88.

agravantei din Codul penal anterior, deoarece avea limita minimă a pedepsei cu închisoarea mai redusă, respectiv de 6 luni.

Art. 321. Falsul intelectual. (1) Falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia, de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Falsul intelectual prevăzut în art. 321 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 289 CP 1969.

Incriminarea noului Cod penal *se deosebește* de precedenta sub două aspecte – calitatea subiectului activ și regimul sancționator.

În condițiile incriminării din noul Cod penal, subiectul activ al infracțiunii este calificat prin calitatea de *funcționar public*, în accepțiunea art. 175, spre deosebire de incriminarea anterioară, la care subiectul activ era calificat prin calitatea de *funcționar*, în accepțiunea prevederilor art. 147 alin. (2) CP 1969.

Sub aspectul regimului sancționator, noua incriminare este mai severă, deoarece minimul pedepsei cu închisoarea este de 1 an, în timp ce reglementarea anterioară prevedea un minim al pedepsei cu închisoarea de 6 luni.

Luând în considerare diferențele referitoare la calitatea subiectului activ, considerăm că dezvoltările teoretice și jurisprudența consolidată sub vechea reglementare își vor păstra valabilitatea și în condițiile noii incriminări. Avem în vedere faptul că acțiunea sau inacțiunea trebuie să se realizeze cu prilejul întocmirii înscrisului de către un funcționar public aflat în exercițiul atribuțiilor de serviciu. Astfel, spre exemplu, în practica judiciară s-a considerat că sunt întrunite elementele infracțiunii: prin fapta notarului public de a autentifica un act de vânzare-cumpărare în care semnăturile nu aparțin vânzătorilor[1]; dacă funcționarul trece în listele de inventar cantități de marfă mai mari decât în realitate[2]; dacă funcționarul întocmește procese-verbale fictive sau o factură și un contract de vânzare fictive ori state de plată fictive[3]; dacă medicul a eliberat un certificat de deces fără a fi examinat cadavrul și fără a fi constatat personal cauzele morții[4]; dacă medicul atestă fals că a examinat un bolnav căruia i-a acordat certificatul de concediu medical[5] etc.

Deosebiri între falsul intelectual și forma agravată a falsului material în înscrisuri oficiale. Falsul intelectual se aseamănă cu forma agravată a falsului material în

[1] C.S.J., s. pen., dec. nr. 3378/1998, în Dreptul nr. 1/2000, p. 158.
[2] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 1045/1975, în C.D. 1975, p. 399.
[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 167/1981, în C.D. 1981, p. 309.
[4] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 3166/1974, în R.R.D. nr. 8/1975, p. 70.
[5] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 6334/1971, în *V. Papadopol, M. Popovici*, Repertoriu 1969-1975, p. 165.

înscrisuri oficiale [alin. (2) al art. 320 NCP] prin calitatea subiectului activ. Principala deosebire dintre cele două infracțiuni constă în *momentul săvârșirii* faptei incriminate. Astfel, falsul material în înscrisuri oficiale are ca situație premisă existența unui înscris oficial, săvârșindu-se ulterior întocmirii acestuia, spre deosebire de falsul intelectual, care poate fi săvârșit numai în momentul întocmirii respectivului înscris oficial. Din aceeași perspectivă, cele două infracțiuni se deosebesc și sub aspectul elementului material al laturii obiective – falsul material în înscrisuri oficiale poate fi săvârșit numai printr-o acțiune, în timp ce falsul intelectual poate fi săvârșit fie printr-o acțiune, fie printr-o inacțiune. Sub aspectul regimului sancționator, deși pentru ambele infracțiuni sunt prevăzute aceleași limite pentru pedeapsa cu închisoarea, pentru forma agravată a falsului material în înscrisuri oficiale se prevede și interzicerea exercitării unor drepturi.

Ca *element de continuitate* între noua și vechea reglementare, tentativa la infracțiunea de fals intelectual se pedepsește.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, rămâne mai favorabilă incriminarea din Codul penal din 1969.

Art. 322. Falsul în înscrisuri sub semnătură privată. (1) Falsificarea unui înscris sub semnătură privată prin vreunul dintre modurile prevăzute în art. 320 sau art. 321, dacă făptuitorul folosește înscrisul falsificat ori îl încredințează altei persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Cu aceeași denumire marginală, falsul în înscrisuri sub semnătură privată are corespondent în incriminarea din art. 290 CP 1969.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, în noul Cod penal se arată că înscrisul sub semnătură privată este falsificat fie prin modurile prevăzute la art. 320 NCP referitoare la falsul material în înscrisuri oficiale (prin contrafacerea scrierii ori a subscrierii sau prin alterarea lui în orice mod, de natură să producă consecințe juridice), fie prin modurile prevăzute la art. 321 NCP referitoare la falsul intelectual (cu prilejul întocmirii acestuia, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu știință de a insera unele date sau împrejurări). Anterior, infracțiunea avea ca premisă existența unui înscris sub semnătură privată, care putea fi falsificat doar prin modalitățile prevăzute pentru falsul material în înscrisuri oficiale, aspect ce rezulta din împrejurarea că art. 290 CP 1969 făcea trimitere numai la art. 288 din același cod, nu și la art. 289 referitor la falsul intelectual. În cazul falsificării înscrisului prin contrafacere, esențială este contrafacerea subscrierii, adică a semnăturii, deoarece ceea ce dă caracter veridic înscrisului sub semnătură privată constă tocmai în semnătura aflată pe el[1].

[1] *V. Dongoroz ș.a.*, Explicații teoretice... Partea specială, vol. IV, p. 442.

Infracțiunea există numai dacă, după falsificarea înscrisului sub semnătură privată, făptuitorul îl folosește ori îl încredințează altei persoane spre folosire. Prin urmare, simpla falsificare a unui înscris sub semnătură privată nu constituie infracțiune. În situația folosirii înscrisului falsificat de către autorul falsului, uzul de fals este absorbit în conținutul infracțiunii de fals în înscrisuri sub semnătură privată[1]. Dacă înscrisul falsificat a ajuns în posesia altei persoane altfel decât prin încredințarea de către autorul falsului, dar nu pentru a-l folosi, cerința legii nu este îndeplinită și fapta nu constituie infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată.

Codul penal nu definește noțiunea de înscris sub semnătură privată. În literatura de specialitate s-a arătat că printr-un astfel de înscris trebuie să înțelegem orice înscris care emană de la o persoană particulară, care conține o manifestare de voință ori constatarea unui act, a unui fapt sau a unei împrejurări cu semnificație juridică și care este susceptibil de a dovedi existența, modificarea sau stingerea unui drept ori a unei obligații[2]. Pentru a constitui obiectul material al falsului în înscrisuri sub semnătură privată, un înscris trebuie să îndeplinească două condiții:

– să emane de la o persoană particulară, condiție care este îndeplinită dacă înscrisul întocmit de o persoană particulară este semnat și datat de aceasta;

– să fie producător de consecințe juridice, condiție care este îndeplinită dacă înscrisul, având un conținut cu relevanță juridică, poate servi ca dovadă a conținutului său, chiar dacă nu a fost întocmit în acest scop[3].

Dată fiind identitatea de conținut cu incriminarea anterioară, considerăm că dezvoltările teoretice și jurisprudențiale își vor menține valabilitatea în interpretarea și aplicarea incriminării din noul Cod penal.

Sub aspectul regimului sancționator, se observă că amenda rămâne pedeapsă alternativă cu închisoarea și în condițiile noii reglementări. Limitele pedepsei închisorii sunt însă sporite pentru incriminarea din noul Cod penal. Astfel, pentru falsul în înscrisuri sub semnătură privată, art. 290 CP 1969 prevedea închisoarea de la 3 luni la 2 ani, în timp ce în art. 322 NCP limitele sunt cuprinse între 6 luni și 3 ani.

Ca *element de continuitate* între noua și vechea reglementare, tentativa la infracțiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată se pedepsește.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator, rămâne mai favorabilă incriminarea din Codul penal din 1969.

Art. 323. Uzul de fals. Folosirea unui înscris oficial ori sub semnătură privată, cunoscând că este fals, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, când

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 486/1984, în R.R.D. nr. 4/1985, p. 69; în sens contrar, *D. Clocotici*, Notă la decizia nr. 1324/1974 a Tribunalului județean Constanța, Secția penală, în R.R.D. nr. 5/1976, p. 55.

[2] *T. Vasiliu ș.a.*, Codul penal comentat și adnotat..., vol. II, p. 276.

[3] *V. Papadopol*, Probleme generale privind falsul în înscrisuri, în R.R.D. nr. 12/1973, p. 35-36.

înscrisul este oficial, şi cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă, când înscrisul este sub semnătură privată.

COMENTARIU

Incriminarea analizată are conţinut identic şi corespondent în incriminarea cu aceeaşi denumire marginală din art. 291 CP 1969.

Obiectul material este identic cu cel al falsului material în înscrisuri oficiale, când înscrisul fals folosit este un înscris oficial, respectiv cu cel al falsului în înscrisuri sub semnătură privată, când înscrisul fals folosit este un înscris sub semnătură privată.

Deoarece falsul în înscrisuri sub semnătură privată include în conţinutul său folosirea înscrisului falsificat de către autorul falsului, acesta, folosind înscrisul pe care l-a falsificat, nu săvârşeşte şi infracţiunea de uz de fals[1]. În cazul înscrisurilor oficiale, persoana care a falsificat înscrisul poate fi şi subiect al infracţiunii de uz de fals.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin acţiunea de folosire a unui înscris oficial sau sub semnătură privată, cunoscând că este fals. În practica judiciară s-a considerat că sunt întrunite elementele infracţiunii, spre exemplu: dacă o persoană a depus un act fals de studii pentru ocuparea unui post[2]; dacă o persoană a folosit bilete de călătorie falsificate[3] ori a prezentat organului de poliţie un permis de conducere falsificat[4]; dacă o persoană a predat, pentru întocmirea statului de plată, foi de pontaj fictive[5] etc.

Folosirea înscrisului fals trebuie să fie efectivă, iar înscrisul fals folosit trebuie să aibă aptitudinea de a produce consecinţe juridice, adică de a servi ca dovadă a conţinutului său aparent[6]. Nu este necesar ca o astfel de consecinţă să se producă efectiv.

Sub aspectul regimului sancţionator, se observă că în noul Cod penal amenda este prevăzută ca pedeapsă alternativă cu închisoarea şi în situaţia în care înscrisul este oficial. În noul Cod penal, limitele pedepsei cu închisoarea sunt identice celor din reglementarea anterioară. Astfel, sancţiunea constă în închisoare de la 3 luni la 3 ani, când înscrisul este oficial, şi închisoare de la 3 luni la 2 ani, când înscrisul este sub semnătură privată.

Legea penală mai favorabilă. Dacă, prin conţinut, noua incriminare este identică celei din Codul penal anterior, prin consacrarea amenzii ca pedeapsă alternativă cu închisoarea, legea nouă este mai favorabilă atunci când înscrisul este oficial.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 486/1984, în R.R.D. nr. 4/1985, p. 69.

[2] Plenul Trib. Suprem, dec. de îndrum. nr. 52/1968, în R.R.D. nr. 5/1969, p. 162.

[3] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 937/1970, în R.R.D. nr. 10/1970, p. 164.

[4] Trib. Bucureşti, s. a II-a pen., dec. nr. 704/1981, în *V. Papadopol, Şt. Daneş*, Repertoriu 1981-1985, p. 115.

[5] Trib. jud. Dolj, s. pen., dec. nr. 700/1974, în R.R.D. nr. 1/1975, p. 66.

[6] *V. Dongoroz ş.a.*, Explicaţii teoretice... Partea specială, vol. IV, p. 451; *T. Vasiliu ş.a.*, Codul penal comentat şi adnotat..., vol. II, p. 288.

Art. 324. Falsificarea unei înregistrări tehnice. (1) Falsificarea unei înregistrări tehnice prin contrafacere, alterare ori prin determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului sau omisiunea înregistrării unor date sau împrejurări, dacă a fost urmată de folosirea de către făptuitor a înregistrării ori de încredințarea acesteia unei alte persoane spre folosire, în vederea producerii unei consecințe juridice, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează folosirea unei înregistrări tehnice falsificate în vederea producerii unei consecințe juridice.

(3) Prin *înregistrare tehnică*, în sensul prezentului articol, se înțelege atestarea unei valori, greutăți, măsuri ori a desfășurării unui eveniment, realizată, în tot sau în parte, în mod automat, prin intermediul unui dispozitiv tehnic omologat și care este destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată *nu are corespondent* în prevederile Codului penal din 1969 și nici în legile speciale, constituind astfel o incriminare nouă.

Obiectul juridic principal constă în relațiile sociale referitoare la încrederea care trebuie să existe în veridicitatea, autenticitatea conținutului unei înregistrări tehnice, în adevărul pe care această îl exprimă. *Obiectul juridic secundar* este diferit, în funcție de valorile care pot fi încălcate prin folosirea unei înregistrări tehnice, spre exemplu, relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției.

În condițiile *alin. (1)*, elementul material al laturii obiective constă în falsificarea unei înregistrări tehnice, faptă care poate fi săvârșită atât prin acțiune, cât și prin inacțiune. Prin *înregistrare tehnică*, în sensul prezentului articol, se înțelege atestarea unei valori, greutăți, măsuri ori a desfășurării unui eveniment, realizată, în tot sau în parte, în mod automat, prin intermediul unui dispozitiv tehnic omologat și care este destinată a proba un anumit fapt, în vederea producerii de consecințe juridice [alin. (3) al art. 324 NCP].

Acțiunea se poate realiza prin trei modalități alternative, enumerate însă limitativ, constând în *contrafacere*, *alterare* ori *determinarea atestării unor împrejurări necorespunzătoare adevărului*. *Inacțiunea* constă în *omisiunea înregistrării* unor date sau împrejurări.

Indiferent dacă se săvârșește prin acțiune sau prin inacțiune, pentru existența infracțiunii este necesar ca falsificarea înregistrării tehnice să fie urmată ori de folosirea acesteia de către făptuitor, ori de încredințarea ei altei persoane în vederea folosirii. Așadar, dacă falsificarea înregistrării tehnice nu este urmată fie de folosirea de către autorul falsificării, fie de încredințarea ei altei persoane în vederea folosirii, fapta nu constituie infracțiune. În situația în care aceeași persoană falsifică o înregistrare tehnică, după care o folosește în vederea producerii unei consecințe juridice, va exista o singură infracțiune, prevăzută de alin. (1) al art. 324, fapta de folosire fiind absorbită în falsificare.

Sub aspectul *laturii subiective*, folosirea înregistrării tehnice falsificate ori încredințarea acesteia altei persoane spre folosire trebuie să se realizeze cu un anumit scop, în vederea producerii unei consecințe juridice.

În condițiile *alin. (2)*, elementul material al laturii obiective constă în fapta de folosire a unei înregistrări tehnice falsificate, în vederea producerii unei consecințe juridice. Situația premisă constă în existența unei înregistrări tehnice, falsificată de către o altă persoană, împrejurare cunoscută de către făptuitor. În acest caz, subiect activ poate fi orice persoană, mai puțin autorul falsificării.

Legea penală mai favorabilă. Deoarece infracțiunea analizată constituie o incriminare nouă, nu se va pune problema aplicării legii penale mai favorabile.

Art. 325. Falsul informatic. Fapta de a introduce, modifica sau șterge, fără drept, date informatice ori de a restricționa, fără drept, accesul la aceste date, rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea analizată nu se regăsea în prevederile Codului penal din 1969, însă are corespondent în prevederile art. 48 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției. Fără a avea și o denumire marginală, infracțiunea făcea parte din secțiunea consacrată infracțiunilor informatice, consta în „fapta de a introduce, modifica sau șterge, fără drept, date informatice ori de a restricționa, fără drept, accesul la aceste date, rezultând date necorespunzătoare adevărului, în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice" și se pedepsea cu închisoare de la 2 la 7 ani, incriminare abrogată prin intrarea în vigoare a noului Cod penal[1].

Obiectul juridic constă în relațiile sociale referitoare la încrederea în adevărul pe care îl exprimă datele informatice. Conform art. 181 alin. (2) NCP, prin date informatice se înțelege orice reprezentare a unor fapte, informații sau concepte într-o formă care poate fi prelucrată printr-un sistem informatic.

Situația premisă constă în existența unui sistem informatic, în care sunt introduse date, ale cărui date sunt ulterior șterse ori modificate sau cu privire la care este restricționat accesul. Potrivit art. 181 alin. (1) NCP[2], prin sistem informatic se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic.

[1] Art. 48 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 a fost abrogat prin art. 130 pct. 2 din Legea nr. 187/2012.

[2] O definiție identică este prevăzută și în art. 35 alin. (1) lit. a) din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003.

Elementul material al laturii obiective poate fi realizat prin patru acțiuni alternative, constând în *introducerea*, *modificarea*, *ștergerea* datelor sau *restricționarea accesului la acestea*. Fapta constituie infracțiune numai dacă este săvârșită fără drept. Prin oricare dintre modalitățile alternative de săvârșire, trebuie să rezulte date necorespunzătoare adevărului.

Sub aspectul *laturii subiective*, se reține intenția directă, deoarece datele necorespunzătoare adevărului sunt astfel obținute în scopul de a fi utilizate în vederea producerii unei consecințe juridice. Infracțiunea există indiferent dacă s-a produs sau nu consecința juridică urmărită prin falsul informatic.

Spre deosebire de reglementarea anterioară (art. 50 din Legea nr. 161/2003), în prezent tentativa nu mai este pedepsită.

Legea penală mai favorabilă. Incriminarea din noul Cod penal constituie legea penală mai favorabilă, deoarece prevede sancțiunea cu închisoarea de la 1 la 5 ani, spre deosebire de incriminarea din legea specială, care prevedea sancțiunea cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Prin renunțarea la pedepsirea tentativei, noul Cod penal reprezintă de asemenea legea mai favorabilă.

Art. 326. Falsul în declarații. Declararea necorespunzătoare a adevărului, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelei consecințe, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Cu unele modificări, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 292 CP 1969. Prin incriminarea falsului în declarații, legiuitorul a înțeles să protejeze încrederea publică în declarațiile făcute oficial, declarații care, potrivit legii sau împrejurărilor, servesc la producerea unor consecințe juridice.

Infracțiunea poate fi săvârșită de orice persoană, însă funcționarul care consemnează declarația falsă făcută oral răspunde pentru omisiunea sesizării (art. 267 NCP), dacă, cunoscând caracterul fals al declarației, omite să sesizeze de îndată organele de urmărire penală.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin declararea necorespunzătoare a adevărului, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea. Prin prevederile art. 175, noul Cod penal are în vedere funcționarul public, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care avea în vedere atât funcționarul, cât și funcționarul public.

Nu se cere ca declarația să îmbrace forma scrisă, fiind suficientă și o declarație verbală, consemnată în scris de organul în fața căruia a fost făcută[1]. Declarația verbală trebuie făcută personal, în timp ce declarația scrisă poate fi transmisă printr-o a treia persoană, care va atesta semnătura declarantului[2]. Este necesar ca declarația făcută să fie una dintre acele declarații care, potrivit legii sau împrejurărilor, servește la producerea unei consecințe juridice. Se cere ca declarația să aibă, potrivit legii sau împrejurărilor, valoare probatorie și eficiență juridică, să fie aptă pentru a servi la producerea consecinței juridice avute în vedere de făptuitor[3]. Declarațiile care servesc, potrivit legii, la producerea unor consecințe juridice sunt cele arătate ca având această aptitudine în diferite acte normative (declarații de stare civilă, anumite declarații fiscale), iar declarațiile ce servesc, potrivit împrejurărilor, la producerea unor consecințe juridice sunt cele care se fac în împrejurări excepționale (forță majoră, stare de necesitate), când producerea consecințelor juridice nu poate suferi nicio amânare. De exemplu, în practica judiciară s-a considerat că sunt întrunite elementele infracțiunii atunci când făptuitorul declară neadevărat în fața organelor de poliție că a pierdut buletinul de identitate, deși, în realitate, îl abandonase în mâna unui ofițer de poliție care îl reținuse pentru cercetarea unei infracțiuni[4], ori declară mincinos că nu primește nicio altă pensie, deși este pensionar IOVR[5] etc.

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul regimului sancționator, se constată existența acelorași sancțiuni, cu aceleași limite minime și maxime, astfel încât problema stabilirii legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 327. Falsul privind identitatea. (1) Prezentarea sub o identitate falsă ori atribuirea unei asemenea identități altei persoane, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea prin folosirea frauduloasă a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau a unui astfel de act falsificat, pentru a induce sau a menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine ori pentru altul, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Când prezentarea s-a făcut prin întrebuințarea identității reale a unei persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

---

[1] Trib. Suprem, s. pen., dec. nr. 47/1971, în *V. Papadopol, M. Popovici*, Repertoriu 1969-1975, p. 166.

[2] *V. Dongoroz ș.a.*, Explicații teoretice... Partea specială, vol. IV, p. 458.

[3] *Gh. Șerbănescu*, Notă la decizia nr. 49/1974 a Tribunalului București, Secția penală, în R.R.D. nr. 9/1975, p. 61.

[4] Trib. București, s. a II-a pen., dec. nr. 1247/1981, în *V. Papadopol, Șt. Daneș*, Repertoriu 1981-1985, p. 114.

[5] Trib. jud. Suceava, s. pen., dec. nr. 127/1974, în R.R.D. nr. 8/1974, p. 62.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, infracțiunea analizată are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală din art. 293 CP 1969. Prin incriminarea falsului privind identitatea, legiuitorul a înțeles să protejeze relațiile sociale referitoare la încrederea publică în adevărul privind concordanța dintre identitatea sub care se prezintă cineva în fața unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea și adevărata sa identitate. Infracțiunea a fost inclusă în categoria celor de fals în înscrisuri, deoarece alterarea adevărului cu privire la identitatea persoanelor se săvârșește, de regulă, cu ajutorul înscrisurilor care servesc la dovedirea stării civile, la legitimare sau identificare[1].

În forma din alin. (3), infracțiunea are și un *obiect material*, constând într-un act care servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile.

În forma de bază din alin. (1), infracțiunea se săvârșește prin *prezentarea sub o identitate falsă* ori *atribuirea unei asemenea identități altei persoane*, făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea, *prin folosirea frauduloasă* a unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile sau *a unui astfel de act falsificat*, pentru a induce sau a menține în eroare un funcționar public, în vederea producerii unei consecințe juridice, pentru sine ori pentru altul.

Ca *elemente de diferențiere*, se observă că, în condițiile Codului penal din 1969, fapta se săvârșea pentru a induce sau a menține în eroare un organ sau o instituție de stat ori o altă unitate dintre cele la care se referea art. 145, iar în condițiile noului Cod penal, fapta incriminată este făcută unei persoane dintre cele prevăzute în art. 175 sau transmisă unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea.

În condițiile noului Cod penal, fapta constând în încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept constituie forma atenuată din alin. (3) al art. 327, *spre deosebire de incriminarea anterioară*, când aceeași faptă constituia o modalitate alternativă de săvârșire a infracțiunii în forma de bază.

Forma agravată din alin. (2), constând în întrebuințarea identității reale a unei persoane, *nu are corespondent* în incriminarea anterioară. Agravanta se justifică prin aceea că, în afară de obiectul juridic special, sunt încălcate și interesele legitime ale persoanei a cărei identitate este atribuită pe nedrept, persoană care, spre exemplu, poate fi amendată în locul făptuitorului. Consecința juridică avută în vedere, alta decât aceea care ar corespunde realității, poate fi urmărită pentru sine sau pentru altul, fiind indiferent dacă este obținută sau nu.

Legea penală mai favorabilă. Pentru forma de bază din alin. (1), sub aspectul regimului sancționator, rămâne mai favorabilă reglementarea anterioară, deoarece în noul Cod penal sancțiunea constă în închisoare de la 6 luni la 3 ani, pe când în anterior pedeapsa era închisoarea de la 3 luni la 3 ani.

[1] *O.A. Stoica*, Drept penal. Partea specială, Cluj, 1975, p. 345.

Pentru forma agravată din alin. (2), sancționată cu închisoarea de la 1 la 5 ani, deoarece constituie o incriminare nouă, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

În cazul în care fapta incriminată se realizează prin încredințarea unui act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile spre a fi folosit fără drept [alin. (3)], sancțiunea constă în închisoare de la 3 luni la 2 ani sau amendă. Sub acest aspect, este mai favorabilă incriminarea din noul Cod penal, spre deosebire de cea anterioară [art. 293 alin. (2)], care prevedea pedeapsa cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani.

Art. 328. Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin. Dispozițiile cuprinse în prezentul capitol se aplică și atunci când fapta privește acte emise de o autoritate competentă a unui stat străin sau de o organizație internațională instituită printr-un tratat la care România este parte sau declarații ori o identitate asumate în fața acesteia.

COMENTARIU

Textul analizat nu constituie o incriminare nouă, chiar dacă, formal, nu are corespondent în prevederile Codului penal din 1969 și nici în legile speciale.

Faptele incriminate în prezentul capitol constituie infracțiuni și atunci când privesc acte emise de o autoritate competentă a unui stat străin sau de o organizație internațională instituită printr-un tratat la care România este parte sau declarații ori o identitate asumate în fața acesteia. Cu această diferențiere, sunt valabile comentariile de la articolele corespondente cuprinse în capitolul privind falsul în înscrisuri, la care facem trimitere.

BCU IAȘI / CENTRU DE RESURSE LIBRARY

Titlul VII. Infracțiuni contra siguranței publice

Capitolul I. Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate

Art. 329. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă. (1) Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă de către angajații care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau de îndeplinire defectuoasă își are corespondent în prevederile art. 274 CP 1969. Ea este reglementată în prezent într-o variantă simplă și o variantă agravată, ale căror elemente constitutive sunt asemănătoare cu cele prevăzute în reglementarea anterioară.

Ca *element de diferențiere*, în forma simplă a infracțiunii, noul Cod penal restrânge sfera subiectului activ al infracțiunii. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 fapta putea fi săvârșită de *orice* angajat al căilor ferate, în noua incriminare subiectul activ este *dublu calificat*: nu orice de angajat al căilor ferate poate fi subiect activ al infracțiunii, ci numai acei angajați care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră. Un *alt element de diferențiere* constă în eliminarea cerinței săvârșirii faptei cu știință. De asemenea, altă *deosebire* privește cerința punerii în pericol a siguranței circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, cerință impusă de noul Cod penal pentru existența infracțiunii; Codul penal din 1969 prevedea că există infracțiunea dacă prin activitatea incriminată „s-ar fi putut pune în pericol siguranța".

Pedeapsa prevăzută de lege pentru sancționarea infracțiunii în formă simplă este nemodificată față aceea prevăzută în Codul penal anterior.

În privința aspectelor procesuale, un *element de diferențiere* se referă la punerea în mișcare din oficiu a acțiunii penale, fără a mai fi necesară în nicio situație sesizarea organelor competente ale căilor ferate.

Forma agravată prevăzută de dispozițiile alin. (2) al art. 329 NCP este identică și în privința condițiilor de incriminare, și în privința sancțiunii cu aceea prevăzută în reglementarea anterioară în art. 274 alin. (2) teza a II-a CP 1969.

Un *alt element de diferențiere* între cele două reglementări se referă la eliminarea din noul Cod penal a unor variante agravate care erau prevăzute de vechiul Cod penal, respectiv situația în care fapta a avut ca urmare o tulburare în activitatea de transport pe calea ferată și cazul în care s-a produs o catastrofă de cale ferată.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, deoarece restrânge sancționarea doar la faptele săvârșite de anumiți angajați ai căilor ferate. Tot un caracter favorabil al noii reglementări rezultă și din dezincriminarea anumitor situații care atrăgeau o agravare a infracțiunii.

Art. 330. Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă. (1) Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă, din culpă, de către angajații care gestionează infrastructura feroviară ori ai operatorilor de transport, intervenție sau manevră, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Când fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de neîndeplinire a îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă își are corespondent în prevederile art. 273 CP 1969. Ea este prevăzută într-o variantă simplă și o variantă agravată, ale căror elemente constitutive sunt asemănătoare cu cele prevăzute în reglementarea anterioară.

Ca *element de diferențiere*, în forma simplă a infracțiunii, noul Cod penal restrânge sfera subiectului activ al infracțiunii. Astfel, dacă în reglementarea anterioară fapta putea fi săvârșită de orice angajat al căilor ferate, în noua reglementare subiectul activ nu este orice angajat al căilor ferate, ci doar un angajat care gestionează infrastructura feroviară ori a operatorilor de transport, intervenție sau manevră. O *deosebire* privește cerința punerii în pericol a siguranței circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, cerință impusă de noul Cod penal pentru existența infracțiunii; Codul penal din 1969 prevedea că există infracțiunea dacă prin activitatea incriminată „s-ar fi putut pune în pericol siguranța".

Varianta agravată se referă la situația în care fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată și presupune aceleași elemente constitutive ca acelea prevăzute, pentru această situație, în vechea reglementare.

Un *alt element de diferențiere* între cele două reglementări se referă la eliminarea din noul Cod penal a unor variante agravate care erau prevăzute de vechiul Cod penal, respectiv situația în care fapta a avut ca urmare o tulburare în activitatea de transport pe calea ferată și cazul în care s-a produs o catastrofă de cale ferată.

În privința aspectelor procesuale, un *element de diferențiere* se referă la punerea în mișcare din oficiu a acțiunii penale, fără a mai fi necesară în nicio situație sesizarea organelor competente ale căilor ferate.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, deoarece restrânge sancționarea doar la faptele săvârșite de anumiți angajați ai căilor ferate. Tot un caracter favorabil al noii reglementări rezultă și din dezincriminarea anumitor situații care atrăgeau o agravare a infracțiunii.

În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal reduce minimul prevăzut de lege pentru pedeapsa închisorii pentru infracțiunea în formă simplă și, alternativ, introduce pedeapsa amenzii, ceea ce imprimă noii reglementări un caracter mai favorabil. Pedeapsa închisorii prevăzută de lege pentru sancționarea infracțiunii în formă simplă pornește de la un minim redus față de aceeași pedeapsă prevăzută în vechea incriminare. Astfel, în Codul penal din 1969, infracțiunea era pedepsită numai cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani, pe când noul Cod penal prevede o pedeapsă cu închisoarea de la 3 luni la 3 ani și, alternativ, posibilitatea sancționării cu pedeapsa amenzii.

Acest caracter favorabil derivă și din prevederea unei pedepse cu limite reduse pentru săvârșirea infracțiunii în formă agravată, spre deosebire de Codul penal din 1969. Astfel, noul Cod penal prevede pedeapsa cu închisoarea de la 1 la 5 ani, în limite reduse față de reglementarea anterioară, în care săvârșirea faptei în aceeași modalitate agravată era sancționată cu închisoarea de la 3 la 7 ani.

Art. 331. Părăsirea postului şi prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe. (1) Părăsirea postului, în orice mod şi sub orice formă, de angajații cu atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța circulației acestor mijloace, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează îndeplinirea îndatoririlor de serviciu de către un angajat având atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, care are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge ori se află sub influența unor substanțe psihoactive.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) au avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea unor drepturi.

COMENTARIU

Părăsirea postului și prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe este reglementată prin dispozițiile art. 331 NCP într-o variantă simplă, o variantă asimilată și una agravată.

Incriminarea faptei de părăsire a postului și prezență la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe se regăsește și în prevederile art. 275 CP 1969. În vechea reglementare, infracțiunea era prevăzută într-o variantă simplă, o variantă asimilată și două variante agravate.

Există câteva *deosebiri* între cele două reglementări. Astfel, noul Cod penal extinde sfera subiectului activ al infracțiunii în formă simplă. În reglementarea anterioară, fapta putea fi săvârșită numai de un angajat care asigură direct siguranța circulației mijloacelor de transport ale căilor ferate, pe când în noua reglementare subiectul activ este un angajat cu atribuții privind siguranța circulației nu numai a mijloacelor de transport, dar și a mijloacelor de intervenție sau manevră pe calea ferată. O *deosebire* privește cerința punerii în pericol a siguranței circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, cerință impusă de noul Cod penal pentru existența infracțiunii; Codul penal din 1969 prevedea că există infracțiunea dacă prin activitatea incriminată „s-ar fi putut pune în pericol siguranța".

Noul Cod penal nu modifică pedeapsa prevăzută de lege pentru sancționarea infracțiunii în formă simplă.

În varianta asimilată se întâlnește, pe de o parte, aceeași *deosebire* față de vechea reglementare. Subiectul activ este un angajat cu atribuții privind siguranța circulației nu numai a mijloacelor de transport, dar și a mijloacelor de intervenție sau manevră pe calea ferată. Un alt *element de diferențiere* privește tot subiectul activ. Dacă în vechea reglementare era vorba despre o persoană în stare de ebrietate, noua reglementare ia în calcul nu numai influența alcoolului, care trebuie să se manifeste ca îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, dar și a altor substanțe psihoactive asupra subiectului activ, existând astfel o extindere a incriminării. Noul Cod penal nu modifică pedeapsa prevăzută de lege pentru sancționarea infracțiunii în varianta asimilată.

Varianta agravată se referă la situația în care fapta a avut ca urmare un accident de cale ferată și presupune aceleași elemente constitutive ca acelea prevăzute în vechea reglementare pentru această situație.

Tot un *element de diferențiere* între cele două reglementări îl reprezintă eliminarea din noul Cod penal a unor variante agravate care erau prevăzute de vechiul Cod penal, respectiv situația în care fapta a avut ca urmare o tulburare în activitatea de transport pe calea ferată și cazul în care s-a produs o catastrofă de cale ferată.

În privința aspectelor procesuale, un *element de diferențiere* se referă la punerea în mișcare din oficiu a acțiunii penale, fără a mai fi necesară în nicio situație sesizarea organelor competente ale căilor ferate.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, prin extinderea sferei autorului infracțiunii (în varianta simplă și la angajatul cu atribuții privind siguranța circulației mijloacelor de intervenție sau manevră pe calea ferată, iar în varianta agravată și la angajatul care se află sub influența unor substanțe psihoactive), noul Cod penal are reglementări mai severe decât Codul penal din 1969. Prin eliminarea incriminării unor variante agravate, noua reglementare are dispoziții mai favorabile.

Cât privește condițiile de sancționare, diferențe există numai în privința sancțiunii prevăzute de lege pentru forma agravată. Prin prevederea unor limite reduse ale pedepsei închisorii, noua reglementare este mai favorabilă. Astfel, noul Cod penal prevede închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, pe când în Codul penal din 1969 sancțiunea consta în pedeapsa închisorii de la 5 la 15 ani.

Art. 332. Distrugerea sau semnalizarea falsă. (1) Distrugerea, degradarea ori aducerea în stare de neîntrebuințare a liniei de cale ferată, a materialului rulant, a instalațiilor de cale ferată ori a celor de comunicații feroviare, precum și a oricăror altor bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare ori așezarea de obstacole pe linia ferată, dacă prin aceasta se pune în pericol siguranța mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează săvârșirea de acte de semnalizare falsă sau săvârșirea oricăror acte care pot induce în eroare personalul care asigură circulația mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată în timpul executării serviciului, dacă prin aceste fapte se creează un pericol de accident de cale ferată.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au avut ca urmare un accident de cale ferată, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Când faptele prevăzute în alin. (1)-(3) sunt săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARIU

În noul Cod penal infracțiunea prevăzută de art. 332 privește, pe de o parte, fapta de distrugere și, pe de altă parte, fapta de semnalizare falsă, fiecare dintre ele putând fi săvârșite într-o variantă agravată și o variantă atenuată.

Infracțiunea își are corespondent în reglementarea din art. 276 CP 1969, pe care o preia cu anumite *modificări*. Astfel, se menține elementul material al faptei de distrugere, care poate fi săvârșit prin acțiuni precum distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare sau așezarea de obstacole. Atunci când fapta este comisă prin distrugere, degradare, aducere în stare de neîntrebuințare, în noua reglementare este extinsă incriminarea, întrucât aceste acțiuni pot privi nu numai linia de cale ferată și instalațiile de cale ferată, ca în vechea reglementare, ci și materialul rulant, instalațiile de comunicații feroviare, dar și orice alte bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare. O *deosebire* privește cerința punerii în pericol a siguranței circulației mijloacelor de transport, intervenție sau manevră pe calea ferată, cerință impusă de noul Cod penal pentru existența infracțiunii; Codul

penal din 1969 prevedea că există infracțiunea dacă prin activitatea incriminată „s-ar fi putut pune în pericol siguranța".

Infracțiunea de semnalizare falsă prevăzută în alin. (2) al art. 332 NCP menține reglementarea din Codul penal din 1969 cât privește săvârșirea de acte de semnalizare falsă sau săvârșirea oricăror acte care pot induce în eroare. *Spre deosebire de incriminarea anterioară*, noul Cod penal restrânge sfera personalului care poate fi indus în eroare prin asemenea acte. Dacă vechea reglementare făcea referire la personalul căilor ferate, în noua reglementare se face referire numai la personalul care asigură circulația mijloacelor de transport, manevră sau intervenție pe calea ferată. De asemenea, un *alt element de diferențiere* care restrânge incriminarea are legătură cu expunerea la un pericol pe care asemenea fapte o pot produce. În Codul penal din 1969, pericolul privea un accident sau o catastrofă de cale ferată, pe când în noul Cod penal, urmarea faptei trebuie să fie crearea unui pericol de accident de cale ferată.

Varianta agravată prevăzută în alin. (3) al art. 332 NCP privește și sancționează mai grav situația în care, ca urmare a faptelor de distrugere sau semnalizare falsă, s-a produs un accident de cale ferată. Noul Cod penal, *spre deosebire de cel anterior*, restrânge incriminarea numai la situația producerii unui accident de cale ferată, pe când în Codul penal din 1969 erau incriminate și faptele care au avut ca urmare o tulburare în activitatea de transport pe calea ferată sau o catastrofă de cale ferată.

Varianta atenuată a faptelor se referă la împrejurarea în care acestea, în formă simplă sau în formă agravată, sunt săvârșite din culpă, ea regăsindu-se și în Codul penal din 1969. *Deosebiri* apar în privința sancțiunii. În comparație cu reglementarea anterioară, în noua reglementare limitele speciale ale pedepsei închisorii sunt mai reduse.

Dispozițiile art. 332 alin. (5) NCP incriminează tentativa faptelor de distrugere și semnalizare falsă în formă simplă. Și în vechea reglementare era pedepsită tentativa acestor fapte, dar, ca o *deosebire*, în Codul penal din 1969 era incriminată și tentativa în cazul faptelor comise în varianta agravată.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai severe atunci când extinde incriminarea faptei de distrugere la distrugerea, degradarea, aducerea în stare de neîntrebuințare a materialului rulant, instalațiilor de comunicații feroviare, dar și a oricăror alte bunuri sau dotări aferente infrastructurii feroviare. Pe de altă parte, are reglementări mai favorabile atunci când renunță la incriminarea unor variante agravate din Codul penal din 1969, cum ar fi situația în care faptele au produs o tulburare în activitatea de transport pe calea ferată sau o catastrofă de cale ferată, ori renunță la agravarea pedepsei în cazul în care faptele sunt săvârșite de vreun angajat al căilor ferate.

Prin renunțarea la sancționarea tentativei în cazul săvârșirii faptelor în formă agravată, noul Cod penal conține reglementări mai puțin severe în comparație cu vechiul Cod penal.

În privința condițiilor de sancționare, noua reglementare este mai favorabilă, deoarece sunt prevăzute limite mai reduse ale pedepsei închisorii. Pentru varianta

simplă a infracțiunii a fost prevăzută însă și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 333. Accidentul de cale ferată. Accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalațiilor de cale ferată în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

COMENTARIU

Explicația noțiunii de accident de cale ferată prin dispozițiile art. 333 NCP își are corespondent în dispozițiile art. 277 alin. (1) CP 1969.

Prin noua reglementare sunt menținute multe dintre dispozițiile din reglementarea anterioară, dar apar și *modificări* ce conduc la concluzia unei extinderi a incriminării. Astfel, noțiunea de accident de cale ferată se referă tot la o acțiune de distrugere sau degradare. *Spre deosebire de Codul penal din 1969*, care făcea referire numai la distrugerea sau degradarea importantă, semnificativă, în noua reglementare sunt sancționate penal orice fapte de distrugere sau degradare.

O *altă deosebire* se referă la prevederea expresă a mai multor obiecte a căror distrugere sau degradare poate reprezenta accident de cale ferată. Dacă în Codul penal din 1969 noțiunea reprezenta numai distrugerea sau degradarea importantă adusă materialului rulant de cale sau altor instalații feroviare în cursul circulației ori manevrelor mijloacelor de transport ale căilor ferate, în noul Cod penal sunt adăugate faptele de distrugere sau degradare aduse și mijloacelor de transport. Toate aceste acțiuni de distrugere sau degradare pot fi săvârșite în cursul circulației sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreținere sau intervenție pe calea ferată.

Capitolul II. Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice

Art. 334. Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat. (1) Punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai neînmatriculat sau neînregistrat, potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(2) Punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau a unui tramvai cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(3) Tractarea unei remorci neînmatriculate sau neînregistrate ori cu număr fals de înmatriculare sau înregistrare se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tractarea unei remorci ale cărei plăcuțe cu numărul de înmatriculare sau de înre-

gistrare au fost retrase sau a unui vehicul înmatriculat în alt stat, care nu are drept de circulație în România, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Reglementarea infracțiunii de punere în circulație sau conducere a unui vehicul neînmatriculat prin dispozițiile art. 334 NCP are corespondent în art. 85 din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată[1].

Faptele incriminate prin dispozițiile art. 334 alin. (1), (2), (3) și (4) au *conținut aproape identic* cu reglementarea anterioară a acestora, cu *diferențe* sub aspectul regimului sancționator. În privința conținutului, singura *diferență* care este menită să clarifice mai bine condițiile de incriminare se referă la cerința ca autovehiculul sau tramvaiul să nu fie înmatriculat sau înregistrat *potrivit legii*.

Legea penală mai favorabilă. Deoarece se prevede, alternativ, posibilitatea sancționării cu amendă a faptelor prevăzute de art. 334 alin. (1), (2) și (4), noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă în ceea ce privește punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat.

Art. 335. Conducerea unui vehicul fără permis de conducere. (1) Conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul ori a unui tramvai de către o persoană care nu posedă permis de conducere se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană al cărei permis de conducere este necorespunzător categoriei sau subcategoriei[2] din care face parte vehiculul respectiv ori al cărei permis i-a fost retras sau anulat ori căreia exercitarea dreptului de a conduce i-a fost suspendată sau care nu are dreptul de a conduce autovehicule în România se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(3) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana care încredințează un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere pentru conducerea pe drumurile publice unei persoane despre care știe că se află în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) sau alin. (2) sau sub influența alcoolului ori a unor substanțe psihoactive.

COMENTARIU

Infracțiunea de conducere a unui vehicul fără permis de conducere reglementată prin dispozițiile art. 335 NCP are corespondent în prevederile art. 86 din O.U.G.

[1] M. Of. nr. 670 din 3 august 2006.

[2] În O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, nu se mai utilizează sintagma „subcategorie", deoarece, potrivit art. I pct. 18 din Legea nr. 203/2012, în vigoare de la 19 ianuarie 2013, în tot cuprinsul ordonanței de urgență, sintagma „subcategorii de vehicule" se înlocuiește cu sintagma „categorii de vehicule".

nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată. Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă și două variante atenuate. În varianta simplă, infracțiunea prevăzută de art. 335 NCP are un *conținut identic* cu reglementarea anterioară, inclusiv în ceea ce privește regimul sancționator.

Varianta atenuată prevăzută în alin. (2) al art. 335 NCP preia elementele constitutive din reglementarea anterioară, cu următoarea *deosebire*: nu mai face referire la conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul sau tramvai, ci extinde incriminarea la conducerea fără permis a oricărui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii acestuia. În ceea ce privește sancțiunea variantei atenuate, noul Cod penal nu modifică pedeapsa prevăzută de vechea reglementare și nici limitele acesteia.

Și în cazul ultimei variante atenuate se mențin multe dintre elementele constitutive ale faptei prevăzute anterior. Elementul material constă tot în acțiunea de încredințare, dar, *spre deosebire de vechea reglementare*, încredințarea poate privi nu numai un autovehicul sau tramvai, ci orice vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere. O altă *deosebire* constă în faptul că persoana căreia îi este încredințat se poate afla sub influența alcoolului sau a unor substanțe psihoactive, astfel cum acestea sunt stabilite prin lege. În noua reglementare nu se mai regăsește incriminată situația încredințării autovehiculului unei persoane care suferă de o boală psihică; de asemenea, lipsește din noua incriminare situația încredințării autovehiculului unei persoane care se află sub influența unor produse sau substanțe stupefiante ori a medicamentelor cu efecte similare acestora. În privința produselor sau substanțelor stupefiante ori a medicamentelor cu efecte similare acestora, este posibil ca ele să se regăsească între substanțele psihoactive stabilite prin lege, la propunerea Ministerului Sănătății.

Legea penală mai favorabilă. În variantele atenuate prevăzute în alin. (2) și (3) ale art. 332, noul Cod penal extinde incriminarea faptelor de la cele care se refereau la un autovehicul sau tramvai la aceleași fapte din reglementarea anterioară, dar care se referă la un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere. Prin vehicul se înțelege „sistemul mecanic care se deplasează pe drum, cu sau fără mijloace de autopropulsare, utilizat în mod curent pentru transportul de persoane și/sau bunuri ori pentru efectuarea de servicii sau lucrări" (art. 6 pct. 35 din O.U.G. nr. 195/2002), pe când termenul de autovehicul[1] se referă la „orice vehicul echipat, prin construcție, cu un motor cu propulsie, în scopul deplasării pe drum" (art. 6 pct. 6 din O.U.G. nr. 195/2002). Din acest punct de vedere, noul Cod penal conține reglementări mai severe decât cele anterioare.

[1] Potrivit pct. 6 al art. 6 din O.U.G. nr. 195/2002, mopedele, troleibuzele și tractoarele rutiere sunt considerate autovehicule, iar vehiculele care se deplasează pe șine, denumite tramvaie, tractoarele folosite exclusiv în exploatările agricole și forestiere, precum și vehiculele destinate pentru efectuarea de servicii sau lucrări, denumite mașini autopropulsate, care se deplasează numai ocazional pe drumul public, nu sunt considerate autovehicule.

Art. 336. Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe. (1) Conducerea pe drumurile publice a unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere de către o persoană care, la momentul prelevării mostrelor biologice, are o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și persoana, aflată sub influența unor substanțe psihoactive, care conduce un vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere.

(3) Dacă persoana aflată în una dintre situațiile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) efectuează transport public de persoane, transport de substanțe sau produse periculoase ori se află în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe prevăzută de art. 336 NCP are corespondent în art. 87 din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată. Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă, o variantă asimilată și o variantă agravată.

În forma simplă, noul Cod penal preia multe dintre elementele constitutive ale faptei, astfel cum ea a fost reglementată anterior, cu următoarele *deosebiri*:

– conducerea pe drumurile publice nu mai privește doar un autovehicul sau tramvai, ci elementul material al faptei se poate referi la orice vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, existând astfel o extindere a incriminării;

– la fel ca în vechea reglementare, subiectul activ trebuie să aibă o îmbibație alcoolică de peste 0,80 g/l alcool pur în sânge, dar, în prezent, se precizează expres că existența acestei îmbibații alcoolice trebuie să se raporteze la momentul prelevării mostrelor biologice;

– în privința sancțiunii, noul Cod penal nu modifică limitele pedepsei închisorii, dar prevede, alternativ, posibilitatea sancționării cu amendă a faptei.

În varianta asimilată apar următoarele *deosebiri* față de reglementarea anterioară:

– conducerea, ca element material al faptei, nu mai privește doar un autovehicul sau tramvai, ci orice vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere;

– subiectul activ trebuie să fie sub influența unor substanțe psihoactive, spre deosebire de vechea reglementare, în care putea fi sub influența unor substanțe ori produse stupefiante sau medicamente cu efecte similare acestora;

– în privința sancțiunii, deoarece fapta este pedepsită cu sancțiunea prevăzută în varianta simplă, există aceeași deosebire: este prevăzută, alternativ, pedeapsa amenzii.

Existența variantei agravate a infracțiunii este determinată de o calitate a subiectului activ, el trebuind să efectueze transport public de persoane, transport de substanțe sau produse periculoase ori să se afle în procesul de instruire practică a unor persoane pentru obținerea permisului de conducere sau în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere. La fel era incriminată varianta agravată și în vechea reglementare.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, există o extindere a incriminării, ceea ce înseamnă că noul Cod penal are reglementări mai severe sub acest aspect.

Cât privește regimul sancționator, noul Cod penal are caracter mai favorabil, deoarece prevede alternativ, pentru varianta simplă și varianta asimilată, pedeapsa amenzii ca posibilitate de sancționare a infracțiunii.

Art. 337. Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice. Refuzul ori sustragerea conducătorului unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere ori a instructorului auto, aflat în procesul de instruire, sau a examinatorului autorității competente, aflat în timpul desfășurării probelor practice ale examenului pentru obținerea permisului de conducere, de a se supune prelevării de mostre biologice necesare în vederea stabilirii alcoolemiei ori a prezenței unor substanțe psihoactive se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Incriminarea infracțiunii de refuz sau sustragere de la prelevarea de mostre biologice din art. 337 NCP are corespondent în dispozițiile art. 87 alin. (5) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată.

Noua reglementare a infracțiunii preia multe dintre elementele constitutive ale faptei din reglementarea anterioară, cu următoarele *diferențe*:

– noua incriminare restrânge elementul material al infracțiunii, eliminând posibilitatea săvârșirii faptei prin împotrivire, acțiune care era prevăzută în vechea reglementare;

– în privința subiectului activ, există o extindere a incriminării, acesta fiind conducătorul unui vehicul pentru care legea prevede obligativitatea deținerii permisului de conducere, spre deosebire de reglementarea anterioară, când era vorba doar despre conducătorul unui autovehicul sau tramvai;

– refuzul sau sustragerea trebuie să privească supunerea la prelevarea de mostre biologice, pe când, în vechea reglementare a faptei, acțiunile autorului puteau să se refere și la supunerea testării aerului expirat;

– în privința sancțiunii, noul Cod penal prevede o scădere a limitelor de pedeapsă.

Legea penală mai favorabilă. Din punct de vedere al regimului sancționator, noul Cod penal conține prevederi mai favorabile, prin reducerea limitelor pedepsei

închisorii. Astfel, dacă în reglementarea anterioară pedeapsa era închisoarea de la 2 la 7 ani, în noul Cod penal se prevede o pedeapsă cu închisoarea de la unu la 5 ani.

Art. 338. Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ştergerea urmelor acestuia. (1) Părăsirea locului accidentului, fără încuviinţarea poliţiei sau a procurorului care efectuează cercetarea locului faptei, de către conducătorul vehiculului sau de către instructorul auto, aflat în procesul de instruire, ori de către examinatorul autorităţii competente, aflat în timpul desfăşurării probelor practice ale examenului pentru obţinerea permisului de conducere, implicat într-un accident de circulaţie, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează şi fapta oricărei persoane de a modifica starea locului sau de a şterge urmele accidentului de circulaţie din care a rezultat uciderea sau vătămarea integrităţii corporale ori a sănătăţii uneia sau mai multor persoane, fără acordul echipei de cercetare la faţa locului.

(3) Nu constituie infracţiune părăsirea locului accidentului când:

a) în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale;

b) conducătorul vehiculului, în lipsa altor mijloace de transport, transportă el însuşi persoanele rănite la cea mai apropiată unitate sanitară în măsură să acorde asistenţă medicală necesară şi la care a declarat datele personale de identitate şi numărul de înmatriculare sau înregistrare a vehiculului condus, consemnate într-un registru special, dacă se înapoiază imediat la locul accidentului;

c) conducătorul autovehiculului cu regim de circulaţie prioritară anunţă de îndată poliţia, iar după terminarea misiunii se prezintă la sediul unităţii de poliţie pe a cărei rază de competenţă s-a produs accidentul, în vederea întocmirii documentelor de constatare;

d) victima părăseşte locul faptei, iar conducătorul de vehicul anunţă imediat evenimentul la cea mai apropiată unitate de poliţie.

COMENTARIU

Părăsirea locului accidentului este prevăzută de dispoziţiile art. 338 NCP şi este incriminată într-o variantă simplă şi o variantă asimilată. Infracţiunea are corespondent în prevederile art. 89 din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată.

În forma simplă, infracţiunea preia cele mai multe dintre prevederile din vechea reglementare, cu următoarele *deosebiri*:

– subiectul activ calificat de lege trebuie să fie implicat într-un accident de circulaţie. Noua reglementare nu precizează nimic cu privire la gravitatea accidentului de circulaţie, ceea ce înseamnă că părăsirea locului oricărui fel de accident poate conduce la existenţa infracţiunii, dacă sunt întrunite elementele constitutive.

Potrivit art. 75 din O.U.G. nr. 195/2002, accidentul de circulație este evenimentul care întrunește mai multe condiții: s-a produs pe un drum deschis circulației publice ori și-a avut originea într-un asemenea loc; a avut ca urmare decesul, rănirea uneia sau a mai multor persoane ori cel puțin un vehicul a fost avariat sau au rezultat alte pagube materiale; în eveniment a fost implicat cel puțin un vehicul în mișcare. În reglementarea anterioară era sancționată doar fapta aceluia implicat într-un accident de circulație în urma căruia a rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății uneia sau a mai multor persoane ori dacă accidentul s-a produs ca urmare a unei infracțiuni. Așadar, vechea reglementare condiționa existența infracțiunii de gravitatea și urmările accidentului produs, pe când noua incriminare nu mai face nicio deosebire din acest punct de vedere. Sunt excluse însă din existența infracțiunii situațiile de părăsire a locului accidentului care a produs doar pagube materiale, dar această împrejurare reprezintă o cauză justificativă specială;

– părăsirea locului accidentului trebuie făcută fără încuviințarea organelor competente. Dacă în reglementarea anterioară autorul trebuia să nesocotească încuviințarea poliției ce efectua cercetarea la fața locului, în noul Cod penal se prevede expres că încuviințarea părăsirii locului accidentului poate fi dată de fie de poliție, fie de procurorul care efectuează cercetarea locului faptei.

În privința regimului sancționator, noul Cod penal nu aduce nicio modificare.

Varianta normativă a infracțiunii prevăzută în alin. (2) al art. 338 NCP are un *conținut identic* cu reglementarea anterioară, menținându-se și sancțiunea prevăzută de lege.

În art. 338 alin. (3) NCP sunt prevăzute *cauze justificative speciale*, iar cele prevăzute la lit. b), c) și d) sunt *identice* cu cele prevăzute în alin. (3), (4) și (5) ale art. 89 din O.U.G. nr. 195/2002. Singura împrejurare cu *caracter de noutate* se referă la situația în care în urma accidentului s-au produs doar pagube materiale, care trebuia reglementată expres, de vreme ce incriminarea faptei din alin. (1) nu mai făcea nicio distincție în privința gravității accidentului.

Legea penală mai favorabilă. Dată fiind identitatea de conținut, inclusiv sub aspectul regimului sancționator, dintre noua și anterioara reglementare a infracțiunii de părăsire a locului accidentului ori modificare sau ștergere a urmelor acestuia, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 339. Împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice. (1) Instalarea de mijloace de semnalizare rutieră sau modificarea pozițiilor acestora, fără autorizație eliberată de autoritățile competente, de natură să inducă în eroare participanții la trafic ori să îngreuneze circulația pe drumul public se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Participarea în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează aşezarea de obstacole care îngreunează sau împiedică circulaţia pe drumul public, dacă se pune în pericol siguranţa circulaţiei ori se aduce atingere dreptului la libera circulaţie a celorlalţi participanţi la trafic.

(4) Lăsarea fără supraveghere pe partea carosabilă a drumului public a unui vehicul care transportă produse sau substanţe periculoase se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Împiedicarea sau îngreunarea circulaţiei pe drumurile publice, astfel cum este reglementată prin dispoziţiile art. 339 NCP, are corespondent în prevederile art. 92 alin. (2)-(5) din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulaţia pe drumurile publice, republicată.

În modalitatea prevăzută în alin. (1) al art. 339 NCP, sunt preluate elementele constitutive din vechea reglementare, cu o singură *deosebire*. Pentru existenţa laturii obiective, în reglementarea anterioară era necesar ca fapta să fie de natură să inducă în eroare participanţii la trafic. În noua incriminare, infracţiunea există şi în cazul în care fapta este de natură să îngreuneze circulaţia pe drumul public, ceea ce înseamnă că există o extindere a incriminării.

Potrivit alin. (2) al articolului analizat, infracţiunea constă în participarea în calitate de conducător de vehicul la întreceri neautorizate pe drumurile publice, *spre deosebire de vechea reglementare*, care sancţiona şi organizarea unor astfel de întreceri. Un *alt element de diferenţiere* priveşte eliminarea din noua reglementare a faptei de participare la întreceri neautorizate pe drumurile publice în calitate de conducător de animale.

În alin. (3) este incriminată aşezarea de obstacole care îngreunează sau împiedică circulaţia pe drumul public, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care prevedea ca element material blocarea drumului public. De vreme ce blocarea se referă la obstrucţionarea circulaţiei, iar aşezarea de obstacole poate avea ca urmare doar îngreunarea circulaţiei, înseamnă că noua reglementare extinde incriminarea faptei. Ca *deosebire*, se observă că în noul Cod penal nu mai este prevăzută condiţia ca blocarea să se realizeze *cu intenţie*, prevedere care ar fi fost inutilă, ţinând cont de explicaţiile art. 16 alin. (6) NCP.

Fapta incriminată în alin. (4) are un *conţinut identic* cu reglementarea anterioară.

Legea penală mai favorabilă. În situaţiile în care este extinsă incriminarea, noul Cod penal conţine reglementări mai severe decât cele prevăzute în vechea reglementare.

Prin scăderea limitelor pedepsei închisorii şi posibilitatea sancţionării cu amendă în cazul faptei prevăzute în alin. (4), noua incriminare are caracter mai favorabil.

Art. 340. Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor. (1) Îndeplinirea defectuoasă sau neîndeplinirea atribuțiilor de verificare tehnică ori inspecție tehnică periodică a autovehiculelor, remorcilor sau tramvaielor ori a celor referitoare la efectuarea unor reparații sau intervenții tehnice de către persoanele care au asemenea atribuții, dacă din cauza stării tehnice a vehiculului s-a pus în pericol siguranța circulației pe drumurile publice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dacă, urmare a faptei prevăzute în alin. (1), s-a produs un accident de circulație care a avut ca urmare vătămarea integrității corporale sau a sănătății uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani, iar dacă s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost săvârșite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc cu o treime.

(4) Repararea autovehiculelor, remorcilor, tramvaielor sau mopedelor având urme de accident, fără a fi îndeplinite condițiile prevăzute de lege, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuare a reparațiilor prevăzută de art. 340 NCP are corespondent în art. 93 din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, pe care o preia și o completează. Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică este prevăzută în forma simplă [alin. (1)], în două variante agravate [alin. (2)] și o variantă atenuată [alin. (3)]. În alin. (4) este reglementată infracțiunea de nerespectare a atribuțiilor privind efectuarea reparațiilor.

Varianta simplă prevăzută în alin. (1) *nu se regăsește în reglementarea anterioară* și reprezintă o extindere a incriminării, sancționând penal nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică în situația în care, din cauza stării tehnice a vehiculului, s-a pus în pericol siguranța circulației pe drumurile publice. În reglementarea veche, intervenția legii penale se declanșa numai din momentul în care, urmare a stării tehnice a vehiculului, s-a produs un accident de circulație care a avut ca rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății unei persoane.

În alin. (2) sunt prevăzute două forme agravate, distincția dintre ele făcându-se după gravitatea rezultatului produs. Sunt *preluate elementele constitutive* ale faptei din vechea reglementare (situația în care, urmare a stării tehnice a vehiculului, s-a produs un accident de circulație care a avut ca rezultat uciderea sau vătămarea integrității corporale ori a sănătății unei persoane), însă tratamentul sancționator este *diferențiat* în funcție de rezultat, fiind pedepsit cu o sancțiune mai severă în cazul în care s-a produs moartea uneia sau mai multor persoane.

Tot o *deosebire* față de reglementarea anterioară o reprezintă incriminarea faptei de nerespectare a atribuțiilor privind verificarea tehnică (în formă simplă sau agravată) săvârșită din culpă. În vechea reglementare, săvârșirea faptei din culpă nu era prevăzută de legea penală, ceea ce înseamnă că noul Cod penal aduce, din acest punct de vedere, o extindere a incriminării.

În alin. (4) este prevăzută nerespectarea atribuțiilor privind efectuarea reparațiilor, care are corespondent în reglementarea anterioară. *Deosebirea* constă în faptul că noul Cod penal incriminează numai situația în care se efectuează reparații, fără îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege, la un vehicul (dintre cele precizate în textul legal) cu urme de accident, pe când în vechea reglementare răspunderea penală era atrasă în prezența urmelor de avarii, ceea ce semnifică faptul că erau incriminate mult mai multe situații. Legea penală era incidentă și în cazul în care aceste urme de avarii nu proveneau dintr-un accident, situație care în noua reglementare nu mai este incriminată. În privința sancțiunii prevăzute pentru această modalitate, noul Cod penal nu aduce nicio modificare.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică, noul Cod penal extinde condițiile de incriminare la situații care nu erau prevăzute anterior ca infracțiune (de exemplu, săvârșirea faptei din culpă sau situația în care, din cauza stării tehnice a vehiculului, s-a pus în pericol siguranța circulației pe drumurile publice), ceea ce înseamnă că reglementarea anterioară este mai favorabilă.

În privința faptei de nerespectare a atribuțiilor privind efectuarea reparațiilor, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, de vreme ce incriminează numai situațiile în care vehiculul prezintă urme de accident.

Art. 341. Efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public. (1) Efectuarea unor lucrări de construire, modificare, modernizare sau reabilitare a drumului public ori de amenajare a accesului rutier la drumul public, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Amplasarea unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului, fără autorizație de construcție eliberată în condițiile legii ori cu încălcarea condițiilor stabilite în autorizație, dacă prin aceasta se creează un pericol pentru siguranța circulației, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Persoana autorizată de administratorul căii ferate care nu ia măsurile corespunzătoare pentru semnalizarea trecerilor la nivel cu calea ferată se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(4) Cu pedeapsa prevăzută în alin. (3) se sancționează și persoana autorizată de către administratorul unui drum public sau executantul unei lucrări pe partea carosabilă, care nu ia măsurile corespunzătoare pentru

semnalizarea obstacolelor sau a lucrărilor pe drumurile publice, dacă prin aceasta s-a produs un accident de circulație.

COMENTARIU

Infracțiunea de efectuare de lucrări neautorizate în zona drumului public prevăzută de art. 341 NCP are corespondent în dispozițiile art. 94 din O.U.G. nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, republicată, pe care le preia în mare măsură.

Infracțiunea reglementată în alin. (1) al art. 341 NCP reprezintă o unificare a faptelor prevăzute în alin. (1) teza I și alin. (2) din vechea reglementare, cu prevederea unei pedepse identice. *Deosebirea* constă în aceea că fapta de amplasare a unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului este incriminată distinct. Necesitatea prevederii distincte a acesteia rezultă din faptul că răspunderea penală este atrasă numai dacă se creează un pericol pentru siguranța circulației, urmare care nu era prevăzută în reglementarea anterioară. De aici rezultă că prin noul Cod penal este restrânsă incriminarea acestei modalități de săvârșire a infracțiunii de efectuare de lucrări neautorizate în zona drumului public. O *altă deosebire* constă în faptul că noua reglementare prevede că amplasarea construcțiilor, panourilor sau reclamelor publicitare poate fi săvârșită și prin încălcarea condițiilor stabilite în autorizația de construcție, situație care nu era prevăzută în reglementarea anterioară, ce făcea referire doar la ipoteza în care lipsea autorizația de construcție eliberată în condițiile legii. Iar în ceea ce privește amenajarea accesului rutier la drumul public, noul Cod penal prevede, *în plus față de vechea reglementare*, și săvârșirea faptei în lipsa autorizației de construcție, nu numai prin încălcarea condițiilor stabilite în autorizație. Prin aceste dispoziții, noua reglementare completează lacunele existente și asigură posibilitatea sancționării penale a tuturor situațiilor grave ce se pot ivi în legătură cu săvârșirea acestor fapte.

Faptele incriminate în alin. (3) și (4) ale art. 341 NCP au *conținut identic* cu cele prevăzute în vechea reglementare, inclusiv în ceea ce privește tratamentul sancționator. Diferența de exprimare folosită în cele două reglementări nu are consecințe în privința conținutului, ci reprezintă doar o folosire corectă a termenilor, prin eliminarea unor condiții care oricum erau cuprinse în noțiunea de „accident", astfel cum aceasta era explicată în lege.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere că noul Cod penal restrânge incriminarea faptei de amplasare a unor construcții, panouri sau reclame publicitare în zona drumului, el reprezintă, din acest punct de vedere, legea mai favorabilă. Caracterul mai favorabil decurge și din sancțiunile mai blânde prevăzute comparativ cu reglementarea anterioară.

Capitolul III. Nerespectarea regimului armelor, munițiilor, materialelor nucleare și al materiilor explozive

Art. 342. Nerespectarea regimului armelor şi al munițiilor. (1) Deținerea, portul, confecționarea, precum şi orice operațiune privind circulația armelor letale, a munițiilor, mecanismelor sau dispozitivelor acestora sau funcționarea atelierelor de reparare a armelor letale, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Deținerea sau portul fără drept de arme neletale din categoria celor supuse autorizării se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(3) Sustragerea armelor sau munițiilor prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Portul armelor prevăzute în alin. (1) şi alin. (2), fără drept, în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfăşurării procesului electoral, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea unor drepturi.

(5) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (3) au ca obiect arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

(6)[1] Nedepunerea armei şi a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului de armă constituie infracțiune şi se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani.

(7) Fabricarea sau asamblarea de arme letale, de piese sau de muniție pentru acestea:

a) din orice componente esențiale traficate ilicit;

b) fără o autorizație eliberată de către o autoritate competentă a statului membru în care are loc fabricarea sau asamblarea;

c) fără marcarea armelor letale asamblate la data producerii lor, în conformitate cu prevederile legale,

se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și al munițiilor este prevăzută prin dispozițiile art. 342 NCP. În modalitatea prevăzută în alin. (1), infracțiunea are corespondent în prevederile art. 279 alin. (1) CP 1969. Elementul material al faptei este identic cu cel reglementat anterior, singura deosebire constând în faptul că noua reglementare nu mai prevede distinct operațiunea de transport al armelor, ca modalitate alternativă de realizare a elementului material, dar, de vreme ce

[1] Alin. (6) și (7) ale art. 342 au fost introduse prin art. 245 pct. 32 din Legea nr. 187/2012.

elementul material poate consta „în orice operațiune privind circulația armelor", rezultă implicit că și transportul acestora este incriminat. Noua reglementare precizează expres că operațiunile incriminate trebuie să se refere la arme, dar nu orice fel de arme, ci numai cele letale. În vechea reglementare nu exista o astfel de precizare, ceea ce înseamnă că apare o restrângere a incriminării, de vreme ce operațiunile prevăzute, săvârșite asupra unor arme neletale, nu mai constituie infracțiuni. În privința armelor neletale, și în vechea și în noua reglementare sunt incriminate distinct numai deținerea sau portul lor [în noul Cod penal prin art. 342 alin. (2), iar anterior acestuia prin art. 134 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al muniților, republicată].

În alin. (2) este incriminată fapta de deținere sau port, fără drept, de arme neletale din categoria celor supuse autorizării. Incriminarea are corespondent în prevederile art. 134 din Legea nr. 295/2004 și are un conținut identic cu cel reglementat anterior, *diferențe* existând sub aspectul regimului sancționator. Dacă în vechea reglementare fapta era pedepsită cu închisoarea de la 3 luni la un an, în noul Cod penal pedeapsa închisorii în aceleași limite, dar, alternativ, apare și posibilitatea sancționării cu amendă.

În alin. (3) este prevăzută o variantă agravată constând în sustragerea armelor sau muniților. Cât privește noțiunea de „arme", de vreme ce textul de incriminare face referire la armele prevăzute în alin. (1) și (2), rezultă că pot constitui obiect material al faptei atât armele letale, cât și armele neletale care fac parte din categoria celor supuse autorizării.

Cu privire la elementul material al faptei, trebuie făcută următoarea precizare: deținerea constituie element material al faptelor prevăzute în alin. (1), respectiv alin. (2); în cazul în care subiectul activ a intrat în posesia armei sau muniției printr-o operațiune de sustragere, se va reține varianta agravată a faptei prevăzută în alin. (3) al art. 342 NCP[1].

Deși în alin. (1) și (2) ale art. 342 NCP este incriminată acțiunea de port al armelor, fără drept, atunci când această acțiune se realizează în anumite locuri precizate expres de lege (în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral), există o incriminare distinctă în noul Cod penal care atrage, pe lângă pedeapsa închisorii, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi. În reglementarea anterioară, această variantă avea corespondent în prevederile art. 279 alin. (3^1) CP 1969.

Potrivit alin. (5) al art. 342 NCP, sunt sancționate mai sever, limitele pedepsei fiind majorate cu o treime, faptele prevăzute în alin. (1) și (3) dacă privesc arme interzise sau muniții, mecanisme ori dispozitive ale acestora. Într-o astfel de situație, agravarea pedepsei este justificată de obiectul material al faptei, care denotă o periculozitate mai mare a infractorului și imprimă faptei o gravitate accentuată.

În alin. (6) este incriminată nedepunerea armei și a muniției la un armurier autorizat în termen de 10 zile de la expirarea perioadei de valabilitate a permisului

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 662.

de armă, faptă ce are corespondent în prevederile art. 140 din Legea nr. 295/2004. Noul text are un *conținut identic* cu cel prevăzut în reglementarea anterioară.

În alin. (7) este incriminată fapta care constă în fabricarea sau asamblarea de arme letale, de piese sau de muniție pentru acestea. Incriminarea se regăsea într-un *conținut aproape identic* în prevederile art. 138 din Legea nr. 295/2004. Dacă în reglementarea anterioară se făcea referire la armele de foc, noua reglementare are în vedere orice armă letală.

Legea penală mai favorabilă. În modalitatea prevăzută în alin. (1), infracțiunea de nerespectare a regimului armelor și al muniților are o reglementare mai favorabilă, deoarece, pe de o parte, restrânge sfera incriminării și, pe de altă parte, prevede limite reduse de pedeapsă.

În privința condițiilor de sancționare pentru celelalte modalități, noul Cod penal conține reglementări favorabile, deoarece fie prevede limite reduse ale pedepsei închisorii, fie, în unele situații, prevede, alternativ, pedeapsa amenzii ca posibilitate de sancționare a faptei.

Art. 343. Uzul de armă fără drept. (1) Uzul de armă letală sau interzisă, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Uzul de armă neletală din categoria celor supuse autorizării, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 2 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de uz de armă fără drept este incriminată prin dispozițiile art. 343 NCP într-o variantă simplă și o variantă atenuată și are corespondent în prevederile art. 133 și art. 135 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al muniților, republicată.

În forma simplă, incriminarea infracțiunii prezintă elemente constitutive asemănătoare cu cele prevăzute în reglementarea anterioară, cu următoarele *deosebiri*:

– în reglementarea anterioară era incriminat doar uzul de armă letală, pe când în noua reglementare este sancționat și uzul unei arme interzise, ceea ce înseamnă că se extinde incriminarea și la armele interzise;

– în privința sancțiunii, noul Cod penal prevede un maxim special al pedepsei închisorii mai redus decât cel prevăzut de Legea nr. 295/2004.

În forma atenuată, infracțiunea de uz de armă fără drept are *același conținut* cu cel al faptei incriminate prin prevederile art. 135 din Legea nr. 295/2004, existând *deosebiri* în privința sancțiunii.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, deoarece extinde sancționarea penală la faptele de uz de arme interzise, noul Cod penal conține reglementări mai severe decât cele prevăzute în vechea reglementare.

În ceea ce privește tratamentul sancționator, întrucât atât pentru varianta simplă, cât și pentru varianta agravată în noul Cod penal maximul special al pedepsei închisorii este mai redus față de cel prevăzut în reglementarea anterioară, noua incriminare este mai favorabilă.

Art. 344.[1] **Falsificarea sau modificarea. Ştergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale.** Falsificarea sau ştergerea, înlăturarea ori modificarea, fără drept, a marcajelor de pe arme letale se pedepseşte cu închisoare de la un an la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Incriminarea faptei de falsificare sau modificare, ştergere sau modificare a marcajelor de pe arme letale prin dispozițiile art. 344 NCP are corespondent în art. 136 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor, republicată. Noua reglementare preia conținutul din cea anterioară, cu *o singură modificare*. Dacă în vechea reglementare faptele incriminate priveau marcajele de pe armele de foc, în prezent sunt prevăzute şi sancționate aceleaşi fapte, dar care se referă la marcajele de pe arme letale. De aici rezultă că este extinsă incriminarea legii penale şi la faptele de falsificare sau ştergere, înlăturare ori modificare, fără drept, a marcajelor de pe arme care pot să nu fie arme de foc, dar totuşi sunt arme letale.

În privința sancțiunii, există două *deosebiri* în noua reglementare a infracțiunii:

– maximul special al pedepsei închisorii este redus de la 5 ani (cât prevedea vechea reglementare) la 3 ani (în noul Cod penal);

– o noutate o reprezintă faptul că este prevăzută posibilitatea sancționării alternative a infracțiunii cu amendă.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, deoarece extinde sancționarea penală la faptele ce privesc marcajele de pe orice armă letală, noul Cod penal conține dispoziții mai severe decât cele prevăzute în vechea reglementare.

În ceea ce priveşte tratamentul sancționator, întrucât în noul Cod penal maximul special al pedepsei închisorii este mai redus față de cel prevăzut în reglementarea anterioară, noua incriminare este mai favorabilă. Caracterul favorabil al noii reglementări rezultă şi din prevederea pedepsei amenzii, ca posibilitate de sancționare a faptei.

Art. 345.[2] **Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive.** (1) Primirea, deținerea, folosirea, cedarea, modificarea, înstrăinarea, dispersarea, expunerea, producția, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară, importul, exportul ori depozitarea finală, transportul sau deturnarea materialelor nucleare ori a altor materii radioactive, precum şi orice operație privind circulația acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Sustragerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

[1] Art. 344 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 33 din Legea nr. 187/2012.

[2] Art. 345 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 34 din Legea nr. 187/2012.

(3) Dacă faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au pus în pericol alte persoane sau bunuri, au produs vătămarea corporală a uneia ori mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) În cazul în care faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Dacă faptele prevăzute la alin. (1), (3) şi (4) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

COMENTARIU

Infracţiunea de nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive prevăzută de art. 345 NCP are corespondent în dispoziţiile art. 279[1] CP 1969. Noua reglementare preia modalităţile de săvârşire a elementului material, astfel cum acestea erau stabilite în vechea reglementare, şi, în plus, adaugă alte posibilităţi de comitere a faptei, cum ar fi: producţia, procesarea, manipularea, depozitarea intermediară, importul, exportul ori depozitarea finală. Toate aceste modalităţi de săvârşire a elementului material sunt prevăzute alternativ şi pe lângă cele deja incriminate anterior. Este singura *deosebire* pe care o aduce noul Cod penal în materia săvârşirii infracţiunii în formă simplă. O *altă deosebire* priveşte nepreluarea în noua reglementare a faptelor care anterior erau incriminate prin dispoziţiile art. 279[1] alin. (6) şi (7) CP 1969.

În ceea ce priveşte tratamentul sancţionator, prin noua reglementare este menţinută sancţiunea prevăzută şi în Codul penal din 1969: pedeapsa închisorii de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi. Chiar dacă în textul art. 345 se foloseşte termenul de „interzicere a unor drepturi", această exprimare este defectuoasă, întrucât denumirea corectă a pedepsei complementare este „interzicerea exercitării unor drepturi", după cum rezultă din prevederea pedepselor complementare în partea generală a noului Cod penal[1].

În alin. (2) al art. 345 NCP este incriminată forma agravată ce constă în sustragerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive şi care are corespondent în prevederile art. 279[1] alin. (3) CP 1969. Ceea ce *nu este preluat* în noua reglementare se referă la reţinerea acestei forme agravate a infracţiunii prin distrugerea materialelor nucleare sau a altor materii radioactive.

O altă formă agravată este prevăzută în alin. (3) al art. 345 NCP şi se referă la situaţia în care infracţiunea [în formă simplă sau în forma agravată prevăzută în alin. (2)] a pus în pericol alte persoane sau bunuri ori a produs vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane. Această variantă agravată reuneşte şi preia conţinutul a două variante agravate ale infracţiunii prevăzute în art. 279[1] alin. (2) şi (4) CP 1969. Noua reglementare ţine cont doar de producerea unei vătămări corporale, ceea ce elimină din sfera incriminării penale urmări care, în reglementarea anterioară, intrau în conţinutul acestei agravante şi care erau prevăzute drept

[1] Potrivit dispoziţiilor art. 55 lit. a) NCP.

consecințe ale infracțiunilor de vătămare corporală, respectiv vătămare corporală gravă. Astfel, în Codul penal din 1969 erau incriminate mai grav faptele care aveau urmările faptelor de vătămare corporală sau vătămare corporală gravă, ceea ce înseamnă că erau incriminate și cazurile în care se produceau vătămări ce necesitau pentru vindecare mai mult de 20 de zile de îngrijiri medicale și cel mult 90 de zile. În noul Cod penal, producerea acestor urmări nu mai atrage incidența formei agravate, de vreme ce în prezent vătămarea corporală presupune producerea unei leziuni ce necesită mai mult de 90 de zile de îngrijiri medicale pentru vindecare.

În alin. (4) al art. 345 NCP este prevăzută varianta agravată a infracțiunii ce constă în faptele prevăzute în alin. (1) și (2) care au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane. Această reglementare are corespondent în prevederile art. 279[1] alin. (5) teza a II-a CP 1969 și are un *conținut identic*, excepție făcând pedeapsa prevăzută de lege.

Articolul 345 alin. (5) NCP reglementează o variantă atenuată a infracțiunii de nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive, ce constă în faptele prevăzute în alin. (1), (3) și (4) care au fost săvârșite din culpă. Forma de vinovăție cu care sunt săvârșite acțiunile incriminate este cea care determină un regim sancționator mai blând, în care limitele speciale ale pedepsei sunt reduse la jumătate. Această incriminare *nu are corespondent* în reglementarea anterioară.

Legea penală mai favorabilă. Pentru fapta prevăzută în alin. (1), raportându-ne la condițiile de incriminare, deoarece extinde sancționarea penală și la alte modalități de săvârșire a elementului material, noul Cod penal conține reglementări mai severe. În ceea ce privește regimul sancționator, acesta a rămas neschimbat față de reglementarea anterioară, așa încât în acest caz nu se pune problema legii penale mai favorabile.

Referitor la fapta prevăzută în alin. (2), întrucât, pe de o parte, prin noua reglementare a variantei agravate este restrânsă incriminarea numai la acțiunea de sustragere, iar, pe de altă parte, este redus maximul special al pedepsei închisorii prevăzute pentru sancționarea faptei, noul Cod penal are dispoziții mai favorabile decât reglementarea anterioară.

Pentru modalitatea prevăzută în alin. (3), în ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal restrânge incriminarea, deoarece exclude de la aplicarea agravantei anumite urmări care, anterior, conduceau la reținerea unei variante agravate a infracțiunii și, astfel, conține reglementări mai favorabile. Cât privește sancțiunea, noul Cod penal este legea mai favorabilă raportat la varianta sustragerii (închisoarea de la 7 la 15 ani față de închisoarea de la 5 la 20 ani, cât era prevăzut anterior), dar față de forma agravată reglementată în alin. (3), noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce prevede sancțiunea închisorii de la 7 la 15 ani față de închisoarea de la 4 la 12 ani, cât era sancțiunea prevăzută de Codul penal din 1969. Pentru varianta agravată prevăzută în alin. (4), deoarece noul Cod penal elimină pedeapsa detențiunii pe viață ca posibilitate de sancționare a faptei, iar în privința închisorii prevede limite mult mai reduse, acesta reprezintă legea mai favorabilă.

Întrucât varianta atenuată reglementată în alin. (5) nu era incriminată anterior, noul Cod penal conține, din acest punct de vedere, reglementări mai severe decât cele prevăzute în Codul penal din 1969.

Art. 346. Nerespectarea regimului materiilor explozive. (1) Producerea, experimentarea, prelucrarea, deținerea, transportul ori folosirea materiilor explozive sau orice alte operațiuni privind circulația acestora, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Sustragerea materiilor explozive se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) privesc o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoțită de materiale de inițiere, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) În cazul în care faptele prevăzute în alin. (1)-(3) au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de nerespectare a materiilor explozive reglementată prin dispozițiile art. 346 NCP are corespondent în dispozițiile art. 280 CP 1969 şi este prevăzută într-o variantă simplă şi trei variante agravate.

În forma simplă, prevăzută de art. 346 alin. (1), reglementarea din noul Cod penal preia condițiile de incriminare din vechea reglementare, cu următoarele *deosebiri*:

– în privința elementului material, sunt prevăzute, alternativ, mai multe posibilități de realizare a acestuia, cele mai multe identice cu cele prevăzute anterior; față de Codul penal din 1969, noul Cod penal restrânge posibilitatea săvârşirii faptei prin alte operațiuni privind materiile explozive numai la cele care privesc circulația acestora;

– nu au mai fost preluate în noua reglementare faptele care anterior erau incriminate prin dispozițiile art. 280 alin. (6) şi (7) CP 1969;

– în privința regimului sancționator, prima diferență constă în faptul că în noul Cod penal nu mai este prevăzută pedeapsa interzicerii unor drepturi, iar a doua diferență constă în reducerea limitelor pedepsei închisorii de la 3 la 10 ani (cât prevedea Codul penal din 1969) la 2 până la 7 ani (cât este prevăzut în noul Cod penal).

În art. 346 alin. (2) NCP este incriminată varianta agravată constând în sustragerea materiilor explozive. Aceeaşi modalitate agravată era prevăzută şi în Codul penal din 1969, dar sancționată mult mai aspru decât în noul Cod penal.

O altă variantă agravată este reglementată în alin. (3) al art. 346 NCP şi se referă la situația în care faptele prevăzute în alin. (1) şi (2) privesc o cantitate mai mare de 1 kg echivalent trotil sau când cantitatea explozivă este însoțită de materiale

de inițiere. O incriminare identică era prevăzută și în Codul penal din 1969, dar în privința pedepsei era stabilit un maxim special mult mai mare decât cel din noua reglementare.

Ultima împrejurare care atribuie faptei un caracter agravat este reglementată în art. 346 alin. (4) NCP și constă în faptele prevăzute în alin. (1)-(3) care au avut ca urmare moartea uneia sau mai multor persoane. Incriminarea are corespondent în dispozițiile art. 280 alin. (5) teza a II-a CP 1969, însă *diferența* o reprezintă tratamentul sancționator fixat de legiuitor.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește fapta prevăzută în alin. (1), având în vedere, pe de o parte, că noul Cod penal nu mai prevede pedeapsa interzicerii unor drepturi și, pe de altă parte, că prevede o pedeapsă cu limite reduse față de cele prevăzute în incriminarea anterioară, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile.

În privința variantei agravate prevăzute în alin. (2), incriminarea din noul Cod penal este mai favorabilă, de vreme ce prevede limite reduse ale pedepsei închisorii.

Cât privește varianta prevăzută în alin. (3), reducând limita maximă a pedepsei închisorii prevăzute pentru sancționarea acestei forme agravate, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile.

Pentru varianta prevăzută în alin. (4), deoarece noul Cod penal elimină pedeapsa detențiunii pe viață ca posibilitate de sancționare a faptei, iar în privința închisorii prevede limite mult mai reduse, legea mai favorabilă o reprezintă noua incriminare.

Art. 347. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 342 alin. (1) și alin. (3), art. 345 alin. (1) și alin. (2), precum și în art. 346 alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARIU

Potrivit dispozițiilor art. 347 NCP, infracțiunile de nerespectare a regimului armelor și al munițiilor, nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive și nerespectare a regimului materiilor explozive, comise în formă simplă sau în forma agravată a sustragerii, rămase în faza tentativei, se pedepsesc.

Și Codul penal din 1969, dar și Legea nr. 295/2004 [în dispozițiile căreia are corespondent reglementarea art. 342 alin. (7) NCP] pedepseau tentativa la aceste infracțiuni, atât pentru forma simplă, cât și pentru toate formele agravate ale acestora pentru care era posibilă tentativa.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal nu mai prevede sancționarea tentativei pentru toate formele agravate ale infracțiunilor de nerespectare a regimului armelor și al munițiilor, nerespectare a regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive și nerespectare a regimului materiilor explozive și, din acest punct de vedere, conține reglementări mai favorabile.

Capitolul IV. Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege

Art. 348. Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități. Exercitarea, fără drept, a unei profesii sau activități pentru care legea cere autorizație ori exercitarea acestora în alte condiții decât cele legale, dacă legea specială prevede că săvârșirea unor astfel de fapte se sancționează potrivit legii penale, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARIU

Reglementarea infracțiunii de exercitare fără drept a unei profesii sau activități prin dispozițiile art. 348 NCP are corespondent în dispozițiile art. 281 CP 1969.

Ca *element de continuitate*, noua reglementare preia toate condițiile de incriminare prevăzute în reglementarea anterioară.

Ca *element de diferențiere*, se observă că noul Cod penal a prevăzut un minim special al pedepsei închisorii mai mare decât cel anterior.

Legea penală mai favorabilă. Întrucât în noul Cod penal minimul special al pedepsei închisorii este mai mare decât cel prevăzut în reglementarea anterioară, acesta conține reglementări mai severe. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 pedeapsa consta în închisoarea de la o lună la 1 an sau amenda, în noul Cod penal sancțiunea este închisoarea de la 3 luni la 1 an sau amenda.

Art. 349. Neluarea măsurilor legale de securitate şi sănătate în muncă. (1) Neluarea vreuneia dintre măsurile legale de securitate şi sănătate în muncă de către persoana care avea îndatorirea de a lua aceste măsuri, dacă se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârşită din culpă se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de neluare a măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă este reglementată prin dispozițiile art. 349 NCP într-o variantă simplă și o variantă atenuată. Incriminarea acesteia are corespondent în prevederile art. 37 din Legea nr. 319/2006 a securității și sănătății în muncă[1].

În forma simplă, infracțiunea preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu următoarea *deosebire*: în privința urmării produse prin săvârșirea infracțiunii, vechea reglementare impunea crearea un pericol grav și iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, pe când noua reglementare nu mai prevede cerința ca pericolul să fie grav, ci doar aceea a

[1] M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006.

iminenței lui. Este extinsă, așadar, incriminarea la toate situațiile în care, ca urmare a săvârșirii faptei, rezultă un pericol de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, cu condiția ca acesta să fie iminent.

Un *alt element de diferențiere* constă în nepreluarea din vechea incriminare a faptei realizate fie în formă simplă, fie în formă atenuată care a produs consecințe deosebite.

Forma atenuată a infracțiunii reglementată în art. 349 alin. (2) NCP are corespondent în dispozițiile art. 37 alin. (3) teza I și are un *conținut identic*, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce extinde incriminarea la toate situațiile în care se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională. Prin renunțarea la incriminarea ca forme agravate a faptelor prevăzute în alin. (1) și (2) care au produs consecințe deosebite, noua reglementare are caracter favorabil în comparație cu prevederile anterioare.

În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal conține reglementări mai severe în ceea ce privește forma tip, pentru care maximul special al pedepsei închisorii a fost majorat, chiar dacă minimul a fost redus.

Art. 350. Nerespectarea măsurilor legale de securitate şi sănătate în muncă. (1) Nerespectarea de către orice persoană a obligațiilor şi a măsurilor stabilite cu privire la securitatea şi sănătatea în muncă, dacă prin aceasta se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează repunerea în funcțiune a instalațiilor, maşinilor şi utilajelor, anterior eliminării tuturor deficiențelor pentru care s-a luat măsura opririi lor.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) săvârşite din culpă se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de nerespectare a măsurilor legale de securitate şi sănătate în muncă reglementată prin dispozițiile art. 350 NCP are corespondent în dispozițiile art. 38 din Legea nr. 319/2006 a securității şi sănătății în muncă şi este reglementată în formă simplă, într-o variantă asimilată şi o variantă atenuată.

În forma simplă, incriminarea faptei preia elementele constitutive ale infracțiunii din reglementarea anterioară, cu următoarea *deosebire*: rezultatul cerut de lege pentru existența infracțiunii constă în crearea unui pericol de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională; dacă în vechea reglementare acest pericol trebuia să aibă o anumită gravitate şi să fie iminent, noua reglementare nu mai prevede condiția gravității pericolului, ci doar aceea a iminenței lui, ceea ce semnifică o extindere a incriminării.

Varianta prevăzută de dispozițiile art. 350 alin. (2) NCP are *conținut identic* cu varianta prevăzută de art. 38 alin. (3) din Legea nr. 319/2006, diferențe existând în privința regimului sancționator.

Un *alt element de diferențiere* constă în nepreluarea din vechea incriminare a faptei care a produs consecințe deosebite.

În varianta atenuată reglementată de art. 350 alin. (3) NCP sunt incriminate faptele prevăzute în alin. (1) și (2) atunci când sunt săvârșite din culpă. Incriminarea are corespondent în prevederile art. 38 alin. (4) teza I din Legea nr. 319/2006 și are un *conținut identic*, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce extinde incriminarea la toate situațiile în care se creează un pericol iminent de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională. Prin renunțarea la incriminarea ca forme agravate a faptelor care au produs consecințe deosebite, noua reglementare are caracter favorabil în comparație cu prevederile anterioare.

În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce prevede o majorare a maximului special al pedepsei închisorii atât pentru forma tip, cât și pentru cea asimilată.

Art. 351. Cămăta. Darea de bani cu dobândă, ca îndeletnicire, de către o persoană neautorizată, se pedepseşte cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de cămătă reglementată prin dispozițiile art. 351 NCP are corespondent în reglementarea art. 3 din Legea nr. 216/2011 privind interzicerea activității de cămătărie[1]. Noua reglementare *a preluat conținutul* din cea anterioară, existând identitate inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Există cerințe speciale impuse de lege în privința subiectului activ. Deși acestuia nu i se cere să aibă o anumită calitate, totuși trebuie să nu aibă autorizația de a da bani cu dobândă.

Și în privința elementului material este necesară îndeplinirea mai multor condiții pentru atragerea răspunderii penale. Elementul material al infracțiunii constă în darea de bani cu dobândă. Existența acestuia depinde însă de stabilirea împrejurării că acțiunea este frecventă, are loc în mod constant, pentru a ajunge la cerința legii potrivit căreia fapta incriminată are caracter de îndeletnicire. În literatura de specialitate a fost exprimată opinia[2] potrivit căreia, odată cu cea de-a treia operațiune de împrumut, se consumă infracțiunea, ceea ce înseamnă că este necesară săvârșirea faptei de cel puțin trei ori pentru a considera că fapta este deja o îndeletnicire. Opinia exprimată este importantă, deoarece poate servi ca un reper, ca un indiciu din care să rezulte obișnuința ce caracterizează infracțiunea de obicei, dar nu are caracter absolut, de aceea, apreciem că, de la caz la caz,

[1] M. Of. nr. 827 din 22 noiembrie 2011.

[2] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 690.

instanța trebuie să aprecieze dacă au fost săvârșite suficiente fapte care, împreună, reliefează obișnuința făptuitorului în comiterea lor[1].

Legea penală mai favorabilă. Dată fiind identitatea de conținut, inclusiv sub aspectul regimului sancționator, dintre noua și anterioara reglementare a infracțiunii de cămătă, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Capitolul V. Infracțiuni contra sănătății publice

Art. 352. Zădărnicirea combaterii bolilor. (1) Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli, se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) este săvârşită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la o lună la 6 luni sau amenda.

COMENTARIU

Potrivit dispozițiilor art. 352 NCP, infracțiunea de zădărnicire a combaterii bolilor este reglementată în forma simplă și într-o formă atenuată. Incriminarea are corespondent în dispozițiile art. 308 CP 1969, dar numai în ceea ce privește fapta săvârșită în varianta tip.

În forma simplă, noua incriminare a preluat condițiile prevăzute în reglementarea anterioară, *deosebiri* existând sub aspectul tratamentului sancționator.

Incriminarea formei atenuate se referă la situația în care fapta de zădărnicire a combaterii bolilor este săvârșită din culpă. Forma de vinovăție cu care este săvârșită infracțiunea reprezintă rațiunea incriminării distincte a acesteia și sancționării ei cu o pedeapsă cu limite reduse față de limitele prevăzute pentru sancționarea faptei intenționate. Chiar și în cazul săvârșirii faptei din culpă, era necesară intervenția legii penale, pentru că, raportat la rezultat – răspândirea unei boli infectocontagioase –, fapta prezintă o gravitate care impune sancționarea ei și în cazul în care făptuitorul acționează din culpă.

Un *element de deosebire* față de reglementarea anterioară îl reprezintă tratamentul sancționator diferențiat în raport de vinovăția autorului. În Codul penal din 1969 nu era incriminată separat fapta săvârșită din culpă. Fiind însă o infracțiune al cărei element material consta într-o inacțiune[2], era posibilă și culpa ca formă de vinovăție. Fapta comisă din culpă era sancționată însă cu aceeași pedeapsă ca și fapta intenționată, de gravitatea vinovăției ținându-se seama la individualizarea pedepsei.

---

[1] *M. Zolyneak, M.I. Michinici*, op. cit., p. 223.

[2] Potrivit dispozițiilor art. 19 alin. (3) CP 1969: „Fapta constând într-o inacțiune constituie infracțiune fie că este săvârșită cu intenție, fie din culpă, afară de cazul când legea sancționează numai săvârșirea ei cu intenție".

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește tratamentul sancționator, pentru fapta săvârșită cu intenție este prevăzută pedeapsa închisorii a cărei limită minimă este majorată în noua reglementare și, din acest punct de vedere, noul Cod penal conține reglementări mai severe. Astfel, prin dispozițiile noului Cod penal a fost majorată limita inferioară a pedepsei închisorii de la o lună (cât prevedea Codul penal din 1969) la 6 luni (cât prevede noul Cod penal).

Prin incriminarea distinctă a infracțiunii comise din culpă și prevederea unui regim sancționator atenuat, noua reglementare este mai favorabilă decât cea anterioară.

Art. 353. Contaminarea venerică. (1) Transmiterea unei boli venerice, prin raport sexual sau alte acte sexuale, de către o persoană care știe că suferă de o astfel de boală, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Instanța de judecată va dispune măsura de siguranță a obligării la tratament medical.

COMENTARIU

Infracțiunea de contaminare venerică reglementată prin dispozițiile art. 353 NCP are corespondent în dispozițiile art. 309 alin. (1) CP 1969, care incrimina contaminarea venerică și transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit. Noua reglementare a preluat doar infracțiunea de contaminare venerică, prevăzând distinct infracțiunea de transmitere a sindromului imunodeficitar dobândit care, în vechiul Cod penal, era privită ca o formă agravată a infracțiunii reglementate prin dispozițiile art. 309 alin. (1).

Infracțiunea de contaminare venerică presupune aceleași elemente ca și acelea prevăzute în vechea reglementare (transmiterea unei boli venerice de către o persoană care știe că suferă de o astfel de boală), cu *deosebiri* în ceea ce privește modul în care poate fi realizat elementul material. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 transmiterea unei boli venerice se realiza prin raport sexual, prin relații sexuale între persoane de același sex sau prin acte de perversiune sexuală, în noul Cod penal transmiterea bolii venerice se realizează prin raport sexual sau alte acte sexuale.

O *altă deosebire* față de reglementarea anterioară privește eliminarea faptei de sustragere de la executarea măsurii de siguranță a obligării la tratament medical, care era incriminată separat în art. 309[1] CP 1969.

Dispozițiile alin. (2) referitoare la dispunerea măsurii de siguranță a obligării la tratament medical erau prevăzute și în reglementarea anterioară.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere că prevede un regim sancționator mai blând, cu limite reduse ale pedepsei închisorii sau posibilitatea sancționării cu amendă a faptei, noul Cod penal conține dispoziții mai favorabile decât cele prevăzute în Codul penal din 1969.

Art. 354. Transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit. (1) Transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – de către o persoană care știe că suferă de această boală se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

(2) Transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficitar dobândit – SIDA – de către o altă persoană decât cea prevăzută în alin. (1) se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 12 ani.

(3) Dacă prin faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) s-a produs moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 7 la 15 ani.

(4) Când fapta prevăzută în alin. (2) a fost săvârșită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani, iar dacă a cauzat moartea victimei, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(5) Tentativa la infracțiunile prevăzute în alin. (1) și alin. (2) se pedepsește.

COMENTARIU

Noul Cod penal incriminează distinct, spre deosebire de Codul penal din 1969, transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit, prin prevederile art. 354. În legislația anterioară, fapta era incriminată ca o variantă agravată a infracțiunii de contaminare venerică, cu toate că această maladie nu este o boală venerică, nu se transmite exclusiv prin relații sexuale. În noul Cod penal, infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă, două variante agravate și o variantă atenuată.

Noua reglementare preia, în varianta simplă a infracțiunii, condițiile incriminării din reglementarea anterioară, *cu adăugarea* și prevederea expresă a condiției ca transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit să se realizeze „prin orice mijloace". Această mențiune subliniază faptul că maladia nu este transmisă sau contractată exclusiv prin relații sexuale, ci și prin alte modalități de infectare, asigurându-se sancțiunea legii penale pentru toate situațiile în care persoana care știe că suferă de această boală o transmite altei persoane.

O *nouă incriminare* o reprezintă prevederea variantei agravate din alin. (2) al art. 354 NCP, care are în vedere sancționarea mai gravă a transmiterii sindromului imunodeficitar dobândit de o altă persoană decât cea prevăzută în alin. (1). În literatura de specialitate[1] s-a apreciat că subiectul activ în această situație este orice persoană responsabilă penal, în afară de persoana infectată cu sindromul imunodeficitar dobândit. Apreciem totuși că, interpretând exact dispozițiile legale în această privință (care impun ca persoana să nu sufere sau să nu știe că suferă de boală), subiect activ poate fi și o persoană care suferă de această boală, dar care nu cunoaște încă faptul că este infectată și care, prin orice mijloace, a transmis boala altei persoane (de exemplu, prin înțeparea cu o seringă despre care știa că fusese folosită de o persoană infectată).

Subiectul activ calificat reprezintă motivul incriminării distincte și mai grave a acestei fapte. Dacă în legislația anterioară persoana care nu suferea de această boală și care o transmitea altora nu putea fi sancționată, de vreme ce nu îndeplinea

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 696.

condiția necesară pentru existența autorului infracțiunii, în noul Cod penal sunt avute în vedere toate situațiile de transmitere, cu intenție, a acestei maladii. Se face distincție între fapta săvârșită de persoana care știe că suferă de această boală și altă persoană, iar tratamentul sancționator este mai aspru în cazul în care persoana care nu este infectată săvârșește fapta. Sancțiunea mai blândă a legii penale față de autorul infracțiunii care suferă de afecțiunea menționată se justifică prin înțelegerea situației speciale în care se află acesta, care îi poate determina anumite reacții ce îl fac să acționeze nesăbuit.

Din punct de vedere subiectiv, este necesar pentru existența agravantei ca autorul să acționeze cu intenție, directă sau indirectă, să prevadă și să urmărească sau măcar să accepte posibilitatea că, prin acțiunea sa, va transmite sindromul unei alte persoane. Infracțiunea săvârșită din culpă este incriminată distinct ca o variantă atenuată a infracțiunii.

O altă formă agravată incriminată de noul Cod penal, care *nu are corespondent în reglementarea anterioară*, este prevăzută în alin. (3) și privește situația în care prin faptele prevăzute în alin. (1) și (2) s-a produs moartea victimei. Rezultatul produs ca urmare a acțiunii făptuitorului este cel care imprimă faptei un caracter mai grav și care determină sancționarea mai aspră a acesteia.

Varianta atenuată a infracțiunii reglementată prin dispozițiile art. 354 alin. (4) NCP se referă numai la situația prevăzută în alin. (2), inclusiv în cazul în care această faptă a produs moartea victimei, dar în care autorul acționează din culpă.

Dispozițiile alin. (5) al art. 345 NCP prevăd sancționarea tentativei faptelor prevăzute în alin. (1) și (2). În vechea reglementare, tentativa infracțiunii nu era incriminată.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce extinde incriminarea și la situații care nu erau prevăzute în vechea reglementare și prevede și sancționarea tentativei pentru fapta săvârșită în forma simplă.

În ceea ce privește condițiile de sancționare pentru forma simplă a infracțiunii care are corespondent în Codul penal din 1969, având în vedere că prevede un regim sancționator mai blând, cu limite reduse ale pedepsei închisorii, noul Cod penal conține dispoziții mai favorabile decât cele prevăzute în reglementarea anterioară.

Art. 355. Răspândirea bolilor la animale sau plante. (1) Nerespectarea măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor infectocontagioase la animale sau plante ori a dăunătorilor, dacă a avut ca urmare răspândirea unei asemenea boli ori a dăunătorilor, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârșită din culpă, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

COMENTARIU

Infracțiunea de răspândire a bolilor la plante și animale reglementată prin dispozițiile art. 355 NCP are corespondent în dispozițiile art. 310 CP 1969.

Infracțiunea este incriminată prin prevederile noului Cod penal într-o formă simplă și o variantă atenuată. În forma simplă, noua reglementare preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu o singură *deosebire*, care privește rezultatul infracțiunii, întrucât Codul penal din 1969 incrimina și faptele de nerespectare a măsurilor privitoare la prevenirea sau combaterea bolilor molipsitoare la animale sau plante ori a dăunătorilor care au produs alte urmări grave, în afara răspândirii unei boli sau a dăunătorilor. Noul Cod penal restrânge sfera incriminării și elimină incidența legii penale în situațiile în care s-au produs alte urmări grave.

În ceea ce privește sancțiunea prevăzută de lege pentru săvârșirea infracțiunii, noul Cod penal nu modifică în niciun fel pedeapsa sau limitele acesteia.

Și în reglementarea anterioară, fapta săvârșită din culpă era incriminată, infracțiunea având ca element material fapta constând într-o inacțiune, presupunând vinovăția sub forma intenției sau a culpei[1]. Codul penal din 1969 nu făcea însă nicio deosebire în privința sancțiunii prevăzute de lege între fapta intenționată și fapta săvârșită din culpă.

Un *element de diferențiere* îl reprezintă reglementarea distinctă, ca o variantă atenuată a infracțiunii, a situației în care fapta este săvârșită din culpă. Într-o asemenea ipoteză, și sancțiunea prevăzută de lege este distinctă, prevăzându-se reducerea la jumătate a limitelor speciale ale pedepsei, corespunzător gravității vinovăției cu care acționează făptuitorul.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, deoarece nu mai incriminează situațiile în care fapta produce alte urmări grave, situații prevăzute de Codul penal din 1969. Incriminarea distinctă și sancționarea mai blândă a faptei săvârșite din culpă imprimă, de asemenea, un caracter mai favorabil noii reglementări a infracțiunii.

Art. 356. Infectarea apei. (1) Infectarea prin orice mijloace a surselor sau rețelelor de apă, dacă apa devine dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea de infectare a apei reglementată prin dispozițiile art. 356 alin. (1) NCP are corespondent în dispozițiile art. 311 CP 1969. Noua reglementare preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, dar folosește o formulare care clarifică sensul voinței legiuitorului. Astfel, dacă din prevederile Codului penal

[1] *O. Loghin, T. Toader*, op. cit., 1998, p. 552.

din 1969 se putea înțelege că infectarea este dăunătoare sănătății oamenilor, noul Cod penal prevede expres că infectarea constituie element material al infracțiunii „dacă apa devine dăunătoare sănătății oamenilor". Aceeași explicație era dedusă și din exprimarea anterioară, considerându-se[1] că fapta creează o stare de pericol care se deduce din aptitudinea apei infectate de a produce moartea sau îmbolnăvirea oamenilor sau animalelor ori distrugerea plantelor.

Potrivit art. 356 alin. (2) NCP, tentativa se pedepsește, ceea ce reprezintă o *deosebire* față de reglementarea anterioară, în care tentativa nu era incriminată.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, de vreme ce prevede sancționarea tentativei.

În ceea ce privește sancțiunea, prin reducerea maximului special al pedepsei închisorii, noul Cod penal este mai favorabil decât reglementarea anterioară. Astfel, noul Cod penal reduce limita superioară a pedepsei cu închisoarea de la 4 ani (cât era prevăzut în Codul penal din 1969) la 3 ani (cât este prevăzut de art. 356 NCP). Este menținută pedeapsa amenzii ca posibilitate alternativă de sancționare a faptei.

Art. 357. Falsificarea sau substituirea de alimente ori alte produse. (1) Prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite, dacă sunt vătămătoare sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare de medicamente contrafăcute sau substituite care sunt vătămătoare sănătății se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Prin dispozițiile art. 357 NCP este incriminată falsificarea sau substituirea de alimente ori produse, infracțiune a cărei reglementare are corespondent parțial în prevederile art. 313 CP 1969. Noua reglementare nu a mai preluat variantele agravate prevăzute de art. 313 alin. (4) și (5) CP 1969.

În privința elementului material al infracțiunii *se menține* posibilitatea săvârșirii lui prin preparare sau expunere spre vânzare de alimente, băuturi ori alte produse falsificate sau substituite, dar este prevăzută și posibilitatea comiterii faptei prin oferirea unor alimente ori băuturi falsificate, alterate sau interzise consumului, vătămătoare sănătății. Reglementarea anterioară prevedea vânzarea unor astfel de produse ca modalitate de săvârșire a elementului material al infracțiunii. Vânzarea include oferirea, dar, spre deosebire de aceasta, presupune obținerea unui preț, de aceea noua incriminare este mai completă și acoperă toate situațiile în care alimente, băuturi, produse falsificate sau substituite vătămătoare sănătății pot ajunge să fie consumate de persoane care nu cunosc calitatea lor. O *altă deosebire*

[1] *T. Toader*, Drept penal român..., p. 356.

se referă la prevederea în Codul penal din 1969 a condiției cunoașterii faptului că alimentele expuse spre vânzare sunt falsificate.

Prin dispozițiile art. 357 alin. (2) NCP este incriminată o variantă agravată care *nu are corespondent în reglementarea anterioară*. Elementul material al infracțiunii constă tot în prepararea, oferirea sau expunerea spre vânzare, dar aceste acțiuni privesc numai medicamentele contrafăcute sau substituite care sunt vătămătoare sănătății. Agravarea infracțiunii în această situație este determinată de specificitatea obiectului material. Dacă în cazul alimentelor, băuturilor ori altor produse falsificate sau substituite nu există necesitatea achiziționării lor, în cazul medicamentelor, de cele mai multe ori, ea există ca urmare a bolii sau suferinței persoanei care le obține.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește incriminarea faptei, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, prin eliminarea agravării faptei în situațiile reglementate anterior prin dispozițiile art. 313 alin. (4) și (5) CP 1969.

În privința condițiilor de sancționare, prin prevederea unor limite reduse ale pedepsei închisorii, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile decât cele prevăzute de Codul penal din 1969. Caracterul mai favorabil al noii reglementări reiese și din prevederea amenzii ca posibilitate de sancționare alternativă a infracțiunii.

Art. 358. Comercializarea de produse alterate. (1) Vânzarea de alimente, băuturi sau alte produse cunoscând că sunt alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează punerea în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar, dacă sunt vătămătoare sănătății.

(3) Vânzarea de medicamente cunoscând că sunt contrafăcute, alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății ori și-au pierdut în tot sau în parte eficiența terapeutică, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de comercializare de produse alterate prevăzută de art. 358 NCP are corespondent parțial în dispozițiile art. 313 CP 1969. Noua reglementare nu a mai preluat variantele agravate prevăzute de art. 313 alin. (4) și (5) CP 1969.

În Codul penal din 1969 erau incriminate ca infracțiune de falsificare de alimente sau produse prepararea, expunerea spre vânzare sau vânzarea atât a alimentelor, băuturilor sau altor produse falsificate, dar și a celor alterate. Noul Cod penal a incriminat separat faptele de preparare, oferire sau expunere spre vânzare a unor produse falsificate sau substituite de fapta de vânzare a produselor alterate.

În comparație cu reglementarea anterioară, în noul Cod penal nu mai este incriminată decât vânzarea alimentelor, băuturilor sau altor produse alterate, precum și a celor cu perioada de valabilitate depășită. Specificul elementului material corespunde noii denumiri a infracțiunii de comercializare de produse alterate. Pentru existența infracțiunii, se cere ca autorul infracțiunii să cunoască faptul că produsele comercializate sunt alterate sau, chiar dacă nu sunt alterate, este depășită perioada de valabilitate (condiție prevăzută și de reglementarea anterioară a infracțiunii).

În alin. (2) al art. 358 NCP este incriminată varianta asimilată a infracțiunii, preluată din art. 313 alin. (3) CP 1969, care constă în punerea în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar, dacă sunt vătămătoare sănătății. În reglementarea anterioară, pentru existența infracțiunii era necesar ca fapta să aibă ca urmare îmbolnăvirea unei persoane sau, într-o variantă agravată, chiar moartea unei persoane. Noul Cod penal extinde incriminarea faptei și la situațiile în care nu se produce îmbolnăvirea sau moartea unei persoane, fiind suficient, pentru existența infracțiunii, ca produsele să fie vătămătoare sănătății. Tot o extindere a incriminării se realizează și în privința elementului material al faptei incriminate în alin. (2), care privește punerea în consum de carne sau produse din carne, provenite din tăieri de animale sustrase controlului veterinar, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care făcea referire la „consumul public".

Dispozițiile art. 358 alin. (3) NCP prevăd o *nouă incriminare*, într-o formă agravată a infracțiunii, ce constă în vânzarea de medicamente cunoscând că sunt contrafăcute, alterate ori cu perioada de valabilitate depășită, dacă sunt vătămătoare sănătății ori și-au pierdut în tot sau în parte eficiența terapeutică. În acest caz, legiuitorul consideră că starea de pericol pentru sănătatea umană, ca rezultat al săvârșirii infracțiunii, se produce nu numai când medicamentele sunt vătămătoare sănătății, ci și atunci când, fără a dăuna, și-au pierdut în tot sau în parte eficiența terapeutică.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal extinde existența infracțiunii prevăzute în alin. (2) la situațiile în care, fără a provoca îmbolnăvirea, produsele din carne sunt vătămătoare sănătății, dar și la acțiunea de punere în consum, fără a mai impune condiția să fie un consum public. Din acest punct de vedere, noua reglementare este mai severă în raport cu reglementarea anterioară.

În privința condițiilor de sancționare, prin prevederea unor limite reduse ale pedepsei închisorii, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile decât cele prevăzute de Codul penal din 1969. Caracterul mai favorabil al noii reglementări reiese și din prevederea amenzii ca posibilitate de sancționare alternativă a infracțiunii.

Art. 359. Traficul de produse sau substanțe toxice. (1) Producerea, deținerea, precum și orice operațiune privind circulația produselor ori substanțelor toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe ori experimentarea produselor sau substanțelor toxice, fără drept, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Infracțiunea de trafic de produse sau substanțe toxice prevăzută de art. 359 NCP are corespondent în dispozițiile art. 312 CP 1969.

Noul Cod penal a preluat și incriminat *numai* forma simplă a infracțiunii, păstrând aceleași elemente constitutive care atrag existența infracțiunii, modificând doar sancțiunea acesteia.

Incriminarea mai gravă a săvârșirii faptei în mod organizat, care, în reglementarea anterioară, atrăgea aplicarea variantei agravate, nu a fost menținută prin prevederile noului Cod penal.

Ca *element de continuitate*, se observă că noua reglementare menține incriminarea tentativei.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește tratamentul sancționator, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, deoarece prevede limite reduse ale pedepsei închisorii. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 sancțiunea prevăzută era închisoarea de la 3 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, în noua reglementare este prevăzută pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Capitolul VI. Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice

Art. 360. Accesul ilegal la un sistem informatic. (1) Accesul, fără drept, la un sistem informatic se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1), săvârșită în scopul obținerii de date informatice, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârșită cu privire la un sistem informatic la care, prin intermediul unor proceduri, dispozitive sau programe specializate, accesul este restricționat sau interzis pentru anumite categorii de utilizatori, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic reglementată prin dispozițiile art. 360 NCP are corespondent în prevederile art. 42 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea

demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției.

Infracțiunea în formă simplă, reglementată în alin. (1) al articolului analizat, are un *conținut identic* cu cel al faptei prevăzute în reglementarea anterioară, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Prin dispozițiile alin. (2) este reglementată varianta agravată a faptei, săvârșită în scopul obținerii unor date informatice. Și în reglementarea anterioară existența acestui scop special califica infracțiunea, iar, din punct de vedere sancționator, atrăgea aceeași pedeapsă ca aceea prevăzută de noul Cod penal.

În reglementarea anterioară era incriminată ca variantă agravată fapta săvârșită prin încălcarea măsurilor de securitate. Noul Cod penal se referă la sistemele pentru care accesul este restricționat sau interzis. Restricționarea sau interzicerea accesului la un sistem informatic presupune protejarea acestuia prin anumite măsuri de securitate care, după cum s-a arătat în literatura de specialitate[1], pot fi fizice (anumite dispozitive mecanice, cu cheie, cu cifru) sau logice (parole, coduri de acces). Un *element de diferențiere* constă în aceea că noul Cod penal nu mai prevede agravarea sancțiunii în cazul săvârșirii infracțiunii în modalitatea din alin. (2) al art. 360, spre deosebire de reglementarea anterioară [alin. (3) al art. 42 din Legea nr. 161/2003 viza ambele variante ale infracțiunii prevăzute în alin. (1) și (2)].

Legea penală mai favorabilă. Pentru infracțiunea săvârșită în modalitățile prevăzute în alin. (1) și (2), existând identitate de conținut și sancțiune între cele două reglementări, nu se pune problema legii mai favorabile.

În situația săvârșirii faptei în modalitatea agravată prevăzută în alin. (3), noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, de vreme ce prevede reducerea limitelor pedepsei închisorii.

Art. 361. Interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice. (1) Interceptarea, fără drept, a unei transmisii de date informatice care nu este publică și care este destinată unui sistem informatic, provine dintr-un asemenea sistem sau se efectuează în cadrul unui sistem informatic se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și interceptarea, fără drept, a unei emisii electromagnetice provenite dintr-un sistem informatic, ce conține date informatice care nu sunt publice.

COMENTARIU

Infracțiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice reglementată prin dispozițiile art. 361 NCP are corespondent în dispozițiile art. 43 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției.

[1] *Al. Boroi*, Drept penal. Partea specială..., p. 561.

Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă și o variantă asimilată, iar conținutul acestora este preluat din reglementarea anterioară, *deosebiri* existând numai sub aspectul tratamentului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește tratamentul sancționator, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, deoarece prevede, în ambele modalități ale infracțiunii, limite reduse ale pedepsei închisorii. Astfel, pentru forma simplă a infracțiunii, ca și pentru cea asimilată, noul Cod penal prevede pedeapsa închisorii de la unu la 5 ani, spre deosebire de reglementarea anterioară, care sancționa infracțiunea, în ambele modalități, cu pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani.

Art. 362. Alterarea integrității datelor informatice. Fapta de a modifica, șterge sau deteriora date informatice ori de a restricționa accesul la aceste date, fără drept, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de alterare a integrității datelor informatice prevăzută de dispozițiile art. 362 NCP are corespondent în dispozițiile art. 44 alin. (1) din Titlul I al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției.

În noul Cod penal, incriminarea alterării integrității datelor informatice are *conținut identic* celei din reglementarea anterioară, *deosebire* existând numai sub aspectul regimului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal reprezintă o reglementare mai favorabilă, de vreme ce prevede limite reduse ale pedepsei închisorii. Astfel, dacă în noua reglementare infracțiunea se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani, în reglementarea anterioară era prevăzută pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani.

Art. 363. Perturbarea funcționării sistemelor informatice. Fapta de a perturba grav, fără drept, funcționarea unui sistem informatic, prin introducerea, transmiterea, modificarea, ștergerea sau deteriorarea datelor informatice sau prin restricționarea accesului la date informatice, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de perturbare a funcționării sistemelor informatice prevăzută de dispozițiile art. 363 NCP are corespondent în dispozițiile art. 45 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției.

În noul Cod penal, incriminarea perturbării funcționării sistemelor informatice are *conținut identic* celei din reglementarea anterioară, *deosebire* existând numai sub aspectul regimului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal reprezintă o reglementare mai favorabilă, de vreme ce prevede limite reduse ale pedepsei închisorii. Astfel, dacă în noua reglementare infracțiunea se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani, în reglementarea anterioară era prevăzută pedeapsa închisorii de la 3 la 15 ani.

Art. 364. Transferul neautorizat de date informatice. Transferul neautorizat de date dintr-un sistem informatic sau dintr-un mijloc de stocare a datelor informatice se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de transfer neautorizat de date informatice reglementată prin dispozițiile art. 364 NCP are corespondent în dispozițiile art. 44 alin. (2) și (3) din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției.

În Legea nr. 161/2003 erau prevăzute, distinct, două modalități de săvârșire a infracțiunii, sancționate cu aceeași pedeapsă. Noul Cod penal a reunit conținutul celor două infracțiuni într-una singură, iar în privința sancțiunii a prevăzut limite mai reduse ale pedepsei închisorii.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal reprezintă o reglementare mai favorabilă, de vreme ce prevede limite reduse ale pedepsei închisorii. Astfel, dacă în noua reglementare infracțiunea se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani, în reglementarea anterioară era prevăzută pedeapsa închisorii de la 3 la 12 ani.

Art. 365. Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice. (1) Fapta persoanei care, fără drept, produce, importă, distribuie sau pune la dispoziție sub orice formă:

a) dispozitive sau programe informatice concepute sau adaptate în scopul comiterii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364;

b) parole, coduri de acces sau alte asemenea date informatice care permit accesul total sau parțial la un sistem informatic, în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364,

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Deținerea, fără drept, a unui dispozitiv, a unui program informatic, a unei parole, a unui cod de acces sau a altor date informatice dintre cele prevăzute în alin. (1), în scopul săvârșirii uneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 360-364, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice prevăzută de art. 365 NCP are corespondent în reglementarea art. 46 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției. Noua reglementare preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu următoarele *deosebiri*:

– în privința elementului material, în noul Cod penal nu mai este prevăzută posibilitatea săvârșirii faptei prin vinderea dispozitivelor, programelor, parolelor, codurilor de acces sau datelor informatice. Eliminarea acestei operațiuni din sfera elementului material nu trebuie înțeleasă în sensul dezincriminării operațiunii de vânzare a unor asemenea bunuri și produse. Mai degrabă, exprimarea folosită de legiuitor trebuie înțeleasă în sensul că nu era necesară prevederea expresă a operațiunii de vânzare, care este inclusă și se poate realiza prin acțiunile de distribuire sau punere la dispoziție a dispozitivelor sau datelor informatice ce constituie obiectul material al faptei. Și în literatura de specialitate[1] s-a considerat că există infracțiunea în cazul comercializării unor coduri de acces și altor date informatice, iar în această situație elementul material este reprezentat de fapta de a pune la dispoziție aceste date informatice;

– legiuitorul noului Cod penal a înțeles să sancționeze diferențiat fapta celui care produce, importă, distribuie sau pune la dispoziție dispozitive, date informatice etc. de fapta celui care doar deține astfel de dispozitive sau date în scopul săvârșirii unei infracțiuni dintre cele prevăzute. Reglementarea în forma atenuată a infracțiunii a situației în care o persoană doar deține astfel de date reprezintă o diferență față de reglementarea anterioară, care, deși o reglementa separat, o sancționa la fel ca fapta mai gravă prevăzută în alin. (1).

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, prin prevederea ca variantă atenuată a faptei prevăzute în alin. (2), noul Cod penal are un caracter de lege mai favorabilă.

Prin prevederea unor limite reduse ale pedepsei închisorii, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile decât cele prevăzute de reglementarea anterioară. De asemenea, același caracter de lege mai favorabilă rezultă și din posibilitatea sancționării alternative a faptei cu amendă prevăzută de noul Cod penal.

Art. 366. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul capitol se pedepsește.

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 722.

COMENTARIU

Și în reglementarea anterioară (art. 47 din Titlul III al Cărții I din Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției) tentativa infracțiunilor care au fost preluate și incriminate în noul Cod penal prin dispozițiile art. 360-365 era pedepsită, ceea ce înseamnă că *nu există nicio diferență* între noua și vechea reglementare.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul VIII. Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială

Capitolul I. Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice

Art. 367. Constituirea unui grup infracțional organizat. (1) Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Când infracțiunea care intră în scopul grupului infracțional organizat este sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoarea mai mare de 10 ani, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost urmate de săvârșirea unei infracțiuni, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(4) Nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2), dacă denunță autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit și să se fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului.

(5) Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)-(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Prin *grup infracțional organizat* se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni.

COMENTARIU

Infracțiunea de constituire a unui grup infracțional organizat prevăzută în art. 367 NCP reprezintă o incriminare-cadru care a luat naștere din dorința legiuitorului de a renunța la paralelismul existent anterior noului Cod penal între textele ce incriminau același gen de fapte (grup infracțional organizat, asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, complot, grupare teroristă)[1].

Astfel, incriminarea din art. 367 NCP reprezintă, în parte, corespondentul infracțiunilor de complot, prevăzută la art. 167 CP 1969, asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni, înscrisă în art. 323 CP 1969, inițierea, constituirea, aderarea

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

sau sprijinirea unui grup infracțional organizat, incriminată în art. 7 din Legea nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea criminalității organizate, și inițierea, constituirea, aderarea sau sprijinirea unui grup, prevăzută la art. 8 din actul normativ anterior arătat.

Aparent, conținutul formei simple a infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat este identic cu cel al incriminării din art. 7 din Legea nr. 39/2003. Spunem că *identitatea de conținut între cele două norme este doar aparentă*, întrucât toate cele patru acțiuni alternative prin care se realizează elementul material al laturii obiective – inițiere, constituire, aderare, sprijinire – se raportează la noțiunea de *„grup infracțional organizat"*, care, în noua reglementare, are o *altă definiție* decât cea din vechea reglementare (dată în art. 2 din Legea nr. 39/2003). Astfel, în cuprinsul textului de incriminare, în alineatul final, legiuitorul definește grupul infracțional organizat ca fiind grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni. *Deosebirea* dintre vechea și noua definiție este dată de scopul urmărit de gruparea infracțională organizată, scop care în legea veche consta în „comiterea uneia sau mai multor infracțiuni *grave*, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material", în timp ce în noua lege constă în „comiterea uneia sau mai multor infracțiuni". Această modificare face ca infracțiunea din noul Cod penal să existe indiferent de gravitatea infracțiunii pentru a cărei săvârșire a fost inițiat sau constituit grupul infracțional organizat sau s-a aderat ori a fost sprijinit un astfel de grup. Tocmai datorită acestui aspect – scopul diferit al grupului infracțional organizat –, apare o *deosebire semnificativă* între conținutul constitutiv al infracțiunii incriminate în art. 7 din Legea nr. 39/2003 și infracțiunea de constituire a unui grup infracțional organizat din noul Cod penal, aceasta din urmă putând exista chiar și în acele situații în care infracțiunea pe care membrii grupului infracțional organizat urmăresc să o comită prezintă o gravitate redusă.

Totuși, gravitatea infracțiunii care formează scopul grupului infracțional organizat prezintă relevanță pentru încadrarea juridică a faptei, deoarece, potrivit alin. (2) al textului de incriminare, constituirea unui grup infracțional organizat dobândește caracter mai grav atunci când infracțiunea care intră în scopul grupului infracțional organizat este sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoarea mai mare de 10 ani.

Cele patru acțiuni prin care se realizează elementul material al laturii obiective – inițierea, constituirea, aderarea sau sprijinirea unui grup infracțional organizat – au *aceeași semnificație* ca și în reglementările anterioare noului Cod penal, dezvoltările teoretice în această privință menținându-și valabilitatea și în analiza incriminării din legea penală nouă.

În alin. (3) al textului de incriminare s-a prevăzut că, atunci când infracțiunea ce formează scopul grupului infracțional organizat a fost comisă, se va reține un concurs de infracțiuni între infracțiunea nou-comisă și cea de constituire a unui grup infracțional organizat. O *dispoziție identică* era înscrisă și în alin. (3) al art. 7

din Legea nr. 39/2003, aplicabilă infracțiunii de inițiere, constituire, aderare sau sprijinire a unui grup infracțional organizat.

În alin. (4) și (5) ale textului de incriminare sunt prevăzute o cauză de nepedepsire și o cauză de reducere a pedepsei, ce își au rațiunea în interesul major al descoperirii și anihilării de către autoritățile statului a grupărilor de crimă organizată.

Cauza de nepedepsire presupune ca făptuitorul să denunțe autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit și să se fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului. În lipsa unei precizări exprese, denunțarea poate fi făcută oricărei autorități a statului, cu condiția să fie realizată mai înainte ca agenții autorității să fi descoperit grupul infracțional organizat și ca acesta să fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul său.

Cauze de nepedepsire cu un *conținut aproape identic* regăsim și în reglementarea anterioară, în cazul infracțiunii de complot [art. 167 alin. (4) CP 1969], asociere în vederea săvârșirii de infracțiuni [art. 323 alin. (3) CP 1969] și inițierea, constituirea, aderarea sau sprijinirea unui grup infracțional organizat [art. 9 alin. (1) din Legea nr. 39/2003].

Cauza de reducere a limitelor de pedeapsă presupune ca, în cursul urmăririi penale, făptuitorul să înlesnească aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat. În esență, această cauză de atenuare a pedepsei implică o colaborare a făptuitorului cu organele judiciare, colaborare care să conducă la descoperirea unuia sau a mai multor membri ai unui grup infracțional organizat (poate fi vorba de același grup din care face parte făptuitorul sau de un alt grup infracțional organizat).

O cauză de reducere a limitelor speciale de pedeapsă întâlnim și în cazul infracțiunii de inițiere, constituire, aderare sau sprijinire a unui grup infracțional organizat din vechea lege [art. 9 alin. (2) din Legea nr. 39/2003]. *Spre deosebire de reglementarea anterioară*, când, pentru a beneficia de cauza de reducere a pedepsei, făptuitorul trebuia să denunțe și să faciliteze identificarea și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, în tot cursul urmăririi penale și al judecății, în noua reglementare, beneficiul acordării cauzei de reducere a pedepsei este condiționat de „ajutorul" făptuitorului care, de această dată, constă în „aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală...", ce trebuie să intervină până la finalizarea urmăririi penale. În noua reglementare, nu va beneficia de cauza de reducere a pedepsei făptuitorul care colaborează cu organele judiciare în scopul arătat, dacă această colaborare debutează abia în faza judecății.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, indiferent la care dintre incriminările anterioare noului Cod penal ne raportăm și care parțial reprezintă corespondentul infracțiunii de constituire a unui grup infracțional organizat, legea nouă este mai favorabilă.

Art. 368. Instigarea publică. (1) Fapta de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârşească infracţiuni se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, fără a se putea depăşi pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea la săvârşirea căreia s-a instigat.

(2) Dacă fapta prevăzută în alin. (1) este comisă de un funcţionar public, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, fără a se putea depăşi pedeapsa prevăzută de lege pentru infracţiunea la săvârşirea căreia s-a instigat.

(3) Dacă instigarea publică a avut ca urmare comiterea infracţiunii la care s-a instigat, pedeapsa este cea prevăzută de lege pentru acea infracţiune.

COMENTARIU

Instigarea publică, înscrisă în art. 368 NCP, are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Instigarea publică şi apologia infracţiunilor", prevăzută la art. 324 CP 1969.

Noul Cod penal a preluat doar o parte din conţinutul incriminării prevăzute la art. 324 CP 1969. Mai concret, dintre cele trei variante prevăzute în acest text – instigarea publică [alin. (1)], apologia simbolică [alin. (4)] şi apologia reală [alin. (5)] –, în noua reglementare a fost preluată, cu unele deosebiri, doar instigarea publică, faptele de apologie a infracţiunilor fiind *dezincriminate*.

În condiţiile în care în noul Cod penal se regăseşte numai fapta de instigare publică, denumirea marginală a noului text de incriminare a fost adaptată conţinutului infracţiunii şi astfel a ajuns *să difere* faţă de cea a normei corespondente din Codul penal din 1969.

O examinare comparativă a textelor din noul şi vechiul Cod penal care incriminează fapta de instigare publică permite constatarea atât a unor asemănări, cât şi a unor deosebiri.

Ca şi în reglementarea anterioară, acţiunea incriminată constă într-o îndemnare a publicului la o comportare ilicită, acţiune ce poate fi realizată prin orice mijloace, legiuitorul indicând, cu titlu de exemplu, două astfel de mijloace, respectiv verbal şi în scris. De observat că aceleaşi mijloace erau precizate exemplificativ şi în norma corespondentă din Codul penal din 1969, cu *diferenţa* că „viul grai" a fost înlocuit cu sinonimul „verbal".

În literatura juridică referitoare la Codul penal din 1969[1] s-a arătat că *îndemnul* înseamnă mai puţin decât o determinare, în sensul că nu implică obligaţia adoptării hotărârii de către persoana vizată.

Deosebirea semnificativă intervenită în conţinutul infracţiunii analizate priveşte obiectul acţiunii de îndemnare. Astfel, dacă în reglementarea anterioară îndemnul se putea referi fie la nerespectarea legilor, fie la săvârşirea de infracţiuni, în noua reglementare îndemnul trebuie să se refere exclusiv la săvârşirea de infracţiuni. În

[1] *O. Loghin, T. Toader*, Drept penal român. Partea specială, Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1997, p. 587.

absența unei precizări a legii, infracțiunea la a cărei săvârșire este îndemnat publicul poate fi oricare dintre infracțiunile prevăzute de legislația penală română, indiferent de gravitate. Textul de incriminare nu cere ca infracțiunea la care se referă îndemnul să fie determinată, ceea ce înseamnă că acțiunea de stimulare a publicului poate privi și săvârșirea de infracțiuni în general.

Prin modificarea adusă obiectului acțiunii de îndemnare s-a produs o *restrângere* a ariei de incriminare comparativ cu reglementarea din Codul penal din 1969.

Alături de varianta tip a infracțiunii de instigare publică este prevăzută și o variantă agravată, care se referă la subiectul activ al infracțiunii. Astfel, potrivit alin. (2) al textului de incriminare, fapta de instigare publică este mai gravă atunci când este comisă de un „funcționar public", în sensul dispozițiilor art. 175 NCP. Varianta agravată din noua reglementare diferă de cea prevăzută în art. 324 alin. (2) CP 1969, care, deși privea tot subiectul activ al infracțiunii, cerea condiții suplimentare, respectiv să fie un funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat ori o persoană care îndeplinește o activitate importantă de stat sau altă activitate publică importantă.

În ceea ce privește regimul sancționator, se remarcă faptul că limitele speciale ale pedepsei închisorii, atât în cazul variantei tip, cât și al variantei agravate, *au fost menținute* și, de asemenea, *au fost păstrate* și cele două dispoziții prin care se derogă de la regimul de sancționare prevăzut în norma de incriminare. Astfel, potrivit alin. (1) și (2) ale textului, sancțiunea aplicată făptuitorului nu poate fi mai mare decât pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat. Credem că această limitare privește maximul prevăzut de lege pentru infracțiunea la care s-a instigat.

Potrivit alin. (3) al textului, în ipoteza în care instigarea publică a avut ca urmare comiterea infracțiunii la care s-a instigat, sancționarea penală a făptuitorului se va realiza în raport de pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune. Într-o atare situație, pedeapsa aplicabilă făptuitorului poate fi mai mică sau mai mare decât cea prevăzută de lege pentru infracțiunea de instigare publică.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, legea nouă este mai favorabilă, întrucât a exclus din aria de incriminare fapta de îndemnare a publicului la nerespectarea prevederilor legale. Prin regimul de sancționare, în cazul formei simple, mai favorabilă este legea nouă, deoarece prevede alternativ și pedeapsa amenzii, iar în cazul formei agravate, mai favorabilă este legea veche, întrucât nu prevedea pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 369. Incitarea la ură sau discriminare. Incitarea publicului, prin orice mijloace, la ură sau discriminare împotriva unei categorii de persoane se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Incitarea la ură sau discriminare, incriminată în art. 369 NCP, are drept corespondent infracțiunea de instigare la discriminare prevăzută în art. 317 CP 1969.

Denumirea marginală a textului de incriminare din noul Cod penal a fost armonizată cu conținutul juridic al infracțiunii, ceea ce a condus la o *redenumire*.

Deși conținutul juridic al incitării la ură sau discriminare este diferit față de cel al instigării la discriminare, aceste două infracțiuni, în esență, interzic o aceeași conduită antisocială.

Pentru început, se constată că, atât în cuprinsul denumirii marginale, cât și în textul de incriminare, termenul de *„instigare"* utilizat în Codul penal din 1969 a fost înlocuit cu cel de *„incitare"*. În condițiile în care acești doi termeni – incitare și instigare – sunt sinonimi, înlocuirea operată poate fi explicată prin aceea că s-a dorit evitarea utilizării noțiunii de „instigare" datorită semnificației pe care aceasta o are în legea penală, respectiv de acțiune de determinare, cu intenție, a unei persoane să comită o faptă prevăzută de legea penală.

Incitarea, în cazul infracțiunii examinate, nu privește comiterea de infracțiuni (în principiu, a urî sau discrimina o persoană nu constituie o infracțiune) și nu presupune obligația de preluare a sentimentului de ură sau discriminare din partea destinatarilor acțiunii făptuitorului.

Spre deosebire de reglementarea din Codul penal din 1969, în noul text de incriminare s-a prevăzut în mod explicit ca acțiunea de incitare să fie adresată publicului, adică unui număr nedeterminat de persoane.

Referindu-se la mijloacele de săvârșire a acțiunii de incitare, textul art. 369 NCP utilizează expresia *„prin orice mijloace"*, ceea ce înseamnă că infracțiunea există indiferent de mijlocul folosit de făptuitor. Nici în norma corespondentă din Codul penal din 1969 nu era prevăzută vreo limitare a mijloacelor prin care putea fi comisă fapta de instigare, însă împrejurarea că aceasta putea fi realizată prin orice mijloc rezulta implicit din „tăcerea textului".

O altă cerință care în conținutul normativ al infracțiunii de instigare la discriminare nu era prevăzută este aceea ca acțiunea de incitare la ură sau discriminare să se raporteze la o anumită categorie de persoane care reprezintă subiectul pasiv secundar al infracțiunii. *Față de norma corespondentă din Codul penal din 1969*, în cuprinsul căreia erau arătate criteriile de discriminare, în noul text nu au fost prevăzute temeiurile pe care se bazează ura sau discriminarea, ceea ce înseamnă că acestea pot fi dintre cele mai diverse, legiuitorul nelimitând sfera lor de cuprindere.

Legea penală mai favorabilă. Regimul sancționator prevăzut de lege pentru infracțiunea de incitare la ură sau discriminare este *identic* cu cel prevăzut pentru infracțiunea de instigare la discriminare – închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau amenda –, situație în care problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 370. Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni. Încercarea de a determina o persoană, prin constrângere sau corupere, să comită o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de încercare de a determina săvârșirea unei infracțiuni, prevăzută în art. 370 NCP, reprezintă o *incriminare nouă*, neavând corespondent în legea penală anterioară.

Noua incriminare a fost determinată de renunțarea la instituția de drept penal a instigării neurmate de executare (art. 29 CP 1969). Fiind o ipoteză de excepție, ea privește doar faptele penale grave, sancționate cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoarea mai mare de 10 ani[1].

Fiind plasată în categoria infracțiunilor contra ordinii și liniștii publice, încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni protejează ordinea de drept împotriva comiterii de infracțiuni grave.

În ipoteza comiterii faptei prin constrângere fizică, infracțiunea analizată are *obiect material*, care constă în corpul persoanei fizice asupra căreia se exercită în mod direct acțiunea de constrângere. În celelalte situații, când fapta se comite prin corupere sau constrângere morală, infracțiunea este lipsită de obiect material.

Din perspectiva *laturii obiective*, infracțiunea examinată presupune o acțiune de încercare de determinare a unei persoane să comită o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani. Această acțiune trebuie să rămână fără rezultat, adică persoana asupra căreia se desfășoară încercarea de determinare să nu își însușească propunerea infracțională și să nu adopte hotărârea de a comite infracțiunea. În ipoteza în care persoana a adoptat hotărârea de a săvârși infracțiunea, încercarea de determinare își pierde caracterul de infracțiune de sine-stătătoare, răspunderea penală a făptuitorului urmând a fi angajată pentru instigare la infracțiunea comisă de persoana determinată. Practic, încercarea de determinare constituie o tentativă de instigare la infracțiunea vizată.

Acțiunea de încercare de determinare a unei persoane să comită o infracțiune pentru care legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață sau pedeapsa închisorii mai mare de 10 ani trebuie să fie realizată *prin constrângere sau corupere*. Constrângerea poate fi fizică sau morală. Coruperea constă în promisiunea sau punerea la dispoziție de bani sau alte foloase. Ori de câte ori încercarea de determinare la comiterea unei infracțiuni grave nu s-a realizat prin constrângere sau corupere, ci printr-o altă modalitate (de exemplu, făptuitorul a utilizat rugăminți sau a profitat de sentimentele de puternică afecțiune pe care persoana vizată le avea față de el), fapta nu va putea fi încadrată în conținutul constitutiv al infracțiunii de la art. 370 NCP.

Sub aspectul *laturii subiective*, infracțiunea de încercare de a determina săvârșirea unei infracțiuni se comite *doar cu intenție directă*. Prin acțiunea de încercare de determinare la comiterea unei infracțiuni grave, făptuitorul are reprezentarea și urmărește să producă o stare de pericol pentru ordinea publică.

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

Legea penală mai favorabilă. În cazul infracțiunii de încercare de a determina săvârșirea unei infracțiuni, problema legii mai favorabile nu se va pune, datorită caracterului de noutate al acestei incriminări.

Art. 371. Tulburarea ordinii şi liniştii publice. Fapta persoanei care, în public, prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor ori prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor, tulbură ordinea şi liniştea publică se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Corespondentul în vechea lege penală generală al tulburării ordinii şi liniştii publice, incriminată în art. 371 NCP, îl constituie infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri şi tulburarea ordinii şi liniştii publice, prevăzută în art. 321 CP 1969.

Spre deosebire de Codul penal din 1969, unde în cuprinsul aceluiaşi articol (art. 321) erau prevăzute două fapte, respectiv ultrajul contra bunelor moravuri şi tulburarea ordinii şi liniştii publice, în noul Cod penal s-a optat pentru separarea acestora în două infracțiuni distincte, fiind prevăzute ca incriminări singulare tulburarea ordinii şi liniştii publice (art. 371) şi ultrajul contra bunelor moravuri (art. 375). Ca urmare a acestei separări, ultrajul contra bunelor moravuri acoperă situațiile de expunere sau distribuire în public a unor imagini ce prezintă o activitate sexuală explicită, dar şi cele de comitere în public de acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite.

Fiecare dintre cele două incriminări distincte din noul Cod penal *a preluat* ca denumire marginală acea parte din denumirea din reglementarea anterioară care corespunde conținutului său normativ.

Dacă în Codul penal din 1969 tulburarea ordinii şi liniştii publice era prevăzută într-o formă simplă şi o formă agravată, în noul Cod penal infracțiunea se prezintă într-o singură variantă, *renunțându-se* la forma agravată din legea veche, care presupunea producerea unei tulburări grave a liniştii publice.

Din analiza comparativă a textelor vechii şi noii incriminări a faptei de tulburare a ordinii şi liniştii publice rezultă că unele elemente ale conținutului juridic al infracțiunii au fost menținute, în timp ce altele au fost modificate.

La fel ca în reglementarea anterioară, conduita interzisă de norma de incriminare este descrisă prin termenul generic *„faptă"*, cu semnificația de orice activitate materială prin care se aduce atingere ordinii şi liniştii publice. De asemenea, condiția ca fapta să fie comisă *în public* a fost preluată şi în noul text de incriminare, *diferența* în această privință decurgând din noua definiție dată sintagmei „faptă săvârşită în public" în art. 184 NCP.

Deosebirea semnificativă față de incriminarea corespondentă din Codul penal din 1969 constă în aceea că în noua reglementare sunt precizate clar modalitățile prin care sunt afectate ordinea şi liniştea publică. Astfel, în textul de incriminare sunt enumerate violențele împotriva persoanelor sau a bunurilor, amenințările şi

atingerile grave aduse demnității persoanelor, ca modalități alternative prin care poate fi realizat elementul material al laturii obiective a infracțiunii. O astfel de determinare nu se regăsește în norma corespondentă din Codul penal din 1969, unde erau indicate, cu titlu exemplificativ, anumite modalități de atingere a ordinii și liniștii publice (acte sau gesturi, proferarea de cuvinte sau expresii), pentru ca în partea finală a textului să fie folosită expresia „orice alte manifestări". Rezultă astfel că, dacă sub Codul penal din 1969 fapta de tulburare a ordinii și liniștii publice putea fi realizată printr-o gamă extrem de variată de modalități, în noua reglementare au fost *determinate* și, totodată, *restrânse* modalitățile de comitere a faptei.

Prima modalitate de realizare a faptei o reprezintă actele de violență îndreptate fie împotriva persoanei, fie împotriva bunurilor. În absența unei precizări a legii, atunci când sunt vizate persoane, violența poate fi atât fizică (loviri sau acte de violență specifice infracțiunilor prevăzute la art. 193 și art. 194 NCP), cât și verbală (toate acele manifestări agresive verbal care nu pot fi încadrate în categoria amenințărilor sau a faptelor de lezare a demnității persoanei). Atunci când actele de violență realizează conținutul constitutiv al altor infracțiuni contra persoanei, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni.

Violența împotriva bunurilor nu poate fi decât fizică și, atunci când realizează conținutul infracțiunilor de distrugere, acestea vor intra în concurs cu infracțiunea de tulburare a liniștii publice.

Amenințările au înțelesul definit în art. 206 NCP, adică fapta prin care i se aduce unei persoane la cunoștință că urmează să i se întâmple un rău ce poate consta în săvârșirea unei infracțiuni sau a unei fapte păgubitoare îndreptate împotriva sa ori a altei persoane, dacă este de natură să îi producă o stare de temere.

Atingerile grave aduse demnității persoanelor semnifică acele acțiuni cu caracter ofensator care sunt de natură să vatăme sentimentul de prețuire pe care persoana îl are față de ea însăși sau considerația, aprecierea de care aceasta se bucură din partea celorlalți membri ai societății.

În privința rezultatului specific infracțiunii analizate, *nu au intervenit modificări*, acesta constând într-o tulburare a ordinii și liniștii publice. În condițiile în care în privința rezultatului nu au intervenit modificări față de reglementarea anterioară, dezvoltările teoretice create sub Codul penal din 1969 referitoare la acest aspect rămân valabile.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare și prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă, întrucât nu mai prevede ca formă agravată fapta care a produs o tulburare gravă ordinii și liniștii publice, iar limitele pedepsei închisorii sunt reduse comparativ cu cele din legea veche. În plus, legea nouă prevede alternativ și pedeapsa amenzii.

Art. 372. Portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase. (1) Fapta de a purta fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri special amenajate și autorizate pentru distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun:

a) cuțitul, pumnalul, boxul sau alte asemenea obiecte fabricate sau confecționate anume pentru tăiere, înțepare sau lovire;

b) arme neletale care nu sunt supuse autorizării ori dispozitive pentru șocuri electrice;

c) substanțe iritant-lacrimogene sau cu efect paralizant

se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Folosirea, fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri de distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun a obiectelor sau substanțelor prevăzute în alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

(3) Portul, fără drept, al obiectelor sau substanțelor prevăzute în alin. (1) în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase, prevăzută în art. 372 NCP, nu are o normă corespondentă în Codul penal din 1969, însă, pentru o parte din conținutul său normativ, corespondentul îl reprezintă art. 2 din Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice[1] și art. 29 din Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice[2].

Infracțiunea analizată face parte din acea categorie de infracțiuni care, anterior noului Cod penal, erau prevăzute în legi penale speciale și aveau o mare frecvență în practică, motiv pentru care legiuitorul a hotărât să le introducă în noua lege penală generală.

În noul Cod penal, infracțiunea de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase este prevăzută într-o formă simplă [alin. (1) al art. 372] și două forme agravate [alin. (2) și (3) ale art. 372].

În conținutul normativ al infracțiunii de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase *a fost preluată doar o parte* – faptele arătate la pct. 1 – din incriminarea prevăzută la art. 2 din Legea nr. 61/1991 pentru sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice.

Comparativ cu norma corespondentă din legea penală anterioară, se constată o serie de modificări ce au fost aduse atât asupra conținutului, cât și asupra structurii infracțiunii analizate.

O *primă modificare* privește obiectului material al infracțiunii, care, dacă în vechea reglementare era format din arme albe, în noua reglementare cuprinde, pe lângă armele albe, alte două categorii de obiecte periculoase, și anume: arme neletale care nu sunt supuse autorizării ori dispozitivele pentru șocuri electrice și

[1] Republicată în M. Of. nr. 77 din 31 ianuarie 2011. Ulterior intrării în vigoare a noului Cod penal, Legea nr. 61/1991 a fost republicată în M. Of. nr. 96 din 7 februarie 2014.

[2] Republicată în M. Of. nr. 888 din 29 septembrie 2004.

substanțele iritant-lacrimogene sau cu efect paralizant. Se poate reține că, în noua reglementare, obiectul material al infracțiunii analizate are o sferă de cuprindere mult mai largă comparativ cu cea din legea veche.

Din categoria armelor albe, în textul de incriminare actual sunt enumerate cuțitul, pumnalul și boxul, însă această enumerare nu este limitativă, deoarece în text este folosită expresia „sau alte asemenea obiecte fabricate sau confecționate anume pentru tăiere, înțepare sau lovire". În enumerarea din textul de incriminare anterior erau indicate, alături de cuțit, pumnal și box, și șișul și castetul, dar, în condițiile în care acestea intră în categoria obiectelor confecționate anume pentru tăiere, înțepare sau lovire, este evident că, în continuare, ele pot reprezenta obiectul material al infracțiunii de port sau folosire fără drept de obiecte periculoase.

Ca și în reglementarea anterioară, elementul material al laturii obiective poate fi realizat fie printr-o acțiune de purtare de obiecte periculoase, fie printr-o acțiune de folosire de astfel de obiecte, acțiuni care în reglementarea anterioară erau situate pe același nivel al gravității, pe când în noua reglementare sunt plasate pe poziții diferite, acțiunea de purtare realizează forma simplă a infracțiunii, iar acțiunea de folosire are un caracter mai grav, fiind prevăzută ca formă agravată [alin. (2) al art. 372 NCP].

O *altă modificare* privește condiția de loc și, respectiv, de prilej al comiterii faptei. Astfel, pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii examinate, este necesar ca portul, fără drept, al obiectelor periculoase să se petreacă într-un loc sau într-o ocazie dintre cele expres și limitativ arătate în textul de incriminare, și anume: în locuri special amenajate și autorizate pentru distracție ori agrement, în mijloace de transport în comun, la adunări publice sau la manifestări cultural-sportive. Textul de incriminare din legea veche (art. 2 pct. 1 din Legea nr. 61/1991) nu conținea precizări la fel de clare cu privire la locul comiterii faptei, ci utiliza expresia „în locurile și împrejurările în care s-ar putea primejdui viața sau integritatea corporală a persoanelor ori s-ar putea tulbura ordinea și liniștea publică". Această expresie acoperă locurile și ocaziile indicate expres în norma de incriminare din noul Cod penal și, în plus, și alte locații și ocazii care, prin natura lor sau datorită anumitor împrejurări concrete, prezintă riscul punerii în primejdie a vieții sau integrității corporale a persoanelor ori al tulburării ordinii și liniștii publice.

Condiția esențială pentru existența infracțiunii, *regăsită și în reglementarea anterioară*, este aceea ca acțiunea de purtare a obiectelor periculoase (în forma simplă), respectiv de folosire a unor astfel de obiecte [în forma agravată de la alin. (2)] să se facă *fără drept*. Cerința legii este îndeplinită atunci când obiectul periculos este purtat, folosit de o persoană care nu este îndreptățită, potrivit legii, să îl poarte, respectiv să îl folosească.

Prima formă agravată a infracțiunii, prevăzută la alin. (2) al textului analizat, se deosebește de conținutul constitutiv al formei simple prin activitatea prin care se realizează elementul material al laturii obiective, care, de această dată, presupune acțiunea de folosire.

Cea de-a doua formă agravată, prevăzută la alin. (3), diferă față de forma simplă prin condiția de loc al comiterii faptei. Astfel, în cazul acestei forme agravate,

acțiunea de purtare, fără drept, a obiectelor periculoase trebuie să aibă loc în sediul autorităților publice, instituțiilor publice sau al altor persoane juridice de interes public ori în spațiile rezervate desfășurării procesului electoral. De observat că această forma agravată se reține doar în cazul acțiunii de purtare, nu și în situația folosirii vreunuia dintre obiectele periculoase în locațiile indicate în textul formei agravate.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, pentru faptele încadrabile în forma simplă a infracțiunii, legea nouă este mai favorabilă, deoarece prevede o limită maximă a închisorii (1 an) mai mică față de cea din legea veche (2 ani), în timp ce, pentru faptele încadrabile în formele agravate ale infracțiunii, legea veche este mai favorabilă, întrucât pedeapsa prevăzută (de la 3 luni la 2 ani sau amendă) este mai blândă față de cea din legea nouă [de la 6 luni la 2 ani închisoare sau amendă, în cazul formei de la alin. (2), de la 1 la 3 ani sau amendă, în cazul formei de la alin. (3)].

Art. 373. Împiedicarea desfăşurării unei adunări publice. Împiedicarea, prin orice mijloace, a desfăşurării unei adunări publice care a fost autorizată potrivit legii se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de împiedicare a desfășurării unei adunări publice este o *incriminare nouă*, neavând corespondent în legea penală anterioară. Rolul noii incriminări este acela de a contribui la respectarea obligației pozitive a statului în privința asigurării condițiilor de exercitare a libertății de întrunire (garantată prin art. 39 din Constituția României).

Infracțiunea analizată este incriminată într-o singură variantă și constă în acțiunea de împiedicare a desfășurării unei adunări publice care a fost autorizată potrivit legii.

Situația premisă în cazul infracțiunii examinate constă în autorizarea, în deplină conformitate cu prevederile legale incidente în materie, a desfășurării unei adunări publice (miting, demonstrație, manifestație, procesiune etc.). Actul normativ care prevede condițiile și procedura de autorizare a adunărilor publice este Legea nr. 60/1991 privind organizarea și desfășurarea adunărilor publice, republicată.

Obiectul juridic al incriminării examinate constă în relațiile sociale referitoare la ordinea și liniștea publică, relații care implică asigurarea și respectarea condițiilor de exercitare a libertății de întrunire.

Împiedicarea desfășurării unei adunări publice este lipsită de *obiect material*, întrucât acțiunea făptuitorului este îndreptată împotriva unei libertăți fundamentale a persoanei.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de împiedicare a desfășurării unei adunări publice. Împiedicarea presupune orice activitate prin care se creează un obstacol care face imposibilă desfășurarea adunării publice

organizate și autorizate în condițiile legii. Desfășurarea adunării publice poate fi împiedicată mai înainte să fi început sau după ce deja a debutat, situație în care este împiedicată continuarea derulării ei.

Nu interesează mijloacele prin care se realizează fapta, ele putând fi dintre cele mai diverse. Atunci când mijlocul folosit constituie el însuși o infracțiune, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni.

Infracțiunea de împiedicare a desfășurării unei adunări publice este o infracțiune *de pericol*, deoarece are ca urmare imediată producerea unei stări de pericol pentru libertatea de întrunire a persoanelor.

Sub aspectul *laturii subiective*, infracțiunea se comite cu forma de vinovăție a intenției, care poate fi directă sau indirectă, după cum făptuitorul a urmărit sau doar a acceptat producerea urmării faptei sale.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care infracțiunea de împiedicare a desfășurării unei adunări publice nu are corespondent în legea penală anterioară, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 374. Pornografia infantilă. (1) Producerea, deținerea în vederea expunerii sau distribuirii, achiziționarea, stocarea, expunerea, promovarea, distribuirea, precum și punerea la dispoziție, în orice mod, de materiale pornografice cu minori se pedepsesc cu închisoarea de la un an la 5 ani.

(2) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) au fost săvârșite printr-un sistem informatic sau alt mijloc de stocare a datelor informatice, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) Accesarea, fără drept, de materiale pornografice cu minori, prin intermediul sistemelor informatice sau altor mijloace de comunicații electronice, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(4) Prin *materiale pornografice cu minori* se înțelege orice material care prezintă un minor având un comportament sexual explicit sau care, deși nu prezintă o persoană reală, simulează, în mod credibil, un minor având un astfel de comportament.

(5) Tentativa se pedepsește.

COMENTARIU

Pornografia infantilă, incriminată în art. 374 NCP, deși nu are corespondent în Codul penal din 1969, nu reprezintă un element de noutate în dreptul penal român, întrucât incriminări în materie au fost prevăzute în trei acte normative distincte, respectiv Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției și Legea nr. 196/2003 privind prevenirea și combaterea pornografiei[1].

[1] Republicată în M. Of. nr. 87 din 4 februarie 2008.

Tocmai din cauza acestei suprapuneri în reglementare, pentru a o elimina, legiuitorul a sintetizat elementele constitutive ale incriminărilor cuprinse în actele normative menționate și a realizat astfel incriminarea prevăzută la art. 374 NCP. Totodată, la realizarea noului text de incriminare a pornografiei infantile au fost avute în vedere și dispozițiile Deciziei-cadru nr. 2004/68/JAI a Consiliului privind lupta împotriva exploatării sexuale a copiilor și pornografiei infantile[1].

Comparând conținutul normativ al infracțiunii de pornografie infantilă cu normele de incriminare anterioare noului Cod penal (art. 51 din Legea nr. 161/2003, art. 11 din Legea nr. 196/2003 și art. 18 din Legea nr. 678/2001), se constată că noul text *a preluat* o parte din elementele componente ale incriminărilor anterioare, uneori reformulate, și, prin reunirea lor, prin sinteză, s-a creat un text bine structurat, care acoperă modalitățile faptice de pornografie infantilă.

Infracțiunea prevăzută în art. 374 NCP se prezintă în trei variante de incriminare, prima, prevăzută la alin. (1) al textului, reprezintă forma simplă, la alin. (2) este prevăzută forma agravată, iar la alin. (3) este înscrisă forma asimilată.

În alin. (4) al art. 374 NCP este definită noțiunea de *„materiale pornografice cu minori"*, la care face trimitere fiecare dintre cele trei variante de incriminare.

În forma simplă, pornografia infantilă este o infracțiune cu conținuturi alternative, putându-se realiza, din punctul de vedere al elementului material al laturii obiective, prin una dintre următoarele acțiuni: producerea de materiale pornografice cu minori; deținerea în vederea expunerii sau distribuirii de materiale pornografice cu minori; achiziționarea de materiale pornografice cu minori; stocarea de materiale pornografice cu minori; expunerea de materiale pornografice cu minori; promovarea de materiale pornografice cu minori; distribuirea de materiale pornografice cu minori și punerea la dispoziție, în orice mod, de materiale pornografice cu minori. Cu excepția acțiunilor de stocare și promovare, toate celelalte acțiuni alternative *se regăsesc* și în reglementările anterioare, unele dintre ele în aceeași formulare (de exemplu, producerea, expunerea, distribuirea), iar altele cu formulări diferite (de exemplu, procurarea a fost înlocuită de achiziționarea).

Din analiza textului de incriminare se reține faptul că acțiunile indicate nu sunt limitative, deoarece, în partea finală, se arată că fapta poate fi comisă și prin punerea la dispoziție, *în orice mod*, de materiale pornografice cu minori, ceea ce înseamnă alte modalități concrete de comitere a faptei (de exemplu, închiriere, oferire gratuită, vindere de materiale pornografice cu minori etc.).

Dat fiind faptul că acțiunile arătate în norma de incriminare au caracter alternativ, pentru existența infracțiunii este suficientă comiterea doar a uneia dintre ele, iar atunci când făptuitorul realizează mai multe dintre aceste acțiuni (de

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal. Precizăm că decizia-cadru la care se făcea trimitere în expunerea de motive a fost înlocuită cu Directiva nr. 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind combaterea abuzului sexual asupra copiilor, a exploatării sexuale a copiilor și a pornografiei infantile și de înlocuire a Deciziei-cadru 2004/68/JAI a Consiliului (J.O. L 335 din 17 decembrie 2011).

exemplu, produce, apoi deține în vederea expunerii și ulterior expune materiale pornografice cu minori), fapta nu își pierde caracterul unitar.

Oricare dintre acțiunile arătate în textul de incriminare trebuie să aibă ca obiect materiale pornografice cu minori, noțiune ce este definită în alin. (4) al art. 374 NCP și care are o sferă de cuprindere destul de largă, incluzând orice material care prezintă un minor având un comportament sexual explicit sau care, deși nu prezintă o persoană reală, simulează, în mod credibil, un minor având un astfel de comportament.

Varianta agravată a infracțiunii se deosebește de forma simplă printr-un singur element, respectiv mijlocul utilizat de făptuitor pentru comiterea uneia sau a mai multora dintre acțiunile alternative. Ori de câte ori mijlocul utilizat va consta într-un sistem informatic sau într-un alt mijloc de stocare a datelor informatice, fapta va avea caracter mai grav, urmând a fi încadrată în forma agravată de la alin. (2) al art. 374 NCP[1].

Varianta asimilată a infracțiunii [alin. (3) al art. 374 NCP] se realizează prin acțiunea de accesare, fără drept, de materiale pornografice cu minori, prin intermediul sistemelor informatice sau al altor mijloace de comunicații electronice. În vederea combaterii pornografiei infantile, legea română interzice nu doar realizarea de site-uri cu conținut pedofil, ci și accesarea unor astfel de site-uri.

În cazul infracțiunii de pornografie infantilă, în oricare dintre variantele de incriminare, urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru bunele moravuri.

Sub aspectul laturii subiective, infracțiunea de pornografie infantilă se realizează cu intenție – directă sau indirectă. Atunci când fapta se realizează prin acțiunea de deținere în vederea expunerii sau distribuirii, dat fiind scopul special urmărit de făptuitor, forma de vinovăție nu va putea fi decât intenția directă.

Legea penală mai favorabilă. Regimul sancționator prevăzut de art. 374 NCP este mai blând față de cel prevăzut în cazul incriminărilor de la art. 51 din Legea nr. 161/2003 și, respectiv, art. 18 din Legea nr. 678/2001, ceea ce justifică a se reține că legea nouă este mai favorabilă. Referitor la incriminarea prevăzută la art. 11 din Legea nr. 196/2003, în cazul căreia pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 1 la 5 ani, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 375. Ultrajul contra bunelor moravuri. Fapta persoanei care, în public, expune sau distribuie fără drept imagini ce prezintă explicit o activitate sexuală, alta decât cea la care se referă art. 374, ori săvârșește acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

---

[1] Prin *sistem informatic* se înțelege orice dispozitiv sau ansamblu de dispozitive interconectate sau aflate în relație funcțională, dintre care unul sau mai multe asigură prelucrarea automată a datelor, cu ajutorul unui program informatic (art. 181 NCP).
Mijlocul de stocare a datelor informatice este orice dispozitiv sau obiect care permite depozitarea de date informatice.

COMENTARIU

Ultrajul contra bunelor moravuri, prevăzut în art. 375 NCP, este cea de-a doua infracțiune ce a rezultat din separarea celor două fapte distincte care în Codul penal din 1969 erau reunite într-un singur articol (art. 321), având denumirea marginală „Ultrajul contra bunelor moravuri și tulburarea ordinii și liniștii publice". Textul de incriminare din reglementarea anterioară reprezintă, așadar, corespondentul infracțiunii de ultraj contra bunelor moravuri din noul Cod penal.

Ca urmare a separării ultrajului contra bunelor moravuri de tulburarea ordinii și liniștii publice, denumirea marginală a textului de incriminare din Codul penal din 1969, la rândul său, a fost separată, fiecare dintre cele două incriminări din noul Cod penal preluând din denumirea veche doar acea parte care corespunde conținutului său normativ.

În ambele reglementări, infracțiunea de ultraj contra bunelor moravuri constă într-o faptă prin care se aduce atingere bunelor moravuri. Se observă că în noul text de incriminare *a fost păstrată* condiția ca fapta să fie comisă *„în public"*, *diferența* în această privință decurgând din definiția pe care art. 184 NCP o dă sintagmei „faptă săvârșită în public" și care nu este identică cu aceea din art. 152 CP 1969.

Deosebirea majoră față de incriminarea corespondentă din Codul penal din 1969 constă în aceea că în noua reglementare sunt arătate clar manifestările prin care se aduce atingere bunelor moravuri. Astfel, potrivit textului de incriminare, fapta de atingere a bunelor moravuri se poate concretiza în expunerea sau distribuirea, fără drept, de imagini ce prezintă explicit o activitate sexuală, acte de exhibiționism sau alte acte sexuale explicite. O astfel de determinare nu era întâlnită în norma corespondentă din Codul penal din 1969, unde, după enumerarea câtorva modalități de comitere a faptei (acte sau gesturi, proferarea de cuvinte sau expresii), legiuitorul utiliza expresia „orice alte manifestări", astfel că faptele de atingere a bunelor moravuri puteau îmbrăca forme dintre cele mai variate.

Expunerea de imagini ce prezintă explicit o activitate sexuală constă în acțiunea de prezentare în fața publicului a unei reprezentări vizuale care descrie, în mod limpede, o activitate sexuală. Nu este realizată latura obiectivă a infracțiunii examinate atunci când imaginile prezentate publicului nu explicitează, ci doar creionează o activitate sexuală.

Distribuirea, cea de-a doua modalitate de comitere a faptei, presupune răspândirea către diverse persoane a unor imagini dintre cele arătate în textul de incriminare.

Atât expunerea, cât și distribuirea trebuie să se situeze în afara legii, adică făptuitorul să nu fie îndreptățit de lege să realizeze astfel de acțiuni. De asemenea, imaginile ce prezintă explicit o activitate sexuală expuse sau distribuite trebuie să fie realizate de persoane adulte, deoarece expunerea sau distribuirea unor imagini ce conțin activități sexuale înfăptuite de minori realizează conținutul infracțiunii de pornografie infantilă.

Exhibiționismul constă în expunerea în public a organelor genitale, ca modalitate de obținere a satisfacției sexuale.

În categoria actelor sexuale explicite intră actele sexuale normale, orale, anale, actele cu caracter zoofil și orice altă manifestare prin care se obține o satisfacere a sexualității.

În privința urmării specifice infracțiunii analizate, *nu au intervenit modificări*, aceasta constând în crearea unei stări de pericol pentru relațiile sociale referitoare la bunele moravuri.

O *altă modificare* rezultă din renunțarea la forma agravată din legea veche, care presupunea producerea unei urmări mai grave, în noua reglementare infracțiunea fiind prevăzută doar în forma simplă.

Legea penală mai favorabilă. Legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede un regim sancționator mai blând comparativ cu cel din legea veche și, totodată, nu mai prevede și o formă agravată a infracțiunii.

Capitolul II. Infracțiuni contra familiei

Art. 376. Bigamia. (1) Încheierea unei noi căsătorii de către o persoană căsătorită se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Persoana necăsătorită care încheie o căsătorie cu o persoană pe care o ştie căsătorită se pedepseşte cu închisoare de la o lună la un an sau cu amendă.

COMENTARIU

Cu unele modificări, infracțiunea de bigamie înscrisă în art. 376 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 303 CP 1969.

Atât în vechea, cât și în noua lege penală generală, infracțiunea de bigamie este definită *identic* – fapta de încheiere a unei noi căsătorii de către o persoană căsătorită. Singura *modificare* adusă primului alineat al textului de incriminare privește regimul sancționator, care a cunoscut o atenuare prin aceea că a fost prevăzută alternativ și pedeapsa amenzii, iar în cazul închisorii limitele speciale au fost reduse semnificativ (limita minimă de la 1 an la 3 luni, iar limita maximă de la 5 ani la 2 ani).

Dată fiind identitatea de conținut, dezvoltările teoretice și jurisprudența în materie își vor menține valabilitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

În alin. (2) al textului de incriminare *a fost menținută* dispoziția din reglementarea anterioară ce stabilea un regim special de sancționare pentru complicele, persoană necăsătorită, care participa la încheierea căsătoriei cunoscând faptul că partenerul este deja căsătorit.

Totuși, în noua reglementare, textul alin. (2) a suferit o *modificare*, prin aceea că expresia „care se căsătorește" a fost înlocuită cu formula „care încheie o căsătorie". Observăm că prin această înlocuire s-a realizat o punere de acord a dispozițiilor

alin. (1) și (2), ambele texte referindu-se la „încheierea unei căsătorii". Totodată, noua expresie vine să sublinieze faptul că infracțiunea de bigamie se consumă în momentul încheierii căsătoriei și, deși starea de bigamie se prelungește în timp, prin natura sa, infracțiunea examinată nu este o infracțiune continuă.

Și în privința sancționării complicelui, persoană necăsătorită, care participă la încheierea căsătoriei cunoscând faptul că partenerul este deja căsătorit, noua lege a adus o *schimbare*, în sensul reducerii limitelor de pedeapsă și al prevederii amenzii, ca pedeapsă alternativă.

O *altă modificare* constă în eliminarea cauzei de nepedepsire pe care reglementarea anterioară o prevedea și care presupunea declararea nulității primei căsătorii sau a celei de-a doua pentru alt motiv decât bigamia. Apreciem în sens pozitiv această eliminare, deoarece textul alin. (3) al art. 303 CP 1969 era de natură să creeze derută în practica judiciară și, totodată, era lipsit de eficiență. Aceasta, deoarece valabilitatea noii căsătorii încheiate, ca de altfel și a căsătoriei anterioare (prima căsătorie), este o condiție esențială pentru existența infracțiunii de bigamie, astfel că, în lipsa sa, fapta nu constituie infracțiune, situație în care nu se pune problema intervenției unei cauze de nepedepsire.

Legea penală mai favorabilă. Legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede un regim sancționator mult atenuat comparativ cu cel din legea veche.

Art. 377. Incestul. Raportul sexual consimțit, săvârșit între rude în linie directă sau între frați și surori, se pedepsește cu închisoarea de la un an la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de incest înscrisă în art. 377 NCP are un conținut juridic asemănător incriminării cu aceeași denumire marginală, prevăzută în art. 203 CP 1969, care reprezintă astfel corespondentul din legea veche.

Atât în noul, cât și în vechiul Cod penal, conținutul normativ al infracțiunii de incest se rezumă la un raport sexual săvârșit între rude în linie directă sau între frați și surori.

Deosebiri apar în privința obiectului juridic. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 infracțiunea de incest făcea parte din categoria infracțiunilor privitoare la viața sexuală, în noul Cod penal aceasta a fost așezată în grupul infracțiunilor contra familiei, ceea ce înseamnă că obiectul său juridic constă în relațiile sociale referitoare la conviețuirea socială din cadrul familiei, relații care sunt incompatibile cu practicarea de raporturi sexuale între rude în linie directă ori între frați și surori, deoarece acestea afectează bazele morale care stau la temelia familiei și, totodată, creează o stare de pericol pentru specia umană. S-a demonstrat științific că raporturile sexuale între rude în linie directă, precum și cele între frați și surori sunt periculoase pentru fondul biologic al speciei umane, întrucât pot conduce la nașterea unor copii cu grave malformații.

O *altă modificare* față de incriminarea anterioară constă în aceea că în noul Cod penal s-a prevăzut condiția ca raportul sexual între rude în linie directă sau între frați și surori *să fie consimțit*, adică să existe acordul de voință liber exprimat al ambilor parteneri. Această nouă condiție face ca existența infracțiunii de incest să fie exclusă atunci când raportul sexual între rude în linie directă sau între frați și surori are loc prin constrângere. Într-o atare situație, se va reține doar infracțiunea de viol în forma agravată prevăzută la art. 218 alin. (3) lit. b) NCP.

Condiția consimțământului partenerilor la raportul sexual determină *modificarea* legăturii infracțiunii de incest cu infracțiunile de viol și, respectiv, act sexual cu un minor, în sensul că incestul nu mai poate intra în concurs cu vreuna dintre cele două infracțiuni menționate. Practica judiciară creată sub Codul penal din 1969 era în sensul reținerii unui concurs ideal de infracțiuni între infracțiunile de viol și incest, atunci când victima era membru al familiei, iar raportul sexual se realiza prin constrângerea acesteia sau profitând de imposibilitatea ei de a se apăra ori de a-și exprima voința. În condițiile în care în noul Cod penal raportul sexual neconsimțit între rude în linie directă sau între frați și surori reprezintă o circumstanță agravată a infracțiunilor de viol și, respectiv, de act sexual cu un minor, reținerea incestului în concurs cu infracțiunile de viol sau act sexual cu un minor este exclusă.

O *modificare semnificativă* a intervenit și în privința regimului sancționator, care a înregistrat o atenuare, prin reducerea limitelor speciale de pedeapsă (de la 2 ani la 1 an închisoare limita minimă și de la 7 la 5 ani închisoare limita maximă).

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede limite speciale de pedeapsă reduse față de cele din legea veche.

Art. 378. Abandonul de familie. (1) Săvârşirea de către persoana care are obligația legală de întreținere, față de cel îndreptățit la întreținere, a uneia dintre următoarele fapte:

a) părăsirea, alungarea sau lăsarea fără ajutor, expunându-l la suferințe fizice sau morale;

b) neîndeplinirea, cu rea-credință, a obligației de întreținere prevăzute de lege;

c) neplata, cu rea-credință, timp de 3 luni, a pensiei de întreținere stabilite pe cale judecătorească,

se pedepseşte cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează neexecutarea, cu rea-credință, de către cel condamnat a prestațiilor periodice stabilite prin hotărâre judecătorească, în favoarea persoanelor îndreptățite la întreținere din partea victimei infracțiunii.

(3) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

(4) Fapta nu se pedepseşte dacă, înainte de terminarea urmăririi penale, inculpatul îşi îndeplineşte obligaţiile.

(5) Dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, inculpatul îşi îndeplineşte obligaţiile, instanţa dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege pentru aceasta.

COMENTARIU

Cu unele modificări şi adăugiri, infracţiunea de abandon de familie prevăzută în art. 378 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeaşi denumire marginală din art. 305 CP 1969.

Din examinarea comparativă a textelor de incriminare a abandonului de familie din vechiul şi noul Cod penal se constată că infracţiunea are un conţinut constitutiv *aproape identic* cu cel din reglementarea anterioară. Cu *o singură excepţie*, care priveşte termenul prevăzut în cazul faptei de la lit. c) a alin. (1) al art. 378 NCP, toate celelalte elemente constitutive ale infracţiunii de abandon de familie din reglementarea anterioară *au fost preluate* în noul Cod penal. Referitor la termenul la împlinirea căruia se consumă infracţiunea în varianta neplăţii, cu rea-credinţă, a pensiei de întreţinere stabilite pe cale judecătorească, se observă ca acesta a fost majorat, de la 2 luni cât era în incriminarea din Codul penal din 1969, la 3 luni. *Ca şi în reglementarea anterioară*, şi în noua reglementare, termenul curge de la momentul când hotărârea judecătorească prin care a fost stabilită pensia de întreţinere a devenit executorie sau, în ipoteza în care au fost efectuate plăţi ale pensiei de întreţinere, de la momentul ultimei plăţi.

Cu diferenţa referitoare la durata termenului în cazul faptei de la lit. c), în condiţiile în care toate celelalte elemente componente ale variantei tip a abandonului de familie au fost menţinute în noua reglementare, dezvoltările teoretice şi practica judiciară referitoare la această variantă a infracţiunii îşi menţin valabilitatea şi în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

Ca *element de noutate*, se constată că la alin. (2) al art. 378 NCP a fost prevăzută o variantă normativă nouă, care constă în neexecutarea, cu rea-credinţă, de către cel condamnat a prestaţiilor periodice stabilite prin hotărâre judecătorească, în favoarea persoanelor îndreptăţite la întreţinere din partea victimei infracţiunii. Această nouă modalitate de realizare a abandonului de familie, cel mai probabil inspirată din realităţile practice, se aseamănă cu forma de abandon de familie prevăzută la lit. c) de la alin. (1) al art. 378, deosebirile constând în aceea că, în această nouă variantă normativă, subiectul activ este o persoană condamnată, şi nu o persoană care are obligaţia legală de întreţinere faţă de o altă persoană, obligaţia la prestaţiile periodice stabilită printr-o hotărâre penală de condamnare decurge dintr-o faptă ilicită cauzatoare de prejudicii, adică dintr-o infracţiune. Elementele caracteristice ale noii variante normative justifică aprecierea că, deşi a fost aşezată în categoria infracţiunilor contra familiei, această formă de incriminare nu are legătură cu relaţiile de familie.

Un *alt element de noutate* îl constituie introducerea, la alin. (4) al textului de incriminare, a unei cauze de nepedepsire care operează atunci când, până la finalizarea urmăririi penale, inculpatul își îndeplinește obligația de întreținere și, respectiv, obligația de executare a prestației periodice. Introducerea acestei cauze de nepedepsire este justificată de interesul major al persoanei îndreptățite la întreținere și, respectiv, la prestația periodică de a beneficia de sprijinul material pe care îl datorează autorul abandonului de familie.

În alineatul final al textului s-a prevăzut un caz special de amânare a aplicării pedepsei sau de suspendare a executării pedepsei sub supraveghere. Această prevedere *a fost preluată* din reglementarea anterioară [art. 305 alin. (4) CP 1969], *însă adaptată* la normele părții generale a noului Cod penal. Potrivit textului menționat, în situația în care, până la rămânerea definitivă a hotărârii, inculpatul și-a îndeplinit obligațiile, instanța dispune condamnarea acestuia și amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege. Prin această dispoziție, legiuitorul a urmărit să asigure îndeplinirea obligației de întreținere sau a prestației periodice față de cel aflat în nevoie. Se constată că a fost eliminată dispoziția referitoare la revocarea suspendării condiționate, ce era înscrisă în alineatul final al textului de incriminare din vechea reglementare.

Ca și în norma corespondentă din vechiul Cod penal, sub aspect procesual, s-a păstrat principiul disponibilității în ceea ce privește punerea în mișcare a acțiunii penale, în sensul că aceasta se face la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Totodată, a fost eliminată dispoziția în baza căreia părțile se puteau împăca. Aceasta, deoarece, potrivit art. 159 alin. (1) NCP, împăcarea părților poate avea loc doar în cazul în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu și numai dacă legea o prevede expres. Or, în cazul abandonului de familie, punerea în mișcare a acțiunii penale se face la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, situație în care împăcarea părților nu se poate realiza.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, pentru faptele încadrabile în formele abandonului de familie prevăzute la lit. a) și b), legea veche este mai favorabilă, întrucât prevedea o limită maximă a închisorii mai redusă față de cea din noua lege, iar pentru faptele încadrabile în forma de la lit. c), mai favorabilă este legea nouă, în cazul căreia limita minimă este de 6 luni, față de 1 an, cât era în legea veche. Pentru fapta încadrabilă în varianta de la alin. (2) al art. 378 NCP, întrucât nu are corespondent în legea veche, problema legii mai favorabile nu se va pune.

Art. 379. Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului. (1) Reținerea de către un părinte a copilului său minor, fără consimțământul celuilalt părinte sau al persoanei căreia i-a fost încredințat minorul potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei căreia i s-a încredințat minorul prin hotărâre judecătorească spre creștere și educare

de a împiedica, în mod repetat, pe oricare dintre părinți să aibă legături personale cu minorul, în condițiile stabilite de părți sau de către organul competent.

(3) Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Infracțiunea de nerespectare a măsurilor privind încredințarea minorului înscrisă în art. 379 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 307 CP 1969.

O examinare comparativă a textelor de incriminare din vechea și noua lege penală generală permite a se constata că această infracțiune are un *conținut identic* în ambele reglementări. Atât elementele constitutive, cât și regimul sancționator din Codul penal din 1969 *au fost preluate integral* în noul cod.

Dată fiind identitatea de conținut, explicațiile teoretice și practica judiciară în materie realizate sub Codul penal din 1969 rămân valabile și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

Singura *diferență* semnalată constă în înlăturarea dispoziției referitoare la posibilitatea de împăcare a părților, cu consecința înlăturării răspunderii penale. Această eliminare a fost justificată de nevoia de adaptare a părții speciale la partea generală a noului Cod penal. Concret, potrivit art. 159 alin. (1) NCP, împăcarea părților poate avea loc doar în cazul în care acțiunea penală a fost pusă în mișcare din oficiu și numai dacă legea o prevede expres. În cazul infracțiunii examinate, se observă faptul că punerea în mișcare a acțiunii penale se face la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, situație în care împăcarea părților nu este posibilă.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care regimul sancționator din legea veche a fost păstrat, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 380. Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu. (1) Părintele sau persoana căreia i-a fost încredințat, potrivit legii, un minor şi care, în mod nejustificat, îl retrage sau îl împiedică prin orice mijloace să urmeze cursurile învățământului general obligatoriu se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la un an sau cu amendă.

(2) Fapta nu se pedepseşte dacă înainte de terminarea urmăririi penale inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor.

(3) Dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare inculpatul asigură reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune, după caz, amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta.

COMENTARIU

Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu este o *incriminare nouă*, fără corespondent în legea penală anterioară.

Introducerea acestei incriminări în peisajul dreptului penal român a fost determinată de creșterea alarmantă a ratei abandonului școlar de către elevi de vârstă tot mai mică. Norma de incriminare vizează situațiile în care părintele acționează în mod abuziv, reținându-l pe minor de la studii sau împiedicându-l să le urmeze, deși ar fi avut toate condițiile pentru aceasta. Textul de incriminare nu are în vedere cazurile de abandon școlar determinat de o situație materială precară, întrucât, într-un astfel de caz, statul are obligația de a interveni prin alte mijloace decât cele penale[1].

Infracțiunea de împiedicare a accesului la învățământul general obligatoriu este o infracțiune cu *subiect propriu*, neputând fi comisă decât de o persoană care, în raport cu minorul, are calitatea de părinte ori de o persoană căreia minorul i-a fost încredințat spre creștere și educare. Atunci când subiectul activ are calitatea de părinte, nu interesează dacă este vorba de părinții firești sau adoptivi ai minorului.

În condițiile în care autorului i se cere o calitate specială, coautoratul nu este posibil, astfel că *participația penală* poate îmbrăca doar forma instigării sau a complicității.

Sub aspectul *laturii obiective*, infracțiunea examinată poate fi comisă prin una dintre următoarele două acțiuni alternative: retragerea sau împiedicarea minorului de a urma cursurile învățământului general obligatoriu. Retragerea presupune că minorul a fost înregistrat la o unitate de învățământ și a urmat cursurile școlare, însă, la un moment dat, părintele sau persoana căreia îi este încredințat revine asupra acestei hotărâri și nu îi mai permite minorului să frecventeze cursurile. Retragerea nu presupune neapărat și o cerere scrisă în acest sens adresată unității de învățământ la care este înscris minorul, fiind suficientă doar acțiunea faptică de luare a minorului de la cursurile școlare.

Împiedicarea constă în orice acțiune sau inacțiune care are ca rezultat oprirea minorului de a urma cursurile școlare. În cazul împiedicării nu este necesar ca minorul să fie înscris la vreo unitate de învățământ, fapta de împiedicare putându-se concretiza chiar și în neînscrierea acestuia la școală. Împiedicarea minorului de a urma cursurile învățământului general obligatoriu se poate face prin orice mijloace, inclusiv prin amenințare sau violență fizică. Dacă mijlocul folosit constituie el însuși o infracțiune, se vor aplica regulile concursului de infracțiuni.

Atât retragerea, cât și împiedicarea trebuie să se refere la frecventarea cursurilor învățământului general obligatoriu care, potrivit dispozițiilor art. 24 din Legea nr. 1/2011 a educației naționale[2], cuprinde învățământul primar, învățământul secundar inferior și primii 2 ani ai învățământului secundar superior.

Condiția esențială pentru realizarea laturii obiective a infracțiunii este aceea ca retragerea sau împiedicarea să se facă *în mod nejustificat*. Această condiție

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.
[2] M. Of. nr. 18 din 10 ianuarie 2011.

presupune ca părintele sau persoana căreia i-a fost încredințat minorul să aibă posibilitatea de a-i oferi acestuia din urmă condiții normale pentru a frecventa cursurile școlare (asigurarea unei locuințe, a îmbrăcămintei, a hranei etc.). Numai într-o atare situație se va putea reține că retragerea, respectiv împiedicarea de a urma cursurile școlare au caracter nejustificat.

Urmarea imediată constă într-o stare de pericol pentru dezvoltarea și instruirea minorului.

Forma de vinovăție cu care acționează făptuitorul este intenția, care poate fi directă sau indirectă.

În alin. (2) al textului de incriminare este prevăzută o *cauză de nepedepsire*, care presupune ca inculpatul să asigure reluarea frecventării cursurilor de către minor. Pentru a fi incidentă, este necesar ca asigurarea reluării frecventării cursurilor sa aibă loc *până la finalizarea urmăririi penale*. Introducerea acestei cauze de nepedepsire este justificată de interesul major al minorului de a beneficia de educare prin urmarea cursurilor școlare.

În alin. (3) al art. 380 NCP s-a prevăzut un *caz special de amânare a aplicării pedepsei sau de suspendare a executării pedepsei sub supraveghere*, care are scopul de a asigura minorului posibilitatea de a urma cursurile școlare. Potrivit textului menționat, în situația în care, *până la rămânerea definitivă a hotărârii*, inculpatul a asigurat reluarea frecventării cursurilor de către minor, instanța dispune condamnarea acestuia și amânarea aplicării pedepsei sau suspendarea executării pedepsei sub supraveghere, chiar dacă nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru aceasta.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu reprezintă o incriminare nouă, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Capitolul III. Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate

Art. 381. Împiedicarea exercitării libertății religioase. (1) Împiedicarea sau tulburarea liberei exercitări a ritualului unui cult religios, care este organizat şi funcționează potrivit legii, se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

(2) Obligarea unei persoane, prin constrângere, să participe la serviciile religioase ale unui cult ori să îndeplinească un act religios legat de exercitarea unui cult se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(3) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează obligarea unei persoane, prin violență sau amenințare, să îndeplinească un act interzis de cultul, organizat potrivit legii, căruia îi aparține.

(4) Acțiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

COMENTARIU

Cu câteva modificări, infracțiunea de împiedicare a exercitării libertății religioase din art. 381 NCP are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Împiedicarea libertății cultelor" prevăzută în art. 318 CP 1969.

Comparativ cu norma de incriminare corespondentă din Codul penal din 1969, incriminarea din noua lege penală generală a suferit câteva modificări în privința denumirii marginale, a conținutului normativ și a regimului de sancționare.

Cât privește denumirea marginală, *modificarea* intervenită nu este de esență, ci mai degrabă aceasta a fost reformulată și astfel pusă în acord cu normele constituționale, unde este folosită expresia „credințe *religioase*" (art. 29 din Constituție), și cu actul normativ care reglementează libertatea religioasă și cultele în România (Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor[1]).

Forma simplă a infracțiunii examinate [alin. (1) al art. 381 NCP] a suferit o *modificare* de ordin terminologic, însă conținutul constitutiv a păstrat elementele din reglementarea anterioară. Modificarea intervenită vizează expresia „libertății de exercitare a vreunui cult religios" din vechiul text de incriminare, care a fost înlocuită cu formula „libera exercitare a ritualului unui cult religios".

Ca și în Codul penal din 1969, în forma sa simplă, infracțiunea examinată se realizează prin una dintre următoarele două acțiuni alternative: împiedicarea sau tulburarea liberei exercitări a ritualului unui cult religios. Dacă împiedicarea presupune orice activitate care are ca rezultat înfrânarea, oprirea exercitării ritualului religios, în cazul tulburării, ritualul religios nu este oprit, ci continuă să decurgă, însă în condiții neprielnice, neadecvate.

O cerință esențială pentru existența infracțiunii este aceea ca împiedicarea sau tulburarea să se refere la un cult religios care este organizat și funcționează *potrivit legii*. Actul normativ care reglementează organizarea și funcționarea cultelor în România este Legea nr. 489/2006, care vine astfel și completează norma de incriminare analizată.

Forma agravată prevăzută la alin. (2) al textului de incriminare are un conținut *identic* cu varianta asimilată înscrisă în art. 318 alin. (2) CP 1969, singura *diferență* fiind semnalată în privința regimului sancționator, care în noua lege penală este mai aspru.

Elementul de noutate îl constituie incriminarea faptei de obligare a unei persoane, prin violență sau amenințare, să îndeplinească un act interzis de cultul, organizat potrivit legii, căruia îi aparține. Această nouă incriminare este înscrisă în alin. (3) al textului de incriminare, ca a doua formă agravată a infracțiunii de împiedicare a exercitării libertății religioase[2]. Obligarea, forțarea unei persoane să efectueze actul religios ce îi este interzis de cultul căruia îi aparține implică o constrângere care, potrivit textului de incriminare, trebuie realizată prin unul dintre cele două mijloace expres arătate, amenințare sau violență.

---

[1] M. Of. nr. 11 din 8 ianuarie 2007.

[2] În Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal s-a arătat că incriminarea faptei a fost determinată de semnalarea în practică a unor fapte de genul celei prevăzute ca infracțiune.

Tot ca *element de noutate* se reține că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate, această condiție de procedibilitate nefiind prevăzută în reglementarea anterioară.

Referitor la regimul sancționator, se constată că, în cazul celor două forme ale infracțiunii – forma simplă și cea agravată de la alin. (2) – care au corespondent în Codul penal din 1969, s-a produs o înăsprire a pedepselor.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, dat fiind faptul că în noul Cod penal a fost incriminată o nouă faptă, legea veche apare ca fiind legea favorabilă. Prin regimul sancționator, tot legea veche este cea favorabilă, întrucât, în cazul pedepsei închisorii, prevede limite speciale reduse față de cele din legea nouă.

Art. 382. Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult. Profanarea unui lăcaș sau a unui obiect de cult, aparținând unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de profanare a lăcașurilor sau a obiectelor de cult reprezintă un *element de noutate* în legea penală română, fără corespondent în Codul penal din 1969. Noua incriminare a fost justificată de comiterea de fapte de genul celei descrise în textul art. 382 NCP.

Infracțiunea analizată este prevăzută într-o singură variantă normativă și constă în acțiunea de profanare a unui lăcaș sau a unui obiect de cult ce aparține unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii.

Obiectul material constă în lăcașurile de cult (de exemplu, biserici, moschee, case de rugăciuni etc.) și în obiectele de cult (icoane, moaște etc.). Obiect material poate fi un lăcaș de cult în ansamblul său ori părți componente sau accesorii ale acestuia.

Elementul material al laturii obiective se realizează print-o acțiune de profanare a unui lăcaș sau a unui obiect de cult ce aparține unui cult religios care este organizat și funcționează potrivit legii. A profana un lăcaș sau un obiect de cult înseamnă a pângări, a manifesta lipsă de respect față de lăcașul sau obiectul de cult ce aparține unui cult religios recunoscut de lege.

Acțiunea de profanare, de cele mai multe ori, se realizează prin acte violente care duc la distrugerea, degradarea, deteriorarea lăcașului de cult sau a obiectului de cult (de exemplu, incendierea unei biserici, scrijelirea unei icoane). Acțiunea de profanare poate fi realizată și prin acte fără violență, dar care exprimă lipsă de respect (de exemplu, scrierea unor cuvinte obscene pe fațada sau în interiorul unui lăcaș de cult, urinarea pe o icoană).

Atunci când acțiunea de profanare realizează și conținutul unei alte infracțiuni (distrugere, tulburarea ordinii și liniștii publice), se vor aplica regulile concursului de infracțiuni.

Sub aspectul *laturii subiective*, infracțiunea de profanare a lăcașurilor sau a obiectelor de cult se comite cu intenție – directă sau indirectă –, după cum făptuitorul a urmărit sau doar a acceptat rezultatul faptei sale.

Legea penală mai favorabilă. În condițiile în care profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult reprezintă o incriminare nouă, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 383. Profanarea de cadavre sau morminte. (1) Sustragerea, distrugerea sau profanarea unui cadavru ori a cenușii rezultate din incinerarea acestuia se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Profanarea prin orice mijloace a unui mormânt, a unei urne funerare sau a unui monument funerar se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Cu unele modificări, infracțiunea de profanare de cadavre sau morminte înscrisă în art. 383 NCP are corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Profanarea de morminte" prevăzută în art. 319 CP 1969.

Deosebirea majoră între cele două texte de incriminare rezultă din faptul că în noua lege penală s-a optat pentru separarea ipotezelor de profanare a unui cadavru de cele referitoare la profanarea unui mormânt sau monument funerar. Argumentul care a stat la baza acestei separări, arătat în Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal, este acela că intensitatea atingerii aduse valorilor sociale și ecoul social al faptei sunt diferite în cele două situații.

În privința denumirii marginale, se observă că *a fost preluată* vechea denumire, la care *s-a adus o completare* (prin introducerea termenului „cadavre"), astfel că noua denumire exprimă integral conținutul juridic al infracțiunii înscrise în art. 383 NCP.

Infracțiunea de profanare de cadavre sau morminte este prevăzută în două variante normative – tip și atenuată –, după cum acțiunea făptuitorului vizează un cadavru sau un mormânt, o urnă ori un monument funerar.

În varianta tip, obiectul material al infracțiunii examinate îl constituie un cadavru ori cenușa rezultată din incinerarea acestuia. În norma corespondentă din Codul penal din 1969 nu era prevăzută în mod expres ca obiect material al infracțiunii cenușa rezultată din incinerarea cadavrului, însă atât în literatura de specialitate, cât și în practica judiciară se reținea că prin „cadavru" se înțelege rămășița trupească a celui mort, înainte sau după înhumare ori incinerare, astfel că, și sub legea veche, infracțiunea putea fi reținută atunci când obiectul material era format din cenușa rezultată din cremațiune.

O *altă modificare* intervenită vizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii, care, în noua reglementare a variantei tip, se poate realiza prin trei acțiuni alternative, dintre care doar una are corespondent în incriminarea anterioară. Astfel, dacă în Codul penal din 1969 profanarea de cadavre presupunea

doar o acțiune de profanare, în noua incriminare fapta se poate realiza prin una dintre următoarele acțiuni: sustragere, distrugere sau profanare. Sustragerea semnifică acțiunea de luare a unui cadavru ori a cenușii rezultate din incinerarea acestuia, fără consimțământul celui/celor care au dreptul să dispună de acestea și/sau să efectueze ritualul mortuar. Distrugerea constă în acțiunea de lezare a substanței rămășiței trupești a celui mort, în așa fel încât aceasta încetează să mai existe în materialitatea sa.

În varianta asimilată a infracțiunii, *la fel ca în Codul penal din 1969*, elementul material al laturii obiective poate fi realizat doar printr-o acțiune de profanare, adică pângărirea, manifestarea lipsei de respect față de acele obiecte – mormânt, urnă funerară sau monument funerar – care simbolizează memoria celor dispăruți și exprimă o atitudine de prețuire față de aceștia.

Sub aspectul regimului sancționator, mai întâi se remarcă faptul că profanarea unui cadavru este sancționată mai aspru față de profanarea unui mormânt, a unei urne funerare sau a unui monument funerar, prin aceasta punându-se în evidență gravitatea urmării produse în cazul celor două fapte. În al doilea rând, față de norma corespondentă din Codul penal din 1969, se constată *diferențe* prin aceea că s-au prevăzut amenda ca pedeapsă alternativă în cazul variantei atenuate și limite speciale ale închisorii modificate.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul sancționator, pentru faptele încadrabile în varianta tip a noii incriminări, legea veche este mai favorabilă, iar pentru faptele încadrabile în varianta atenuată, mai favorabilă este legea nouă.

Art. 384. Prelevarea ilegală de țesuturi sau organe. Prelevarea de țesuturi sau organe de la un cadavru, fără drept, se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Infracțiunea de prelevare ilegală de țesuturi sau organe prevăzută la art. 384 NCP nu are corespondent în Codul penal din 1969. Totuși, infracțiunea examinată nu reprezintă o noutate în legea penală română, întrucât fapta de prelevare de țesuturi sau organe de la persoane în viață ori de la cadavre, fără consimțământul dat în condițiile legii, a făcut obiectul unei incriminări din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății (art. 155).

Infracțiunea cu denumirea marginală „Prelevarea ilegală de țesuturi sau organe" este prevăzută într-o singură variantă și constă în fapta de prelevare de țesuturi sau organe de la un cadavru, cu încălcarea prevederilor legale.

În privința *subiectului activ*, se remarcă faptul că în textul de incriminare nu este prevăzută vreo calitate specială a făptuitorului, ceea ce înseamnă că fapta poate fi comisă de orice persoană responsabilă penal. Totuși, dat fiind specificul activității ce formează elementul material al laturii obiective, infracțiunea nu poate fi comisă decât de o persoană care deține cunoștințe medicale necesare pentru realizarea procedurii de prelevare de țesuturi sau organe de pe corpul uman.

Sub aspectul *laturii obiective*, infracțiunea analizată constă într-o acțiune de prelevare de țesuturi sau organe de la un cadavru, fără drept.

Noțiunile de „organ", „prelevare" și „țesut" sunt explicitate din punct de vedere medical în cuprinsul Legii nr. 95/2006, unde, la art. 142 lit. o), q) și u), se prevede că: „organ" este partea diferențiată în structura unui organism, adaptată la o funcție definită, alcătuită din mai multe țesuturi sau tipuri celulare, prezentând vascularizație și inervație proprii. Constituie organ în înțelesul arătat și o parte a unui organ, dacă este destinată utilizării în corpul uman în același scop ca organul întreg, menținându-se cerințele legate de structură și vascularizare; „prelevare" reprezintă recoltarea de organe și/sau țesuturi și/sau celule de origine umană sănătoase morfologic și funcțional, în vederea efectuării unor proceduri de transplant; „țesut" reprezintă gruparea de celule diferențiată, unite prin substanță intercelulară amorfă, care formează împreună o asociere topografică și funcțională. Definițiile date celor trei noțiuni în legea specială vor fi avute în vedere și la analiza infracțiunii de prelevare ilegală de țesuturi sau organe.

O condiție necesar a fi îndeplinită pentru existența infracțiunii analizate, condiție ce decurge din obiectul juridic al acesteia, este ca prelevarea de țesuturi sau organe să se facă de la un cadavru. Noțiunea de *„cadavru"* utilizată în textul de incriminare are înțelesul de *„donator decedat"* în sensul dispozițiilor art. 147 din Legea nr. 95/2006, adică persoana fără activitate cardiacă la care s-a constatat oprirea cardiorespiratorie iresuscitabilă și ireversibilă, confirmată în spital de 2 medici primari, conform protocolului de resuscitare prevăzut de lege, excepție făcând situațiile fără echivoc, și persoana cu activitate cardiacă la care s-a constatat încetarea ireversibilă a tuturor funcțiilor creierului, conform protocolului de declarare a morții cerebrale prevăzut de lege.

O ultimă condiție pentru existența infracțiunii analizate este ca prelevarea de țesuturi sau organe să se facă *fără drept*, adică cu încălcarea prevederilor legale în materie.

Norma de incriminare de la art. 383 NCP are caracterul unei norme-cadru ce se completează cu dispozițiile legii speciale care reglementează condițiile și procedura de prelevare de organe sau țesuturi de la un donator decedat, respectiv Legea nr. 95/2006.

Legea penală mai favorabilă. Comparând regimul sancționator prevăzut în cazul infracțiunii de prelevare ilegală de țesuturi sau organe cu cel prevăzut în norma de incriminare cu un conținut asemănător din legea veche (art. 155 din Legea nr. 95/2006), se constată că legea nouă este mai favorabilă.

Titlul IX. Infracțiuni electorale

Art. 385. Împiedicarea exercitării drepturilor electorale. (1) Împiedicarea, prin orice mijloace, a liberului exercițiu al dreptului de a alege sau de a fi ales se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(2) Atacul, prin orice mijloace, asupra localului secției de votare se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de împiedicare a exercitării drepturilor electorale este reglementată prin dispozițiile art. 385 NCP într-o variantă simplă și o variantă agravată. Varianta simplă are corespondent în dispozițiile art. 107 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată[1], art. 57 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată[2], art. 55 din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată[3], și art. 52 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului[4], iar varianta agravată preia o parte din conținutul reglementării faptei prevăzute de dispozițiile art. 111 din Legea nr. 67/2004, art. 61 din Legea nr. 33/2007 și art. 58 din Legea nr. 35/2008.

În privința elementelor constitutive, în varianta simplă, fapta prezintă un *conținut similar* cu reglementările anterioare, *deosebiri* existând în privința regimului sancționator. În varianta agravată este incriminată doar acțiunea constând în atacul asupra secției de votare, *fără a mai fi incriminate* în forma agravată a infracțiunii de împiedicare a exercitării drepturilor electorale furtul urnei sau al documentelor electorale ori ruperea sigiliilor (fapte care nu erau incriminate anterior nici în Legea nr. 370/2004).

Atât în varianta simplă, cât și în varianta agravată, faptele incriminate pot fi săvârșite prin orice mijloace, neexistând vreo limitare legală a modalităților prin care pot fi realizate împiedicarea liberului exercițiu al dreptului de a alege sau de a fi ales și atacul asupra secției de votare.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal menține aceleași pedepse ca Legea nr. 370/2004.

Raportat la celelalte legi speciale, noul Cod penal reprezintă legea penală mai favorabilă. Astfel, pentru forma simplă, fapta este sancționată cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani, spre deosebire de reglementările anterioare, care

[1] M. Of. nr. 333 din 17 mai 2007.
[2] M. Of. nr. 650 din 12 septembrie 2011.
[3] M. Of. nr. 627 din 31 august 2012.
[4] M. Of. nr. 196 din 13 martie 2008.

prevedeau sancțiunea închisorii de la 6 luni la 5 ani. Caracterul mai favorabil rezultă și din faptul că noua reglementare nu mai prevede pedeapsa interzicerii unor drepturi, care era prevăzută de vechile reglementări. În privința formei agravate nu apare o modificare a limitelor pedepsei, noul Cod penal menținând pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani. *Diferența* constă în faptul că în noul Cod penal este prevăzută, pentru sancționarea formei agravate, pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi, iar această diferență imprimă noii reglementări un caracter mai sever, modificarea reprezentând o așezare în limite normale a tratamentului sancționator, care trebuie să reflecte gravitatea faptei. Pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi este prevăzută în prezent doar pentru forma mai gravă a infracțiunii, nu și pentru forma simplă, astfel cum era prevăzut în reglementările anterioare.

Art. 386. Coruperea alegătorilor. (1) Oferirea sau darea de bani, de bunuri ori de alte foloase în scopul determinării alegătorului să voteze sau să nu voteze o anumită listă de candidați ori un anumit candidat se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Nu intră în categoria bunurilor prevăzute în alin. (1) bunurile cu valoare simbolică, inscripționate cu însemnele unei formațiuni politice.

COMENTARIU

Infracțiunea de corupere a alegătorilor reglementată prin dispozițiile art. 386 NCP are corespondent în dispozițiile art. 109 din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată, art. 58 din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, art. 58 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, și art. 55 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

Articolul 58 din Legea nr. 370/2004 avea un *conținut similar* art. 386 NCP, *diferențe* fiind în privința regimului sancționator.

Raportat la celelalte legi speciale, ca *element de continuitate*, elementul material al faptei în noua reglementare preia posibilitatea săvârșirii infracțiunii prin acțiuni de oferire sau dare de bani, bunuri sau alte foloase, în scopul determinării alegătorului să voteze sau să nu voteze o anumită listă de candidați ori un anumit candidat. Tot ca *element de continuitate*, noua reglementare menține exceptarea bunurilor cu valoare simbolică inscripționate cu însemnele unei formațiuni politice din categoria bunurilor ce pot fi oferite sau date în actul de corupere a unui alegător.

Ca *element de diferențiere*, nu mai este incriminată promisiunea de bani, bunuri sau alte foloase. Aceasta ar putea reprezenta un început de executare și ar atrage existența tentativei, dar, în noua reglementare, *tentativa nu mai este sancționată* penal. De asemenea, tot ca *element de diferențiere*, se remarcă faptul că noua

incriminare a faptei nu mai impune condiția săvârșirii acțiunii de corupere în timpul campaniei electorale. Este evident însă că, datorită scopului special urmărit de făptuitor, acțiunea acestuia trebuie realizată fie în timpul campaniei electorale, fie în intervalul de timp premergător începerii campaniei electorale.

O *altă diferență* are în vedere însăși concepția legiuitorului în privința termenului de „corupere". În reglementările anterioare, infracțiunea privea și acțiunea celui care promite, dă sau oferă, dar și acțiunea celuilalt participant la actul de corupere de a primi. Noua reglementare *dezincriminează* fapta alegătorului de primire de bani, bunuri sau alte foloase.

Diferențe există și în ceea ce privește regimul sancționator, care determină caracterul mai favorabil al noii reglementări.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, cu excepția Legii nr. 370/2004, care avea un conținut identic, noul Cod penal reprezintă legea penală mai favorabilă, de vreme ce exclude din sfera răspunderii penale promisiunea de bani, bunuri sau alte foloase, dar și primirea acestora de către alegător.

În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal are caracter mai favorabil, fiind prevăzută o micșorare a maximului special al pedepsei închisorii. Astfel, fapta este sancționată cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani, spre deosebire de reglementările anterioare, care prevedeau sancțiunea închisorii de la 6 luni la 5 ani. *Spre deosebire însă de vechile reglementări* (exceptând Legea nr. 370/2004, care o prevedea), noul Cod penal stabilește și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi pentru sancționarea infracțiunii.

Art. 387. Frauda la vot. (1) Fapta persoanei care votează:

a) fără a avea acest drept;

b) de două sau mai multe ori;

c) prin introducerea în urnă a mai multor buletine de vot decât are dreptul un alegător

se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează utilizarea unei cărți de alegător sau a unui act de identitate nul ori fals sau a unui buletin de vot fals.

COMENTARIU

Infracțiunea constând în frauda la vot reglementată prin dispozițiile art. 387 NCP are corespondent în dispozițiile art. 109 alin. (2) și art. 110 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată, art. 59 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, art. 59 alin. (1) și art. 60 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, art. 56 alin. (1) și art. 57 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

În noua reglementare, fapta este incriminată într-o variantă simplă și o variantă asimilată, sancționate cu aceeași pedeapsă, *spre deosebire de vechile reglementări* (exceptând Legea nr. 370/2004, al cărei art. 59 avea *conținut identic* celui al art. 387 NCP, inclusiv din punctul de vedere al regimului sancționator), care incriminau aceleași fapte într-o variantă simplă și două variante agravate.

Elementul material al infracțiunii se poate realiza prin mai multe modalități prevăzute alternativ în textul de lege, modalități care *sunt preluate* din reglementările anterioare și reunesc atât elementul material al infracțiunii în formă simplă, dar și cel al modalității agravate, astfel cum erau prevăzute anterior.

Diferențe există în privința regimului sancționator, noul Cod penal prevăzând o reducere a limitelor pedepsei închisorii, dar și posibilitatea sancționării faptei cu amendă. În schimb, noul Cod penal prevede pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal menține aceleași pedepse ca Legea nr. 370/2004, însă reprezintă legea mai favorabilă raportat la celelalte legi speciale, sancțiunea constând în închisoarea de la 6 luni la 3 ani, *spre deosebire de reglementările anterioare*, care sancționau fapta în formă simplă cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani, iar în formă agravată prevedeau pedeapsa închisorii de la 2 la 7 ani. Caracterul mai favorabil al noii reglementări rezultă și din posibilitatea sancționării faptei cu amendă, pedeapsă care nu era prevăzută anterior.

Art. 388. Frauda la votul electronic. Tipărirea şi utilizarea de date de acces false, accesarea frauduloasă a sistemului de vot electronic sau falsificarea prin orice mijloace a buletinelor de vot în format electronic se pedepsesc cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea constând în frauda la votul electronic reglementată prin dispozițiile art. 388 NCP are corespondent în dispozițiile art. 14 din O.U.G. nr. 93/2003 pentru exprimarea votului prin mijloace electronice la referendumul național privind revizuirea Constituției[1].

În ceea ce privește elementele constitutive, noua reglementare are un *conținut identic* cu cel prevăzut în reglementarea anterioară, *deosebiri* existând sub aspectul regimului sancționator.

Infracțiunea se poate realiza, în mod alternativ, prin mai multe modalități: tipărirea și utilizarea de date de acces false, accesarea frauduloasă a sistemului de vot electronic sau falsificarea, prin orice mijloace, a buletinelor de vot în format electronic. Pentru existența infracțiunii în prima modalitate de săvârșire este necesar ca tipărirea datelor de acces false să fie urmată de utilizarea lor. Numai acțiunea

[1] M. Of. nr. 716 din 14 octombrie 2003.

de tipărire nu este suficientă pentru a atrage răspunderea penală, ci este necesară și folosirea acestora la votare, prin accesarea sistemului de vot electronic[1].

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, sancțiunea constând în închisoarea de la 1 la 5 ani, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, care sancționa fapta cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

Art. 389. Violarea confidențialității votului. (1) Violarea prin orice mijloace a secretului votului se pedepsește cu amendă.

(2) Dacă fapta a fost comisă de un membru al biroului electoral al secției de votare, pedeapsa este închisoare de la 6 luni la 3 ani sau amendă și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de violare a confidențialității votului reglementată prin dispozițiile art. 389 NCP are corespondent în dispozițiile art. 108 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată, art. 60 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, art. 57 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, și art. 54 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului.

Față de incriminarea din Legea nr. 370/2004, *nu există deosebiri* nici în privința condițiilor de incriminare, nici a regimului sancționator.

În raport de celelalte legi speciale, noua reglementare preia condițiile de incriminare a faptei prevăzute în reglementările anterioare, cu următoarele *deosebiri*:

– noul Cod penal reglementează infracțiunea într-o formă simplă și o formă agravată;

– delimitarea între cele două modalități de săvârșire a infracțiunii pornește de la criteriul calității subiectului activ al infracțiunii. Astfel, spre deosebire de reglementările anterioare, noul Cod penal sancționează distinct fapta unei persoane oarecare de violare a confidențialității votului, considerând necesară agravarea pedepsei în cazul în care aceeași faptă este comisă de o persoană cu o calitate specială, aceea de membru al biroului electoral al secției de votare. Agravarea răspunderii penale este justificată de faptul că membrilor biroului electoral le incumbă obligația respectării legislației electorale, fiind garanți ai respectării acestor norme[2], iar, pe de altă parte, le este mult mai ușor să săvârșească fapta, având acces la datele și informațiile necesare;

– noua incriminare prevede pedepse mai blânde decât reglementările anterioare. În schimb, pentru forma agravată a infracțiunii, noul Cod penal prevede pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 799.

[2] *Idem*, p. 801.

Legea penală mai favorabilă. Față de Legea nr. 370/2004, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Raportat la celelalte legi, în ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal nu aduce modificări, prevăzând doar o sancționare diferențiată a modalităților de săvârșire a faptei.

Cât privește condițiile de sancționare, chiar dacă noua reglementare incriminează o formă agravată a infracțiunii, pedeapsa închisorii prevăzută pentru sancționarea acesteia pornește de la aceleași limite prevăzute în reglementările anterioare. În plus, pentru forma agravată a infracțiunii este prevăzută, *spre deosebire de reglementările anterioare*, posibilitatea sancționării cu amendă a faptei, ceea ce imprimă noii reglementări un caracter mai favorabil. Pentru forma simplă a infracțiunii, legiuitorul renunță la sancționarea acesteia cu pedeapsa închisorii, cum era prevăzut anterior, fapta fiind sancționată doar cu amendă, ceea ce înseamnă o reglementare a faptei mai favorabilă în noul Cod penal.

Art. 390. Nerespectarea regimului urnei de vot. (1) Deschiderea urnelor, înainte de ora stabilită pentru închiderea votării, se pedepseşte cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Încredințarea urnei speciale altor persoane decât membrilor biroului electoral al secției de votare ori transportarea acesteia de către alte persoane sau în alte condiții decât cele prevăzute de lege se pedepseşte cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de nerespectare a regimului urnei de vot reglementată prin dispozițiile art. 390 NCP are corespondent în dispozițiile art. 112 alin. (1) și art. 113 alin. (1) și (2) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată, art. 61 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, art. 62 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, și art. 59 alin. (1) din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului. Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă și o variantă agravată.

Față de incriminarea din Legea nr. 370/2004, *nu există deosebiri* nici în privința condițiilor de incriminare, nici a regimului sancționator.

În raport de celelalte legi speciale, ca *element de continuitate*, în varianta simplă este preluată din reglementările anterioare posibilitatea săvârșirii infracțiunii prin deschiderea urnelor înainte de ora stabilită pentru închiderea votării. Ca *element de diferențiere*, nu mai este incriminată fapta de utilizare a urnei speciale în alte condiții decât cele prevăzute în lege [care nu era prevăzută decât în art. 112 alin. (1) teza a II-a din Legea nr. 67/2004, nefiind prevăzută în Legea nr. 33/2007 și în Legea nr. 35/2008].

Varianta agravată a infracțiunii *preia* din reglementarea anterioară [art. 113 alin. (1) din Legea nr. 67/2004, în Legea nr. 33/2007 și în Legea nr. 35/2008 nefiind prevăzută o astfel de infracțiune] posibilitatea săvârșirii infracțiunii prin încredințarea urnei speciale altor persoane decât membrilor biroului electoral al secției de votare, precum și transportarea acesteia de către alte persoane decât membrii biroului electoral al secției de votare. Ca *element de noutate*, în noul Cod penal, săvârșirea infracțiunii prin transportarea urnei speciale în alte condiții decât cele prevăzute de lege este prevăzută ca formă agravată [anterior, era prevăzută ca variantă asimilată în alin. (2) al art. 113 din Legea nr. 67/2004].

Deosebiri există și în privința regimului sancționator.

Legea penală mai favorabilă. Față de Legea nr. 370/2004, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Raportat la celelalte legi speciale, în privința condițiilor de incriminare, de vreme ce noul Cod penal nu mai reglementează utilizarea urnei speciale în alte condiții decât cele prevăzute de lege, legea penală mai favorabilă este reprezentată de noile dispoziții penale.

În ceea ce privește regimul sancționator, pentru forma simplă a infracțiunii, sancțiunea prevăzută de noua reglementare nu aduce nicio modificare în privința maximului special al pedepsei, dar în ceea ce privește minimul special, acesta crește de la 6 luni la un an în noul Cod penal. Nu este singura deosebire ce se referă la regimul sancționator. Noua reglementare prevede, ca aspect de noutate, posibilitatea sancționării faptei cu amendă, ceea ce îi imprimă un caracter favorabil. Noul cod prevede însă pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi pentru ambele variante ale infracțiunii.

Pentru forma agravată a infracțiunii, diferențele ce vizează regimul sancționator se referă, pe de o parte, la scăderea limitelor pedepsei închisorii (de la 1 la 5 ani închisoare – cât prevedeau reglementările anterioare – la 3 luni la 2 ani închisoare – cât prevede noul Cod penal), iar, pe de altă parte, la posibilitatea sancționării infracțiunii cu amendă. Aceste aspecte relevă caracterul mai favorabil al noii reglementări.

Art. 391. Falsificarea documentelor şi evidenţelor electorale. (1) Falsificarea prin orice mijloace a înscrisurilor de la birourile electorale se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2)[1] Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează şi înscrierea în copia de pe lista electorală permanentă ori de pe lista electorală complementară a unor persoane care nu figurează în această listă.

(3) Introducerea în uz sau folosirea unui program informatic cu vicii care alterează înregistrarea ori însumarea rezultatelor obţinute în secţiile de votare sau determină repartizarea mandatelor în afara prevederilor legii

[1] Alin. (2) al art. 391 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 35 din Legea nr. 187/2012.

se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Cu aceeași pedeapsă se sancționează introducerea de date, informații sau proceduri care duc la alterarea sistemului informațional național necesar stabilirii rezultatelor alegerilor.

COMENTARIU

Infracțiunea de falsificare a documentelor și evidențelor electorale reglementată prin dispozițiile art. 391 NCP are corespondent în dispozițiile art. 106 alin. (2) și art. 110 alin. (1) din Legea nr. 67/2004 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, republicată, art. 62 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată, art. 56 alin. (1), art. 60 alin. (1), art. 63 alin. (1) și art. 64 alin. (1) din Legea nr. 33/2007 privind organizarea și desfășurarea alegerilor pentru Parlamentul European, republicată, art. 53 alin. (1), art. 57 alin. (1), art. 60 și art. 61 din Legea nr. 35/2008 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului. Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă, o variantă asimilată și două variante agravate.

Incriminarea din Legea nr. 370/2004 avea un *conținut similar* art. 391 NCP, inclusiv sub aspectul regimului sancționator.

Raportat la celelalte legi speciale, noua reglementare preia condițiile de incriminare din reglementările anterioare, cu următoarele *deosebiri*:

– în ceea ce privește varianta simplă a infracțiunii, noul Cod penal *nu mai incriminează* decât falsificarea, prin orice mijloace, a înscrisurilor de la birourile electorale, renunțându-se la incriminarea faptei de tipărire de buletine de vot false (care era prevăzută numai în Legea nr. 67/2004, nu și în Legea nr. 33/2007 și în Legea nr. 35/2008). Cât privește falsificarea unui înscris de la biroul electoral, acest înscris poate fi și un buletin de vot. După cum s-a arătat în literatura de specialitate[1], falsificarea acestuia trebuie să fie susceptibilă de a produce consecințe juridice, iar simpla lui tipărire, care nu este urmată de o altă operațiune, nu este aptă a produce astfel de consecințe și nu atrage existența elementului material al infracțiunii;

– în ceea ce privește realizarea infracțiunii în forma agravată prevăzută în alin. (2), noul Cod penal nu mai prevede condiția săvârșirii faptei „cu știință", mențiune care nu mai este necesară, în condițiile în care „fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede expres"[2];

– pentru forma agravată prevăzută în alin. (3), elementul material se poate realiza, alternativ, fie prin introducerea în uz, fie prin folosirea unui program informatic cu vicii. În reglementările anterioare (Legea nr. 33/2007 și Legea nr. 35/2008, în Legea nr. 67/2004 nefiind incriminată o astfel de faptă), existența infracțiunii depindea de săvârșirea cumulativă a celor două acțiuni, fiind necesar ca introducerea în uz să fie urmată de folosirea programului de calculator cu vicii,

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 808.

[2] Potrivit dispozițiilor art. 16 alin. (6) NCP.

iar săvârșirea numai a uneia dintre acțiuni nu conducea la atragerea răspunderii penale. Noua reglementare nu mai prevede expres că viciile programului informatic pot fi atât aparente, cât și ascunse, dar, de vreme ce nu se face distincție, viciile programului informatic pot avea atât caracter aparent, dar și ascuns;

– deosebiri există și în privința regimului sancționator.

Potrivit art. 393 NCP, tentativa la această infracțiune este pedepsită, reprezentând atât un *element de continuitate* în raport cu unele dintre reglementările anterioare, dar, în același timp, un *element de diferențiere* față de altele, pentru care anterior nu se prevedea sancționarea tentativei [de exemplu, fapta prevăzută în art. 106 alin. (2) din Legea nr. 67/2004 sau cele prevăzute în art. 60 și art. 61 din Legea nr. 35/2008].

Legea penală mai favorabilă. Față de Legea nr. 370/2004, nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Față de celelalte legi speciale, în privința condițiilor de incriminare, nemaifiind sancționată fapta de tipărire de buletine de vot false, noul Cod penal are un caracter mai favorabil. Pe de altă parte, noua incriminare este mai severă în ceea ce privește forma agravată prevăzută în alin. (3), al cărei element material există prin săvârșirea numai a uneia dintre acțiunile care, anterior, trebuiau săvârșite cumulativ pentru a atrage existența infracțiunii.

În ceea ce privește condițiile de sancționare pentru forma simplă, noul Cod penal conține prevederi mai favorabile, deoarece anterior pedeapsa pentru falsificarea documentelor era închisoarea de la 2 la 7 ani, iar acum sancțiunea constă în închisoarea de la unu la 5 ani. Pentru forma asimilată, minimul special al pedepsei închisorii se majorează de la 6 luni la un an și este prevăzută, *spre deosebire de reglementările anterioare*, pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi. Pentru formele agravate, chiar dacă limitele speciale ale pedepsei închisorii sunt identice cu cele prevăzute în reglementarea anterioară, noul Cod penal are caracter mai sever, deoarece prevede, în plus, și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 392. Fapte săvârșite în legătură cu un referendum. Dispozițiile art. 385-391 se aplică în mod corespunzător și în cazul faptelor săvârșite cu prilejul unui referendum.

COMENTARIU

Dispozițiile art. 392 se referă la existența infracțiunilor prevăzute de art. 385-391 NCP în cazul săvârșirii acestora cu prilejul unui referendum. Aceste dispoziții au corespondent în prevederile art. 52-57 din Legea nr. 3/2000 privind organizarea și desfășurarea referendumului[1].

Legea penală mai favorabilă. În reglementarea anterioară nu se regăsesc incriminate faptele săvârșite cu prilejul unui referendum precum: accesarea frauduloasă a sistemului de vot electronic, încredințarea urnei speciale altor persoane

[1] M. Of. nr. 84 din 24 februarie 2000.

decât membrilor biroului electoral al secției de votare ori transportarea acesteia de către alte persoane sau în alte condiții decât cele prevăzute de lege, înscrierea în copia de pe lista electorală permanentă ori de pe lista electorală complementară a unor persoane care nu figurează în această listă, introducerea în uz sau folosirea unui program informatic cu vicii care alterează înregistrarea ori însumarea rezultatelor obținute în secțiile de votare sau determină repartizarea mandatelor în afara prevederilor legii ori introducerea de date, informații sau proceduri care duc la alterarea sistemului informațional național necesar stabilirii rezultatelor alegerilor. Din acest punct de vedere, noul Cod penal conține prevederi mai severe decât reglementarea anterioară.

Art. 393. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 385 și art. 387-391 se pedepsește.

COMENTARIU

Legea penală mai favorabilă. Sancționarea tentativei la infracțiunile prevăzute în art. 385 și art. 387-391 reprezintă *un element de continuitate* între vechea și noua reglementare.

Față de Legea nr. 370/2004, nu se va pune problema legii penale mai favorabile, art. 63 din această lege având un conținut identic cu art. 393 NCP

Raportat la celelalte legi speciale, noul Cod penal nu mai pedepsește tentativa la infracțiunea de corupere a alegătorilor și reprezintă, din acest punct de vedere, legea penală mai favorabilă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U "M. EMINESCU" IASI

Titlul X. Infracțiuni contra securității naționale[1]

Art. 394. Trădarea. Fapta cetățeanului român de a intra în legătură cu o putere sau cu o organizație străină ori cu agenți ai acestora, în scopul de a suprima sau știrbi unitatea și indivizibilitatea, suveranitatea sau independența statului, prin:

a) provocare de război contra țării sau de înlesnire a ocupației militare străine;

b) subminare economică, politică sau a capacității de apărare a statului;

c) aservire față de o putere sau organizație străină;

d) ajutarea unei puteri sau organizații străine pentru desfășurarea unei activități ostile împotriva securității naționale,

se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de trădare reglementată prin dispozițiile art. 394 NCP are corespondent în dispozițiile art. 155 CP 1969.

Ca *element de continuitate*, se observă că în conținutul infracțiunii sunt preluate condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu mici deosebiri ce sunt necesare pentru a garanta sancțiunea penală în toate situațiile ce presupun acte de trădare. Astfel, noul Cod penal, ca și Codul penal din 1969, prevede că, pentru realizarea scopului, este necesară realizarea uneia dintre acțiunile prevăzute alternativ în textul de lege. Noul Cod penal, *spre deosebire de vechea reglementare*, prevede că acțiunea de subminare poate viza și capacitatea de apărare a statului, considerând că și o asemenea acțiune poate fi realizată în vederea atingerii scopului urmărit de făptuitor și poate caracteriza existența infracțiunii de trădare. Cât privește acțiunile prevăzute în art. 394 lit. c) și d), acestea pot fi săvârșite nu numai față de o putere străină (cum era prevăzut în Codul penal din 1969), dar și față de o organizație străină, plecând de la sensul dat acestor noțiuni în doctrină. Astfel, prin putere străină se înțelege un stat străin sau o formație statală străină, iar prin organizație străină se înțelege o grupare străină constituită[2].

Ca *element de diferențiere*, nu mai este prevăzută ca infracțiune de trădare săvârșirea faptelor enumerate în textul de lege de către o persoană fără cetățenie domiciliată pe teritoriul statului român, o astfel de faptă constituind infracțiunea de acțiuni ostile contra statului.

---

[1] Codul penal din 1969 reglementa aceste infracțiuni sub denumirea de „infracțiuni contra siguranței statului".

[2] *O. Loghin, T. Toader*, op. cit., 1997, p. 25.

Și în privința regimului sancționator apar *modificări* în noul Cod penal, care constau în prevederea unei sancțiuni mai blânde.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, deoarece extinde incriminarea și la situații care nu erau prevăzute în Codul penal din 1969 (de exemplu, acțiunea de aservire față de o organizație străină).

În ceea ce privește condițiile de sancționare, în noul Cod penal se găsesc reglementări mai favorabile, deoarece, pe de o parte, nu mai este prevăzută pedeapsa detențiunii pe viață, iar, pe de altă parte, sunt prevăzute limite reduse ale pedepsei închisorii (închisoarea de la 10 la 20 de ani) față de Codul penal din 1969 (care prevedea închisoarea de la 15 la 25 de ani).

Art. 395. Trădarea prin transmitere de informații secrete de stat. Transmiterea de informații secrete de stat unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, precum și procurarea ori deținerea de documente sau date ce constituie informații secrete de stat de către cei care nu au calitatea de a le cunoaște, în scopul transmiterii lor unei puteri sau organizații străine ori agenților acestora, săvârșite de un cetățean român, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de trădare prin transmitere de informații secrete de stat prevăzută de art. 395 NCP are corespondent în reglementarea art. 157 CP 1969.

Reglementarea infracțiunii din noul Cod penal preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu următoarele *deosebiri*:

– în vechea incriminare, fapta prevedea trădarea prin transmiterea de secrete de stat, iar, potrivit legii [art. 150 alin. (1) CP 1969], prin secrete de stat se înțelegea documentele și datele care prezintă în mod vădit acest caracter, precum și cele declarate sau calificate astfel prin hotărâre a Guvernului. În noua reglementare, transmiterea privește informații secrete de stat (art. 178 NCP), care sunt informațiile clasificate astfel, potrivit legii. Rezultă că este exclusă din sfera incriminării penale fapta de transmitere a unor informații care prezintă în mod vădit caracter de secrete de stat, dar care nu sunt clasificate în astfel de informații, potrivit legii;

– noua reglementare restrânge sfera subiectului activ numai la cetățeanul român, nemaifiind prevăzută fapta persoanei fără cetățenie, domiciliată pe teritoriul statului român; în cazul în care un apatrid săvârșește infracțiunea, fapta sa va fi încadrată ca infracțiune de spionaj, potrivit prevederilor art. 400 NCP;

– o altă deosebire privește dezincriminarea formei atenuate a infracțiunii, care consta în săvârșirea aceleași fapte, dar care privesc alte documente sau date care prin caracterul și importanța lor fac ca fapta săvârșită să pericliteze securitatea statului;

– și în privința regimului sancționator apar modificări în noul Cod penal, care constau în prevederea unei sancțiuni mai blânde.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, deoarece restrânge incriminarea, nemaifiind prevăzute anumite situații care erau incriminate în Codul penal din 1969.

Și în ceea ce privește condițiile de sancționare, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, deoarece, pe de o parte, nu mai este prevăzută pedeapsa detențiunii pe viață, iar, pe de altă parte, este prevăzută pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani, spre deosebire de Codul penal din 1969, care prevedea pedeapsa închisorii de la 15 la 25 de ani.

Art. 396. Trădarea prin ajutarea inamicului. Fapta cetățeanului român care, în timp de război:

a) predă teritorii, orașe, poziții de apărare, depozite ori instalații ale forțelor armate române sau care servesc apărării;

b) predă nave, aeronave, mașini, aparate, armament sau orice alte materiale care pot servi purtării războiului;

c) procură inamicului oameni, valori sau materiale de orice fel;

d) trece de partea inamicului sau efectuează alte acțiuni care sunt de natură să favorizeze activitatea inamicului ori să slăbească puterea de luptă a forțelor armate române sau a armatelor aliate;

e) luptă sau face parte din formații de luptă împotriva statului român sau a aliaților săi

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de trădare prin ajutarea inamicului reglementată prin dispozițiile art. 396 NCP are corespondent în reglementarea art. 156 CP 1969. În Codul penal din 1969, infracțiunea era prevăzută într-o variantă simplă și o variantă asimilată. Noua reglementare a infracțiunii reunește cele două variante prevăzute anterior într-una singură, reglementând vechea variantă asimilată ca o modalitate alternativă de săvârșire a elementului material al infracțiunii.

Ca *element de diferențiere*, noua incriminare nu mai prevede existența infracțiunii în cazul în care autorul este o persoană fără cetățenie domiciliată pe teritoriul statului român.

În privința sancțiunii, noul Cod penal nu aduce *nicio modificare* sancțiunii prevăzute în Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. De vreme ce prin noua reglementare nu mai este prevăzută ca infracțiune de trădare prin ajutarea inamicului, ci ca infracțiune de acțiuni ostile contra statului, fapta persoanei fără cetățenie domiciliate pe teritoriul statului român, noul Cod penal conține, din acest punct de vedere, condiții de incriminare mai favorabile. Și din punct de vedere al condițiilor de sancționare, această incriminare este mai favorabilă, infracțiunea de acțiuni ostile contra statului fiind sancționată cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării

unor drepturi, pe când în reglementarea anterioară sancțiunea consta în detențiunea pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 397. Acțiuni împotriva ordinii constituționale. (1) Acțiunea armată întreprinsă în scopul schimbării ordinii constituționale ori al îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat se pedepsește cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Întreprinderea de acțiuni violente împotriva persoanelor sau bunurilor săvârșite de mai multe persoane împreună, în scopul schimbării ordinii constituționale ori al îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat, dacă se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea reglementată prin dispozițiile art. 397 NCP are corespondent în dispozițiile art. 162 și art. 166[1] CP 1969. Infracțiunea este reglementată într-o variantă tip și o variantă atenuată. Pentru reținerea și aplicarea uneia dintre cele două variante, criteriul avut în vedere de legiuitor a fost gravitatea și amploarea acțiunilor întreprinse de subiectul activ. Dacă fapta se rezumă doar la acțiuni violente, suntem în prezența variantei atenuate; dacă, depășind astfel de acțiuni, fapta îmbracă forma unei acțiuni armate, infracțiunea se reține în forma tip.

Ca *element de diferențiere*, noua reglementare incriminează și sancționează distinct acțiunea armată de alte acțiuni violente, spre deosebire de reglementarea anterioară, în care scopul urmărit de autor era cel care determina încadrarea juridică a faptei. Potrivit dispozițiilor art. 397 NCP, scopul ce caracterizează poziția subiectivă a autorului este același în ambele modalități ale infracțiunii: schimbarea ordinii constituționale ori îngreunarea sau împiedicarea exercitării puterii de stat. Un *alt element de diferențiere* constă în prevederea în noua reglementare a condiției „punerii în pericol a securității naționale", care, dacă nu se realizează, conduce la înlăturarea infracțiunii; Codul penal din 1969 nu impunea o astfel de condiție pentru existența infracțiunii.

Sancțiunea închisorii prevăzută pentru forma tip este aceeași ca în Codul penal din 1969, nemaifiind prevăzută detențiunea pe viață, iar în cazul formei atenuate sunt prevăzute limite mai mari ale pedepsei închisorii decât cele prevăzute în reglementarea anterioară.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de sancționare, pentru forma simplă a infracțiunii, chiar dacă nu se modifică limitele pedepsei închisorii, noua reglementare nu mai prevede pedeapsa detențiunii pe viață, ceea ce imprimă noului Cod penal caracterul de lege mai favorabilă. Întrucât, în cazul formei atenuate a infracțiunii, sunt prevăzute limite mai mari ale pedepsei închisorii, noul Cod penal conține, din acest punct de vedere, reglementări mai severe.

Art. 398. Înalta trădare. Faptele prevăzute în art. 394-397, săvârşite de către Preşedintele României sau de către un alt membru al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, constituie infracţiunea de înaltă trădare şi se pedepsesc cu detenţiune pe viaţă sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracţiunea de înaltă trădare *nu are corespondent* în legislaţia anterioară.

Potrivit dispoziţiilor art. 398 NCP, infracţiunea constă în una dintre faptele de trădare, trădare prin transmitere de informaţii secrete de stat, trădare prin ajutarea inamicului sau acţiuni împotriva ordinii constituţionale săvârşite de un subiect activ calificat.

Calitatea subiectului activ reprezintă elementul ce determină incriminarea distinctă şi sancţionarea, în anumite situaţii, mai gravă a faptei. Subiectul activ trebuie să fie Preşedintele României sau să aibă calitatea de membru al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării.

Legea penală mai favorabilă. În condiţiile în care incriminarea analizată nu are corespondent în Codul penal anterior, nu se va pune nici problema legii penale mai favorabile.

Art. 399. Acţiunile ostile contra statului. Faptele prevăzute în art. 394 şi art. 396, săvârşite de un cetăţean străin sau apatrid, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracţiunea de acţiuni ostile contra statului reglementată de art. 399 NCP are corespondent în reglementarea art. 158 CP 1969.

Noua incriminare are un *conţinut aproape identic* cu cel prevăzut în reglementarea anterioară. Un *element de diferenţiere* vizează subiectul activ al infracţiunii, noua reglementare făcând referire la apatrid, fără a diferenţia dacă acesta domiciliază sau nu pe teritoriul României, pe când reglementarea anterioară incrimina ca infracţiune de acţiuni ostile contra statului doar fapta persoanei fără cetăţenie care nu domiciliază pe teritoriul statului român.

Deosebiri există şi în ceea ce priveşte tratamentul sancţionator, noul Cod penal prevăzând o sancţiune mai blândă în comparaţie cu Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce priveşte condiţiile de sancţionare, în noul Cod penal se găsesc reglementări mai favorabile, deoarece, pe de o parte, nu mai este prevăzută pedeapsa detenţiunii pe viaţă, iar, pe de altă parte, sunt prevăzute limite reduse ale pedepsei închisorii (închisoarea de la 10 la 20 de ani) faţă de Codul penal din 1969 (care prevedea închisoarea de la 15 la 25 de ani).

Art. 400. Spionajul. Faptele prevăzute în art. 395, săvârşite de un cetăţean străin sau apatrid, se pedepsesc cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de spionaj reglementată prin dispozițiile art. 400 NCP are corespondent în reglementarea art. 159 CP 1969.

Ca și în vechea reglementare, se face trimitere la infracțiunea de trădare prin transmitere de informații secrete de stat, care este incriminată sub forma spionajului în situația în care este săvârșită de un subiect activ calificat: cetățean străin sau apatrid. *Spre deosebire de reglementarea anterioară*, noul Cod penal incriminează spionajul săvârșit de apatrid, fără a deosebi după împrejurarea că acesta domiciliază sau nu pe teritoriul României.

O *altă deosebire* de reglementare vizează regimul sancționator, care este mult mai blând în comparație cu cel prevăzut de Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. Noul Cod penal reprezintă legea mai favorabilă, deoarece, în privința regimului sancționator, apar importante modificări: pe de o parte, nu mai este prevăzută pedeapsa detențiunii pe viață, iar, pe de altă parte, este prevăzută pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani, spre deosebire de reglementarea anterioară, care prevedea pedeapsa închisorii de la 15 la 25 de ani.

Art. 401. Atentatul care pune în pericol securitatea națională. Atentatul contra vieții săvârșit împotriva unei persoane care deține o funcție de demnitate publică, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepseşte cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de atentat care pune în pericol securitatea națională reglementată de dispozițiile art. 401 NCP are corespondent în reglementarea art. 160 CP 1969.

Noua reglementare preia însă și incriminează *numai* atentatul săvârșit contra vieții, nemaifiind prevăzute faptele îndreptate împotriva integrității corporale și sănătății persoanei. Rațiunea incriminării distincte a acestei fapte îndreptate împotriva vieții este determinată, pe de o parte, de calitatea specială a subiectului pasiv secundar – persoană care deține o funcție de demnitate publică – și, pe de altă parte, de urmarea imediată a infracțiunii – crearea stării de pericol pentru securitatea națională. Funcția de demnitate publică a înlocuit expresia folosită de Codul penal din 1969 „activitate importantă de stat sau altă activitate publică importantă", noua terminologie fiind utilizată cu scopul clarificării noțiunii. Legiuitorul a avut, așadar, în vedere, la incriminarea acestei infracțiuni, nu numai atingerea adusă vieții persoanei, dar și atingerea adusă activității desfășurate de aceasta, cu repercusiuni de amploare pentru securitatea națională[1].

[1] *Al. Boroi*, Drept penal. Partea specială..., p. 656.

În privința regimului sancționator, noul Cod penal nu aduce *nicio modificare*.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal elimină din sfera sancționării penale atentatul săvârșit prin fapte îndreptate împotriva integrității corporale și sănătății persoanei, constituind, din acest punct de vedere, legea mai favorabilă.

Art. 402. Atentatul contra unei colectivități. Atentatul săvârşit contra unei colectivităţi prin otrăviri în masă, provocare de epidemii sau prin orice alt mijloc, în scopul îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat, se pedepseşte cu detenţiune pe viaţă sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de atentat contra unei colectivități reglementată de dispozițiile art. 402 NCP are corespondent în dispozițiile art. 161 CP 1969.

Este preluat și menținut din vechea reglementare elementul material al faptei, dar este eliminată cerința ca oricare dintre mijloacele întrebuințate de făptuitor să fie de natură să slăbească puterea de stat.

Deosebirea esențială dintre cele două reglementări este că noua incriminare impune cerința ca făptuitorul să acționeze urmărind un scop, acela al îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat. Acest scop califică intenția făptuitorului și limitează săvârșirea infracțiunii doar cu intenție directă. Prezența scopului special în structura infracțiunii determină încadrarea ei ca infracțiune contra securității naționale. Dacă în reglementarea anterioară vinovăția autorului putea fi intenția directă sau indirectă, prin modificarea incriminării legale în noul Cod penal, comiterea infracțiunii presupune numai intenția directă, ceea ce înseamnă că autorul trebuie să prevadă și să urmărească, nefiind suficientă doar acceptarea îngreunării sau împiedicării exercitării puterii de stat.

În privința regimului sancționator, noul Cod penal nu aduce *nicio modificare*.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noul Cod penal constituie legea mai favorabilă, deoarece condiționează existența infracțiunii de scopul special urmărit de făptuitor.

Art. 403. Actele de diversiune. Distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntrebuinţare, în întregime sau în parte, prin explozii, incendii sau în orice alt mod, a instalaţiilor industriale, a căilor de comunicaţie, a mijloacelor de transport, a mijloacelor de telecomunicaţie, a construcţiilor, a produselor industriale sau agricole ori a altor bunuri, dacă fapta pune în pericol securitatea naţională, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea prevăzută de art. 403 NCP are corespondent în reglementarea art. 163 CP 1969. Incriminarea actelor de diversiune este preluată din reglementarea anterioară, cu următoarea *deosebire*: în reglementarea anterioară era necesar ca fapta să fie de natură să aducă în orice mod atingere siguranței statului, ceea ce înseamnă că nu era necesar ca posibilitatea producerii urmării să se transforme într-o atingere efectivă adusă siguranței statului[1]. Potrivit noii reglementări, este necesar ca fapta să pună în pericol securitatea națională. Un *element de diferențiere* privește eliminarea din cadrul obiectelor ce pot fi distruse, degradate sau aduse în stare de neîntrebuințare, potrivit noii reglementări, a uzinelor și mașinilor, dar acest aspect nu semnifică o restrângere a incriminării, de vreme ce acestea pot fi incluse în categoria instalațiilor industriale ori a mijloacelor de transport sau a oricăror altor bunuri care sunt incluse în enumerarea din noua reglementare

O *altă deosebire* constă în faptul că noul Cod penal prevede o sancțiune mai blândă în comparație cu Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de sancționare, în noul Cod penal se găsesc reglementări mai favorabile, deoarece, pe de o parte, nu mai este prevăzută pedeapsa detențiunii pe viață, iar, pe de altă parte, sunt prevăzute limite reduse ale pedepsei (închisoarea de la 10 la 20 de ani) față de Codul penal din 1969 (care prevedea închisoarea de la 15 la 25 de ani).

Art. 404. Comunicarea de informații false. Comunicarea sau răspândirea, prin orice mijloace, de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, cunoscând caracterul fals al acestora, dacă prin aceasta se pune în pericol securitatea națională, se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de comunicare de informații false reglementată de art. 404 NCP are corespondent în dispozițiile art. 168[1] CP 1969.

Reglementarea faptei din noul Cod penal preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu următoarea *modificare*, ce privește latura subiectivă a infracțiunii: prin prevederile din noul Cod penal este impusă cerința ca făptuitorul să aibă cunoștință de caracterul fals al știrilor, datelor, informațiilor sau documentelor comunicate ori răspândite. Lipsa acestui element constitutiv conduce la inexistența infracțiunii.

În privința regimului sancționator, noul Cod penal nu aduce *nicio modificare*.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, deoarece prin noul Cod penal este limitată existența infracțiunii numai la situațiile în care făptuitorul cunoaște caracterul fals al informațiilor comunicate, noua reglementare a infracțiunii este mai favorabilă.

[1] *O. Loghin, T. Toader*, op. cit., 1997, p. 47.

Art. 405. Propaganda pentru război. (1) Propaganda pentru război de agresiune, precum şi răspândirea de ştiri tendenţioase sau inventate, în scopul provocării unui război de agresiune, se pedepsesc cu închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează faptele prevăzute în alin. (1), săvârşite în scopul provocării unui război de agresiune împotriva României sau a unui conflict armat intern.

COMENTARIU

Infracţiunea de propagandă pentru război reglementată prin dispoziţiile art. 405 NCP are corespondent în dispoziţiile art. 356 CP 1969.

Infracţiunea este reglementată într-o variantă simplă şi o variantă asimilată, deosebirea dintre ele constând în faptul că în prima situaţie se urmăreşte provocarea unui război de agresiune în care România este stat atacator, iar în a doua situaţie se urmăreşte provocarea unui război de agresiune împotriva României sau un conflict armat intern[1].

Prima diferenţă priveşte reglementarea infracţiunii în noul Cod penal în cadrul infracţiunilor contra securităţii naţionale, spre deosebire de Codul penal din 1969, care includea fapta în categoria infracţiunilor contra păcii şi omenirii.

Din vechea reglementare *sunt preluate* unele modalităţi de săvârşire a elementului material, şi anume infracţiunea se poate realiza fie prin propaganda pentru război de agresiune, fie prin răspândirea de ştiri tendenţioase sau inventate. Noua reglementare a infracţiunii în varianta simplă precizează expres faptul că războiul trebuie să fie un război de agresiune, *spre deosebire de reglementarea anterioară*, ce nu făcea o astfel de precizare. *Nu mai sunt incriminate* însă, ca în reglementarea anterioară, orice alte manifestări săvârşite prin grai, scris, radio, televiziune, cinematograf sau prin alte asemenea mijloace în favoarea dezlănţuirii unui război.

O *altă deosebire* de reglementare se referă la scopul special urmărit de făptuitor, care priveşte provocarea unui război de agresiune şi care limitează săvârşirea faptei numai la intenţia directă a făptuitorului.

De asemenea, noul Cod penal prevede o sancţiune mai blândă în comparaţie cu Codul penal din 1969.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce priveşte condiţiile de incriminare, noul Cod penal constituie legea mai favorabilă, deoarece, pe de o parte, condiţionează existenţa infracţiunii de scopul special urmărit de făptuitor şi, pe de altă parte, nu mai prevede posibilitatea săvârşirii elementului material prin orice alte manifestări în favoarea dezlănţuirii unui război.

În privinţa condiţiilor de sancţionare, de vreme ce în Codul penal din 1969 pedeapsa era închisoarea de la 5 la 15 ani şi interzicerea unor drepturi, iar în noul Cod penal pedeapsa constă în închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, noua reglementare este mai favorabilă.

[1] *V. Dobrinoiu, N. Neagu*, Drept penal. Partea specială..., p. 840.

Art. 406. Compromiterea unor interese de stat. Distrugerea, alterarea ori ascunderea unui document sau înscris în care sunt stabilite drepturi ale statului român în raport cu o putere străină, dacă prin aceasta sunt puse în pericol sau vătămate interesele de stat, se pedepseşte cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de compromitere a unor interese de stat reglementată prin dispozițiile art. 406 NCP are corespondent în dispozițiile art. 168 CP 1969.

Noua reglementare preia condițiile de incriminare din reglementarea anterioară, cu următoarea *deosebire*: dacă în Codul penal din 1969 fapta trebuia să fie de natură a compromite interesele de stat, mai exact să aibă această aptitudine, potrivit reglementării din noul Cod penal, este necesar ca prin săvârşirea faptei să fie puse efectiv în pericol sau vătămate interesele de stat.

Deosebiri există şi în privința regimului sancționator, care este mai aspru prin noua reglementare.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de sancționare, de vreme ce în Codul penal din 1969 pedeapsa era închisoarea de la 5 la 15 ani şi interzicerea unor drepturi, iar în noul Cod penal pedeapsa constă în închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi, vechea reglementare este mai favorabilă.

Art. 407. Divulgarea secretului care periclitează securitatea națională. (1) Divulgarea unor documente sau a unor date care constituie informații secrete de stat, de către cel care le cunoaşte datorită atribuțiilor de serviciu, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepseşte cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Deținerea în afara îndatoririlor de serviciu a unui document ce conține informații secrete de stat, dacă fapta pune în pericol securitatea națională, se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 10 ani.

(3)[1] Divulgarea, fără drept, a unor documente sau date care constituie informații secrete de stat, de către cel care ia cunoştință de acestea în afara îndatoririlor de serviciu, se pedepseşte cu închisoare de la un an la 5 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de divulgare a secretului care periclitează securitatea națională reglementată prin dispozițiile art. 407 NCP are corespondent în dispozițiile art. 169 CP 1969.

Infracțiunea este reglementată într-o variantă simplă şi două variante atenuate, preluate din reglementarea anterioară, cu următoarele *deosebiri*: în ceea ce priveşte faptele prevăzute în alin. (1) şi (2), potrivit noului Cod penal, este necesar ca fapta să pună în pericol securitatea națională, şi nu doar să fie de natură să

[1] Alin. (3) al art. 407 a fost introdus prin art. 245 pct. 36 din Legea nr. 187/2012.

producă acest pericol. Noua incriminare a faptei nu mai prevede ca infracțiune divulgarea unor documente sau date ori deținerea unor documente care nu constituie informații secrete de stat.

În ceea ce privește varianta atenuată prevăzută în alin. (3), este incriminată doar divulgarea – ca element material al faptei –, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care incrimina toate variantele normative ale infracțiunii săvârșite de orice altă persoană. Potrivit noului Cod penal, subiectul activ al acestei forme atenuate nu poate fi decât persoana care ia cunoștință de informațiile secrete de stat în afara îndatoririlor de serviciu.

În ceea ce privește tratamentul sancționator, pentru modalitățile prevăzute în alin. (1) și (2), noul Cod penal nu aduce nicio modificare a sancțiunii, iar pentru varianta prevăzută în alin. (3) prevede un maxim special al pedepsei închisorii mai redus.

Legea penală mai favorabilă. În privința condițiilor de incriminare, noul Cod penal constituie legea mai favorabilă, deoarece nu mai incriminează faptele de divulgare a unor documente sau date sau deținerea unor documente care nu constituie informații secrete de stat.

Pentru varianta prevăzută în alin. (3), noul Cod penal are o reglementare mai favorabilă, de vreme ce prevede un maxim special de 5 ani închisoare, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care prevedea 7 ani ca limită maximă a pedepsei închisorii.

Art. 408. Infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională. (1) Atentatul contra vieții săvârșit împotriva reprezentantului unui stat străin sau altei persoane care se bucură de protecție în conformitate cu convențiile internaționale, aflată în misiune oficială în România, se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Infracțiunile intenționate contra integrității corporale, sănătății sau libertății, săvârșite împotriva unei persoane dintre cele menționate în alin. (1), se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

COMENTARIU

Infracțiunea prevăzută în art. 408 NCP are corespondent în art. 171 CP 1969, care incrimina infracțiunile contra reprezentantului unui stat străin.

Noua reglementare face referire și *extinde* incriminarea la atentatul contra vieții și la infracțiunile intenționate contra integrității corporale, sănătății sau libertății săvârșite împotriva unui subiect determinat prin calitatea de persoană care se bucură de protecție în conformitate cu convențiile internaționale, aflată în misiune oficială în România, cu îndeplinirea a două condiții:

– trebuie să fie o persoană care se bucură de protecție în conformitate cu convențiile internaționale;

– trebuie să se afle în misiune oficială în România.

Spre deosebire de reglementarea anterioară, nu mai sunt incriminate infracțiunile contra demnității și nici infracțiunile din culpă contra integrității corporale, sănătății sau libertății persoanei.

Un *element de diferențiere* între cele două reglementări îl reprezintă incriminarea și sancționarea distinctă a faptelor ce constituie elementul material al infracțiunii, după gravitatea acestora. Astfel, infracțiunile contra vieții îndreptate împotriva persoanei prevăzute în textul de lege sunt sancționate chiar cu detențiunea pe viață, alternativ cu pedeapsa închisorii. Celelalte infracțiuni sunt sancționate distinct cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită, ale cărei limite speciale se majorează cu jumătate.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește tratamentul sancționator, spre deosebire de Codul penal din 1969, care sancționa fapta cu pedeapsa prevăzută de lege pentru fapta săvârșită, al cărei maxim se sporește cu 2 ani, noua incriminare prevede sancțiuni mai aspre. În cazul variantei prevăzute în alin. (2), limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea săvârșită se majorează cu jumătate. Din acest punct de vedere, noul Cod penal conține reglementări mai severe.

În privința aspectelor procesuale, se observă că noul Cod penal nu mai prevede punerea în mișcare a acțiunii penale la dorința exprimată de guvernul străin, ceea ce înseamnă că, și sub acest aspect, noua reglementare este mai severă.

Art. 409. Constituirea de structuri informative ilegale. Inițierea, organizarea sau constituirea pe teritoriul României a unor structuri informative în scopul culegerii de informații secrete de stat ori desfășurarea de către acestea a unei activități de culegere sau prelucrare de asemenea informații, în afara cadrului legal, se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de constituire de structuri informative ilegale prevăzută de dispozițiile art. 409 NCP are corespondent în dispozițiile art. 19 din Legea nr. 51/1991 privind securitatea națională a României.

Incriminarea faptei preia din reglementarea anterioară o parte din activitățile ce pot constitui elementul material al infracțiunii, respectiv inițierea, organizarea sau constituirea pe teritoriul României a unor structuri informative ori desfășurarea de către acestea a unei activități de culegere sau prelucrare de informații secrete de stat, în afara cadrului legal. Nu mai sunt prevăzute activități precum: sprijinirea în orice mod a structurilor informative ilegale sau aderarea la ele, deținerea, confecționarea sau folosirea ilegală de mijloace specifice de interceptare a comunicațiilor. *Spre deosebire de reglementarea anterioară*, noul Cod penal incriminează fapta de constituire a unor structuri informative, fără a mai preciza faptul că acestea trebuie să facă parte din acelea „care pot aduce

atingere siguranței naționale". De asemenea, acțiunea de prelucrare a înlocuit-o pe cea de transmitere prin orice mijloace. O *altă deosebire* constă în faptul că este restrânsă incriminarea doar la faptele care privesc informații secrete de stat, pe când reglementarea anterioară făcea referire la orice informații cu caracter secret sau confidențial.

Un *alt element de diferențiere* îl reprezintă prevederea expresă a scopului urmărit de subiectul activ, acela al culegerii de informații secrete, care trebuie să existe pentru ca inițierea, organizarea sau constituirea structurilor informative să intre sub incidența legii penale. De aici rezultă că aceste activități trebuie săvârșite numai cu intenție directă din punct de vedere subiectiv.

Și în privința regimului sancționator apar *modificări*, fiind prevăzută o sancțiune mai aspră.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noua reglementare este mai favorabilă, deoarece nu mai sunt incriminate anumite activități ce erau prevăzute în Legea nr. 51/1991.

În privința condițiilor de sancționare, noul Cod penal conține reglementări mai severe, deoarece, pe de o parte, sunt prevăzute limite majorate ale pedepsei închisorii (dacă în Legea nr. 51/1991 pedeapsa era închisoarea de la 2 la 7 ani, în noul Cod penal, sancțiunea este închisoarea de la 3 la 10 ani), iar, pe de altă parte, noua incriminare prevede și pedeapsa interzicerii exercitării unor drepturi.

Art. 410. Nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale. (1) Fapta persoanei care, luând cunoștință despre pregătirea sau comiterea vreuneia dintre infracțiunile prevăzute în art. 394-397, art. 399-403 și art. 406-409, nu înștiințează de îndată autoritățile se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Nedenunțarea săvârșită de un membru de familie nu se pedepsește.

(3) Nu se pedepsește persoana care, înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva unei persoane pentru săvârșirea faptei nedenunțate, încunoștințează autoritățile competente despre aceasta sau care, chiar după punerea în mișcare a acțiunii penale, a înlesnit tragerea la răspundere penală a autorului și a participanților.

COMENTARIU

Infracțiunea de nedenunțare a unor infracțiuni contra securității naționale prevăzută de art. 410 NCP are corespondent în reglementarea art. 170 CP 1969.

Noua reglementare preia elementele din reglementarea anterioară, cu următoarele *deosebiri*:

– nedenunțarea este sancționată de legea penală și în cazul în care persoana are cunoștință despre pregătirea uneia dintre infracțiunile prevăzute, spre deosebire de Codul penal din 1969, care incrimina fapta numai dacă omisiunea denunțării privea săvârșirea uneia dintre aceste infracțiuni; toate actele care priveau pregătirea infracțiunii, nedenunțate, nu intrau sub incidența legii penale.

– în privința infracțiunilor a căror nedenunțare este sancționată, noul Cod penal completează lista celor prevăzute în reglementarea anterioară cu infracțiunile de compromitere a unor interese de stat, infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională, divulgarea secretului care periclitează securitatea națională și constituirea de structuri informative ilegale;

– cauza de nepedepsire prevăzută în alin. (2) al art. 410 NCP extinde sfera persoanelor care se bucură de protecția legii penale. Redefinirea termenului de „membru de familie" prin noul Cod penal presupune includerea în această categorie nu numai a soțului și a rudelor apropiate (astfel cum prevedea cauza de nepedepsire din Codul penal din 1969), ci și a persoanelor care au stabilit relații asemănătoare acelora dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc (art. 177 NCP);

– în ceea ce privește a doua cauză de nepedepsire, spre deosebire de Codul penal din 1969, momentul până la care persoana care beneficiază de cauza de nepedepsire poate încunoștința autoritățile competente despre săvârșirea infracțiunii este cel al punerii în mișcare a acțiunii penale, și nu al începerii urmăririi penale, situat în timp anterior punerii în mișcare a acțiunii penale. De aici rezultă o extindere a aplicabilității cauzei de nepedepsire;

– o altă deosebire ce ține de reglementarea cauzei de nepedepsire se referă la acțiunea înlesnită de făptuitor, care nu va fi pedepsită chiar dacă intervine după punerea în mișcare a acțiunii penale. Potrivit Codului penal din 1969, făptuitorul beneficia de cauza de nepedepsire dacă înlesnea arestarea autorului sau a participanților, pe când în noua reglementare este extinsă aplicabilitatea cauzei de nepedepsire la toate activitățile de înlesnire a tragerii la răspundere penală a autorului sau participanților.

În privința sancțiunii, noul Cod penal nu aduce *nicio modificare*.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, noua reglementare este mai severă, deoarece extinde incriminarea și la nedenunțarea actelor ce țin de pregătirea vreuneia dintre infracțiunile prevăzute, dar și la nedenunțarea infracțiunilor prevăzute de art. 406, art. 407, art. 408 și art. 409 NCP, a căror nedenunțare, potrivit Codului penal din 1969 și Legii nr. 51/1991, nu atrăgea existența infracțiunii.

În privința cauzelor de nepedepsire, noul Cod penal conține reglementări mai favorabile, deoarece extinde aplicabilitatea acestor situații.

Art. 411. Cauze de reducere a pedepsei. Dacă persoana care a săvârșit una dintre infracțiunile prevăzute în prezentul titlu înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a autorului sau a participanților, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

COMENTARIU

Cauzele de reducere a pedepsei prevăzute de dispozițiile art. 411 NCP au corespondent în dispozițiile art. 172 alin. (2) CP 1969.

Reglementarea anterioară folosea termenul de „participant" referindu-se la persoana care beneficiază de cauza de reducere a pedepsei. Noul Cod penal face referire la „persoana care a săvârșit vreuna dintre infracțiunile...". Apelând la interpretarea legală[1] a noțiunii de „săvârșire a infracțiunii", nu rezultă o modificare a reglementării în raport de persoana a cărei pedeapsă va fi redusă dacă acționează potrivit legii.

În ceea ce privește însă operația de „înlesnire" care atrage aplicarea cauzei de reducere a pedepsei, noul Cod penal extinde aplicabilitatea acestei cauze la toate situațiile în care persoana respectivă înlesnește aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a autorului sau participanților, *spre deosebire de Codul penal din 1969*, care prevedea că numai înlesnirea arestării atrage reducerea pedepsei.

În privința reducerii limitelor de pedeapsă *nu există nicio modificare*, atât noul Cod penal, cât și Codul penal din 1969 prevăzând reducerea la jumătate a limitelor speciale ale pedepsei.

Legea penală mai favorabilă. Având în vedere faptul că prin noua reglementare cauza de reducere a pedepsei devine aplicabilă în toate situațiile în care, în cursul urmăririi penale, se înlesnește aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a autorului sau participanților, noul Cod penal conține dispoziții mai favorabile.

Art. 412. Sancționarea tentativei. (1) Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul titlu se pedepsește.

(2) Se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunilor prevăzute în art. 395-397, art. 401-403, art. 408 și art. 399 raportat la infracțiunea de trădare prin ajutarea inamicului.

COMENTARIU

Prin dispozițiile art. 412 NCP este reglementată sancționarea tentativei la infracțiunile contra securității naționale, reglementarea având corespondent în dispozițiile art. 173 alin. (1) și (2) CP 1969.

Potrivit alin. (2) al art. 412 NCP, sunt asimilate tentativei anumite acte de pregătire în vederea săvârșirii unora dintre infracțiunile contra securității naționale. Spre deosebire de Codul penal din 1969, noul Cod penal nu mai asimilează tentativei actele de pregătire realizate în vederea comiterii infracțiunii de spionaj.

Legea penală mai favorabilă. În ceea ce privește condițiile de incriminare, deoarece prin noua reglementare nu mai sunt incriminate actele de pregătire realizate în vederea comiterii infracțiunii de spionaj, prevederile noului Cod penal sunt mai favorabile.

[1] Potrivit dispozițiilor art. 174 NCP, „prin *săvârșirea unei infracțiuni* sau *comiterea unei infracțiuni* se înțelege săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice".

Titlul XI. Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate

Capitolul I. Infracțiuni săvârșite de militari

Art. 413. Absența nejustificată. Absența nejustificată a oricărui militar de la unitate sau de la serviciu, care a depășit 4 ore, dar nu mai mult de 24 de ore, în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, se pedepsește cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

COMENTARIU

Cu unele modificări, infracțiunea de absență nejustificată înscrisă în art. 413 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 331 CP 1969. Mai exact, corespondentul incriminării analizate îl reprezintă nu forma tip a infracțiunii de absență nejustificată din legea veche, ci forma agravată a acesteia, prevăzută la alin. (3) al art. 331 CP 1969.

Dacă în Codul penal din 1969 infracțiunea de absență nejustificată era prevăzută în două variante normative, dintre care una – varianta simplă – presupunea comiterea faptei în condițiile obișnuite ale stării de pace, iar cealaltă – varianta agravată – se referea la comiterea faptei în timp de război, în noul Cod penal *a fost preluată numai una* dintre aceste variante, ceea ce a condus la simplificarea structurii infracțiunii.

Eliminarea din conținutul infracțiunii analizate a variantei de comitere a faptei în timp de pace apare ca o consecință a dispozițiilor Legii nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu și trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat[1], act normativ în baza căruia, începând cu data de 1 ianuarie 2007, executarea serviciului militar obligatoriu, în calitate de militar în termen și militar cu termen redus, a fost suspendată.

Analizând comparativ dispozițiile art. 413 NCP cu cele ale art. 331 alin. (3) CP 1969, se constată că infracțiunea de absență nejustificată are un conținut constitutiv asemănător cu cel din reglementarea anterioară. Singura *modificare* adusă se referă la timpul comiterii faptei. Astfel, dacă în reglementarea anterioară condiția de timp cerea ca absența nejustificată să fie comisă în timp de război, în noua reglementare, fapta poate fi comisă atât în timp de război, cât și pe durata stării de asediu sau a stării de urgență. De altfel, în Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal s-a arătat că, în toate textele de incriminare, expresia *„în timp de război"* a fost înlocuită cu expresia *„în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență"*.

[1] M. Of. nr. 1155 din 20 decembrie 2005.

Potrivit art. 185 NCP, prin *„timp de război"* se înțelege durata stării de mobilizare a forțelor armate sau durata stării de război. De asemenea, expresiile *„stare de asediu"* și *„stare de urgență"* sunt definite în art. 2 și art. 3 din O.U.G. nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență[1].

Ca și în reglementarea anterioară, subiectul activ al infracțiunii analizate este *calificat* prin calitatea de militar. Infracțiunea de absență nejustificată poate fi comisă de militarul activ[2] și de militarul concentrat. Participația penală sub forma coautoratului nu este posibilă, infracțiunea de absență nejustificată fiind o infracțiune cu subiect unic. Este însă susceptibilă de participație sub forma instigării și a complicității, instigator sau complice putând fi orice persoană.

Cu excepția modificărilor arătate, toate celelalte elemente constitutive ce țin de obiectul material, latura obiectivă, latura subiectivă și consumarea infracțiunii sunt *identice* cu cele din reglementarea anterioară, astfel că explicațiile teoretice realizate sub Codul penal din 1969 rămân de actualitate.

Sub aspect procesual, potrivit dispozițiilor art. 431 NCP, acțiunea penală în cazul infracțiunii de absență nejustificată se pune în mișcare la sesizarea comandantului. De asemenea, competența de a efectua urmărirea penală aparține organelor de cercetare penală speciale.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, legea nouă este mai favorabilă, deoarece nu mai incriminează fapta de absență nejustificată de la unitate sau serviciu, care a depășit 24 de ore, dar nu mai mult de 3 zile, a militarului în termen sau concentrat, până la gradul de sergent inclusiv.

Prin regimul sancționator, tot legea nouă este mai favorabilă, deoarece prevede pedeapsa amenzii alternativ cu închisoarea, iar în cazul acesteia din urmă limita maximă a fost coborâtă de la 5 la 3 ani.

Art. 414. Dezertarea. (1) Absența nejustificată de la unitate sau de la serviciu, care depășește 3 zile, a oricărui militar se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Dezertarea săvârșită în următoarele împrejurări:

a) de doi sau mai mulți militari împreună;

b) având asupra sa o armă militară;

c) în timpul misiunilor la care participă în afara teritoriului statului român,

se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

(3) În timp de război sau pe un teritoriu pe care a fost proclamată starea de asediu sau de urgență, dezertarea oricărui militar de la unitate sau serviciu care a depășit 24 de ore se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

---

[1] M. Of. nr. 22 din 21 ianuarie 1999.

[2] Conform dispozițiilor art. 3 alin. (3) din Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare (M. Of. nr. 990 din 12 decembrie 2006), militar activ este militarul profesionist, militarul în termen, elevul sau studentul la instituțiile de învățământ din sistemul de apărare și securitate națională (cu excepția elevilor liceelor și colegiilor militare), soldatul sau gradatul militar.

COMENTARIU

Cu câteva modificări și completări, infracțiunea de dezertare înscrisă în art. 414 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 332 CP 1969.

În noul Cod penal, infracțiunea de dezertare este prevăzută într-o formă simplă [alin. (1)] și două forme agravate [alin. (2) și (3)], *spre deosebire de Codul penal din 1969*, unde era structurată în doar două forme, dintre care una tip și una agravată.

În forma sa simplă, infracțiunea de dezertare are un conținut constitutiv identic cu cel din norma corespondentă din reglementarea anterioară [alin. (1) al art. 332 CP 1969], singura *modificare* adusă privește regimul sancționator, care a cunoscut o atenuare. Astfel, infracțiunea de dezertare constă în absența nejustificată de la unitate sau de la serviciu, care depășește 3 zile, a oricărui militar.

În actualul context legislativ, au calitatea de militari și, astfel, pot comite infracțiunea de dezertare militarii profesioniști, militarii în termen, elevii sau studenții la instituțiile de învățământ din sistemul de apărare și securitate națională (cu excepția elevilor liceelor și colegiilor militare), soldații sau gradații voluntari, precum și militarii concentrați.

În alin. (2) al art. 414 NCP a fost introdusă o nouă formă agravată, *fără corespondent în reglementarea anterioară*, care presupune comiterea faptei de dezertare în vreuna dintre următoarele împrejurări: de doi sau mai mulți militari împreună; de un militar având asupra sa o armă militară; în timpul misiunilor la care participă în afara teritoriului statului român.

Comiterea faptei de doi sau mai mulți militari împreună presupune o pluralitate de făptuitori și participarea concomitentă a acestora la realizarea infracțiunii. Această din urmă condiție este îndeplinită atunci când toți participanții, în baza unei înțelegeri prealabile comune, săvârșesc în mod nemijlocit fapta de dezertare (fiecare participant urmând a răspunde în calitate de autor al infracțiunii), precum și atunci când fapta este comisă în condițiile complicității concomitente.

Săvârșirea faptei având asupra sa o armă militară presupune ca, pe timpul absentării nejustificate, făptuitorul să poarte, să dețină asupra sa o armă destinată uzului militar[1].

Cel de-al treilea element circumstanțial agravat se referă la timpul și locul comiterii infracțiunii. Astfel, dezertarea este mai gravă atunci când este comisă în timpul misiunii la care militarul participă și care se desfășoară în afara teritoriului statului român.

Forma mai gravă a infracțiunii, prevăzută la alin. (3) al art. 414 NCP, are un conținut asemănător formei agravate din reglementarea anterioară. *Deosebirea* între cele două texte de incriminare constă în aceea că în noua lege penală fapta de dezertare este mai gravă nu numai atunci când este comisă în timp de război, împrejurare ce se regăsește și în vechea normă de incriminare, ci și atunci când este săvârșită pe un teritoriu pe care a fost proclamată starea de asediu sau de urgență,

[1] Potrivit dispozițiilor art. 2 pct. III subpct. 1 din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor și al munițiilor, republicată, armele militare sunt armele destinate uzului militar.

împrejurări ce nu erau prevăzute în norma corespondentă. Prin adăugarea acestor două împrejurări noi referitoare la locul comiterii faptei – un teritoriu pe care a fost proclamată starea de asediu sau un teritoriu pe care a fost proclamată starea de urgență –, s-a produs o extindere a situațiilor în care infracțiunea examinată dobândește caracter mai grav.

Potrivit dispozițiilor art. 431 NCP, în cazul infracțiunii de dezertare, acțiunea penală se pune în mișcare la sesizarea comandantului.

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, legea veche este mai favorabilă, întrucât nu califica fapta atunci când era comisă de doi sau mai mulți militari împreună, de un militar având asupra sa o armă militară sau în timpul misiunilor la care participa în afara teritoriului statului român, precum și atunci când dezertarea era săvârșită pe un teritoriu pe care a fost proclamată starea de asediu sau de urgență.

Prin regimul de sancționare, legea nouă este mai favorabilă, deoarece, în cazul variantei simple a infracțiunii, a fost prevăzută alternativ și amenda penală și, atât pentru forma simplă, cât și pentru cea agravată de la alin. (3), limita maximă a pedepsei închisorii a fost redusă față de cea din norma corespondentă din Codul penal din 1969.

Art. 415. Încălcarea consemnului. (1) Încălcarea regulilor serviciului de pază, intervenție, însoțire sau de securitate se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) Încălcarea consemnului de către santinela aflată în post la depozitele de armament, muniții sau alte materiale explozive ori în alte posturi de un deosebit interes militar sau de stat se pedepsește cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3) Faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) săvârșite în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență se pedepsesc cu închisoarea de la 3 la 10 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea definită de legiuitor în conținutul art. 415 NCP are corespondent în reglementarea Codului penal din 1969 în infracțiunea cu denumirea marginală „Călcarea de consemn", prevăzută la art. 333.

Denumirea marginală și textul de incriminare din noua reglementare conțin o *actualizare a terminologiei* uzitate, termenul „călcarea" fiind înlocuit cu „încălcarea".

La fel ca în reglementarea anterioară, încălcarea consemnului este o infracțiune care vizează relațiile sociale privind ordinea și disciplina militară, solicitând îndeplinirea în mod corespunzător de către militari a serviciului de pază, intervenție, însoțire sau de securitate.

Infracțiunea examinată are un conținut juridic asemănător cu cel din vechea reglementare, astfel că rămân valabile explicațiile teoretice și jurisprudența anterioare, în măsura în care nu se referă la modificările intervenite.

Subiectul activ al infracțiunii rămâne calificat prin calitatea de militar, însă, referitor la cea de-a doua calitate, respectiv să facă parte din personalul de gardă sau din serviciul de pază, intervenție, însoțire sau de securitate, observăm că a fost înlocuit serviciul de gardă din vechiul text cu serviciul de intervenție, așa cum este definit de regulamentele militare, cuprinzând o sferă mai largă de acțiune.

Pornind de la definițiile unor termeni specifici conținute în Regulamentul serviciului interior – RG2, aprobat prin Ordinul ministrului apărării naționale nr. M.87/2008[1], Anexa nr. 1, în care paza este definită ca totalitatea acțiunilor prin care se asigură securitatea unui obiectiv militar; postul de pază/control reprezintă tot ceea ce i se încredințează unui militar de pază, precum și locul sau porțiunea de teren în care acesta își îndeplinește consemnul; santinela este militarul din pază, pe timpul cât își desfășoară serviciul în postul încredințat; sistemul de pază reprezintă totalitatea elementelor pentru supraveghere, apărare, intervenție, împreună cu relațiile dintre acestea, rezultă că *serviciul de pază* privește organizarea și executarea unui complex de activități menite a asigura securitatea obiectivului.

Serviciul de intervenție privește organizarea unei activități care să susțină, să respingă, să întărească, să blocheze, să înlăture elementele, consecințele, forțele care periclitează securitatea unui obiectiv militar.

Serviciul de însoțire vizează activitatea de escortă, de asigurare suplimentară a protecției unei persoane, a unui bun/obiect, a unui obiectiv etc., de natură a înlătura vulnerabilitatea mijlocului protejat.

Serviciul de securitate constituie ansamblul mijloacelor, modalităților stabilite pentru realizarea a însuși scopului declarat, siguranța obiectivului.

Forma asimilată constând în părăsirea comenzii sau a oricărui alt post de către un militar, prevăzută în alin. (2) al art. 333 CP 1969, *nu se mai regăsește* în conținutul normativ al infracțiunii de încălcare de consemn, ci constituie *infracțiune distinctă*, prevăzută în art. 416 NCP.

Consemnul general privește toate îndatoririle cu caracter permanent prevăzute în regulamentele militare care revin militarilor. *Consemnul particular* privește îndatoririle cu caracter special, particular, stabilite verbal sau în scris de șefi sau comandanți ierarhici.

La forma agravată prevăzută în alin. (2) al art. 415 NCP constatăm că, *spre deosebire de vechea reglementare*, în noul text s-a introdus expresia cu un orizont mai vast *„santinelă aflată în post la depozitele de armament, muniții sau alte materiale explozive ori în alte posturi de un deosebit interes militar sau de stat"*, necircumstanțiindu-se ca santinela să fie doar în serviciul de gardă sau de pază. A fost eliminată și existența posibilității ca fapta să aibă urmări grave, legiuitorul dispunând astfel să fie sancționată încălcarea îndatoririlor de serviciu de către santinela aflată în unul dintre posturile arătate, fără să mai prevadă existența formei agravate și atunci când s-ar fi putut produce urmări grave pe care le-ar avea încălcarea consemnului, prezumându-se că o încălcare a atribuțiilor de serviciu de

[1] M. Of. nr. 815 din 5 decembrie 2012.

către militarul aflat într-un astfel de post este de natură a produce urmări dintre cele mai grave.

Cea de-a doua formă agravată a infracțiunii, prevăzută la alin. (3) al art. 415 NCP – comună variantelor normative din primele două alineate –, sancționează mai aspru săvârșirea faptei în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, având o *sferă de cuprindere mai mare decât cea din reglementarea anterioară*, care se limita doar la faptele săvârșite în timp de război.

Încălcarea consemnului se cercetează numai la sesizarea comandantului, punerea în mișcare a acțiunii penale fiind condiționată de existența unei asemenea sesizări, conform dispozițiilor art. 431 NCP.

Legea penală mai favorabilă. Prin regimul de sancționare, pentru faptele încadrabile în forma simplă a infracțiunii, mai favorabilă este legea nouă, întrucât prevede alternativ și amenda. Pentru faptele încadrabile în forma agravată de la alin. (3), prin condițiile de incriminare, mai favorabilă este legea veche, prin regimul de sancționare, mai favorabilă este legea nouă, întrucât prevede o limită maximă a închisorii mai mică (10 ani) față de cea din legea veche (12 ani). Pentru faptele încadrabile în forma agravată de la alin. (2) al textului de incriminare, se constată că au fost păstrate aceleași limite speciale, astfel că nu se va pune problema legii penale mai favorabile.

Art. 416. Părăsirea postului sau comenzii. (1) Părăsirea de către militar a postului, a serviciului sau a oricărui alt loc în care acesta trebuia să se afle se pedepseşte cu închisoarea de la 3 luni la un an.

(2) Părăsirea comenzii sau a serviciului de permanență de către orice militar se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(3)[1] Faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) săvârşite pe durata stării de asediu sau a stării de urgență se pedepsesc cu închisoare de la 2 la 7 ani, iar dacă au fost săvârşite în timp de război, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea cu denumirea marginală „Părăsirea postului sau comenzii", prevăzută în art. 416 NCP, are corespondență în Codul penal din 1969, regăsindu-se în prevederile art. 333 alin. (2) și (4), intitulat „Călcarea de consemn".

În noua reglementare, fapta de părăsire a postului sau comenzii este incriminată într-o formă simplă și două forme agravate.

Forma simplă incriminează părăsirea de către un militar a postului, a serviciului sau a oricărui alt loc în care acesta trebuia să se afle.

Prima formă agravată [alin. (2) al art. 416 NCP] privește părăsirea comenzii sau a serviciului de permanență de către orice alt militar, iar în situația în care faptele de la alin. (1) și (2) sunt comise în timp de război, pe durata stării de asediu sau a

[1] Alin. (3) al art. 416 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 37 din Legea nr. 187/2012.

stării de urgență, infracțiunea se prezintă în forma agravată prevăzută la alin. (3) al textului de incriminare.

Spre deosebire de vechea reglementare, unde părăsirea comenzii sau a altui post de către militar era sancționată la fel, noua reglementare a prevăzut și sancționat distinct la forma tip de la alin. (1) părăsirea de către un militar a postului, a serviciului sau a oricărui alt loc în care trebuia să se afle, iar la forma agravată conținută de alin. (2) al art. 416, părăsirea comenzii sau a serviciului de permanență de către un militar. Prin urmare, situația în care un militar care se află la comandă sau în serviciu de permanență a fost apreciată de către legiuitor ca prezentând un pericol evident mai mare pentru buna funcționare, îndeplinirea misiunilor de către unitate, prin prisma responsabilităților, atribuțiilor de serviciu, decât cea în care militarul părăsește postul, serviciul sau alt loc în care trebuia să se afle, sancționând mai aspru părăsirea comenzii sau a serviciului de permanență.

Subiect activ al formei simple a infracțiunii nu poate fi decât un militar care este planificat într-un post, serviciu sau care a primit consemnul, dispoziția de a se afla într-un anumit loc. La forma agravată a infracțiunii, subiect activ poate fi numai militarul care se află la comandă sau în serviciul de permanență, astfel că, obligația fiind personală, participația penală nu poate fi decât în forma instigării și a complicității.

Comanda reprezintă actul de conducere, coordonare, organizare a militarilor din subordine, în vederea menținerii capacității de acțiune a unității. *Serviciul de permanență* este organizat potrivit regulamentelor militare, cu scopul de a asigura continuitatea la conducere, menținerea capacității de luptă, de acțiune a unității, indiferent de situație. De regulă, în afara programului de activitate, după orele de program, în zilele libere, la fiecare unitate militară este organizat un serviciu care presupune existența, desemnarea în baza unei planificări anterioare riguroase, aprobată de comandantul unității, a unor cadre militare, în anumite posturi, în anumite funcții, cu sarcini determinate clar.

În conținutul art. 416 alin. (3) teza I, a fost prevăzută varianta agravată a infracțiunii, respectiv dacă faptele de la alin. (1) și (2) au fost comise pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, iar în teza a II-a din același text de lege s-a prevăzut forma cea mai gravă, când faptele au fost comise în timp de război.

Potrivit dispozițiilor art. 431 NCP, punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul infracțiunii de părăsire a postului sau comenzii se face numai la sesizarea comandantului, această sesizare reprezentând o condiție de procedibilitate.

Legea penală mai favorabilă. Pentru forma simplă a infracțiunii, pedeapsa prevăzută de lege este închisoarea de la 3 luni la 1 an în ambele reglementări, însă prin prisma condițiilor de incriminare, este mai favorabilă legea veche.

Pentru forma agravată de la alin. (2) al art. 416 NCP, prin prisma condițiilor de incriminare și a limitelor speciale de pedeapsă, având în vedere că părăsirea comenzii în vechea reglementare era sancționată cu închisoare de la 3 luni la 1 an, în timp ce legea nouă prevede pedeapsa închisorii de la 1 la 5 ani, rezultă că legea mai favorabilă este Codul penal din 1969.

Pentru forma agravată de la alineatul final al art. 416 NCP, prin prisma condițiilor de incriminare, mai favorabilă era legea veche, iar prin prisma regimului de sancționare, mai favorabilă este legea nouă.

Art. 417. Insubordonarea. (1) Refuzul de a executa un ordin cu privire la îndatoririle de serviciu se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă.

(2) În timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, pedeapsa pentru fapta prevăzută în alin. (1) este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Cu unele deosebiri, insubordonarea, prevăzută la art. 417 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 334 CP 1969.

Noul Cod penal a preluat doar parte din conținutul incriminării prevăzute la art. 334 CP 1969, mai concret, dintre cele trei variante normative prevăzute în textul anterior, în noua reglementare au fost preluate doar două, respectiv forma simplă a infracțiunii și forma agravată care se referă la comiterea faptei în timp de război.

Din examinarea comparativă a textelor din vechiul și noul Cod penal care incriminează fapta de insubordonare, se constată că forma simplă a infracțiunii are un *conținut identic* în cele două reglementări, constând în refuzul de a executa un ordin cu privire la îndatoririle de serviciu. Refuzul de a executa ordinul poate fi manifestat activ, atunci când militarul declară verbal sau în scris că nu execută ordinul, sau poate rezulta implicit din atitudinea militarului, atunci când acesta rămâne în stare de pasivitate sau realizează alte acțiuni care împiedică executarea ordinului.

Noțiunea de ordin semnifică o dispoziție obligatorie, scrisă sau verbală, dată de o autoritate militară pentru a fi executată întocmai (Anexa 1 RG3 – Regulamentul disciplinei militare, aprobat prin Ordinul ministrului apărării nr. M.64/2013[1]). Pentru a produce efecte, ordinul trebuie să aibă conținut legal, să aibă forma prevăzută de lege și să emane de la autoritatea competentă a dispune (comandant, superior ierarhic etc.)

Subiect activ al infracțiunii nu poate fi decât un militar care se află în raport de subordonare față de autoritatea militară care a emis ordinul.

În noua reglementare *nu a mai fost preluată* varianta agravată care se referea la comiterea faptei de către un ofițer, maistru militar sau subofițer, de un militar angajat, de doi sau mai mulți militari împreună ori în fața trupei adunate sau dacă fapta are urmări grave.

Forma agravată referitoare la comiterea faptei de insubordonare în timp de război a fost *menținută și extinsă* la alte două situații, respectiv comiterea faptei pe durata stării de asediu sau a stării de urgență.

[1] M. Of. nr. 399 bis din 3 iulie 2013.

Punerea în mișcare a acțiunii penale în cazul infracțiunii de insubordonare este condiționată de existența sesizării comandantului (art. 431 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Prin prisma regimului sancționator, pentru forma simplă a infracțiunii, având în vedere ca în noua lege penală a fost prevăzută alternativ și sancțiunea amenzii, iar limita minimă a pedepsei închisorii a fost coborâtă de la 6 la 3 luni, noul Cod penal apare ca fiind legea mai favorabilă, cu excepția situației în care pedeapsa concretă va fi orientată către maximul special, când legea veche va fi cea favorabilă. Pentru forma agravată au fost menținute limitele speciale ale pedepsei închisorii (de la 2 la 7 ani), însă, prin condițiile de incriminare, legea veche este mai favorabilă.

Art. 418. Constrângerea superiorului. (1) Constrângerea, prin orice mijloace, a superiorului de către inferior sau a șefului de către subordonat, la încălcarea îndatoririlor de serviciu se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârșită de 2 sau mai mulți militari împreună ori în fața trupei adunate sau prin folosirea unei arme se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(3) În timp de război fapta prevăzută în alin. (1) se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani, iar fapta prevăzută în alin. (2) se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 12 ani.

COMENTARIU

Constrângerea superiorului reprezintă o *incriminare nouă*, fără corespondent în Codul penal din 1969. Din analiza conținutului normativ al infracțiunii rezultă că legiuitorul a dorit să incrimineze conduita subordonaților de a-și constrânge superiorii la încălcarea atribuțiilor de serviciu, comportare care este incompatibilă cu normele de conduită militară, cu păstrarea ordinii și disciplinei militare în unitățile militare.

Infracțiunea analizată este prevăzută într-o variantă tip [alin. (1)] și două variante agravate [alin. (2) și (3)], dintre care una este comună formelor înscrise în primele două alineate ale textului de incriminare.

Obiectul juridic al infracțiunii îl constituie relațiile referitoare la ordinea și disciplina militară, care implică respectarea ierarhiei militare și îndeplinirea corespunzătoare a ordinelor și a îndatoririlor de serviciu.

Infracțiunea examinată este lipsită, de regulă, de *obiect material*, întrucât prin comiterea ei este vizată o valoare imaterială. Totuși, atunci când se exercită violențe fizice asupra superiorului sau șefului, infracțiunea va avea și un obiect material reprezentat de corpul persoanei agresate.

Subiect activ poate fi numai militarul care este inferior ori subordonat celui împotriva căruia exercită constrângerea. Participația penală este posibilă doar sub forma instigării și a complicității. Coautoratul nu este posibil, întrucât obligația respectării superiorului sau șefului are caracter personal.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o activitate de constrângere, prin orice mijloace, a superiorului de către inferior sau a şefului către subordonat, la încălcarea îndatoririlor de serviciu. *Constrângerea* constă în determinarea comandantului sau şefului să efectueze silit o activitate pe care altfel nu ar desfăşura-o. Practic, activitatea de constrângere trebuie să fie efectuată de inferior sau subordonat pentru a-l determina pe comandant sau şef să efectueze un act cu încălcarea îndatoririlor de serviciu. În situaţia în care constrângerea comandantului sau şefului se exercită pentru a-l determina pe acesta să îşi îndeplinească în mod corespunzător îndatoririle de serviciu, nu ne vom afla în prezenţa infracţiunii de constrângere a superiorului, ci, eventual, se va reţine una dintre infracţiunile contra persoanei.

Infracţiunea se consumă în momentul în care inferiorul sau subordonatul îşi constrânge superiorul sau şeful, neavând relevanţă dacă cel constrâns şi-a încălcat sau nu atribuţiile de serviciu.

Sub aspectul *laturii subiective*, constrângerea superiorului poate fi comisă doar cu intenţie directă, datorită *scopului special* pe care îl urmăreşte făptuitorul, şi anume determinarea superiorului/şefului la încălcarea îndatoririlor de serviciu.

Forma agravată a infracţiunii din alin. (2) presupune comiterea faptei prevăzute în forma simplă, săvârşită de doi sau mai mulţi militari împreună, în faţa trupei adunate sau prin folosirea unei arme. Circumstanţele menţionate conduc la creşterea gravităţii faptei, fie datorită pluralităţii de făptuitori care acţionează cu mai mult curaj, determinând o creştere a şanselor de reuşită infracţională, fie datorită locului în care este săvârşită, şi anume în faţa trupei adunate, situaţie în care autoritatea pe care o reprezintă comandantul/şeful este mai mult afectată, fie prin mijloacele folosite (arme), care creează o stare de pericol crescută şi transmit o periculozitate sporită din partea făptuitorului.

În alineatul final este prevăzută *varianta agravată comună* pentru ambele forme ale infracţiunii din alin. (1) şi (2), respectiv când acestea au fost comise în timp de război. De remarcat faptul că, în cazul infracţiunii analizate, forma agravată se limitează doar la comiterea faptei în timp de război, nefiind prevăzută şi durata stării de asediu sau a stării de urgenţă, aşa cum se prevede în cazul celorlalte infracţiuni încorporate în prezentul capitol.

Legea penală mai favorabilă. În cazul infracţiunii de constrângere a superiorului, aplicarea legii penale mai favorabile nu se va pune, datorită caracterului de noutate al acestei incriminări.

Art. 419. Abuzul de autoritate. Fapta superiorului sau a şefului care, prin încălcarea atribuţiilor de serviciu, cauzează o vătămare gravă a intereselor legale ale inferiorului sau subordonatului ori îl obligă să încalce îndatoririle de serviciu se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 3 ani.

COMENTARIU

Infracțiunea de abuz de autoritate prevăzută în art. 418 NCP reprezintă o *incriminare nouă*, fără corespondent în Codul penal din 1969.

Infracțiunea analizată este prevăzută într-o singură variantă normativă și constă în fapta superiorului sau a șefului care, prin încălcarea atribuțiilor de serviciu, cauzează o vătămare gravă a intereselor legale ale inferiorului sau subordonatului ori îl obligă să încalce îndatoririle de serviciu.

Prin incriminarea abuzului de autoritate, legiuitorul a urmărit să protejeze valoarea socială reprezentată de forțele armate ale țării, din perspectiva ordinii și disciplinei militare, care implică din partea militarilor cu atribuții de comandă exercitarea îndatoririlor de serviciu în deplină conformitate cu legea și regulamentele militare.

Subiectul activ al infracțiunii examinate este calificat prin dubla calitate de militar cu grad superior sau cu funcție superioară în raport cu subiectul pasiv al infracțiunii. Dat fiind caracterul personal al obligației de îndeplinire a atribuțiilor de serviciu, coautoratul este exclus. Participația penală poate îmbrăca însă forma instigării și a complicității, instigator sau complice putând fi orice persoană, indiferent dacă are sau nu calitatea de militar și, atunci când are o astfel de calitate, indiferent dacă are un grad superior sau o funcție superioară față de subiectul pasiv al infracțiunii.

Subiectul pasiv, la rândul său, este calificat prin calitatea de militar cu grad sau funcție inferior/inferioară autorului abuzului de autoritate.

Elementul material al laturii obiective se realizează fie printr-o inacțiune, atunci când făptuitorul nu îndeplinește o activitate ce intră în atribuțiile sale de serviciu și la care este obligat în virtutea postului sau funcției deținute, fie printr-o acțiune, atunci când îndeplinește defectuos activitatea ce face parte din atribuțiile sale de serviciu. În fiecare caz concret, analizarea elementului material al laturii obiective va implica în mod automat determinarea atribuțiilor de serviciu ale făptuitorului.

Neîndeplinirea activității ce intră în atribuțiile de serviciu ale făptuitorului sau îndeplinirea ei defectuoasă trebuie să aibă ca urmare fie o vătămare gravă a intereselor legale ale inferiorului sau subordonatului, fie obligarea acestuia să își încalce îndatoririle de serviciu. Atingerea, lezarea adusă intereselor legale ale inferiorului sau subordonatului trebuie să aibă caracter grav, aspect ce va fi apreciat în fiecare caz de către organele judiciare.

Obligarea inferiorului sau subordonatului să își încalce îndatoririle de serviciu presupune din partea superiorului sau a șefului o conduită situată în afara legii sau a regulamentelor militare. Pentru existența infracțiunii nu se cere ca inferiorul sau subordonatul să își încalce efectiv îndatoririle de serviciu, ci este suficient să existe o atare probabilitate.

Sub aspectul *laturii subiective*, infracțiunea de abuz de autoritate se comite doar cu intenție, inclusiv atunci când fapta constă în inacțiune. Aceasta, deoarece, potrivit dispozițiilor art. 16 alin. (6) teza a II-a NCP, fapta comisă din culpă constituie

infracțiune numai când legea o prevede în mod expres. Or, în cazul abuzului de autoritate, o atare prevedere nu se regăsește în norma juridică ce îl incriminează.

Legea penală mai favorabilă. În cazul infracțiunii de abuzul de autoritate, problema legii penale mai favorabile nu se va pune, datorită caracterului de noutate al acestei incriminări.

Art. 420. Lovirea superiorului ori a inferiorului. (1) Lovirea superiorului de către inferior sau a șefului de către subordonat, atunci când superiorul sau șeful se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori pentru acte îndeplinite în legătură cu aceste atribuții, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani sau cu amendă.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează și lovirea săvârșită de către superior sau șef împotriva inferiorului sau a subordonatului, atunci când inferiorul sau subordonatul se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori pentru acte îndeplinite în legătură cu aceste atribuții.

(3) Când faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost comise în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime.

COMENTARIU

Infracțiunea de lovire a superiorului ori a inferiorului înscrisă în art. 420 NCP reunește în conținutul său două fapte ce erau incriminate distinct în Codul penal din 1969, în două articole diferite, respectiv art. 335, cu denumirea marginală „Lovirea superiorului", și art. 336, cu denumirea marginală „Lovirea inferiorului". Aceste două infracțiuni din Codul penal din 1969 reprezintă, astfel, corespondentul infracțiunii incriminate în art. 420 NCP.

Ca urmare a reunirii în conținutul său a celor două infracțiuni distincte din Codul penal din 1969, noua infracțiune a fost redenumită, astfel că denumirea „lovirea superiorului ori a inferiorului" exprimă integral conținutul textului de incriminare.

Infracțiunea examinată cuprinde în conținutul său normativ fapta de lovire a superiorului [alin. (1)], fapta de lovire a inferiorului [alin. (2)] și o formă agravată ce este comună celor două fapte distincte [alin. (3)].

La fel ca în reglementarea anterioară, atât subiectul activ, cât și subiectul pasiv al infracțiunii au o calitate specială, aceea de militar cu grad superior sau cu funcție superioară, în cazul faptei de la alin. (1), și, respectiv, cu grad inferior sau cu funcție inferioară, în cazul faptei de la alin. (2).

Fapta de lovire prin care se realizează elementul material al laturii obiective este *identică* cu cea din normele corespondente din reglementarea anterioară, astfel că dezvoltările teoretice în această privință se mențin și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

Deosebirea semnificativă față de normele de incriminare corespondente din legea veche constă în includerea în latura obiectivă a infracțiunii a unei condiții

noi, care cere ca fapta de lovire să fie comisă atunci când *subiectul pasiv se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori pentru acte îndeplinite în legătură cu aceste atribuții*. Cu alte cuvinte, dacă în reglementarea anterioară infracțiunea exista în toate situațiile de lovire a superiorului de către inferior și, invers, de lovire a inferiorului de către superior, în noua reglementare infracțiunea există doar atunci când fapta de lovire are legătură cu atribuțiile de serviciu ale militarului lovit.

Militarul cu grad superior sau cu funcție superioară și, respectiv, militarul cu grad inferior sau cu funcție inferioară se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu atunci când îndeplinesc activități ce țin de aceste atribuții. În timpul cât militarul se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu, lovirea sa va constitui infracțiunea de lovire a superiorului ori a inferiorului, chiar dacă fapta violentă nu are legătură cu activitatea îndeplinită de militar în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Latura obiectivă a infracțiunii analizate se poate realiza și atunci când lovirea este comisă pentru acte pe care militarul persoană vătămată le-a îndeplinit în legătură cu atribuțiile sale de serviciu. În acest caz, militarul persoană vătămată nu se mai află în exercitarea atribuțiilor sale de serviciu, ci se află în afara acestui exercițiu, dar lovirea apare ca o reacție la un act pe care l-a îndeplinit anterior în exercitarea atribuțiilor de serviciu.

O *altă deosebire* privește forma agravată a infracțiunii analizate. Astfel, fapta de lovire a inferiorului, care în Codul penal din 1969 era incriminată într-o singură formă, are în noua reglementare și o formă agravată. Faptele de lovire a superiorului sau a inferiorului dobândesc caracter mai grav atunci când sunt comise în timp de război, împrejurare ce era prevăzută și în legea veche ca circumstanță agravată a faptei de lovire a superiorului, și, în plus, în noua reglementare au mai fost adăugate alte două situații, respectiv pe durata stării de asediu sau a stării de urgență.

O *ultimă deosebire* constă în eliminarea cazului special de necesitate prevăzut de Codul penal anterior în privința infracțiunii de lovire a inferiorului, conform căruia infracțiunea nu exista atunci când fapta de lovire era comisă în timp de război dacă fusese determinată de o necesitate militară.

Legea penală mai favorabilă. Prin prisma condițiilor de incriminare, legea veche este mai favorabilă, întrucât nu prevedea acea condiție ca subiectul pasiv să se afle în exercitarea atribuțiilor de serviciu ori lovirea să fie comisă pentru acte îndeplinite în legătură cu aceste atribuții, iar în cazul loviriii inferiorului nu era prevăzută ca formă agravată comiterea faptei în timp de război. În plus, în noua lege au dobândit caracter grav și faptele comise pe durata stării de asediu sau a stării de urgență.

Sub aspectul regimului sancționator, privită din perspectiva prevederii în noul Cod penal a amenzii penale ca sancțiune alternativă, se reține că legea nouă este mai favorabilă, însă, din perspectiva limitelor speciale ale pedepsei închisorii, mai favorabil este Codul penal din 1969.

Art. 421. Capitularea. Predarea în mâinile inamicului de către comandant a forțelor armate pe care le comandă, lăsarea în mâinile inamicului, distrugerea sau aducerea în stare de neîntrebuințare de către comandant a mijloacelor de luptă sau a altor mijloace necesare pentru purtarea războiului, fără ca vreuna dintre acestea să fi fost determinată de condițiile de luptă, se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Corespondentul infracțiunii denumite „Capitularea", prevăzută la art. 421 NCP, îl constituie incriminarea cu aceeași denumire prevăzută la art. 338 CP 1969.

Textul de incriminare din noul Cod penal are un conținut aproape identic cu cel din norma corespondentă anterioară.

Deosebirile între vechiul și noul text de incriminare sunt doar de ordin terminologic. Astfel, termenul „inamicului" din expresia „lăsarea în mâinile inamicului" a fost preferat în locul termenului „dușmanului", iar expresia „forțelor armate" a fost înlocuită cu expresia „forțelor militare".

În noul Cod penal au fost preluate atât elementele constitutive ale infracțiunii, cât și regimul sancționator din Codul penal din 1969.

La fel ca în reglementarea anterioară, capitularea este o infracțiune care vizează relațiile sociale referitoare la capacitatea de luptă a forțelor armate, solicitând din partea comandanților unor astfel de forțe o comportare caracterizată prin cutezanță și abnegație pe câmpul de luptă.

Obiectul material rămâne același, respectiv mijloacele de luptă sau alte mijloace necesare pentru purtarea războiului, pe care făptuitorul le lasă în mâinile inamicului, le distruge ori le aduce în stare de neîntrebuințare.

După cum se arată expres în textul de incriminare, infracțiunea de capitulare nu poate fi comisă decât de comandantul unor forțe armate. Evident că are o astfel de calitate militarul cu funcție de comandă. Fiind o infracțiune cu subiect unic, în cazul capitularii, coautoratul nu este posibil. Infracțiunea este însă susceptibilă de participație în forma instigării sau a complicității.

Latura obiectivă include, alături de acțiunile alternative constând în predarea în mâinile inamicului de către comandant a forțelor armate pe care le comandă, lăsarea în mâinile inamicului, distrugerea sau aducerea în stare de neîntrebuințare de către comandant a mijloacelor de luptă sau a altor mijloace necesare pentru purtarea războiului, și cerința ca atitudinea făptuitorului să nu fi fost determinată de condițiile de luptă. În afara acestor elemente, pentru existența infracțiunii mai este necesar ca fapta să fie comisă pe câmpul de luptă, condiție ce se desprinde în mod natural din definiția infracțiunii de capitulare.

Din punctul de vedere al *laturii subiective*, infracțiunea de capitulare se comite cu forma de vinovăție a intenției – directă sau indirectă.

Capitularea este susceptibilă de tentativă, iar legea – art. 429 NCP, *la fel ca reglementarea anterioară* [art. 338 alin. (2) CP 1969] – prevede sancționarea ei.

În condițiile în care în noua reglementare infracțiunea de capitulare se prezintă cu un conținut aproape identic celui din reglementarea anterioară, explicațiile teoretice realizate sub Codul penal din 1969 rămân valabile și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

Legea penală mai favorabilă. La fel ca și în legea veche, infracțiunea de capitulare este sancționată alternativ cu detențiunea pe viață sau închisoarea de la 15 la 25 ani, situație în care aplicarea legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 422. Părăsirea câmpului de luptă. Părăsirea câmpului de luptă sau refuzul de a acționa, săvârșite în timpul luptei, ori predarea în captivitate sau săvârșirea altor asemenea fapte de natură a servi cauzei inamicului se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Părăsirea câmpului de luptă, faptă incriminată în art. 422 NCP, are un conținut identic cu cel al infracțiunii cu aceeași denumire, prevăzută la art. 339 CP 1969, text normativ care reprezintă corespondentul infracțiunii examinate.

Ca și în reglementarea anterioară, părăsirea câmpului de luptă presupune, în esență, o conduită lașă, lipsită de devotament din partea militarului aflat pe câmpul de luptă, conduită ce este de natură a slăbi capacitatea de luptă a forțelor armate din care face parte.

Examinând incriminarea faptei de părăsire a câmpului de luptă din vechiul și noul Cod penal, se constată că noua reglementare *a preluat în totalitate* conținutul normei de incriminare corespondente din Codul penal din 1969. Singura *diferență* semnalată vizează termenul „dușman", care a fost înlocuit cu „inamic".

Ca și în reglementarea Codului penal din 1969, subiectul activ al infracțiunii nu poate fi decât un militar care ia parte efectiv la operațiile militare, deoarece numai o persoană aflată într-o astfel de situație poate părăsi câmpul de luptă. Dacă aceste două elemente există, respectiv calitatea de militar și calitatea de participant la operațiile militare, nu interesează gradul militar și nici funcția pe care făptuitorul le are.

Din punctul de vedere al *laturii obiective*, legiuitorul a prevăzut modalități alternative de comitere a infracțiunii, respectiv părăsirea câmpului de luptă, refuzul de a acționa, predarea în captivitate sau o altă asemenea faptă de natură a servi cauzei inamicului. Se observă astfel că elementul material poate fi realizat fie printr-o acțiune (de exemplu, părăsirea câmpului de luptă), fie printr-o inacțiune (de exemplu, refuzul de a acționa). Acțiunea sau inacțiunea care realizează elementul material al laturii obiective nu poate fi comisă decât pe câmpul de luptă și în timpul luptei.

Pentru existența infracțiunii mai este necesar ca acțiunea sau inacțiunea făptuitorului să fie de natură să ajute, să sprijine cauza inamicului. În lipsa acestei condiții, răspunderea penală a făptuitorului nu poate fi angajată, deoarece fapta

nu constituie infracțiunea de părăsire a câmpului de luptă, nefiind întrunite elementele sale constitutive. Infracțiunea este una comisivă, care însă se poate realiza și prin acte omisive (de exemplu, neretragerea la timp din fața inamicului pentru a nu fi luat prizonier).

Prin comiterea oricăreia dintre acțiunile alternative, urmarea imediată care se produce constă în crearea unei stări de pericol pentru capacitatea de luptă a forțelor armate din cadrul cărora face parte și făptuitorul.

Forma de vinovăție ce caracterizează infracțiunea de părăsire a câmpului de luptă este intenția directă sau indirectă.

Potrivit dispozițiilor art. 429 NCP, *la fel ca în reglementarea anterioară*, tentativa la infracțiunea de părăsire a câmpului de luptă se pedepsește.

Față de identitatea de conținut normativ pe care infracțiunea de părăsire a câmpului o are în vechea și în noua lege penală generală, dezvoltările teoretice realizate sub Codul penal din 1969 își păstrează valabilitatea.

Legea penală mai favorabilă. Dată fiind identitatea de conținut și de regim sancționator, în cazul infracțiunii de părăsire a câmpului de luptă, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 423. Zborul neautorizat. (1) Zborul cu o aeronavă aparținând forțelor armate ale statului român, fără prealabilă autorizare, precum și nerespectarea regulilor de zbor, dacă prin aceasta se periclitează securitatea zborului în spațiul aerian sau a aeronavei, se pedepsesc cu închisoare de la unu la 3 ani sau cu amendă.

(2) Dacă fapta a avut ca urmare distrugerea sau degradarea aeronavei, pedeapsa este închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi, iar dacă a avut ca urmare un dezastru, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Zborul neautorizat, incriminat în art. 423 NCP, are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire prevăzută la art. 340 CP 1969.

Sub aspectul structurii, conținutul normativ al infracțiunii nu a suferit *nicio modificare*, aceasta fiind prevăzută în cuprinsul a două alineate, dintre care primul este alocat formei simple, iar alin. (2) este rezervat formelor agravate.

În noua reglementare, zborul neautorizat are un conținut constitutiv aproape identic cu cel din norma corespondentă din Codul penal din 1969, *modificările* aduse vizând conținutul uneia dintre formele agravate [alin. (2) teza I] și regimul sancționator. Astfel, în cazul formei agravate prevăzute la alin. (2) teza I, se constată că expresia *„urmări grave"* din reglementarea anterioară a fost înlocuită cu expresia *„distrugerea sau degradarea aeronavei"*. Prin această modificare a fost precizată în mod clar urmarea specifică a formei agravate, expresia din vechea reglementare având un caracter generic, ce putea determina interpretări diferite.

Conținutul normativ al formei simple a infracțiunii examinate este identic cu cel din norma corespondentă din legea veche, astfel că toate dezvoltările teoretice, dar și cele jurisprudențiale rămân de actualitate.

Infracțiunea de zbor neautorizat este menită să ocrotească relațiile sociale privind capacitatea de luptă a forțelor aeriene ale statului român, relații care impun ca activitatea de zbor a aeronavelor militare române să se desfășoare în conformitate cu autorizarea prealabilă, cu respectarea planului de zbor, precum și a celorlalte reguli de zbor.

Subiectul activ al infracțiunii de zbor neautorizat este circumstanțiat prin calitatea de militar aparținând unei unități de aviație militară. În varianta realizării faptei printr-un zbor cu încălcarea regulilor, subiect activ poate fi și militarul care dirijează zborul de la sol. Fapta comisă de un civil va fi încadrată în infracțiunea de furt, deoarece acesta realizează o acțiune de sustragere a aparatului de zbor. Participația penală este posibilă în forma instigării și a complicității, fără ca instigatorul sau complicele să necesite vreo calitate specială. Coautoratul este calificat, în sensul că fiecare coautor trebuie să aibă calitatea specială cerută subiectului activ.

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de efectuare a unui zbor al unei aeronave fără autorizare prealabilă, adică în lipsa aprobării zborului de către cei în drept, sau prin efectuarea unui zbor cu încălcarea regulilor de zbor, respectiv a planului de zbor. În această din urmă variantă există aprobarea prealabilă de zbor, însă nu sunt respectate regulile de zbor, ceea ce conduce la punerea în pericol a securității zborului ori a aeronavei. Indiferent de modalitatea de realizare a elementului material – fără autorizarea prealabilă ori cu încălcarea regulilor de zbor –, zborul trebuie să se efectueze cu o aeronavă ce aparține forțelor armate ale statului român.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru deplasarea normală a aeronavelor în spațiul aerian, pentru integritatea acestora și, în cele din urmă, pentru capacitatea de luptă a forțelor armate.

Caracterul mai grav al infracțiunii de zbor neautorizat decurge din urmarea produsă. Astfel, potrivit alin. (2) teza I, fapta este mai gravă atunci când a avut ca urmare *distrugerea sau degradarea aeronavei*, iar conform tezei a II-a a aceluiași alineat, dobândește caracter grav fapta care a avut ca urmare un *dezastru*. Termenul „dezastru" este definit în art. 254 alin. (2) NCP ca fiind distrugerea sau degradarea unor bunuri imobile ori a unor lucrări, echipamente, instalații sau componente ale acestora și care a avut ca urmare moartea sau vătămarea corporală a două sau mai multor persoane.

Tentativa în cazul infracțiunii de zbor neautorizat, *la fel ca în reglementarea anterioară*, este pedepsită de lege (art. 429 NCP).

Atât în cazul formei simple, cât și al celor două forme agravate ale infracțiunii de zbor neautorizat au intervenit *modificări* semnificative în privința regimului sancționator. Astfel, legea nouă prevede pentru forma simplă pedeapsa amenzii alternativ cu închisoarea cu un minim special mai ridicat decât în reglementarea anterioară, respectiv 1 an față de 3 luni anterior, precum și un maxim special de 3 ani, față de 2 ani în legea veche. Pentru forma agravată din legea nouă, la teza

I se prevede pedeapsa închisorii de la 5 la 10 ani și pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi, comparativ cu vechea reglementare, unde se prevedea doar pedeapsa principală a închisorii de la 1 la 5 ani, iar la teza a II-a pedeapsa este de la 10 la 20 de ani închisoare și interzicerea exercitării unor drepturi în reglementarea actuală, față de închisoare de la 5 la 15 ani și interzicerea unor drepturi, în legea anterioară.

Legea penală mai favorabilă. Caracterul mai favorabil al legii penale, în situația în care condițiile de incriminare s-au păstrat, se impune a fi examinat doar prin prisma regimului sancționator. Pentru forma simplă a zborului neautorizat, din perspectiva prevederii în noul Cod penal a amenzii penale ca sancțiune alternativă, se reține că legea nouă este mai favorabilă, însă, din perspectiva limitelor speciale ale pedepsei închisorii, mai favorabil este Codul penal din 1969. Pentru formele agravate, reținând că în noua lege penală generală regimul sancționator este mult mai aspru, legea mai favorabilă este Codul penal din 1969.

Art. 424. Părăsirea navei. (1) Părăsirea unei nave militare în caz de naufragiu de către comandant, înainte de a-şi fi exercitat până la capăt îndatoririle de serviciu, precum şi de către orice alte persoane ce fac parte din echipajul navei, fără ordinul comandantului, se pedepseşte cu închisoarea de la unu la 5 ani.

(2) Dacă fapta este săvârşită în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea denumită „Părăsirea navei", prevăzută la art. 424 NCP, are un conținut normativ aproape identic cu cel al infracțiunii cu aceeași denumire, prevăzută la art. 341 CP 1969, care astfel reprezintă corespondentul incriminării analizate.

În forma sa tip [alin. (1)], infracțiunea examinată *a preluat* definiția din textul corespondent din Codul penal din 1969 [art. 341 alin. (1)]. *Modificarea* adusă primului alineat al textului de incriminare privește regimul sancționator, care a cunoscut o agravare, prin aceea ca limita minimă specială a fost majorată de la 6 luni la 1 an închisoare, în timp ce limita maximă specială a rămas la același nivel – 5 ani închisoare.

Tot referitor la forma infracțiunii prevăzută la alin. (1), se observă o *diferență* ce ține de modul de exprimare, prin aceea că expresia „orice alte persoane ce fac parte din echipajul navei" a fost preferată în locul expresiei „orice persoană ce face parte din echipajul navei", utilizată în Codul penal din 1969, fără ca această modificare să afecteze conținutul infracțiunii.

Infracțiunea analizată privește relațiile sociale referitoare la capacitatea de luptă a forțelor armate, prin îndatoririle care revin unui comandant, dar și echipajului în caz de naufragiu, respectiv cele de înlăturare a pericolului, de salvare a navei, aeronavei în situația în care pericolul scufundării navei sau al prăbușirii

aeronavei este iminent; echipajul nu poate părăsi nava sau aeronava fără ordinul comandantului; pierderea unei nave sau aeronave, a echipajului înseamnă diminuarea capacității de luptă a forțelor armate române.

Părăsirea navei este comisă de un *subiect activ calificat* în persoana comandantului sau a membrilor unui echipaj al unei nave sau aeronave. Participația penală este posibilă sub toate formele, cu precizarea că forma coautoratului poate fi realizată atunci când fapta este comisă de membrii echipajului navei sau aeronavei.

Dată fiind identitatea de conținut, dezvoltările teoretice și jurisprudența în materie își vor menține valabilitatea și în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

În alin. (2) al textului de incriminare este înscrisă forma agravată a infracțiunii, care presupune săvârșirea faptei de părăsire a navei în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență. *Spre deosebire de norma corespondentă din legea veche*, ca și în cazul altor infracțiuni săvârșite de militari, forma agravată a infracțiunii de părăsire a navei a cunoscut o extindere la alte două situații, respectiv comiterea faptei pe durata stării de asediu sau a stării de urgență.

Tentativa în cazul infracțiunii de părăsire a navei, *la fel ca în reglementarea anterioară*, este pedepsită de lege (art. 429 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Legea nouă sancționează forma simplă a infracțiunii cu închisoare de la 1 la 5 ani, în timp ce vechiul text de incriminare prevedea pedeapsa închisorii de la 6 luni la 5 ani, astfel că legea mai favorabilă este Codul penal din 1969.

În cazul formei agravate, prin condițiile de incriminare, dată fiind extinderea situațiilor în care fapta dobândește caracter grav, mai favorabilă este legea veche, însă, prin prisma regimului sancționator, mai favorabilă este legea nouă, întrucât nu mai prevede alternativ și detențiunea pe viață, iar limitele speciale ale închisorii au fost reduse.

Art. 425. Părăsirea comenzii. (1) Părăsirea comenzii de către comandantul unei nave militare sau al unei grupări de nave militare, în situații care ar fi putut periclita nava militară sau navele militare ori echipajul acestora, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) În cazul în care părăsirea comenzii s-a săvârșit în timpul luptei, de către comandantul unei nave militare sau al unei grupări de nave militare, pedeapsa este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Părăsirea comenzii, incriminată în art. 425 NCP, are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 342 CP 1969.

Infracțiunea are ca obiect juridic relațiile sociale privind capacitatea de luptă a forțelor armate ale statului, comandantului unei nave, aeronave sau unui grup de nave ori aeronave revenindu-i obligația de a păstra în permanență comanda,

implicit de a lua deciziile care se impun, în vederea evitării punerii în pericol a navei, aeronavei, echipajului acestora.

O examinare comparativă a textelor de incriminare din vechea și noua lege penală generală permite a se constata că infracțiunea de părăsire a comenzii are un conținut identic. În cazul formei simple [alin. (1)] a infracțiunii examinate, atât elementele constitutive, cât și regimul sancționator din Codul penal anterior *au fost preluate* în noua reglementare, astfel că abordarea teoretică și jurisprudența consacrate sub legea veche rămân de actualitate.

La fel ca în reglementarea anterioară, infracțiunea de părăsire a comenzii nu poate fi comisă decât de comandantul unei nave (aeronave) militare sau al unei grupări de nave (aeronave) militare, fiind astfel un *subiect calificat*. Calitatea de comandant cerută de lege subiectului activ este dată de funcția deținută, și nu de gradul militar pe care îl are cel care se află la comanda navei (aeronavei) ori al grupării de nave (aeronave). Fiind o infracțiune cu subiect unic, părăsirea comenzii nu poate fi comisă în forma coautoratului. Instigarea și complicitatea sunt posibile, instigatorului sau complicelui nefiindu-i cerută vreo calitate specială.

Latura obiectivă a infracțiunii analizate presupune acțiunea de părăsire a comenzii de către comandantul unei nave (aeronave) militare sau al unei grupări de nave (aeronave) militare. Părăsirea comenzii implică o atitudine pasivă, de neîndeplinire de către comandant a atribuțiilor ce îi sunt conferite de funcția deținută. Esențial pentru existența infracțiunii este ca părăsirea comenzii să aibă loc în situații ce ar fi putut pune în pericol nava (aeronava) militară sau navele (aeronavele) militare ori echipajul acestora.

Legiuitorul nu condiționează existența infracțiunii de producerea vreunui rezultat, ci raportează părăsirea comenzii de către comandant la crearea unei situații de pericol pentru navă, aeronavă sau echipaj.

În cazul formei agravate a infracțiunii analizate [alin. (2)], ce presupune comiterea faptei în timpul luptei, față de norma corespondentă din legea veche, se remarcă o singură *diferență* în privința regimului sancționator. Astfel, dacă în textul vechi pedeapsa la această formă agravată era detențiunea pe viață alternativ cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi, în noua reglementare, pedeapsa prevăzută este închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

Infracțiunea de părăsire a comenzii este susceptibilă de *tentativă*, pe care legea o sancționează (art. 429 NCP), *la fel ca în reglementarea anterioară* (art. 346 CP 1969).

Legea penală mai favorabilă. În cazul formei simple a infracțiunii, în condițiile în care regimul sancționator din legea veche a fost păstrat, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

În cazul formei agravate, dată fiind modificarea adusă regimului sancționator în sensul atenuării acestuia, legea nouă este mai favorabilă.

Art. 426. Neluarea măsurilor necesare în operațiunile navale. Fapta comandantului unei nave militare sau grupări de nave militare care, fără a fi fost oprit prin vreun ordin sau fără a fi fost împiedicat de misiunea specială pe care o avea:

a) nu ia măsurile necesare să atace, să lupte împotriva inamicului, să ajute o navă a statului român sau a unei țări aliate, urmărită de inamic ori angajată în luptă;

b) nu ia măsurile necesare pentru a distruge un convoi inamic;

c) nu urmărește navele de război sau comerciale ale inamicului

se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Cu unele modificări, infracțiunea denumită „Neluarea măsurilor necesare în operațiunile navale", prevăzută la art. 426 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire prevăzută la art. 343 CP 1969.

Comparând cu norma corespondentă din Codul penal din 1969, se constată că în noua reglementare s-a realizat o mai bună sistematizare a textului, prin introducerea unei enumerări punctuale a modalităților alternative de comitere a infracțiunii. Totodată, se remarcă faptul că a fost înlocuit termenul „dușman" cu cel de „inamic", realizându-se astfel o adaptare la terminologia uzitată în domeniul forțelor armate, în manualele de luptă, în studiile de specialitate etc.

Cu excepția diferențelor anterior evidențiate și a modificării intervenite în privința regimului sancționator, în noua reglementare infracțiunea analizată are un *conținut identic* cu cel din Codul penal din 1969, astfel că toate explicațiile teoretice, dar și cele jurisprudențiale rămân de actualitate.

Infracțiunea de neluare a măsurilor necesare în operațiunile navale privește relațiile sociale referitoare la capacitatea combativă a forțelor armate, care implică atitudinea, curajul, intervenția unui comandant al unei nave sau aeronave de a lua măsurile care se impun pentru angajarea în luptă, de a distruge un convoi inamic, respectiv de a urmări navele de război sau comerciale inamice.

Sub aspect obiectiv, infracțiunea examinată se realizează printr-o inacțiune, ce se concretizează în neluarea de către comandant a măsurilor pentru îndeplinirea sarcinilor, a îndatoririlor ce îi revin, a misiunii de luptă primite, a urmăririi inamicului. O atare comportare din partea comandantului unei nave militare sau al unei grupări de nave militare va conduce, în final, la diminuarea capacității de luptă a forțelor armate române.

Potrivit dispozițiilor art. 430 NCP, incriminarea analizată are aplicabilitate și în cazul aeronavelor militare.

Legea penală mai favorabilă este reprezentată de noul Cod penal, care prevede o sancțiune mai blândă, respectiv închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi, în comparație cu norma din Codul penal din 1969, care

prevedea pedeapsa detențiunii pe viață alternativ cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 427. Coborârea pavilionului. Coborârea pavilionului în timpul luptei, în scopul de a servi cauza inamicului, săvârșită de către comandantul unei nave militare sau al unei grupări de nave militare, precum și de către orice altă persoană ambarcată, se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea de coborâre a pavilionului, înscrisă în art. 427 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 344 CP 1969.

Analizând textele ce incriminează fapta în vechiul și noul Cod penal, se constată că au un conținut aproape identic. Și în cazul infracțiunii analizate, ca de altfel și în cazul altor infracțiuni comise de militari, termenul „dușman" a fost înlocuit cu unul sinonim, acela de „inamic". O altă *deosebire* față de norma de incriminare corespondentă din Codul penal din 1969 privește regimul sancționator, care a cunoscut o atenuare, ca urmare a eliminării detențiunii pe viață și a reducerii limitelor speciale ale pedepsei închisorii.

Infracțiunea cu denumirea marginală „Coborârea pavilionului" privește capacitatea de luptă a forțelor armate, care implică din partea persoanelor îmbarcate pe o navă militară, precum și a comandantului navei o atitudine combativă în timpul luptei, cu păstrarea ridicat a pavilionului navei.

Obiectul material al infracțiunii examinate este reprezentat de pavilionul navei asupra căruia se realizează acțiunea de coborâre. Pavilionul navei este drapelul de luptă al navei militare, confecționat din pânza de arțar, având o dimensiune potrivită cu rangul navei.

Coborârea pavilionului atunci când se realizează în timpul luptei semnifică abandonarea luptei, acceptarea înfrângerii din partea navei militare pe care se află făptuitorul.

Infracțiunea examinată are prevăzut un scop special – *acela de a servi cauza inamicului* –, care, dacă este înfăptuit, conduce la diminuarea certă a capacității de luptă a forțelor armate. Totodată, scopul special cu care acționează făptuitorul califică vinovăția acestuia la intenția directă.

Tentativa în cazul infracțiunii de coborâre a pavilionului este pedepsită de lege (art. 429 NCP), *la fel ca în reglementarea anterioară* (art. 346 CP 1969).

Față de continuitatea elementelor componente ce caracterizează infracțiunea supusă prezentei analize, dezvoltările teoretice și practica judiciară în materie rămân de actualitate.

Legea penală mai favorabilă. Prin prisma regimului sancționator, mai favorabilă este legea nouă, care prevede pedeapsa cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi, pe când legea anterioară prevedea detențiunea pe viață alternativ cu închisoarea de la 15 la 25 de ani și interzicerea unor drepturi.

Art. 428. Coliziunea. (1) Fapta comandantului unei nave militare sau a oricărei persoane aflate la bordul navei, care a produs o coliziune sau punerea pe uscat a navei, dacă fapta a avut ca urmare avarierea gravă a acesteia, se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) În cazul în care fapta prevăzută în alin. (1) a fost săvârşită din culpă, pedeapsa este închisoarea de la 6 luni la 3 ani.

(3) Fapta prevăzută în alin. (1) săvârşită în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă, se pedepseşte cu închisoarea de la 10 la 20 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea cu denumirea marginală „Coliziunea", prevăzută la art. 428 NCP, are corespondent în Codul penal din 1969 în incriminarea cu aceeași denumire prevăzută la art. 345.

Textul de incriminare al infracțiunii examinate are un conținut asemănător celui al infracțiunii corespondente din legea penală generală anterioară.

Ca și în reglementarea anterioară, infracțiunea analizată presupune producerea unei coliziuni sau punerea pe uscat a unei nave de către comandant sau de oricare altă persoană aflată la bordul navei, cu consecința avarierii grave a respectivei nave. *Coliziunea* înseamnă ciocnirea, impactul navei cu o altă navă ori cu un alt corp, iar *punerea pe uscat a navei* semnifică eșuarea navei, imobilizarea acesteia în așa fel încât să nu mai poată fi continuată navigația.

O *primă deosebire* constă în înlăturarea din textul ce incriminează forma simplă a infracțiunii a expresiei *„urmări grave"*, care în vechea normă reprezenta una dintre cele două urmări alternative ale faptei ilicite.

O *altă modificare* este dată de inversarea ordinii în care sunt redate variantele normative în noul Cod penal. Astfel, dacă în reglementarea anterioară forma tip era reprezentată de comiterea faptei din culpă, iar săvârșirea cu intenție constituia o formă agravată, în noul Cod penal forma tip este condiționată de intenția făptuitorului, în timp ce comiterea faptei din culpă constituie o formă atenuată a infracțiunii.

În alineatul final este prevăzută forma agravată a infracțiunii la care, față de reglementarea anterioară, care prevedea comiterea faptei în timp de război, au fost adăugate alte două situații în care fapta devine mai gravă, și anume pe durata stării de asediu sau a stării de urgență.

Infracțiunea privește relațiile sociale referitoare la capacitatea de luptă a forțelor armate, ceea ce implică îndeplinirea întocmai a misiunii, a sarcinilor de serviciu ce revin comandantului unei nave, dar și celorlalte persoane aflate la bordul acesteia.

Tentativa este posibilă în cazul formei tip a infracțiunii, iar legea prevede sancționarea ei (art. 429 NCP). Și în Codul penal din 1969, tentativa la fapta săvârșită cu intenție, precum și în forma agravată, era sancționată, potrivit art. 346.

Consumarea faptei are loc atunci când s-a produs, ca urmare a acțiunilor incriminate, rezultatul constând în avarierea gravă a navei.

Potrivit dispozițiilor art. 430 NCP, incriminarea analizată are aplicabilitate și în cazul aeronavelor militare.

Legea penală mai favorabilă. Forma simplă a infracțiunii din noua lege este sancționată mai blând față de forma echivalentă din reglementarea anterioară [art. 345 alin. (2) CP 1969], respectiv maximul special al pedepsei închisorii a fost coborât de la 20 de ani la 12 ani, minimul fiind același, astfel că noua lege este mai favorabilă.

În cazul formei atenuate [alin. (2)] a fost menținută sancțiunea din norma corespondentă, închisoarea de la 6 luni la 3 ani, astfel că problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Forma agravată a infracțiunii de coliziune în noua lege se remarcă prin sporirea condițiilor de incriminare, însă, prin prisma regimului sancționator, legea nouă prevede o pedeapsă mai blândă, respectiv pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi, în comparație cu vechiul text, care sancționa cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 al 25 de ani și interzicerea unor drepturi. Pentru forma agravată, mai favorabilă este legea veche, din perspectiva condițiilor de incriminare, respectiv legea nouă, din prisma regimului sancționator.

Art. 429. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în art. 421-425, art. 427 şi art. 428 alin. (1) se pedepseşte.

Art. 430.[1] Dispozițiile art. 424-426, 428 şi 429 se aplică în mod corespunzător şi în cazul aeronavelor militare.

Art. 431. Punerea în mişcare a acțiunii penale. Acțiunea penală pentru infracțiunile prevăzute în art. 413-417 se pune în mişcare numai la sesizarea comandantului.

Capitolul II. Infracțiuni săvârşite de militari sau de civili

Art. 432. Sustragerea de la serviciul militar în timp de război. Fapta persoanei care, în timp de război sau pe durata stării de asediu, îşi provoacă vătămări integrității corporale sau sănătății, simulează o boală sau o infirmitate, foloseşte înscrisuri false sau orice alte mijloace, în scopul de a se sustrage de la serviciul militar, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

[1] Art. 430 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. 245 pct. 38 din Legea nr. 187/2012. *N.r.* Probabil dintr-o eroare, în textul Legii nr. 187/2012 publicat în Monitorul Oficial, art. 430, astfel cum a fost modificat, nu mai conține și o denumire marginală. Anterior, aceasta era „Infracțiuni privitoare la aeronavele militare".

COMENTARIU

Sustragerea de la serviciul militar în timp de război, incriminată în art. 432 NCP, are corespondent în infracțiunea denumită „Sustragerea de la serviciul militar" prevăzută în art. 348 CP 1969.

Conținutul juridic al celor două infracțiuni din vechiul și noul Cod penal este aproape identic, cu *deosebirea* că în noua lege penală generală se incriminează sustragerea de la serviciul militar doar când aceasta este comisă în timp de război sau pe durata stării de asediu. În Codul penal din 1969, fapta de sustragere de la serviciul militar era incriminată inclusiv atunci când se comitea în timp de pace.

De altfel, în contextul actual, fapta de sustragere de la serviciul militar în timp de pace nu mai este posibilă, având în vedere că, în baza dispozițiilor Legii nr. 395/2005 privind suspendarea pe timp de pace a serviciului militar obligatoriu și trecerea la serviciul militar pe bază de voluntariat, începând cu data de 1 ianuarie 2007, executarea serviciului militar obligatoriu, în calitate de militar și militar cu termen redus, a fost suspendată. Pe durata stării de război, a stării de mobilizare și a stării de asediu, executarea serviciului militar dobândește caracter obligatoriu, în condițiile legii.

Ca o consecință a modificării conținutului infracțiunii în sensul arătat, denumirea marginală a textului de incriminare a fost pusă în acord cu noul conținut, fiind *completată* cu formula „în timp de război".

Sustragerea de la serviciul militar în timp de război este o infracțiune care vizează relațiile sociale referitoare la capacitatea de luptă a forțelor armate, solicitând din partea cetățenilor români îndeplinirea serviciului militar atunci când acesta este obligatoriu.

Textul de incriminare nu cere vreo calitate specială *subiectului activ*, însă infracțiunea nu poate fi comisă decât de persoana care are obligația de a executa serviciul militar în timp de război sau pe durata stării de asediu. Potrivit art. 3 alin. (5) și (5^1) din Legea nr. 446/2006 privind pregătirea populației pentru apărare, la declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, îndeplinirea serviciului militar în calitate de militar în termen devine obligatorie pentru bărbații cu vârste cuprinse între 20 și 35 de ani, care îndeplinesc criteriile pentru a efectua serviciul militar. De asemenea, la declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, rezerviștii sunt mobilizați/concentrați potrivit nevoilor instituțiilor cu atribuții în domeniul apărării și securității naționale.

Participația penală sub forma coautoratului nu este posibilă, întrucât îndatorirea de efectuare a serviciului militar are caracter personal. Infracțiunea este susceptibilă de a fi săvârșită în forma instigării și a complicității, instigator sau complice putând fi orice persoană.

Sub aspectul *elementului material* al laturii obiective, norma de incriminare prevede patru modalități alternative de realizare, și anume: provocarea de vătămări integrității corporale sau sănătății, simularea unei boli sau a unei infirmități, folosirea unor înscrisuri false sau a oricăror alte mijloace.

Provocarea de vătămări integrității corporale sau sănătății presupune o activitate materială ce are ca rezultat producerea de vătămări asupra integrității corporale sau sănătății persoanei care urmărește să se sustragă de la serviciul militar. Această activitate poate fi executată de însăși persoana care suportă vătămarea (autovătămare) sau de o altă persoană, la solicitarea și cu acordul celui vătămat. În această din urmă situație, dacă cel care provoacă vătămarea cunoaște scopul urmărit de făptuitor, atunci va răspunde penal, în calitate de complice, la infracțiunea de sustragerea de la serviciul militar în timp de război.

Simularea unei boli sau a unei infirmități implică o prefacere, o încercare de inducere în eroare în sensul că persoana ar suferi de o boală sau ar prezenta o infirmitate pe care în realitate nu o are. Bineînțeles, boala sau infirmitatea simulată trebuie să fie dintre acelea care, dacă ar fi reale, l-ar face pe făptuitor inapt pentru serviciul militar.

Folosirea unor înscrisuri false înseamnă prezentarea în fața autorităților militare a unor acte scrise ce atestă fapte, împrejurări nereale care, dacă ar fi adevărate, l-ar exclude pe făptuitor din categoria persoanelor pentru care legea prevede obligația serviciului militar.

Folosirea oricăror alte mijloace presupune realizarea de către făptuitor a oricărei acțiuni ce conduce la înlăturarea obligației de îndeplinire a serviciului militar (de exemplu, comite o infracțiune gravă pentru a fi arestat preventiv).

Condiția de timp este esențială în cazul infracțiunii examinate. Astfel, fapta de sustragere de la serviciul militar va constitui infracțiune doar atunci când este comisă în timp de război sau pe durata stării de asediu.

Latura subiectivă a infracțiunii, dat fiind scopul special urmărit de făptuitor, acela de a se sustrage de la serviciul militar, presupune doar forma de vinovăție a intenției directe.

Sub aspect procesual, acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu, *spre deosebire de Codul penal anterior*, care prevedea că punerea în mișcare a acțiunii penale se efectua numai la sesizarea comandantului [art. 348 alin. (2) CP 1969].

Legea penală mai favorabilă. Prin condițiile de incriminare, dat fiind că în noul Cod penal nu mai este incriminată și fapta de sustragere de la serviciul militar în timp de pace, mai favorabilă este legea nouă.

Prin regimul sancționator, pentru faptele comise pe durata stării de asediu, mai favorabilă este legea veche, în timp ce pentru faptele comise în timp de război, legea nouă este cea favorabilă.

Art. 433. Agresiunea împotriva santinelei. (1) Fapta persoanei care amenință sau lovește santinela sau militarul aflat în serviciu de intervenție, însoțire sau de securitate se pedepsește cu închisoarea de la unu la 3 ani.

(2) Dacă fapta este săvârșită prin folosirea unei arme sau de două sau mai multe persoane împreună, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Agresiunea împotriva santinelei reprezintă o *infracțiune nouă*, neavând corespondent în Codul penal din 1969. Prin incriminarea faptei, reținând importanța deosebită a serviciului de santinelă, intervenție, însoțire sau de securitate, legiuitorul a urmărit să acorde o protecție penală sporită militarului aflat într-un astfel de serviciu.

Infracțiunea examinată se prezintă în două variante normative, varianta tip [alin. (1)] și cea agravată [alin. (2)], diferența dintre acestea fiind dată de împrejurarea folosirii unei arme și, respectiv, participarea a două sau mai multor persoane împreună la comiterea faptei, situații în care agresiunea împotriva santinelei dobândește caracter grav.

Dacă *subiect activ* al infracțiunii poate fi orice persoană (militar sau civil), *subiect pasiv* nu poate fi decât santinela sau militarul aflat în serviciu de intervenție, însoțire sau de securitate.

Elementul material al laturii obiective se poate realiza prin una dintre cele două acțiuni prevăzute în norma de incriminare, respectiv acțiunea de amenințare și acțiunea de lovire. Acțiunile de amenințare și de lovire sunt incriminate distinct în noul Cod penal ca infracțiuni contra persoanei, însă ele au fost prevăzute ca modalități alternative de realizare a infracțiunii de agresiune împotriva santinelei, ceea ce caracterizează această din urmă infracțiune ca fiind una complexă. Prin săvârșirea ei se încalcă în primul rând relațiile sociale referitoare la capacitatea de luptă a forțelor armate, iar în subsidiar relațiile sociale privitoare la libertatea morală sau la integritatea fizică ori sănătatea persoanei.

Având în vedere urmările specifice infracțiunii de lovire sau alte violențe (art. 193 NCP), credem că infracțiunea de agresiune împotriva santinelei absoarbe în conținutul său doar fapta de lovire ce a avut ca rezultat producerea de suferințe fizice. Atunci când fapta de lovire a cauzat leziuni traumatice ori o afectare a sănătății persoanei a cărei gravitate este evaluată prin zile de îngrijiri medicale de cel mult 90 de zile, se va reține un concurs de infracțiuni între infracțiunea de agresiune împotriva santinelei și infracțiunea de loviri sau alte violențe prevăzută la art. 193 alin. (2) NCP. Atunci când fapta de lovire produce urmări dintre cele arătate la art. 194 NCP, infracțiunea de agresiune împotriva santinelei va intra în concurs cu infracțiunea de vătămare corporală.

În ipoteza în care făptuitorul realizează (concomitent sau succesiv) acțiunea de amenințare și pe cea de lovire, considerăm că se impune a fi reținută o singură infracțiune de agresiune împotriva santinelei.

Latura obiectivă a infracțiunii analizate include și cerința ca fapta să fie comisă în timp ce santinela se află în post, respectiv în timp ce militarul se află în serviciul de intervenție, însoțire sau de securitate. Dacă amenințarea sau lovirea este comisă în timpul în care santinela sau militarul nu se află în post, însă pentru fapte îndeplinite anterior, în timp ce se afla în post, nu va putea fi reținută agresiunea împotriva santinelei, ci se va reține infracțiunea de amenințare ori cea de lovire

sau alte violenţe, bineînţeles, dacă sunt îndeplinite toate condiţiile cerute de lege pentru aceasta.

Din punct de vedere *subiectiv*, infracţiunea examinată se comite cu intenţie directă sau indirectă.

În alin. (2) al textului de incriminare sunt prevăzute cele două circumstanţe agravante ale infracţiunii, care se referă la latura obiectivă (săvârşirea faptei prin folosirea unei arme) şi la subiectul activ (comiterea faptei de două sau mai multe persoane împreună).

Folosirea unei arme presupune întrebuinţarea efectivă a unei arme la realizarea ameninţării sau lovirii persoanei vătămate. Pentru reţinerea acestei agravante nu este suficient ca făptuitorul să poarte asupra sa o armă, ci trebuie să o utilizeze la realizarea activităţii infracţionale. Noţiunea de *armă* are înţelesul explicitat în art. 179 NCP, potrivit căruia armele sunt, în primul rând, instrumentele, dispozitivele sau piesele declarate astfel prin dispoziţii legale (arme propriu-zise), iar, în al doilea rând, orice alte obiecte de natură a putea fi folosite ca arme şi care au fost întrebuinţate pentru atac (arme asimilate).

Săvârşirea faptei de două sau mai multe persoane împreună presupune cooperarea în acelaşi timp a cel puţin două persoane la săvârşirea faptei. Astfel, participanţii pot coopera în calitate de coautori sau cel puţin unul în calitate de autor, iar celălalt sau ceilalţi în calitate de complici concomitenţi.

Legea penală mai favorabilă. Fiind o infracţiune fără corespondent în legea penală anterioară, în cazul agresiunii împotriva santinelei problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 434. Sustragerea de la luarea în evidenţa militară. (1) Sustragerea de la luarea în evidenţa militară, selecţia, stabilirea aptitudinilor şi a opţiunilor privind modul de îndeplinire a îndatoririlor militare, în timp de pace, se pedepseşte cu amendă.

(2) Dacă fapta este săvârşită în timp de război sau pe durata stării de asediu, pedeapsa este închisoarea de la unu la 5 ani.

COMENTARIU

Infracţiunea de sustragere de la luarea în evidenţa militară, în forma sa simplă prevăzută la alin. (1) al art. 434 NCP, nu are corespondent în legea penală anterioară. Sustragerea de la luarea în evidenţa militară comisă în timp de război, prevăzută la alin. (2) al art. 434 NCP, se aseamănă cu infracţiunea denumită „Sustragerea de la recrutare", prevăzută în art. 353 CP 1969.

Potrivit normelor cuprinse în Codul penal din 1969, în sfera ilicitului penal intra fapta de sustragere de la recrutare în timp de război (art. 353).

Recrutarea reprezintă activitatea efectuată de centrele militare, ce constă în selecţia şi stabilirea aptitudinilor privind îndeplinirea îndatoririlor militare, repartizarea şi trimiterea cetăţenilor români, bărbaţi, la unităţile militare pentru îndeplinirea serviciului militar. În condiţiile în care, începând cu data de 1 ianuarie

2007, executarea serviciului militar obligatoriu, în calitate de militar și militar cu termen redus, a fost suspendată, incriminarea faptei de sustragere de la recrutare pe timp de pace nu se justifică. Însă executarea serviciului militar este obligatorie, în anumite condiții prevăzute de lege, pe durata stării de război, a stării de mobilizare și a stării de asediu. De aceea, există obligația legală pentru cetățenii români, bărbați, ca, în termen de 6 luni de la împlinirea vârstei de 18 ani, să se prezinte la centrele militare pentru luarea în evidența militară, exprimarea opțiunilor privind modalitatea de îndeplinire a îndatoririlor militare, în situațiile de război, a stării de mobilizare și a stării de asediu.

Încălcarea acestei obligații atrage răspunderea penală[1] a titularului ei sub aspectul infracțiunii de sustragere de la luarea în evidența militară, care va îmbrăca forma simplă, atunci când neprezentarea are loc în timp de pace, sau forma agravată, în cazul în care încălcarea obligației de prezentare se produce în timp de război sau pe durata stării de asediu.

Pornind de la definiția recrutării, care, în esență, presupune luarea în evidența militară a cetățenilor încorporabili, cu stabilirea aptitudinilor militare și apoi repartizarea la unitățile militare, reținând că în Codul penal din 1969 era incriminată fapta de sustragere de la recrutare atunci când era comisă în timp de război, se constată că forma agravată a infracțiunii de sustragere de la luarea în evidența militară se aseamănă cu fapta ce era incriminată în art. 353 CP 1969.

Prin incriminarea faptei de sustragere de la luarea în evidența militară s-a urmărit întărirea capacității de luptă a forțelor armate, prin realizarea în bune condiții a activităților de luare în evidența militară, selecția și stabilirea aptitudinilor și a opțiunilor privind modul de îndeplinire a îndatoririlor militare.

Subiect activ al infracțiunii nu poate fi decât o persoană care are obligația legală de a se prezenta la centrul militar pentru luarea în evidența militară. Potrivit dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 395/2005, obligația de luare în evidența militară revine cetățenilor români, bărbați, care au împlinit vârsta de 18 ani.

Nu pot fi subiect activ al infracțiunii examinate persoanele în cazul cărora nu există obligația de îndeplinire a serviciului militar, respectiv: alienații și debilii mintali, cei clasați inapți pentru serviciul militar cu scoatere din evidență, conform baremului medical, personalul hirotonit sau ordinat care aparține cultelor religioase prevăzute de lege, personalul consacrat oficial ca deservent al unui asemenea cult, călugării care au o vechime în mănăstire de cel puțin 2 ani, persoanele condamnate la pedepse privative de libertate, pe timpul executării pedepsei, precum și cei arestați preventiv sau trimiși în judecată, până la data rămânerii definitive a hotărârii prin care s-a soluționat cauza penală.

Sustragerea de la luarea în evidența militară nu este susceptibilă de săvârșire cu participație penală în forma coautoratului, întrucât obligația de prezentare pentru

[1] Potrivit dispozițiilor art. 4 alin. (2) din Legea nr. 395/2005, fapta de neprezentare a cetățenilor români, bărbați, la centrele militare în termen de 6 luni de la împlinirea vârstei de 18 ani constituie contravenție. În noul Cod penal, legiuitorul, procedând la o reevaluare a gravității faptei arătate, a introdus-o în sfera ilicitului penal, prin incriminarea prevăzută la art. 434 NCP.

luarea în evidența militară are caracter personal. Infracțiunea poate fi comisă cu participație penală în forma instigării și a complicității.

Elementul material al laturii obiective constă în activitatea de sustragere de la luarea în evidența militară, selecția, stabilirea aptitudinilor și a opțiunilor privind modul de îndeplinire a îndatoririlor militare.

Sustragerea poate consta fie în acte comisive (de exemplu, ascunderea făptuitorului într-un loc izolat, plecarea din țară a acestuia), fie în acte omisive (neprezentarea la ora, data și locul precizate în înștiințarea adresată făptuitorului de către autoritatea militară competentă). Așa după cum exprimă însuși termenul „sustragere", acțiunea sau inacțiunea făptuitorului trebuie să aibă caracter fraudulos, adică să nu existe vreo cauză serioasă și credibilă care să îl fi pus pe titularul obligației de prezentare pentru luarea în evidența militară în imposibilitatea obiectivă de a-și îndeplini această îndatorire.

Timpul comiterii activității de sustragere prezintă importanță pentru corecta încadrare în drept a faptei, în sensul că sustragerea realizată în timp de pace atrage reținerea formei simple a infracțiunii, în timp ce sustragerea comisă în timp de război sau pe durata stării de asediu are caracter mai grav, impunând reținerea formei agravate a infracțiunii.

Latura subiectivă presupune vinovăția sub forma intenției directe sau indirecte.

Consumarea infracțiunii are loc la momentul împlinirii termenului legal de 6 luni în care făptuitorul are îndatorirea de a se prezenta pentru luarea în evidența militară. În calcularea termenului se pornește de la data la care făptuitorul a împlinit vârsta de 18 ani.

Legea penală mai favorabilă. În cazul formei simple a infracțiunii, care reprezintă o incriminare nouă, problema aplicării legii penale mai favorabile nu se va pune.

În cazul formei agravate, care se aseamănă cu infracțiunea de sustragere de la recrutare prevăzută în art. 353 CP 1969, dat fiind că cele două infracțiuni sunt sancționate la fel (închisoarea de la unu la 5 ani), problema legii penale mai favorabile se va examina doar prin prisma condițiilor de incriminare, situație în care legea veche apare ca fiind mai favorabilă.

Art. 435. Neprezentarea la încorporare sau concentrare. (1) Neprezentarea la încorporare, concentrare sau mobilizare în timp de război sau pe durata stării de asediu, în termenul prevăzut în ordinul de chemare, se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancționează şi neprezentarea celui încorporat sau concentrat la unitatea la care a fost repartizat, precum şi a celui care, executând potrivit legii serviciul alternativ, nu se prezintă în termen la angajator.

(3) Termenele de prezentare prevăzute în alin. (1) şi alin. (2) se prelungesc cu 10 zile, în cazul în care cel chemat se află în străinătate.

COMENTARIU

Cu modificări de structură, conținut și regim sancționator, infracțiunea de neprezentare la încorporare sau concentrare prevăzută în art. 435 NCP are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută la art. 354 CP 1969.

Dacă în Codul penal din 1969 infracțiunea corespondentă era prevăzută într-o singură variantă, în noul Cod penal, fapta de neprezentare la încorporare sau concentrare este structurată în două variante normative, varianta tip [alin. (1)] și varianta asimilată [alin. (2)]. În noua lege penală, legiuitorul *a separat* neprezentarea la încorporare, concentrare sau mobilizare de neprezentarea celui încorporat sau concentrat la unitatea la care a fost repartizat. În plus, în conținutul variantei asimilate *a fost adăugată* și fapta de neprezentare în termen la angajator a celui care execută, potrivit legii, serviciul alternativ, faptă ce nu se regăsește în norma corespondentă din Codul penal din 1969. Prevederea acestei noi modalități de comitere a infracțiunii a fost determinată de controversa existentă în practica judiciară anterioară noului Cod penal, în sensul dacă neprezentarea pentru executarea serviciului militar alternativ întrunește sau nu elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute la art. 354 CP 1969[1]. *Ca și în reglementarea anterioară*, infracțiunea de neprezentare la încorporare sau concentrare poate fi comisă de un civil (persoana care a fost luată în evidența militară și care este chemată la încorporare) sau de un rezervist (cetățean român, bărbat sau femeie, care a îndeplinit serviciul militar activ și a fost luat în evidență că rezervist).

Față de incriminarea din Codul penal din 1969, în noua reglementare subiect activ poate fi și persoana în cazul căreia s-a stabilit executarea serviciului alternativ, adică cetățeanul român care, din motive religioase sau de conștiință, a refuzat îndeplinirea serviciului militar sub arme.

Cadrul legislativ actual prevede că, la declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, îndeplinirea serviciului militar în calitate de militar în termen devine obligatorie pentru bărbații cu vârste cuprinse între 20 și 35 de ani, care îndeplinesc criteriile pentru a efectua serviciul militar. De asemenea, la declararea mobilizării și a stării de război sau la instituirea stării de asediu, rezerviștii sunt mobilizați/concentrați potrivit nevoilor instituțiilor cu atribuții în domeniul apărării și securității naționale.

Neputând fi comisă decât *in persona propria*, infracțiunea de neprezentare la încorporare sau concentrare este susceptibilă de săvârșire cu participație penală doar sub forma instigării și a complicității, coautoratul nefiind posibil.

La fel ca în cazul incriminării corespondente, sub aspectul *laturii obiective*, indiferent de varianta în care se prezintă, infracțiunea se realizează printr-o inacțiune.

---

[1] Cu privire la controversa ivită în practica judiciară anterioară noului Cod penal s-a pronunțat și instanța supremă în urma soluționării unui recurs în interesul legii, statuând, prin Decizia nr. VI/2001 (M. Of. nr. 818 din 19 decembrie 2001), că fapta constând în neprezentarea pentru executarea serviciului militar alternativ nu constituie infracțiunea prevăzută la art. 354 CP 1969.

În forma prevăzută la alin. (1), infracțiunea presupune neprezentarea la încorporare, concentrare sau mobilizare, în termenul prevăzut în ordinul de chemare. *Spre deosebire de reglementarea anterioară*, care prevedea neprezentarea doar la încorporare și concentrare, în noua lege penală a fost adăugată și *mobilizarea* (ce reprezintă totalitatea măsurilor extraordinare planificate și pregătite pe timp de pace, precum și a acțiunilor desfășurate pentru aplicarea acestora la apariția sau iminența unei amenințări grave care poate afecta țara) ca situație în care poate fi dat ordinul de chemare. Completarea textului de incriminare cu starea de mobilizare s-a realizat pentru adaptarea conținutului juridic al infracțiunii la legislația actuală în materie. *Concentrarea* este activitatea de chemare pentru pregătirea militară a tuturor rezerviștilor.

O *altă deosebire* față de reglementarea anterioară privește timpul comiterii faptei, care, în actuala reglementare, cuprinde și durata stării de asediu, nu numai în timp de război, așa cum se prevedea în norma de incriminare corespondentă. Rezultă că pentru existența infracțiunii este necesar ca în prealabil să fi fost declarată starea de război sau starea de asediu care, astfel, reprezintă situația premisă a infracțiunii.

În forma asimilată prevăzută la alin. (2) al textului de incriminare, infracțiunea poate fi realizată prin două modalități distincte, respectiv neprezentarea la unitatea la care a fost repartizată persoana încorporată sau concentrată și neprezentarea în termen la angajator a celui care execută, potrivit legii, serviciul alternativ.

În această variantă de comitere a infracțiunii, subiectul activ poate fi doar o persoană încorporată sau concentrată ori o persoană care execută, potrivit legii, un serviciu alternativ ca urmare a refuzului, determinat de motive religioase sau de conștiință, de îndeplinire a serviciului militar sub arme. Neprezentarea vizează unitatea la care a fost repartizată persoana încorporată sau concentrată, în prima modalitate de comitere, și serviciul alternativ, în cazul celei de-a doua modalități de realizare a faptei.

Sub aspectul *laturii subiective*, infracțiunea de neprezentare la încorporare sau concentrare poate fi comisă doar cu intenție – directă sau indirectă –, nu și din culpă. În sprijinul acestui punct de vedere vin dispozițiile art. 16 alin. (6) NCP, potrivit cărora fapta constând într-o acțiune sau inacțiune constituie infracțiune când este săvârșită cu intenție, iar fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres. Or, în cuprinsul art. 435 NCP nu găsim o prevedere în sensul că fapta de neprezentare la încorporare sau concentrare constituie infracțiune și atunci când este comisă din culpă.

Consumarea infracțiunii analizate are loc în momentul împlinirii termenului la care făptuitorul avea obligația de a se prezenta.

Legea penală mai favorabilă. Prin prisma condițiilor de incriminare, având în vedere că noua lege penală prevede o nouă modalitate de comitere a faptei și adăugă și durata stării de asediu la condiția de timp, mai favorabilă este legea penală veche.

Prin prisma regimului sancționator, mai favorabilă este legea nouă, care prevede limite speciale de pedeapsă mai mici față de cele din legea veche.

Art. 436. Jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă. (1) Jefuirea pe câmpul de luptă a morților sau răniților se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta prevăzută în alin. (1) care, fără să fie săvârșită pe câmpul de luptă, este urmarea unor operații de război.

COMENTARIU

Jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă, incriminată în art. 436 NCP, reprezintă corespondentul infracțiunii cu aceeași denumire, prevăzută în art. 350 CP 1969.

În noul Cod penal, infracțiunea de jefuire a celor căzuți pe câmpul de luptă are un conținut normativ aproape identic cu cel al infracțiunii corespondente din vechea lege penală generală. Singura *diferență* între cele două texte de incriminare o constituie eliminarea din noua reglementare a expresiei „obiectele aflate asupra lor", care nu afectează însă conținutul constitutiv al infracțiunii, deoarece din definiția acesteia se subînțelege că acțiunea de jefuire nu poate avea ca obiect material decât bunurile ce se găsesc asupra morților sau răniților.

Dincolo de caracterul blamabil pe care îl are fapta de sustragere a bunurilor ce se găsesc asupra morților sau răniților aflați pe câmpul de luptă sau ca urmare a unor operații de război, aceasta prezintă un grad de pericol social ridicat, fapt ce a determinat menținerea incriminării și în noua lege penală generală.

La fel cu reglementarea anterioară, infracțiunea examinată este structurată în două variante, deosebirea dintre acestea fiind dată de situația subiectului pasiv secundar, care se află pe câmpul de luptă [în varianta de la alin. (1)] sau în afara câmpului de luptă, dar în urma unor operații de război [în varianta de la alin. (2)].

Infracțiunea de jefuire a celor căzuți pe câmpul de luptă poate fi comisă de orice persoană, militar sau civil. Autor al infracțiunii analizate poate fi și o persoană care a participat la operațiile de război, indiferent din care forțe armate face parte (aceleași forțe cu cele ale morților sau răniților jefuiți sau forțele inamicului). Participația penală este posibilă sub toate formele, coautorat, instigare și complicitate.

Subiect pasiv secundar este persoana – decedată sau rănită – căzută pe câmpul de luptă sau ca urmare a unor operații de război. Deși atunci când se referă la subiectul pasiv secundar textul de incriminare folosește pluralul, pentru existența infracțiunii nu se cere o pluralitate de acte de jefuire, ci este suficientă jefuirea unui singur mort sau rănit.

Ca și în vechea reglementare, elementul material al laturii obiective se realizează prin acțiunea de jefuire comisă pe câmpul de luptă sau în afara câmpului de luptă, dar în urma unor operații de război. Acțiunea de *jefuire* constă în sustragerea de bunuri ce se găsesc asupra morților sau răniților aflați în situațiile arătate în textul de incriminare.

Infracțiunea de jefuire a celor căzuți pe câmpul de luptă are o dublă urmare imediată, ce se concretizează într-o stare de pericol pentru capacitatea de luptă a forțelor armate și în producerea unei pagube materiale.

Din punctul de vedere al *laturii subiective*, infracțiunea analizată se comite doar cu intenție, directă sau indirectă.

În privința tentativei, deși este posibilă, legiuitorul și-a menținut opțiunea din vechea reglementare, în sensul că nu se impune pedepsirea acestei forme imperfecte a infracțiunii.

Legea penală mai favorabilă. Dată fiind identitatea de incriminare și de regim sancționator din cele două texte prevăzute în vechiul și noul Cod penal, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 437. Folosirea emblemei Crucea Roşie în timpul operațiunilor militare. Folosirea, fără drept, în timp de război sau pe durata stării de asediu, în legătură cu operațiunile militare, a emblemei ori denumirii de „Crucea Roşie" sau a celor asimilate acesteia se pedepseşte cu închisoarea de la 2 la 7 ani.

COMENTARIU

Cu unele modificări, folosirea emblemei Crucea Roșie în timpul operațiunilor militare, înscrisă în art. 437 NCP, are corespondent în incriminarea cu aceeași denumire marginală prevăzută în art. 351 CP 1969.

Din analiza comparativă a textului de incriminare din vechiul și noul Cod penal se desprind două *deosebiri*, dintre care una privește conținutul constitutiv al infracțiunii, iar cealaltă regimul de sancționare.

Mai întâi, se remarcă *extinderea* condiției referitoare la timpul comiterii faptei la durata stării de asediu. Ca urmare a acestei modificări, fapta de folosire, fără drept, în legătură cu operațiunile militare, a emblemei ori denumirii de „Crucea Roșie" sau a celor asimilate acesteia va constitui infracțiune și atunci când se comite pe durata stării de asediu, nu numai în timp de război, așa cum se prevedea în norma corespondentă din Codul penal din 1969. Această completare adusă textului de incriminare a infracțiunii conduce la o extindere a ariei de incriminare.

În al doilea rând, se constată că minimul special al pedepsei închisorii a fost coborât de la 3 ani la 2 ani, în timp ce limita maximă a fost păstrată la nivelul de 7 ani.

Cu excepția celor două modificări arătate, în noul Cod penal *au fost preluate* din reglementarea anterioară celelalte elemente ce definesc infracțiunea de folosire a emblemei Crucea Roșie în timpul operațiunilor militare. Astfel, infracțiunea examinată constă în folosirea abuzivă, în timp de război sau pe durata stării de asediu, în legătură cu operațiunile militare, a emblemei ori denumirii de „Crucea Roșie" sau a celor asimilate acesteia.

Obiectul material al infracțiunii s-a păstrat și constă în emblema sau denumirea de „Crucea Roșie" sau emblemele ori denumirile asimilate acesteia (Semiluna Roșie, Cristalul Roșu, Leul și Soarele Roșu).

Elementul material al laturii obiective se realizează printr-o acțiune de folosire, de întrebuințare a unei embleme sau denumiri de „Crucea Roșie" sau a unei embleme ori denumirile asimilate acesteia. Acțiunea de folosire trebuie realizată fără drept, adică cu încălcarea prevederilor cuprinse în convenții internaționale referitoare la emblema sau denumirea de „Crucea Roșie", precum și a emblemelor sau denumirilor asimilate acesteia.

Pentru realizarea laturii obiective, este necesar ca întrebuințarea abuzivă a emblemei sau denumirii să se facă în legătură cu operațiile militare, adică cu operații pe care le execută forțele armate.

O ultimă cerință pentru realizarea laturii obiective este aceea ca folosirea emblemei sau denumirii de „Crucea Roșie" sau a unora asimilate acestora să se facă în timp de război sau pe durata stării de asediu.

Prin săvârșirea infracțiunii de folosire a emblemei „Crucea Roșie" în timpul operațiunilor militare se creează o stare de pericol pentru capacitatea de luptă a forțelor armate.

În condițiile în care infracțiunea de folosire a emblemei „Crucea Roșie" în timpul operațiunilor militare din noul Cod penal a preluat aproape în totalitate conținutul normativ al infracțiunii corespondente din Codul penal din 1969, explicațiile teoretice create sub reglementarea anterioară rămân de actualitate.

Legea penală mai favorabilă. Prin prisma regimului sancționator, mai favorabilă este legea nouă, întrucât prevede o limită minimă mai redusă, în timp ce, din perspectiva condițiilor de incriminare, legea veche este mai favorabilă.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul XII. Infracțiuni de genocid, contra umanității și de război

Capitolul I. Infracțiuni de genocid și contra umanității

Art. 438. Genocidul. (1) Săvârșirea, în scopul de a distruge, în întregime sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea de membri ai grupului;

b) vătămarea integrității fizice sau mintale a unor membri ai grupului;

c) supunerea grupului la condiții de existență de natură să ducă la distrugerea fizică, totală sau parțială, a acestuia;

d) impunerea de măsuri vizând împiedicarea nașterilor în cadrul grupului;

e) transferul forțat de copii aparținând unui grup în alt grup,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) sunt săvârșite în timp de război, pedeapsa este detențiunea pe viață.

(3) Înțelegerea în vederea săvârșirii infracțiunii de genocid se pedepsește cu închisoarea de la 5 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Incitarea la săvârșirea infracțiunii de genocid, comisă în mod direct, în public, se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Cu unele modificări ce vizează forma, genocidul, incriminat în art. 438 NCP, are corespondent în infracțiunea cu aceeași denumire prevăzută la art. 357 CP 1969. Introducerea infracțiunii de genocid în legislația penală română s-a datorat obligațiilor asumate de România prin aderarea la Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 9 decembrie 1948[1].

Cu un conținut juridic asemănător, infracțiunea de genocid o întâlnim în Codul penal din 1969 la art. 357, încorporat în grupul infracțiunilor contra păcii și omenirii.

La fel ca în reglementarea anterioară, în varianta sa tip, infracțiunea de genocid se realizează prin aceleași acțiuni alternative care, într-o formă rezumată,

[1] La care România a aderat prin Decretul nr. 236/1950 (B. Of. nr. 110 din 2 decembrie 1950).

presupun: uciderea de persoane; vătămarea integrității fizice sau mintale a persoanelor; supunerea la condiții de existență de natură să ducă la distrugerea fizică a persoanelor; impunerea de măsuri menite să împiedice nașterea de copii și transferul forțat de copii aparținând unui grup în alt grup. Toate aceste acțiuni trebuie să se refere la un număr mare de persoane care formează un grup național, etnic, rasial sau religios, iar scopul cu care acționează autorul trebuie să fie acela de a distruge – integral sau doar în parte – grupul vizat.

Modificările aduse textului de incriminare a genocidului au vizat îndeosebi forma acestuia, în sensul că s-a urmărit realizarea unei mai bune corelări cu art. 6 din Statutul Curții Penale Internaționale, adoptat la Roma la 17 iulie 1998[1]. În acest sens, a fost exclusă din cuprinsul textului de incriminare noțiunea de *„colectivitate"*, fiind păstrată doar cea de *„grup"*, cu argumentul că aceasta din urmă este preferată în actele normative internaționale recente.

În cazul *faptei de la lit. a)* de la alin. (1), care constă în uciderea de membri ai grupului, se remarcă faptul că, față de norma corespondentă, textul de incriminare a fost reformulat în așa fel încât s-a înlăturat caracterul echivoc al exprimării din vechiul articol care prevedea „uciderea membrilor grupului", expresie ce putea fi interpretată și în sensul uciderii tuturor membrilor grupului vizat, și nu doar a unor dintre aceștia.

În cazul *faptei de la lit. b)* de la alin. (1), care constă în vătămarea integrității fizice sau mintale a unor membri ai grupului național, etnic, rasial sau religios, din expresia „vătămarea gravă" utilizată în norma corespondentă din Codul penal din 1969 a fost eliminat termenul „gravă", pentru corelarea reglementării cu incriminarea faptelor de loviri sau orice alte acte de violență îndreptate împotriva integrității corporale sau sănătății persoanei (art. 193 și art. 194 NCP). De asemenea, pentru a evita eventuale interpretări diferite, legiuitorul a precizat că vătămarea poate privi doar pe unii dintre membrii grupului, nu pe toți, așa cum putea fi interpretat vechiul text, care utiliza expresia „membrilor grupului".

În cazul *faptei de la lit. c*) a alin. (1) (supunerea grupului la condiții de existență de natură să ducă la distrugerea fizică a acestuia), s-a precizat că infracțiunea poate exista nu numai în situația distrugerii fizice totale a membrilor grupului, ci și atunci când distrugerea este doar parțială. Dacă formularea din vechiul text – „(...) de natură să conducă la distrugerea fizică" – era echivocă, putând fi interpretată în sensul că doar distrugerea totală determină reținerea infracțiunii, în noua reglementare s-a precizat expres că distrugerea poate fi totală sau parțială, înlăturându-se astfel orice dubiu în această privință. Tot cu privire la fapta de la lit. c) a alin. (1), se observă că a fost înlăturat termenul „tratament" din expresia „condiții de existență sau tratament" din vechea reglementare, fără însă ca această eliminare să afecteze conținutul juridic al incriminării.

Și în cazul *faptelor de la lit. d) și e)* ale alin. (1), se observă că au fost aduse unele modificări de ordin terminologic, în sensul că termenul „luarea" a fost înlocuit cu „impunerea", fiind astfel accentuat caracterul abuziv al măsurilor vizând împiedi-

[1] Ratificat de România prin Legea nr. 111/2002.

carea naşterilor [în cazul faptei de la lit. d)], iar noţiunea „transferul" a înlocuit-o pe cea de „transferarea" [în cazul faptei de la lit. e)].

În privinţa formei agravate prevăzute la alin. (2) al textului de incriminare, se observă că nu a intervenit *nicio modificare*, în noua reglementare fiind preluat integral textul corespondent din reglementarea anterioară.

Forma atenuată a infracţiunii, constând în realizarea unei înţelegeri între făptuitori în vederea săvârşirii infracţiunii de genocid, o regăsim, cu un conţinut constitutiv *identic*, şi în reglementarea anterioară, însă, în privinţa regimului de sancţionare, se constată că a intervenit o *modificare* ca urmare a reducerii limitei maxime speciale de la 20 la 10 ani închisoare.

Elementul de noutate îl constituie introducerea unei a doua forme atenuate, prevăzută în alineatul final al textului de incriminare. Astfel, în reglementarea actuală este incriminată şi fapta constând în incitarea la săvârşirea infracţiunii de genocid, comisă în mod direct, în public. Acţiunea de *incitare* constă într-o îndemnare adresată mai multor persoane la o comportare antisocială care, în acest caz, presupune comiterea unor fapte dintre acelea care întrunesc elementele constitutive ale infracţiunii de genocid. Credem că incitarea înseamnă mai puţin decât o determinare, în sensul că nu implică obligaţia adoptării hotărârii de a comite genocidul de către persoanele vizate.

Pentru existenţa infracţiunii în această formă este necesar ca acţiunea de incitare să fie comisă în mod direct şi în public, adică în condiţiile prevăzute în art. 184 NCP.

Potrivit dispoziţiilor art. 445 NCP, tentativa la genocid se pedepseşte, *la fel ca în reglementarea anterioară*.

Spre deosebire de vechea lege penală, unde, la art. 361 alin. (3) CP 1969, era prevăzută o dispoziţie specială de sancţionare a faptelor de tăinuire şi favorizare la infracţiunea de genocid (închisoarea de la 3 la 10 ani), în noul Cod penal o astfel de dispoziţie nu se mai regăseşte.

În condiţiile în care în noul text de incriminare privind infracţiunea de genocid a fost preluat textul corespondent din vechea reglementare, explicaţiile teoretice realizate sub Codul penal din 1969, în măsura în care nu se referă la modificările sus-evidenţiate, îşi menţin valabilitatea şi în aplicarea incriminării din noul Cod penal.

Legea penală mai favorabilă. Prin condiţiile de incriminare, având în vedere că în noul Cod penal a fost introdusă, ca formă atenuată a genocidului, o faptă nouă, se reţine că legea veche este mai favorabilă.

Prin regimul sancţionator, problema legii mai favorabile se va pune doar în cazul formei atenuate prevăzute la alin. (3) al textului de incriminare, în cazul căreia legea nouă este mai favorabilă, întrucât prevede o limită maximă redusă faţă de cea din norma corespondentă din reglementarea anterioară.

În cazul formei tip şi a formei agravate a infracţiunii de genocid, dată fiind continuitatea sancţiunilor penale prevăzute de lege, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 439. Infracțiuni contra umanității. (1) Săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea unor persoane;

b) supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică, totală sau parțială, a acesteia;

c) sclavia sau traficul de ființe umane, în special de femei sau copii;

d) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe un anumit teritoriu, prin expulzarea acestora spre un alt stat sau spre un alt teritoriu ori prin folosirea altor măsuri de constrângere;

e) torturarea unei persoane aflate sub paza făptuitorului sau asupra căreia acesta exercită controlul în orice alt mod, cauzându-i vătămări fizice sau psihice, ori suferințe fizice sau psihice grave, ce depășesc consecințele sancțiunilor admise de către dreptul internațional;

f) violul sau agresiunea sexuală, constrângerea la prostituție, sterilizarea forțată sau detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații;

g) vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane;

h) provocarea dispariției forțate a unei persoane, în scopul de a o sustrage de sub protecția legii pentru o perioadă îndelungată, prin răpire, arestare sau deținere, la ordinul unui stat sau al unei organizații politice ori cu autorizarea, sprijinul sau asentimentul acestora, urmate de refuzul de a admite că această persoană este privată de libertate sau de a furniza informații reale privind soarta care îi este rezervată ori locul unde se află, de îndată ce aceste informații au fost solicitate;

i) întemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional;

j) persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin privare de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acestor drepturi, pe motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios, sexual ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional;

k) alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice sau psihice,

se pedepsește cu detențiune pe viață sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeași pedeapsă se sancționează faptele prevăzute în alin. (1), săvârșite în cadrul unui regim instituționalizat de oprimare sistematică și de dominare a unui grup rasial asupra altuia, cu intenția de a menține acest regim.

COMENTARIU

Incriminarea prevăzută la art. 439 NCP reprezintă un element de noutate în peisajul legislativ românesc, *fără corespondent în Codul penal din 1969*. Textul a preluat, într-o formă adaptată, prevederile art. 7 din Statutul Curții Penale Internaționale, valorificând și definițiile anterioare promovate de statutele tribunalelor penale internaționale.

Sub denumirea marginală „Infracțiuni contra umanității" sunt încorporate într-un singur articolul 12 infracțiuni distincte, sistematizate după modelul german. Dacă în art. 7 din Statutul Curții Penale Internaționale, după prevederea celor 11 infracțiuni contra umanității, în parag. 2 sunt definiți termenii utilizați în normele de incriminare, în noul Cod penal român s-a renunțat la formula explicitării termenilor în mod separat, la finalul articolului, optându-se pentru explicarea lor în cuprinsul fiecărei norme de incriminare.

Sub aspectul structurii, infracțiunile contra umanității prevăzute la art. 439 NCP se prezintă într-o variantă tip [alin. (1)] și o variantă asimilată [alin. (2)].

Varianta tip presupune săvârșirea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, atât în timp de pace, cât și în timp de război, a uneia dintre cele 11 modalități normative descrise la lit. a)-k) de la alin. (1) al art. 439 NCP.

Spre deosebire de definiția dată crimelor contra umanității în art. 7 parag. 1 din Statut, în legislația penală națională s-a renunțat la precizarea ca faptele să fie comise *„(...) în cunoștință de acest atac"*, cu argumentul că precizarea nu este utilă, întrucât necesitatea ca atacul să fie lansat contra unei populații civile implică automat existența cel puțin a intenției eventuale[1].

Atacul îndreptat împotriva unei populații civile este definit de art. 7 parag. 2 lit. a) din Statut ca fiind comportamentul care constă în comiterea multiplă de acte dintre cele descrise în textul de incriminare împotriva oricărei populații civile, în aplicarea sau în sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații având ca scop un asemenea atac. Ca trăsături ce caracterizează atacul, s-au prevăzut, alternativ, caracterul generalizat sau sistematic. Atacul generalizat este acela care privește o categorie întreagă a populației civile, iar atacul sistematizat este acela care are o derulare dinainte gândită și planificată.

Faptele care constituie modalitățile alternative de săvârșire a infracțiunii supuse prezentei analize sunt următoarele:

a) *uciderea unor persoane* este acțiunea de suprimare a vieții mai multor persoane, specifică infracțiunii de omor (omor simplu sau omor calificat). Caracteristic incriminării analizate este faptul că uciderea trebuie să aibă loc în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, iar victimele să fie dintre persoanele ce alcătuiesc populația civilă;

b) *supunerea unei populații sau părți a acesteia, în scopul de a o distruge în tot sau în parte, la condiții de viață menite să determine distrugerea fizică, totală sau parțială, a acesteia*, reprezintă corespondentul faptei de exterminare prevăzute

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

în art. 7 parag. 1 lit. b) din Statut, explicitată în aceeași normă internațională ca fapta de a impune, cu intenție, condiții de viață, ca privarea accesului la hrană și la medicamente, cu scopul de a antrena distrugerea unei părți a populației.

La o primă vedere, s-ar putea crede că această modalitate a incriminării analizate se suprapune cu conținutul infracțiunii de genocid. Suprapunerea de norme este doar aparentă, întrucât, deși prin prisma laturii obiective cele două infracțiuni se aseamănă, sub aspectul subiectului pasiv ele sunt total diferite. Astfel, în cazul genocidului, acțiunea incriminată privește anumite grupuri determinate pe baza unor criterii expres prevăzute (rasial, etnic, religios etc.), în timp ce în cazul infracțiunilor contra umanității este vizată populația civilă, fără ca textul de incriminare să conțină vreun criteriu de diferențiere și, chiar dacă s-ar face o deosebire, criteriile trebuie să fie altele decât cele specifice genocidului (criteriul politic, social etc.);

c) *sclavia sau traficul de ființe umane, în special de femei sau copii*, presupune comiterea, în condițiile specifice incriminării de față, a acțiunilor ce realizează conținutul constitutiv al infracțiunilor de sclavie, trafic de persoane și trafic de minori (art. 209-211 NCP);

d) *deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe un anumit teritoriu, prin expulzarea acestora spre un alt stat sau spre un alt teritoriu ori prin folosirea altor măsuri de constrângere*. Potrivit definiției de la parag. 2 al art. 7 din Statut, deportarea sau transferarea forțată a populației semnifică fapta de a deplasa în mod forțat persoane, expulzându-le sau prin alte mijloace coercitive, din regiunea în care ele se află legal, fără motive admise în dreptul internațional. În cazul transferului forțat nu s-a prevăzut condiția ca mutarea să vizeze o populație, situație în care fapta se va reține și atunci când sunt vizate persoane individuale. La verificarea condiției legalității ședерii persoanei pe un anumit teritoriu nu va fi luată în considerare norma de drept intern care contravine regulilor de drept internațional[1];

e) *torturarea unei persoane aflate sub paza făptuitorului sau asupra căreia acesta exercită controlul în orice alt mod, cauzându-i vătămări fizice sau psihice ori suferințe fizice sau psihice grave, ce depășesc consecințele sancțiunilor admise de către dreptul internațional*, constă în comiterea, în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, a acțiunilor ce realizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii prevăzute la art. 282 NCP;

f) *violul sau agresiunea sexuală, constrângerea la prostituție, sterilizarea forțată sau detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații*, presupune realizarea, în condițiile specifice incriminării de față, a unor acțiuni ce definesc infracțiunile corespondente săvârșite împotriva persoanei, respectiv violul (art. 218 NCP), agresiunea sexuală (art. 219 NCP), proxenetismul [art. 213 alin. (2) NCP], lipsirea de libertate în mod ilegal (art. 205 NCP). Față de norma corespondentă din Statut, în textul de incriminare național a fost introdusă și noțiunea de „agresiune sexuală", pentru

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

armonizarea acestuia cu reglementarea infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale. Nu a fost preluată din textul Statutului sintagma „sclavaj sexual", din considerentul că nu are un înțeles clar în legislația română.

Pentru a exista infracțiunea analizată, este necesar ca prin realizarea acțiunilor arătate să se fi urmărit modificarea compoziției etnice a unei populații;

g) *vătămarea integrității fizice sau psihice a unor persoane* reprezintă fapta de lovire sau orice alte acte de violență care a produs vreuna dintre urmările specifice infracțiunii de vătămare corporală prevăzută la art. 194 NCP. Reținerea incriminării de la art. 439 NCP se va face doar atunci când fapta de lovire sau orice alte acte de violență a fost comisă în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile;

h) *provocarea dispariției forțate a unei persoane, în scopul de a o sustrage de sub protecția legii pentru o perioadă îndelungată, prin răpire, arestare sau deținere, la ordinul unui stat sau al unei organizații politice ori cu autorizarea, sprijinul sau asentimentul acestora, urmate de refuzul de a admite că această persoană este privată de libertate sau de a furniza informații reale privind soarta care îi este rezervată ori locul unde se află, de îndată ce aceste informații au fost solicitate*. În norma corespondentă din Statut, această faptă este numită „disparițiile forțate de persoane" și, în esență, presupune lipsirea de libertate a unei persoane prin răpire, arestare sau altă formă de deținere, cu ascunderea datelor referitoare la situația ei. Scopul sub care acționează participanții la realizarea acțiunilor ilicite este acela de a o sustrage pe persoana vizată de sub protecția legii;

i) *întemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional*, presupune realizarea, în împrejurările specifice incriminării de față, a oricărei fapte care are ca rezultat încălcarea libertății fizice a persoanei, cu condiția ca prin fapta concretă să fi fost nesocotite regulile generale de drept internațional incidente în materia privării de libertate a persoanei;

j) *persecutarea unui grup sau a unei colectivități determinate, prin privare de drepturile fundamentale ale omului sau prin restrângerea gravă a exercitării acestor drepturi, pe motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios, sexual ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional*. În această modalitate normativă, fapta presupune împiedicarea exercițiului unor drepturi fundamentale ale persoanei ce face parte dintr-un grup sau dintr-o colectivitate determinată, pe baza unor criterii politice, rasiale, naționale, etnice, culturale, religioase, sexuale ori în funcție de alte criterii recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional. Aceste criterii stau la baza diferențierii pe care o face făptuitorul și îl animă în realizarea activității infracționale;

k) *alte asemenea fapte inumane ce cauzează suferințe mari sau vătămări ale integrității fizice ori psihice*. Rămâne ca în fiecare caz concret organele judiciare să analizeze și să aprecieze asupra caracterului *„inuman"* al faptei și asupra existenței sau nu a unor *„suferințe mari"*.

Varianta asimilată [alin. (2)] se reține atunci când oricare dintre cele 11 fapte distincte prevăzute în primul alineat al textului de incriminare se comite în cadrul

unui regim instituționalizat de oprimare sistematică și de dominare a unui grup rasial asupra altuia, cu intenția de a menține acest regim.

Spre deosebire de varianta tip, în cazul variantei asimilate faptele nu se mai comit în cadrul unui atac generalizat sau sistematic, lansat împotriva unei populații civile, ci în cadrul unui regim instituționalizat de oprimare sistematică și de dominare a unui grup rasial asupra altuia, cu intenția de a menține acest regim.

Potrivit dispozițiilor art. 445 NCP, tentativa la incriminarea analizată se pedepsește.

Consumarea are loc în momentul în care acțiunea incriminată fiind realizată, se produce urmarea periculoasă a faptei, adică starea de pericol pentru existența populației civile sau a unor grupuri ori colectivități determinate.

Legea penală mai favorabilă. Neavând corespondent în Codul penal din 1969, infracțiunile contra umanității nu vor ridica problema aplicării legii mai favorabile.

Capitolul II. Infracțiuni de război

Art. 440. Infracțiuni de război contra persoanelor. (1) Săvârșirea, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional, asupra uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar, a uneia dintre următoarele fapte:

a) uciderea;

b) luarea de ostatici;

c) aplicarea de tratamente cu cruzime sau inumane, cauzându-i vătămări ale integrității fizice sau psihice ori suferințe fizice sau psihice grave, în special prin tortură sau mutilare;

d) violul sau agresiunea sexuală, constrângerea la prostituție, sterilizarea forțată sau detenția ilegală a unei femei rămase gravidă în mod forțat, în scopul modificării compoziției etnice a unei populații;

e) deportarea sau transferarea forțată, cu încălcarea regulilor generale de drept internațional, a unor persoane aflate în mod legal pe un anumit teritoriu, prin expulzarea acestora spre un alt stat sau un alt teritoriu ori prin folosirea altor măsuri de constrângere;

f) aplicarea sau executarea unei pedepse severe, în special pedeapsa cu moartea sau o pedeapsă privativă de libertate, împotriva unei persoane care nu a fost judecată în cadrul unei proceduri legale și imparțiale, care să ofere garanțiile impuse de dreptul internațional;

g) expunerea unei persoane la un pericol de moarte sau atingere gravă adusă sănătății prin:

1. efectuarea asupra acesteia de experiențe cu privire la care ea nu a consimțit în mod voluntar, expres și prealabil sau care nu sunt necesare pentru sănătatea acesteia ori nu sunt efectuate în interesul său;

2. prelevarea de țesuturi sau organe de la aceasta în scopul transplantului, cu excepția prelevării de sânge sau piele efectuate în scop terapeutic,

în conformitate cu principiile medicale general recunoscute şi cu consimţământul voluntar, expres şi prealabil al persoanei;

3. supunerea acesteia la metode de tratament nerecunoscute medical, fără ca acestea să fie necesare pentru sănătatea persoanei şi fără ca ea să fi consimţit, în mod voluntar, expres şi prealabil;

h) supunerea unei persoane la un tratament degradant,

se pedepseşte cu detenţiune pe viaţă sau cu închisoare de la 15 la 25 de ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Cu aceeaşi pedeapsă se sancţionează recrutarea sau încorporarea minorilor care nu au împlinit vârsta de 15 ani în forţele armate sau în grupuri armate, precum şi determinarea acestora, prin orice mijloace, să participe activ la ostilităţi.

(3) Rănirea, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internaţional, a unui membru al forţelor armate inamice sau a unui combatant al părţii inamice, după ce acesta s-a predat fără condiţii sau care a fost scos din luptă în orice mod, se pedepseşte cu închisoarea de la 5 la 12 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(4) Săvârşirea, în cadrul unui conflict armat cu caracter internaţional, a uneia dintre următoarele fapte:

a) menţinerea ilegală în detenţie sau întârzierea nejustificată a repatrierii uneia sau mai multor persoane dintre cele prevăzute în alin. (5) lit. a);

b) transferarea, în mod direct sau indirect, de către un agent al puterii ocupante, a unei părţi a populaţiei civile căreia el îi aparţine, în teritoriul ocupat;

c) constrângerea, prin violenţă sau ameninţare, a uneia sau mai multor persoane dintre cele prevăzute în alin. (5) lit. a) să servească în forţele armate ale inamicului;

d) constrângerea resortisanţilor puterii inamice să ia parte la operaţiunile de război îndreptate împotriva ţării lor,

se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(5) Persoanele protejate de dreptul internaţional umanitar sunt:

a) într-un conflict armat cu caracter internaţional: persoanele protejate în sensul Convenţiilor de la Geneva din 12 august 1949 şi al Protocolului Adiţional I din 8 iunie 1977, în special răniţii, bolnavii, naufragiaţii, prizonierii de război şi civilii;

b) într-un conflict armat fără caracter internaţional: răniţii, bolnavii, naufragiaţii şi persoanele care nu participă direct la ostilităţi şi care se găsesc sub puterea părţii inamice;

c) într-un conflict armat cu sau fără caracter internaţional: membrii forţelor armate şi combatanţii părţii inamice, care au depus armele sau care, din orice altă cauză, nu se mai pot apăra şi care nu se află sub puterea părţii inamice.

COMENTARIU

Incriminarea de la art. 440 NCP are parțial corespondent în incriminarea cu denumirea marginală „Tratamente neomenoase", prevăzută la art. 358 CP 1969.

Față de conținutul articolului care prevedea infracțiunea de tratamente neomenoase din vechiul Cod penal, incriminarea cuprinsă în art. 440 NCP este *mult diferită*. În conținutul noii incriminări se regăsesc doar câteva dintre faptele din vechiul text (de exemplu, luarea de ostatici, deportarea, supunerea la experiențe medicale neconsimțite și care nu sunt necesare pentru sănătatea persoanei etc.), cu precizarea că, și în cazul acestora, au fost modificate semnificativ condițiile de incriminare.

Simpla examinare comparativă a celor două articole – art. 358 CP 1969 și art. 440 NCP – oferă prilejul de a observa că în noua incriminare se regăsește doar o mică parte a elementelor ce intrau în conținutul infracțiunii de tratamente neomenoase. Date fiind multitudinea și consistența deosebirilor dintre cele două texte de incriminare, apreciem potrivită o abordare separată a incriminării analizate, și nu una care să implice o comparație a celor două texte de lege.

Ca tehnică legislativă, se remarcă faptul că, sub denumirea marginală „Infracțiuni de război contra persoanelor", au fost reunite în cuprinsul aceluiași articol 14 infracțiuni distincte, având ca trăsături comune, așa după cum reiese din chiar denumirea marginală a textului, desfășurarea unui război, ca timp al comiterii faptelor, și vătămarea unor drepturi fundamentale ale persoanei, ca rezultat al faptelor comise.

În primul alineat al art. 440 NCP sunt cuprinse acele fapte care sunt prevăzute în art. 3 comun Convențiilor de la Geneva[1] și regăsite în art. 8 parag. 2 lit. a) din Statutul Curții Penale Internaționale.

Incriminarea analizată se prezintă într-o variantă tip [alin. (1)], unde sunt prevăzute 8 fapte distincte, o variantă asimilată [alin. (2)] și două variante atenuate [alin. (3) și (4)], dintre care una cuprinde patru fapte aparte.

Varianta tip constă în comiterea uneia dintre faptele descrise la lit. a)-h) de la alin. (1) al art. 440 NCP, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional, asupra uneia sau mai multor persoane protejate de dreptul internațional umanitar.

---

[1] Convenția pentru îmbunătățirea sorții răniților și bolnavilor din forțele armate în campanie (Prima Convenție de la Geneva), Convenția pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragiaților din forțele armate pe mare (A doua Convenție de la Geneva), Convenția cu privire la tratamentul prizonierilor de război (A treia Convenție de la Geneva) și Convenția referitoare la protecția persoanelor civile în timp de război (A patra Convenție de la Geneva), toate semnate la Geneva, la 12 august 1949, la care se adaugă Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate internaționale și Protocolul Adițional II la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional, ambele semnate la Geneva, la 10 iunie 1977. Convențiile de la Geneva au fost ratificate de România prin Decretul nr. 183/1954 (B. Of. nr. 25 din 21 mai 1954), iar cele două protocoale prin Decretul nr. 224/1990 (M. Of. nr. 68 din 14 mai 1990).

O primă condiție, în lipsa căreia nu se poate vorbi de infracțiuni de război contra persoanelor, este aceea să existe *în desfășurare un conflict armat*. Conform definiției din Dicționarul explicativ al limbii române, conflictul armat (războiul) reprezintă ciocnirea între două sau mai multe grupuri, categorii sociale sau state, pentru realizarea unor interese economice și politice. Potrivit normei de incriminare, pentru existența infracțiunilor nu interesează dacă conflictul armat existent are caracter internațional sau non-internațional.

Conflictul armat internațional este definit în art. 2 comun tuturor celor patru Convenții de la Geneva ca fiind „războiul declarat sau orice alt conflict internațional ivit între două sau mai multe dintre Înaltele Părți Contractante, chiar dacă starea de război nu este cunoscută de una din ele", precum și în cazul „ocupației totale sau parțiale a teritoriului unei Înalte Părți Contractante, chiar dacă ocupația nu întâmpină nicio rezistență militară". Potrivit definiției date în art. 1 din Protocolul Adițional II la Convențiile de la Geneva din 1977, are *caracter non-internațional* conflictul care se desfășoară pe teritoriul unui stat, între forțele armate ale acelui stat și forțele armate dizidente sau grupuri armate care controlează o parte a teritoriului statului respectiv.

O a doua cerință înscrisă în norma ce definește varianta tip a incriminării analizate privește subiectul pasiv, care nu poate fi decât *„o persoană protejată de dreptul internațional umanitar"*. Alineatul (5) al art. 440 NCP, ce reprezintă o normă interpretativă, arată care sunt persoanele ce fac parte din această categorie, realizând, totodată, o împărțire în raport de tipul de conflict aflat în desfășurare: cu caracter internațional, fără caracter internațional, cu sau fără caracter internațional. Astfel, intră în categoria persoanelor protejate de dreptul internațional umanitar:

a) persoanele protejate în sensul Convențiilor de la Geneva din 12 august 1949 și al Protocolului Adițional I din 8 iunie 1977, în special răniții, bolnavii, naufragiații, prizonierii de război și civilii (într-un conflict armat cu caracter internațional);

b) răniții, bolnavii, naufragiații și persoanele care nu participă direct la ostilități și care se găsesc sub puterea părții inamice (într-un conflict armat fără caracter internațional);

c) membrii forțelor armate și combatanții părții inamice, care au depus armele sau care, din orice altă cauză, nu se mai pot apăra și care nu se află sub puterea părții inamice (într-un conflict armat cu sau fără caracter internațional).

În prezența celor două condiții arătate, comiterea oricăreia dintre faptele descrise la lit. a)-k) de la primului alineat al textului de lege examinat conduce la reținerea unei infracțiuni de război contra persoanelor.

În principiu, faptele prin care poate fi realizată varianta tip a incriminării analizate sunt explicitate în norma de incriminare de o manieră care să asigure o corectă interpretare și aplicare a textului de lege. Mai mult, în cazul faptei descrise la lit. g) a alin. (1), legiuitorul a detaliat experiențele medicale neconsimțite și nemotivate și a adăugat elemente de protecție suplimentară a persoanei, și anume

prelevarea de țesuturi sau organe (pct. 2), respectiv supunerea la metode de tratament nerecunoscute medical (pct. 3)[1].

Varianta asimilată [alin. (2)] presupune, sub aspectul elementului material al laturii obiective, două modalități alternative de realizare, respectiv acțiunea de recrutare sau încorporare a minorilor care nu au împlinit vârsta de 15 ani în forțele armate sau în grupuri armate și acțiunea de determinare a acestora, prin orice mijloace, să participe activ la ostilități.

În alin. (3) al art. 440 NCP este prevăzută *prima formă atenuată* a incriminării analizate, care presupune fapta de rănire a unui membru al forțelor armate inamice sau a unui combatant al părții inamice după ce acesta s-a predat fără condiții sau care a fost scos din luptă în orice mod. Și în cazul acestei variante normative, condiția de timp prevede ca fapta să fie comisă în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional.

Rănirea înseamnă atingerea adusă sub orice formă integrității fizice a unei persoane, care, în cazul infracțiunii analizate, trebuie să aibă calitatea de membru al forțelor armate inamice sau combatant al părții inamice, care s-a predat ori a fost scos din luptă într-un alt mod.

Infracțiunea corespunde prevederilor art. 8 parag. 2 lit. b) pct. (vi) din Statutul Curții Penale Internaționale și art. 85 parag. 3 lit. e) din Protocolul Adițional I la Convențiile de la Geneva. Protecția oferită de noul Cod penal român este mai largă atât din perspectiva conflictului – nu doar cu caracter internațional, cum prevede Statutul Curții Penale Internaționale –, cât și a persoanei, care nu trebuie să se fi predat obligatoriu necondiționat, poate chiar să nu se fi predat, dacă este scos din luptă.

În alin. (4) al art. 440 NCP este prevăzută cea de-*a doua variantă atenuată*, care încorporează în conținutul său 4 fapte distincte ce pot fi comise doar în cadrul unui conflict armat cu caracter internațional. Prin condiția de timp, această variantă atenuantă se deosebește de celelalte trei variante (tip, asimilată și atenuată), în cazul cărora faptele se comit în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional.

Sub aspectul *laturii subiective*, toate infracțiunile prevăzute în cuprinsul art. 440 NCP se comit cu forma de vinovăție a intenției, care poate fi directă sau indirectă. În cazul faptelor descrise la alin. (1) lit. d) și lit. g) pct. 2, dat fiind că făptuitorul urmărește un scop special, acela al modificării compoziției etnice a unei populații, respectiv al realizării unui transplant, credem că intenția nu poate fi decât directă.

Infracțiunile de război contra persoanelor sunt pedepsite și atunci când au rămas în forma tentativei (art. 445 NCP).

Legea penală mai favorabilă. Sub aspectul condițiilor de incriminare, având în vedere că în noua lege penală generală au fost incriminate noi fapte, mai favorabilă este legea veche.

Prin prisma regimului sancționator, văzând că în legea veche, în cazul comiterii faptei în timp de război [art. 358 alin. (4)], sancțiunea prevăzută de lege era

[1] Expunerea de motive la Proiectul noului Cod penal.

detenţiunea pe viaţă, mai favorabilă este legea nouă, care pentru varianta tip şi varianta asimilată prevede detenţiunea pe viaţă alternativ cu închisoarea de la 15 la 25 de ani.

Art. 441. Infracţiuni de război contra proprietăţii şi altor drepturi. (1) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internaţional, jefuieşte sau, cu încălcarea dreptului internaţional şi fără ca aceasta să fie justificată de necesităţi militare, distruge, îşi însuşeşte sau rechiziţionează bunuri ale părţii inamice, aflate sub puterea părţii căreia îi aparţine făptuitorul, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Declararea, în cadrul unui conflict armat cu caracter internaţional, ca fiind stinse, suspendate sau inadmisibile în justiţie drepturile şi acţiunile tuturor resortisanţilor părţii inamice sau ale unei părţi importante a acestora se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Incriminarea cu denumirea marginală „Infracţiuni de război contra proprietăţii şi altor drepturi", prevăzută la art. 441 NCP, se regăseşte parţial în infracţiunile denumite „Distrugerea unor obiective şi însuşirea unor bunuri" şi „Distrugerea, jefuirea sau însuşirea unor valori culturale", prevăzute la art. 359 şi art. 360 CP 1969. În incriminarea prevăzută la art. 441 NCP au fost preluate prevederile art. 8 parag. 2 lit. b) pct. (xvi) şi (xviii), lit. e) pct. (v) şi (xii) din Statutul Curţii Penale Internaţionale.

Examinând comparativ conţinutul art. 441 NCP şi al art. 359 şi art. 360 CP 1969, se remarcă faptul că textul din noua reglementare este unul *mai concis* şi, în acelaşi timp, *are o sferă de cuprindere mult mai largă*. Asemănările dintre reglementările din cele două legi penale ar putea fi restrânse la acţiunile de distrugere, jefuire sau însuşire a unor bunuri (mobile sau imobile), ca modalităţi alternative de realizare a elementului material al laturii obiective.

În cuprinsul articolului examinat sunt incriminate două fapte distincte, dintre care cea din primul alineat urmăreşte să protejeze dreptul de proprietate, iar cea din alin. (2) vizează protejarea acţiunilor în justiţie.

În varianta normativă de la alin. (1) al art. 441 NCP, infracţiunea are şi un *obiect material*, format din bunurile (mobile sau imobile, proprietate publică sau privată) ce aparţin părţii inamice şi care se află pe teritoriul ocupat de puterea căreia îi aparţine făptuitorul. Un astfel de obiect nu poate avea fapta prevăzută la alin. (2), întrucât, în acest caz, acţiunea făptuitorului vizează drepturi în justiţie.

În lipsa prevederii unei calităţi speciale pentru *subiectul activ*, infracţiunea poate fi comisă de orice persoană care aparţine părţii implicate în război ce a ocupat terenul pe care se găsesc bunurile. Totuşi, în cazul faptei de la alin. (2), subiectul activ nu poate fi decât o persoană care, într-un teritoriu pe care se

desfășoară un conflict armat, este învestită cu acea autoritate ce îi dă puterea de a declara stinse, suspendate sau inadmisibile în justiție drepturile și acțiunile resortisanților părții inamice.

Sub aspectul *laturii obiective*, fapta de la alin. (1) se poate realiza prin comiterea uneia dintre cele patru acțiuni alternative enumerate în textul de incriminare, și anume distrugerea, jefuirea, însușirea și rechiziționarea de bunuri. *Rechiziția* de bunuri este o măsură cu caracter excepțional care se aplică, de regulă, în timp de război, prin care statul obligă cetățenii să își cedeze temporar bunurile lor mobile sau imobile. În înțelesul normei de incriminare examinate, rechiziția semnifică obligarea cetățenilor părții beligerante ocupate să cedeze temporar bunurile lor forțelor armate ocupante. *Distrugerea*, *jefuirea* și *însușirea* de bunuri au înțelesul activităților ce caracterizează infracțiunile contra patrimoniului, doar că, în cazul incriminării examinate, contextul în care sunt comise este cu totul diferit. Condiția esențială, în absența căreia nu se poate vorbi de existența infracțiunii de război contra proprietății și altor drepturi, este aceea ca oricare dintre acțiunile alternative să fie realizată în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional.

Atunci când fapta se realizează prin distrugere, însușire sau jefuire, textul de incriminare prevede întrunirea cumulativă a două cerințe, respectiv să fie încălcate regulile de drept internațional și acțiunea să nu fie determinată de necesități militare, adică să nu existe o nevoie stringentă care să decurgă din operațiile de război și fără de care acestea să nu poată continua a fi realizate.

În varianta normativă de la alin. (2), fapta se realizează printr-o acțiune de declarare ca fiind stinse, suspendate sau inadmisibile în justiție drepturile și acțiunile tuturor resortisanților statului al cărui teritoriu a fost ocupat sau ale unei părți importante a acestora. De această dată, fapta trebuie comisă doar în cadrul unui conflict militar cu caracter internațional.

Din punctul de vedere al *laturii subiective*, incriminarea analizată se comite cu forma de vinovăție a intenției, în oricare dintre formele sale, directă sau indirectă.

Infracțiunile de război contra proprietății și altor drepturi pot prezenta forma imperfectă a *tentativei*, iar legea prevede sancționarea acesteia (art. 445 NCP).

Consumarea are loc în momentul în care, fiind realizată acțiunea de distrugere, însușire, jefuire, rechiziționare sau declarare, se produce și rezultatul specific (distrugerea bunului, deposedarea de bun ori vătămarea unor drepturi sau interese legitime).

Legea penală mai favorabilă. Comparând incriminarea prevăzută la art. 441 NCP cu infracțiunile care în Codul penal din 1969 presupuneau, în principiu, comiterea aceluiași gen de fapte (art. 359 și art. 360), prin prisma condițiilor de incriminare, legea veche apare ca lege penală mai favorabilă.

Din perspectiva sancțiunii prevăzute de lege, mai favorabilă este legea nouă, care a adus o atenuare a regimului sancționator.

Art. 442. Infracţiuni de război contra operaţiunilor umanitare şi emblemelor. (1) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internaţional:

a) declanşează un atac împotriva personalului, instalaţiilor, materialului, unităţilor sau vehiculelor care participă la o misiune de ajutor umanitar ori la o misiune de menţinere a păcii, conform Cartei Naţiunilor Unite, şi care se bucură de protecţia pe care dreptul internaţional umanitar o garantează civililor sau bunurilor cu caracter civil;

b) declanşează un atac împotriva personalului, clădirilor, unităţilor sanitare sau mijloacelor de transport sanitare, care utilizează semnele distinctive prevăzute de Convenţiile de la Geneva, în conformitate cu dispoziţiile dreptului internaţional umanitar,

se pedepseşte cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internaţional, utilizează fără drept semnele distinctive prevăzute de Convenţiile de la Geneva, steagul de parlamentare, drapelul, insignele militare sau uniforma inamicului ori ale Organizaţiei Naţiunilor Unite, cauzând astfel moartea sau vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane, se pedepseşte cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracţiunile de război contra operaţiunilor umanitare şi emblemelor, prevăzute la art. 442 NCP, prezintă câteva asemănări cu incriminarea denumită „Distrugerea unor obiective şi însuşirea unor bunuri", prevăzută la art. 359 CP 1969.

În noua reglementare, conţinutul incriminării a fost mult *modificat*, întrucât s-a urmărit preluarea în dreptul naţional a prevederilor art. 8 parag. 2 lit. b) pct. (vii) şi lit. e) pct. (iii) din Statutul Curţii Penale Internaţionale, respectiv art. 85 parag. 3 lit. f) din Protocolul Adiţional I la Convenţiile de la Geneva, ce codifică astfel dreptul internaţional cutumiar.

Incriminarea prevăzută la art. 442 NCP protejează operaţiunile umanitare, inclusiv persoanele care participă la ele, precum şi semnele distinctive prevăzute de Convenţiile de la Geneva, steagul de parlamentare, drapelul, insignele militare sau uniforma inamicului ori ale unor forţe care participă la misiuni de menţinere a păcii.

Sub denumirea „Infracţiuni de război contra operaţiunilor umanitare şi emblemelor" au fost incluse în cuprinsul art. 442 NCP două fapte distincte, respectiv declanşarea unui atac împotriva operaţiunilor militare [alin. (1)] şi folosirea frauduloasă a unor semne distinctive [alin. (2)]. Întrucât fac parte din categoria infracţiunilor de război, oricare dintre cele două fapte presupune existenţa unui conflict armat cu sau fără caracter internaţional.

Fapta de *declanșare a unui atac* împotriva operațiunilor militare are două modalități alternative de realizare. Astfel, într-o primă modalitate, atacul declanșat vizează personalul, instalațiile, materialul, unitățile sau vehiculele care participă la o misiune de ajutor umanitar ori la o misiune de menținere a păcii, conform Cartei Națiunilor Unite. Ca o condiție pentru existența infracțiunii, este necesar ca misiunea umanitară, respectiv misiunea de menținere a păcii să beneficieze de protecția pe care dreptul internațional umanitar o garantează civililor sau bunurilor cu caracter civil.

În cea de-a doua modalitate, atacul declanșat privește personalul, clădirile, unitățile sanitare sau mijloacele de transport sanitare, care utilizează semnele distinctive prevăzute de Convențiile de la Geneva.

Fapta de la alin. (2) presupune *utilizarea, fără drept, a semnelor distinctive* prevăzute de Convențiile de la Geneva, steagul de parlamentare, drapelul, insignele militare sau uniforma inamicului ori ale Organizației Națiunilor Unite, situație în care făptuitorul profită de „scutul" oferit de aceste semne. Pentru existența infracțiunii, este necesar ca acțiunea de folosire fără drept a semnelor distinctive să aibă ca rezultat moartea sau vătămarea corporală a uneia sau mai multor persoane.

Forma de vinovăție cu care acționează făptuitorul este intenția directă sau indirectă.

Tentativa, în cazul infracțiunilor de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor, este posibilă, iar legea prevede sancționarea ei (art. 445 NCP).

Consumarea are loc în momentul în care se produce urmarea socialmente periculoasă.

Legea penală mai favorabilă. Apreciind că infracțiunile de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor nu își găsesc un corespondent deplin în Codul penal din 1969 (existând doar câteva asemănări cu una dintre normele de incriminare din legea veche), elementul de comparație lipsește, situație în care problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 443. Utilizarea de metode interzise în operațiunile de luptă. (1) Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat cu sau fără caracter internațional:

a) declanșează un atac prin mijloace militare împotriva populației civile sau a unor civili care nu participă direct la ostilități;

b) declanșează un atac prin mijloace militare împotriva bunurilor civile protejate ca atare de dreptul internațional umanitar, în special clădiri consacrate cultului religios, învățământului, artei, științei, acțiunilor caritabile, monumentelor istorice, spitalelor, locurilor unde bolnavii sau răniții sunt adunați, precum și împotriva orașelor, satelor, locuințelor sau clădirilor neapărate ori zonelor demilitarizate sau asupra instalațiilor ori echipamentelor ce conțin substanțe periculoase, în măsura în care acestea nu sunt folosite ca obiective militare;

c) desfăşoară un atac prin mijloace militare, ştiind că el va cauza pierderi de vieţi omeneşti în rândul populaţiei civile, răniri ale persoanelor civile, distrugeri de bunuri cu caracter civil, care ar fi vădit disproporţionate în raport cu ansamblul avantajului militar concret şi direct aşteptat;

d) utilizează o persoană protejată de dispoziţiile dreptului internaţional umanitar pentru a evita ca anumite puncte, zone sau forţe militare să devină ţintă a operaţiunilor militare ale părţii inamice;

e) utilizează, ca metodă de purtare a războiului, înfometarea deliberată a civililor, privându-i de bunurile indispensabile supravieţuirii sau împiedicând, cu încălcarea dispoziţiilor dreptului internaţional umanitar, primirea ajutoarelor destinate acestora;

f) declară sau ordonă că nu va exista îndurare pentru învinşi;

g) ucide sau răneşte, prin viclenie, un membru al forţelor armate inamice sau un combatant al forţelor inamice;

h)[1] utilizează bunurile culturale protejate ca atare de dreptul internaţional umanitar, în special monumente istorice, clădiri consacrate cultului religios, învăţământului, artei sau ştiinţei, pentru declanşarea unui atac prin mijloace militare împotriva părţii inamice

se pedepseşte cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Desfăşurarea unui atac prin mijloace militare, în cadrul unui conflict armat cu caracter internaţional, ştiind că el va cauza mediului înconjurător daune extinse, de durată şi grave, care ar fi vădit disproporţionate în raport cu ansamblul avantajului militar concret şi direct aşteptat, se pedepseşte cu închisoarea de la 3 la 10 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracţiunea prevăzută la art. 443 NCP reprezintă o *incriminare nouă*, fără corespondent în vechea lege penală generală. În articolul cu denumirea marginală „Utilizarea de metode interzise în operaţiunile de luptă" au fost preluate mai multe dintre prevederile din art. 8 parag. 2 din Statutul Curţii Penale Internaţionale.

Articolul 443 NCP cuprinde acele fapte de încălcare a regulilor de purtare a unui conflict armat ca urmare a utilizării unor metode de luptă ce sunt interzise de regulile de drept internaţional.

Infracţiunea se prezintă într-o variantă tip [alin. (1)] şi o variantă atenuată [alin. (2)], principala diferenţă dintre acestea fiind dată de faptul că, la varianta tip, acţiunile interzise de norma de incriminare se răsfrâng negativ asupra persoanei ori asupra bunurilor, în timp ce la varianta asimilată folosirea mijloacelor de luptă interzise se răsfrânge asupra mediului înconjurător.

Infracţiunea analizată priveşte relaţiile sociale impuse de normele dreptului internaţional referitoare la conflictele militare, norme care interzic utilizarea în operaţiile de luptă a metodelor care aduc atingere populaţiei civile, altor persoane

[1] Lit. h) de la alin. (1) al art. 443 a fost introdusă prin art. 245 pct. 39 din Legea nr. 187/2012.

protejate de normele dreptului internațional umanitar, integrității bunurilor sau mediului înconjurător.

Obiectul material al incriminării analizate îl constituie corpul persoanelor sau bunurile împotriva cărora se îndreaptă atacul militar declanșat/desfășurat prin utilizarea de metode ce sunt interzise în operațiunile militare.

Infracțiunea supusă examinării de față poate fi comisă de orice persoană, textul de incriminare neprevăzând vreo calitate specială necesar a fi deținută de *subiectul activ nemijlocit*. Prin specificul acțiunilor ce realizează latura obiectivă a infracțiunii, se poate reține că subiect activ nu poate fi decât o persoană care ia parte activ la lupta dintre forțele implicate în conflict. De asemenea, în cazul faptei de la alin. (1) lit. f), subiect activ nemijlocit nu poate fi decât o persoană cu o anumită autoritate, ce are printre atribuțiile sale pe cele de comandă. Infracțiunea de utilizare de metode interzise în operațiunile de luptă poate fi realizată cu participație penală în oricare dintre formele sale, coautorat, instigare și complicitate.

Elementul material al laturii obiective presupune comiterea, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional, a uneia dintre cele 8 acțiuni alternative descrise în cuprinsul alin. (1) lit. a)-h) al art. 443 NCP. Acțiunile descrise în norma de incriminare națională au fost preluate din art. 8 parag. 2 din Statutul Curții Penale Internaționale și art. 85 din Protocolul Adițional I la Convențiile de le Geneva.

Pornind de la realitatea că dreptul internațional cutumiar nu face distincție între tipul conflictului, reținând că protecția este necesară în ambele situații, noul Cod penal român oferă o protecție mai largă decât cea din Statut. Astfel, în cazul faptelor arătate la lit. c), d) și e), textul Statutului incriminează aceste fapte doar atunci când au loc în cadrul unui conflict armat internațional, în timp ce legiuitorul român a ales să le incrimineze și atunci când se produc în cadrul unui conflict fără caracter internațional.

Forma atenuată a infracțiunii [alin. (2)] poate fi comisă doar în cadrul unui atac armat cu caracter internațional și constă în desfășurarea unui atac prin mijloace militare, știind că el va cauza mediului înconjurător daune extinse, de durată și grave, care ar fi vădit disproporționate în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat. În acest caz, mijloacele militare utilizate, prin natura lor sau datorită împrejurărilor concrete în care sunt utilizate, au aptitudinea de a cauza mediului înconjurător daune extinse, de durată și grave.

Sub aspectul *laturii subiective*, infracțiunea de utilizare de metode interzise în operațiunile de luptă poate fi comisă numai cu intenție, care poate fi directă sau indirectă.

Potrivit dispozițiilor art. 445 NCP, *tentativa* la această infracțiune se sancționează.

Legea penală mai favorabilă. În cazul infracțiunii examinate, dat fiind caracterul de noutate al acesteia, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 444. Utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă. Fapta persoanei care, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional:

a) utilizează otravă sau arme cu substanțe otrăvitoare;

b) utilizează gaze asfixiante, toxice sau asimilate şi orice lichide, materii sau procedee similare;

c) utilizează arme care cauzează suferințe fizice inutile

se pedepseşte cu închisoarea de la 7 la 15 ani şi interzicerea exercitării unor drepturi.

COMENTARIU

Infracțiunea denumită „Utilizarea de mijloace interzise în operațiunile de luptă", prevăzută la art. 444 NCP, reprezintă o *incriminare nouă* în dreptul penal român, astfel că nu are corespondent în Codul penal din 1969.

Se remarcă faptul că legiuitorul a făcut distincție şi a incriminat separat faptele de utilizare de *metode* interzise în operațiunile de luptă (art. 443 NCP) de cele de utilizare de *mijloace* interzise în astfel de operațiuni (art. 444 NCP).

Noua incriminare a preluat prevederile art. 8 parag. 2 lit. b) pct. (xvii), (xviii) şi (xix) din Statutul Curții Penale Internaționale, cu diferența că în noul Cod penal român faptele de utilizare de mijloace interzise în operațiuni militare sunt incriminate indiferent de caracterul – internațional sau non-internațional – al conflictului armat în cadrul căruia au fost comise. Textul Statutului incriminează aceste fapte doar atunci când au loc în cadrul unui conflict armat internațional.

Infracțiunea analizată priveşte relațiile sociale impuse de normele dreptului internațional referitoare la conflictele militare, norme care interzic utilizarea în operațiile de luptă a mijloacelor cu potențial devastator asupra oamenilor şi mediului înconjurător.

Obiectul material al incriminării analizate îl constituie corpul persoanelor împotriva cărora se îndreaptă mijlocul de luptă interzis, cu efect distrugător.

Subiect activ nemijlocit al infracțiunii supuse examinării de față poate fi orice persoană. Totuşi, prin specificul acțiunilor ce realizează latura obiectivă a infracțiunii, se reține că subiect activ nu poate fi decât o persoană care ia parte activ la conflictul armat. Infracțiunea de utilizare de mijloace interzise în operațiunile de luptă poate fi realizată cu participație penală în oricare dintre formele acesteia, coautorat, instigare şi complicitate.

Elementul material al laturii obiective se realizează prin comiterea, în cadrul unui conflict armat, cu sau fără caracter internațional, a unei acțiuni de utilizare, folosire, întrebuințare a unui mijloc dintre cele enumerate în textul de incriminare, respectiv: otravă sau arme cu substanțe otrăvitoare; gaze asfixiante, toxice sau asimilate şi orice lichide, materii sau procedee similare; arme care cauzează suferințe fizice inutile. Oricare dintre mijloacele enumerate în norma de incriminare poate avea efecte devastatoare pentru specia umană şi pentru mediul înconjurător.

Urmarea imediată constă în crearea unei stări de pericol pentru viața, integritatea corporală sau sănătatea persoanei ori pentru mediul înconjurător. Textul de incriminare nu condiționează existența infracțiunii de producerea morții, vătămării corporale a vreunei persoane sau de o afectare efectivă a mediului înconjurător.

Latura subiectivă a infracțiunii de utilizare de mijloace interzise în operațiunile de luptă presupune intenția făptuitorului, care poate fi directă sau indirectă.

Potrivit dispozițiilor art. 445 NCP, tentativa la această infracțiune se sancționează.

Legea penală mai favorabilă. Dat fiind caracterul de noutate al infracțiunii examinate, problema legii penale mai favorabile nu se va pune.

Art. 445. Sancționarea tentativei. Tentativa la infracțiunile prevăzute în prezentul titlu se pedepsește.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Titlul XIII. Dispoziții finale

Art. 446. Intrarea în vigoare. (1) Prezentul cod intră în vigoare la data care va fi stabilită în legea pentru punerea în aplicare a acestuia[1], cu excepția dispozițiilor alin. (2) și alin. (3), care intră în vigoare la 4 zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentului cod.

(2) Legea nr. 301/2004 – Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 575 din 29 iunie 2004, cu modificările ulterioare, și Legea nr. 294/2004 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 591 din 1 iulie 2004, cu modificările ulterioare, se abrogă.

(3) În termen de 12 luni de la data publicării prezentului cod în Monitorul Oficial al României, Partea I, Guvernul va supune Parlamentului spre adoptare proiectul de lege pentru punerea în aplicare a Codului penal.

[1] Potrivit art. 246 din Legea nr. 187/2012, noul Cod penal a intrat în vigoare la 1 februarie 2014.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Bibliografie

1. *George Antoniu (coordonator), Costică Bulai, Constantin Duvac, Ioan Griga, Gheorghe Ivan, Constantin Mitrache, Ioan Molnar, Ilie Pascu, Viorel Pașca, Ovidiu Predescu*, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. I (Articolele 1-52), Ed. Universul Juridic, București, 2010;
2. *George Antoniu (coordonator), Alexandru Boroi, Bogdan-Nicolae Bulai, Costică Bulai, Ștefan Daneș, Constantin Duvac, Mioara-Ketty Guiu, Constantin Mitrache, Cristian Mitrache, Ioan Molnar, Ion Ristea, Constantin Sima, Vasile Teodorescu, Ioana Vasiu, Adina Vlășceanu*, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. II (Articolele 53-187), Ed. Universul Juridic, București, 2011;
3. *George Antoniu (coordonator), Constantin Duvac, Daniela Iuliana Lămășanu, Ilie Pascu, Constantin Sima, Tudorel Toader, Ioana Vasiu*, Explicații preliminare ale noului Cod penal. Vol. III (Articolele 188-256), Ed. Universul Juridic, București, 2013;
4. *George Antoniu, Constantin Bulai (coordonatori), Rodica Mihaela Stănoiu, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Vasile Papadopol, Cristiana Filișanu*, Practica judiciară penală. Vol. II. Partea generală (art. 52-154 Codul penal), Ed. Academiei, București, 1990;
5. *George Antoniu, Adina Vlășceanu, Alina Barbu*, Codul de procedură penală – texte, jurisprudență, hotărâri C.E.D.O., ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2008;
6. *George Antoniu, Costică Bulai*, Dicționar de drept penal și procedură penală, Ed. Hamangiu, București, 2011;
7. *Daniel Atasiei, Horia Țiț*, Mica Reformă în Justiție. Legea nr. 202/2010 comentată, Ed. Hamangiu, București, 2010;
8. *Matei Basarab, Viorel Pașca (coordonatori), Gheorghiță Mateuț, Constantin Butiuc*, Codul penal comentat. Vol. I. Partea generală, Ed. Hamangiu, București, 2007;
9. *Matei Basarab, Viorel Pașca (coordonatori), Gheorghiță Mateuț, Tiberiu Medeanu, Constantin Butiuc, Mircea Bădilă, Radu Bodea, Petre Dungan, Valentin Mirișan, Ramiro Mancaș, Cristian Miheș*, Codul penal comentat. Vol. II. Partea specială, Ed. Hamangiu, București, 2008;
10. *Corneliu Bîrsan*, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți, Ed. All Beck, București, 2005;
11. *Alexandru Boroi*, Drept penal. Partea specială (conform noului Cod penal), Ed. C.H. Beck, București, 2011;
12. *Costică Bulai, Bogdan N. Bulai*, Manual de drept penal. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2007;

13. *Radu Chiriță*, Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații, vol. II, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
14. *Valerian Cioclei*, Critica rațiunii penale (studiu de criminologie juridică și drept penal), Ed. C.H. Beck, București, 2009;
15. *Simona Cîrnaru*, Aplicarea în timp a legii penale mai favorabile – potențial conflict între interpretarea unei norme legale și exigențele unui principiu constituțional, www.juridice.ro;
16. *Dorin Clocotici*, Notă la decizia nr. 1324/1974 a Tribunalului județean Constanța, Secția penală, în R.R.D. nr. 5/1976;
17. Curtea Supremă de Justiție, Buletinul jurisprudenței pe anii 1990-2003, Ed. All Beck, București, 2004;
18. *Dan Claudiu Dănișor*, Principiul neretroactivității legii penale sau contravenționale mai favorabile, în C.D.P. nr. 4/2009;
19. *Dobrinescu*, Infracțiunea de pruncucidere, în R.R.D. nr. 11/1971;
20. *Vasile Dobrinoiu, Norel Neagu*, Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară (conform noului Cod penal), Ed. Universul Juridic, București, 2011;
21. *Vasile Dobrinoiu, Ilie Pascu, Mihai Adrian Hotca, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Costică Păun, Maxim Dobrinoiu, Norel Neagu, Mircea Constantin Sinescu*, Noul Cod penal comentat. Vol. II. Partea specială, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
22. *Vintilă Dongoroz*, Drept penal. Partea generală, București, 1939;
23. *Vintilă Dongoroz, Gheorghe Dărîngă, Siegfried Kahane, Dumitru Lucinescu, Aurel Nemeș, Mihai Popovici, Petre Sîrbulescu, Vasile Soican*, Noul Cod penal și Codul penal anterior. Prezentare comparativă, Ed. Politică, București, 1968;
24. *Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Rodica Stănoiu, Victor Roșca*, Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol. III, Ed. Academiei, București, 1971;
25. *Vintilă Dongoroz, Siegfried Kahane, Ion Oancea, Rodica Stănoiu, Iosif Fodor, Nicoleta Iliescu, Constantin Bulai, Victor Roșca*, Explicații teoretice ale Codului penal român, vol. IV, Ed. Academiei, București, 1971;
26. *Mihai Dunea*, Considerații privind problematica juridică și medico-legală a pruncuciderii, în Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza" Iași, serie nouă, tomul LIII, Științe Juridice, 2007, http://laws.uaic.ro;
27. *Mihai Dunea*, Studiu comparativ privind reglementarea cauzelor generale de nepedepsire în actualul Cod penal (1968) și în Legea nr. 286/2009 – noul Cod penal al României, în Studii și cercetări juridice europene, vol. II, Drept Public (revista conferinței internaționale a doctoranzilor în drept, organizată de Facultatea de Drept și Științe Administrative a Universității de Vest din Timișoara și Centrul European de Studii și Cercetări Juridice, Timișoara, aprilie 2010);

28. *Avram Filipaș*, Infracțiunea de pruncucidere. Aspecte ale perfecționării reglementării, în A.U.B., 1981;
29. *Cristinel Ghigheci*, Tentativa în cazul infracțiunii complexe praeterintenționate, www.juridice.ro;
30. *Narcis Giurgiu*, Drept penal general (doctrină, legislație, jurisprudență), Ed. Sunset, Iași, 1997;
31. *Mirela Gorunescu*, Infracțiunile privitoare la viața sexuală – între Codul penal în vigoare și noul Cod penal, în Analele Universității „Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, nr. 2/2010, www.utgjiu.ro;
32. *Mihai Adrian Hotca*, Regula *mitior lex* în lumina noului Cod penal, www.juridice.ro;
33. Înalta Curte de Casație și Justiție, Buletinul jurisprudenței pe anul 2006, Ed. C.H. Beck, București, 2007;
34. *Lavinia Valeria Lefterache*, Justiția penală în cazul minorilor, Ed. Universul Juridic, București, 2011;
35. *Octavian Loghin*, Cu privire la omorul deosebit de grav prevăzut de art. 176 lit. b) și c) C. pen., în Analele Universității „Al.I. Cuza" Iași, 1975;
36. *Octavian Loghin, Tudorel Toader*, Drept penal român. Partea specială, Casa de editură și presă „Șansa" SRL, București, 1997;
37. *Octavian Loghin, Tudorel Toader*, Drept penal român. Partea specială, Casa de Editură și presă „Șansa" SRL, București, 1998;
38. *Maria-Ioana Michinici*, Unele observații privind praeterintenția, în R.D.P. nr. 1/1996;
39. *Maria-Ioana Michinici*, Din nou despre caracterul total și necondiționat al retragerii plângerii prealabile, în Dreptul nr. 9/2001;
40. *Raluca Moroșanu*, Aspecte controversate în materia grațierii, Ed. Hamangiu, București, 2007;
41. *Norel Neagu*, Constituționalitatea aplicării diferențiate a principiului legii penale mai favorabile în funcție de intervenția unei hotărâri definitive de condamnare, www.juridice.ro;
42. *Costel Niculeanu*, Tratat de drept penal. Partea generală, vol. II, Sancțiunile penale în noul Cod penal, Ed. Sitech, Craiova, 2013;
43. *Vasile Papadopol*, Probleme generale privind falsul în înscrisuri, în R.R.D. nr. 12/1973;
44. *Vasile Papadopol, Mihai Popovici*, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977;
45. *Vasile Papadopol, Mihai Popovici*, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1981;
46. *Vasile Papadopol, Ștefan Daneș*, Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988;

47. *Vasile Papadopol, Doru Pavel*, Formele unității infracționale în dreptul penal român, Casa de Editură și Presă „Șansa", București, 1992;
48. *Ilie Pascu, Petre Buneci*, Noul Cod penal. Partea generală și Codul penal. Partea generală în vigoare. Prezentare comparativă, Ed. Universul Juridic, București, 2010;
49. *Ilie Pascu, Vasile Dobrinoiu, Traian Dima, Mihai Adrian Hotca, Costică Păun, Ioan Chiș, Mirela Gorunescu, Maxim Dobrinoiu*, Noul Cod penal comentat. Vol. I. Partea generală, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
50. *Viorel Pașca*, Modificările Codului penal. Legea nr. 278/2006. Comentarii și explicații, Ed. Hamangiu, București, 2007;
51. *Viorel Pașca*, Drept penal. Partea generală (conform noului Cod penal), Ed. Universul Juridic, București, 2011;
52. *Viorel Pașca*, Curs de drept penal. Partea generală, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2012;
53. *Vasile Păvăleanu*, Comentarii asupra noului Cod penal, în R.D.P. nr. 1/2009;
54. *Vasile Păvăleanu*, Drept penal general (conform noului Cod penal), Ed. Universul Juridic, București, 2012;
55. *Cristina Rotaru*, Aplicarea legii penale mai favorabile, www.juridice.ro;
56. *Emilian Stancu*, Câteva considerații privind elementele circumstanțiale ale conținutului infracțiunii de omor deosebit de grav, în A.U.B., 1979;
57. *Oliviu A. Stoica*, Unele considerații cu privire la infracțiunea de pruncucidere, în Analele Universității „Babeș-Bolyai", Cluj, 1972;
58. *Oliviu A. Stoica*, Drept penal. Partea specială, Cluj, 1975;
59. *Florin Streteanu*, Concursul de infracțiuni, Ed. Lumina Lex, București, 1999;
60. *Florin Streteanu*, Drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. Rosetti, București, 2003;
61. *Florin Streteanu*, Răspunderea penală a persoanei juridice potrivit Legii nr. 278/2006, în C.D.P. nr. 3/2006
62. *Florin Streteanu*, Tratat de drept penal. Partea generală, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008;
63. *Florin Streteanu*, Considerații privind confiscarea extinsă, în C.D.P. nr. 2/2012;
64. *Florin Streteanu*, Documentare privind aplicarea în timp a legii penale în condițiile intrării în vigoare a noului Cod penal, www.just.ro;
65. *Florin Streteanu, Raluca Moroșanu*, Instituții și infracțiuni în noul Cod penal. Manual pentru uzul formatorilor SNG, București, 2010, www.csm1909.ro;
66. *Gheorghe Șerbănescu*, Notă la decizia nr. 49/1974 a Tribunalului București, Secția penală, în R.R.D. nr. 9/1975;
67. *Grigore Gr. Theodoru*, Tratat de Drept procesual penal, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2013;

68. *Tudorel Toader*, Drept penal român. Partea specială, Ed. Hamangiu, București, 2007;
69. *Tudorel Toader (ed.)*, Noul Cod penal. Noul Cod de procedură penală – legile de punere în aplicare, corelații cu vechile reglementări, legislație conexă, hotărâri C.E.D.O., Ed. Hamangiu, București, 2014;
70. *Tudorel Toader, Andreea Stoica, Nicoleta Cristuș*, Codul penal și legile speciale – doctrină, jurisprudență, decizii ale Curții Constituționale, hotărâri C.E.D.O., Ed. Hamangiu, București, 2007;
71. *Mihail Udroiu, Marius Iacob, Dana Tițian*, Discuții privind prescripția răspunderii penale într-un caz special. Soluții jurisprudențiale, www.juridice.ro;
72. *Francisca Maria Vasile, Iuliana Nedelcu, Lavinia Valeria Lefterache*, Jurisprudența instanței supreme în unificarea practicii judiciare (1969-2008), Ed. Universul Juridic, București, 2008;
73. *Teodor Vasiliu, Doru Pavel, George Antoniu, Dumitru Lucinescu, Vasile Papadopol, Virgil Rămureanu*, Codul penal comentat și adnotat. Partea specială, vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975;
74. *Maria Zolyneak*, Drept penal. Partea generală, vol. II, Ed. Fundației „Chemarea", Iași, 1992;
75. *Maria Zolyneak, Maria-Ioana Michinici*, Drept penal. Partea generală, Ed. Fundației „Chemarea", Iași, 1999.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Index[1]

Abandon de familie **378**
Absență nejustificată **413**
Abuz de autoritate **419**
Abuz de încredere **238**
Abuz în serviciu **297**
Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor **239**
Acceptarea operațiunilor financiare efectuate în mod fraudulos **251**
Acces ilegal la un sistem informatic **360**
Accident de cale ferată **333**
Act ce servește la identificare, legitimare ori la dovedirea stării civile **327**
Act sexual cu un minor **220**
Acte de diversiune **403**
Activitatea legii penale **3**
Acțiuni împotriva ordinii constituționale **397**
Acțiuni ostile contra statului **399**
Administrator judiciar. Subiect activ **242**
Aeronave militare **423-424, 428**
Afișarea sau publicarea hotărârii de condamnare **145**
Agresiune împotriva santinelei **433**
Agresiune sexuală **219**
Agresiuni asupra fătului **201-202**
Alterarea integrității datelor informatice **362**
Amânarea aplicării pedepsei
- abandon de familie **378**
- anulare **89**
- condiții **84**
- efecte **90**
- măsuri de supraveghere **85**
- modificarea sau încetarea obligațiilor **87**
- obligații **85**
- revocare **88**
- supravegherea **86**
- termen de supraveghere **84**

Amendă
- executare prin prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității **64**
- înlocuire cu pedeapsa închisorii **63**
- limite speciale **61**
- stabilire în cazul persoanei juridice **137**
- stabilirea cuantumului **61**
- termene de prescripție **154, 162**

Amenințare **206, 207, 257, 279, 296**
Amnistie **152**
Angajat al operatorilor de transport pe calea ferată. Subiect activ **329-331**
Anularea reabilitării **171**
Apatrid. Subiect activ **10, 11, 399, 400**
Aplicarea legii penale în spațiu **8-14**
Aplicarea legii penale în timp **3-7**
Aplicarea legii penale mai favorabile **5, 6**
Aplicarea legii penale temporare **7**
Aplicarea măsurilor de siguranță în caz de pluralitate de infracțiuni **45**
Aplicarea pedepselor accesorii în caz de pluralitate de infracțiuni **45**

[1] Cifrele fac trimitere la numărul articolului din noul Cod penal în care se regăsesc termenii respectivi.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

Aplicarea pedepselor complementare în caz de pluralitate de infracțiuni **45**
Arme **179, 342-344**
Asistarea zilnică a minorului **120**
Asistență și reprezentare neloială **284**
Atentat care pune în pericol securitatea națională **401**
Atentat contra unei colectivități **402**
Autor. Noțiune **46**
Autorizare prealabilă pentru punerea în mișcare a acțiunii penale **9, 10**
Avertisment **81**
Avocat. Subiect activ **284**
Avort **194**

Bancrută frauduloasă **241**
Bancrută simplă **240**
Bigamie **376**
Boală infectocontagioasă **352, 355**
Boală venerică **353**
Bun asigurat. Distrugere, degradare, aducere în stere de neîntrebuințare, ascundere sau înstrăinare **245**
Bun din patrimoniul cultural național **229, 253**
Bunuri prin însușirea cărora se pune în pericol siguranța traficului și a persoanelor pe drumurile publice **229**

Calculul timpului **186**
Camătă **351**
Capitulare **421**
Cauză judecată definitiv. Aplicarea legii penale mai favorabile **6**
Cauze care înlătură consecințele condamnării **165-171**
Cauze care înlătură răspunderea penală **152-159**
Cauze care înlătură sau modifică executarea pedepsei **160-164**
Cauze de neimputabilitate **23-31**
Cauze de reducere a pedepsei **411**
Cauze justificative **18-22**
Caz fortuit **31**
Cercetare abuzivă **280**
Cerșetorie **214**
Cetățean român
- subiect activ **9, 394-396**
- subiect pasiv **10**
Cetățean străin
- interzicerea dreptului de a se afla pe teritoriul României **65, 66**
- subiect activ **10, 11, 262, 399, 400**
Circulație pe drumurile publice **334-341**
Circumstanțe agravante
- categorii **77**
- efecte **78**
Circumstanțe atenuante
- categorii **75**
- efecte **76**
Circumstanțe personale **50**
Circumstanțe reale **50**
Coautori. Noțiune **46**
Coborârea pavilionului **427**
Coliziune **428**
Comercializare de produse alterate **358**
Complice. Noțiune **48**
Componente ale rețelelor electrice **229**
Componente ale sistemelor de irigații **229**
Compromiterea intereselor justiției **277**
Compromiterea unor interese de stat **406**
Computarea duratei măsurilor preventive privative de libertate **72**

Computarea pedepselor și măsurilor preventive executate în afara țării **73**
Comunicare de informații false **404**
Concurs de infracțiuni **38-40, 129, 147**
Concurs formal de infracțiuni **38**
Concurs între cauze de atenuare și de agravare **79**
Concurs real de infracțiuni **38**
Condamnări care nu atrag starea de recidivă **42**
Conducerea unui vehicul fără permis de conducere **335**
Conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe **336**
Confiscare prin echivalent **112, 289-292**
Confiscarea extinsă **112[1]**
Confiscarea specială **112**
Conflict de interese **301**
Consecințe deosebit de grave **183, 309**
Consemnarea minorului la sfârșit de săptămână **119**
Consimțământul persoanei vătămate **22**
Constituire de structuri informative ilegale **409**
Constituirea unui grup infracțional organizat **367**
Constrângere fizică **24**
Constrângere morală **25**
Constrângerea superiorului **418**
Contaminare venerică **353**
Coruperea alegătorilor **386**
Coruperea sexuală a minorilor **221**
Crucea Roșie **437**
Cruzimi **77, 189**
Culpă **16**
Cult religios **381, 382**
Cumpărare de influență **292**
Curator. Subiect activ **214, 218-221**
Custode. Subiect activ **260, 261**

Dare de mită **290**
Date informatice **181, 249, 360-365**
Degradare militară **69**
Delapidare **295**
Depășirea limitelor legitimei apărări **75**
Depășirea limitelor stării de necesitate **75**
Deportare **439, 440**
Deschiderea procedurii de lichidare a persoanei juridice **139**
Desființarea semnelor de hotar **256**
Desistare **34**
Detențiune pe viață
- calculul pedepsei în caz de comutare sau înlocuire **59**
- condiții privind neaplicarea **57**
- înlocuire cu pedeapsa închisorii **58**
- liberare condiționată **99**
- pedeapsă accesorie **65**
- regim **56**
- termene de prescripție **154, 162**

Determinarea sau înlesnirea sinuciderii **191**
Deturnare de fonduri **307**
Deturnarea licitațiilor publice **246**
Deținere de instrumente în vederea falsificării de valori **314**
Dezastru. Noțiune **254**
Dezertare **414**
Discriminare **77, 282, 297, 369**
Dispozitive ori sisteme de semnalizare, alarmare ori alertare în caz de incendiu sau alte situații de urgență publică **229**
Distrugere **253**
Distrugere calificată **254**
Distrugere din culpă **255**
Distrugere sau semnalizare falsă **332**
Divulgarea informațiilor secrete de serviciu sau nepublice **304**

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Divulgarea informațiilor secrete de stat **303**
Divulgarea secretului care periclitează securitatea națională **407**
Divulgarea secretului profesional **227**
Dizolvarea persoanei juridice **139, 141**
Drept internațional umanitar **442, 443**
Dreptul de a alege. Interzicerea exercitării **65, 66**
Dreptul de a comunica cu victima sau cu membri de familie ai acesteia, cu persoanele cu care a comis infracțiunea sau cu alte persoane, stabilite de instanță, ori de a se apropia de acestea. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a conduce anumite categorii de vehicule stabilite de instanță. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a deține, purta și folosi orice categorie de arme, Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a fi ales în autoritățile publice sau în orice alte funcții publice. Interzicerea exercitării **65, 66**
Dreptul de a fi tutore sau curator. Interzicerea exercitării **65, 66**
Dreptul de a ocupa funcția, de a exercita profesia sau meseria ori de a desfășura activitatea de care s-a folosit pentru săvârșirea infracțiunii. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a ocupa o funcție care implică exercițiul autorității de stat. Interzicerea exercitării **65, 66**
Dreptul de a ocupa o funcție de conducere în cadrul unei persoane juridice de drept public. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a părăsi teritoriul României. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a purta uniformă. Interzicerea exercitării **69**
Dreptul de a se afla în anumite localități stabilite de instanță. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a se afla în anumite locuri sau la anumite manifestări sportive, culturale ori la alte adunări publice, stabilite de instanță. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul de a se apropia de locuința, locul de muncă, școala sau alte locuri unde victima desfășoară activități sociale, în condițiile stabilite de instanța de judecată. Interzicerea exercitării **66**
Dreptul străinului de a se afla pe teritoriul României. Interzicerea exercitării **65, 66**
Drepturi electorale **385**
Drepturile părintești. Interzicerea exercitării **65, 66**
Durata executării pedepselor **71**

Echipamente și instalații de telecomunicații, radiocomunicații și componente de comunicații **229**
Educator. Subiect activ **218-221**
Efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public **341**
Efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos **250**
Efracție **229**
Emitere frauduloasă de monedă **315**
Energie cu valoare economică **228**
Energie electrică **228**
Eroare **30**
Escaladare **229**
Evadare **285**
Exces neimputabil **26**

Exercitarea fără drept a unei profesii sau activități **348**
Exercitarea unui drept **21**
Expert. Subiect activ **273, 277**
Exploatare patrimonială a unei persoane vulnerabile **247**
Exploatarea cerșetoriei **214**
Exploatarea unei persoane **182, 247**
Explozie **253, 403**
Extrădare **14**

Facilitarea șederii ilegale în România **264**
Fals informatic **325**
Fals intelectual **321**
Fals în declarații **326**
Fals în înscrisuri sub semnătură privată **322**
Fals material în înscrisuri oficiale **320**
Fals privind identitatea **327**
Falsificare de instrumente de autentificare străine **319**
Falsificare de instrumente oficiale **317**
Falsificare de monede **310**
Falsificare de timbre sau efecte poștale **312**
Falsificare de titluri de credit sau instrumente de plată **311**
Falsificare de valori străine **316**
Falsificare sau substituire de alimente ori alte produse **357**
Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori **310-316**
Falsificarea documentelor și evidențelor electorale **391**
Falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare **317-319**
Falsificarea unei înregistrări tehnice **324**
Falsuri în înscrisuri **320-328**
Faptă săvârșită în public. Noțiune **184**
Faptă săvârșită în timp de război, pe durata stării de asediu sau a stării de urgență **413-418, 420-428, 434, 435, 438, 440-444**
Faptă săvârșită în timpul nopții **224, 225, 229, 234**
Faptă săvârșită într-un mijloc de transport în comun **229, 234**
Fapte săvârșite în legătură cu un referendum **392**
Fapte săvârșite prin presă. Neaplicarea confiscării speciale **112**
Favorizarea infractorului **269**
Făt. Subiect pasiv **201, 202**
Femeie gravidă. Subiect pasiv **189, 201**
Folosire instrumentelor de autentificare sau de marcare false **318**
Folosirea abuzivă a funcției în scop sexual **299**
Folosirea de calități mincinoase **224, 225, 244**
Folosirea emblemei Crucea Roșie în timpul operațiunilor militare **437**
Folosirea fără drept a unei chei adevărate ori a unei chei mincinoase **229**
Folosirea serviciilor unei persoane exploatate **216**
Folosirea unui minor în scop de cerșetorie **215**
Frate/soră. Subiect pasiv **218-221**
Fraudă informatică **249**
Fraudă la vot **387**
Fraudă la votul electronic **388**
Fraude comise prin sisteme informatice și mijloace de plată electronice **249-252**
Frontieră de stat **262**
Funcționar public. Noțiune **175**

Funcționar public
- subiect activ **258, 259, 267, 277, 282, 289, 290, 295-305, 307, 320, 321**
- subiect pasiv **257**
Funcționar străin. Subiect activ **294**
Furt **228-232**
Furt calificat **229**
Furt pedepsit la plângerea prealabilă **231**

Genocid **438**
Gestiune frauduloasă **242**
Grad militar. Pierdere **69**
Grațiere **160**
Grup infracțional organizat. Noțiune **367**
Grup național, etnic, rasial sau religios **438**

Hărțuire **208**
Hărțuire sexuală **223**

Imunitate de jurisdicție **13**
Incendiere **253, 403**
Incest **377**
Incitare la ură sau discriminare **369**
Individualizarea pedepselor. Criterii generale **74**
Inducere în eroare a organelor judiciare **268**
Infectarea apei **356**
Infirmitate **194**
Influențarea declarațiilor **271**
Informații secrete de serviciu sau nepublice **304**
Informații secrete de stat **178, 303, 305, 395**
Infracțiune comisivă. Săvârșire prin omisiune **17**
Infracțiune complexă **35-37**
Infracțiune continuată **35-37**
Infracțiune săvârșită pe teritoriul României. Noțiune **8**
Infracțiune. Noțiune **15**
Infracțiuni care aduc atingere unor relații privind conviețuirea socială **367-384**
Infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private **224-227**
Infracțiuni concurente. Contopirea pedepselor **40**
Infracțiuni contra autorității **257-261**
Infracțiuni contra capacității de luptă a forțelor armate **413-437**
Infracțiuni contra familiei **376-380**
Infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății **193-198**
Infracțiuni contra înfăptuirii justiției **266-288**
Infracțiuni contra libertății persoanei **205-208**
Infracțiuni contra libertății religioase și respectului datorat persoanelor decedate **381-384**
Infracțiuni contra libertății și integrității sexuale **218-223**
Infracțiuni contra ordinii și liniștii publice **367-375**
Infracțiuni contra patrimoniului **228-256**
Infracțiuni contra patrimoniului prin nesocotirea încrederii **238-248**
Infracțiuni contra persoanei **188-227**
Infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională **408**
Infracțiuni contra sănătății publice **352-359**
Infracțiuni contra securității naționale **394-412**
Infracțiuni contra siguranței circulației pe căile ferate **329-333**
Infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice **334-341**

Infracțiuni contra siguranței publice **329-366**
Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice **360-366**
Infracțiuni contra umanității **439**
Infracțiuni contra vieții **188-192**
Infracțiuni de corupție **289-294**
Infracțiuni de fals **310-328**
Infracțiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin **328**
Infracțiuni de genocid și contra umanității **438-439**
Infracțiuni de război contra operațiunilor umanitare și emblemelor **442**
Infracțiuni de război contra persoanelor **440**
Infracțiuni de război contra proprietății și altor drepturi **441**
Infracțiuni de serviciu **295-309**
Infracțiuni electorale **385-393**
Infracțiuni privind frontiera de stat **262-265**
Infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie **203-204**
Infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru alte activități reglementate de lege **348-351**
Infracțiuni progresive. Termen de prescripție **154**
Infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie **199-200**
Infracțiuni săvârșite de militari **413-431**
Infracțiuni săvârșite de militari sau de civili **432-437**
Instalații de siguranță și dirijare a traficului feroviar, rutier, naval, aerian **229**
Instigare publică **368**
Instigator. Noțiune **47**
Instrument electronic de plată **180, 250, 251**
Instrumente de autentificare sau de marcare **317-319**
Instrumente de plată **311**
Insubordonare **417**
Intenție **16**
Intenție depășită **16**
Interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice **361**
Interes material **189**
Internare într-un centru de detenție **125**
Internarea într-un centru educativ **124**
Internare medicală **110**
Interpret. Subiect activ **273, 277**
Interzicerea de a participa la procedurile de achiziții publice **143**
Interzicerea exercitării unor drepturi **65-68**
Interzicerea ocupării unei funcții sau a exercitării unei profesii **111**
Intoxicație **29**
Investigator sub acoperire **273**
Iresponsabil. Subiect pasiv **191, 214**
Iresponsabilitate **28**

Împăcare **159, 243-245**
Împiedicarea accesului la învățământul general obligatoriu **380**
Împiedicarea ajutorului **204**
Împiedicarea desfășurării unei adunări publice **373**
Împiedicarea exercitării drepturilor electorale **385**
Împiedicarea exercitării libertății religioase **381**
Împiedicarea producerii rezultatului **34**

Împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice **339**
Împiedicarea săvârșirii infracțiunii **51**
Înaltă trădare **398**
Încăierare **198**
Încălcarea consemnului **415**
Încălcarea solemnității ședinței **278**
Încercarea de a determina săvârșirea unei infracțiuni **370**
Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice **142**
Închisoare. Regim **60**
Încredințarea minorului **379**
Îndeplinirea unei obligații **21**
Îngrijitor. Subiect activ **214, 218-221**
Înlesnirea evadării **286**
Înlocuirea detențiunii pe viață **58**
Înlocuirea pedepsei amenzii cu pedeapsa închisorii **63**
Înscris oficial. Noțiune **178**
Înscris sub semnătură privată
- distrugere **253**
- falsificare **322**
Înscrisuri. Obiect material al infracțiunii de furt **228**
Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor **243**
Înșelăciune **244**
Înșelăciune privind asigurările **245**
Întreruperea cursului prescripției **155, 163**
Întreruperea cursului sarcinii **201**
Învățământ general obligatoriu **380**

Jandarm. Subiect pasiv **257**
Jefuirea celor căzuți pe câmpul de luptă **436**
Judecător
- subiect activ **280**
- subiect pasiv **279**

Lăcaș de cult **382**
Lăsarea fără ajutor a unei persoane aflate în dificultate **203**
Legalitatea incriminării **1**
Legalitatea sancțiunilor de drept penal **2**
Lege penală de dezincriminare. Aplicare **4**
Lege penală mai favorabilă
- aplicare după judecarea definitivă a cauzei **6**
- aplicare până la judecarea definitivă a cauzei **5**
Lege penală temporară. Aplicare **7**
Lege penală. Noțiune **173**
Legitimă apărare **19**
Leziuni traumatice **194**
Liberare condiționată
- anulare **105**
- condiții **99, 100**
- efecte **106**
- măsuri de supraveghere **101**
- modificarea sau încetarea obligațiilor **103**
- obligații **101**
- revocare **104**
- supraveghere **102**
- termen de supraveghere **101**
Libertate religioasă **381**
Licitație publică. Deturnare **246**
Lipsa plângerii prealabile **157**
Lipsire de libertate în mod ilegal **205**
Lovire sau alte violențe **193, 257, 279, 296**
Lovirea superiorului ori a inferiorului **420**
Loviri sau vătămări cauzatoare de moarte **195, 257, 279**
Luare de mită **289**
Luare de ostatici **440**

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Magistrat. Subiect activ **277**
Mamă. Subiect activ **200, 202**
Martor cu identitate protejată **273**
Martor. Subiect activ **273, 277**
Materiale nucleare **345**
Materiale pornografice **218-221, 374**
Materiale pornografice cu minori. Noțiune **374**
Materii explozive **346**
Materii radioactive **345**
Mărturie mincinoasă **273**
Măsuri de siguranță
- categorii **108**
- regim **109-112**
- scop **107**
Măsuri educative **115, 132, 133**
Măsuri educative neprivative de libertate **117-123**
Măsuri educative privative de libertate **124-127**
Medic. Subiect activ **201**
Membru al C.S.A.T. Subiect activ **398**
Membru al unei instanțe de arbitraj. Subiect activ **293**
Membru de familie
- noțiune **177**
- subiect pasiv **199**
Metode interzise în operațiunile de luptă **443**
Migranți *v.* trafic de migranți
Mijloace de transport sau alte mijloc de intervenție la incendiu, la accidente de cale ferată, rutiere, navale sau aeriene ori în caz de dezastru **229**
Mijloace interzise în operațiunile de luptă **444**
Militar
- aplicarea degradării militare **69**
- subiect activ **413-437**
Minor
- consecințele răspunderii penale **114**
- durata măsurilor educative privative de libertate **127**
- efectele cauzelor de atenuare sau de agravare **128**
- efectele măsurilor educative **133**
- infractor devenit major la pronunțarea hotărârii **134**
- limitele răspunderii penale **113**
- măsuri educative **115**
- măsuri educative neprivative de libertate **117-123**
- măsuri educative privative de libertate **124-127**
- obligații pe durata executării măsurilor educative **121, 122**
- pluralitate de infracțiuni **129**
- prelungirea sau înlocuirea măsurilor educative neprivative de libertate **123**
- prescripția executării măsurilor educative **132**
- prescripția răspunderii penale **131**
- referat de evaluare **116**
- schimbarea regimului de executare a măsurilor educative privative de libertate **126**
- subiect pasiv **191, 197, 205, 211, 213-215, 218-222**
Minoritate. Cauză de neimputabilitate **27**
Misiune de ajutor umanitar **442**
Misiune de menținere a păcii **442**
Monede **310, 315**
Muncă forțată sau obligatorie **212**
Muniții **342**

Nave militare **424-428**
Nedenunțare **266**
Nedenunțarea unor infracțiuni contra securității naționale **410**
Neexecutarea sancțiunilor penale **288**

Neglijență în păstrarea informațiilor **305**
Neglijență în serviciu **298**
Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă **329**
Neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu sau îndeplinirea lor defectuoasă din culpă **330**
Neluarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă **349**
Neluarea măsurilor necesare în operațiunile navale **426**
Neprezentarea la încorporare sau concentrare **435**
Nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor **340**
Nerespectarea hotărârilor judecătorești **287**
Nerespectarea măsurilor legale de securitate și sănătate în muncă **350**
Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului **379**
Nerespectarea regimului armelor și al munițiilor **342**
Nerespectarea regimului materialelor nucleare sau al altor materii radioactive **345**
Nerespectarea regimului materiilor explozive **346**
Nerespectarea regimului urnei de vot **390**
Nou-născut. Subiect pasiv **200**

Obiecte de cult **382**
Obligare la tratament medical **109, 353**
Obligație legală de întreținere **378**
Obstrucționarea justiției **271**
Obținere ilegală de fonduri **306**
Omisiunea sesizării **267**
Omor **188, 257, 279**
Omor calificat **189**
Operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice **365**
Operațiuni umanitare **442**
Ordine constituțională **397**
Ordine și liniște publică **371**
Organ de cercetare penală. Subiect activ **280**

Participanți. Stabilirea pedepsei **49**
Participație improprie **52**
Părăsirea câmpului de luptă **422**
Părăsirea comenzii **425**
Părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ștergerea urmelor acestuia **338**
Părăsirea navei **424**
Părăsirea postului **331**
Părăsirea postului sau comenzii **416**
Părinte. Subiect activ **214, 218-221, 379, 380**
Pedeapsă accesorie
- conținut **54, 65**
- mod de executare **65**
Pedeapsă ce se execută. Noțiune **162**
Pedeapsă prevăzută de lege. Noțiune **187**
Pedepse complementare. Categorii **55, 136**
Pedepse. Categorii **53**
Pensie de întreținere **378**
Persoană înarmată. Subiect activ **205, 224, 225, 229, 234**
Persoană juridică
- comasare sau divizare **151**
- răspundere penală **138-151**
- subiect activ **9**
- subiect pasiv **10**
Persoană mascată, deghizată sau travestită. Subiect activ **229, 234**

Persoană vulnerabilă. Exploatare patrimonială **247**
Persoane care se bucură de protecție internațională **408**
Personalitatea legii penale **9**
Perturbarea funcționării sistemelor informatice **363**
Piraterie **235, 236**
Plângere prealabilă **157, 158, 206, 208, 218, 219, 223-227, 231, 238-242, 253, 256, 284, 378, 381**
Plasarea sub supraveghere judiciară **144**
Pluralitate intermediară **44, 147**
Pluralitatea de infracțiuni **38-45, 129, 147**
Polițist. Subiect pasiv **257**
Pornografie infantilă **374**
Portul sau folosirea fără drept de obiecte periculoase **372**
Practicarea prostituției. Noțiune **213**
Prejudiciu estetic **194**
Prelevare ilegală de țesuturi sau organe **384**
Premeditare **189**
Prescripția executării măsurilor educative **132**
Prescripția executării pedepsei **149, 161-164**
Prescripția răspunderii penale **131, 148, 153-156**
Presiuni asupra justiției **276**
Prestarea unei munci neremunerate în folosul comunității **64**
Președintele României. Subiect activ **398**
Prezența la serviciu sub influența alcoolului sau a altor substanțe **331**
Procuror
- subiect activ **280**
- subiect pasiv **279**
Produse petroliere sau gaze naturale **229**
Produse sau substanțe toxice **359**
Profanarea de cadavre sau morminte **383**
Profanarea lăcașurilor sau a obiectelor de cult **382**
Propagandă pentru război **405**
Prostituție **213**
Provocare **75**
Proxenetism **213**
Public. Noțiune **176**
Publicarea hotărârii definitive de condamnare **70**
Punere în circulație de valori falsificate **313**
Punerea în circulație sau conducerea unui vehicul neînmatriculat **334**
Punerea în primejdie a vieții **194**
Purtare abuzivă **296**
Purtare fără drept de uniforme sau semne distinctive **258**

Racolarea minorilor în scopuri sexuale **222**
Răpire **205, 210**
Răspândirea bolilor la animale sau plante **355**
Răspunderea penală a persoanei juridice
- amenda **136, 137**
- atenuare sau agravare **147**
- condiții **135**
- efectele comasării sau divizării **151**
- împăcare **159**
- pedepse complementare **136, 138-145**
- prescripția executării pedepsei **149**
- prescripția răspunderii penale **148**
- reabilitare de drept **150**
- recidiva **146**

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Răzbunare pentru ajutorul dat justiției **274**
Reabilitare de drept **150, 165, 167, 169**
Reabilitare judecătorească **166-171**
Realitatea legii penale **10**
Recidivă **41-43, 146**
Referat de evaluare **116**
Referendum **392**
Refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice **337**
Reînnoirea cererii de reabilitare judecătorească **170**
Rele tratamente aplicate minorului **197**
Renunțarea la aplicarea pedepsei
- cauze de neaplicare **80**
- condiții **80**
- efecte **82**
Represiune nedreaptă **283**
Reprezentant diplomatic. Imunitate de jurisdicție **13**
Retragerea plângerii prealabile **158**
Rudă în linie directă. Subiect pasiv **218-221**
Rupere de sigilii **260**

Săvârșirea unei infracțiuni. Noțiune **174**
Sclavie **209, 439**
Scoaterea din funcțiune a sistemului de alarmă ori de supraveghere **229**
Sechestru **261**
Secret profesional **227**
Securitatea națională **394-410**
Securitatea și sănătatea în muncă **349, 350**
Serviciul de probațiune **64, 85, 93, 101, 102, 116, 121**
Sesizarea comandantului **431**
Sigiliu **260, 317**
Simularea de calități oficiale **234**
Sindromul imunodeficitar dobândit **354**
Sistem informatic **181, 249, 360-365**
Solemnitatea ședinței de judecată **278**
Spionaj **400**
Stabilirea pedepsei în caz de concurs de infracțiuni **39**
Stabilirea pedepsei în caz de recidivă **43**
Stagiu de formare civică **117**
Stare de necesitate **20**
Structuri informative ilegale **409**
Supravegherea minorului **118**
Supunere la muncă forțată sau obligatorie **212**
Supunere la rele tratamente **281**
Suspendarea activității persoanei juridice **140, 141**
Suspendarea cursului prescripției **156, 164**
Suspendarea executării pedepsei sub supraveghere
- abandon de familie **378**
- anulare **97**
- condiții **91**
- efecte **98**
- măsuri de supraveghere **93**
- modificarea sau încetarea obligațiilor **95**
- obligații **93**
- revocare **96**
- supraveghere **94**
- termen de supraveghere **92**
Sustragere de la luarea în evidența militară **434**
Sustragere de la măsurile de îndepărtare de pe teritoriul României **265**
Sustragere de la serviciul militar în timp de război **432**
Sustragere de sub sechestru **261**

Sustragere sau distrugere de înscrisuri **259**
Sustragere sau distrugerea de probe ori de înscrisuri **275**

Şantaj **207**
Ştampilă **317**
Ştergerea sau modificarea marcajelor de pe arme letale **344**

Tâlhărie **233**
Tâlhărie calificată **234, 236**
Tăinuire **270**
Tentativă
- desistarea sau împiedicarea producerii rezultatului **34**
- noţiune **32**
- pedepsire **33**
Teritorialitatea legii penale **8**
Teritoriul României. Noţiune **8**
Termene de prescripţie **154, 162**
Termene de reabilitare **167**
Terminal de comunicaţii. Folosire fără drept **230**
Timbre sau efecte poştale **312**
Timp de război. Noţiune **185**
Titluri de credit **311**
Tortură **282, 439**
Trafic de influenţă **291**
Trafic de migranţi **263**
Trafic de minori **211**
Trafic de persoane **210, 439**
Trafic de produse sau substanţe toxice **359**
Traficul şi exploatarea persoanelor vulnerabile **209-217**
Transfer forţat **438-440**
Transfer neautorizat de date informatice **364**
Transmiterea sindromului imunodeficitar dobândit **354**
Tratament inuman sau degradant **77, 263, 281, 440**
Tratate internaţionale. Aplicare prioritară faţă de legea penală română **12**
Trădare **394**
Trădare prin ajutarea inamicului **396**
Trădare prin transmitere de informaţii secrete de stat **395**
Trăsăturile esenţiale ale infracţiunii **15**
Trecere frauduloasă a frontierei de stat **262**
Tulburare de posesie **256**
Tulburarea ordinii şi liniştii publice **371**
Tutore. Subiect activ **214, 218-221**

Ucidere din culpă **192**
Ucidere la cererea victimei **190**
Uciderea sau vătămarea nou-născutului de către mamă **200**
Ultraj **257**
Ultraj contra bunelor moravuri **375**
Ultraj judiciar **279**
Unitate de infracţiuni **35-37**
Universalitatea legii penale **11**
Utilizarea de metode interzise în operaţiunile de luptă **443**
Utilizarea de mijloace interzise în operaţiunile de luptă **444**
Uz de armă fără drept **343**
Uz de fals **323**
Uzurpare de calităţi oficiale **258**
Uzurparea funcţiei **300**

Vătămare corporală **194, 257, 279**
Vătămare corporală din culpă **196**
Vătămarea fătului **202**
Vehicul. Folosire fără drept **230**
Viaţă privată **226**
Vinovăţie **16**

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Viol **218**
Violare de domiciliu **224, 229, 234**
Violarea confidențialității votului **389**
Violarea secretului corespondenței **302**
Violarea sediului profesional **225, 229, 234**
Violarea vieții private **226**
Violență în familie **199**
Vot electronic **388**

Zădărnicirea combaterii bolilor **352**
Zbor neautorizat **423**
Zile de îngrijiri medicale **194**
Zile-amendă **61, 137**

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Comentariile pe articole își propun să prezinte formele și limitele trecerii de la vechiul la noul Cod penal.

În acest demers, valorificând literatura de specialitate și jurisprudența în materie, autorii examinează, în principal, următoarele patru aspecte: *corespondența,* eventual lipsa de corespondență, *cu prevederile din Codul penal anterior* sau cu normele penale din legile speciale; *elementele de continuitate*, elemente care au fost preluate din reglementarea anterioară; *elementele ce fac diferența* dintre cele două reglementări succesive, respectiv *legea penală mai favorabilă*.

Autorii au încercat să identifice posibile soluții la problemele care vor apărea în practică, imediat după intrarea în vigoare a noului Cod penal, probleme ce pot rezulta și din înțelegerea diferită a conținutului noilor reglementări.

Explicațiile pot fi utile nu numai practicienilor și teoreticienilor dreptului, dar și studenților, pentru care dobândirea cunoștințelor va fi facilitată și de perspectiva comparativă între vechea și noua reglementare.

reduceri de până la **30%**
pentru comenzi on line
www.hamangiu.ro

Preț: 109 lei
ISBN 978-606-678-921-9